

วารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
Journal of Social Innovation and Lifelong Learning

Journal of Social Innovation and Lifelong Learning

ปีที่
Volume

19

ฉบับที่
No.

3

กันยายน - ธันวาคม
September- December

2568

ISSN: 3027-8414 (Online)

สารบัญ

➤ **บทบรรณาธิการ**

ฐิ

➤ **บทความวิจัย**

ผลของการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง 1

ที่มีต่อทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล

กัลยลักษณ์ ทับทองคำ, อรพรรณ บุตรกตัญญู และ ปิยะนันท์ หิรัญชโลทร

การออกแบบหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิต 26

ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565

ฐิติมา ญาณะวงษา, ศราวุธ พงษ์สิทธิ์, เดช สาระจันทร์, สัชนุเศรษฐ์ เรืองเดชสุวรรณ

รังสินีย์ ชื่อเกียรติขจร, รวิปริยา จิระนนทรพร, วลัย ชัยมูล, ธัญวลัย คงวุฒิ และ

เจนจิรา ถาปินตา

การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ 51

พ.ศ. 2564 มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

พิชญ์สินี ชมภูคำ, นฤมล สายะบุตร, สาโรช สอาดเอี่ยม, วัลลภา พรหมท้าว, วิชากร ลังกาฟ้า

เดช สาระจันทร์, เจตนา เมืองมูล, พิมพ์ทอง สังสุทธิพงศ์ และ ฐิติมา ญาณะวงษา

พฤติกรรม的开รับสื่อในฐานะตัวแปรกำกับที่ส่งผลต่อการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว 70

แบบถวิลหาอดีต (Nostalgia) ตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน

ประภาพรณ ไชยานนท์, วุชระ วัฒนารวี, พัชรมน บุญยราศรี และ คมสัน รัตนะสิมากุล

ผลของกิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติด้านทัศนศิลป์จากวัสดุท้องถิ่นต่อการสร้างจิตสำนึก 93

การอนุรักษ์ธรรมชาติของกลุ่มเยาวชน

เสาวลักษณ์ เรืองศรี และ รตานรี สุทธิพงษ์

สารบัญ (ต่อ)

การจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา ของเด็กปฐมวัย สุทธิตา ศรีสุวรรณ, ชไมมน ศรีสุรักษ์ และ ศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์	111
ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริ ดารณี ใจวงศ์, กรรณิการ์ จันทร์อินทร์, ปฐมชัย กรเลิศ และ ทศพร ไชยประคอง	130
การวิเคราะห์อิทธิพลเชิงเส้นทางการรอบความคิดแบบเติบโตต่อผลการปฏิบัติงานผ่าน พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การในกลุ่มพนักงานอายุระหว่าง 29–60 ปี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ธารทิพย์ พจน์สุภาพ	148
สมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ส่งผลต่อ การบริหารสถานประกอบการในจังหวัดขอนแก่น นิศรารวรรณ ไพบูลย์พรพงศ์	165
การพัฒนาจรรยาวัชของพนักงานเอกชนผ่านการฝึกอบรมหมากล้อม: ความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดยืดหยุ่น และภาวะผู้นำตนเอง ลภณ จิรไศกิน และ มติ ทาเจริญศักดิ์	182
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้ โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL เพื่อพัฒนาความเข้าใจและเจตคติต่อปัญหาโลกร้อน อชิระ อุตมาน และ จิณณวัตร เลิศประดิษฐ์	200
การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน ตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ศรวิทย์ สมสวัสดิ์ และ กนกวรรณ เกิดพิน	220

สารบัญ (ต่อ)

A Management Model for Self-Reliance of Local Churches: A Case Study of the First District in Northern Thailand Pikul Pongklang, Juree Vichitdhanabadee and Anurak Panyanuwat	244
การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้งานและประสิทธิภาพของเว็บไซต์ฐานข้อมูล ด้านแพทยศาสตรศึกษาไทย ด้วย Google Analytics ศรียรัตน์ พึ่งทศธรรม, กรณ์วรัตน์ นิลชาติ และ กฤษณะ สุวรรณภูมิ	267
Enhancing 6Cs Skills through a Transnational Design Thinking Online Program in Higher Education Program among Thai and Taiwanese EFL Learners Krittika Inta, Arpasri Tewata, Sumana Sorathiwa, Tawan Watakit and Supornphan Konchiab	286
การพัฒนาแบบทดสอบมาตรฐานความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ.2562 ด้านการนำไปใช้ สำหรับผู้เตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพครู วัลลภา พรหมท้าว, สาโรช สอาดเอี่ยม, อังษณิภรณ์ ศรีคำสุข, พิมพ์ทอง สังสุทธิพงศ์ วิชากร ลังกาฟ้า, กรวิ นันทชาติ, ณัฐกุล รุณผาบ, มานิตย์ พุทธโยธา ประดิษฐ์ อินทร์บุรี และ เสน่ห์ กรแก้ว	309
A Qualitative Study of Recruitment Processes and Hiring Technology Adoption in Thai Organizations Xavier Boegly and Pornpun Prajaknate	324
การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย เปมิกา อรรคชาติ, ชไมมน ศรีสุรักษ์ และ ศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์	351
การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ต้นแบบจักสานไม้ไผ่มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่มาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ สุดาทิพย์ เกษจ้อย	367

➤ บทความวิชาการ

- แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับผู้เรียน Gen Z 385
ไยจิตร สารระนิตย์, ตระกูล จิตวัฒนาร และ วงศ์วิศว์ หมื่นเทพ

เจ้าของ:

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

ความเป็นมา:

วารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เริ่มดำเนินการครั้งแรกในชื่อ วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น โดยจัดทำในรูปแบบวารสารฉบับพิมพ์ (Print) ในระหว่างปี พ.ศ. 2550 – พ.ศ. 2561 และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น (ปีที่ 8 ฉบับที่ 2) ได้เริ่มจัดทำเฉพาะวารสารในรูปแบบออนไลน์ (Online) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลาง ในการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน วิชาการ ผลงานวิจัย และงานสร้างสรรค์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษในสาขาวิชาการบริหารธุรกิจและการจัดการ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ศิลปศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น (FEU Academic Review Journal) เริ่มตีพิมพ์มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2550 โดยจัดทำเป็นราย 6 เดือน (2 ฉบับ/ปี) ฉบับที่ 1 เดือนมิถุนายน - เดือนพฤศจิกายน และฉบับที่ 2 เดือนธันวาคม - เดือนพฤษภาคม ต่อมาในปี พ.ศ. 2558 วารสารได้เปลี่ยนกำหนดออกเป็นราย 3 เดือน (4 ฉบับ/ปี) โดยเริ่มตั้งแต่วารสารปีที่ 9 ฉบับที่ 1 เป็นต้นไป ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือนพฤษภาคม - เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 2 เดือนสิงหาคม - เดือนตุลาคม ฉบับที่ 3 เดือนพฤศจิกายน - เดือนมกราคม และ ฉบับที่ 4 เดือนกุมภาพันธ์ - เดือนเมษายน และเพื่อหลีกเลี่ยงการตีพิมพ์วารสารซ้ำกันในฉบับเดียวกัน ในปี พ.ศ. 2559 จึงได้เปลี่ยนกำหนดออกอีกครั้ง โดยเริ่มฉบับที่ 1 ในเดือนมกราคม - เดือนมีนาคม และไปสิ้นสุดฉบับที่ 4 ในเดือน ตุลาคม - เดือนธันวาคม และในปี พ.ศ. 2567 ได้เปลี่ยนชื่อวารสารเป็น **วารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Journal of Social Innovation and Lifelong Learning) ISSN: 3027-8414 (Online)** ตั้งแต่วารสารปีที่ 18 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2567)

วารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิตจัดพิมพ์บทความวิชาการ (Academic Article) บทความวิจัย (Research Article) บทความปริทัศน์ (Review Article) และบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษโดยผ่านกระบวนการกลั่นกรองของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน และไม่ได้สังกัดเดียวกับผู้เขียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เขียนจะไม่ทราบข้อมูลของกันและกัน (Double-Blind Review) ปัจจุบันวารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้รับการยอมรับให้อยู่ในฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI: Thai Journal Citation Index Centre) กลุ่มที่ 1 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2572)

วัตถุประสงค์:

1. เพื่อเป็นสื่อกลางในการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิชาการ ผลงานวิจัย และงานสร้างสรรค์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษในสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ สังคมวิทยา และเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีคุณภาพซึ่งสามารถแสดงถึงประโยชน์ทั้งในเชิงทฤษฎีเพื่อให้นักวิจัยสามารถนำไปพัฒนาหรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ และประโยชน์ในเชิงปฏิบัติที่นักปฏิบัติสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคสังคมและชุมชน

2. เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าวิจัยและนำเสนอผลงานทางวิชาการของคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนักศึกษา

ขอบเขต:

วารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครอบคลุมบทความวิชาการ (Academic Article) บทความวิจัย (Research Article) บทความปริทัศน์ (Review Article) และบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร หรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน (ยกเว้นรายงานวิจัย และวิทยานิพนธ์) และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น กรณีบทความบางส่วนเคยเผยแพร่ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ ผู้เขียนต้องแสดงให้เห็นว่าบทความที่ส่งมาได้มีส่วนเพิ่มเติมหรือขยายจากบทความเดิม นอกจากนี้ผู้เขียนยังต้องระบุในบทความว่าได้เผยแพร่บางส่วน of บทความดังกล่าวไปแล้วที่ใดและเมื่อไหร่มาแล้ว

● **ขอบเขตของวารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้**

1. ศึกษาศาสตร์: การบริหารการศึกษา หลักสูตรและการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษา การวิจัยทางการศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา และการออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนรู้
2. บริหารธุรกิจ: การจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรม การบัญชี การเงิน การตลาด การสื่อสาร การตลาด การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ การจัดการการท่องเที่ยวและบริการ และการจัดการห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์
3. สังคมวิทยา: นวัตกรรมสังคม การพัฒนาสังคม และการพัฒนาชุมชน
4. เทคโนโลยีสารสนเทศ: เทคโนโลยีการจัดการนวัตกรรม เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ ระบบสารสนเทศ และการพัฒนาระบบ

ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์:

ศาสตราจารย์ ดร. ปรัชญา เวสารัชช์

อุปนายกสภามหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

ที่ปรึกษา:

ดร. กิตติพัฒน์ สุวรรณชิน

อธิการบดี

บรรณาธิการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์กร จันทราช

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

กองบรรณาธิการ:

รองศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ อินทสิงห์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร. วัฒนา จินดาหลวง

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร. จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

รองศาสตราจารย์ ดร. เพชรสุดา ภูมิพันธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

รองศาสตราจารย์ ดร. พิชญ์สินี ชมภูคำ

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริพันธ์นิชา ปัญจจริยะกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนกร สิริสุคันธา

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิพัชร หาญฤทธิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ระชานนท์ ทวีผล

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จันทร์จิรา พยัคฆ์เทศ

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปริญา นาคปฐม

มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กัญญ์พัสวีย์ กล่อมธงเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์พงศ์ เพ็งสิริ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระพันธ์ อะนันชัยธวัช

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุติมา ญาณะวงษา

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศราวุธ พงษ์ลีรัตน์

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จันทร์จิตร เจริญสิริ

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สืบพงษ์ พงษ์สวัสดิ์

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

กองจัดการ:

อาจารย์สุพรรณษา ลิขิตธนวงศ์

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

นโยบายการจัดพิมพ์:

กำหนดออกเป็นราย 4 เดือน (3 ฉบับ/ปี) ดังนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน (กำหนดออกในสัปดาห์สุดท้ายของเดือนเมษายน)

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม (กำหนดออกในสัปดาห์สุดท้ายของเดือนสิงหาคม)

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม (กำหนดออกในสัปดาห์สุดท้ายของเดือนธันวาคม)

จำนวนบทความในแต่ละฉบับ

จำนวนบทความที่เผยแพร่ในวารสารแต่ละฉบับไม่เกิน 15 บทความ

จริยธรรมการตีพิมพ์:**บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียน:**

1. ผู้เขียนต้องรับรองบทความที่เสนอมาพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ นั้น เป็นผลงานที่ไม่เคยตีพิมพ์และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่นใด
2. ผู้เขียนต้องเปิดเผยข้อมูลในกรณีที่บทความบางส่วนเคยเผยแพร่ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ โดยต้องแสดงให้เห็นว่าบทความที่ส่งมามีส่วนเพิ่มเติมหรือส่วนขยายจากบทความเดิม และได้เผยแพร่แล้วที่ใดและเมื่อไหร่มาแล้ว
3. ผู้เขียนต้องอ้างอิงแนวคิดและข้อความต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่ของผู้เขียน รวมทั้งต้องรับผิดชอบในการขออนุญาตใช้ภาพ และแผนภูมิ หรือขอลิขสิทธิ์จากงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น
4. ผู้เขียนที่ปรากฏชื่อในบทความทุกท่านต้องมีองค์ประกอบครบ 3 ข้อ ดังนี้ (1) มีส่วนร่วมในการสร้างโจทย์วิจัยและวางแผนการวิจัย เก็บข้อมูล หรือวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล (2) มีส่วนร่วมในการเขียนหรือตรวจสอบบทความวิจัยอย่างมีส่วนร่วมในเชิงปัญญาของเนื้อหางาน (ไม่ใช่ตรวจเฉพาะภาษาหรือรูปแบบ) และ (3) ได้อ่านและรับรองต้นฉบับบทความสุดท้ายก่อนส่งไปตีพิมพ์ ผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือในลักษณะอื่น ๆ ควรได้รับการกล่าวถึงในกิตติกรรมประกาศ
5. ผู้เขียนทุกท่านต้องได้อ่านและยินยอมให้มีการส่งบทความมาพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ รวมทั้งยินยอมที่จะรับผิดชอบและรับผิดชอบต่อบทความที่ส่งมาพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่
6. ผู้เขียนทุกท่านต้องเปิดเผยผลประโยชน์ทับซ้อนซึ่งอาจมีผลสำคัญหรือมีอิทธิพลต่อเนื้อหาที่ปรากฏในบทความ แหล่งเงินทุนสนับสนุนการวิจัยหรือการจัดทำบทความจะต้องถูกกล่าวถึงในกิตติกรรมประกาศ
7. ผู้เขียนต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารที่กำหนดไว้ในคำแนะนำในการจัดเตรียมต้นฉบับสำหรับผู้เขียน
8. ผู้เขียนต้องเขียนบทความที่แสดงถึงคุณภาพทางวิชาการและองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทั้งเชิงทฤษฎีและในเชิงปฏิบัติ การนำเสนอเนื้อหาที่มีความชัดเจนและถูกต้อง

9. ผู้เขียนมีหน้าที่แจ้งต่อวารสารและบรรณาธิการ หากพบข้อความผิดพลาดที่มีความสำคัญในการวิจัยภายหลัง หรือพบความไม่ถูกต้องในงานที่ตีพิมพ์ เพื่อปรับแก้บทความให้มีความถูกต้องหรือถอนบทความหากจำเป็น

บทบาทและหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ:

1. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่เปิดเผยข้อมูลบทความที่อยู่ระหว่างพิจารณาแก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องและต้องไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว
2. ผู้ทรงคุณวุฒิมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลและผลประโยชน์ทับซ้อนของบทความ เช่น เป็นบทความที่ตนมีส่วนร่วม หรือรู้จักผู้เขียนเป็นการส่วนตัว หรือเหตุผลอื่นใดที่ทำให้ไม่สามารถพิจารณาประเมินบทความโดยอิสระได้ และผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งบรรณาธิการทราบ และถอนตัวจากการพิจารณาบทความ
3. ผู้ทรงคุณวุฒิควรรับพิจารณาบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ พิจารณาให้ข้อเสนอแนะด้วยความเป็นธรรมและปราศจากอคติ ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิควรละเอียดและสร้างสรรค์เพื่อช่วยให้ผู้เขียนบทความสามารถพัฒนาบทความของตนต่อไปได้ แม้ว่าบทความนั้นจะมีคุณภาพไม่ดีและถูกปฏิเสธการตีพิมพ์ก็ตาม
4. ผู้ทรงคุณวุฒิควรส่งผลการประเมินตามกำหนดเวลา หากมีเหตุขัดข้องในช่วงระยะเวลาพิจารณาควรแจ้งบรรณาธิการโดยทันที
5. ผู้ทรงคุณวุฒิควรระบุงานวิจัยหรือผลงานทางวิชาการที่ผู้เขียนไม่ได้อ้างอิงไว้ในบทความ และผู้ทรงคุณวุฒิควรแจ้งต่อบรรณาธิการ หากทราบว่าบทความที่พิจารณามีส่วนใดส่วนหนึ่งที่คล้ายคลึงหรือเหมือนกับบทความที่อยู่ในการพิจารณาของวารสารอื่นหรือสิ่งพิมพ์อื่นใด

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ:

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร
2. บรรณาธิการต้องพิจารณาบทความจากเนื้อหาทางวิชาการโดยปราศจากอคติในเรื่องคุณลักษณะใด ๆ ของผู้เขียนหรือสังกัดของผู้เขียน รวมทั้งต้องป้องกันไม่ให้ผลประโยชน์ทับซ้อนระหว่างผู้เขียนผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ และบุคคลในกองบรรณาธิการ
3. บรรณาธิการต้องตีพิมพ์บทความที่ผ่านกระบวนการพิจารณาล้นกรองบทความแล้วซึ่งพิจารณาจากคุณภาพทางวิชาการและมีประโยชน์ทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ ความทันสมัย และเนื้อหาสอดคล้องกับขอบเขตของวารสารรวมทั้งเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน
4. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบทความที่ส่งมาพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ รวมทั้งต้องควบคุมให้กระบวนการพิจารณาล้นกรองบทความเป็นไปโดยปกปิดทั้งด้านผู้เขียนและผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Double-Blind Process) ด้วยความยุติธรรม

5. บรรณาธิการต้องตรวจสอบบทความที่ส่งมาพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) โดยใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ และหยุดกระบวนการพิจารณาถ่วงถ่วงบทความทันที หากพบการคัดลอกผลงานผู้อื่นในระหว่างกระบวนการฯ และติดต่อผู้เขียนเพื่อขอคำชี้แจงประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์เผยแพร่บทความนั้น

6. บรรณาธิการตรวจสอบบทความที่สงสัยว่ากระทำผิดจริยธรรมทางวิชาการเพื่อแก้ไขปัญหาทางจริยธรรมนั้น ด้วยความรอบคอบ แม้ว่าบทความนั้นจะได้รับการตีพิมพ์หรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้การปฏิเสธบทความด้วยเหตุผลทางด้านจริยธรรมจะต้องมีหลักฐานที่ชัดเจน

สถานที่ติดต่อ:

กองบรรณาธิการวารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

120 ถ. มหิดล อ. เมือง จ. เชียงใหม่ 50200

โทร. 053-201800-4 ต่อ 2421 โทรสาร. 053-201810

E-mail: feujournal@feu.edu

URL: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/FEU>

- ทศนะและข้อคิดเห็นใดๆ ในวารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นทศนะของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วยกับทศนะเหล่านั้นและไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ
- ความรับผิดชอบด้านเนื้อหาและการตรวจร่างบทความแต่ละบทเป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน กรณีมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงฝ่ายเดียว
- ลิขสิทธิ์บทความของมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์นได้รับการสงวนสิทธิ์ตามกฎหมาย การตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตโดยตรงจากมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์นเป็นลายลักษณ์อักษร

วารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้รับการยอมรับให้
อยู่ในฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
(ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2572)

รายนามคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Reviewer) ประจำฉบับ	

รองศาสตราจารย์ ดร. จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
รองศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ อินทสิงห์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร. พิชญ์สินี ชมภูคำ	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปิยพรรณ กลั่นกลิ่น	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนต์นภัส มโนการณ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปริญา นาคปฐม	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กัญญพัทธ์วี กล่อมธงเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนกร สิริสุคนธา	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปณตนันท์ เกียรประภากุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ระชานนท์ ทวีผล	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริพันธ์นิชา ปัญจจริยะกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จันทร์จิรา พยัคฆ์แพศ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทัดพงศ์ อวีโรธนานนท์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร	สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่งสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพัต อัสภาภรณ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุนทรี คนเที่ยง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิกุล พงษ์กลาง	มหาวิทยาลัยพายัพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อรทัย อินตา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัชดาภรณ์ ตันทิกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พุทธรณ สุวรรณอาสน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มานพ ชุ่มอ่อน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สืบพงษ์ พงษ์สวัสดิ์	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทิพวรรณ ทน้นไชย	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธัญญารัตน์ ลิ่นฤๅษี	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
อาจารย์ ดร. สิริยุพิน ศุภจันทร์ชัชฌา	มหาวิทยาลัยบูรพา
อาจารย์ ดร. ทศนีย์ อารมณเกลี้ยง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อาจารย์ ดร. เดช สาระจันทร์	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
อาจารย์ ดร. พิมพ์ทอง สังสุทธิพงศ์	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

รายนามคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Reviewer) ประจำฉบับ (ต่อ)

อาจารย์ ดร. ทิพย์พิรุณ พุ่มดวง

มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

อาจารย์ ดร. รุ่งรติศ เมืองลือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

อาจารย์ ดร. จักรพงษ์ สุขพันธ์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

อาจารย์ ดร. วินัย บังคมเนตร

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

อาจารย์ ดร. เจตนา เมืองมูล

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

อาจารย์ ดร. ณิชนัน ศุภสิริสุข

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

บทบรรณาธิการ

วารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ฉบับนี้เป็นปีที่ 19 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568) มีบทความวิจัย จำนวน 19 บทความ และบทความวิชาการ จำนวน 1 บทความ มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ ศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ สังคมวิทยา และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยบทความทั้งหมดผ่านกระบวนการการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญประจำสาขาจากหลากหลายสถาบัน และไม่ได้สังกัดเดียวกับผู้เขียน โดยวารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้รับการยอมรับให้อยู่ในฐานะข้อมูลดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2572)

บรรณาธิการ ใคร่ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะสาขาวิชาทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ส่งเสริมกระบวนการพิจารณาถ้อยแถลงบทความให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงผู้เขียนทุกท่านที่ให้ความสนใจส่งบทความมาพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฯ และหากท่านที่สนใจต้องการเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถจัดเตรียมต้นฉบับบทความตามรูปแบบของวารสารได้จากเว็บไซต์วารสารที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/FEU/about/submissions>

บรรณาธิการ

วารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลของการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง ที่มีต่อทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล

The Effects of Phenomenon-Based Learning Experiences for Real-World Problem Solving on Kindergartener's Responsible Decision-Making Skills

กัลยลักษณ์ ทับทองคำ^{1*}, อรพรรณ บุตรกัตยญ^{2**}, ปิยะนันท์ หิรัณยชโลธร²

Kanyalak Tabthongkum^{1*}, Oraphan Butkatunyoo^{2**}, Piyanan Hiranchalothorn³

¹ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900 ประเทศไทย

¹ Master of Education Program in Early Childhood Education, Department of Education, Faculty of
Education, Kasetsart University

50 Ngamwongwan Rd., Ladyao, Chatuchak, Bangkok, 10900, Thailand

² สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900 ประเทศไทย

² Major Early Childhood Education, Department of Education, Faculty of Education
Kasetsart University

50 Ngamwongwan Rd., Ladyao, Chatuchak, Bangkok, 10900, Thailand

รับบทความ: 4 พฤษภาคม 2568 ปรับปรุงบทความ: 18 กรกฎาคม 2568 ตอปรับตีพิมพ์บทความ: 25 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กอนุบาลชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 25 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

อีเมล: kanyalak.ta@ku.th

** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก (รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดจันทรมอสร์ โดยใช้เวลาในการทดลอง 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 40 นาที โดยสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 10 เป็นการประเมินก่อนและหลังการทดลอง เครื่องมือประกอบด้วย 1) แผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง 2) ปรากฏการณ์ คือ ปรากฏการณ์ขยะล้นเมืองและปรากฏการณ์โลกร้อน และ 2) แบบประเมินทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า เด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ โดยรวมสูงขึ้นหลังได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ โดยหลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 39.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.34 ก่อนการจัดประสบการณ์เรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 34.20 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.39 แสดงให้เห็นว่า เด็กอนุบาลมีทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ โดยเด็กสามารถบอกประเด็นที่ต้องตัดสินใจ วิเคราะห์สถานการณ์ เลือกทางเลือกที่เหมาะสม พิจารณาผลกระทบ และแสดงความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเองได้ดีขึ้น

คำสำคัญ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน การแก้ปัญหาในโลกจริง ทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ

Received: May 4, 2025

Revised: July 18, 2025

Accepted: July 25, 2025

Abstract

The purpose of this study was to compare kindergarten children's responsible decision-making skills before and after participating in phenomenon-based learning experiences designed to solve real world problems. The target group consisted of 25 boys and girls aged 5-6 years, who were studying in Kindergarten-3 during the second semester of the 2024 academic year at Wat Jansamosorn School. The experiment was conducted over a period of 10 weeks, with sessions held 3 days per week, each lasting 40 minutes. The first and tenth weeks were designated for pre-test and post-test evaluations, respectively. The instruments included: 1) phenomenon-based lesson plans designed to solve real-world problems, focusing on two real-world phenomena, urban waste overflow and global warming; and 2) an assessment form for evaluating kindergarten students' responsible decision-making skills. Quantitative data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis for qualitative data. The study found that kindergarten students who participated in

phenomenon-based learning experiences had a higher average score in terms of responsible decision-making skills after the instruction. The average post-instruction score was 39.00 with a standard deviation of 7.34, compared to an average pre-instruction score of 34.20, with a standard deviation of 7.39. These findings indicate that kindergarten students demonstrated improved responsible decision-making skills after participating in the learning experience. The children were able to identify decision-making points, analyze situations, choose appropriate alternatives, consider possible consequences, and show greater responsibility for their decisions.

Keywords

Learning Provision, Phenomenon Based Learning, Real World Problem Solving, Responsible Decision Making Skills

บทนำ (Introduction)

วัยอนุบาลเป็นช่วงเวลาของเด็กตั้งแต่อายุ 3 - 6 ปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญอย่างมากต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ทั้งในปัจจุบันและอนาคตของเด็ก เด็กต้องได้รับความรักและการดูแลเอาใจใส่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ จึงจะสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการคว้าโอกาสในชีวิต คุณภาพของประสบการณ์ในช่วง 6 ปีแรกคือปัจจัยที่สำคัญต่อพัฒนาการของสมอง การเรียนรู้ และพฤติกรรมตลอดช่วงชีวิตของเด็ก (Unicef Thailand, n.d.) การศึกษาปฐมวัยจึงเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านอารมณ์และสังคม เด็กจะเรียนรู้การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ พิจารณาผลกระทบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

องค์กรส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning [CASEL], 2018) ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคมของบุคคล เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทางอารมณ์และสังคมที่เหมาะสมในการรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่จะจัดการให้ชีวิตของตนเองประสบความสำเร็จและมีความสุข ประกอบไปด้วยความสามารถ 5 ด้าน ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้ทางสังคม การสร้างสัมพันธภาพ และทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ

องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหลายประเทศทั่วโลกได้ให้ความสำคัญและกำหนดให้การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนรู้ เช่น สาธารณรัฐสิงคโปร์ ได้มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ด้านพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาล โดยยึดตามหลักการของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม ซึ่งระบุเอาไว้ในหลักสูตรแห่งชาติ (Ministry of Education Republic of Singapore, 2022)

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาได้ระบุการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมเข้าไว้ในหลักสูตรของโรงเรียนอนุบาลทั่วทั้ง 50 รัฐ และมี 3 รัฐที่ระบุให้การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรมาตรฐานสำหรับนักเรียนทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย (National University, 2022) มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ชิคาโก ได้ให้ความสำคัญและมีการส่งเสริมการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (Department of Psychology the University of Illinois at Chicago, 2010) นอกจากนี้ แผนกการศึกษารัฐมิชิแกน (Michigan Department of Education, 2017) และรัฐแมสซาชูเซตส์ได้มีการระบุการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมเป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรการเรียนรู้ของเด็กชั้นอนุบาล (Massachusetts Standards for Preschool and Kindergarten, 2015) รวมถึงองค์กรไม่แสวงผลกำไรที่มีภารกิจหลักในการสนับสนุนทางการศึกษาด้านอารมณ์และสังคมแก่เด็กและเยาวชนที่มีความเกี่ยวข้องกับครอบครัวทหารไว้ด้วยเช่นเดียวกัน (Military Child Education Coalition, 2025) และสำหรับประเทศไทยหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี ได้กำหนดความสามารถผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาปฐมวัย ข้อ 2 ด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม เด็กรับรู้ เข้าใจ มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น แสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกอย่างเหมาะสม มีการกำกับตนเอง มีสัมพันธภาพที่ดีและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง มีความสุขและแสดงออกผ่านงานศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว มีทักษะชีวิตช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2568) ในปีการศึกษา 2566 ที่ผ่านมา พบว่า เด็กอนุบาลจำนวนไม่น้อยยังประสบปัญหาในการปรับตัวเข้าสังคม ขาดความสามารถในการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม และไม่สามารถตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล การตัดสินใจที่ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น และการขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขาดพัฒนาการด้านทักษะทางสังคมและอารมณ์ สอดคล้องกับรายงานการศึกษาสภาพการณ์การจัดการศึกษาปฐมวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) ระบุว่า เด็กอายุ 6 ปี ร้อยละ 22.9 มีระดับ EQ ต่ำกว่าเกณฑ์ โดยเฉพาะในด้านการควบคุมอารมณ์และการตัดสินใจ และสอดคล้องกับรายงานวิกฤต Soft Skills เด็กไทยหลังโควิด-19 ที่ระบุว่า ทักษะ Soft Skills หรือทักษะทางอารมณ์สังคมที่จำเป็นต่อการทำงานในโลกยุคปัจจุบันของเด็กไทยลดลงร้อยละ 30-50 โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กยากจน (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2567)

โดยการพัฒนาทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบที่ปรากฏเป็นความสามารถความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568 ซึ่งเป็นองค์ประกอบสุดท้ายของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมนี้ จะพัฒนาได้เมื่อได้รับการส่งเสริมจากอีก 4 ทักษะสำคัญของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม อาทิ การคำนึงถึงความปลอดภัย การเข้าใจผลกระทบจากการตัดสินใจกระทำต่าง ๆ ที่มีผลต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งนี้การตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบนั้นเสริมสร้างผ่านทักษะในการแก้ปัญหา การใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการมีความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับโลกและสังคมรอบตัว (Kaiser, 2023) โดยเด็กอนุบาลการเรียนรู้ทักษะในการตัดสินใจจึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น การตัดสินใจที่ถูกต้องจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เด็กสามารถเรียนรู้การตัดสินใจที่ดีและถูกต้องจากผลลัพธ์ของการตัดสินใจของตนเอง การเปิดโอกาสให้เด็กได้

เผชิญกับผลที่เกิดจากการกระทำของตน ไม่ว่าจะเป็นผลในเชิงบวกหรือเชิงลบ เป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความรับผิดชอบและการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผู้ใหญ่จึงมีบทบาทหลักในการสนับสนุนให้เด็กเรียนรู้และรับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจของตนเอง เมื่อเด็กได้ฝึกคิดไตร่ตรองถึงผลที่จะตามมา ก่อนการตัดสินใจ และสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมในหลายสถานการณ์ จะส่งผลให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น

การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบของเด็กอนุบาล จะต้องมีความเหมาะสมกับวัย มีความท้าทายแปลกใหม่ ทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน และกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็ก การจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-based Learning: PhBL) เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สอดคล้องกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยมีลักษณะเด่นที่มุ่งเน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม เชื่อมโยงองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์เข้าด้วยกัน เพื่อให้เด็กสามารถทำความเข้าใจสถานการณ์ตามบริบทของความเป็นจริง ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ การร่วมมือกันแก้ปัญหา และการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทรอบตัวเด็ก นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เด็กสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับในการสร้างสรรค์ประโยชน์หรือแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน อีกทั้งสามารถปรับเปลี่ยนแนวทางในการแสวงหาคำตอบได้อย่างยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง (ตะวัน ไชยวรรณ และ กุลธิดา นกุลธรรม, 2564, 251-263) ซึ่งสอดคล้องกับ ชลาธิป สมชาติ (2562, 113-129) อธิบายว่า การจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับเด็กอนุบาล เป็นแนวทางที่เน้นการนำปรากฏการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริง และสอดคล้องกับความสนใจของเด็กมาใช้เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกับสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสงสัย ตั้งคำถามจากสิ่งที่พบเห็น และมีโอกาสอภิปรายร่วมกัน แสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย รวมถึงร่วมกันวางแผนในการแสวงหาคำตอบหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ บทบาทของครูคือการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยให้คำแนะนำ จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมถึงเสริมเติมความรู้ที่จำเป็น เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงอย่างมีความหมาย และ อรพรรณ บุตรกัตถัญญ (2561, 348-365) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นการนำปรากฏการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริงให้เด็กสังเกตด้วยมุมมองที่หลากหลายด้วยการตั้งคำถามหรือปัญหาเพื่อนำไปสู่การหาคำตอบ

ในศตวรรษที่ 21 โลกกำลังเผชิญกับปัญหาสำคัญหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นภาวะโลกร้อน ขยะล้นเมือง ความเหลื่อมล้ำทางสังคม หรือวิกฤตสิ่งแวดล้อม ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่ซับซ้อน เชื่อมโยง และส่งผลกระทบในระดับโลกจนถึงระดับปัจเจก สถานการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปลูกฝังเด็กให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และตัดสินใจอย่างรับผิดชอบตั้งแต่ในวัยอนุบาล ซึ่งเป็นวัยแห่งการวางรากฐานชีวิต ซึ่งการแก้ปัญหาในโลกจริงเด็กอนุบาลจำเป็นต้องได้ฝึกการคิด แก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ปัญหาที่กำหนดขึ้นจะเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้ ยึดเด็กเป็นศูนย์กลางโดยมีครูคอยช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น แต่ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในกลุ่มเล็กๆ เด็กจะอภิปราย “ปัญหา” เพื่อสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ มีบทบาทหลายอย่างในกลุ่ม เด็กคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการประชุม อีกคนทำหน้าที่เป็นผู้บันทึกการอภิปราย เด็กทุกคนจะมีส่วนร่วมในการ

อธิบายเนื้อหาที่เรียนด้วยคำพูดของตนเอง (Camp, 2002) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) แนวทางนี้จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการสำรวจและการแก้ปัญหาอย่างมีความหมาย โดยเน้นการเชื่อมโยงกับปัญหาหรือสถานการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็ก แม้ว่าประเทศต่าง ๆ เช่น สิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา จะมีการศึกษาและประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นปรากฏการณ์ (Phenomenon-based Learning: PhBL) ในระดับอนุบาลอย่างแพร่หลาย แต่ในบริบทของประเทศไทย ซึ่งมีพื้นฐานทางวัฒนธรรม ระบบการศึกษา และวิธีการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่าง ยังมีการศึกษาในด้านนี้อย่างจำกัด ขาดการเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอนุบาลที่การเรียนรู้ควรเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก นอกจากนี้ งานวิจัยที่ผ่านมายังมักศึกษาการจัดการเรียนรู้ Problem-based Learning และ Phenomenon-based Learning แยกออกจากกัน ทั้งที่การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งสองรูปแบบ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมทักษะการตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นหนึ่งในทักษะทางด้านสังคมและอารมณ์ที่สำคัญสำหรับเด็กอนุบาล โดยการเรียนรู้ผ่านปัญหาหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เด็กจะมีโอกาสได้เผชิญกับสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติอย่างมีเหตุผล พิจารณาผลกระทบต่อนักเรียนและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเรียนรู้การยอมรับผลของการตัดสินใจของตนเองบนพื้นฐานของสถานการณ์จริง จึงยังขาดงานวิจัยที่บูรณาการจุดแข็งของทั้งสองแนวทางเข้าด้วยกัน เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยในบริบทของสังคมไทยและโลกยุคปัจจุบัน ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริงที่มีผลต่อทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล ซึ่งเด็กวัยนี้มักจะเป็นผู้สนใจและตื่นตัวในการสำรวจสิ่งต่าง ๆ มีความกระตือรือร้นที่จะได้เรียนรู้ เป็นช่วงเวลาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ โดยเฉพาะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ ซึ่งจะมีผลสำคัญต่อพัฒนาการแบบองค์รวมทั้งในระยะสั้นและระยะยาวของเด็ก การสนับสนุนและส่งเสริมทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กในช่วงปฐมวัยจึงมีความสำคัญอย่างมากในการสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการเรียนรู้ของเด็กในอนาคต เนื่องจากมีผลสำคัญต่อการพัฒนาทั้งในด้านส่วนบุคคลและสังคม เด็กอนุบาลสามารถเรียนรู้และรับรู้เกี่ยวกับความรู้สึก การจัดการกับอารมณ์ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นในช่วงเวลานี้ได้ง่ายขึ้น รวมถึงทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบด้วย

วัตถุประสงค์ (Research Objectives)

เพื่อเปรียบเทียบทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาลก่อนและหลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ

1.1 ความหมายของทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ

องค์กรส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (CASEL, 2020) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล หมายถึง การเรียนรู้ถึงความสำคัญของการตัดสินใจและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจที่ทำ พิจารณาความเป็นไปได้ก่อนที่จะตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ เลือกที่จะปฏิบัติตัวและสื่อสารกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และคำนึงถึงผู้อื่น ในสถานการณ์ที่หลากหลายโดยคำนึงถึงหลักจริยธรรม ความปลอดภัย ประเมินผลประโยชน์ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำต่าง ๆ ต่อตนเอง สังคม และส่วนรวม

Ministry of Education Republic of Singapore (2022) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ เป็นกระบวนการในการเลือกทำและดำเนินการโดยพิจารณาถึงปัญหาความปลอดภัย มาตรฐานสังคมที่เหมาะสม การเคารพผู้อื่น และผลที่เป็นไปได้อย่างมีเหตุผล โดยการประยุกต์ใช้ทักษะเหล่านี้ ในสถานการณ์ทางวิชาการและสังคม เด็กที่มีการตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบจะพิจารณาถึงประโยชน์และความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของตนเอง และจะทำการตัดสินใจอย่างมีสติและอย่างรอบคอบ เพื่อให้สอดคล้องกับค่านิยมและจรรยาบรรณที่เป็นที่ยอมรับ

1.2 พัฒนาการของเด็กอนุบาลที่แสดงถึงทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ

Michigan Department of Education (2017) แผนการศึกษาของรัฐมิชิแกนได้ระบุตัวบ่งชี้พฤติกรรมการเรียนรู้ช่วงวัยอนุบาล ไว้ดังนี้

- 1) เด็กสามารถตระหนักรู้ว่าบุคคลมีทางเลือกในการตอบสนองที่หลากหลาย
- 2) เด็กระบุแนวทางที่ส่งเสริมความปลอดภัยทั้งต่อตนเองและผู้อื่น
- 3) เด็กกระบุรีวิธีตอบสนองต่อผู้ใหญ่ที่ไม่คุ้นเคยในสภาพแวดล้อมต่างๆ
- 4) เด็กสามารถแจ้งให้ผู้อื่นทราบเมื่อบุคคลหนึ่งได้รับการปฏิบัติอย่างไม่ยุติธรรม

Landmark School (2018) โรงเรียนในรัฐแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ระบุความสามารถหรือทักษะที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจอย่าง ไว้ดังนี้

- 1) การระบุปัญหา
- 2) การวิเคราะห์สถานการณ์
- 3) การแก้ไขปัญหา
- 4) การพิจารณาความรับผิดชอบทางจริยธรรม
- 5) การประเมินและสะท้อนผล

องค์กรส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (CASEL, 2020) ได้ระบุความสามารถหรือทักษะที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจอย่าง ไว้ดังนี้

- 1) แสดงความสนใจและการเปิดใจ
- 2) การระบุวิธีการแก้ปัญหาส่วนตัวและสังคม
- 3) การเรียนรู้ในการตัดสินใจโดยมีเหตุผลหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเท็จจริง
- 4) การคาดการณ์และประเมินผลของการกระทำของตนเอง

- 5) การรับรู้ว่าทักษะการคิดวิเคราะห์มีประโยชน์ทั้งในและนอกโรงเรียน
- 6) การสะท้อนกลับต่อบทบาทของตนเองในการส่งเสริมความเป็นอยู่ของตนเอง ครอบครัว

ชุมชน

- 7) การประเมินผลกระทบต่อตนเอง ระหว่างบุคคล ชุมชน และองค์กร

กระทรวงศึกษาธิการ (2568) ได้ระบุพัฒนาการและความสามารถผู้เรียนเมื่อจบการศึกษา ระดับปฐมวัยไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี ด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ดังนี้ เด็กรับรู้ เข้าใจ มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น แสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกอย่างเหมาะสม มีการกำกับตนเอง มีสัมพันธภาพที่ดีและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง มีความสุขและแสดงออกผ่านงานศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว มีทักษะชีวิต ช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และยอมรับความเหมือนและความแตกต่าง

1.3 การประเมินทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล

รัฐบาลรัฐมินนิโซตา (Minnesota Department of Education, n.d.) ได้ระบุการประเมิน การเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ (SEL) โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

- 1) การประเมินแบบไม่เป็นทางการ เป็นการเก็บข้อมูลอย่างไม่เป็นระบบ ใช้เพื่อช่วยครู เข้าใจการดำเนินงานและพัฒนาการของเด็ก โดยสามารถใช้การสังเกตในชั้นเรียนเพื่อปรับการจัดการเรียนรู้ การจัดบันทึกพฤติกรรมและการสนทนาของเด็กที่สะท้อนการเรียนรู้ด้านสังคมและอารมณ์ และการใช้แบบ ประเมินรูปริกเพื่อประเมินการทำงานกลุ่มของเด็ก

- 2) การประเมินแบบเป็นทางการ เป็นวิธีการประเมินที่มีระบบและมาตรฐาน โดยสามารถใช้แบบประเมินตนเองของเด็ก แบบสอบถามความรู้สึกของเด็กต่อสภาพแวดล้อมห้องเรียน และแบบประเมิน แบบแสดงพฤติกรรมเพื่อวางแผนสอนเพิ่มเติม

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาพฤติกรรมหรือข้อบ่งชี้ของเด็กอนุบาลที่ระบุไว้ใน Michigan Department of Education (2017), Landmark School (2018) และองค์กรส่งเสริมความร่วมมือเพื่อ การศึกษาและการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (CASEL, 2020) จากนั้นนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็น ทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล ดังนี้

- 1) การรับรู้ข้อมูลและคิดพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลโดยบอกประเด็นที่ต้องตัดสินใจ
- 2) การพิจารณาทางเลือกหลาย ๆ อย่างก่อนตัดสินใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
- 3) การตัดสินใจเลือกปฏิบัติสิ่งที่เหมาะสม กับตนเองและผู้อื่นโดยคำนึงถึงหลักจริยธรรม และความปลอดภัย
- 4) การพิจารณาและประเมินโดยบอกถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อทั้งตนเองและผู้อื่นเมื่อ ตัดสินใจ
- 5) การรับผิดชอบต่อตัดสินใจของตนเอง

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

2.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

Daehler & Folsom (2016) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมุ่งส่งเสริมให้เด็กใช้ความรู้และทักษะจากหลากหลายสาขาวิชา โดยผสมผสานกันเพื่อสร้างความเข้าใจในองค์ความรู้ใหม่ผ่านการเรียนรู้และการลงมือปฏิบัติอย่างมีเหตุผล เด็กจะสามารถเข้าใจปรากฏการณ์ที่สนใจอย่างลึกซึ้งและมีความหมาย

สุชานันท์ วรพัฒนานนท์ (2565, 18) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปรากฏการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริงเป็นจุดเริ่มต้นในการกระตุ้นให้เด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการสำรวจ วิเคราะห์ และทำความเข้าใจสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เด็กจะได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม อีกทั้งสามารถบูรณาการความรู้จากหลากหลายสาขาวิชาเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา และเชื่อมโยงความรู้เข้าสู่บริบทหรือสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ขั้นตอนการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

Daehler & Folsom (2016, 1-2) ได้ระบุขั้นตอนการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เลือกปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ การเลือกปรากฏการณ์ต้องยึดถือความสนใจของเด็กเป็นหลัก

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหาในบทเรียนที่จะบูรณาการสอนได้ ครูต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่าปรากฏการณ์ที่เลือกนั้นจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้อะไร และจะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์นั้นได้หรือไม่

ขั้นตอนที่ 3 วางลำดับกิจกรรม ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนรู้ของเด็ก หลังจากที่ได้เลือกปรากฏการณ์แล้ว ครูจะต้องกระตุ้นให้เด็กทำความเข้าใจปรากฏการณ์นั้นๆ โดยการสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นและสนทนากับเด็กเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เด็กได้มีโอกาสสะท้อนความคิดและตั้งคำถามเกี่ยวกับปรากฏการณ์ ส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมในการอภิปรายเพื่อสำรวจแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์

ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอข้อมูล สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การให้เด็กนำเสนอหน้าชั้นเรียน หรือการให้เด็กวาดผังกราฟิกเพื่อแสดงการเชื่อมโยงความรู้ในศาสตร์ต่างๆ

2.3 บทบาทของครูในการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

Silander (2015) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นลักษณะของการเรียนรู้เป็นแบบองค์รวม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนจากหลากหลายสาขาวิชา เพื่อบูรณาการความรู้ที่หลากหลายและสนับสนุนการเรียนรู้อย่างรอบด้าน

ครูจึงทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรง โดยใช้ความเชี่ยวชาญของตนในการชี้แนะและกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถบริหารจัดการกับปัญหาที่ตนสนใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

3.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

Camp (2002) กล่าวว่า การเรียนรู้จากปัญหาเป็นวิธีการศึกษาที่เด็กเป็นศูนย์กลางและมีครูคอยช่วยเหลือ การศึกษาไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในห้องบรรยายเท่านั้น แต่ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในกลุ่มเล็กๆ เด็กจะอภิปราย “ปัญหา” เพื่อสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ มีบทบาทหลายอย่างในกลุ่มการสอน เด็กคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้นำการประชุมอีกคนทำหน้าที่เป็นบันทึกข้อมูล เด็กทุกคนจะมีส่วนร่วมในการอธิบายเนื้อหาที่เรียนด้วยคำพูดของตนเอง

ปาริฉัตร โพธิ์คำ (2564, 101-113) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นให้เด็กสร้างองค์ความรู้จากปัญหาที่ใกล้ตัว โดยเน้นปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและมีความหมายต่อตัวเด็กเป็นหลัก ปัญหาที่กำหนดขึ้นจะเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้และเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาด้วยเหตุผล ตลอดจนการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาเด็กในด้านทักษะการเรียนรู้

3.2 ขั้นตอนการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

Camp (2002) ได้นำเสนอรูปแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบ 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ชี้แจงคำศัพท์ที่ไม่คุ้นเคย มีการชี้แจงคำศัพท์และแนวคิดที่ไม่ชัดเจนในคำอธิบายปัญหา เพื่อให้สมาชิกกลุ่มทุกคนเข้าใจข้อมูลที่ได้รับ

ขั้นตอนที่ 2 คำจำกัดความของปัญหา ปัญหาถูกกำหนดไว้ในรูปแบบของคำถามตั้งแต่หนึ่งข้อขึ้นไป สมาชิกกลุ่มต้องเห็นด้วยกับคำที่ต้องอธิบาย

ขั้นตอนที่ 3 ระดมความคิด สมาชิกกลุ่มจะได้นำความรู้ที่ตนเองมีอยู่มาพูดคุยกัน กระบวนการนี้ทำให้เกิดการอธิบาย แนวคิด และคำอธิบายให้มากที่สุด สมมุติฐานให้ได้มากที่สุด ความคิดของสมาชิกกลุ่มทั้งหมดจะถูกรวบรวมโดยไม่มีการวิพากษ์เชิงวิพากษ์

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ปัญหา คำอธิบายและสมมุติฐานของสมาชิกกลุ่มจะถูกอภิปรายในเชิงลึกและมีการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ไอเดียจากการระดมความคิดมีการจัดลำดับและสัมพันธ์กัน

ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ จากความขัดแย้ง ความสับสน และความคลุมเครือจากการวิเคราะห์ปัญหา จึงกำหนดคำถามที่เป็นรากฐานสำหรับกิจกรรมการศึกษาของสมาชิกกลุ่ม กล่าวโดยสรุปคือกำหนดว่ากลุ่มขาดความรู้ใดและกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ในหัวข้อเหล่านี้

ขั้นตอนที่ 6 ศึกษาด้วยตนเอง ในระยะการศึกษาด้วยตนเอง สมาชิกกลุ่มค้นหาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถตอบคำถามในเป้าหมายการเรียนรู้ได้ หลังจากศึกษาวรรณกรรมเรื่องนี้แล้ว สมาชิกกลุ่มเตรียมตัวสำหรับการรายงานสิ่งที่ค้นพบในการประชุมการสอนครั้งถัดไป

ขั้นตอนที่ 7 การรายงาน หลังจากรายงานแหล่งที่มาที่สมาชิกกลุ่มใช้ในกิจกรรมการศึกษาด้วยตนเองแล้ว การอภิปรายเกี่ยวกับเป้าหมายการเรียนรู้จะเกิดขึ้นตามวรรณกรรมที่ศึกษา สมาชิกกลุ่มพยายามสังเคราะห์สิ่งที่พวกเขาพบจากแหล่งต่างๆ

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษากิจการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Camp, 2002) และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Daehler & Folsom, 2016) จากนั้นนำทั้งสองการเรียนรู้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นลำดับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เลือกปรากฏการณ์และวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 ระบุปัญหา

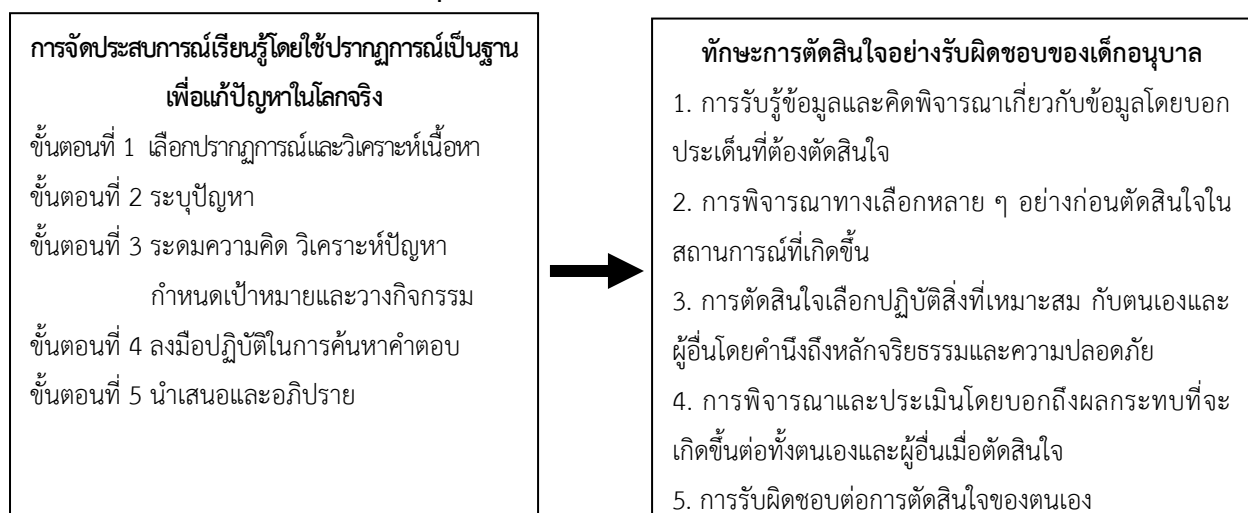
ขั้นตอนที่ 3 ระดมความคิด วิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมายและวางกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 4 ลงมือปฏิบัติในการค้นหาคำตอบ

ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอและอภิปราย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา การจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง เป็นกระบวนการที่เน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิดและแก้ปัญหาที่สัมพันธ์กับบริบทจริง ตั้งแต่การเลือกประเด็น ระบุปัญหา การลงมือปฏิบัติ ไปจนถึงการสะท้อนผลลัพธ์ ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาการทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล เด็กจะได้ฝึกการคิดไตร่ตรองข้อมูลจากหลายมุมมอง เลือกแนวทางที่เหมาะสม ตระหนักถึงผลกระทบของการตัดสินใจ และสามารถรับผิดชอบต่อการตัดสินใจได้ จึงสามารถนำไปสร้างเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

กรอบแนวความคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง ดำเนินการโดยผู้ศึกษาประเมินทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล ก่อนการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง และจัดกิจกรรมจำนวน 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 40 นาที จากนั้นประเมินทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล หลังจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง

กลุ่มเป้าหมาย

เด็กอนุบาลชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี จำนวน 25 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนวัดจันทรสโมสร

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ

1. แผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง
2. แบบประเมินทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล

การสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริงเป็นแผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังต่อไปนี้

1.1 ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Camp, 2002) และศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Daehler & Folsom, 2016) จากนั้นนำทั้งสองการเรียนรู้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นลำดับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ใหม่ ประกอบด้วยลำดับการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เลือกปรากฏการณ์และวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 ระบุปัญหา

ขั้นตอนที่ 3 ระดมความคิด วิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมายและวางกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 4 ลงมือปฏิบัติในการค้นหาคำตอบ

ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอและอภิปราย

1.2 เขียนแผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง ซึ่งครอบคลุมทุกองค์ประกอบของทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล ประกอบไปด้วย 2 ปรากฏการณ์ ได้แก่ ปรากฏการณ์ขยะล้นเมือง และปรากฏการณ์ภาวะโลกร้อน ไว้ โดยกำหนดระยะเวลาในการจัดประสบการณ์ 5 ขั้นตอนต่อสัปดาห์ รวมทั้งหมด 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน รวมทั้งสิ้น 24 แผน ใช้เวลาแผนละ 30 - 40 นาที

ตารางที่ 1

โครงสร้างแผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง

ปรากฏการณ์	วันที่	ขั้นตอนการจัดประสบการณ์ฯ	ทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ
1. ขยะล้นเมือง	1	ขั้นตอนที่ 1 เลือกปรากฏการณ์และวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 ระบุปัญหา ขั้นตอนที่ 3 ระดมความคิด วิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมายและวางกิจกรรม	1. การรับรู้ข้อมูลและคิดพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูล โดยบอกประเด็นที่ต้องตัดสินใจ 2. การพิจารณาทางเลือกหลาย ๆ อย่างก่อนตัดสินใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น 3. การพิจารณาและประเมินโดยบอกถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อทั้งตนเองและผู้อื่นเมื่อตัดสินใจ
	2	ขั้นตอนที่ 4 ลงมือปฏิบัติในการค้นหาคำตอบ	1. การตัดสินใจเลือกปฏิบัติสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่นโดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมและความปลอดภัย
	3	ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอและอภิปราย	1. การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง
2. ภาวะโลกร้อน	1	ขั้นตอนที่ 1 เลือกปรากฏการณ์และวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 ระบุปัญหา ขั้นตอนที่ 3 ระดมความคิด วิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมายและวางกิจกรรม	1. การรับรู้ข้อมูลและคิดพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูล โดยบอกประเด็นที่ต้องตัดสินใจ 2. การพิจารณาทางเลือกหลาย ๆ อย่างก่อนตัดสินใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น 3. การพิจารณาและประเมินโดยบอกถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อทั้งตนเองและผู้อื่นเมื่อตัดสินใจ
	2	ขั้นตอนที่ 4 ลงมือปฏิบัติในการค้นหาคำตอบ	1. การตัดสินใจเลือกปฏิบัติสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่นโดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมและความปลอดภัย
	3	ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอและอภิปราย	1. การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง

1.3 นำแผนการจัดประสบการณ์การจัดประสบการณ์ฯ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านประเมินคุณภาพ โดยให้ประเมินทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ ด้านสาระสำคัญของแผนการจัดประสบการณ์ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านสาระการเรียนรู้ในแผน ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการประเมินผล การจัดประสบการณ์ ผลการประเมินคุณภาพ เท่ากับ 4.95 อยู่ในระดับ ดีมาก ซึ่งแสดงให้เห็นความเหมาะสมและนำไปใช้งานได้ โดยผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะและปรับแก้ไขแล้ว คือ ปรับเกณฑ์และวิธีการประเมินขณะปฏิบัติกิจกรรมให้ชัดเจน

2. แบบประเมินทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล ซึ่งผู้ศึกษาเป็นผู้สร้างเพื่อใช้ประเมินทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล เป็นแบบประเมินสถานการณ์ประกอบการ

สัมภาษณ์ โดยกำหนดสถานการณ์ที่เป็นปัญหาแล้วให้เด็กตัดสินใจหาคำตอบจากตัวเลือก มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1 ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาพฤติกรรมหรือข้อบ่งชี้ของเด็กอนุบาลที่ระบุไว้ใน Michigan Department of Education (2017), Landmark School (2018) และองค์กรส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (CASEL, 2020) จากนั้นนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล และออกแบบแบบประเมินใช้วิธีการประเมินเด็กโดยการนำเสนอสถานการณ์ตามปรากฏการณ์ขณะเล่นเมือง และข้อคำถามให้เด็กตอบโดยครอบคลุมทุกองค์ประกอบของทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาลทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลและคิดพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลโดยบอกประเด็นที่ต้องตัดสินใจ การพิจารณาทางเลือกหลาย ๆ อย่างก่อนตัดสินใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การตัดสินใจเลือกปฏิบัติสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น การพิจารณาและประเมินโดยบอกถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อทั้งตนเองและผู้อื่นเมื่อตัดสินใจ และการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง องค์ประกอบละ 3 ข้อ รวมมีจำนวน 15 ข้อ ข้อละ 3 คะแนน และเกณฑ์การประเมินมีคุณภาพ (Rubrics) และเกณฑ์การแปรผลระดับทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

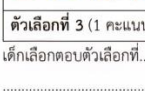
ช่วงคะแนน 31-45 หมายถึง อยู่ในระดับดี เด็กมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบได้ถูกต้อง เหมาะสมได้ด้วยตนเองทุกสถานการณ์

ช่วงคะแนน 16-30 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง เด็กมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบได้ถูกต้อง เหมาะสมได้ด้วยตนเองบางขั้นตอนหรือไม่สมบูรณ์ ยังต้องการการช่วยเหลือและแนวทางเพิ่มเติม

ช่วงคะแนน 0-15 หมายถึง อยู่ในระดับต้องได้รับการส่งเสริม เด็กมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบได้โดยมีผู้ใหญ่ชี้แนะเป็นส่วนใหญ่

องค์ประกอบที่ 3 การตัดสินใจเลือกปฏิบัติสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น

คำถามที่ 7 ถ้าหนูรู้ว่ามาเรียนอาจจะเจ็บป่วยจากขยะมูลฝอยสกปรก หนูจะตัดสินใจทำอะไรเพื่อไม่ให้เกิดปัญหานี้อีก ?

ตัวเลือกที่ 1 (2 คะแนน) 	ช่วยเก็บขยะในทะเล มาเรียนจะได้ไม่กินจุฬาสติกเข้าไปมาเรียนจะปลอดภัย บันทึกคำตอบเด็กเพิ่มเติม คือ
ตัวเลือกที่ 2 (3 คะแนน) 	คัดแยกขยะก่อนทิ้งทุกครั้ง คำนึงถึงผลเสียของการทิ้งขยะไม่เหมาะสม บันทึกคำตอบเด็กเพิ่มเติม คือ
ตัวเลือกที่ 3 (1 คะแนน) 	อื่นๆ หรือเด็กเลือกตอบข้อใดข้อหนึ่งโดยมีครูคอยช่วยเหลือ เด็กเลือกตอบตัวเลือกที่..... เพราะ (เหตุผลเพิ่มเติม).....

แนวการตอบ เด็กเลือกตัดสินใจสิ่งที่เหมาะสมโดยจัดการกับต้นตอของปัญหายุ่ง

เกณฑ์การให้คะแนนการประเมินการตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัย			
เกณฑ์การประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
1. ความสามารถในการรับรู้ข้อมูลและคิดพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูล โดยบอกประเด็นที่ต้องตัดสินใจ	เด็กคิด พิจารณา และตัดสินใจเลือกปฏิบัติ จากข้อมูลที่ได้รับ มี การตอบสนองที่ สะท้อนถึงความเข้าใจ และความสามารถในการแยกแยะระหว่าง สิ่งที่ต้องและสิ่งที่ ไม่ควรทำ	เด็กคิด พิจารณา และตัดสินใจเลือกปฏิบัติ จากข้อมูลที่ได้รับ มี การตอบสนองที่ สะท้อนถึงความเข้าใจ และการแยกแยะระหว่าง สิ่งที่ต้องและสิ่งที่ ไม่ควรทำ	เด็กคิด พิจารณา และตัดสินใจเลือกปฏิบัติ โดยมีผู้ใหญ่ชี้แนะ เกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับการตอบสนองที่ สะท้อนถึงความเข้าใจ และการแยกแยะระหว่าง สิ่งที่ต้องและสิ่งที่ ไม่ควรทำ

ภาพที่ 2: ตัวอย่างสถานการณ์การประเมินและเกณฑ์การประเมิน

2.2 นำแบบประเมินทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence: IOC) โดยผลการประเมินมีค่าเท่ากับ 0.67-1.00 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ โดยมีการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ดังนี้ ปรับการให้ คะแนนและคำพูดในการถามคำถามต้องถามทางเลือก ระหว่างสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งให้ชัดเจน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ระยะเก็บข้อมูลก่อนการทดลอง ผู้ศึกษาได้ดำเนินการประเมินก่อนการทดลอง โดยนำแบบ ประเมินทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาลก่อนการทดลอง (Pretest) โดยทำการประเมินครั้ง ละ 1 คน ใช้เวลาประเมิน 10 – 15 นาทีต่อคน โดยให้เด็กเลือกตอบจากตัวเลือกและพูดสื่อสารจากคำถามที่ ละข้อ เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ กับกลุ่มเป้าหมาย
2. ระยะทำการทดลอง ผู้ศึกษาได้ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ระยะเวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน โดยผู้ศึกษาได้จัดการเรียนรู้ในเด็กกลุ่มเป้าหมายในช่วงเปิดภาคเรียนตามปกติ ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วันละ 1 แผนการเรียนรู้ แผนรวมทั้งสิ้น 24 แผนในช่วงเวลาวันละ 30 - 40 นาที
3. ระยะเก็บข้อมูลหลังการทดลอง หลังจากกลุ่มเป้าหมายได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ ปรัชญาการณเป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริงครบ 10 สัปดาห์ เรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาทำการประเมินทักษะการ ตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาลหลังการทดลอง (Post Test) โดยทำการประเมินครั้งละ 1 คน ใช้เวลา ประเมิน 10 – 15 นาทีต่อคน ให้เด็กเลือกตอบจากตัวเลือกและพูดสื่อสารจากคำถามที่ละข้อ เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ กับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้แบบประเมินชุดเดิม

ผลการวิจัย (Results)

จากการศึกษาเรื่อง ผลของการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรัชญาการณเป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาใน โลกจริงที่มีต่อทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาลในครั้งนี้ ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลการศึกษา วิเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1 แสดงคะแนนทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล ก่อนและหลังการจัด ประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรัชญาการณเป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง

ผู้ศึกษาขอนำเสนอผลคะแนนทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาลก่อนและหลังการจัด ประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรัชญาการณเป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง คะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลต่างทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาลก่อนและหลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ ปรัชญาการณเป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง ดังรายละเอียดใน ตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2

แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็ก อนุบาล โดยรวม ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง (N=25)

กลุ่มเป้าหมาย	คะแนนเต็ม	μ	σ
ก่อนการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง	45	34.20	7.39
หลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง	45	39.00	7.34

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาลโดยรวม มีคะแนนเฉลี่ย ทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบหลังได้รับการจัดประสบการณ์โดยรวมสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ โดยหลังการจัดประสบการณ์มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 39.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.34 ก่อนการจัดประสบการณ์มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 34.20 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.39

ตารางที่ 3

แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและผลต่างของคะแนนทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็ก อนุบาลรายด้าน (N=25)

ทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็ก อนุบาลรายด้าน	คะแนน เต็ม	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ผลต่างของ คะแนน
		μ	σ	μ	σ	
1. การรับรู้ข้อมูลและคิดพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูล โดยบอกประเด็นที่ต้องตัดสินใจ	9	8.16	1.25	8.76	0.88	0.60
2. การพิจารณาทางเลือกหลาย ๆ อย่างก่อน ตัดสินใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น	9	5.92	1.71	7.52	1.85	1.60
3. การตัดสินใจเลือกปฏิบัติสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง และผู้อื่น	9	7.32	1.75	8.00	1.73	0.68
4. การพิจารณาและประเมินโดยบอกถึงผลกระทบ ที่จะเกิดขึ้นต่อทั้งตนเองและผู้อื่นเมื่อตัดสินใจ	9	6.92	2.10	7.64	1.91	0.72
5. การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง	9	5.80	1.66	7.08	1.96	1.28

จากตารางที่ 3 พบว่า ทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาลรายด้าน มีคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริงทุกด้านสูงขึ้น เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้ พบว่า ด้านการรับรู้ข้อมูลและคิดพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลโดยบอกประเด็นที่ต้องตัดสินใจ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด โดยคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.76 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.88 รองลงมา คือ ด้านการตัดสินใจเลือกปฏิบัติสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.00

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.73 ด้านการพิจารณาและประเมินโดยบอกถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อทั้งตนเองและผู้อื่นเมื่อตัดสินใจ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.64 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.91 ด้านการพิจารณาทางเลือกหลาย ๆ อย่างก่อนตัดสินใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.85 และด้านการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.96 ในส่วนของผลต่างของคะแนนเฉลี่ย พบว่า ด้านการพิจารณาทางเลือกหลาย ๆ อย่างก่อนตัดสินใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีความต่างสูงสุด คือ 1.60 คะแนน รองลงมา คือ ด้านการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง มีความต่าง คือ 1.28 คะแนน ด้านการพิจารณาและประเมินโดยบอกถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อทั้งตนเองและผู้อื่นเมื่อตัดสินใจ มีความต่าง คือ 0.72 คะแนน ด้านการตัดสินใจเลือกปฏิบัติสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น มีความต่าง คือ 0.68 คะแนน และด้านการรับรู้ข้อมูลและคิดพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลโดยบอกประเด็นที่ต้องตัดสินใจ มีความต่างน้อยที่สุด คือ 0.60 คะแนน

ตอนที่ 2 ผลการสังเกตและการบันทึก หลังได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริงที่มีต่อทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบต่อเด็กอนุบาล

ผู้ศึกษาได้ทำการบันทึกตัวอย่างพฤติกรรมที่แสดงออกถึงผลของการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริงที่มีต่อทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบต่อเด็กอนุบาล โดยเนื้อหาที่ใช้ในการจัดประสบการณ์เรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นจากสภาพจริงในชีวิตประจำวันของเด็ก ได้แก่ ปรากฏการณ์ขยะล้นเมือง และปรากฏการณ์ภาวะโลกร้อน สรุปโดยภาพรวมได้ว่า

ปรากฏการณ์ขยะล้นเมือง

การรับรู้ข้อมูลและคิดพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลโดยบอกประเด็นที่ต้องตัดสินใจ พบว่าเมื่อเด็กรับรู้ข้อมูล เด็กจะสามารถระบุปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เช่น โรงเรียนสกปรกเพราะมีขยะตามพื้น

การพิจารณาทางเลือกหลาย ๆ อย่างก่อนตัดสินใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น พบว่าเด็กสามารถเปรียบเทียบทางเลือกที่เป็นไปได้ในสถานการณ์ต่างๆ ก่อนที่จะตัดสินใจเลือกทางใดทางหนึ่ง พิจารณาถึงผลกระทบ ข้อดี ข้อเสีย และความเป็นไปได้ของทางเลือกแต่ละทาง เด็กได้คิดหาทางเลือกต่างๆ หากเด็กเห็นขยะที่พื้นเด็กสามารถนำเสนอแนวทางที่หลากหลาย เช่น เด็กชายเอ พูดว่า “หนูจะเก็บขยะไปทิ้ง” เด็กชายบี พูดว่า “เดี๋ยวผมขอให้คุณลุงภารโรงช่วยเก็บครับ” เด็กหญิงซีบอกเพื่อน “เราไม่ควรทิ้งขยะลงพื้นนะ”

การตัดสินใจเลือกปฏิบัติสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น พบว่าเด็กสามารถตัดสินใจเลือกปฏิบัติสิ่งที่เหมาะสม กับตนเองและผู้อื่น ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยให้ความสำคัญกับการทำสิ่งที่ถูกต้องและการรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น เช่น ถ้าเด็กพบขยะใกล้แหล่งน้ำถ้าเลือกช่วยเก็บขยะเองอาจจะอันตรายเลือกแจ้งให้ผู้ใหญ่ช่วย

การพิจารณาและประเมินโดยบอกถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อทั้งตนเองและผู้อื่นเมื่อตัดสินใจ พบว่าเด็กสามารถประเมินผลกระทบที่เกิดจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การทิ้งขยะไม่ถูกที่ หรือการไม่คัดแยกขยะ โดยเด็กหลายคนสามารถสะท้อนความคิดเห็นที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อ การพิจารณาผลกระทบของการ

กระทำโดยมองเห็นว่า “การทิ้งขยะไม่ถูกที่” ทำให้พื้นที่สกปรก หรือกล่าวถึงการรับประทานอาหารว่า “แม่หนูบอกว่าถ้ากินข้าวไม่หมด เดี่ยวข้าวจะบูด” และ “ชานาวาจะเสียใจ” แสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถเชื่อมโยงเรื่องขยะกับกิจกรรมอื่นๆ

การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง พบว่าเด็กสามารถเชื่อมโยงความรู้จากบทเรียนสู่สถานการณ์จริง และแสดงความรับผิดชอบต่อปัญหาเล็ก ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคมส่วนรวม สังเกตและตั้งคำถามเกี่ยวกับการแยกประเภทของขยะที่ไม่สอดคล้องกับสีของถัง เช่น “เศษอาหารเป็นขยะอินทรีย์ใช้ไหมคะ แต่ทำไมเราทิ้งในถังขยะสีแดง” หรือ “ขยะอินทรีย์เราต้องทิ้งถังสีเขียวคะ”

ปรากฏการณ์ภาวะโลกร้อน

การรับรู้ข้อมูลและคิดพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลโดยบอกประเด็นที่ต้องตัดสินใจ พบว่าเด็กสามารถรับรู้ข้อมูลและคิดพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลโดยบอกประเด็นที่ต้องตัดสินใจ ระบุปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เช่น อากาศร้อน เพราะโลกร้อนขึ้น

การพิจารณาทางเลือกหลาย ๆ อย่างก่อนตัดสินใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น พบว่าเด็กสามารถวิเคราะห์ทางเลือกได้จากบริบทรอบตัว เช่น สำรวจห้องเรียน สำรวจอากาศภายนอก รวมถึงแปลงเกษตรในโรงเรียน แล้วคิดว่า “ถ้าต้นไม้หายไป โลกจะร้อน เราควรปลูกต้นไม้เพิ่ม” เด็กสามารถเปรียบเทียบแนวทางและตัดสินใจได้จากการคิดพิจารณาเองได้มากขึ้น โดยไม่ต้องแนะนำเท่ากับช่วงแรกของจัดกิจกรรม

การตัดสินใจเลือกปฏิบัติสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น พบว่าเด็กสามารถตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่นได้หลากหลาย และนำเสนอแนวคิดที่เชื่อมโยงกับความปลอดภัย ความสะอาด และสิ่งแวดล้อม เช่น การปั่นดินน้ำมันเน้นต้นไม้ ดวงอาทิตย์ บ้าน โดยมีการบอกเหตุผลสนับสนุนว่า “จะได้ไม่ร้อน” หรือ “ต้นไม้ทำให้อากาศดี” เด็กหลายคนสะท้อนความคิดของตนเองผ่านการเลือกสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งแสดงถึงความเข้าใจเรื่องภาวะโลกร้อนและการเลือกแนวทางปฏิบัติที่ช่วยลดปัญหานี้ เด็กบางคนสะท้อนปัญหาระหว่างทำงาน เช่น “ดินน้ำมันติดมือ แม่หนูๆ ล้างมือแล้วกลับมาทำต่อ” หรือ “เพื่อนมาจับดินน้ำมันที่หนูปั้น พังเลยคะ แม่หนูทำใหม่ ไม่ร้องไห้” แสดงให้เห็นถึงการควบคุมตนเองและตัดสินใจเลือกวิธีที่ไม่ทำให้ตนเองหรือผู้อื่นเดือดร้อน

การพิจารณาและประเมินโดยบอกถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อทั้งตนเองและผู้อื่นเมื่อตัดสินใจ พบว่าเด็กสามารถพิจารณาข้อมูล บอกถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อทั้งตนเองและผู้อื่นเมื่อตัดสินใจได้ โดยคำตอบส่วนใหญ่มาจากนิทานที่ได้ฟัง เช่น เด็กชายเอ พูดว่า “ถ้าเรานำสิ่งของมารีไซเคิลจะได้ไม่ต้องผลิตใหม่เยอะๆ ครับ” เด็กหญิงบี พูดว่า “หนูปิดไฟ ปิดพัดลม ปิดแอร์เวลาไม่ใช่คะ”

การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง พบว่าเด็กสามารถตระหนักรู้และยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำหรือการตัดสินใจของตนเอง เด็กเรียนรู้ว่าทุก ๆ อย่างจะเกิดผลตามมา เด็กประดิษฐ์กระถางต้นไม้จากกล่องนม จะต้องเติมนมจนหมดกล่องและล้างให้สะอาด เด็กหญิงซี พูดว่า “ถ้าเติมนมไม่หมดนมบูด ต้นไม้จะตายคะ” เด็กชายดี พูดว่า “เราจะดื่มให้หมดไม่ให้เหลือ” ระหว่างการนำเสนอผลการทดลองหรือการประดิษฐ์ชิ้นงาน มีสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามแผนเกิดขึ้น ซึ่งเป็นโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากข้อผิดพลาดและ

ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะทำกิจกรรม เด็กๆ ได้ร่วมกันวิเคราะห์และรวบรวมปัญหาที่พบ จากนั้นจึงนำมาสรุป ทบทวนเพื่อสะท้อนคิดเกี่ยวกับกิจกรรม

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

1. ทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล หลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริงสูงขึ้น ทั้งโดยรวมและรายองค์ประกอบ

1.1 การรับรู้ข้อมูลและคิดพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลโดยบอกประเด็นที่ต้องตัดสินใจ เป็นด้านที่มี คะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ มีเฉลี่ยเท่ากับ 8.76 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.88 เด็กสามารถเข้าใจใน กระบวนการ เมื่อครูถามถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เด็กสามารถสรุปสถานการณ์ ระบุมหาปัญหาที่เกิดขึ้นนำไปสู่การ ตัดสินใจอย่างรับผิดชอบได้ สอดคล้องกับ Landmark School (2018) เด็กต้องสามารถระบุได้อย่างถูกต้อง เมื่อพบปัญหา ปัญหาสามารถมีความหลากหลาย การที่เด็กสามารถรับรู้ปัญหาของตนเองได้อย่างถูกต้องเป็น สิ่งสำคัญ แต่สำหรับบางคน การรับรู้ว่าเขา กำลังเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบากอาจเป็นเรื่องท้าทาย

1.2 การพิจารณาทางเลือกหลาย ๆ อย่างก่อนตัดสินใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 7.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.85 โดยจากการศึกษาพบว่าเรื่องการใช้คำถาม ที่สามารถ ถามเมื่อทำการตัดสินใจเพื่อให้เด็กๆ ได้มีส่วนร่วมในการสนทนา สอดคล้องกับ Miller (2023) กล่าวว่า การใช้ คำถามต่างๆ ช่วยส่งเสริมการตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบ โดยไม่เพียงแค่นำถึงผลประโยชน์ส่วนตัว แต่ยัง คำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้อื่นและความรู้สึกของตัวเองด้วย เช่น การตัดสินใจที่เด็กต้องทำคืออะไร ข้อดีและข้อเสียของแต่ละตัวเลือกมีอะไรบ้าง การตัดสินใจนี้จะมีผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างไร การตัดสินใจนี้ทำให้ เด็กรู้สึกอย่างไร

1.3 การตัดสินใจเลือกปฏิบัติสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.00 และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.73 นอกจากนี้ การสอนเด็กให้คิดล่วงหน้าก่อนตัดสินใจ เข้าใจถึงผลกระทบ จากการตัดสินใจและการพิจารณาผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นเป็นสิ่งสำคัญ ผู้ใหญ่ควรสนับสนุนการตัดสินใจของเด็ก แต่ยังไม่ให้โอกาสเด็กได้เรียนรู้จากผลลัพธ์ตามธรรมชาติของการตัดสินใจ โดยไม่ทำให้เด็กได้รับอันตราย มีการ สะท้อนผลการตัดสินใจหลังจากที่เด็กทำการเลือก โดยการสนทนาเพื่อช่วยให้เด็กๆ ได้เรียนรู้จากข้อผิดพลาด และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำเช่นนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ แต่ยังส่งเสริมให้ เด็กเข้าใจถึงมุมมองของผู้อื่นและช่วยเหลือในการแก้ไขความเสียหายจากการกระทำที่อาจเกิดขึ้น โดยวิธีนี้จะ ช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาทักษะการตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบได้อย่างยั่งยืน (PBS & WGBH Educational Foundation, 2025)

1.4 การพิจารณาและประเมินโดยบอกถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อทั้งตนเองและผู้อื่นเมื่อ ตัดสินใจ เด็กสามารถคาดการณ์ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเลือกและการตัดสินใจของตนเองได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดย สามารถเชื่อมโยงระหว่างการทำกับผลกระทบที่ตามมา แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการในการผลกระทบทั้งใน มิติของตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสะท้อนถึงการมีทักษะในการคาดการณ์อย่างรับผิดชอบต่อสถานการณ์

รอบตัว สอดคล้องกับ PBS & WGBH Educational Foundation (2025) ที่กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้เด็กได้ประเมินผลกระทบจากการกระทำของตนเองผ่านกระบวนการสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบ จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง และพัฒนาแนวคิดทางจริยธรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.64 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.91

1.5 การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง สอดคล้องกับ Military Child Education Coalition (2025) กล่าวว่า การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ ส่งผลกระทบต่อทุกด้านในชีวิต รวมถึงความสามารถในการพิจารณามาตรฐานจริยธรรม ปัญหาด้านความปลอดภัย และการประเมินประโยชน์และผลกระทบจากการกระทำต่าง ๆ ที่มีต่อตนเอง และความเป็นอยู่ร่วมกันของสังคม ช่วยให้เกิดโอกาสในการเติบโต โดยการลดการตัดสินใจที่เกิดจากอารมณ์ชั่วขณะ การพิจารณาหนทางที่เป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ การพิจารณาความต้องการส่วนตัว และการยอมรับความรับผิดชอบต่อเมื่อจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการกระทำ เพื่อให้การตัดสินใจเป็นไปในทางที่สร้างสรรค์และมีผลดีต่อทั้งตนเองและสังคมในระยะยาว ซึ่งในด้านนี้มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.96

2. การจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง ทำให้เด็กมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการสำรวจ ทดลอง และเชื่อมโยงความรู้เข้ากับประสบการณ์ของตนเอง ผ่านการให้เด็กสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะล้นเมือง เด็กเริ่มพัฒนาความสามารถในการเข้าใจผลกระทบของการกระทำของตนเอง เช่น การเรียนรู้ว่าการทิ้งขยะลงทะเลอาจเป็นอันตรายต่อสัตว์ และปัญหาภาวะโลกร้อน เด็กได้ฝึกตั้งคำถามจากสิ่งที่ตนเองสงสัย ระบุปัญหา แก่ปัญหาและเลือกตัดสินใจ การเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เช่น การคิดหาวิธีลดขยะ สามารถช่วยให้เด็กเรียนรู้ว่าการตัดสินใจของตนเองมีผลต่อผู้อื่น เรียนรู้ผ่านปัญหาที่เกิดขึ้นจริง สอดคล้องกับ พงศธร มหาวิจิตร (2562, 73-90) พบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ช่วยส่งเสริมทักษะในการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกการแก้ปัญหา รวมทั้งสามารถออกแบบ สำรวจ และหาวิธีแก้ไขปัญหได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น และสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาความรู้ต่าง ๆ ที่กำลังเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เด็กอนุบาลเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงซึ่งช่วยให้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างลึกซึ้ง ส่งผลให้เด็กสามารถเชื่อมโยงข้อมูลใหม่กับสิ่งที่เคยเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการแก้ปัญหาในชีวิตจริง สอดคล้องกับ Ferreira (2021, 1278-1306) กล่าวว่า การเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นการจัดกิจกรรมที่让孩子ได้สำรวจสิ่งแวดล้อมรอบตัวของตนเองในชีวิตประจำวัน สร้างพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับกระบวนการเรียนรู้แบบอิสระ ช่วยให้เด็กตระหนักถึงความสนใจของตนเอง และที่สำคัญที่สุดคือวิธีการรวบรวมข้อมูล สะท้อน และรวมประสบการณ์เข้ากับสถานการณ์เฉพาะในชีวิตของเด็ก เช่นเดียวกับ อรพรรณ บุตรกัตถุญ (2561, 348-365) ที่กล่าวว่า การเข้าใจความหมายของปรากฏการณ์ที่นำมาใช้ในการเรียนรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-based Learning) มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการเลือกปรากฏการณ์ที่นำมาใช้ควรเป็นสิ่งที่อยู่ในบริบทจริง มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของเด็ก เป็นเรื่อง que เด็กให้ความสนใจ

สนใจและมีความหมายต่อตัวเด็กเอง สิ่งเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจภายใน และทำหน้าที่เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีความหมาย ซึ่งแนวทางดังกล่าวไม่เพียงแต่กระตุ้นแรงจูงใจภายใน แต่ยังส่งเสริมพัฒนาการด้านการคิดวิเคราะห์ การประเมินผล และการคิดอย่างมีระบบ เมื่อเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่อง การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบตามกรอบของ CASEL (2018) การจัดการเรียนรู้โดยปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง จะช่วยให้เด็กฝึกฝนการระบุปัญหา วิเคราะห์สถานการณ์ คิดหาแนวทางแก้ไข และประเมินผลการตัดสินใจของตนเองผ่านการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในสถานการณ์ที่มีความหมายต่อชีวิตของเด็ก ดังนั้น การใช้ปรากฏการณ์หรือปัญหาจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเด็กเป็นฐานในการเรียนรู้ จะช่วยปลูกฝังให้เด็กสามารถพิจารณาทั้งด้านจริยธรรม ความปลอดภัย ผลกระทบต่อผู้อื่น และแนวทางการเยียวยาเมื่อเกิดผลกระทบเชิงลบ อันเป็นกระบวนการสำคัญของการสร้างทักษะการตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบที่ยั่งยืน

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า ผลของการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริงที่มีต่อทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล เป็นการพัฒนาทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล ช่วงอายุ 5-6 ปี ได้ในครั้งนี้ ทั้งนี้หากครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กอนุบาลสนใจพัฒนาทักษะทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ สามารถนำการจัดกิจกรรมโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริงให้กับเด็กอนุบาลต่อไป

สรุป (Conclusion)

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่าการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริงมีผลต่อทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็กอนุบาล โดยเป็นการจัดประสบการณ์ที่เน้นให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ฝึกฝนการระบุปัญหา วิเคราะห์สถานการณ์ คิดหาแนวทางแก้ไข และประเมินผลการตัดสินใจของตนเอง ส่งผลให้เด็กมีทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบที่เหมาะสมกับวัย โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. เด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ โดยรวมสูงขึ้นหลังได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง ก่อนการจัดประสบการณ์มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 34.20 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.46 และหลังการจัดประสบการณ์มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 39.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.33

2. เด็กอนุบาลมีคะแนนทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ ทั้ง 5 องค์ประกอบ คือ การรับรู้ข้อมูล และคิดพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลโดยบอกประเด็นที่ต้องตัดสินใจ การพิจารณาทางเลือกหลาย ๆ อย่างก่อนตัดสินใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การตัดสินใจเลือกปฏิบัติสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น การพิจารณาและประเมินโดยบอกถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อทั้งตนเองและผู้อื่นเมื่อตัดสินใจ และการรับผิดชอบต่อการ

ตัดสินใจของตนเอง หลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง สูงขึ้นกว่าก่อนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ทุกองค์ประกอบ จึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ก่อนนำผลการศึกษาไปใช้ จำเป็นต้องศึกษาหลักการและแนวคิดของกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้อย่างละเอียด รวมถึงการพัฒนาแนวคำถาม และการสร้างโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล เพื่อให้สามารถออกแบบกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กและเป้าหมายของการเรียนรู้

2. การออกแบบและดำเนินกิจกรรม ควรคำนึงถึงช่วงวัยของเด็กซึ่งมีสมรรถนะที่จำกัดและความสามารถในการจดจำกับกิจกรรมแตกต่างกัน แม้จะอยู่ในระดับชั้นเดียวกัน แต่เมื่อมีความห่างของช่วงอายุ การวางแผนควรแบ่งช่วงกิจกรรมให้สั้น กระชับ และมีความยืดหยุ่น ควรมีการจัดกลุ่มย่อยตามความสนใจหรือระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง และมีโอกาสในการแสดงออกอย่างเต็มที่ เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทางความคิด ความรู้สึก และการตัดสินใจในรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งจะส่งเสริมให้การเรียนรู้มีความหมายและเหมาะสมกับธรรมชาติของเด็กอนุบาล

3. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในแต่ละกิจกรรมอาจใช้เวลายาวนานแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เด็กจะต้องได้รับการเรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง ได้เห็น ได้ทดลองด้วยตนเอง ครูผู้สอนสามารถปรับลด หรือเพิ่มระยะเวลาได้ตาม ความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษากิจกรรมจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริง เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านอื่น เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะความร่วมมือ ทักษะการจัดการตนเอง

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาในโลกจริงกับการจัดกิจกรรมในรูปแบบอื่น เช่น การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมในทุกองค์ประกอบ

เอกสารอ้างอิง (References)

กระทรวงศึกษาธิการ. (2568). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี*.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. <https://drive.google.com/file/d/1qp4MJg6xDHvn8yMJa1TVv07LHPKMEGZo/view>

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2567). *บทวิเคราะห์ความเชื่อมโยงวิกฤตทักษะพื้นฐานชีวิตทุกช่วงวัย*. <https://www.eef.or.th/article-asat-140524/>

ชลธิป สมานิติ. (2562). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับเด็กปฐมวัย.

วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร (สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปะ), 39(1), 113-129.

<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sujthai/article/view/133479/>

ตะวัน ไชยวรรณ และ กุศิดา นกุลธรรม. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน: การเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ของผู้เรียนในโลกแห่งความจริง. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 15(2), 251-263. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JournalGradVRU/article/view/246642>

ปาริฉัตร โพธิ์คำ. (2564). การจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องสถานการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กโรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 7(1), 101-113. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NBJ/article/view/251552>

พงศธร มหาวิจิตร. (2562). การประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการเรียนแบบเชิงรุก ในรายวิชาการประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 42(2), 73-90. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDKKUJ/article/view/195627>

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานการศึกษาสภาพการณ์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในประเทศไทย. <https://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1758-file.pdf>

สุชานันท์ วรพัฒนานนท์. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเรื่องปรากฏการณ์ของโลกและภัยธรรมชาติของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร].

<https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/5083/1/63090985.pdf>

อรพรรณ บุตรกตัญญู. (2561). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อการสร้างมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความจริงของผู้เรียน. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(2), 348-365. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/131909>

Camp, G. (2002). *PBL: Step by step: A guide for students and tutors*.

https://www.eur.nl/sites/corporate/files/PBL_step_by_step_guide_0.pdf

Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning. (2018). *CASEL guide: Effective social and emotional learning programs (preschool and elementary edition)*. Chicago.

_____. (2020). *Evidence-Based Social and Emotional Learning Programs: CASEL Criteria Updates and*

Rationale. <https://casel.org/wpcontent/uploads/2020/11/CASEL>

- Program- Criteria-Rationale.pdf

Daehler, K. & Folsom, J. (2016). *Making Sense of SCIENCE: Phenomena-Based Learning*.

WestEd. <http://www.WestEd.org/mss>

Department of Psychology the University of Illinois at Chicago. (2010). *Compendium*

of Preschool Through Elementary School Social - Emotional Learning and

Associated Assessment Measures. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED581721.pdf>

Ferreira J. M. (2021). Play-based and phenomenon-based approaches in the Finnish Early

Childhood Education. *Olhares & Trilhas*, 23(3), 1278-1306.

<http://dx.doi.org/10.14393/OT2021v23.n.3.58448>

Kaiser, E. (2023). *5 Tips for Helping Kids Make Responsible Decisions*.

<https://betterkids.education/blog/5-tips-for-helping-kids-make-responsible-decisions>

Landmark School. (2018). *Responsible Decision Making (Social Emotional Learning)*.

<https://www.landmarkoutreach.org/strategies/responsible-decision-making/>

Massachusetts Standards for Preschool and Kindergarten. (2015). *Social and*

Emotional Learning, and Approaches to Play and Learning.

<https://www.mass.gov/info-details/preschool-and-kindergarten-standards-in-social-emotional-development-and-approaches-to-play-and-learning>

Michigan Department of Education. (2017). *Early Childhood to Grade 12 Social and*

Emotional Learning (SEL) Competencies and Indicators. [https://www.michigan.gov/-](https://www.michigan.gov/-/media/Project/Websites/mde/2018/04/12/SEL_Competencies-)

[/media/Project/Websites/mde/2018/04/12/SEL_Competencies-](https://www.michigan.gov/-/media/Project/Websites/mde/2018/04/12/SEL_Competencies-)

[_ADA_Compliant_FINAL.pdf?rev=1f0a9865782f495fbb8bf3f4ada59806](https://www.michigan.gov/-/media/Project/Websites/mde/2018/04/12/SEL_Competencies-)

Military Child Education Coalition. (2025). *The Military Child Well-being Toolkit*.

<https://militarychild.org/resource/wellbeing-toolkit/responsible-decision-making/>

Miller, G. (2023). *Helping Kids Make Decisions*. Child Mind Institute.

<https://childmind.org/article/helping-kids-make-decisions/>

Ministry of Education Republic of Singapore. (2022). Social and emotional development.

Nurturing early learners: A curriculum for kindergartens in Singapore.

https://www.nel.moe.edu.sg/qql/slot/u143/2022/Nuturing%20Early%20Learners%20Framework%202022_final.pdf

Minnesota Department of Education. (n.d.). *Social and Emotional Learning Assessment*

Guidance. https://education.mn.gov/mdeprod/idcplg?IdcService=GET_FILE&d

DocName=MDE073521&RevisionSelectionMethod=latestReleased&Rendition=primary

National University. (2022). *What is Social Emotional Learning (SEL): Why It Matters*.

<https://www.nu.edu/blog/social-emotional-learning-sel-why-it-matters-for-educators/>

PBS & WGBH Educational Foundation. (2025). *Responsible Decision-Making | Social-*

Emotional Learning. [https://www.pbslearningmedia.org/resource/responsible-](https://www.pbslearningmedia.org/resource/responsible-decision-making-social-emotional/social-emotional-learning-video/)

[decision-making-social-emotional/social-emotional-learning-video/](https://www.pbslearningmedia.org/resource/responsible-decision-making-social-emotional/social-emotional-learning-video/)

Silander, P. (2015). *Phenomenon-Based Learning*.

<http://www.phenomenaleducation.info/phenomenon-based-learning.html>

Unicef Thailand. (n.d.). *การพัฒนาเด็กปฐมวัยก้าวแรกแห่งชีวิตที่ดีเพื่อเด็กทุกคน*.

<https://www.unicef.org/thailand/th>

การออกแบบหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิต

ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565

A General Education Curriculum Design to Enhance Undergraduate
Characteristics in Accordance with Thailand's Qualifications Standards for
Higher Education B.E. (2022)

ฐิติมา ญาณะวงษา*, ศราวุธ พงษ์ลีรัตน์, เดช สาระจันทร์, สัชฌ์เศรษฐ์ เรืองเดชสุวรรณ

รังสินีย์ ชื่อเกียรติขจร, รวิปริยา จิระนันทรพร, วลัย ชัยมูล

ธัญวลัย คงวุฒิ, เจนจิรา ถาปินตา

Thitima Yanawongsa*, Sarawut Pongleerat, Detch Sarachan, Satchuset Raungdessuwon

Rangsinee Suekiattikajon, Ravipreeya Jiranantharaporn, Walai Chaimoon

Tanwalai Kongwut, Janejira Thapinta

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

120 ถนนมหิดล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50100 ประเทศไทย

The Far Eastern University

120 Mahidol Road, Muang District, Chiang Mai Province, 50100, Thailand

รับบทความ: 23 กรกฎาคม 2568

ปรับปรุงบทความ: 15 กันยายน 2568

ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 22 กันยายน 2568

บทคัดย่อ

การออกแบบหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2565 และ 2) ประเมินหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยดำเนินการวิจัยใน 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ และวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาและข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้หมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวม 88 คน และสนทนากลุ่มเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของผลลัพธ์การเรียนรู้โดยคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป จำนวน 10 คน ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ขั้นตอนที่ 3 ประเมิน

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

อีเมล: thitima@feu.edu

หลักสูตรโดยประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบหลักสูตรฯ และประเมินคุณค่า คุณภาพ และคุณประโยชน์ของรายวิชาในหลักสูตรฯ โดยผู้เชี่ยวชาญภายนอก และผู้บริหาร คณาจารย์ที่มี ภาระงานสอนวิชาศึกษาทั่วไปและมีประสบการณ์การสอนในหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาศึกษาทั่วไปไม่น้อยกว่า 3 ปี รวมทั้งหมด 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 2) แบบสอบถามความคิดเห็น 3) แบบสนทนากลุ่ม 4) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ หลักสูตร และ 5) แบบประเมินคุณค่า คุณภาพและคุณประโยชน์ของรายวิชาในหลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลโดย การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565 ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ปรัชญา วัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ โครงสร้างหลักสูตร การจัด กระบวนกรเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ โดยประกอบด้วย 4 กลุ่มรายวิชา ได้แก่ กลุ่มรายวิชาที่ส่งเสริม การเป็นผู้ประกอบการ กลุ่มรายวิชาที่ส่งเสริมการใช้ภาษาและการสื่อสาร กลุ่มรายวิชาที่ส่งเสริมการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์อย่างมีประสิทธิภาพและกลุ่มรายวิชาที่ส่งเสริมการเป็นผู้รู้ การจัดการ ตนเอง และความเป็นพลเมือง และ 2) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบ หลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปมีความเหมาะสม และความเป็นได้เฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ รายวิชาในหลักสูตรฯ มีคุณค่า คุณภาพ และคุณประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ

หลักสูตรศึกษาทั่วไป คุณลักษณะบัณฑิต มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ การออกแบบ หลักสูตร

Received: July 23, 2025

Revised: September 15, 2025

Accepted: September 22, 2025

Abstract

This research on designing a general education curriculum to enhance graduate attributes according to Thailand's National Qualifications Framework for Higher Education B.E. 2565 aimed to: 1) design a general education curriculum to enhance graduate attributes at Far Eastern University according to Thailand's National Qualifications Framework for Higher Education B.E. 2565, and 2) evaluate the general education curriculum. The research was conducted in three phases. Phase 1 involved studying learning outcomes and analyzing educational data and relevant background information to establish learning outcomes for the general education curriculum. Data were collected from 88 stakeholders across various related groups, followed by focus group discussions with 10 members of the general education curriculum development committee to consider the appropriateness of the learning

outcomes. Phase 2 focused on designing the general education curriculum. Phase 3 involved curriculum evaluation by assessing the appropriateness and feasibility of curriculum components and evaluating the value, quality, and benefits of individual courses within the curriculum. This evaluation was conducted by external experts, administrators, and faculty members with general education teaching responsibilities and a minimum of three years of experience in general education curriculum instruction, totaling 10 participants. The research instruments included: 1) document and data analysis forms, 2) opinion questionnaires, 3) focus group discussion forms, 4) curriculum appropriateness and feasibility evaluation forms, and 5) course value, quality, and benefit evaluation forms. Data were analyzed using means, standard deviations, and content analysis. The research findings revealed that: 1) the developed general education curriculum to enhance graduate attributes according to Thailand's National Qualifications Framework for Higher Education B.E. 2565 comprised general information, philosophy, objectives, learning outcomes, curriculum structure, learning process organization, and learning assessment. The curriculum consisted of four course groups: courses promoting entrepreneurship, courses enhancing language and communication skills, courses promoting effective use of digital technology and artificial intelligence, and courses promoting lifelong learning, self-management, and citizenship; and 2) the evaluation results showed that the appropriateness and feasibility of the general education curriculum components were at a high level overall, and the courses within the curriculum demonstrated high levels of value, quality, and benefits overall.

Keywords

General education curriculum, Graduate attributes, National Higher Education Qualifications Framework, Curriculum design

บทนำ (Introduction)

การศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อนของสังคมโลก เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ (AI) เทคโนโลยีดิจิทัล ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไร้พรมแดน สถาบันอุดมศึกษาในฐานะสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่กำลังก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ในหลากหลายสาขาวิชาชีพ จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนากำลังคนขั้นสูงที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางและเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งปัจจุบันความต้องการของ

ตลาดแรงงานไม่เพียงแต่ต้องการบัณฑิตที่มีความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังต้องการบัณฑิตที่มีทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 อย่างครบถ้วน (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2564, 7-8) เป็นผู้ตระหนักรู้ถึงการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา สามารถสร้างโอกาสและคุณค่าให้ตนเองและสังคม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลก และเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งและมีคุณค่าของสังคม

ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาแรงงาน รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพของบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษา ดังเห็นได้จากประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 ได้กำหนดกรอบมาตรฐานการศึกษาที่เน้นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ (Outcome-Based Education) โดยกำหนดให้โครงสร้างหลักสูตรระดับปริญญาตรี ประกอบด้วยหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งมีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต ตามกรอบมาตรฐานนี้ ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณวุฒิแต่ละระดับต้องสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของหลักสูตร สถาบันอุดมศึกษา วิชาชีพ ประเทศชาติและบริบทโลก ประกอบด้วยอย่างน้อย 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) จริยธรรม (Ethics) และคุณลักษณะบุคคล (Character) โดยมีความรู้ที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ที่เกิดจากหลักสูตรสำหรับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล และความสามารถที่เกิดจากการเรียนรู้ฝึกฝนปฏิบัติเพื่อพัฒนางาน พัฒนาวิชาชีพและพัฒนาสังคม ตลอดจนมีพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความเป็นผู้มีคุณธรรมและจรรยาบรรณ และบุคลิกภาพและค่านิยมที่สะท้อนคุณลักษณะเฉพาะของสถาบัน (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565, 28-29)

หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 เป็นหมวดวิชาที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ให้พร้อมสำหรับโลกในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้เป็นบุคคลผู้ใฝ่รู้และมีทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 อย่างครบถ้วน เป็นผู้ตระหนักรู้ถึงการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา เป็นผู้ที่สามารถสร้างโอกาสและคุณค่าให้ตนเองและสังคม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลก เป็นบุคคลที่ดำรงตนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีจริยธรรมและยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง รู้คุณค่าและรักษาชาติกำเนิด ร่วมมือรวมพลังเพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน และเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคม" (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565, 15) หมวดวิชาศึกษาทั่วไปจึงมีความสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และพร้อมก้าวสู่สังคม โดยมุ่งเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ให้ความรอบรู้อย่างกว้างขวาง เข้าใจและเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคม ศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ ใส่ใจต่อความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมพร้อมให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์

ในระยะเวลาที่ผ่านมา การจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปในประเทศไทยยังพบปัญหามากมายสำหรับสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี ได้แก่ 1) ปัญหาในด้านความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย ผู้เรียนและผู้สอนยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนถึงวัตถุประสงค์และความสำคัญของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป 2) รูปแบบและเนื้อหาของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและ

ตลาดแรงงานในปัจจุบัน และ 3) ปัญหาของผู้เรียนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะคณะ/สาขาวิชาที่แตกต่างกัน และผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร ดังนั้น ความมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความเป็นมนุษย์ที่พร้อมสำหรับโลกในปัจจุบันและอนาคต มีทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลกตามเจตนารมณ์ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไปจึงไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร (ไพฑูริย์ สีนลรัตน์, 2562, 30-38; ณัฐพงษ์ พรหมวงษ์ และ อัจฉรา ศรีพันธ์, 2564, 121)

ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี จึงต้องให้ความสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 และเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม ตลอดจนเพื่อให้การจัดการศึกษาหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดและเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาหมวดวิชาศึกษาทั่วไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อผู้เรียน โดยสถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดวิชาศึกษาทั่วไปในลักษณะจำแนกเป็นรายวิชาหรือลักษณะบูรณาการใด ๆ ก็ได้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต และต้องแสดงการวัดและประเมินผลที่สะท้อนการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาวิชาศึกษาทั่วไปได้อย่างชัดเจน

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น มีปรัชญา “เลิศคุณธรรม ล้ำปัญญา สร้างคุณค่าคนสมบูรณ” เป็นสถาบันที่มีปณิธานมุ่งมั่นที่จะพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ มีจิตสำนึกและสมรรถนะของความเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณธรรม มีปัญญา เพื่อเป็นคนที่สมบูรณ ภายใต้วิสัยทัศน์ “มหาวิทยาลัยดิจิทัล ที่สร้างสรรค์สมรรถนะแห่งอนาคตสำหรับผู้เรียนทุกช่วงชีวิตด้วยนวัตกรรมที่เข้าถึงง่ายและพร้อมใช้งานในสังคมแห่งการประกอบการ” มหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญต่อดำเนินการพัฒนาหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 และตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

ดังนั้น อาจารย์หมวดวิชาศึกษาทั่วไปจึงได้ร่วมกันออกแบบและพัฒนาหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565 เพื่อเปลี่ยนแปลงผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาตามการเปลี่ยนแปลงของระบบอุดมศึกษาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและในอนาคต อันจะนำไปสู่การพัฒนาบัณฑิตรุ่นใหม่ของมหาวิทยาลัยให้เป็น “คนสมบูรณ” ที่มีคุณลักษณะผู้ประกอบการ มีทักษะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้และสามารถจัดการตนเองได้ดี และเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรมและสร้างคุณค่าให้กับสังคมตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาหมวดวิชาศึกษาทั่วไปต่อไป

วัตถุประสงค์ (Research Objectives)

1. เพื่อออกแบบหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565

2. เพื่อประเมินหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตมหาวิทยาลัย พาร์อิสเทอร์น ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

หมวดวิชาศึกษาทั่วไปและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565

ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 ได้กำหนดให้โครงสร้างหลักสูตรระดับปริญญาตรีประกอบด้วยหมวดวิชาศึกษาทั่วไป และกำหนดนิยามความหมายของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง “หมวดวิชาที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ให้พร้อมสำหรับโลกในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้เป็นบุคคลผู้ใฝ่รู้และมีทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 อย่างครบถ้วน เป็นผู้ตระหนักรู้ถึงการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา เป็นผู้ที่สามารถสร้างโอกาสและคุณค่าให้ตนเองและสังคม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลก เป็นบุคคลที่ดำรงตนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีจริยธรรมและยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง รู้คุณค่าและรักษาชาติกำเนิด ร่วมมือรวมพลังเพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน และเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคม” โดยอาจจัดวิชาศึกษาทั่วไปในลักษณะจำแนกเป็นรายวิชาหรือลักษณะบูรณาการใด ๆ ก็ได้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต และต้องแสดงการวัดและประเมินผลที่สะท้อนการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาวิชาศึกษาทั่วไปอย่างชัดเจน และตามประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ได้กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณวุฒิแต่ละระดับต้องสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของหลักสูตร สถาบันอุดมศึกษา วิชาชีพ ประเทศชาติและบริบทโลก ประกอบด้วยอย่างน้อย 4 ด้าน ได้แก่

1) ความรู้ (Knowledge) หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ที่เกิดจากหลักสูตร ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นและเพียงพอต่อการนำไปปฏิบัติหรือต่อยอด ความรู้ในการประกอบอาชีพ ดำรงชีพ อยู่ร่วมกันในสังคม และพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล

2) ทักษะ (Skills) หมายถึง ความสามารถที่เกิดจากการเรียนรู้ฝึกฝนปฏิบัติให้เกิดความคล่องแคล่ว ว่องไว และชำนาญ เพื่อพัฒนางาน พัฒนาวิชาชีพหรือวิชาการ พัฒนาตนและพัฒนาสังคม สำหรับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล

3) จริยธรรม (Ethics) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำระดับบุคคลที่สะท้อนถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม และจรรยาบรรณ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและส่วนตน ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น

4) คุณลักษณะบุคคล (Character) หมายถึง บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย และค่านิยมที่สะท้อนคุณลักษณะเฉพาะศาสตร์วิชาชีพ และสถาบัน โดยพัฒนาผ่านการเรียนรู้และการฝึกประสบการณ์จากหลักสูตร ให้มีความเหมาะสมกับแต่ละระดับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหมวดวิชาศึกษาทั่วไปพบว่า มีหมวดวิชาศึกษาทั่วไปรากฐานจากแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างองค์รวม โดยครอบคลุมทั้งการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรและการประเมินผล การศึกษาพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การบริหารจัดการในสถานศึกษา การวิจัยเชิงพยากรณ์และวิเคราะห์เชิงสาเหตุ รวมถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยที่สำคัญชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ควรเน้นการบูรณาการเชิงประสบการณ์ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย แม้ว่าผู้เรียนจะยังมีข้อจำกัดในการเข้าใจจุดมุ่งหมายการเรียน ทำให้จำเป็นต้องพัฒนาการออกแบบกระบวนการสอนที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะทุกด้านทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรมจริยธรรม พร้อมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการรับผิดชอบต่อสังคม

แนวคิดการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผลลัพธ์

การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์เป็นการจัดทุกสิ่งทุกอย่างในระบบการศึกษาเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนสามารถทำในสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง หลังจากจบประสบการณ์การเรียนรู้ (Spady, 1994, 4) ดังนั้นการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ จึงเริ่มจากการกำหนดสิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้เมื่อผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ จากนั้นจึงออกแบบการประเมินผลและกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ตั้งกำหนดไว้

โดยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายของการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ตั้งแต่ระดับหลักสูตรจนถึงระดับรายวิชา โดยการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ระดับหลักสูตร หมายถึง การจัดการศึกษาโดยการบริหารจัดการหลักสูตร โดยกำหนดผลการเรียนรู้ที่เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแล้ว ผู้เรียนต้องมีการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ สมรรถนะอันประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ ความสามารถ เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และมีทัศนคติที่ดีต่อความเป็นวิชาชีพของตนเองมากกว่าการเน้นที่กระบวนการจัดการศึกษา (สุริย์ จินเรือง และคณะ, 2561, 209) ส่วนการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ระดับรายวิชา หมายถึง การจัดการศึกษาที่มีการวางโครงสร้างและกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลไว้เป็นอย่างดี ผู้สอนมีหน้าที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุผลการเรียนรู้ ได้แก่ ทักษะเฉพาะ ความรู้และพฤติกรรมการเรียนรู้ (Sessums, 2016; สุริย์ จินเรือง และคณะ, 2561, 209)

การออกแบบหลักสูตรบนพื้นฐานของผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีองค์ประกอบสำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ

- 1) ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes)
- 2) วิธีการวัดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Assessment Method)
- 3) ศาสตร์การสอน (Pedagogy) และกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Activities) หรือ การดำเนินการเรียนการสอน (Teaching/Learning Approaches)

ซึ่งปัจจัยทั้งสามจะต้องออกแบบให้สอดคล้องไปในแนวเดียวกันอย่างสร้างสรรค์ (Constructive Alignment) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และประเมินได้ ซึ่งเป็น

การออกแบบองค์ประกอบของหลักสูตร

การวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ จากผู้ใช้บัณฑิต ข้อมูลจากบัณฑิต ทิศทางและนโยบายการขับเคลื่อนสถาบันและหน่วยงานต้นสังกัด วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถาบัน รวมทั้งผลการประเมินหลักสูตรในปีการศึกษาที่ผ่านมาแล้ว จะนำมาสู่การกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญในหลักสูตร (Saylor & Alexander, 1974, 265; Oliva, 2001, 151; มารุต พัฒนาผล, 2558, 4; สมเกียรติ อินทสิงห์ และคณะ, 2560, 37) ได้แก่ 1) ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร 2) การกำหนดรายวิชา (Courses) และผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชา (Course Learning Outcomes: CLOs) 3) การคัดสรรเนื้อหาสาระ (Content) ที่สำคัญและจำเป็นในการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตร 4) การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Activity) และการวัดและประเมินผล (Measurement and Evaluation) ในแต่ละรายวิชาให้เชื่อมโยง (Align) กับ CLOS ของรายวิชา โดยกิจกรรมการเรียนรู้ควรใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตลอดจนการคัดสรรวิธีการวัดและประเมินผลที่ผสมผสานหลากหลายรูปแบบ เพื่อช่วยพัฒนาและสะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนตาม CLOs ของรายวิชาที่กำหนดไว้

ดังนั้น การออกแบบหลักสูตรจึงต้องมีการวางแผนหลักสูตร (Curriculum Planning) ที่มีความเชื่อมโยงกันตลอดแนว ระหว่างจุดมุ่งหมาย มวลประสบการณ์และการประเมินผลหลักสูตร (Curriculum Improvement) ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนของการออกแบบหลักสูตรได้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้สำหรับการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรจากการทำการศึกษา วิจัย หรือลงพื้นที่สำรวจและสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยพิจารณาข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ชุมชน สิ่งแวดล้อม ตลาดแรงงาน และทักษะที่จำเป็นในอาชีพที่ต้องการ รวมถึงสำรวจความต้องการหลังจบการศึกษา เพื่อนำไปสู่การจัดโครงสร้างหลักสูตรต่อไป เพื่อสรุปและกำหนดความต้องการ หรือความจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายที่จะทำการสร้างและพัฒนาหลักสูตรนำไปสู่การกำหนดชื่อหลักสูตร วัตถุประสงค์หลักสูตร และผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดรูปแบบหลักสูตร หลังจากศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความจำเป็นในการสร้างหลักสูตรแล้ว วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตร โดยออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่จะนำไปใช้ เช่น ในบริบทของสถานศึกษาต้องจัดรูปแบบของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด สาขาวิชา และตลาดแรงงาน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร เมื่อร่างหลักสูตรเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนจะนำหลักสูตรไปใช้ต้องตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรเพื่อศึกษาความเป็นไปได้พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขบางส่วนก่อนนำไปใช้จริง

การออกแบบและจัดทำเอกสารหลักสูตร ควรมีข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากขั้นตอนวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตรมาสนับสนุนการกำหนดองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรและมีความเชื่อมโยงตลอดแนว (Alignment) ระหว่างวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

การวิพากษ์และการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นการพิจารณาตัดสินคุณค่าหรือคุณภาพของหลักสูตรที่ได้รับการออกแบบ เป็นการค้นหาจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องของหลักสูตรที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข การประเมินตรวจสอบหลักสูตรจะสะท้อนถึงความเป็นไปได้ของการนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ความเหมาะสมของผลลัพธ์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียน และลักษณะการวัดและประเมินผล ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการประเมินหลักสูตรจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพสูงขึ้นต่อไป ในการประเมินหลักสูตรของผู้วิจัยที่ออกแบบและพัฒนาขึ้นมีการวิพากษ์และการประเมินหลักสูตรตามหลักการที่สำคัญ (สมเกียรติ อินทสิงห์ และคณะ, 2563, 38-39) ดังนี้

ด้านคุณค่า (Value) กระบวนวิชาที่ดี ต้องประมวลแนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่สำคัญของศาสตร์นั้น ๆ ไว้อย่างครบถ้วนและเหมาะสม

ด้านคุณภาพ (Quality) กระบวนวิชาที่ดี ต้องจัดเรียงลำดับของเนื้อหาสาระอย่างเหมาะสม มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ

ด้านคุณประโยชน์ (Utility) กระบวนวิชาที่ดี ต้องมีประโยชน์สำหรับผู้เรียน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

โดยการวิพากษ์หลักสูตรตามกรอบ 3 คุณ ผู้ประเมินสามารถวิพากษ์หลักสูตรได้ ดังนี้

- 1) ด้านคุณค่า เนื้อหาสาระ ในกระบวนวิชาประกอบด้วยแนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่สำคัญควรค่าแก่การเรียนรู้ น่าสนใจ
- 2) ด้านคุณภาพองค์ประกอบต่าง ๆ ในหลักสูตรสอดคล้องกันจัดเรียงลำดับอย่างเหมาะสม และสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบประเด็นที่จัดให้ผู้เรียนรู้
- 3) ด้านคุณประโยชน์ ในหลักสูตรมีประโยชน์ และสามารถประยุกต์ใช้ในบริบทของผู้เรียนแต่ละคนได้

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหมวดวิชาศึกษาทั่วไปตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2565 แนวคิดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ การออกแบบหลักสูตร และการประเมินหลักสูตร ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการออกแบบที่เป็นระบบ โดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ การออกแบบโครงสร้างหลักสูตรและรายวิชาที่มีความเชื่อมโยงตลอดแนว (Constructive Alignment) และการประเมินหลักสูตรในด้านคุณค่า คุณภาพ และคุณประโยชน์ ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่การวิจัยครั้งนี้ เพื่อออกแบบหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตมหาวิทยาลัยพาร์อิสเทอร์นให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565 และประเมินหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้

สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะครบถ้วนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ทักษะ จริยธรรม และคุณลักษณะบุคคล

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้หมวดวิชาศึกษาทั่วไป

1.1 ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ชุมชน สิ่งแวดล้อม ตลาดแรงงาน และทักษะที่จำเป็นในอาชีพที่ต้องการ ความเป็นมาหมวดวิชาศึกษาทั่วไป และนักศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น รวมทั้งมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 และรายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565

1.2 ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่ อธิการบดี 1 คน และรองอธิการบดี 1 คน ผู้บริหารระดับคณะ 3 คน ผู้บริหารระดับสาขาวิชา 11 คน ผู้ใช้บัณฑิต 11 คน นักศึกษา 44 คนและศิษย์เก่า 11 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ 6 คน รวม 88 คน

1.3 ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากข้อ 1.1 และ 1.2 โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป จำนวน 10 คน ประเด็นการสนทนากลุ่ม เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของผลลัพธ์การเรียนรู้ (ร่าง) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล โดยการวิเคราะห์ความเหมาะสมของผลลัพธ์การเรียนรู้ และความสามารถที่คาดหวังตามผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้งรายด้านและภาพรวม พร้อมทั้งพิจารณาความครอบคลุมตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565 (ปริญญาตรี) และนำมากำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (ร่าง) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ประกอบด้วย ด้านจริยธรรม (Ethics) ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skills) และด้านคุณลักษณะบุคคล (Character) โดยนำเสนอในรูปแบบตารางผลลัพธ์การเรียนรู้ และนำมาเป็นกรอบในการกำหนดวัตถุประสงค์ และพัฒนา (ร่าง) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 1

1. แบบวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้หมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ที่มา/แหล่งข้อมูล ประเด็นการวิเคราะห์ด้านต่าง ๆ (เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ชุมชน สิ่งแวดล้อม ตลาดแรงงาน) ทักษะและคุณลักษณะทั่วไป (Generic Skills) ที่จำเป็น ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิ 4 ด้าน (จริยธรรม ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะบุคคล) แนวทาง/แนวปฏิบัติที่ดีที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้หมวดวิชาศึกษาทั่วไป

2. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับบัณฑิต โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (สถานะ ตำแหน่ง ประสบการณ์) ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะและคุณลักษณะทั่วไป ที่จำเป็นสำหรับบัณฑิต ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะเฉพาะสำหรับบัณฑิตระดับคณะ/สาขาวิชา ความคาดหวังต่อคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ และรายวิชาในหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ ซึ่งผ่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน นำรายการข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 มาใช้ตลอดจนปรับปรุงบางรายการตามคำแนะนำเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น แล้วนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

3. แบบสนทนากลุ่มเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของผลลัพธ์การเรียนรู้หมวดวิชาศึกษาทั่วไป มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม คำถามหลัก (Main Questions) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของ (ร่าง) ผลลัพธ์การเรียนรู้หมวดวิชาศึกษาทั่วไป คำถามสำรวจ (Probing Questions) เพื่อขยายความและทำความเข้าใจเชิงลึกคำถามเกี่ยวกับความครอบคลุมตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2565 คำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของผลลัพธ์การเรียนรู้ 4 ด้าน (จริยธรรม ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะบุคคล) และแนวทางการบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผ่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน นำรายการข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 มาใช้ตลอดจนปรับปรุงบางรายการตามคำแนะนำเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น แล้วนำแบบสนทนากลุ่มมาใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1

1. ผู้วิจัยการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการออกแบบหลักสูตร ใช้เทคนิคการกำหนดหน่วยความหมาย (Unitization) และกำหนดรหัส (Coding) ของคำ ข้อความ หรือประโยคที่สื่อความหมายเกี่ยวกับสมรรถนะครูจากตัวบท ต่อจากนั้นจึงจัดกลุ่มหรือจัดหมวดหมู่ของหน่วยความหมายหรือประเด็นสาระที่มีความหมายร่วมกัน (Categorization) โดยใช้ตารางที่เปรียบเทียบประเด็นความเหมือนและความแตกต่าง

2. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับบัณฑิต โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) สำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะและคุณลักษณะทั่วไป อัตลักษณ์ของบัณฑิต ทักษะเฉพาะ คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ และรายวิชาในหลักสูตร ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและความคิดเห็นแบบปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มและจำแนกข้อมูลตามประเด็นสำคัญ สร้างหมวดหมู่ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ และสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาหลักสูตร พร้อมทั้งตรวจสอบความสอดคล้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลระหว่างกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและครอบคลุมสำหรับการออกแบบหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

3. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ ดังนี้

1) จัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นความเหมาะสมของผลลัพธ์การเรียนรู้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะบุคคล ตามความครอบคลุมตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2565 และจัดกลุ่มข้อมูลตามข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา

2) กำหนดรหัสสำหรับข้อมูลที่สำคัญตามประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ความเหมาะสมด้านจริยธรรม (E = Ethics) ความเหมาะสมด้านความรู้ (K = Knowledge) ความเหมาะสมด้านทักษะ (S = Skills) ความเหมาะสมด้านคุณลักษณะบุคคล (C = Character) ความครอบคลุมตามมาตรฐาน (ST = Standard) และ ข้อเสนอแนะ (SG = Suggestion)

3) วิเคราะห์ความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ระบุประเด็นที่มีความเห็นตรงกันและแตกต่างกัน สังเคราะห์ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงผลลัพธ์การเรียนรู้ และตีความข้อมูลตามบริบทของมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565

4) ดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้เทคนิค Triangulation ผ่านการเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และใช้วิธีการ Member Checking โดยให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มตรวจสอบความถูกต้องของการตีความข้อมูลที่สำคัญ

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบหลักสูตรหมวดวิชาชีพศึกษาทั่วไป

ผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลผลการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และผลการตอบแบบสอบถาม ในขั้นตอนที่ 1 มาศึกษา รวบรวมความคิดเห็น แล้วนำมาประมวลและสังเคราะห์ร่างหลักสูตรฯ โดยพัฒนาขึ้นตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 และรายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 โดยผู้วิจัยดำเนินการออกแบบและประเมินคุณภาพหลักสูตร มีขั้นตอนย่อยดังนี้

2.1 วิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกหรือการพัฒนาที่จำเป็นต้องนำมาพิจารณาในการพัฒนาหลักสูตร

2.2 สังเคราะห์ผลจากการสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับบัณฑิต ผู้วิจัยรวบรวมความคิดเห็นและนำข้อเสนอแนะ 2 ด้าน ประกอบด้วย ประเด็นความเห็นด้านกลุ่มทักษะและคุณลักษณะที่สำคัญ และประเด็นความเห็นด้านหลักสูตรหมวดวิชาชีพศึกษาทั่วไป

2.3 สังเคราะห์ข้อมูลของผลการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวมถึงผลการสอบถาม มาสังเคราะห์เป็นปรัชญา และความสำคัญของหลักสูตร

2.4 นำปรัชญา ความสำคัญของหลักสูตรมาสังเคราะห์และเชื่อมโยงสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2.5 สังเคราะห์ผลลัพธ์การเรียนรู้จากองค์ประกอบกลุ่มทักษะและสมรรถนะที่สำคัญที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร ผลการสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสนทนากลุ่มได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น (PLOs)

2.6 เชื่อมโยงทักษะและสมรรถนะที่สำคัญ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร (PLOs) ที่กำหนดเพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับผลลัพธ์การ และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565

2.7 การกำหนดรายวิชา และผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชา (CLOs) โดยเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรที่กำหนด และโดยใช้การกระจายความรับผิดชอบของรายวิชาในหลักสูตร เพื่อพิจารณาภาพรวมของการเชื่อมโยงไปสู่ความสอดคล้องของรายวิชา กับผลลัพธ์การเรียนรู้ และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565

2.8 ทำการออกแบบคัดสรรเนื้อหาสาระ (Content) ที่สำคัญและจำเป็นในการพัฒนานักศึกษาในหลักสูตร ซึ่งแตกต่างกันตามธรรมชาติของหมวดวิชา ดังนี้

2.9 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Activity) และการวัดและประเมินผล (Measurement and Evaluation) ในแต่ละรายวิชาให้เชื่อมโยง (Align) กับ CLOs ของรายวิชา โดยมีขั้นตอนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1) กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชาอย่างเป็นลำดับ เพื่อเป็นกรอบในการจัดการเรียนการสอน

2) กำหนดหลักฐานและวิธีวัดประเมินผลการเรียนรู้ (Determine Acceptable Evidence of Learning) ระบุเครื่องมือที่ใช้วัดประเมินผลและวิธีการวัดประเมินผล โดยเน้นการวัดจากพฤติกรรมการเรียนรู้ รวบรวม (Performance Assessment) เพื่อประเมินว่านักศึกษาสามารถแสดงสมรรถนะ และพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เป็นผลมาจากการมีความรู้ ความรู้ ทักษะ จริยธรรมและคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ด้วยวิธีการประเมินอย่างหลากหลาย และมีความต่อเนื่องจนจบสิ้นกระบวนการเรียนรู้จัดขึ้นตามรายละเอียดของรายวิชา

3) วางแผนการจัดกิจกรรมและเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของรายวิชาเพื่อให้นักศึกษابرรลุผลลัพธ์การเรียนรู้และมีชิ้นงาน/ภาระงาน ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน โดยกำหนดขอบเขต และลำดับของหัวข้อ ประเด็นเนื้อหาสาระของรายวิชา วางแผนการจัดกิจกรรมและเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อสนับสนุนให้นักศึกษามีความรู้ ทักษะ จริยธรรมและคุณลักษณะตามที่มาตรฐานกำหนดไว้

2.10 จัดทำรายละเอียดของรายละเอียดของรายวิชา (Course Specification) ให้มีความครบถ้วนทุกองค์ประกอบในภาพรวม

2.11 นำ (ร่าง) หลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปให้คณะกรรมการคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสมและความครบถ้วนในภาพรวม และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินหลักสูตร

ผู้วิจัยดำเนินการนำ (ร่าง) หลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่ปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปมาดำเนินการวิพากษ์และประเมินหลักสูตร มีขั้นตอนย่อยดังนี้

3.1 การตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญภายนอกจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ รวม 3 คน และผู้บริหาร คณาจารย์ภายในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยผู้บริหาร คณาจารย์ที่มีภาระงานสอนวิชาศึกษาทั่วไปและมีประสบการณ์การสอนในหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปอย่างละไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 7 คน รวมทั้งหมด 10 คนร่วมกันประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของหลักสูตรโดยพิจารณาจากองค์ประกอบของหลักสูตร ดังนี้

หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

หมวดที่ 2 ปรัชญา วัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้

หมวดที่ 3 โครงสร้างหลักสูตร

หมวดที่ 4 การจัดกระบวนการเรียนรู้

หมวดที่ 5 การประเมินผลการเรียนรู้

3.2 นำรายละเอียดของรายวิชา (Course Specification) ทั้งหมดในหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปให้ผู้เชี่ยวชาญภายนอกจากสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ รวม 3 คน และผู้บริหาร คณาจารย์ที่มีภาระงานสอนวิชาศึกษาทั่วไปและมีประสบการณ์การสอนในหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาศึกษาทั่วไปอย่างละไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 7 คน รวมทั้งหมด 10 คน ร่วมกันประเมินคุณค่า คุณภาพ และคุณประโยชน์ของรายวิชาในหลักสูตร โดยพิจารณาจากองค์ประกอบรายละเอียดของรายวิชา (Course Specification) ได้แก่ 1) ชื่อวิชา 2) หน่วยกิต 3) คำอธิบาย 4) ผลลัพธ์การเรียนรู้ของรายวิชา 5) ความเชื่อมโยงของผลลัพธ์การเรียนรู้ของรายวิชากับผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร (6) กิจกรรมการเรียนรู้ 7) จำนวนชั่วโมงบรรยาย/ปฏิบัติ 8) วิธีการประเมินการเรียนรู้ 9) เครื่องมือและเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน และ 10) สื่อและแหล่งการเรียนรู้

3.3 นำผลการประเมินหลักสูตรและผลการประเมินรายวิชามาวิเคราะห์และประมวลพร้อมปรับปรุงหลักสูตรและรายวิชาตามข้อเสนอแนะ

3.4 จัดทำหลักสูตรหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปให้มีความสมบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 3

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 3 ประกอบด้วย 2 เครื่องมือ ได้แก่

1. แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของหลักสูตรเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และประเด็นวิพากษ์เพิ่มเติม ให้ครอบคลุมองค์ประกอบของหลักสูตร โดยแบบประเมินผ่านการประเมินความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ แต่ละข้อรายการ 0.60-1.00 และทำการปรับปรุงบางรายการข้อคำถามตามคำแนะนำ

2. แบบประเมินคุณค่า คุณภาพและคุณประโยชน์ของรายวิชาในหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และประเด็นวิพากษ์เพิ่มเติมให้ครอบคลุมองค์ประกอบของหลักสูตร โดยผู้วิจัยได้ระบุ ประโยชน์และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตรและคำอธิบายรายวิชาทุกรายวิชาไว้ในแบบประเมินด้วยเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาและวิพากษ์อย่างถี่ถ้วน โดยผ่านการประเมินความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ แต่ละข้อรายการ 0.60-1.00 และทำการปรับปรุงบางรายการข้อคำถามตามคำแนะนำ

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 3

1. ข้อมูลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของหลักสูตร ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และผู้วิจัยสรุปผลการประเมินหลักสูตร และข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนข้อคิดเห็นเพิ่มเติมนำมาแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรฯ เพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ฉบับสมบูรณ์

2. ข้อมูลการประเมินรายวิชาในหลักสูตร ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีคุณค่า คุณภาพ และคุณประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีคุณค่า คุณภาพ และคุณประโยชน์อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีคุณค่า คุณภาพ และคุณประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีคุณค่า คุณภาพ และคุณประโยชน์อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีคุณค่า คุณภาพ และคุณประโยชน์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบประเมินรายวิชาในหลักสูตรฯ ตามกรอบ 3 คุณใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และผู้วิจัยสรุปผลการประเมินรายวิชาในหลักสูตรฯ ตามกรอบ 3 คุณ และข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนข้อคิดเห็นเพิ่มเติม นำมาแก้ไขปรับปรุงรายละเอียดรายวิชาหลักสูตรฯ เพื่อพัฒนาให้เป็นรายวิชาของหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่สมบูรณ์ต่อไป

ผลการวิจัย (Results)

1. ผลการออกแบบหลักสูตรหมวดวิชาชีพศึกษาทั่วไปเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565 กำหนดให้การเป็นผู้ประกอบการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ การเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้และการจัดการตนเอง และความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้เรียนในรายวิชาในหมวดวิชาชีพศึกษาทั่วไป ในการจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้ข้ามสาขาวิชา และจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นสามารถพัฒนาสู่การจัดการสอนแบบโมดูลที่สมบูรณ์ได้ในอนาคต โดยหลักสูตรหมวดวิชาชีพศึกษาทั่วไปมีความครอบคลุมตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 และมีกำหนดสาระสำคัญของหลักสูตรหมวดวิชาชีพศึกษาทั่วไปสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่รู้ และมีทักษะที่จำเป็นในการทำงานในโลกปัจจุบันและอนาคต สามารถบูรณาการองค์ความรู้สหวิทยาการมาประยุกต์ใช้ในการเรียน การดำเนินชีวิต และการทำงาน ใช้ดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีคุณลักษณะผู้ประกอบการสมัยใหม่ที่มีคุณธรรม จริยธรรม สำนึกสาธารณะ และความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Program Learning Outcomes: PLOs)

- PLO1 ประเมินโอกาสทางธุรกิจและนำเสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมได้อย่างสร้างสรรค์
- PLO2 มีทักษะในการสื่อสารที่ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม
- PLO3 วิเคราะห์สารสนเทศและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้และการทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- PLO4 แสดงออกถึงคุณธรรม จริยธรรม สำนึกสาธารณะ และความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

โครงสร้างหลักสูตรหมวดวิชาชีพศึกษาทั่วไป ประกอบด้วย 4 กลุ่มรายวิชา

- 1. รายวิชาที่ส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการ 6 หน่วยกิต
- 2. รายวิชาที่ส่งเสริมการใช้ภาษาและการสื่อสาร 4 หน่วยกิต
- 3. รายวิชาที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์อย่างมีประสิทธิภาพ 10 หน่วยกิต
- 4. รายวิชาที่ส่งเสริมการเป็นผู้ใฝ่รู้ การจัดการตนเอง และความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง 4 หน่วยกิต

ตารางที่ 1

ตารางแสดงความเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้กับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565

ผลลัพธ์การเรียนรู้ หมวดวิชาศึกษา ทั่วไป	มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2565				รายวิชาที่รับผิดชอบ หลัก
	ความรู้	ทักษะ	จริยธรรม	คุณลักษณะ	
PLO1 ประเมินโอกาสทางธุรกิจและนำเสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือนวัตกรรมได้อย่างสร้างสรรค์	- รูปแบบการประกอบธุรกิจ - กรอบความคิดของผู้ประกอบการ - การเงินและการลงทุน - นวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการ	- ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ - ทักษะการคิดเชิงออกแบบและนวัตกรรม - ทักษะการนำเสนอ	- รับผิดชอบ - ซื่อสัตย์สุจริต	- ผู้ประกอบการ - มีจิตบริการ	- การพัฒนาบุคลากรและการปรับตัวเพื่อการเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ - การวางแผนและการจัดการธุรกรรมทางการเงิน - ผู้ประกอบการดิจิทัล
PLO2 มีทักษะในการสื่อสารที่ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม	- ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน - ภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาค้นคว้าและการสมัครงาน	- ทักษะการสื่อสาร		- ใฝ่เรียนรู้ - กล้าแสดงออก - มีมารยาททางสังคม	- ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน - ภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาค้นคว้าและการสมัครงาน
PLO3 วิเคราะห์สารสนเทศและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	- การออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานเพื่อการสื่อสาร - การออกแบบนวัตกรรมบริบทเชิงพื้นที่ - การเล่าเรื่องผ่านสื่อดิจิทัล - เทคโนโลยีสื่อประสม	- ทักษะการจัดการข้อมูล - ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล - ทักษะการสื่อสาร - ทักษะทางสังคม	- ซื่อสัตย์สุจริต - รับผิดชอบ	- รู้เท่าทันสื่อ - กล้าแสดงความคิดเห็นสร้างสรรค์ - มีวิจรรย์ญาณ	- ศิลปะดิจิทัลเพื่อการสื่อสารสร้างสรรค์ - เทคโนโลยีเกษตรสมัยใหม่ - การออกแบบนวัตกรรมบริบทเชิงพื้นที่อย่างสร้างสรรค์ - การเล่าเรื่องบนโลกดิจิทัล เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการทำงาน

ตารางที่ 1

ตารางแสดงความเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้กับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 (ต่อ)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ หมวดวิชาศึกษา ทั่วไป	มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2565				รายวิชาที่รับผิดชอบ หลัก
	ความรู้	ทักษะ	จริยธรรม	คุณลักษณะ	
PLO4 แสดงออกถึง คุณธรรม จริยธรรม สำนึกสาธารณะ และ ความเป็นพลเมืองที่ เข้มแข็ง	- คุณธรรมจริยธรรม พื้นฐานในการ ดำเนินชีวิต การ ทำงาน และการ อยู่ร่วมกับผู้อื่น - SDGs - สังคมพหุ วัฒนธรรม - ภัยพิบัติ		- ซื่อสัตย์สุจริต - รับผิดชอบต่อ ตนเอง และสังคม - เคารพสิทธิ ผู้อื่น - ดูแล สิ่งแวดล้อม - ช่วยเหลือ ชุมชน	- รู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลง - กล้าแสดง ความคิด สร้างสรรค์ - มีวิจรรณญาณ	- การบริหารจัดการ ตนเองสู่ความสำเร็จ - การเตรียมรับมือภัย พิบัติในโลกสมัยใหม่ - และสอดแทรกในทุก รายวิชา

2. ผลการประเมินหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิต มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565

ตารางที่ 2

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของหลักสูตรฯ

องค์ประกอบหลักสูตร	ผลการประเมิน					
	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
1.ชื่อหลักสูตร	4.10	0.88	มาก	4.10	0.88	มาก
2. ปรัชญา และวัตถุประสงค์						
2.1 ปรัชญา	4.20	0.79	มาก	4.60	0.70	มากที่สุด
2.2 วัตถุประสงค์	4.30	0.48	มาก	4.70	0.48	มากที่สุด
3 ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร (PLOs)						
3.1 PLO1	4.70	0.67	มากที่สุด	4.60	0.70	มากที่สุด
3.2 PLO2	4.80	0.42	มากที่สุด	4.70	0.48	มากที่สุด
3.3 PLO3	4.60	0.52	มากที่สุด	4.00	0.67	มาก
3.4 PLO4	4.60	0.52	มากที่สุด	4.60	0.52	มากที่สุด

ตารางที่ 2

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของหลักสูตรฯ (ต่อ)

องค์ประกอบหลักสูตร	ผลการประเมิน					
	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
4. โครงสร้างของหลักสูตร และรายวิชา						
4.1. จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร	4.20	0.79	มาก	4.30	0.95	มาก
4.2. โครงสร้างหลักสูตร	4.50	0.53	มาก	4.20	0.79	มาก
4.3. รายวิชา	4.50	0.53	มาก	4.10	0.88	มาก
4.4. ความสอดคล้อง/เชื่อมโยงของรายวิชากับผลลัพธ์การเรียนรู้และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2565	4.50	0.53	มาก	4.60	0.52	มากที่สุด
5. การจัดการกระบวนการเรียนรู้	4.50	0.71	มาก	4.40	0.84	มาก
6. การประเมินผลกระบวนการเรียนรู้	4.60	0.52	มากที่สุด	4.10	0.88	มาก
ภาพรวม	4.47	0.62	มาก	4.38	0.73	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้เฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นผู้ประเมินจำนวน 10 คน ได้ให้ข้อวิพากษ์เพิ่มเติม สรุปได้ดังนี้

1) ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ผู้ประเมินมีความคิดเห็นว่า หลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันและสถานการณ์ภายนอก โดยสถานการณ์และแนวโน้มที่ส่งผลให้ควรปรับหรือพัฒนาหลักสูตรนั้นมีความถูกต้องและเป็นจริงในปัจจุบัน และอนาคต อย่างไรก็ตาม ควรปรับข้อความบางส่วนให้สอดคล้องและทันสมัยมากยิ่งขึ้น ปรับปรุงโดยการรวมประเด็นที่ใกล้เคียงกันให้กระชับมากยิ่งขึ้น และเปลี่ยนการนำเสนอปัญหาจากเชิงลบให้เป็นเชิงบวก เนื้อหาสาระของรายวิชาในหลักสูตรมีความน่าสนใจในหลายวิชา และมีความเป็นไปได้ที่จะนำไปใช้พัฒนาให้เกิดความรู้ใหม่ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ใหม่ในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ ควรปรับชื่อรายวิชาให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สื่อความหมายและวัตถุประสงค์ของรายวิชาได้อย่างชัดเจน

2) ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์และผลลัพธ์การเรียนรู้ ผู้ประเมินมีความคิดเห็นว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสม แต่ควรปรับการเขียนให้เป็นความเรียงต่อเนื่องโดยไม่จำเป็นต้องแยกเป็นข้อย่อยเพื่อให้มีความกระชับและเชื่อมโยงกันดียิ่งขึ้น สำหรับผลลัพธ์การเรียนรู้ของบัณฑิตมีความเหมาะสมตามรายวิชาที่ได้กำหนด แต่ควรกำหนดและปรับลดจำนวนผลลัพธ์การเรียนรู้หลักให้กระชับมากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องมี Sub PLOs เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน การเรียงลำดับผลลัพธ์การเรียนรู้ควรได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสม โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดขั้นสูง และควรปรับการใช้คำศัพท์ให้วัดประเมินผลได้ชัดเจน ควรใช้คำกริยาที่แสดงพฤติกรรมที่สังเกตได้ การแบ่งรายวิชาที่ได้แบ่งแยกไว้ตามชั้นปี

ควรมีการประเมินเชื่อมโยงสู่สมรรถนะแต่ละชั้นปีเพื่อตรวจสอบว่าสามารถเกิดขึ้นในนักศึกษาจริงหรือไม่ ซึ่งจะเป็นการทบทวนเพื่อเป็นการตรวจสอบเป็นระยะ

3) ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของหลักสูตรกับความเชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์การเรียนรู้กับมาตรฐานคุณวุฒิ ประเมินมีความคิดเห็นว่า ทั้งนี้ควรปรับการจำแนกตามผลลัพธ์การเรียนรู้ 4 ด้านให้ชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น การตรวจสอบตารางแสดงความเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชาควรได้รับการพิจารณาให้ครบถ้วน รวมถึงการทบทวน CLOs ให้สอดคล้องกับความเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชาในบางรายวิชาเพื่อให้เกิดความสอดคล้องและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

3. ผลการประเมินคุณภาพ คุณค่า และคุณประโยชน์ของรายวิชาในหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

ผลการประเมินคุณภาพ คุณค่า และคุณประโยชน์ของรายวิชาในหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยนำเสนอผลการประเมินในภาพรวม ดังนี้

ตารางที่ 3

ผลการประเมินทุกรายวิชาในหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ในภาพรวม ตามกรอบ 3 คุณ

กลุ่มรายวิชา ในหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป	ด้านคุณค่า			ด้านคุณภาพ			ด้านคุณประโยชน์		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
1. รายวิชาที่ส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการ	4.37	0.61	มาก	4.43	0.73	มาก	4.23	0.77	มาก
2. รายวิชาที่ส่งเสริมการใช้ภาษาและการสื่อสาร	4.25	0.79	มาก	4.35	0.75	มาก	4.20	0.77	มาก
3. รายวิชาที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์อย่างมีประสิทธิภาพ	4.44	0.64	มาก	4.36	0.66	มาก	4.30	0.76	มาก
4. รายวิชาที่ส่งเสริมการเป็นผู้ใฝ่รู้ การจัดการตนเอง และความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	4.65	0.49	มากที่สุด	4.45	0.60	มาก	4.76	0.75	มากที่สุด
ภาพรวม	4.43	0.64	มาก	4.39	0.68	มาก	4.28	0.76	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ทุกรายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ได้แก่ รายวิชาที่ส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการ รายวิชาที่ส่งเสริมการใช้ภาษาและการสื่อสาร รายวิชาที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์อย่างมีประสิทธิภาพ รายวิชาที่ส่งเสริมการเป็นผู้ใฝ่รู้ การจัดการตนเอง และความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีคุณค่า คุณภาพและมีคุณประโยชน์ เฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มวิชาพบว่า กลุ่มรายวิชาที่ส่งเสริมการเป็นผู้ใฝ่รู้ การจัดการตนเอง และความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีคุณค่าและคุณประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

การออกแบบหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565 มีผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นได้ของหลักสูตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายวิชาในหลักสูตรฯ มีคุณภาพ คุณค่า และคุณประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2565 ตามแนวทางการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ โดยเริ่มต้นดำเนินการจากการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ใช้บัณฑิต นักศึกษาและศิษย์เก่า ตลอดจนการสังเคราะห์เอกสารจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำมาสู่การกำหนดกรอบสมรรถนะ 4 ด้านเพื่อกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญในหลักสูตร โดยเฉพาะผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร (Program Learning Outcomes: PLOs) ซึ่งโดยครอบคลุมพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญทั้งในด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะส่วนบุคคล และจริยธรรม โดยกำหนดให้การเป็นผู้ประกอบการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ การเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้และการจัดการตนเอง และความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้เรียนในรายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ในการจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้ข้ามสาขาวิชา และจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นสามารถพัฒนาสู่การจัดการสอนแบบโมดูลที่สมบูรณ์ได้ในอนาคต ลักษณะของสมรรถนะและผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรนี้ จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา (2562, 12-29) ณัฐพงษ์ พรหมวงษ์ และ อัจฉรา ศรีพันธ์ (2566, 119-132) และนันทนธร บรรจงปฐ (2561, 146-154) และที่มีผลการวิจัยสอดคล้องกันว่า การพัฒนารูปแบบการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของหมวดวิชาศึกษา ควรมีการบูรณาการแนวทางการพัฒนาหลักสูตรแบบเกณฑ์ความสามารถ (Competency-Based Curriculum) ร่วมกับหลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum) การใช้หลักการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ และการเชื่อมโยงความรู้ระหว่างสาขาวิชาต่าง ๆ ตามหลักการและแนวคิดที่มุ่งเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และพัฒนาคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคมไทยและสังคมโลก สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ตอบสนองความต้องการของสังคมและผู้ใช้บัณฑิต และการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนครอบคลุมมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนดในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ

2. ผลการประเมินคุณภาพ คุณค่า และคุณประโยชน์ของรายวิชาในหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายวิชาในหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปมีคุณภาพ คุณค่า และคุณประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากหลายรายวิชาที่ออกแบบและพัฒนาขึ้น เช่น ผู้ประกอบการดิจิทัล การเตรียมรับมือภัยพิบัติในโลกสมัยใหม่ การเล่าเรื่องบนโลกดิจิทัล ศิลปะดิจิทัลเพื่อการสื่อสารสร้างสรรค์ การออกแบบนวัตกรรมบริบทเชิงพื้นที่อย่างสร้างสรรค์ เทคโนโลยีเกษตรสมัยใหม่ และการ

วางแผนและการจัดการธุรกรรมทางการเงิน ได้มุ่งเน้นเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีทักษะที่จำเป็นให้พร้อมสำหรับโลกในปัจจุบันและอนาคต ที่ต้องดำเนินชีวิตภายใต้การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และทักษะที่จำเป็น นอกจากนี้ยังมีรายวิชา การบริหารความสัมพันธ์กับผู้อื่น การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัวเพื่อเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ การบริหารจัดการตนเองสู่ความสำเร็จ เพื่อมุ่งเน้นการเป็นมนุษย์ที่เข้าใจ และเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคม ศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ ใส่ใจต่อความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา และการผู้นำ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลกซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2565) ที่ได้กำหนดค่านิยมและแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไปหมวดวิชาศึกษาทั่วไปไว้ว่าเป็นหมวดวิชาที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ให้พร้อมสำหรับโลกในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้เป็นบุคคลผู้ใฝ่รู้และมีทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 อย่างครบถ้วน เป็นผู้ตระหนักรู้ถึงการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา เป็นผู้ที่สามารถสร้างโอกาสและคุณค่า และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภัทร วรธน จีรพัฒน์ธนธร และ สรศักดิ์ เชี่ยวชาญ (2561, 63-69) ที่พบว่าเป้าหมายสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ประกอบกับอาชีพผู้ประกอบการนั้นได้รับความสนใจจากคนหลากหลายวัยมากยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์หรือรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับทางด้านธุรกิจศึกษา และความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อมุ่งเน้นการบูรณาการศาสตร์ทั้งทางด้าน การบัญชีการเงิน การจัดการ การตลาดการจัดการทรัพยากรมนุษย์และความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อบ่มเพาะการเป็นผู้ประกอบการของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการเตรียมทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพสู่สังคมผู้ประกอบการของประเทศในอนาคตอันใกล้ นอกจากนี้กลุ่มรายวิชาที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพยังสอดคล้องกับกลยุทธ์ของ UNESCO ด้านนวัตกรรมทางเทคโนโลยีในการศึกษา (2022-2025) ที่ได้กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (UNESCO, 2021) ใน 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ที่เน้นการพัฒนาเครื่องมือ กรอบการทำงาน และแนวปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้สอนและผู้เรียนในมุมมองของการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้บุคคลสามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล 2) การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy) ที่ช่วยให้บุคคลสามารถเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์สื่อและสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ เคารพในความหลากหลาย และมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองที่ตื่นรู้ 3) การใช้ทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด (Open Educational Resources) ที่ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรการศึกษาแบบเปิดอย่างสร้างสรรค์ เร่งการสร้างนวัตกรรมทางเทคโนโลยีในการศึกษา เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทุกคนเข้าถึงได้โดยเสรี และ 4) สิทธิมนุษยชนและจริยธรรมดิจิทัล (Digital Human Rights and Ethics) ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีอย่างเคารพสิทธิมนุษยชน ปลอดภัย และมีจริยธรรม ตลอดจนสอดคล้องกับแนวปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลสำหรับคุณวุฒิระดับปริญญาตรี 2561 ในระดับที่จำเป็น ซึ่งประกอบด้วย 6 สมรรถนะหลัก คือ 1) การสืบค้นและใช้งาน ที่เน้นการใช้เครื่องมือ

ต่าง ๆ เพื่อสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล และการตระหนักถึงประเด็นลิขสิทธิ์ 2) การสร้างสรรค์และนวัตกรรม ที่ครอบคลุมการผลิตสื่อดิจิทัลและการเรียนรู้หลักการพื้นฐานตามคำแนะนำ 3) เอกลักษณ์และคุณภาพชีวิต ที่เน้นความตระหนักถึงความปลอดภัยออนไลน์และการปกป้องข้อมูลส่วนตัว 4) การสอนหรือการเรียนรู้ ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีที่หลากหลายในการเรียนรู้และการจัดระเบียบข้อมูล 5) เครื่องมือและเทคโนโลยี ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่หลากหลายได้อย่างคุ้นเคย และ 6) การติดต่อสื่อสารและการประสานงาน ที่เน้นการใช้เครื่องมือที่หลากหลายเพื่อการสนทนาและทำงานร่วมกับผู้อื่นแบบออนไลน์

สรุป (Conclusion)

การวิจัยเรื่องการออกแบบหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565 ได้ผลการวิจัยที่สำคัญ 2 ประการ ประการแรก การออกแบบหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปตามแนวคิดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ ได้กำหนดกรอบสมรรถนะหลัก 4 ด้าน ประกอบด้วย การเป็นผู้ประกอบการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ การเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้และการจัดการตนเอง และความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (PLOs) 4 ข้อที่ครอบคลุมพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ในด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะส่วนบุคคล และจริยธรรม และจัดโครงสร้างหลักสูตรเป็น 4 กลุ่มรายวิชา รวม 24 หน่วยกิต โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ข้ามสาขาวิชาและการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น ประการที่สอง ผลการประเมินหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้เฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายวิชาในหลักสูตรมีคุณภาพ คุณค่า และคุณประโยชน์อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ กลยุทธ์ UNESCO ด้านนวัตกรรมทางเทคโนโลยีในการศึกษา และตอบสนองความต้องการของสังคมในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้สร้างหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565 อย่างครบถ้วนทั้ง 4 ด้าน และได้ผ่านประเมินคุณภาพของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ซึ่งผลการประเมินแสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการออกแบบหลักสูตรควรให้ความสำคัญกับข้อมูลและสารสนเทศจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ (Stakeholders) อัตลักษณ์ของสถาบันในการพัฒนารายวิชา และองค์ประกอบของหลักสูตร เพื่อให้ผลลัพธ์การเรียนรู้และหลักสูตรสอดคล้องกับอัตลักษณ์สถาบัน รวมถึงหน่วยงานต้นสังกัดและตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างมีความครอบคลุม
2. การพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผล สถาบันการศึกษาควรพัฒนาระบบการประเมินเชื่อมโยงสู่สมรรถนะแต่ละชั้นปี เพื่อตรวจสอบว่าผลลัพธ์การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นในนักศึกษาจริงหรือไม่ และควรมีการทบทวนความเชื่อมโยงระหว่าง CLOs กับ PLOs ให้ครบถ้วนและเป็นระบบ

3. การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบโมดูล ควรพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นสู่การจัดการสอนแบบโมดูลที่สมบูรณ์ เพื่อให้นักศึกษาสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจและความต้องการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยที่พบว่าหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในระดับมาก รวมทั้งรายวิชาในหลักสูตรมีคุณค่า คุณภาพ และคุณประโยชน์ในระดับมาก ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางการนำไปใช้ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาการนำหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2565 ไปใช้ในบริบทจริงเพื่อให้ทราบถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรและผลลัพธ์การเรียนรู้ของรายวิชาที่แท้จริงจากบัณฑิตผู้ใช้หลักสูตร

2. การศึกษาผลกระทบระยะยาว ควรติดตามศึกษาผลกระทบของหลักสูตรต่อคุณลักษณะและการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลังสำเร็จการศึกษา เพื่อประเมินความสำเร็จของหลักสูตรในการเตรียมพร้อมและพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

3. การพัฒนารูปแบบการประเมินผล ควรวิจัยและพัฒนาเครื่องมือและวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้แต่ละด้าน โดยเฉพาะการประเมินทักษะและคุณลักษณะส่วนบุคคล

เอกสารอ้างอิง (References)

จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา. (2562). การพัฒนาหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 9(2), 12-29. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jrcd/article/view/143656>

ณัฐพงษ์ พรหมวงษ์ และ อัจฉรา ศรีพันธ์. (2566). แนวทางการจัดการเรียนรู้หมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนิสิตระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาไทย. *วารสาร มจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(2), 119-132. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/256491>

นันท์ธร บรรจงปรุ. (2561). *การพัฒนาหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต].

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่10 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2562). *หลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป หลักการและวิธีดำเนินการ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัทรวรรณ จีรพัฒน์ธนธร และ สรศักดิ์ เชี่ยวชาญ. (2561). การศึกษาการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมผู้ประกอบการ. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 33(2), 63-69. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/eduku/article/view/246098>

มารุต พัฒนผล. (2558). *การประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์.

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2564). รายงานฉบับสมบูรณ์ประเทศไทยในอนาคต *Future Thailand มิติที่ 3 การศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

สมเกียรติ อินทสิงห์, สุนทรี คนเที่ยง, นิธิดา อติภักธนันท์, พงษ์ศักดิ์ แป้นแก้ว, นพต อัครภรณ์, ศักดา สวาทยานันท์ และ นงลักษณ์ เขียนงาม. (2560). การวิพากษ์กระบวนวิชาในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ตามกรอบ 3 คุณ. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 32(1). 36-46. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/eduku/article/view/85864>

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2565*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ.

สุรีย์ จินเรือง, วิภาศิริ นราพงษ์ และ ปวีณภัทร นิธิตันติวัฒน์. (2561). การศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์สาขาพยาบาลศาสตร์. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี*, 29(2), 207-216. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/pnc/article/view/162191/>

Oliva, P. F. (2001). *Developing the curriculum* (5th ed.). Allyn & Bacon.

Saylor, J. G., & Alexander, W. M. (1974). *Planning curriculum for schools* (3rd ed.). Holt, Rinehart and Winston.

Sessums, C. D. (2016). What is OBE?: Unboxing outcomes-based education. <https://www.d2l.com/blog/what-is-obe/>

Spady, W. G. (1994). *Outcome-based education: Critical issues and answers*. Arlington, VA: American Association of School Administrators.

UNESCO. (2021). *Global education monitoring report 2021/2: Non-state actors in education: Who chooses? Who loses?* UNESCO Publishing.

การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้

พ.ศ. 2564 มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

The Evaluation of the Master of Education Program in Research and Technology
in Learning Management A.D. 2021, The Far Eastern University

พิชญ์สินี ชมภูคำ*, นฤมล สายะบุตร, สาโรช สอาดเยี่ยม, วลัยภา พรหมท้าว

วิชาการ ลังกาฟ้า, เดช สาระจันทร์, เจตนา เมืองมูล

พิมพ์ทอง สังสุทธิพงศ์, ฐิติมา ญาณะวงษา

Phichsinee Chomphucome*, Narumon Sayabutra, Saroj Saardiyum, Wanlapa Promtow

Wichakorn Langkafha, Detch Sarachan, Jatana Mounmoon

Pimthong Sungsutthipong, Thitima Yanawongsa

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

120 ถนนมหิดล ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50100 ประเทศไทย

Faculty of Education, The Far Eastern University

120 Mahidol Road, Mueang District, Chiang Mai Province, 50100, Thailand

รับบทความ: 7 กรกฎาคม 2568

ปรับปรุงบทความ: 17 กันยายน 2568

ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 22 กันยายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ประเมินหลักสูตร ศษ.ม. (วิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้) มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น และศึกษาอนาคตภาพของหลักสูตรแผนวิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่างจำนวน 104 คน ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ และการเลือกตัวอย่างสุ่มแบบง่ายจากกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิตและนักศึกษา เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบประเมินและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลประเมินหลักสูตรฯ ตามรูปแบบซิปป์ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต คะแนนเฉลี่ย 4.57, 4.60, 4.59 และ 4.62 ตามลำดับ มีระดับคุณภาพมากที่สุดทุกด้าน และ 2) ผลการศึกษาอนาคตภาพของหลักสูตรฯ สิ่งที่ควรปฏิบัติ (1) การพัฒนาสมรรถนะครูในยุคดิจิทัลและการปรับตัวสู่ศตวรรษที่ 21 (2) การฝึกประสบการณ์จริงในโรงเรียน (3) ระบบพี่เลี้ยง (4) มาตรฐานการคัดเลือกเข้าเรียน

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

อีเมล: phichsinee@feu.ac.th

วิชาชีพครู และผลกระทบเชิงบวกและลบต่อวิชาชีพครูในอนาคต ได้แก่ (1) ด้านเทคโนโลยี: การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน แต่เกิดความท้าทายในการปรับตัวและบทบาทของครู (2) ด้านเศรษฐกิจ: การเพิ่มโอกาสทางวิชาชีพและความต้องการบุคลากรที่มีทักษะสูงแต่อาจเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำและข้อจำกัดด้านงบประมาณ (3) ด้านสังคม: การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องแต่อาจส่งผลความกดดันและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตครู (4) ด้านวัฒนธรรม: การปรับตัวเข้าสู่สังคมที่มีความหลากหลายและเปิดกว้างแต่ส่งผลต่อภาวะความท้าทายในการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพครูควรมี ความรู้ ในเนื้อหาวิชา การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การใช้เทคโนโลยี AI จนถึงการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นทักษะเทคโนโลยี การวิจัย การเป็นผู้นำ และการพัฒนาการคิดขั้นสูง มีคุณลักษณะครอบคลุมความเป็นมืออาชีพ คุณธรรม นวัตกรรม และความเป็นผู้นำ

คำสำคัญ

การประเมินหลักสูตร รูปแบบชิปปี้ การวิจัยอนาคตภาพ

Received: July 7, 2025

Revised: September 17, 2025

Accepted: September 17, 2025

Abstract

This research aims to evaluate the Master of Education Program in Research and Technology in Learning Management at Far Eastern University and to study the scenarios of the teaching profession program. The sample of 104 participants, selected through purposive sampling from experts and instructors, and simple random sampling from employers of graduates, graduates, and students. The research instruments included an evaluation form and a structured interview form. Data were analyzed by means, standard deviations, and content analysis. The findings were as follows: 1) The program evaluation results based on the CIPP model encompass four dimensions: Context, Input, Process, and Product, with mean scores of 4.57, 4.60, 4.59, and 4.62 respectively, with the highest quality level in all dimensions. and 2) The study of scenarios for the program identified key practices that should be implemented including: (1) developing teacher competencies in the digital era and adaptation to the 21st century, (2) authentic school-based practicum experiences, (3) mentoring systems, and (4) standards for admission selection into the teaching profession program. Positive and negative impacts on the teaching profession in the future include (1) Technology: enhanced teaching and learning efficiency, but challenges in adaptation and changing teacher roles; (2) Economics: increased professional opportunities and demand for highly skilled personnel, but

potential inequality issues and budget constraints; (3) Society: knowledge exchange and continuous teacher development, but possible pressure and lifestyle changes for teachers; (4) Culture: adaptation to diverse and open societies, but challenges in maintaining cultural identity. Graduates of the teaching profession should possess knowledge in subject content, action research, implementation of AI technology, and local wisdom integration. Emphasis should be placed on technology skills, research capabilities, leadership, and higher-order thinking development. Their characteristics should encompass professionalism, ethics, innovation, and leadership.

Keywords

The Evaluation of Program, CIPP Model, Ethnographic Future Research

บทนำ (Introduction)

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพได้รับการผ่านความเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ 1/2564 วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2564 และได้การรับรองมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการผลิต และมาตรฐานบัณฑิต จากสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ในการประชุมครั้งที่ 6/2564 วันที่ 6 กันยายน 2564 และเปิดรับนักศึกษารุ่นที่ 1 ในวันที่ 20 พฤศจิกายน 2564 มีปรัชญาหลักสูตรบนความเชื่อที่ว่า “ผู้ประกอบวิชาชีพครูที่มีมาตรฐานวิชาชีพเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการแสวงหาความร่วมมือและดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลภายใต้กระบวนการวิจัยที่น่าเชื่อถือ และสามารถพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของครูและศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ” ความสำคัญของหลักสูตรมุ่งผลิตมหาบัณฑิตเปี่ยมด้วยปัญญาและคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ ความเป็นผู้นำ มีคุณลักษณะของนักวิจัยที่ดี ผู้ประกอบการและความเป็นครูที่มีความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพ ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ประกอบด้วย มาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ด้านการปฏิบัติงาน และด้านการปฏิบัติตน ดำเนินการประเมินหลักสูตรทุก 1 ปีและเมื่อขึ้นปีที่ 5 มีการวิจัยประเมินหลักสูตรเพื่อตรวจสอบคุณภาพ สอดคล้องตามประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 ประกาศ ณ วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 ข้อ 16 การพัฒนาหลักสูตร ให้ทุกหลักสูตรพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยโดยมีการประเมินและรายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตรทุกปี การศึกษาเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรเป็นระยะ ๆ อย่างน้อยตามรอบระยะเวลาของหลักสูตร หรือทุกรอบ 5 ปี สอดคล้องตามหลักการของ Tanner and Tanner (1995, 239) เสนอว่า กระบวนการหลักสูตรพัฒนาหลักสูตร มีองค์ประกอบเริ่มจากการกำหนดปรัชญา เชื่อมโยงสู่วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา วิธีการและการจัดการอย่างเป็นระบบ และการประเมินผล ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2556, 277) เสนอว่า การประเมินหลักสูตรมี

ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรเพราะการประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาตัดสินคุณค่าหรือคุณภาพของหลักสูตรที่ได้รับการออกแบบพัฒนาขึ้น แต่การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ แผนวิชาชีพครู จำเป็นต้องมีข้อมูลจากการประเมินหลักสูตรและข้อมูลภาพอนาคตของหลักสูตรที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยี มีการผลิตบัณฑิตครูเป็นไปตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559) ได้เสนอภาพอนาคตพลิกพลังของวิชาชีพครูด้วยการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพให้เป็นวิชาชีพชั้นยอด มีความมั่นคงและยั่งยืน เป็นวิชาชีพชั้นสูงที่สังคมให้การยอมรับและเชื่อถือโดยในภาพนี้ได้ฉายภาพย่อยอีก 3 ภาพ ที่เป็นองค์ประกอบของการพลิกพลัง ได้แก่ (1) ศรัทธา (2) ชั้นยอด และ (3) มั่นคงและยั่งยืน

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นให้การดำเนินการใช้หลักสูตรเป็นไปตามประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา ระบบประกันคุณภาพหลักสูตร และมีหลักสูตรแผนวิชาชีพครูเป็นไปตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ จึงจำเป็นต้องมีการประเมินหลักสูตรและศึกษาอนาคตภาพของหลักสูตรแผนวิชาชีพครู เพื่อนำผลไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ และผลิตบัณฑิตครูให้มีคุณภาพตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพที่กำหนด

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ พ.ศ. 2564 มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
2. เพื่อศึกษาอนาคตภาพของหลักสูตรแผนวิชาชีพครูด้วยเทคนิคการวิจัยอนาคตภาพเชิงพันธุ์วรรณนา (Ethnographic Future Research: EFR)

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

พิสนุ พองศรี (2551, 142-149) และ ศิริชัย กาญจนวาสี (2552, 115-116) เสนอว่า การประเมินหลักสูตรรูปแบบซีปปี้ (Context-Input-Process-Output Model: CIPP Model) เป็นรูปแบบประเมินของ Stufflebeam และคณะ นิยมนำไปใช้ประเมินหลักสูตรกันแพร่หลาย มีหลักการสรุปได้ดังนี้ (1) ประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพแวดล้อม ความต้องการจำเป็น เป้าหมาย รวมทั้งปัญหาอุปสรรค (2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินตรวจสอบความพร้อมและเหมาะสมด้านทรัพยากร ระบบการบริหารจัดการ (3) ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการหรือวิธีการดำเนินงาน และ (4) ประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตของสิ่งที่ประเมินประสพผลสำเร็จตามที่วางแผนหรือตามวัตถุประสงค์ คุ่มค่าหรือไม่เพียงใด

หลังสิ้นสุดการดำเนินงาน จากหลักการดังกล่าวได้นำใช้เป็นหลักการการสร้างเครื่องมือวิจัยและการสรุปผลการวิจัยให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1

Textor (1995, 461-469) เสนอว่า การวิจัยอนาคตภาพแบบ EFR (Ethnographic Future Research) เป็นวิธีการที่คิดค้นขึ้นในปี ค.ศ. 1976 เพื่อสำรวจการรับรู้และความต้องการต่ออนาคตทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นไปได้และน่าจะเป็นไปได้สำหรับสังคมและวัฒนธรรมของตน ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ในลักษณะ (1) ความชัดเจนในคำถามและคำตอบ (2) ความครอบคลุมในเนื้อหาและได้ข้อมูลเพียงพอ (3) การมีบริบทที่จะส่งผลต่อการคาดการณ์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงบริบท และ (4) ความสอดคล้องในกระบวนการเชิงสาเหตุจากการคาดการณ์กับพื้นฐานการให้เหตุผลที่ชัดเจน และ Textor (1980, 31) เสนอขั้นตอนการสัมภาษณ์ (1) การแนะนำตัวและการนำเสนอตัวเองของนักชาติพันธุ์วรรณา เพื่อเริ่มต้นการสัมภาษณ์และรักษาให้มีทิศทางและแรงจูงใจที่เหมาะสมตลอดการสัมภาษณ์ (2) ประวัติย่อของผู้ให้สัมภาษณ์ สร้างสัมพันธ์ที่ดี และรวบรวมเนื้อหาเพียงพอเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ (3) สถานการณ์จำลองแง่ดี อนาคตที่อยู่ในขอบเขตของความเป็นไปได้ (4) สถานการณ์จำลองแง่ลบ อนาคตที่ไม่พึงปรารถนาอย่างมากตามค่านิยม (5) สถานการณ์จำลองที่มีความน่าจะเป็นมากที่สุด ให้เพิกเฉยต่อความพึงปรารถนาโดยสิ้นเชิง แต่เน้นการสร้างสถานการณ์จำลองของอนาคต ณ เวลากำหนดหรือใกล้เคียง (6) แบบจำลองการเปลี่ยนแปลงของผู้ให้สัมภาษณ์ เชื่อว่าสถานการณ์จำลองที่มีความน่าจะเป็นมากที่สุดมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้น (7) องค์ประกอบเพิ่มเติม เช่น ผลกระทบต่อนโยบายหรือการมีส่วนร่วม และ (8) การส่งเสริมปฏิกริยาที่เป็นสัญญาณสิ้นสุดการสัมภาษณ์ และการแสดงปฏิกริยา ระบายความคิด การพยากรณ์ หรือค่านิยมเพิ่มเติมที่ต้องการแบ่งปัน รวมถึงความรู้สึกส่วนตัวหรือความตั้งใจ จากหลักการดังกล่าวได้นำใช้เป็นหลักการการสร้างเครื่องมือวิจัย วิธีการเก็บข้อมูลและการสรุปผลการวิจัยให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

1) รูปแบบการวิจัย

การประเมินหลักสูตรฯ ตามรูปแบบซิปป์ (Context-Input-Process-Output Model: CIPP Model) และการศึกษาอนาคตภาพของหลักสูตรแผนวิชาชีพครูด้วยเทคนิคการวิจัยอนาคตภาพเชิงพันธุ์วรรณา (Ethnographic Future Research: EFR)

2) ขอบเขตประชากร

ประชากร (1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการวิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ และบริหารสถานศึกษา (2) อาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้แก่ อาจารย์ผู้รับผิดชอบ อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน จำนวน 12 คน (3) ผู้ใช้บัณฑิต 33 คน และ (4) บัณฑิตและนักศึกษาชั้นปีที่ 1-2 จำนวน 80 คน

3) เครื่องมือวิจัย

3.1) สร้างเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบประเมินหลักสูตรและแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

3.1.1) แบบประเมินหลักสูตร มีคำถาม 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมิน สถานะภาพของผู้ประเมิน ตอนที่ 2 คำถามปลายปิด แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ดังนี้ (1) ด้านบริบท 19 ข้อ ได้แก่ (1.1) ข้อมูลเฉพาะของหลักสูตร ได้แก่ ปรัชญา ความสำคัญวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (1.2) โครงสร้างของหลักสูตร ได้แก่ จำนวนหน่วยกิต สาระในหลักสูตรเกี่ยวกับการ จัดลำดับ คำอธิบาย และ (1.3) กำหนดผลลัพธ์ การเรียนรู้ ได้แก่ คุณลักษณะของนักศึกษา ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตร (PLOs) กลยุทธ์การจัดการ การศึกษา (2) ด้านปัจจัยนำเข้า 10 ข้อ ได้แก่ (2.1) อาจารย์ ได้แก่ คุณวุฒิ ผลงาน ความรู้ ความสามารถและ ประสบการณ์ของอาจารย์ การดูแลและให้คำปรึกษา (2.2) ผู้เข้าศึกษา ได้แก่ คุณสมบัติและเกณฑ์การคัดเลือก และ (2.3) สิ่งสนับสนุนและสภาพแวดล้อม ได้แก่ ขนาดห้องเรียน โสต/วัสดุอุปกรณ์ในห้องเรียน สิ่งสนับสนุน การเรียนรู้ด้านต่าง ๆ (3) ด้านกระบวนการ 10 ข้อ ได้แก่ (3.1) บริหารและจัดการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ ความเหมาะสมของรายวิชา ปฏิทินการศึกษา การจัดลำดับรายวิชา กระบวนการรับนักศึกษา การบริหารจัดการ ในด้านต่าง ๆ (3.2) ความรู้ ความสามารถของอาจารย์ ได้แก่ ความทันสมัยของการใช้สื่อเทคโนโลยี เอกสาร ตำรา แหล่งเรียนรู้ ฯลฯ การวัดประเมินผล การให้คำปรึกษา นิเทศ นักศึกษา และ (3.3) กิจกรรมและ สิ่งสนับสนุน ได้แก่ กิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมความรู้หรือทักษะ หรือคุณธรรม จริยธรรม การเตรียมความพร้อมนักศึกษา และ 4) ด้านผลผลิต 24 ข้อ ดังนี้ (4.1) ด้านความรู้ ได้แก่ เนื้อหาวิชา ระเบียบวิธีการวิจัย การใช้เทคโนโลยี การสร้างและใช้นวัตกรรม กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับฯลฯ ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา (4.2) ด้าน ทักษะ ได้แก่ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงฯ การจัดการเรียนรู้ กระบวนการวิจัย การสร้างนวัตกรรมและ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการชั้นเรียนและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การสื่อสาร ปฏิบัติงาน การ สร้างเครือข่ายความร่วมมือ และ (4.3) ด้านจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ จิตวิญญาณและ จรรยาบรรณวิชาชีพครู/นักวิจัยที่ดี จิตอาสา ความเป็นพลเมืองดี ความคิดแบบผู้ประกอบการ ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ เป็นผู้นำหรือมีส่วนร่วมในการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมฯ การพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ นวัตกรรม ภาวะผู้นำและผู้ตาม ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดและข้อเสนอแนะ อื่น ๆ

3.1.2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มี 6 ข้อ มีประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) การคาดการณ์ ถึงแนวโน้มนโยบายการผลิตครูและความต้องการบุคลากรในวิชาชีพครูทั้งภาครัฐและเอกชน (2) ทิศทางของ หลักสูตรแผนวิชาชีพครู (3) การเปลี่ยนแปลงของสภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยีจะส่งผลต่อ การศึกษาวิชาชีพครูในอนาคต (4) ความรู้หรือทักษะคุณลักษณะของมหาดบัณฑิตแผนวิชาชีพครู (5) ทิศทาง ของหลักสูตร ศษ.ม (วิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้) และ (6) ความร่วมมือ ประเด็นท้าทายและ ข้อเสนอแนะ

3.2) นำเครื่องมือวิจัยฉบับร่างเข้าพิจารณาในที่ประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตร พร้อม พิจารณาคัดเลือกหาผู้เชี่ยวชาญประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของข้อคำถามของ เครื่องมือวิจัย และพิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิในสัมภาษณ์ศึกษานาตภาพของหลักสูตรผลิตครู

3.3) นำแบบประเมินหลักสูตรและแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวัดประเมินผลและการวิจัย จำนวน 3 ท่าน ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (1 ถึง 5) ในการประเมินและกำหนดเกณฑ์แปลความหมายคะแนนเฉลี่ยตามหลักการ ของ บุญชม ศรีสะอาด (2539, 68) ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 ระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 ระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 ระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 ระดับน้อย คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 ระดับน้อยที่สุด

ผลการประเมินแบบประเมินหลักสูตร 63 ข้อ สรุปได้ว่า (1) สอดคล้องกับองค์ประกอบของหลักสูตร มี 61 ข้อ มีคะแนนเฉลี่ย 4.67-5.00 อยู่ในระดับ มากที่สุด มี 2 ข้อมีคะแนนเฉลี่ย 4.00-4.33 อยู่ในระดับมาก (2) สอดคล้องกับองค์ประกอบของการประเมิน CIPP Mode มี 60 ข้อ คะแนนเฉลี่ย 4.67-5.00 อยู่ในระดับ มากที่สุด มี 3 ข้อ คะแนนเฉลี่ย 4.00-4.33 อยู่ในระดับมาก และ (3) ความเหมาะสมของข้อคำถาม 58 ข้อคำถามมีคะแนนเฉลี่ย 4.67-5.00 อยู่ในระดับ มากที่สุด มี 5 ข้อมีคะแนนเฉลี่ย 4.00 -4.33 อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้มีข้อเสนอแนะให้แยกคำถามบางข้อเป็น 2 คำถาม รวมเพิ่มข้อคำถาม 7 ข้อ รวมแบบประเมินปลายปิดฉบับสมบูรณ์มีทั้งหมด 73 ข้อ ข้อเสนอแนะ 2 ข้อ ความเหมาะสมของข้อคำถาม คะแนนเฉลี่ย 5.00 อยู่ในระดับ มากที่สุด ผลการประเมินแบบสัมภาษณ์ (1) ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 6 คำถาม คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.67-5.00 ทุกข้อคำถามอยู่ในระดับดีมาก และ (2) ความเหมาะสมของข้อคำถาม 5 ข้อมีคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.67-5.00 อยู่ในระดับดีมาก มี 1 ข้อคำถาม อยู่ในระดับมาก

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ (1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณลักษณะเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย ตำแหน่งไม่ต่ำกว่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์และวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกสาขาหลักสูตรและการสอน มีประสบการณ์ด้านการสร้าง การใช้และการวิพากษ์หลักสูตรแผนวิชาชีพครู (2) อาจารย์ผู้รับผิดชอบ และอาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน จำนวน 8 คน ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณลักษณะเป็นอาจารย์ประจำในหลักสูตรและเป็นคณาจารย์บริหารหลักสูตรแผนวิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่าง (1) และ (2) ทำแบบประเมินครบทุก 4 ด้านของ CIPP Model โดยทำแบบประเมินพร้อมใช้เอกสารหลักสูตรและสรุปรายงานผลการดำเนินงานหลักสูตรประกอบการให้คะแนน (3) ผู้ใช้บัณฑิตรหัส 64 และ 65 จำนวน 21 คน และ (4) บัณฑิต รหัส 64 และ 65 นักศึกษาปี 2 รหัส 66 นักศึกษาปี 1 รหัส 67 รวมจำนวน 65 คน กลุ่มตัวอย่าง (3) และ (4) ใช้การเลือกตัวอย่างสุ่มแบบง่าย และเก็บข้อมูลทุกมิติด้านผลผลิต ได้แก่ การสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา จำนวน ผู้ได้รับใบประกอบวิชาชีพครู ระดับใบอนุญาตปฏิบัติการหน้าที่ครู (Provisional Teaching License: P-License) และผลการทดสอบและประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูฯ เพื่อขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูขั้นต้น (Basic Teaching License: B-License) จากรายงานการประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ครั้งที่ 7/2566

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย เทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้และบริหารสถานศึกษา จำนวน 7 ท่าน ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงที่คัดเลือกโดยเป็นคณาจารย์บริหารหลักสูตรแผนวิชาชีพครู โดยกำหนดคุณลักษณะเป็นตัวแทนของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารเขตพื้นที่

การศึกษา ผู้บริหารสำนักงานศึกษาธิการ ศึกษาพิเศษ นักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัยในคณะศึกษาศาสตร์ หรือครุศาสตร์ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ผลการวิจัย (Results)

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ พ.ศ. 2564 มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น ผลการวิจัยดังตารางที่ 1 - 4

ตารางที่ 1

สรุปผลการประเมินหลักสูตร ศษ.ม (วิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้) ด้านบริบท

รายการประเมิน	ผลประเมิน	ผู้ทรงคุณวุฒิ (n=3)	อาจารย์ (n=8)	รวม (n=11)	ระดับคุณภาพ
		$\bar{x}$ (S.D.)	$\bar{x}$ (S.D.)	$\bar{x}$ (S.D.)	
1.ด้านบริบท					
1.1 ข้อมูลเฉพาะของหลักสูตร					
1) ปรัชญาของของหลักสูตร		4.67(0.52)	4.81(0.40)	4.77(0.43)	มากที่สุด
2) ความสำคัญของหลักสูตร		4.50(0.84)	4.88(0.34)	4.77(0.53)	มากที่สุด
3) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร		4.50(0.84)	4.88(0.34)	4.77(0.53)	มากที่สุด
1.2 โครงสร้างของหลักสูตร					
1) จำนวนหน่วยกิตตามโครงสร้าง		4.83(0.58)	4.63(0.49)	4.68(0.52)	มากที่สุด
2) รายวิชาและคำอธิบายรายวิชา		4.33(0.49)	4.47(0.62)	4.43(0.59)	มาก
1.3 กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้					
1) คุณลักษณะของนักศึกษา		4.33(0.58)	4.63(0.52)	4.55(0.52)	มากที่สุด
2) กลยุทธ์หรือกิจกรรม		4.00(0.00)	4.63(0.52)	4.45(0.52)	มาก
3) ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตร(PLOs)		4.11(0.68)	4.50(0.55)	4.39(0.60)	มาก
สรุปผลประเมินด้านบริบท		4.41(0.66)	4.63(0.52)	4.57(0.57)	มากที่สุด

จากข้อมูลตารางที่ 1 ผลการประเมินหลักสูตรด้านบริบทของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า จำนวนหน่วยกิตตามโครงสร้างหลักสูตรมีคะแนนเฉลี่ย (4.83) สูงสุด และกลยุทธ์หรือกิจกรรมที่กำหนดผู้ทรงคุณวุฒิให้คะแนนการประเมินเท่ากันทุกท่าน (S.D.=0.00) สำหรับผลการประเมินของอาจารย์พบว่า ความสำคัญของหลักสูตร และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีคะแนนเฉลี่ย (4.88) สูงสุดและอาจารย์ให้คะแนนประเมินแตกต่างกันน้อยกว่ารายการอื่น (S.D.=0.34) แต่รายวิชาและคำอธิบายรายวิชาให้คะแนนเฉลี่ย (4.47) น้อยที่สุดและอาจารย์ให้คะแนนประเมินแตกต่างกันสูงกว่ารายการอื่นมากที่สุด (S.D.=0.62) ผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตร (PLOs) มีคะแนนเฉลี่ย (4.39) น้อยกว่าทุกรายการประเมินและมีการให้คะแนนประเมินแตกต่างกันสูงกว่ารายการอื่นมากที่สุด (S.D.=0.60)

สรุปด้านบริบทมีคะแนนเฉลี่ยภาพรวม 4.57 มีคะแนนเฉลี่ยระดับคุณภาพมากที่สุด

ตารางที่ 2

สรุปผลการประเมินหลักสูตร ศษ.ม (วิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้) ด้านปัจจัยนำเข้า

ผลการประเมิน รายการประเมิน	ผู้ทรง คุณวุฒิ (n=3)	อาจารย์ (n=8)	บัณฑิตและ นักศึกษา (n=65)	รวม (n=76)	ระดับ คุณภาพ
	$\bar{x}$ (S.D.)	$\bar{x}$ (S.D.)	$\bar{x}$ (S.D.)	$\bar{x}$ (S.D.)	
2. ด้านปัจจัยนำเข้า					
2.1 อาจารย์					
1) คุณวุฒิและผลงานของอาจารย์ผู้รับผิดชอบ อาจารย์ ประจำหลักสูตรตรงตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนด	4.67(0.58)	4.63(0.52)	4.71(0.55)	4.70(0.54)	มากที่สุด
2) อาจารย์มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่ เพียงพอในการสอนประจำรายวิชา	4.67(0.58)	4.63(0.52)	4.60(0.55)	4.61(0.54)	มากที่สุด
3) อาจารย์มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ใน การดูแลให้คำปรึกษาการศึกษาต่ออิสระ/วิทยานิพนธ์	4.67(0.58)	4.75(0.46)	4.73(0.48)	4.73(0.47)	มากที่สุด
2.2 ผู้เข้าศึกษา					
1) การกำหนดคุณสมบัติและเกณฑ์คัดเลือกผู้เข้าศึกษา	4.67(0.52)	5.00(0.00)	4.58(0.56)	4.63(0.54)	มากที่สุด
2) ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานในการเรียนรายวิชาตามที่ หลักสูตรกำหนด	4.50(0.71)	4.75(0.46)	-	4.70(0.48)	มากที่สุด
2.3 สิ่งสนับสนุนและสภาพแวดล้อม					
1) จำนวนห้องเรียนเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน	5.00(0.00)	4.88(0.35)	4.74(0.44)	4.76(0.43)	มากที่สุด
2) ขนาดห้องเรียนมีความเหมาะสมกับจำนวนนักศึกษา	5.00(0.00)	4.88(0.35)	4.67(0.47)	4.71(0.46)	มากที่สุด
3) ความพร้อมของโสตและวัสดุอุปกรณ์ในห้องเรียน	5.00(0.00)	4.88(0.35)	4.51(0.90)	4.57(0.50)	มากที่สุด
4) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการเรียนวิจัยและเทคโนโลยี	4.67(0.58)	4.75(0.46)	4.45(0.69)	4.49(0.66)	มาก
5) สภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้	5.00(0.00)	4.88(0.35)	4.55(0.69)	4.61(0.65)	มากที่สุด
6) ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ มีหนังสือ ตำรา เอกสารเพียงพอ และเข้าถึงการใช้ได้สะดวกทั้งระบบแบบเอกสารและแบบ อิเล็กทรอนิกส์	4.33(0.58)	4.25(0.46)	4.48(0.69)	 (0.66)	มาก
7) ระบบอินเทอร์เน็ตที่ให้บริการนักศึกษา	4.67(0.58)	4.50(0.53)	4.43(0.76)	4.45(0.72)	มาก
8) สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมและ เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร	4.33(0.58)	4.88(0.35)	4.45(0.53)	4.49(0.53)	มาก
สรุปผลประเมินด้านปัจจัยนำเข้า	4.71(0.46)	4.76(0.43)	4.57(0.59)	4.60(0.57)	มากที่สุด

จากข้อมูลตารางที่ 2 ผลการประเมินหลักสูตรด้านปัจจัยนำเข้าของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า สิ่งสนับสนุนและสภาพแวดล้อม เกี่ยวกับจำนวน/ขนาด/ความพร้อมของโสต วัสดุอุปกรณ์ในห้องเรียน สภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ คะแนนเฉลี่ย 5.00 สูงสุด และผู้ทรงคุณวุฒิให้คะแนนประเมินเท่ากันทุกท่าน (S.D.=0.00) สอดคล้องกับผลการประเมินของอาจารย์คะแนนเฉลี่ย 4.88 แต่มีอาจารย์ให้คะแนนประเมิน

แตกต่างกัน (S.D.=0.35) ผลการประเมินภาพรวมรายชื่อพบว่า จำนวนห้องเรียนเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนมีคะแนนเฉลี่ยรวม 4.76 สูงสุดและผู้ประเมินให้คะแนนประเมินแตกต่างกันน้อยกว่ารายการอื่น (S.D.=0.43)

สรุปด้านปัจจัยนำเข้ามีคะแนนเฉลี่ยภาพรวม 4.60 มีคะแนนเฉลี่ยระดับคุณภาพมากที่สุด

ตารางที่ 3

สรุปผลการประเมินหลักสูตร ศษ.ม (วิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้)

รายการประเมิน ผลประเมิน	ผู้ทรง คุณวุฒิ (n=3)	อาจารย์ (n=8)	ผู้ใช้บัณฑิต (n=21)	บัณฑิตและ นักศึกษา (n=65)	รวม (n=97)	ระดับ คุณภาพ
	$\bar{x}$ (S.D.)	$\bar{x}$ (S.D.)	$\bar{x}$ (S.D.)	$\bar{x}$ (S.D.)	$\bar{x}$ (S.D.)	
1.ด้านบริบท						
1.1 ข้อมูลเฉพาะของหลักสูตร	4.56(0.70)	4.85(0.36)	-	-	4.77(0.49)	มากที่สุด
1.2 โครงสร้างของหลักสูตร	4.58(0.58)	4.55(0.56)	-	-	4.56(0.56)	มากที่สุด
1.3 กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้	4.13(0.61)	4.52(0.53)	-	-	4.42(0.58)	มาก
สรุปผลประเมินด้านบริบท	4.41(0.66)	4.63(0.52)	-	-	4.57(0.57)	มากที่สุด
2. ด้านปัจจัยนำเข้า						
2.1 อาจารย์	4.67(0.50)	4.67(0.48)	-	4.68(0.53)	4.68(0.48)	มากที่สุด
2.2 ผู้เข้าศึกษา	4.63(0.52)	4.92(0.28)	-	4.58(0.56)	4.67(0.51)	มากที่สุด
2.3 สิ่งสนับสนุนและสภาพแวดล้อม	4.75(0.44)	4.73(0.45)	-	4.53(0.61)	4.56(0.59)	มากที่สุด
สรุปผลประเมินด้านปัจจัยนำเข้า	4.71(0.46)	4.76(0.43)	-	4.57(0.59)	4.60(0.57)	มากที่สุด
3. ด้านกระบวนการ						
3.1 บริหารและจัดการนำหลักสูตรไปใช้	4.40(0.51)	4.63(0.54)	-	4.55(0.60)	4.55(0.59)	มากที่สุด
3.2 ความรู้ ความสามารถของอาจารย์	4.40(0.51)	4.70(0.46)	-	4.58(0.63)	4.59(0.61)	มากที่สุด
3.3 กิจกรรมและสิ่งสนับสนุน	4.44(0.53)	4.83(0.38)	-	4.67(0.51)	4.68(0.51)	มากที่สุด
สรุปผลประเมินด้านกระบวนการ	4.40(0.50)	4.70(0.48)	-	4.59(0.60)	4.59(0.58)	มากที่สุด
4. ด้านผลผลิต						
4.1 ความรู้	4.61(0.50)	4.64(0.48)	4.63(0.48)	4.57(0.63)	4.59(0.59)	มากที่สุด
4.2 ทักษะ	4.63(0.49)	4.63(0.49)	4.59(0.61)	4.51(0.68)	4.54(0.65)	มากที่สุด
4.3 จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์	4.77(0.43)	4.74(0.45)	4.79(0.41)	4.67(0.56)	4.71(0.52)	มากที่สุด
สรุปผลประเมินด้านผลผลิต	4.68(0.47)	4.68(0.47)	4.68(0.51)	4.59(0.63)	4.62(0.59)	มากที่สุด
สรุปผลการประเมินทุกด้าน	4.56(0.55)	4.68(0.48)	4.68(0.51)	4.59(0.61)	4.61(0.58)	มากที่สุด

จากข้อมูลตารางที่ 3 ผลการประเมินหลักสูตรหลักสูตรภาพรวมในแต่ละด้าน มีคะแนนเฉลี่ยในระดับคุณภาพมากที่สุด และคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมทุกด้านและแต่ละด้านมีค่าใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 4

สรุปผลด้านผลผลิตการดำเนินการของหลักสูตร ศษ.ม (วิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้)

จำนวนนักศึกษา	การสำเร็จการศึกษา	ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูของคุรุสภา	
		ระดับ P-License	ระดับ B-License
รหัส 64 จำนวน 13 คน รหัส 65 จำนวน 26 คน รหัส 66 จำนวน 17 คน (ปีที่ 2) รหัส 67 จำนวน 24 คน (ปีที่ 1) รวมทั้งหมด 80 คน	นักศึกษารหัส 64 จบก่อนเวลา 2 ปี จำนวน 3 คน (ร้อยละ 33.33) จบ ภายใน 2 ปี จำนวน 9 คน (ร้อยละ 69.23) นักศึกษารหัส 65 จบภายใน 2 ปี จำนวน 23 คน (ร้อยละ 88.46) สรุปนักศึกษาสำเร็จการศึกษาภายใน ไม่เกิน 2 ปี จำนวน 35 คน ร้อยละ 89.74 ของนักศึกษารหัส 64-65	จำนวน 35 คน (นักศึกษา รหัส 64-65) ร้อยละ 100 ของนักศึกษาที่สำเร็จ การศึกษา	จำนวน 31 คน ร้อยละ 79.49 ของ นักศึกษารหัส 64- 65 ทั้งหมด

ที่มา: เดช สารจันทร์ (2567, 18 พฤษภาคม)

จากข้อมูลตารางที่ 4 สรุปได้ว่า การสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาภายในไม่เกิน 2 ปี ร้อยละ 89.74 ของนักศึกษารหัส 64-65 ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูของคุรุสภาระดับใบอนุญาตปฏิบัติการ (P-License) ได้ร้อยละ 100 ของผู้สำเร็จการศึกษา และผ่านการทดสอบและประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูฯ เพื่อขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูขั้นต้น (B-License) ผ่านเกณฑ์การทดสอบฯ ร้อยละ 79.49 ของนักศึกษารหัส 64-65 ทั้งหมด

จากจำนวนนักศึกษารหัส 64-65 ทั้งหมด 39 คน ผู้สำเร็จการศึกษาภายในไม่เกิน 2 ปีและมีคุณสมบัติครบ มหาวิทยาลัยได้เสนอรายชื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูของคุรุสภา ผ่านระดับ P-License จำนวน 35 คน ณ วันรายงานผล 18 พฤษภาคม 2567 คงเหลือนักศึกษาอีก 4 คน เนื่องจาก (1) ยังไม่จบหลักสูตรคงค้างรายวิชาการค้นคว้าอิสระหรือวิทยานิพนธ์อยู่ช่วงดำเนินการ และ (2) ไม่จบภายใน 2 ปี

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาอนาคตภาพของหลักสูตรแผนวิชาชีพครูด้วยเทคนิคการวิจัยอนาคตภาพเชิงพันธุวรรณา (Ethnographic Future Research: EFR)

ผลการวิจัยดังนี้

1. การคาดการณ์ถึงแนวโน้มนโยบายการผลิตครู สรุปได้ดังนี้

สิ่งที่คาดหวังสูงสุด	สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ	สิ่งที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ
1) คุณสมบัติและสมรรถนะของครูในอนาคต 1.1) สมรรถนะด้านวิชาการ การจัดการเรียนรู้ เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ เข้าใจความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา 1.2) ทักษะด้านการวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านการศึกษา วิเคราะห์ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน 1.3) พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (Lifelong Learning) ในยุคดิจิทัล ผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา 2) กระบวนการผลิตครูที่มีคุณภาพ 2.1) หลักสูตรผลิตครูที่ทันสมัยเป็นแบบ Competency-Based และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและบริบท 2.2) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างเข้มข้น ใช้ระบบพี่เลี้ยง (Mentorship) และการโค้ช (Coaching) ในการฝึกสอน เพื่อให้ได้รับคำแนะนำและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง 2.3) คัดเลือกบุคคลผู้ที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีระบบที่ใช้เกณฑ์คุณภาพสูงเข้าสู่วิชาชีพครูอย่างเข้มงวด 3) พัฒนาครูให้มีคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความซื่อสัตย์รับผิดชอบต่อหน้าที่ ส่งเสริมจิตสำนึกสาธารณะ และมีความกล้าหาญทางจริยธรรม 4) พิจารณาความสอดคล้องกับบริบทของสังคมและความต้องการของประเทศในการผลิตครูและการกระจายครูตามความต้องการจำเป็น ส่งเสริมการทำงานสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ร่วมกันระหว่างหน่วยและเอกชนในภายในและต่างประเทศ	1) การเน้นทฤษฎีมากเกินไปโดยขาดการฝึกปฏิบัติจริง โดย 1.1) ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายโดยไม่มีการฝึกฝน พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ 1.2) ละเลยการฝึกประสบการณ์ในสถานศึกษา 2) การผลิตครูเกินความต้องการของตลาดแรงงาน 2.1) วางแผนกำลังคนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการจริง ขาดนโยบายกระจายตัวครูไปยังพื้นที่ที่ขาดแคลน 2.2) เน้นเชิงปริมาณโดยละเลยคุณภาพทำให้ คุณภาพการสอนลดลง ลดมาตรฐานการคัดเลือกผู้เข้าศึกษา 3) การละเลยทักษะดิจิทัลและนวัตกรรมการสอน ใช้รูปแบบการสอนแบบเดิมโดยไม่ปรับตัว 4) ขาดมาตรฐานในการคัดเลือกและพัฒนาครู 4.1) ลดมาตรฐานและเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าศึกษาในหลักสูตรครู 4.2) ไม่มีระบบพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องขาดระบบสนับสนุนให้ครูได้เรียนรู้และเติบโตในสายอาชีพ 5) หลักสูตรล้าสมัย ไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง 5.1) ไม่ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวโน้มการศึกษาโลกที่รองรับเทคโนโลยีและแนวคิดใหม่ทางการศึกษา และขาดการบูรณาการระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ 5.2) ผลิตครูที่ไม่สามารถปรับตัวกับสถานการณ์ใหม่ ไม่ต่อยอดความคิดสร้างสรรค์และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต	1) การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทและแนวโน้มของการศึกษา ปรับหลักสูตรให้ทันสมัยตามต้องการของตลาดแรงงาน ตลอดจนร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและโรงเรียน 2) การเน้นประสบการณ์จริงและเพิ่มระยะเวลาการฝึกสอนในโรงเรียน และสร้างระบบพี่เลี้ยง (Mentorship) สำหรับครูใหม่ 3) การพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล จัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาครูและวัดและประเมินผลที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 4) การพัฒนาระบบการคัดเลือกเข้าเรียนวิชาชีพครูและสร้างแรงจูงใจให้ครูทำงานในพื้นที่ขาดแคลน 5) การใช้ข้อมูล เทคโนโลยีและการวิจัยในการวางแผนกำลังคนด้านการศึกษาและการคาดการณ์ความต้องการครู

สิ่งที่คาดหวังสูงสุด	สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ	สิ่งที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ
5) การเตรียมครูให้พร้อมสำหรับอนาคตและมีความสามารถในการเป็นผู้นำทางการศึกษา มีแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ในการปรับปรุงระบบการศึกษา	6) ขาดการกระจายตัวของครูและไม่มีมาตรการจูงใจให้ครูทำงานในพื้นที่ชนบท	

2. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีต่อวิชาชีพครูในอนาคต สรุปลงได้ดังนี้

เปลี่ยนแปลงฯ ที่ส่งผลกระทบในเชิงบวก	เปลี่ยนแปลงฯ ที่ส่งผลกระทบในเชิงลบ
1) ด้านเทคโนโลยี: การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน 1.1) การขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งความรู้ที่หลากหลายมีหลักสูตรออนไลน์ระดับโลกผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล 1.2) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ 1.3) การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) 1.4) การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้บนฐานดิจิทัล ให้มีความสามารถรอบด้านในศตวรรษที่ 21 และเชื่อมโยง ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ด้านเศรษฐกิจ: การเพิ่มโอกาสทางวิชาชีพและความต้องการบุคลากรที่มีทักษะสูง 2.1) การสนับสนุนด้านทรัพยากรสื่อการสอนที่ทันสมัย และงบประมาณด้านการศึกษา 2.2) เศรษฐกิจดิจิทัล เปิดโอกาสให้ครูมีอาชีพหลากหลายและความต้องการครูที่มีทักษะด้านนวัตกรรมเทคโนโลยี 2.3) การจ้างงานในระบบออนไลน์ เช่น การจ้างงานครูในรูปแบบออนไลน์ ผู้สร้างคอร์สออนไลน์ 3) ด้านสังคม: การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง 3.1) มีการเชื่อมต่อและแลกเปลี่ยนความรู้กับครูทั้งในและต่างประเทศ มีแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์และชุมชนครูมืออาชีพมากขึ้น 3.2) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) 3.3) การพัฒนาครูให้เป็นพี่ปรึกษาและโค้ชทางการศึกษา (Education Coach)	1) ด้านเทคโนโลยี: ความท้าทายในการปรับตัวและผลกระทบต่อบทบาทของครู 1.1) ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลและการเข้าถึงเทคโนโลยีระหว่างครู นักเรียนและพื้นที่ชนบทหรือโรงเรียนที่ขาดแคลนทรัพยากรมากขึ้น 1.2) การพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไปมีผลกระทบต่อคุณภาพการสอนทำให้ครูขาดทักษะการสอนและลดความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน 1.3) การแข่งขันกับ AI อาจทำให้บางบทบาทของครูลดลง และกดดันในการพัฒนาตนเองที่อาจเป็นภาระด้านเวลาและค่าใช้จ่าย 2) ด้านเศรษฐกิจ: ความเหลื่อมล้ำและข้อจำกัดด้านงบประมาณ 2.1) ข้อจำกัดงบประมาณและทรัพยากรที่ไม่เพียงพออาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาครู 2.2) มีการแข่งขันสูงในตลาดแรงงานอาจทำให้บัณฑิตครูต้องเผชิญความท้าทายในการหางาน 3) ด้านสังคม: ความกดดันและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตครู 3.1) ความคาดหวังที่เพิ่มขึ้นจากสังคม ครูต้องเผชิญความกดดันจากผู้ปกครองและสังคมในการสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษา 3.2) ปัญหาสุขภาพและสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานต้องปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยีและแนวโน้มการศึกษาใหม่ ๆ

เปลี่ยนแปลงฯ ที่ส่งผลกระทบในเชิงบวก	เปลี่ยนแปลงฯ ที่ส่งผลกระทบในเชิงลบ
4) ด้านวัฒนธรรม: การปรับตัวเข้าสู่สังคมที่มีความหลากหลายและเปิดกว้าง 4.1) การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการเข้าใจความแตกต่างของผู้เรียน 4.2) การผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่เข้ากับการเรียนรู้	3.3) ผลกระทบจากโซเชียลมีเดียต้องเผชิญกับปัญหาความเป็นส่วนตัวและจริยธรรมวิชาชีพอาจถูกกระทบจากการเผยแพร่เนื้อหาที่ไม่เหมาะสมในสื่อออนไลน์ 4) ด้านวัฒนธรรม: ความท้าทายในการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม 4.1) การให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมอาจทำให้บางส่วนของวัฒนธรรมดั้งเดิมถูกละเลย หลักสูตรการศึกษาอาจให้ความสำคัญกับมาตรฐานสากลมากกว่าการรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน 4.2) ความขัดแย้งทางค่านิยมของคนรุ่นใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปอาจทำให้ครูเผชิญความท้าทายในการรักษาหลักจริยธรรมและคุณธรรมความแตกต่างระหว่างแนวคิดดั้งเดิมและสมัยใหม่อาจส่งผลกระทบต่อแนวทางการสอนและการปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน

3. ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของมหาบัณฑิตหลักสูตร ศษ.ม (วิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้) เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพที่ทำให้ประสบความสำเร็จในอาชีพครูในอนาคตสอดคล้องกับบริบทของไทย สรุปได้ดังนี้

ความรู้	ทักษะ	คุณลักษณะที่พึงประสงค์
1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน 2) การวิจัยด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา 3) การประยุกต์การใช้ AI ในการจัดการเรียนรู้ 4) การจัดการเรียนรู้แนวใหม่แบบผสมผสาน 5) การใช้และการบูรณาการทฤษฎีความรู้ที่หลากหลายเพื่อแก้ปัญหาในชั้นเรียน 6) การศึกษางานวิจัยต่างประเทศเพื่อพัฒนาแนวทางการวิจัยในประเทศไทย 7) ระเบียบวิธีวิจัยและการออกแบบการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการเทคโนโลยีและการประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 8) การพัฒนาหลักสูตรและการใช้เทคโนโลยีวิเคราะห์ข้อมูล 9) ความรู้ด้านจิตวิทยาการเรียนรู้และการพัฒนาการเรียนรู้ 10) การบูรณาการเนื้อหาจากหลายสาขาและภูมิปัญญาท้องถิ่น	1) ด้านเทคโนโลยี เช่น Digital Literacy เทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ การใช้เครื่องมือดิจิทัล 2) การออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ 3) การวิจัย และวิเคราะห์ปัญหา 4) การสร้างภาวะผู้นำทางการศึกษา 5) การปรับตัวในสถานะที่เปลี่ยนแปลงของสังคม 6) การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน 7) การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน	1) ด้านวิชาชีพ ได้แก่ ความเป็นครูมืออาชีพ การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จรรยาบรรณการวิจัยและการสอน 2) ด้านทักษะชีวิตและการทำงาน ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ การปรับตัวและความยืดหยุ่นการทำงานร่วมกับผู้อื่น 3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ได้แก่ จิตสาธารณะความรับผิดชอบต่อสังคม และความเข้าใจนักเรียน 4) ด้านการมุ่งมั่นและอดทน 5) ด้านนวัตกรรมและการพัฒนางานวิจัยที่เป็นประโยชน์และนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิชาชีพครู 6) ด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนและเพื่อนร่วมงาน 7) ด้านวิชาการความรอบรู้ทางวิชาการและความรับผิดชอบต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

1. การประเมิน หลักสูตร ศษ.ม (วิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้) มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น ใช้รูปแบบ CIPP Model ตามหลักการทฤษฎีดังที่กล่าวอ้างในทบทวนวรรณกรรมและสอดคล้องกับงานวิจัยของ เชษฐ ศิริสวัสดิ์ และคณะ (2564, 84-98) ที่นำหลักการ CIPP Model ใช้ในการวิจัยประเมินหลักสูตร การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการสอนวิทยาศาสตร์ฯ โดยกำหนด (1) บริบทของหลักสูตร (2) ปัจจัยนำเข้า ประเมินเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร (3) กระบวนการ เป็นการประเมินกระบวนการในหลักสูตร และ (4) ผลผลิต เป็นการประเมินผลสิ่งที่เกิดจากการใช้หลักสูตร และมีผลการประเมินหลักสูตรด้านบริบท ด้าน ปัจจัยนำเข้า และด้านกระบวนการอยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุด แต่ด้านผลผลิตอยู่ในระดับคุณภาพมาก แต่เมื่อนำหลักการ CIPP Model ประเมินหลักสูตร ศษ.ม (วิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้) มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น พบว่าภาพรวมทุกด้านได้แก่ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตมีระดับคุณภาพมากที่สุด คะแนนเฉลี่ยทุกด้านมีค่าใกล้เคียงกันมีค่ามากกว่า 4.56 ขึ้นไป เมื่อพิจารณาด้านผลผลิต ข้อมูลผลการประเมินจากกลุ่มตัวอย่างสอดคล้องกับข้อมูลหตุยภูมิเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ของ เดช สารจันทร์ (2567, 18 พฤษภาคม) สรุปจำนวนนักศึกษาที่ได้รับใบประกอบวิชาชีพครู ในการประชุมคณะกรรมการบริหาร หลักสูตรฯ ครั้งที่ 7/2566 พบว่าการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาภายในไม่เกินเวลา 2 ปี มีร้อยละ 89.74 ของนักศึกษาทั้งหมดและผลการได้รับใบประกอบวิชาชีพครูของครูสภาระดับใบอนุญาตปฏิบัติการหน้าที่ครู (P-License) ได้ร้อยละ 100 ของผู้สำเร็จการศึกษา และผ่านการทดสอบและประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูฯ เพื่อขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูขั้นต้น (B-License) ผ่านเกณฑ์การทดสอบฯ ร้อยละ 79.49 เมื่อเปรียบเทียบกับร้อยละการผ่านเกณฑ์การทดสอบฯจากรายงานประจำปี 2567 ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2568, 16-17) สรุปผลการทดสอบและประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูฯ ประจำปี 2566 มีผู้ผ่านเกณฑ์การทดสอบฯ ร้อยละ 20.26 และประจำปี 2567 ผู้ผ่านเกณฑ์การทดสอบฯ ร้อยละ 19.51 รวม 2 ปีผ่านเกณฑ์การทดสอบฯ ร้อยละ 19.82 แสดงได้ว่านักศึกษาที่จบหลักสูตร ศษ.ม (วิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้) มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น ผ่านการทดสอบและประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูฯ ในภาพรวมสูงกว่าร้อยละ 59.66 ของผู้ผ่านเกณฑ์การทดสอบฯ ในรายงานประจำปี 2567 ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา จึงเป็นการสมเหตุสมผลตาม CIPP Model ประเมินหลักสูตร ศษ.ม (วิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้) มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น มีผลการประเมินในระดับคุณภาพดีมากในทุกด้าน และสอดคล้องกับด้านบริบทของมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์นเป็นมหาวิทยาลัยเอกชน ที่กำหนดพันธกิจมุ่งผลิตบัณฑิตที่เก่งและดี ตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น “เลิศคุณธรรม (Ethics) ล้ำปัญญา (Wisdom) สร้างคุณค่าคนสมบูรณ์ (Wholeness)” ปัจจัยนำเข้า ด้านอาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร มีการคัดเลือกอาจารย์ที่มีคุณวุฒิ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญผลิตครู มีประสบการณ์ด้านการสอนและพัฒนาครู เช่น ศึกษานิเทศก์ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยอื่น เป็นต้น

2. อนาคตภาพของหลักสูตรแผนวิชาชีพครูด้วยเทคนิคการวิจัยอนาคตภาพแบบ EFR เมื่อพิจารณาการคาดการณ์ถึงแนวโน้มนโยบายการผลิตครู พบว่าได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่นำไปใช้พัฒนาหลักสูตรที่ทันสมัยตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ (1) การพัฒนาสมรรถนะครูในยุคดิจิทัลและการปรับตัวสู่ศตวรรษที่ 21 (2) การฝึกประสบการณ์จริงในโรงเรียน (3) ระบบพี่เลี้ยง และ (4) มาตรฐานการคัดเลือกเข้าเรียนวิชาชีพครูและผลกระทบในเชิงบวกและลบต่อวิชาชีพครูในอนาคต ดังนี้ (1) ด้านเทคโนโลยี: การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน แต่เกิดความท้าทายในการปรับตัวและผลกระทบต่อบทบาทของครู (2) ด้านเศรษฐกิจ: การเพิ่มโอกาสทางวิชาชีพและความต้องการบุคลากรที่มีทักษะสูงแต่อาจเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำและข้อจำกัดด้านงบประมาณ (3) ด้านสังคม: การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องแต่อาจส่งผลความกดดันและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตครู และ (4) ด้านวัฒนธรรม: การปรับตัวเข้าสู่สังคมที่มีความหลากหลายและเปิดกว้างแต่ส่งผลต่อภาวะความท้าทายในการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และพัฒนาหลักสูตรฯ ให้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพครูควรมี ความรู้ ครอบคลุมตั้งแต่ เนื้อหาวิชา การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การใช้เทคโนโลยี AI จนถึงการบริหารงานการแก้ปัญหาท้องถิ่น เน้นทักษะเทคโนโลยี การวิจัย การเป็นผู้นำ และการพัฒนาการคิดขั้นสูง มีคุณลักษณะครอบคลุมความเป็นมืออาชีพ คุณธรรม นวัตกรรม และความเป็นผู้นำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิภา ปรัชญพฤทธ์ (2560, 116) เรื่องการพัฒนารูปแบบการผลิตครูเพื่อรองรับการศึกษายุค 4.0 สรุปว่า วิสัยทัศน์ของ Professional and Innovativeness Enhancement Teacher Education Model (PIE TE) คือ สามารถผลิตครูมืออาชีพ ที่มีพัฒนาการอย่างเป็นองค์รวม สามารถสอนนักเรียนให้มีศักยภาพในการสร้างสรรค์ นวัตกรรมและมีสมรรถนะยุค 4.0 สามารถวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรมและมีส่วนร่วมพัฒนา โรงเรียนให้มีนวัตกรรม โดยหลักการผลิตครู มี 5 ประการ 1) การจัดครูศึกษาที่เน้นการวิจัยเป็นฐาน 2) มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพด้านนวัตกรรมของครู รวมถึงการพัฒนานิสิตนักศึกษาครู ให้สามารถสอนนักเรียนให้มีศักยภาพด้านนวัตกรรม 3) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาครูแบบเป็นองค์รวมทั้งด้านความรู้ ทักษะและจิตวิญญาณความเป็นครู 4) จัดการศึกษาโดยเน้นสมรรถนะครูยุค 4.0 และ 5) เน้นการทำงานร่วมกันแบบ พันธมิตรระหว่างสถาบันผลิตครู ผู้ใช้บัณฑิตครูและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ และงานวิจัยของ เชษฐ ศิริสวัสดิ์ และคณะ (2564, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาอนาคตภาพของหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ สรุปว่า คุณลักษณะของบัณฑิต มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตวิญญาณความเป็นครูและเป็นครูมืออาชีพ มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้ทางการศึกษาที่สอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู มีความสามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และถ่ายทอดความรู้ เป็นครุนักวิจัยที่สามารถพัฒนาความรู้ พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นนักคิดอย่างเป็นระบบ สามารถคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ คิดแก้ปัญหา และสามารถตัดสินใจเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ยุคใหม่ เป็นผู้ที่พร้อมที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีทำงานร่วมกับบุคคลอื่น และมีเครือข่ายการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับ Berry (2010, 4-6) ได้เสนอโดยสรุป การเรียนรู้และการสอนในปี 2030 สภาพแวดล้อมสื่อเทคโนโลยีได้สร้างนักเรียนที่มีทักษะทางปัญญาประดิษฐ์มานานแล้ว ดังนั้น ครูต้อง

ปรับเปลี่ยนวิธีสอนอย่างมากและการสอนเป็นงานที่ซับซ้อนครูต้องเชื่อมั่นในการสร้างวิธีการสอนและการเรียนรู้แนวใหม่

สรุป (Conclusion)

1. ผลประเมินหลักสูตร ศษ.ม (วิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้) มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น ตามรูปแบบ CIPP Model พบว่าด้าน บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตมีระดับคุณภาพมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยทุกด้านมีค่าใกล้เคียงกันมีค่ามากกว่า 4.56 ขึ้นไป แต่ยังมีหลายรายการประเมินที่เป็นข้อมูลนำไปใช้ปรับปรุงหลักสูตร เช่น ด้านบริบท เกี่ยวกับรายวิชาและคำอธิบายรายวิชา การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตร (PLOs) ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่ใช้ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ถึงแม้ข้อมูลด้านผลผลิตอยู่ในระดับดีมากและพบว่านักศึกษาสำเร็จการศึกษาภายในไม่เกินเวลา 2 ปี มีร้อยละ 89.74 ของนักศึกษาทั้งหมดและผลการได้รับใบประกอบวิชาชีพครูของครูสมาระดับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่ครู (P-License) ได้ร้อยละ 100 ของผู้สำเร็จการศึกษา และผ่านการทดสอบและประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูฯ เพื่อขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูชั้นต้น (B-License) ผ่านเกณฑ์การทดสอบฯ ร้อยละ 79.49

2. อนาคตภาพของหลักสูตรแผนวิชาชีพครู ควรพัฒนาหลักสูตรที่ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงการเพิ่มประสบการณ์จริงผ่านการฝึกสอนในโรงเรียน นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเรียนการสอนและฝึกอบรมครู พร้อมกับการสร้างระบบพี่เลี้ยงและแรงจูงใจเพื่อให้ครูมีความพร้อมและมุ่งมั่นในอาชีพ การใช้ Big Data และ AI ในการวางแผนกำลังคนจะช่วยให้การผลิตครูมีความสมดุลและเหมาะสมกับสภาพสังคม เพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพและสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลได้ การเปลี่ยนแปลงของสภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยีจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาวิชาชีพครูในอนาคตครูยุคใหม่จะต้องเป็นทั้งนักวิจัย นักนวัตกรรม และผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยังคงรักษาคุณค่าทางมนุษยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ข้อมูลผลการศึกษาอนาคตภาพของหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรแผนวิชาชีพครูที่ต้องการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพให้เป็นวิชาชีพชั้นยอด มีความมั่นคงและยั่งยืน เป็นวิชาชีพขั้นสูงที่สังคมให้การยอมรับและเชื่อถือและมีมาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา

เอกสารอ้างอิง (References)

- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2556). *การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. บริษัท วีพริ้นท์ (1991) จำกัด
- เชษฐ ศิริสวัสดิ์, กิตติมา พันธุ์พุกษา, และ สมศิริ สิงห์หลพ. (2564). *การประเมินหลักสูตรการศึกษา มหาลัยราชภัฏ สาขาการศึกษาศาสตร์ (ฉบับ พ.ศ.2559) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (รายงานการวิจัย)*. <https://buuir.buu.ac.th/handle/1234567890/4436>
- เดช สารจันท์. (2567, 18 พฤษภาคม). *สรุปจำนวนนักศึกษาที่ได้รับใบประกอบวิชาชีพครู* [เอกสารนำเสนอ]. การประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่ 7/2566. มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2539). การแปลผลเมื่อใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูลแบบมาตราส่วนประมาณค่า. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 2(1), 64-70. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemmsu/article/view/154477>
- พิสนุ พองศรี. (2551). *การประเมินทางการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). *ทฤษฎีการประเมิน* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2568). *รายงานประจำปี 2567*. <https://www.ksp.or.th/wp-content/uploads/2025/06/O7-Annual-report-2024-160668.pdf>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *รายงานการวิจัยแนวโน้มภาพอนาคตการศึกษาและการเรียนรู้ของไทยในปี พ.ศ. 2573*. <https://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1507-file.pdf>
- อภิภา ปรัชญพฤทธิ. (2560). การพัฒนารูปแบบการผลิตครูเพื่อรองรับการศึกษายุค 4.0. *วารสารร่วมพฤษ มหาวิทยาลัยเกริก*, 35(3), 101-136. <https://multiwww.krirk.ac.th/wp-content/uploads/sites/2/2020/09/chap35-3-5.pdf>
- Berry, B. (2010). *The Teachers of 2030: Creating a Student-Centered Profession for the 21st Century*. Center for Teaching Quality. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED509721.pdf>
- Tanner, D., & Tanner, L. (1995). *Curriculum Development: Theory into Practice* (3rd ed.). Prentice-Hall, Inc.
- Textor, R. B. (1980). *A Handbook on Ethnographic Futures Research* (3rd ed.). Cultural and Educational Futures Research Project, School of Education and Department of Anthropology, Stanford University, Stanford CA.
- Textor, R. B. (1995). The ethnographic futures research method: An application to Thailand. *Futures*, 27(4), 461-471. [https://doi.org/10.1016/0016-3287\(95\)00011-K](https://doi.org/10.1016/0016-3287(95)00011-K)

พฤติกรรม的开รับสื่อในฐานะตัวแปรกำกับที่ส่งผลต่อการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว
แบบถวิลหาอดีต (Nostalgia) ตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน
Media Exposure Behavior as a Moderating Variable Influencing the
Management of Nostalgia Tourism: A Framework Based on the Theory of
Planned Behavior

ประภาพรณ ไชยานนท์^{1*}, วัชร วรรณารวี², พัทธมน บุญยราศรี³, คมสัน รัตนะสิมากุล¹
Prapaphun Chaiyanont^{1*}, Watchara Watanarawee², Phathamon Boonyarasai³
Komsan Rattanasimakul¹

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

80 ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100 ประเทศไทย

¹Faculty of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University

80 Bandu Sub-district, Mueang District, Chiang Rai Province, 57100, Thailand

²คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

80 ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100 ประเทศไทย

²Faculty of Industrial Technology, Chiang Rai Rajabhat University

80 Bandu Sub-district, Mueang District, Chiang Rai Province, 57100, Thailand

³คณะบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

80 ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100 ประเทศไทย

³Faculty of Accounting, Chiang Rai Rajabhat University

80 Bandu Sub-district, Mueang District, Chiang Rai Province, 57100, Thailand

รับบทความ: 13 มิถุนายน 2568

ปรับปรุงบทความ: 17 กันยายน 2568

ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 6 ตุลาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตของนักท่องเที่ยว 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสอดคล้องของตนเองที่มีต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

อีเมล: prapaphunch_chaiyanont@yahoo.com

แบบถวิลหาอดีตตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน และ 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรมการเปิดรับสื่อในฐานะตัวแปรกำกับที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งเน้นข้อเท็จจริงและข้อสรุปเชิงปริมาณ โดยการใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัยเพื่อทดสอบสมมติฐาน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวรูปแบบถวิลหาอดีต ตามภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 888 ราย ตามสัดส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยในแต่ละภาคของประเทศไทย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติอนุมานหรือสถิติอ้างอิง เพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตของนักท่องเที่ยวและทดสอบอิทธิพลของความสอดคล้องของตนเองและปัจจัยพฤติกรรมการเปิดรับสื่อในฐานะตัวแปรกำกับ ด้วยตัวแบบสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทัศนคติต่อการท่องเที่ยว การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมของนักท่องเที่ยวทั้งสามปัจจัยมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการท่องเที่ยวและส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และปัจจัยทั้งสามสามารถร่วมกันพยากรณ์ความตั้งใจในการท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตได้ร้อยละ 34.60 ($R^2 = 0.346$) นอกจากนี้ความสอดคล้องของตนเองมีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อการท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และสำหรับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อในฐานะตัวแปรกำกับไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอิทธิพลของความตั้งใจในการท่องเที่ยวต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตของนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าการใช้กลยุทธ์เสริมสร้างทัศนคติเชิงบวก การตลาดผ่านผู้มีอิทธิพล การสื่อสารให้ตรงกับนักท่องเที่ยวที่มีบุคลิกภาคถวิลหาอดีต ช่วยเสริมประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ และเป็นแนวทางเชิงนโยบายเพื่อยกระดับการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวในประเทศไทย

คำสำคัญ

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความตั้งใจในการท่องเที่ยว พฤติกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีต

Received: June 13, 2025

Revised: September 17, 2025

Accepted: October 6, 2025

Abstract

The objectives of this study were: (1) to investigate the factors influencing nostalgia tourism behavior among tourists; (2) to examine the influence of self-congruity on nostalgia tourism behavior based on the Theory of Planned Behavior (TPB); and (3) to analyze the influence of media exposure behavior as a moderating variable affecting nostalgia tourism behavior under the TPB framework. This quantitative research focused on objective findings and statistical conclusions by using data collected through a questionnaire to test the

proposed hypotheses. The samples consisted of 888 Thai tourists who traveled to nostalgia tourism destinations across various regions of Thailand. The samples were proportionally selected based on the distribution of Thai tourists in each region. Data analysis was conducted using both descriptive and inferential statistics to identify the key factors influencing nostalgia tourism behavior and to test the influence of self-congruity and the moderating effects of media exposure behavior. A Structural Equation Model (SEM) was applied for data analysis. The results revealed that three factors— attitude toward tourism, subjective norm, and perceived behavioral control—significantly influenced tourists’ intention to engage in nostalgia tourism at the 0.001 level of statistical significance. These three factors jointly predicted 34.60% of the variance in intention ($R^2 = 0.346$). In addition, self-congruity was found to significantly influence tourists’ attitudes toward nostalgia tourism at the confidence level of 0.001. However, media exposure behavior as a moderating variable did not significantly affect the relationship between intention and actual nostalgia tourism behavior. From this study, it was found that employing strategies to enhance positive attitudes, marketing through influential figures, and communicating directly with tourists possessing nostalgic personalities can enrich their experiences and serve as policy guidelines for advancing tourism management in Thailand.

Keywords

Theory of planned behavior, Media exposure behavior, Tourism intention, Tourist behavior, Nostalgia tourism

บทนำ (Introduction)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในธุรกิจบริการที่สำคัญและสร้างรายได้ให้กับประเทศไทย โดยมีบทบาทในการสร้างรายได้ และการจ้างงาน ทำให้เกิดการกระจายรายได้ในประเทศ และเมื่อเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างมากกับภาคการท่องเที่ยวของประเทศไทย พบว่าในช่วง พ.ศ. 2563–2565 ที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อภาพรวมเศรษฐกิจของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคการท่องเที่ยวของประเทศไทย ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวลดลงเหลือ 822,578.62 ล้านบาทเมื่อเทียบกับ 2.7 ล้านล้านบาทก่อนเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาด และจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนลดลงกว่าครึ่งหนึ่ง เหลือเพียง 139 ล้านคน (Ministry of Tourism and Sports, 2023) ส่งผลไปยังการจ้างงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยมีการจ้างงานเหลือเพียง 3.9 ล้านคน ซึ่งลดลงมากเมื่อเทียบกับช่วงแรกก่อนเกิดการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด-19 ที่มีการจ้างงานมากกว่า 4 ล้านคน (Office of the

Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports, 2021) แม้สถานการณ์จะเริ่มคลี่คลายในปี พ.ศ. 2566 แต่การฟื้นตัวของการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการปรับตัวอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการตอบสนองต่อแนวโน้มการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และความท้าทายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนทางเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ในยุคปัจจุบัน

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย แต่หนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากขึ้นในปัจจุบันคือ การท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีต (Nostalgia Tourism) ซึ่งมุ่งเน้นการเชื่อมโยงกับความทรงจำในอดีต ความรู้สึกอบอุ่นใจ และความผูกพันทางวัฒนธรรม (Sedikides et al., 2015, 189-273) ตัวอย่างเช่น ตลาดย้อนยุค งานประเพณีโบราณ และแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับอดีต เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ ในประเทศไทยได้มีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวไว้บ้าง เช่น การศึกษาของ Saleepalin and Lertkulprayad (2020, 12-24) เรื่องปัจจัยด้านศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงไทยหาอดีต และส่วนประสมการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว กรณีศึกษา ตลาดย้อนยุคในจังหวัดสุพรรณบุรี การศึกษาของ Sittiphon and Atiwetin (2019, 98-106) เรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตที่เกิดจากการเปิดรับสื่อ และส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองผู้บริโภคของนักท่องเที่ยวชาวไทย: กรณีศึกษา งานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จังหวัดลพบุรี และการศึกษาของ Chaisri (2021, 70-79) ที่ทำการศึกษากาพย์หาอดีตกับการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช แม้จะมีการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวรูปแบบนี้อยู่บ้างแล้ว แต่ยังขาดการบูรณาการมุมมองเชิงการจัดการธุรกิจที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการใช้แนวคิดทางจิตวิทยาผู้บริโภคเพื่ออธิบายเจตนาการเลือกท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ได้อย่างลึกซึ้ง

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ของ Ajzen (1991, 179-211) เป็นหนึ่งในแนวคิดที่มักใช้ในการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากอิทธิพลของแรงจูงใจ 3 ด้าน ได้แก่ ทัศนคติ (Attitude) อิทธิพลจากกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) และการรับรู้ความสามารถควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) ร่วมกันส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention) ซึ่งสามารถอธิบายความตั้งใจของนักท่องเที่ยวในการเลือกเดินทางท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตได้ และในการศึกษานี้สิ่งหนึ่งที่เป็นตัวปลุกเร้าให้เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อสถานที่ท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตนั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาสถานที่ดังกล่าวต้องมีลักษณะบางอย่างสอดคล้องกับภาพลักษณ์หรือบุคลิกภาพของคนที่มาท่องเที่ยว เช่น บุคคลที่มองว่าตนเองใส่ใจสิ่งแวดล้อมจะมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติเชิงบวกต่อแบรนด์ที่มีภาพลักษณ์ของการใส่ใจสิ่งแวดล้อมมากกว่าแบรนด์อื่น เป็นต้น ดังนั้นในบริบทด้านการท่องเที่ยวน่าจะมีลักษณะเดียวกัน ทำให้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดความสอดคล้องของตนเอง (Self-Congruity) เข้ามาเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะศึกษาอิทธิพลของตัวแปรดังกล่าวต่อทัศนคติของนักท่องเที่ยวผนวกกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน นอกจากนี้จากกระแสของสื่อบันเทิงในปัจจุบัน เช่น ละครย้อนยุค มีอิทธิพลอย่างมากต่อการกระตุ้นความทรงจำและสร้างแรงจูงใจในการท่องเที่ยวตามรอยอดีต เช่น กระแสอเจ้าฟ้าวอร์ จากละครบุพเพสันนิวาส ทำให้เกิดการ

ตามรอยท่องเที่ยวสถานที่ในละคร รวมถึงการแต่งกายตามแบบตัวละครในเรื่อง ซึ่งเหล่านี้ทำให้เห็นถึงบทบาทของการเปิดรับสื่อของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน และในการศึกษาของ Sittiphon and Atiwetin (2019, 98-106) ทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตที่เกิดจากการเปิดรับสื่อและส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองผู้บริโภคของนักท่องเที่ยวชาวไทย: กรณีศึกษา งานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จังหวัดลพบุรี แม้ว่าที่ผ่านจะมีการศึกษาการท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตในหลากหลายมิติ แต่การศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นการอธิบายเชิงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ยังขาดการบูรณาการแนวคิดด้านจิตวิทยาที่มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นอารมณ์ ความทรงจำ และการสร้างทัศนคติที่นำไปสู่ความตั้งใจเชิงพฤติกรรมตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ร่วมกับการเปิดรับสื่อของนักท่องเที่ยว จากข้อมูลข้างต้นนำมาสู่ประเด็นในการศึกษาในครั้งนี้โดยศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังศึกษาอิทธิพลของความสอดคล้องของตนเองและพฤติกรรมการเปิดรับสื่อที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน เพื่อสนับสนุนแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวถวิลหาอดีตได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตของนักท่องเที่ยว
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสอดคล้องของตนเองที่มีต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรมการเปิดรับสื่อในฐานะตัวแปรกำกับที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

ในการศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อในฐานะตัวแปรกำกับที่ส่งผลต่อการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีต (Nostalgia) ตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ที่พัฒนาโดย Ajzen (1991, 179-211) เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ โดยเน้นการทำนายเจตนา (Intention) ของบุคคลที่จะกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ซึ่งทฤษฎีนี้ระบุว่าความตั้งใจของบุคคลเกิดจากความเชื่อพื้นฐาน 3 ด้าน ได้แก่ (1) ทัศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude Toward the Behavior) ซึ่งเกิดจากการประเมินผลลัพธ์ของพฤติกรรม หากมีทัศนคติในทางบวกต่อพฤติกรรมนั้นย่อมส่งผลต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมนั้น (Jankingthong, 2014, 131-146) (2) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) หรือแรงกดดันทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง เช่น ครอบครัวหรือเพื่อน (Lesser & Pope,

2011, 121-122), และ (3) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) ซึ่งสะท้อนถึงการรับรู้ของบุคคลต่ออุปสรรคหรือปัจจัยสนับสนุนที่มีต่อการกระทำพฤติกรรม (Ajzen, 1991, 179-211) ทฤษฎีนี้ถูกนำไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวาง ทั้งในบริบทด้านสุขภาพ เช่น การทำนายนความตั้งใจไม่ดื่มสุราของนักศึกษา (Chanyam & Yuttrai, 2016, 28-39) ด้านการตลาด เช่น การใช้สื่อดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สกินแคร์ของผู้บริโภค (Pholkerd & U-un, 2022, 9-17) และด้านการท่องเที่ยว ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวประเทศเนปาลหลังจากเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ (Uday & Thanabordeekij, 2017, 232-243)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยจำนวนมากพบว่าทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนสามารถอธิบายได้ดีเฉพาะ "ความตั้งใจ" เท่านั้น แต่ไม่สามารถอธิบายการแสดงออกเชิงพฤติกรรมจริงได้ทั้งหมด จึงมีการเสนอให้เพิ่มตัวแปรกำกับ เช่น การเปิดรับสื่อ ซึ่งอาจมีผลกระทบหรือกำกับทิศทางของเจตนาให้แปรเป็นพฤติกรรมจริงมากขึ้น (Pochakorn & Chaiyachotchuang, 2022, 118-149) โดยเฉพาะในบริบทการท่องเที่ยวที่พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวได้รับอิทธิพลจากสื่อและภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏผ่านสื่อสมัยใหม่อย่างมีนัยสำคัญ

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวนำไปสู่ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ทศนคติของนักท่องเที่ยว การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของนักท่องเที่ยว และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบวิถีการท่องเที่ยว เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อแรกที่ต้องการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบวิถีการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

2. แนวคิดทฤษฎีความสอดคล้องของตนเอง

ทฤษฎีความสอดคล้องของตนเอง (Self-Congruity Theory) อธิบายถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่เลือกใช้สินค้าและบริการซึ่งมีภาพลักษณ์ตรงกับภาพลักษณ์ของตนเอง โดยเฉพาะในเชิงสัญลักษณ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ บุคลิกภาพ และคุณค่าทางสังคมของผู้บริโภค (Berkman et al., 1997, 145-151 ; Schiffman & Kanuk, 2004, 87-95) แนวคิดนี้ได้รับความนิยมในสาขาการตลาดและการบริหารธุรกิจ เนื่องจากสามารถใช้ทำนายพฤติกรรมการเลือกซื้อ ทศนคติ และความภักดีต่อแบรนด์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Chang et al., 2001, 92-114; Ngamcharoenmongkol & Phochanapanich, 2023, 56-58) ความสอดคล้องของตนเองนี้สามารถจำแนกได้หลายมิติ เช่น ความสอดคล้องของตนเองที่แท้จริง (Actual-Self Congruence) ความสอดคล้องของตนเองในอุดมคติ (Ideal-Self Congruence) ความสอดคล้องของตนเองทางสังคม (Social-Self Congruence) และความสอดคล้องของตนเองทางสังคมในอุดมคติ (Ideal Social-Self Congruence) (Sirgy et al., 2000, 127-138; Mueansungnoen, 2023, 62-70) อย่างไรก็ตาม นักวิชาการบางกลุ่มเสนอให้เห็นเพียง 2 มิติหลักคือ Actual-Self และ Ideal-Self (Belch & Landon, 1977, 252-256; Govers & Schoormans, 2005, 189-197) เนื่องจากเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อ ทศนคติ และความตั้งใจซื้อของบุคคล หากการสื่อสารทางการตลาดสามารถสะท้อนสถานะ รสนิยม และคุณค่าที่สอดคล้องกับบุคลิกผู้บริโภค จะช่วยสร้างความผูกพันและจงรักภักดีต่อแบรนด์ได้อย่างยั่งยืน (Laophon & Khamwon, 2018, 12-16)

งานวิจัยในครั้งนี้จึงนำแนวคิดความสอดคล้องของตนเองมาใช้ร่วมอธิบายกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน โดยมุ่งศึกษาทัศนคติต่อแหล่งท่องเที่ยวที่อาจเกิดจากความรู้สึกสอดคล้องของนักท่องเที่ยวกับภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวไปสู่วัตถุประสงค์ข้อที่สองที่ต้องการศึกษาอิทธิพลของความสอดคล้องของตนเองที่มีต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน

3. แนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร

การสื่อสารเป็นเครื่องมือพื้นฐานของมนุษย์ในการดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และผู้รับสาร (Sattawetin, 1997, 5-7) การเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม เช่น สื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่อใหม่ มีผลต่อประสิทธิภาพในการถ่ายทอดสารและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้รับสาร โดยเฉพาะในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลที่สื่อใหม่สามารถสร้างการสื่อสารแบบโต้ตอบได้แบบ Real-Time (Charatsengchirachot & Songkasant, 2023, 20-32) แนวคิดของ Klapper (1960, 63-65) ชี้ให้เห็นว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งในการสร้างทรงไว้ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้คนผ่านกระบวนการสะสมความรู้และประสบการณ์ซ้ำ ๆ กระบวนการเปิดรับสารของผู้รับสารประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การเปิดรับ การให้ความสนใจ การตีความ และการจดจำ (Kemapatapan, 2015, 9-10) ซึ่งเชื่อมโยงกับแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และการยอมรับปฏิบัติ (Knowledge/Attitude/Practice) หรือ KAP ที่ระบุว่า ความรู้สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและส่งผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติในที่สุด (Singh & Malaviya, 1994, 137-138; Theppitak, 2013, 84-10) โดยเฉพาะในบริบททางธุรกิจ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรู้ ทัศนคติที่ดี และกระตุ้นพฤติกรรมผู้บริโภคให้เป็นไปตามเป้าหมายทางการตลาด (Atinwong, 2022, 25-28)

จากแนวคิดและบทบาทของการสื่อสาร และปัจจัยด้านพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลเพิ่มขึ้น ทำให้ปัจจัยด้านพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อถูกนำมาเป็นตัวแปรกำกับที่น่าสนใจที่อาจจะเพิ่มอำนาจระหว่างความตั้งใจเที่ยวและการตัดสินใจมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตนี้ นำไปสู่วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่สามที่ต้องการศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรมการเปิดรับสื่อในฐานะตัวแปรกำกับที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีตตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน

4. แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวรูปแบบถวิลหาอดีต (Nostalgia)

การจัดการการท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดเชิงกลยุทธ์ที่ผสมผสานองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategy) โครงสร้าง (Structure) ระบบ (System) บุคลากร (Staff) ทักษะ (Skill) อัตลักษณ์ท้องถิ่น (Style) และที่สำคัญคือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Share) ที่เรียกว่า กรอบ 7-S Model เพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (Poonklat et al., 2023, 793-812) โดยเฉพาะรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ ๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีต (Nostalgia Tourism) ซึ่งตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่โหยหาความทรงจำในอดีต ความผูกพันทางวัฒนธรรม และความรู้สึกมั่นคงในตัวตน (Sittiphon & Atiwetin, 2019, 98-106; Sedikides et al., 2015, 189-273) การถวิลหาอดีตในเชิงการท่องเที่ยวสามารถ

จำแนกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ ส่วนบุคคล ผ่านตัวบุคคล ทางวัฒนธรรม และเสมือนจริง (Somphet, 2017, 28-32) ซึ่งล้วนส่งผลให้เกิดความประทับใจ ความผูกพัน และความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะเมื่อสถานที่ท่องเที่ยวนั้นสามารถถ่ายทอดอัตลักษณ์ท้องถิ่น ภาพลักษณ์ของชาติ และสร้าง “ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม” ที่เชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน ตัวตน (Sittiphon & Atiwetin (2019, 98-106) ปัจจัยผลักดันและดึงดูดจากภายในและภายนอก เช่น ความต้องการทางอารมณ์ วัฒนธรรม เทคโนโลยี และสื่อ มีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยว (Yanatossasil, 2021, 36-37)

จากการศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ของคนในสังคมที่มีต่อการถือปฏิบัติที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้คนในสังคมโยกย้ายความเจริญรุ่งเรืองในอดีต เพราะมองว่าสังคมปัจจุบันนั้นเสื่อมถอยลง นำมาซึ่งการถือปฏิบัติแบบเดิมในอดีตที่เต็มไปด้วยความสงบ่งงาม นอกจากนี้การถือปฏิบัติความรู้สึกละเลย และสังคมที่พลัดพราก จึงกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวแบบถือปฏิบัติเป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวที่ตอบโจทย์ความต้องการในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและการแสวงหาตัวตนผ่านอดีต

ในการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมท่องเที่ยวแบบถือปฏิบัติของนักท่องเที่ยว และอิทธิพลของตัวแปรความสอดคล้องของตนเอง และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแบบถือปฏิบัติตามพฤติกรรมตามแผน ได้มีการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนสมมติฐานของการวิจัยทั้ง 6 ข้อ โดยมีสมมติฐานการวิจัยและกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

สมมติฐานที่ 1 H1: ความสอดคล้องของตนเองมีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อการท่องเที่ยวแบบถือปฏิบัติของนักท่องเที่ยว

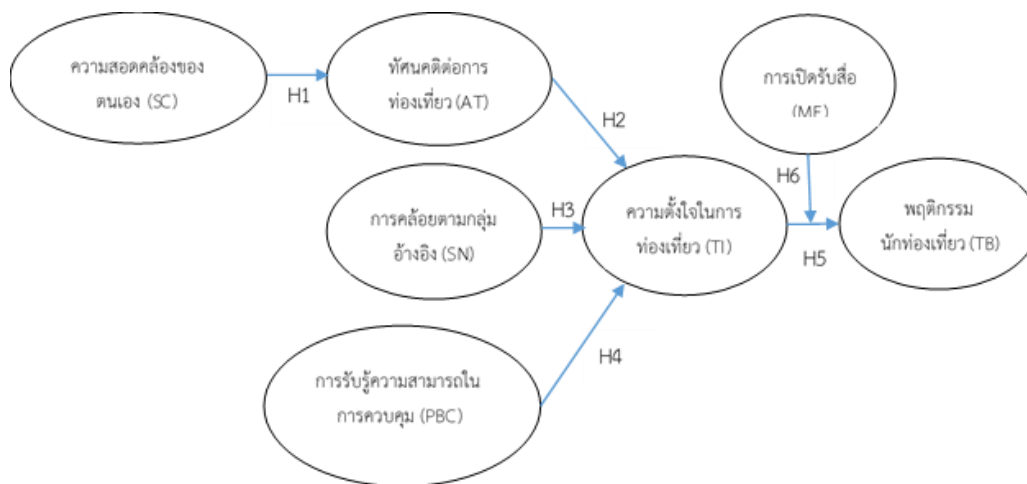
สมมติฐานที่ 2 H2: ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวแบบถือปฏิบัติของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการท่องเที่ยวแบบถือปฏิบัติ

สมมติฐานที่ 3 H3: การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการท่องเที่ยวแบบถือปฏิบัติ

สมมติฐานที่ 4 H4: การรับรู้ความสามารถในการควบคุมของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการท่องเที่ยวแบบถือปฏิบัติ

สมมติฐานที่ 5 H5: ความตั้งใจในการท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวถือปฏิบัติ

สมมติฐานที่ 6 H6: พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเป็นตัวแปรกำกับที่เปลี่ยนแปลงอิทธิพลของความตั้งใจในการท่องเที่ยวต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบถือปฏิบัติของนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย โดยในปี พ.ศ. 2566 มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย 249,081,328 คน (Ministry of Tourism and Sports, 2024) โดยกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างนั้นไม่ต่ำกว่า 10-20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ (Kline, 1998, 48-49) หรืออย่างน้อยจำนวนไม่ต่ำกว่า 200 คน (Weston & Gore, 2006, 719-751) การศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 34 ตัวแปร จึงทำให้ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเท่ากับ 888 ราย โดยมีวิธีการสุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) เนื่องจากกลุ่มนักท่องเที่ยวรูปแบบวิถีชีวิตดีเป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะการใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบนี้ในการเลือกจังหวัดและสุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจะช่วยให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเป็นไปตามเกณฑ์ ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน (Proportional Allocation) ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแต่ละภาคของประเทศไทย และเลือกจังหวัดในการแจกแบบสอบถามรูปแบบ online ภาคละ 2 จังหวัดโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตดี ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง (พระนครศรีอยุธยา และสุพรรณบุรี) ภาคตะวันออก (จันทบุรี และระยอง) ภาคใต้ (ภูเก็ต และ ตรัง) ภาคเหนือ (เชียงใหม่ และน่าน) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เลย และบุรีรัมย์) และทำการสุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัดแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะเบื้องต้นบางประการที่สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ได้แก่ เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวตามภาคต่าง ๆ ในประเทศไทยและมีบุคลิกภาพของความวิถีชีวิตดี โดยใช้ข้อคำถามข้อที่ 8 ของแบบสอบถามเป็นตัวคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง โดยมีการสำรวจในช่วงเดือนกันยายนถึงธันวาคม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา จังหวัดภูมิลำเนา และคำถามในการจำแนกผู้ตอบแบบสอบถามที่มีบุคลิกภาพการถวิลหาอดีต มีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) มีข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ และ 2) เป็นมาตรวัดเกี่ยวกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยว การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุม ความตั้งใจในการท่องเที่ยว พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ความสอดคล้องของตนเอง และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ มีลักษณะคำถามให้ตอบเป็นแบบคำถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีข้อคำถามจำนวน 34 ข้อ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการทดสอบหาความเที่ยงตรง ได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาให้ให้นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านพิจารณาด้วยเทคนิคค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item-Objective Congruence) ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้ครั้งนี้อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 และการตรวจสอบความเชื่อถือได้ ได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 ชุด เพื่อตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หรือการวิเคราะห์ค่าแสดงอำนาจจำแนก (Corrected Item Total Correlation : CITC) ซึ่งข้อคำถามมีอำนาจจำแนกรายข้อมากกว่า 0.30 ขึ้นไปถือว่ามีความเหมาะสมพอ โดยในการศึกษานี้มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.654-0.796 หลังจากนั้นนำไปหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยจะทำการตัดตัวชี้วัดทิ้งถ้ามีค่าต่ำกว่า 0.700 (Fornell & Larcker, 1981, 39-50) และในการศึกษานี้มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคอยู่ระหว่าง 0.856-0.906 สรุปได้ว่าแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือสูง นอกจากนี้แล้วในการศึกษานี้ยังใช้แนวทางการวัดความสอดคล้องภายใน (Measure of Internal Consistency) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือเรียกว่า ครอนบาค แอลฟา ซึ่งได้รับการพัฒนาจากสูตรของ (Hair et al., 2019, 78-79)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) ใช้ในการแปลความหมายของข้อมูลต่าง ๆ เพื่อสรุปและอธิบายลักษณะของตัวแปร และสถิติอนุมานหรือสถิติอ้างอิง (Inferential Statistic) เป็นการนำวิธีทางสถิติมาใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Statistics) เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทุกตัวแปร และหาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) โดยโปรแกรมวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง Smart PLS 4.0

ผลการวิจัย (Results)

ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวยาวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวแบบถวิลหาอดีต พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.72 อายุอยู่ระหว่าง 20-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.51 สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 60.92 อาชีพนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 43.69 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.93 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 54.62 และมีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 32.55 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ผลการประเมินโมเดลมาตรวัด (Measurement Model) เนื่องจากตัวแปรในสมการโครงสร้างหรือตัวแปรแฝง (Latent Variable) มีลักษณะเป็นนามธรรมต้องอาศัยข้อมูลจากตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variable) ดังนั้นจึงต้องมีการประเมินความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อถือ (Reliability) ได้ของมาตรวัด โดยเราสามารถวัดความเที่ยงตรงได้ 2 แบบ คือความเที่ยงตรงเชิงเสมือน (Convergent Validity) และความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity) โดยความเที่ยงตรงเชิงเสมือนวัดจากค่าน้ำหนัก (Loading) ต้องมีค่ามากกว่า 0.707 (Hair et al., 2019, 78-79) และความเที่ยงตรงเชิงจำแนกวัดจากค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ (Average Variance Extracted: AVE) ที่สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าต่ำกว่ารากที่สองของ AVE (Fornell & Larcker, 1981, 39-50) สำหรับการวัดความเชื่อถือได้สามารถวัดค่า Cronbach's Alpha และ Composite Reliability ที่ต้องมีค่ามากกว่า 0.70 โดยการวิเคราะห์ โมเดลมาตรวัดเพื่อหาความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ สามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเสมือน พบว่า ตัวแปรแฝงทุกตัวมีค่า Composite Reliability (CR) และค่า Cronbach's Alpha มากกว่า 0.70 โดยมีค่า CR อยู่ระหว่าง 0.859-0.907 และค่า Cronbach's Alpha อยู่ระหว่าง 0.856-0.906 สรุปได้ว่า ตัวแปรแฝงทั้งหมดในโมเดลมีความน่าเชื่อถือได้ และการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเสมือน พบว่า ตัวแปรแฝงทุกตัวมีค่า AVE มากกว่า 0.50 โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.723-0.912 สามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรแฝงแต่ละตัวสามารถสะท้อนไปสู่ตัวแปรสังเกตได้ได้ดี และตัวแปรสังเกตได้สามารถอธิบายตัวแปรแฝงได้ดีเช่นกัน ส่วนการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า มีค่าน้ำหนัก (Loading) มากกว่า 0.707 โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.819-0.956 จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดในโมเดลมีความเที่ยงตรง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

ความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (Convergent Validity)

ตัวแปรแฝง	Item	Loading	Cronbach's Alpha	CR (rho_a)	AVE
ความสอดคล้องของตนเอง Self-congruity : SC	SC1	0.924	0.904	0.904	0.912
	SC2	0.956			
ทัศนคติต่อการท่องเที่ยว Attitude toward the tourism: AT	AT1	0.870	0.872	0.873	0.723
	AT2	0.861			
	AT3	0.851			
	AT4	0.819			
คล้อยตามกลุ่มอ้างอิง Subjective norm : SN	SN1	0.924	0.906	0.907	0.843
	SN2	0.937			
	SN3	0.892			
การรับรู้ความสามารถในการควบคุม Perceived behavioral control: PBC	PBC1	0.888	0.856	0.859	0.776
	PBC2	0.873			
	PBC3	0.881			
ความตั้งใจในการท่องเที่ยว Tourism intention: TI	TI1	0.881	0.862	0.862	0.783
	TI2	0.882			
	TI3	0.892			
พฤติกรรมกาเปิดรับสื่อ Media exposure behavior: ME	ME1	0.945	0.880	0.881	0.893
	ME2	0.945			
พฤติกรรมนักท่องเที่ยว Tourism behavior: TB	TB1	0.858	0.893	0.895	0.757
	TB2	0.847			
	TB3	0.888			
	TB4	0.886			

การตรวจสอบความเที่ยงตรงจำแนก หมายถึง ความเที่ยงตรงของมาตรวัดของแต่ละตัวแปรแฝง ที่สามารถวัดได้เฉพาะเรื่องของแต่ละตัวแปรไม่ปะปนกับมาตรวัดของตัวแปรอื่น โดยพิจารณาจาก ค่า $\sqrt{AVE}$ ซึ่งสูงกว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงนั้นกับตัวแปรแฝงตัวอื่น ๆ ในโมเดลโครงสร้าง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3

การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity)

Fornell-Larcker Criterion								
	$\sqrt{AVE}$	AT	ME	PBC	SC	SN	TB	TI
AT	0.850	0.850						
ME	0.945	0.675	0.945					
PBC	0.881	0.647	0.735	0.881				
SC	0.955	0.673	0.846	0.732	0.955			
SN	0.918	0.749	0.777	0.749	0.802	0.918		
TB	0.870	0.685	0.785	0.738	0.805	0.745	0.870	
TI	0.885	0.697	0.737	0.737	0.737	0.742	0.773	0.885

จากตารางที่ 3 พบว่า ทุกตัวแปรมีค่า $\sqrt{AVE}$ สูงกว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงทุกค่าในแนวเดียวกัน แสดงว่ามาตรวัดสามารถวัดความเที่ยงตรงในหมวดของตนเองได้ โดยไม่ข้ามไปวัดในหมวดตัวแปรแฝงอื่น นั่นคือโมเดลสมการโครงสร้างมีความเที่ยงตรงเชิงจำแนก

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตของนักท่องเที่ยว จากตารางที่ 4 พบว่า ทศนคติต่อการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.251 ($\beta=0.251$, $t=5.800^{***}$, $p < 0.001$) สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 2 (H2) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.276 ($\beta = 0.276$, $t=5.557^{***}$, $p < 0.001$) สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 3 (H3) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.370 ($\beta = 0.370$, $t= 8.076^{***}$, $p < 0.001$) สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 4 (H4) ความตั้งใจในการท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยววิถีชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.429 ($\beta = 0.429$, $t=9.923^{***}$, $p < 0.001$) สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 5 (H5) จากผลการศึกษาดังกล่าวยืนยันอิทธิพลของตัวแปรทั้งสามของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ได้แก่ ทศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิต

นอกจากนี้จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักของอิทธิพลของการทดสอบอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตของนักท่องเที่ยวพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตของนักท่องเที่ยวชาวไทย (TI) มากที่สุดคือ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมของนักท่องเที่ยว (PBC) มีค่าอิทธิพลโดยรวม (TE)

เท่ากับ 0.370 รองลงมาคือ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของนักท่องเที่ยว (SN) มีค่าอิทธิพลโดยรวม (TE) เท่ากับ 0.276 และ ทศนคติต่อการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตของนักท่องเที่ยว (AT) มีค่าอิทธิพลโดยรวม (TE) เท่ากับ 0.251 ตามลำดับ โดยทั้ง 3 ปัจจัยสามารถร่วมกันพยากรณ์ความตั้งใจในการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตของนักท่องเที่ยวชาวไทย (TI) ได้ร้อยละ 34.60 ($R^2 = 0.346$)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสอดคล้องของตนเองที่มีต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน จากตารางที่ 4 พบว่า ความสอดคล้องของตนเองมีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตของนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.673 ($\beta = 0.673$, $t = 27.618^{***}$, $p < 0.001$) สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1 (H1) ซึ่งหมายความว่าเมื่อบุคคลรู้สึกว่าคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเองชื่นชอบหรือสอดคล้องกับคุณลักษณะของตนเอง จะมีแนวโน้มที่จะเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเองชื่นชอบนั้น ๆ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรมการเปิดรับสื่อในฐานะตัวแปรกำกับที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน จากตารางที่ 4 พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเป็นตัวแปรกำกับที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอิทธิพลของความตั้งใจในการท่องเที่ยวต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตของนักท่องเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.035 ($\beta = 0.035$, $t = 1.644$) ปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 6 (H6)

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้งสามข้อดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานตามกรอบแนวคิดในการวิจัย และค่าน้ำหนักอิทธิพลของตัวแปร ได้ดังตารางที่ 4,5 และภาพที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	Path	Path coefficient (β)	t-statistic	p-value	Effect size (f^2)	Status
H1	SC->AT	0.673	27.618 ^{***}	0.000	0.827	support
H2	AT->TI	0.251	5.800 ^{***}	0.000	0.077	support
H3	SN->TI	0.276	5.557 ^{***}	0.000	0.070	support
H4	PBC->TI	0.370	8.076 ^{***}	0.000	0.167	support
H5	TI->TB	0.429	9.923 ^{***}	0.000	0.280	support
H6	ME->TB	0.035	1.644	0.100	0.005	nonsupport

หมายเหตุ: 1) * หมายถึง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < 0.05$) ($1.96 \leq t\text{-value} < 2.57$)

2) ** หมายถึง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p < 0.01$) ($t\text{-value} \geq 2.57$)

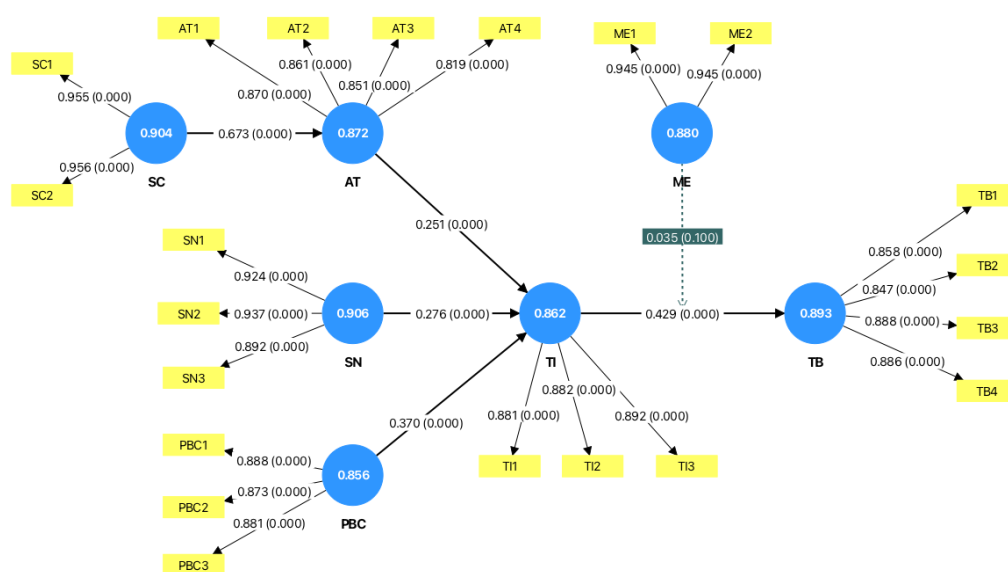
3) *** หมายถึง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($p < 0.001$) ($t\text{-value} \geq 3.29$)

ตารางที่ 5

ค่าน้ำหนักของอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของตัวแปร

	R ²	Effect	Antecedent variable				
			SC	AT	SN	PBC	TI
AT	0.115	DE	0.673	0.000	0.000	0.000	0.000
		IE	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
		TE	0.673	0.000	0.000	0.000	0.000
TI	0.346	DE	0.000	0.251	0.276	0.370	0.000
		IE	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
		TE	0.000	0.251	0.276	0.370	0.000
TB	0.422	DE	0.000	0.000	0.000	0.000	0.429
		IE	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
		TE	0.000	0.000	0.000	0.000	0.429

หมายเหตุ: DE = direct effect, IE = indirect effect, TE = Total effect

ภาพที่ 2: ผลการทดสอบสมมติฐาน

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถอภิปรายผลตามข้อค้นพบจากการศึกษาได้ดังนี้

1. จากการศึกษาครั้งนี้ยืนยันอิทธิพลของตัวแปรทั้งสามของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB) ได้แก่ ทัศนคติ (Attitude Toward Behavior) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) ซึ่งล้วนมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการท่องเที่ยวแบบวิถีการท่องเที่ยวตามแนวคิดของ Ajzen (1991, 179-211) โดยพบว่า หากนักท่องเที่ยวมีทัศนคติ

เชิงบวก มองเห็นคุณค่าของการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ จะมีแนวโน้มตั้งใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น สอดคล้องกับงานของ Abbasi et al. (2021, 280-307) และ Pansaita (2020, 168-194) ที่พบว่าทัศนคติที่ดีส่งผลต่อความตั้งใจในการท่องเที่ยว สำหรับปัจจัยการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีบทบาทสำคัญเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้รับการสนับสนุนจากบุคคลรอบข้างหรือบุคคลที่มีอิทธิพล เช่น ครอบครัว เพื่อน หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงที่มีอิทธิพลต่อตน สอดคล้องกับการศึกษาของ Uthaihom and Kaewkoasaba (2022, 46-59) รวมถึงงานของ Intarapanich et al. (2023, 166-189) ที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของปัจจัยทางสังคมต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ปัจจัยสุดท้าย คือ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ซึ่งมีอิทธิพลในการพยากรณ์ความตั้งใจของนักท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวที่เชื่อมั่นว่าตนมีความสามารถในการจัดการทรัพยากร วางแผน หรือเผชิญอุปสรรคได้ดี จะมีแนวโน้มตั้งใจเดินทางมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sujood et al. (2022, 172-188) และ Azhar et al. (2022, 292-312) มากไปกว่านั้นในการศึกษารังนี้พบว่าปัจจัยตัวสุดท้ายนี้มีอิทธิพลมากที่สุดต่อความตั้งใจในการท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของ Verma and Chandra (2018, 1152-1162) ที่พบว่า การรับรู้ความสามารถในการควบคุมเป็นปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความตั้งใจซื้อที่มีอิทธิพลมากที่สุด อีกทั้งเป็นเหตุผลหลักที่ Ajzen (1991, 179-211) ได้เพิ่มตัวแปรนี้ลงในทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน เพื่อขยายจากทฤษฎี TRA ของ Ajzen and Fishbein (1980, 78) ทั้งนี้ความตั้งใจในการท่องเที่ยวยังแสดงอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวจริงตามผลการวิเคราะห์ สอดคล้องกับแนวคิดหลักของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนและการศึกษาของ Pimdee (2021, A1-A5) และการศึกษาของ Anantamongkolkul and Khongma (2021, 3-17) อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนจะถูกนำไปศึกษาและยืนยันอิทธิพลของตัวแปรหลักทั้งสามตัวต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมและนำไปสู่การแสดงออกหรือพฤติกรรมของบุคคลมาแล้วมากมาย แต่ในการศึกษาของ Chaiyanont et al. (2025, 71-88) พบว่าปัจจัยหนึ่งที่น่าจะสามารถเพิ่มอำนาจในการทำนายของทฤษฎีนี้เพื่อส่งผลให้บุคคลที่มีความตั้งใจมีการแสดงออกเชิงพฤติกรรมมากขึ้น คือ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อของบุคคล แต่ผลพบว่าตัวแปรนี้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจและพฤติกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างมีนัยสำคัญ อันเนื่องมาจากอิทธิพลที่เข้มแข็งของตัวแปรความตั้งใจตามทฤษฎีดั้งเดิม อีกทั้งลักษณะของการท่องเที่ยวแบบวิถีการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับความทรงจำส่วนบุคคลทำให้พฤติกรรมการเปิดรับสื่อทั่วไปไม่สามารถเข้ามากำกับได้อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเลือกเปิดรับสื่อที่สอดคล้องกับความสนใจของตนเอง (Selective Exposure) (Kemapatapan, 2015, 9-10) ซึ่งส่งผลให้ความแตกต่างของการเปิดรับสื่อในกลุ่มที่มีความตั้งใจสูงและต่ำไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในเชิงสถิติ

2. ความสอดคล้องในตนเองของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อการท่องเที่ยวแบบวิถีการท่องเที่ยวอย่างมีสำคัญ ข้อค้นพบนี้เกิดจากเมื่อบุคคลรู้สึกว่าคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่ตนสนใจหรือสอดคล้องกับคุณลักษณะของตนเอง จะมีแนวโน้มที่จะเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อแหล่งท่องเที่ยวที่ตนสนใจนั้น ๆ เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีความสอดคล้องของตนเอง (Self-Congruity Theory) ที่กล่าวถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่เลือกใช้สินค้าและบริการซึ่งมีคุณลักษณะตรงกับคุณลักษณะของตนเอง โดยเฉพาะในเชิงสัญลักษณ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์

บุคลิกภาพ และคุณค่าทางสังคมของผู้บริโภค (Berkman et al., 1997, 145-151 ; Schiffman & Kanuk, 2004, 87-95) และสอดคล้องกับการศึกษาของ (Fang et al., 2012, 922-937) นอกจากนี้ นักวิชาการหลายคนก็มองว่าความสอดคล้องของตนเองกับภาพลักษณ์ตัวสินค้าและบริการมีความสำคัญในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเกิดความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการที่มีความสอดคล้องในตัวตนของผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นตัวตนที่แท้จริง หรือตัวตนในอุดมคติของผู้บริโภค (Belch & Landon, 1977, 252-256; Govers & Schoormans, 2005, 189-197) และในการศึกษานี้ผู้น้อยอยู่ในบริบทของการท่องเที่ยวรูปแบบวิถีชีวิตที่ดีที่แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะกระตุ้นให้เกิดความทรงจำในอดีตของนักท่องเที่ยว จึงเป็นการง่ายในการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความรู้สึกผูกพันกับอดีตนำไปสู่การประเมินทางด้านความรู้สึก และความคิดที่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว

สรุป (Conclusion)

การศึกษานี้ได้ประเด็นข้อค้นพบว่า ปัจจัยทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวล้วนมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตที่ดีและนักท่องเที่ยวที่มีความตั้งใจในการท่องเที่ยวอยู่แล้วจะแสดงออกเชิงพฤติกรรมด้วยการมาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวจุดหมายปลายทางรูปแบบวิถีชีวิตที่ดีตามแนวคิดของ Ajzen (1991, 179-211) นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่าพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของนักท่องเที่ยว ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจและพฤติกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากอิทธิพลที่เข้มแข็งของตัวแปรความตั้งใจตามทฤษฎีดั้งเดิม และลักษณะที่มีความเฉพาะของการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตที่ดีที่เกี่ยวข้องกับความทรงจำที่ฝังรากลึกในใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ จึงทำให้ไม่มีตัวแปรใดมีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงอำนาจของความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวสู่การตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตที่ดีได้ และอีกประเด็นข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษานี้คือ นักท่องเที่ยวที่มีบุคลิกภาพสอดคล้องกับการท่องเที่ยวรูปแบบวิถีชีวิตที่ดี จะมีทัศนคติเชิงบวกต่อแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบวิถีชีวิตที่ดีตามมาด้วย

จากข้อค้นพบดังกล่าวข้างต้น นำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการประยุกต์ใช้ผลการวิจัยเพื่อประโยชน์ในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตที่ดี ดังนี้

1. กลยุทธ์เสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มวิถีชีวิตที่ดี ทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สะท้อนตัวตนในอดีต หรือเชื่อมโยงกับความทรงจำในอดีตของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การเป็นสถานที่ที่เป็นจุดกำเนิดวัฒนธรรมสมัยนิยมในอดีต เช่น ตลาดเก่า เพลงเก่า หรือร้านค้ายุคเก่า เป็นต้น
2. กลยุทธ์การตลาดเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยว การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรีวิวแหล่งท่องเที่ยว หรือการแชร์ประสบการณ์การท่องเที่ยวของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นดารา หรืออินฟลูเอนเซอร์ที่มีชื่อเสียง
3. กลยุทธ์เสริมสร้างการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ได้แก่ การสร้างชุดข้อมูลการเดินทางที่เข้าใจง่ายสำหรับกลุ่มเป้าหมาย ไม่จะเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากร โอกาส หรือวิธีการที่ช่วย

ให้นักท่องเที่ยวรู้สึกว่าคุณมีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมได้มากขึ้น เช่น การสื่อสารถึงความสะดวก และการเข้าถึงได้ง่ายของแหล่งท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิต เป็นต้น

4. การสื่อสารการตลาดให้ตรงกับนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่มีบุคลิกภาพวิถีชีวิต ได้แก่ การสื่อสารผ่านการเล่าเรื่อง (Storytelling) ที่กระตุ้นอารมณ์และความทรงจำในอดีตผ่านภาพ เสียง เพลง หรือ การกระตุ้นความทรงจำส่วนบุคคลผ่านการตั้งคำถาม เช่น “คุณเคยเล่นของเล่นแบบนี้หรือไม่ ?” หรือการชวนร่วมแชร์ภาพเรื่องราววัยเด็กเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้รูปแบบการสื่อสารผ่านกลุ่มชุมชน (Community) เฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่มีอารมณ์ร่วมในอดีตเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น กลุ่มคนรักเมืองเก่า เป็นต้น การสื่อสารดังกล่าวข้างต้นสามารถสื่อสารผ่านสื่อใหม่ หรือสื่อออนไลน์ที่สะดวกและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วเช่น โซเชียลมีเดียแพลตฟอร์มต่าง ๆ ทั้ง Facebook IG และ TikTok

5. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวควรมีการนำปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI เข้ามาสนับสนุนการทำงานของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน เพื่อเพิ่มความสามารถในการทำนายแนวโน้มการเกิดพฤติกรรมผ่านข้อมูลเชิงลึก และการสื่อสารแบบเฉพาะเจาะจงตรงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้นผ่านการวิเคราะห์ชุดข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การใช้ AI วิเคราะห์ความคิดเห็นทั้งเชิงบวกและลบในโซเชียลมีเดียและการรีวิว เพื่อสามารถวางแผนออกแบบแคมเปญการท่องเที่ยวเพื่อสื่อถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างตรงจุด หรือในส่วนของ การใช้ AI เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของตัวแปรด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน เช่น นักท่องเที่ยวบางคนอาจกังวลเรื่องความยุ่งยากในการมาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิต เราสามารถใช้ AI chatbots ในการช่วยตอบคำถามและอธิบายขั้นตอนการเดินทาง หรือสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวแบบเรียลไทม์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้สึกว่าคุณสามารถควบคุมและจัดการพฤติกรรมได้ง่ายขึ้น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจพิจารณาเพิ่มตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น แรงจูงใจ ประสบการณ์การเดินทางในอดีต หรือปัจจัยด้านสถานการณ์ เพื่อเพิ่มอำนาจในการทำนายความตั้งใจและพฤติกรรมการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้นนอกเหนือไปจากปัจจัยหลักทั้งสามปัจจัยของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน

2. ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจศึกษาในบริบทการท่องเที่ยวประเภทอื่น หรือกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีลักษณะแตกต่างกัน เพื่อศึกษาผลลัพธ์ที่แตกต่างออกไป นอกจากนี้ การพิจารณาถึงประเภทของสื่อที่เปิดรับเนื้อหาของสื่อ และความถี่ในการเปิดรับสื่ออย่างละเอียด อาจเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยในอนาคตเพื่อทำความเข้าใจบทบาทของการเปิดรับสื่อในการท่องเที่ยวให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

3. จากการศึกษาครั้งนี้พบว่ามีตัวแปรอื่น ๆ ที่น่าสนใจที่สามารถอธิบายปัจจัยทัศนคติต่อการท่องเที่ยวได้นอกจาก ความสอดคล้องของตนเอง ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรพิจารณนำตัวแปรอื่นเข้ามาอธิบายปัจจัยทัศนคติต่อการท่องเที่ยวพร้อมกับปัจจัยความสอดคล้องของตนเอง

เอกสารอ้างอิง (References)

- Abbasi, G. A., Kumaravelu, J., Goh, Y.-N. & Dara Singh, K. S. (2021). Understanding the intention to revisit a destination by expanding the theory of planned behaviour (TPB). *Spanish Journal of Marketing*, 25(2), 280-307. <https://doi.org/10.1108/SJME-12-2019-0109>
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
- Ajzen, I. & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Anantamongkolkul, C. & Khongma, T. (2021). ASEAN University Students Travel Behavioural Intention: An Application of the Theory of Planned Behaviour. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 16(2), 3–17. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/tourismtaat/article/view/249611>
- Atinwong, P. (2022). *Parents' knowledge, attitudes, and experience toward car seat use for children* [Master's independent study, College of Management, Mahidol University].
- Azhar, M., Hamid, S., Akhtar, M. & Subhan, M. (2022). Delineating the Influence of Social Media Use on Sustainable Rural Tourism: An Application of TPB with Place Emotion. *Journal of tourism, sustainability and well-being*, 10(4), 292-312. <https://www.jsod-cieo.net/journal-tsw/index.php/jtsw/article/view/343>
- Belch, G. E. & Landon, E. L. (1977). Discriminant validity of a product anchored self-concept measure. *Journal of Marketing Research*, 14(2), 252-256. <https://doi.org/10.2307/3150479>
- Berkman H. W., Lindquist, J. D. & Sirgy, J. M. (1997). *Consumer behavior*. Chicago: NCT Business Book.
- Chaisri, S. (2021). Nostalgia and community tourism PakPhanang District. *Journal of Human Society*, 11(2), 70–79. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/humannstru62/article/view/256408>
- Chaiyanont, P., Watanarawee, W., Boonyarasai, P. & Rattanasimakul, K. (2025). Media exposure behavior as a moderating variable influencing the management of nostalgia tourism: A Framework Based on the theory of planned behavior. *Journal of*

- Management Science Pibulsongkram Rajabhat University*, 7(2). 71-88. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmspsru/article/view/283901>
- Chang, K. S., Park, J. Y. & Choi, I. H. (2001). The influence of self-congruity between brand personality and self-image on attitude toward brand. *Korean Journal of Marketing*, 3(2), 92-114.
- Chanyam, U. & Yuttrai, P. (2016). Predicting the intention not to drink alcohol among first-year undergraduate students: An application of the theory of planned behavior. *Thai Journal of Nursing Council*, 33(2), 28–39. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/TJONC/article/view/57807>
- Charatsengchirachot, T. & Songkasant, P. (2023). The process, strategies and effectiveness of communication in sustainable tourism at Namtok Phlio National Park, Chanthaburi province. *Journal of Communication Arts Review*, 27(2), 20–32. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jca/article/view/264040>
- Fang, L., Jianyao, L., Dick, M. & Huangting, S. (2012). Self-congruity, brand attitude, and brand loyalty: a study on luxury brands. *European Journal of Marketing*, 46(7/8), 922-937. <https://doi.org/10.1108/03090561211230098>
- Fornell, C. & Larcker, D. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50. <https://doi.org/10.2307/3151312>
- Govers, P. C. & Schoormans, J. P. (2005). Product personality and its influence on consumer preference. *Journal of Consumer Marketing*, 22(4), 189-197. <http://dx.doi.org/10.1108/07363760510605308>
- Hair, J., Black, W., Babin, B. & Anderson, R. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). England: Cengage Learning.
- Intarapanich, S., Limsulapong, C. & Pakpian, T. (2023). Comparative study of the planned travel behavior factors and the travel mode of Thais and Chinese's tourists affecting the intention of hi-speed train traveling. *MUT Journal of Business Administration*, 20(1), 166–189. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/journalmbmut/article/view/266159>
- Jankingthong, W. (2014). The theory of planned behavior and tourist loyalty. *Silpakorn University Journal (Thai version)*, 34(2), 131–146. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sujthai/article/view/21340/>

- Kemapatapan, S. (2015). *Media exposure and Thailand's tourism perception of Chinese tourists* [Master's independent study, Thammasat University].
- Klapper, J. (1960). *The Effects of Mass Communication*. IL: Free Press.
- Kline, R. (1998). *Principles and practice of structural equation modeling*. Newyork: The Guilford Press.
- Laophon, N. & Khamwon, A. (2018). Self-Congruence, Emotional Brand Attachment, Brand Love, and Brand Advocacy: A Case of Fashion Brands. *International Journal of Management and Applied Science*, 4(11), 12–16. https://www.researchgate.net/publication/353349128_SELF-CONGRUENCE_EMOTIONAL_BRAND_ATTACHMENT_BRAND_LOVE_AND_BRAND_ADVOCACY_A_CASE_OF_FASHION_BRANDS
- Lesser, J. & Pope, D. (2011). *Human behavior and the social environment: theory and Practice* (2 ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Ministry of Tourism and Sports. (2020, October 21). *Domestic tourism situation in 2019*. https://www.mots.go.th/download/article/article_20201104090554.pdf
- Ministry of Tourism and Sports. (2023, April 21). *Summary of domestic tourism statistics by province, 2011–2020*. https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/statistics_and_indicators?%2Fns0%2Fstatistics_and_indicators=&impt_branch=320&page=2
- Mueansungnoen, P. (2023). *Which emotional scenes in “Y series” are the most attractive engagement attention* [Master's independent study, College of Management, Mahidol University].
- Ngamcharoenmongkol, P. & Phochanapanich, M. (2023). The Influence of self-image congruence on brand evaluations of publicly and privately consumed products. *NIDA Business Journal*, 32, 21–35. <https://so10.tci-thaijo.org/index.php/NIDABJ/article/view/620>
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports. (2021). *Summary report on the development of the tourism satellite account*. https://www.mots.go.th/download/article/article_20220711132930.pdf
- Pansaita, N. (2020). Elder tourists behavioral intention in wellness tourism: A case study of tourists in elderly club, Bangkok. *Academic Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University*, 28(1), 168–194. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/article/view/210804>

- Theppitak, T. (2013). The KAP Model and A Study of Behavior and Attitude on Prevention HIV/AIDS Infection in Thai Seafarers. *Journal of Management Science Chiang Rai Rajabhat University*, 8(2), 84–102. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmscrru/article/view/127101>
- Pholkerd, P. & U-un, W. (2022). The digital marketing determinants that affect skincare purchase behavior of consumers in Bangkok metropolis and vicinity. *Journal of research and development Buriram Rajabhat University*, 17(1), 9–17. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/RDIBRU/article/view/258022>
- Pimdee, P. (2021). Pro-environmental behavior. *Journal of Industrial Education*, 20(1), A1–A5. <https://ph01.tci-thaijo.org/index.php/JIE/article/view/244377>
- Pochakorn, T. & Chaichotchuang, Y. (2022). The influence of electronic word-of-mouth communication, attitude, subjective norm and perceived behavioral control of Thai tourists on intention to travel to Koh Samui, Surat Thani province. *Suratthani Rajabhat Journal*, 9(2), 118–149. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/srj/article/view/260333>
- Poonklat, W., Tharathuek, B. & Wongpaisarnluk, S. (2023). Community-based tourism for the sustainable development. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 3(2), 793–812. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/IARJ/article/view/267016>
- Saleepalin, S. & Lertkulprayad, L. (2020). Factors of nostalgia tourism potential and marketing mix affecting to tourism behavior: Case study of traditional market in Suphanburi province. *Pathumthani University Academic Journal*, 12(2), 12–24. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/ptujournal/article/view/241735>
- Sattawetin, P. (1997). *Principles of communication arts*. Bangkok: Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University.
- Schiffman, L. G. & Kanuk, L. I. (2004). *Consumer behavior*. NJ: Prentice Hall.
- Sedikides, C., Wildschut, T., Routledge, C., Arndt, J., Hepper, E. & Zhou, X. (2015). To nostalgize: Mixing memory with affect and desire. *Advances in experimental social*, 51, 189–273. <https://doi.org/10.1016/bs.aesp.2014.10.001>
- Singh, I. & Malaviya, A. (1994). Long distance truck drivers in India: HIV infection and their possible role in disseminating HIV into rural areas. *International Journal of STD and AIDS*, 5(2), 137–138. <https://doi.org/10.1177/095646249400500212>

- Sirgy, M. J., Grewal, D. & Mangleburg, T. (2000). Retail environment, self-congruity, and retail patronage: An integrative model and a research agenda. *Journal of business research*, 49(2), 127-138. [https://doi.org/10.1016/S0148-2963\(99\)00009-0](https://doi.org/10.1016/S0148-2963(99)00009-0)
- Sittiphon, T. & Atiwetin, T. (2019). Nostalgia tourism behavior from media exposure and customers' perspective marketing mixes among Thai tourist: case study of King Narai Reign Fair, Lopburi province. In *The 2019 National Conference of the Four University Network*. (pp. 98–106). Bangkok: Srinakharinwirot University.
- Somphet, W. (2017). *Nostalgia tourism behavior of Thai tourists in old market in Chachoengsao* [Master's thesis, Master of Arts (Integrated Tourism Management), National Institute of Development Administration (NIDA)].
- Sujood, Siddiqui, S., Babo, N. & Hamid, S. (2022). Travelling to Tourism Destinations through the lens of Sustainability: An extended TPB Model to predict behavioural intention of Gen Z Consumers. *Journal of tourism, sustainability and well-being*, 10(3), 172-188. <https://doi.org/10.34623/1vyp-qy32>
- Uday Raj Shrestha & Thanabordeekij, P. (2017). Factors affecting tourist travel intention to Nepal after natural. *Panyapiwat Journal*, 9(2), 232-243. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pimjournal/article/view/97912>
- Uthaihom, D. & Kaewkoasaba, S. (2022). A causal and effects model of the creative community based tourism intention that effect to activities needs for creative community based tourism of people in Songkhla province. *Journal of Social Sciences in Measurement Evaluation Statistics and Research*, 3(2), 46–59. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/mesr/article/view/263994>
- Verma, V. & Chandra, B. (2018). An application of theory of planned behavior to predict young Indian consumers' green hotel visit intention. *Journal of Cleaner Production*, 172, 1152-1162. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.10.047>
- Weston, R. & Gore, P. (2006). A brief guide to structural equation modeling. *The Counseling Psychologist*, 34(5), 719-751. <http://dx.doi.org/10.1177/0011000006286345>
- Yanatossasil, T. (2021). *Factors affecting decision making to travel in Thailand of private company employees in Bangkok after the first pandemic of COVID-19* [Master's independent study, Mahidol University].

ผลของกิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติด้านหัตถศิลป์จากวัสดุท้องถิ่นต่อการสร้างจิตสำนึก
การอนุรักษ์ธรรมชาติของกลุ่มเยาวชน

The Effects of Nature-Based Classroom Activities Involving Handicrafts from
Local Materials on Fostering Nature Conservation Awareness among Youth

เสาวลักษณ์ เรืองศรี^{1*}, รตานรี สุทธิพงษ์²

Saowaluk Reungsri^{1*}, Ratanaree Suttipong²

¹หลักสูตรอุตสาหกรรมศิลป์ ภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

180 ม.7 ตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ 50180 ประเทศไทย

¹Industrial Arts Program, Department of Industrial Technology

Faculty of Science and Technology, Chiang Mai Rajabhat University

180, Village No. 7, Khi Lek Sub-district, Mae Rim District, Chiang Mai Province, 50180, Thailand

²หลักสูตรเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

180 ม.7 ตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ 50180 ประเทศไทย

²Industrial Technology, Department of Industrial Technology

Faculty of Science and Technology, Chiang Mai Rajabhat University

180, Village No. 7, Khi Lek Sub-district, Mae Rim District, Chiang Mai Province, 50180, Thailand

รับบทความ: 14 เมษายน 2568

ปรับปรุงบทความ: 30 กันยายน 2568

ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 5 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาผลของกิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติด้านหัตถศิลป์จากวัสดุท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาเยาวชนให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ผ่านกิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติด้านหัตถศิลป์จากวัสดุท้องถิ่น 2) เพื่อศึกษาทักษะการคิดสร้างสรรค์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบ หลังจัดกิจกรรมหัตถศิลป์จากวัสดุท้องถิ่นและการเรียนรู้จากธรรมชาติ และ 3) เพื่อศึกษาการสร้างกระบวนการเรียนรู้

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

อีเมล: saowaluk_reu@cmru.ac.th

ร่วมกันระหว่างเยาวชนกับชุมชน โดยใช้ทรัพยากรในพื้นที่เป็นฐานในการออกแบบกิจกรรมจากการถอดบทเรียนร่วมกัน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ดำเนินการในพื้นที่ 3 ชุมชนของจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างคือเยาวชนจำนวน 60 คน ซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมที่บูรณาการความรู้จากรายวิชาการเขียนแบบ ออกแบบและศิลปะกับกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในบริบทจริง โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สัมภาษณ์ และการสังเกต วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใช้เชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา และเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการตรวจสอบข้อมูลข้ามแหล่ง ผลการวิจัยพบว่าเยาวชนมีความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์ธรรมชาติเพิ่มขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 3.25 เป็น 4.56 ซึ่งอยู่ในระดับ “มาก” ตามเกณฑ์การแปลผลแบบ 5 ระดับ และมีพัฒนาการด้านทักษะการเขียนแบบและความคิดสร้างสรรค์ โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ซึ่งอยู่ในระดับ “มาก” เช่นกัน นอกจากนี้ ยังเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชน และก่อให้เกิดนวัตกรรมผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติและวัสดุเหลือใช้ในชุมชน งานวิจัยนี้ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่เน้นการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ

กิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติ หัตถศิลป์จากวัสดุท้องถิ่น จิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ

Received: April 14, 2025

Revised: September 30, 2025

Accepted: November 5, 2025

Abstract

This study explored the effects of nature-based classroom activities involving handicrafts from local materials on youth development in Chiang Mai Province, Thailand. The research aimed to: (1) foster environmental conservation awareness, (2) enhance creative thinking and product design skills, and (3) promote collaborative learning between youth and local communities. A participatory action research (PAR) approach was employed with 60 youths across three communities. Activities integrated technical drawing, design, and art with hands-on practice in authentic contexts. Data were collected through questionnaires, semi-structured interviews, and observation, and analyzed using descriptive statistics and content analysis with triangulation. The findings showed a notable improvement in participants' environmental conservation awareness, with mean scores rising from 3.25 to 4.56 on a five-point scale. Creative thinking and design skills also improved, with a post-activity mean score of 4.42. Beyond individual learning outcomes, the process fostered collaboration between youth and communities, strengthened intergenerational relationships, and resulted in

innovative products made from natural and recycled local materials. These results demonstrate that experiential and participatory learning approaches, grounded in local culture and resources, can effectively nurture sustainable environmental awareness, creativity, and community engagement among youth. The study provides insights into how integrating local materials and traditions into education can serve as a practical pathway for fostering ecological responsibility and creative capacity in young people.

Keywords

Nature-Based Classroom Activities, Handicrafts from Local Materials, Environmental conservation awareness

บทนำ (Introduction)

ในปัจจุบัน โลกกำลังเผชิญกับวิกฤตสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นภาวะโลกร้อน ความหลากหลายทางชีวภาพที่ลดลง และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ยั่งยืน หนึ่งในสาเหตุสำคัญคือการขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาสังคมในอนาคต (United Nations Environment Programme, 2022, 13–19) การปลูกฝังแนวความคิดการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืนจึงควรเริ่มตั้งแต่วัยเยาว์ อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษาที่เน้นแต่เนื้อหาเชิงทฤษฎีในห้องเรียน ยังไม่สามารถสร้างพฤติกรรมอนุรักษ์ได้อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2020, 21–25)

“ห้องเรียนธรรมชาติ” เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรในท้องถิ่น และกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย เกิดความผูกพันกับธรรมชาติ และส่งเสริมจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ (Chawla, 2020, 623–630) โดยเฉพาะเมื่อเชื่อมโยงกับกิจกรรมทัศนศิลป์ที่ใช้วัสดุในท้องถิ่น ซึ่งเป็นการนำเอาวัตถุดิบในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดคุณค่า ช่วยให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และเสริมสร้างแนวความคิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (สุธี พลมาศ และ สุรีย์พร สว่างเมฆ, 2563, 315–327) จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติหลากหลาย มีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปหัตถกรรมที่เข้มแข็ง แต่ขณะเดียวกันก็ประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษจากหมอกควัน การใช้ทรัพยากรอย่างไม่รู้คุณค่า และการลดบทบาทของภูมิปัญญาดั้งเดิมในชีวิตประจำวัน เยาวชนในพื้นที่จึงควรได้รับการส่งเสริมให้ตระหนักถึงบริบทปัญหาเหล่านี้ผ่านการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชุมชนและสิ่งแวดล้อมโดยตรง

กระบวนการเรียนรู้ผ่านบริบทท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้ง เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริง และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในรายวิชาการออกแบบและเขียนแบบ ซึ่งผู้เรียนจะได้ฝึกกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ สร้างสรรค์ และนำไปประยุกต์ใช้

กับปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จริงผ่านการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัสดุท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์ พฤติกรรมที่ยั่งยืน (Sustainable Behavior) หมายถึงการกระทำที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งในด้านการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด การจัดการของเสียอย่างเหมาะสม และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง พฤติกรรมลักษณะนี้จำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติ และให้เห็นผลลัพธ์จริงจากการเรียนรู้ (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2020, 21–25; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566, 12)

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาผลของกิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ “เยาวชนม่วงคำครีเอทีฟชาโคล” และ “DIY Eco Pot: เปลี่ยนไปไม้แห้งเป็นกระถางต้นไม้รักษ์โลก” ซึ่งเป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่บูรณาการองค์ความรู้จากรายวิชาการเขียนแบบ ออกแบบ และศิลปะเข้ากับการเรียนรู้ในพื้นที่จริง โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เรียนได้สร้างสรรค์หัตถศิลป์จากวัสดุธรรมชาติและนวัตกรรมรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่เพียงส่งเสริมทักษะด้านการออกแบบและความคิดสร้างสรรค์ แต่ยังช่วยปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์และสร้างพฤติกรรมที่ยั่งยืน รูปแบบการเรียนรู้ในลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม การศึกษา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ และการใช้ทุนวัฒนธรรมเพื่อสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566, 12–14)

วัตถุประสงค์ (Research Objectives)

1. พัฒนาเยาวชนให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ผ่านกิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติด้านหัตถศิลป์จากวัสดุท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาทักษะการคิดสร้างสรรค์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบ หลังจัดกิจกรรมหัตถศิลป์จากวัสดุท้องถิ่นและการเรียนรู้จากธรรมชาติ
3. เพื่อศึกษาการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเยาวชนกับชุมชน โดยใช้ทรัพยากรในพื้นที่เป็นฐานในการออกแบบกิจกรรมจากการถอดบทเรียนร่วมกัน

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การบ่มเพาะจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติควบคู่กับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และการเปิดพื้นที่ให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มิได้ส่งผลเพียงในระดับความรู้ความเข้าใจเท่านั้น หากแต่ยังมีผลต่อพฤติกรรม ทักษะ และการปฏิบัติที่จับต้องได้ในทางวิจัย โดยเฉพาะกระบวนการเรียนรู้ผ่านการออกแบบ (Design-Based Learning) ซึ่งเน้นการลงมือปฏิบัติด้วยการใช้วัสดุจากบริบทท้องถิ่น เช่น การออกแบบกระถางต้นไม้จากผักตบชวาโดยเยาวชนในชุมชน ที่สะท้อนนวัตกรรมเชิงสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน (ปภาวิน ศรีพล, 2564, 45) ขณะเดียวกัน แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้

ชุมชนเป็นฐาน (community-based learning) ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางสำคัญที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้ร่วมออกแบบและขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกับชุมชน ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและเกิดผลอย่างยั่งยืน (กัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์, 2565, 47–48) การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง มีอิทธิพลสำคัญต่อการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยงานวิจัยของบุญยืน ทูปแป้น (2561, 25) พบว่า กิจกรรมเหล่านี้สามารถทำนวยระดับจิตสำนึกได้ถึงร้อยละ 64.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนคือกลไกหลักในการปลูกฝังทัศนคติและพฤติกรรมเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

ความสำคัญของการปลูกฝังจิตสำนึกรักษ์ธรรมชาติให้กับเยาวชน

แม้เยาวชนจะถูกมองว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า แต่เมื่อการเรียนรู้จำกัดให้อยู่เฉพาะในห้องเรียน พวกเขาด้วยจึงไม่ได้มีโอกาสเรียนรู้และผูกสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างแท้จริง ไม่ได้รับประสบการณ์การเห็นคุณค่า ความงดงาม หรือได้สัมผัสระบบนิเวศโดยตรง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปลูกฝังจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ผลจากโครงการ “Youth Wildlife Guardians” ร่วมกับ WWF-Thailand พบว่าเมื่อเยาวชนได้รับโอกาสเรียนรู้ภาคสนามในหัวข้อเช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การใช้ทรัพยากรอย่างรับผิดชอบ และความหลากหลายทางชีวภาพ ช่วยกระตุ้นให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม และมีแรงจูงใจในการลงมือปฏิบัติจริง (WWF-Thailand & ESF, 2023) ปัจจุบันมีโครงการ “Care for Coral” ซึ่งเป็นการฟื้นฟูแนวปะการังโดยเยาวชนไทย ผ่านการมีส่วนร่วมโดยตรงกับชุมชนชายฝั่ง ได้รับการประเมินว่ามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านสิ่งแวดล้อมในหมู่เยาวชน รวมถึงปลูกฝังความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศทั้งทางบกและทางทะเล ผ่านกิจกรรมลงมือปฏิบัติจริงและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Kruesopon & Kruesopon, 2025, 1–3) แนวทางนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมภาคสนามซึ่งเปิดโอกาสให้เยาวชนเชื่อมโยงกับธรรมชาติในพื้นที่จริง มีศักยภาพในการปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ดังนั้น การจัดกิจกรรมภาคสนาม และการเปิดโอกาสให้เยาวชนลงมือปฏิบัติกับชุมชน รวมถึงใช้วัสดุธรรมชาติประดิษฐ์หัตถศิลป์จริง จึงเป็นวิธีที่ส่งเสริมการผูกพันทางอารมณ์ และปลูกจิตสำนึกอนุรักษ์ในระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพ

สอดคล้องกับการศึกษาของ วไลดา อุ๋นเรื่อน และ อังคณา อ่อนธานี (2566, 222-237) ที่พบว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านสถาบันหลักในสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังและส่งเสริมให้เกิดลักษณะจิตอาสาในชุมชน โดยสถาบันครอบครัวเป็นแหล่งขัดเกลาทางสังคมขั้นปฐมภูมิที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการพัฒนาจิตสำนึกจิตอาสาตั้งแต่วัยเด็ก ผ่านการเป็นแบบอย่างและการสั่งสอนของพ่อแม่ ส่วนสถาบันศาสนาช่วยขัดเกลาผ่านหลักคำสอนและการปฏิบัติศาสนกิจที่ส่งเสริมให้เกิดจิตสาธารณะ เมตตา และความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น ในขณะที่สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งขัดเกลาทางสังคมที่มีระบบ ผ่านการจัดกิจกรรมจิตอาสา การบำเพ็ญประโยชน์ การเรียนการสอน และการถ่ายทอดวัฒนธรรมค่านิยมที่ดีจากครูสู่นักเรียน ซึ่งช่วยกล่อมเกลาให้ผู้เรียนมีจิตใจเสียสละ มีน้ำใจช่วยเหลือสังคมส่วนรวม ดังนั้น การทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการของสถาบันหลักในสังคม จึงเป็นกลไกสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกอาสาและขยายผลสู่การเกิดพฤติกรรมจิตอาสาในวงกว้างระดับชุมชนได้อย่างเป็น

รูปธรรม และจากการศึกษาเรื่อง “ภาวะที่เด็กและเยาวชนยุคใหม่ขาดโอกาสอยู่ใกล้ธรรมชาติ” ไม่ได้เป็นเพียงคำเตือนเชิงอุปมาอีกต่อไป แต่ได้รับการพัฒนาเป็นแนวคิดทางการเรียนรู้ที่มีระเบียบ ผ่านงานวิเคราะห์องค์ความรู้และหลักปฏิบัติจาก เดวิด โซเบล (David Sobel) ซึ่งเน้นผลกระทบของชีวิตในเมืองและการใช้ชีวิตในที่ร่มที่ โดยชี้ว่า “ภัยจากภาวะขาดการสัมผัสธรรมชาติ” ไม่ใช่แค่เรื่องผิวเผิน แต่เป็นต้นเหตุของการขาดโอกาสทางพัฒนาการร่างกาย จิตใจ และความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก (Sobel, 2025, 13–14) โซเบลได้เสนอ “หลักการออกแบบกิจกรรมเชิงสถานที่” เจ็ดข้อที่นำไปสู่การบ่มเพาะการเรียนรู้ผ่านธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง และสามารถนำไปประยุกต์กับกิจกรรมหัตถศิลป์จากวัสดุในท้องถิ่นได้ ได้แก่ การเล่นที่เป็นการผจญภัย, การสร้างสรรค์ผ่านจินตนาการ, การเรียนรู้ร่วมกับสรรพสัตว์, การเดินและสร้างแผนที่พื้นที่, การค้นพบสถานที่พิเศษ, การสร้างโลกจำลอง การล่าและเก็บของธรรมชาติในบริบทจริง (Sobel, 2025, 55–57) ด้วยเหตุนี้ การจัดกิจกรรมภาคสนามในธรรมชาติจริง เช่นในป่า สวน หรือพื้นที่ชุมชน ที่ให้เยาวชนใช้วัสดุท้องถิ่นประดิษฐ์หัตถศิลป์ร่วมกับผู้อาวุโสในชุมชน จึงมีศักยภาพสูงในการสร้างความรู้สึกร่วมกันอย่างอารมณ์ต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกในการดูแลธรรมชาติอย่างยั่งยืน ผ่านวิถีที่เรียนรู้ร่วมกับบริบทและผู้คนจริง (Sobel, 2025, 55–60)

นอกจากนี้ การปลูกฝังจิตสำนึกที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นช่วยให้เยาวชนภาคภูมิใจในรากเหง้าของตน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับชุมชน ประเทศ และระดับโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, 47–48) การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเคารพและสมดุลทำให้เยาวชนสามารถบูรณาการความรู้ดั้งเดิมและความรู้ใหม่ได้อย่างกลมกลืน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมสีเขียวที่มีคุณค่าและสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกระบวนการสร้างจิตสำนึกในการจัดการทรัพยากร มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างความเข้าใจ การกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจ การโน้มน้าวให้เกิดการยอมรับ การชักนำให้ นำไปปฏิบัติ การตอกย้ำให้มีความต่อเนื่อง และยกย่องและนำไปเผยแพร่ (เอกลักษณ์ นาคพ่วง, 2564, 2075-2087)

ข้อจำกัดของรูปแบบการเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นทฤษฎีในห้องเรียน

งานวิจัยของ Mann et al. (2022, 3–5) ชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้นอกห้องเรียนที่บูรณาการเข้ากับหลักสูตรการศึกษาสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติ เข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อมจากประสบการณ์ตรง และพัฒนาทักษะทางสังคมผ่านการมีส่วนร่วมในบริบทจริง โดยเฉพาะในเด็กวัยประถมซึ่งอยู่ในช่วงพัฒนาการที่เหมาะสมต่อการหล่อหลอมทัศนคติและจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน กิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะนี้ยังมีบทบาทในการลดความเครียดของผู้เรียน และช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการเรียนรู้แบบบรรยายในห้องเรียน ซึ่งมักมีข้อจำกัดด้านปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมจริง เมื่อการเรียนรู้ถูกจำกัดให้อยู่เฉพาะในห้องเรียน ผู้เรียนจึงขาดโอกาสในการสัมผัสธรรมชาติจริงและไม่สามารถสร้างสายสัมพันธ์กับระบบนิเวศรอบตัวได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้เยาวชนจำนวนมากเติบโตมาโดยขาดแรงจูงใจภายในในการสำรวจหรือใคร่ครวญสิ่งแวดล้อม ตลอดจนอาจมีผลกระทบต่อการพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ และความคิดสร้างสรรค์ (Sobel, 2025, 19–20) เดวิด โซเบล ชี้ว่าเด็กยุคใหม่นิยมใช้เวลาอยู่ในพื้นที่ปิด เช่น

บ้าน โรงเรียน หรือพื้นที่จำกัด ทำให้พลาดโอกาสในการเล่น ปั่นของธรรมชาติ และสร้าง “สถานที่พิเศษ” สำหรับการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมภาคสนาม (place-based learning) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการปลูกจิตสำนึกอนุรักษ์อย่างยั่งยืน การขาดความรู้สึกเชื่อมโยงและเห็นคุณค่าของธรรมชาติเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างพฤติกรรมอนุรักษ์ที่ยั่งยืน นอกจากนี้ การเรียนรู้แบบแยกส่วนเป็นรายวิชาที่ไม่บูรณาการกัน ทำให้ผู้เรียนมองไม่เห็นความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้ที่แยกส่วนจึงไม่สามารถสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุมได้ (วลิตา อุ่นเรือน และ อังคณา อ่อนธานี, 2566, 222-237)

การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนธรรมชาติโดยบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ และผนวกแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จึงเป็นทางออกสำคัญในการแก้ไขข้อจำกัดของการเรียนการสอนแบบเดิมที่เน้นทฤษฎีในห้องเรียน การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การลงมือปฏิบัติจริงในชุมชน และการเชื่อมโยงองค์ความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง การเรียนรู้แบบองค์รวมผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ และลงมือแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง นอกจากจะสร้างจิตสำนึกรักษ์ธรรมชาติแล้ว ยังช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นในการดูแลทรัพยากรของท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

บทบาทของกิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติและการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ

กิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติและการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในบริบทของความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมที่ซับซ้อน การจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงกับธรรมชาติ ส่งผลต่อการสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้ง การพัฒนาทักษะทางสังคม และการเสริมสร้างความเชื่อมโยงทางอารมณ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งช่วยส่งเสริมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและทัศนคติที่ดีต่อธรรมชาติ (Mann et al., 2022, 3–5) โดยเน้นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน หรือการใช้แนวคิด STEM ศึกษาในการแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม (อลงกรณ์ นันทะแสง และ ศิวัช ศรีโกคางกุล, 2566, 103-119)

นอกจากนี้ แนวทาง ห้องเรียนธรรมชาติ ยังสอดคล้องกับแนวคิด การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) ซึ่งเน้นบทบาทของเยาวชนในการร่วมกำหนดโจทย์การเรียนรู้จากบริบทและปัญหาที่แท้จริงของชุมชน กระบวนการนี้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบริบทพื้นที่อย่างลึกซึ้ง มองเห็นคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่น และตระหนักถึงบทบาทของตนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน อันนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมหรือโครงการที่ตอบโจทย์ชุมชนได้อย่างแท้จริง (กัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์, 2565, 47–48)

จากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์ได้ว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและพัฒนาทักษะสำคัญในกลุ่มเยาวชน ควรเป็นการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง เชื่อมโยงกับบริบทชุมชน และบูรณาการความรู้จากหลากหลายศาสตร์ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ ศิลปะ

และภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสแก้ปัญหา ออกแบบ และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่รอบตัว ส่วนการสร้างความรู้ความตระหนักในการอนุรักษ์ธรรมชาติจะเกิดขึ้นได้อย่างลึกซึ้งเมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกับชุมชนในกระบวนการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง แนวคิดเหล่านี้นำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของงานวิจัยใน 3 ด้านหลัก คือ การศึกษาจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบ และการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเยาวชนกับชุมชน โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นฐาน

การบูรณาการเรียนรู้กับทัศนศิลป์จากวัสดุท้องถิ่น

การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้ความรู้จากห้องเรียนสู่การสร้างสรรค์ผลงานจริงที่เชื่อมโยงกับบริบทชุมชน โดยเฉพาะในรายวิชาการออกแบบและการเขียนแบบ เยาวชนได้ฝึกทักษะการร่างภาพและการเขียนแบบทั้ง 2 มิติและ 3 มิติ ก่อนนำความรู้ไปออกแบบผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น กระบวนการนี้ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการปฏิบัติจริง ขณะเดียวกันยังปลูกฝังคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนธรรมชาติสามารถเชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์อย่าง STEM Education ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้กระบวนการออกแบบทางวิศวกรรม (Engineering Design Process: EDP) ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ลงมือปฏิบัติจริง และพัฒนาองค์ความรู้สหวิทยาการ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์ ในการออกแบบนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน แนวทางนี้สอดคล้องกับการพัฒนาสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (จิราภรณ์ ทัพชัย, 2564, 289–297) ดังนั้น การบูรณาการเรียนรู้จากห้องเรียนธรรมชาติกับการประดิษฐ์ทัศนศิลป์จากวัสดุท้องถิ่น จึงเป็นแนวทางที่เอื้อต่อการปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ ผ่านประสบการณ์ตรงที่ส่งเสริมทั้งความเข้าใจในความเชื่อมโยงระหว่างคนกับธรรมชาติ และพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยมีกระบวนการวิจัย วัตถุประสงค์ กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรในการวิจัยนี้ คือ เยาวชนอายุระหว่าง 15–22 ปี ใน 3 พื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ชุมชนบ้านม่วงคำ อำเภอแม่ริม, ชุมชนบ้านบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง และชุมชนเชียงดาว อำเภอเชียงดาว

กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้น 66 คน แบ่งเป็น

- เยาวชนกลุ่มเป้าหมายหลัก จำนวน 60 คน (ชุมชนละ 20 คน) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ 1) เป็นเยาวชนที่มีความสนใจด้านงานหัตถศิลป์และสิ่งแวดล้อม 2) มีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตลอดโครงการ และ 3) ได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองหรือหน่วยงานต้นสังกัด (ในกรณีที่เป็นนักเรียน/นักศึกษา)

- ผู้ร่วมวิจัยกลุ่มรอง ได้แก่ ครู ผู้นำชุมชน และปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 6 คน

2. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) การวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 การวางแผน (Planning) ร่วมประชุมกับชุมชนและครูเพื่อออกแบบกิจกรรม กำหนดเครื่องมือที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

2.2 การดำเนินการ (Acting) จัดกิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติในพื้นที่จริง โดยใช้หัตถศิลป์จากวัสดุท้องถิ่นเป็นสื่อการเรียนรู้

2.3 การสังเกต (Observing) สังเกตพฤติกรรมและบรรยากาศกิจกรรม เก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือต่าง ๆ

2.4 การสะท้อนผลและปรับปรุง (Reflecting) วิเคราะห์ข้อมูลจากเวทีสะท้อนผลร่วมกับชุมชน ปรับปรุงกิจกรรม และจัดทำชุดความรู้เผยแพร่

3. เครื่องมือวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

3.1 แบบสอบถาม วัดเจตคติและความตระหนักรู้ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ

- สร้างจากกรอบแนวคิดด้านพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม (3 ด้าน: ความรู้ ทักษะ พฤติกรรม)
- ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน (IOC = 0.80–1.00)
- ความเชื่อมั่น ค่า Cronbach's alpha = 0.82

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้เก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและมุมมองของผู้เข้าร่วม ตรวจสอบความตรงและความชัดเจนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน

3.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม จัดทำเป็นเกณฑ์พฤติกรรม ใช้ผู้สังเกต 2 คนเพื่อความเที่ยงตรงระหว่างผู้สังเกต (Inter-rater reliability)

ตารางที่ 1

การเชื่อมโยงเครื่องมือกับวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์	เครื่องมือที่ใช้	วิธีวิเคราะห์
1. ความตระหนักในการอนุรักษ์	แบบสอบถาม + สัมภาษณ์	ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน + วิเคราะห์เนื้อหา
2. ทักษะการคิดและออกแบบ	แบบประเมินทักษะด้านการคิด สร้างสรรค์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ ร่วมกับแบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ค่าเฉลี่ย + การสรุปเชิงพฤติกรรมจากการสังเกต
3. กระบวนการเรียนรู้ร่วม	สัมภาษณ์ + ถอดบทเรียน + สังเกต	วิเคราะห์เนื้อหา + สรุปเชิงบริบท

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและเกณฑ์แปลผล

- ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกณฑ์แปลผล: 5 ระดับ (4.51–5.00 = มากที่สุด, ต่ำกว่า 1.50 = น้อยที่สุด)
- ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการจัดกลุ่ม สรุปประเด็น และใช้การตรวจสอบข้อมูลข้ามแหล่ง (Triangulation)

ผลการวิจัย (Results)

ผลการวิจัยนี้สะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงานตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล พร้อมทั้งแสดงข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่สนับสนุนผลการวิจัยดังนี้

1. พัฒนาการด้านจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติของเยาวชน

กิจกรรมที่ออกแบบร่วมกันระหว่างเยาวชน ครู และผู้นำชุมชนในแต่ละพื้นที่ได้สร้างโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การคิดประเด็นปัญหาทรัพยากรในชุมชน การออกแบบกิจกรรมเชิงปฏิบัติในพื้นที่จริง เช่น การใช้วัสดุธรรมชาติสร้างงานหัตถศิลป์ และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายหลังจบกิจกรรม

ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามแสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยความตระหนักรู้ของเยาวชนเพิ่มขึ้นจาก 3.25 เป็น 4.56 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน

ตารางที่ 2

สรุปผลการวิจัยด้านการพัฒนาการด้านจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติของเยาวชน

วัตถุประสงค์	รายการวัด	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับผลการประเมิน
1. ความตระหนักในการอนุรักษ์ธรรมชาติ	คะแนนความตระหนักก่อนกิจกรรม	3.25	ปานกลาง
	คะแนนความตระหนักหลังเข้าร่วมกิจกรรม	4.56	มากที่สุด

ในเชิงคุณภาพ เยาวชนคนหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า “การได้เรียนรู้จากปราชญ์ในชุมชนทำให้ผมเข้าใจว่าทรัพยากรธรรมชาติในหมู่บ้านของเรามีคุณค่ามากกว่าที่ผมคิด ผมอยากดูแลมันให้ดีกว่านี้” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติช่วยเสริมสร้างทัศนคติใหม่ต่อคุณค่าทรัพยากรท้องถิ่นและปลูกฝังเจตคติการอนุรักษ์ความเปลี่ยนแปลงเชิงทัศนคติได้ชัดเจน

2. ผลการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

กิจกรรมที่ดำเนินการ เช่น “ม่วนคำ ครีเอทีฟชาร์โคล” และ “DIY Eco Pot” เปิดโอกาสให้เยาวชนสำรวจวัสดุในพื้นที่ เช่น ใบไม้แห้ง เปลือกแมคคาเดเมีย กะลามะพร้าว และนำมาออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ตอบโจทย์สิ่งแวดล้อม ผลการประเมินจากแบบประเมินทักษะหลังจบกิจกรรมพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก

ตารางที่ 3

สรุปผลการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

วัตถุประสงค์	รายการวัด	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับผลการประเมิน
2. ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการออกแบบผลิตภัณฑ์	ทักษะการเขียนแบบ	4.40	มาก
	ทักษะการคิดสร้างสรรค์	4.45	มาก
	การประยุกต์ใช้วัสดุท้องถิ่นในการออกแบบ	4.42	มาก
	รวมเฉลี่ย	4.42	มาก

ในส่วนของคุณข้อมูลเชิงคุณภาพ เยาวชนหญิงรายหนึ่งกล่าวว่า “ตอนแรกหนูไม่เคยคิดว่าไปไม้แห้งที่ยายหนูเผาทิ้งจะทำอะไรได้ แต่พอได้ลองทำกระถางจากไปไม้แห้ง หนูรู้สึกภูมิใจมาก มันกลายเป็นงานที่หนูอยากทำต่อเพื่อสร้างชิ้นงานใหม่ ๆ และหนูคิดว่าสามารถนำงานชิ้นนี้ไปขาย ที่ตลาดสินค้าชุมชนและถนนคนเดินได้” สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนมุมมองต่อวัสดุเหลือใช้ การเกิดความคิดสร้างสรรค์ และความภาคภูมิใจในผลงานของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

3. ผลการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเยาวชนกับชุมชน

กระบวนการ PAR ช่วยเปิดพื้นที่ให้เยาวชนได้เรียนรู้ร่วมกับชุมชนผ่านกิจกรรมที่พวกเขาเป็นผู้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ตั้งแต่การระดมความคิด ออกแบบงานหัตถศิลป์ ไปจนถึงการจัดแสดงและถอดบทเรียนร่วมกับปราชญ์และชุมชน

การประชุมกลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกชี้ว่า กระบวนการนี้ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ข้ามรุ่น เกิดการเรียนรู้สองทาง เช่น เยาวชนคนหนึ่งกล่าวว่า “ตอนทำงานกับลุงช่างสาน หนูได้เรียนรู้วิถีคิดของคนรุ่นก่อน หนูอยากให้ความรู้แบบนี้อยู่ต่อไป ไม่ใช่แค่ผลผลิตของขายในตลาด แต่เข้าใจคุณค่าของสิ่งที่เรากำลังทำด้วย” ซึ่งสะท้อนถึงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่มีลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างรุ่น และการสร้างคุณค่าทางสังคมได้เป็นอย่างดี

กิจกรรมทั้งหมดก่อให้เกิดนวัตกรรมในระดับชุมชน เช่น กระถางไปไม้ไร้ไซเคิล และที่ใส่อุปกรณ์จากชาโคล ซึ่งเยาวชนสามารถต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการจำหน่ายจริง พร้อมทั้งวางแผนขยายผลในเวทีสาธารณะ

4. นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชน

ผลจากการดำเนินกิจกรรม PAR ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และ 3 ได้นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมชุมชนที่มีมูลค่าและมีศักยภาพในการพัฒนาต่อยอด เช่น กระถางไปไม้ไร้ไซเคิล และที่ใส่อุปกรณ์สำนักงานจากผงชาโคล ซึ่งเยาวชนได้มีส่วนร่วมตั้งแต่การคิด ออกแบบ ทดลองผลิต และพัฒนาผลงานจริงภายใต้คำแนะนำของครู ผู้เชี่ยวชาญ และปราชญ์ท้องถิ่น นวัตกรรมเหล่านี้ไม่เพียงสะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ยังเป็นผลผลิตที่สามารถต่อยอดเชิงพาณิชย์ โดยมีการวางแผนจัดแสดงในเวทีชุมชน และพัฒนารูปแบบการจำหน่ายในอนาคต ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมของเยาวชนและภาคีในท้องถิ่น

ภาพที่ 1: สรุปแผนผังภาพ แนวทางการพัฒนากระบวนการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ
ด้วยกิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติ “หัตถศิลป์จากวัสดุท้องถิ่น”

ที่มา: ออกแบบและเขียนแผนผัง โดยผู้เขียน เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2568

กิจกรรม “ม่วนคำ ครีเอทีฟ พาร์โค” เป็นการสร้างผลิตภัณฑ์จากวัสดุที่มีในชุมชน โดยนำผงชาโคลจากเปลือกกะลามะพร้าวโคลมาเคาะเอาเนื้อของชุมชน มาขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์และเกิดประโยชน์ใช้สอยเช่น กระถางต้นไม้ ที่ใส่อุปกรณ์สำนักงานบนโต๊ะทำงาน โดยคุณสมบัติของผงชาโคลเป็นวัสดุธรรมชาติของชุมชนที่มีคุณสมบัติพิเศษหลายประการ เช่น มีโครงสร้างรูพรุนและพื้นที่ผิวจำเพาะมาก จึงมีความสามารถในการดูดซับสารต่าง ๆ ได้ดี ทั้งน้ำ อากาศ กลิ่น ความชื้น และสารพิษ นอกจากนี้ยังมีคุณสมบัติช่วยปรับปรุงดิน กระตุ้นการเจริญเติบโตของพืช อีกทั้งยังเป็นวัสดุที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จึงเหมาะกับการนำมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ให้กับชุมชน อีกทั้งยังเป็นการใช้วัสดุที่มีในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ เป็นการสร้างรายได้ กระตุ้นเศรษฐกิจให้กับชุมชน โดยกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยเป็นกลุ่มเยาวชน จึงเกิดประโยชน์ ในแง่การสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนอยากเรียนรู้และพัฒนาตนเอง เป็นการส่งเสริมการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่เยาวชน โดยการนำผลิตภัณฑ์ที่ตนเองประดิษฐ์ขึ้นมาขายสร้างรายได้ สามารถนำไปต่อ

ยอดพัฒนาเป็นธุรกิจหรืออาชีพในอนาคต และสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดช่วยเพิ่มความหลากหลายให้กับวิสาหกิจชุมชน สามารถขยายฐานลูกค้าไปยังกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

ภาพที่ 2: ผลิตภัณฑ์เยาวชนในชุมชนและกิจกรรมเชิงปฏิบัติการของงานวิจัย

“นวัตกรรมม่วงคำครีเอทีฟ ชาโคล”

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้เขียน เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2568

กิจกรรมคุณปลูกเราดูแลของชุมชนสะเมิง ณ บ่อแก้วลัวฉือนี้ เป็นกิจกรรมที่เยาวชนร่วมกันปลูกและดูแลต้นไม้ในพื้นที่ของตน เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวและสร้างความร่วมมือในชุมชน ซึ่งนี้ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกิจกรรม “DIY Eco Pot: เปลี่ยนใบไม้แห้ง เป็นกระถางต้นไม้รักษ์โลก” เป็นการสร้างผลิตภัณฑ์จากใบไม้แห้งที่จะทำการกำจัดโดยการเผาในชุมชน โดยกิจกรรมเชิงปฏิบัติการของโครงการวิจัยนี้ ได้ทำขึ้นที่ชุมชนบ้านบ้านบ่อแก้ว อ.สะเมิง และชุมชนเชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ โดยกิจกรรมจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมการนำใบไม้แห้งที่มีจำนวนมากในชุมชน มาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นั่นคือการทำกระถางต้นไม้ที่ย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ เยาวชนที่เข้าร่วมจะได้เรียนรู้ขั้นตอนและลงมือปฏิบัติในการนำใบไม้แห้งที่จะทำการกำจัดโดยการเผามาแปรรูปเป็นส่วนผสมหลักในการขึ้นรูปเป็นกระถางต้นไม้ทรงต่าง ๆ โดยมีการผสมวัสดุอื่น ๆ เข้าไปด้วย เช่น ดินเหนียว การแปรงเปือก เพื่อให้กระถางมีความแข็งแรง แต่ยังคงย่อยสลายได้หลังจากใช้งานไประยะหนึ่ง โดยนำกระถางเหล่านี้ไปใช้ในการเพาะต้นไม้ต่าง ๆ เมื่อต้นไม้โตขึ้นพอที่จะย้ายลงดินได้ กระถางนี้ก็จะย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ยให้แก่พืชต่อไป ช่วยลดขยะและเป็นการหมุนเวียนนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่อย่างครบวงจร

กิจกรรมนี้เป็นการปลูกฝังเยาวชนให้เห็นคุณค่าของเศษใบไม้แห้งที่ต้องถูกกำจัดโดยการเผา นำมาสร้างแนวความคิดใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การรีไซเคิลและต่อยอด

สิ่งของรอบตัวให้เกิดประโยชน์ รวมถึงยังส่งเสริมให้เยาวชนหันมาทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ มีคุณค่า และสร้างความตระหนักรู้ต่อปัญหาขยะและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนของตน

ภาพที่ 3: ผลิตภัณฑ์เยาวชนในชุมชน และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการของงานวิจัย

“นวัตกรรม DIY Eco Pot: เปลี่ยนใบไม้แห้ง เปลือกข้าวโพดเป็นกระถางต้นไม้รักษ์โลก”

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้เขียน เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2568

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติด้านทัศนศิลป์จากวัสดุท้องถิ่น ซึ่งออกแบบตามแนวทางวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และสะท้อนให้เห็นถึงบริบทเฉพาะของกลุ่มเยาวชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

1. การพัฒนาเยาวชนให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและภูมิปัญญาท้องถิ่นส่งผลให้เยาวชนเกิดความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อกิจกรรมนั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในบริบทของตน และได้สัมผัสธรรมชาติโดยตรง ซึ่งช่วยเสริมสร้างความผูกพันกับทรัพยากรท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับแนวคิดของ Chawla (2020, 624) ที่ระบุว่าความสัมพันธ์ทางอารมณ์กับธรรมชาติตั้งแต่วัยเด็กเป็นพื้นฐานสำคัญของความหวังเชิงสร้างสรรค์ และมีบทบาทในการหล่อหลอมทัศนคติเชิงบวกต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระยะยาว

2. การส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์และการออกแบบผลิตภัณฑ์

กิจกรรมที่มุ่งเน้นการออกแบบผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติและของเหลือใช้ เช่น DIY Eco Pot และ Creative Charcoal ช่วยส่งเสริมให้เยาวชนได้ฝึกฝนทักษะทางศิลปะ การเขียนแบบ และการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) อย่างเป็นระบบ โดยกระบวนการ PAR ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้ร่วมออกแบบ

ทดลอง และพัฒนาผลงานจริงร่วมกับชุมชน มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะเหล่านี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบออกแบบเป็นฐาน (Design-Based Learning: DBL) ที่เน้นการสร้างองค์ความรู้ผ่านกระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีความหมาย (Kalpana, 2014, 27–29) รวมทั้งแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงบริบทท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกสาธารณะในกลุ่มเยาวชน (วลิดา อุ่นเรือน และ อังคณา อ่อนธานี, 2566, 222–237)

3. การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเยาวชนกับชุมชน

กระบวนการเรียนรู้ในงานวิจัยนี้ได้จำกัดเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมโดยตรง หากแต่ขับเคลื่อนผ่านการปฏิสัมพันธ์ข้ามรุ่นกับปราชญ์ชาวบ้าน การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเรียนรู้ร่วมในเวทีชุมชน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจบริบทท้องถิ่น ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับพื้นที่ แนวทางนี้สอดคล้องกับ Powell and Kalina (2009, 241–250) ที่เน้นบทบาทของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการสร้างการเรียนรู้ และ Otto and Pensini (2017, 88–94) ที่ยืนยันว่าความผูกพันกับธรรมชาติที่เกิดจากการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนิเวศวิทยาอย่างมีนัยสำคัญ ยิ่งไปกว่านั้น แรงบันดาลใจจากกิจกรรมยังขยายผลสู่เยาวชนในพื้นที่ใกล้เคียงผ่านการพูดคุย การเข้าร่วมกิจกรรมเสริม หรือการชมเวทีแสดงผลงาน ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน

ผลลัพธ์ที่น่าเสนอนี้เกิดขึ้นจากการออกแบบกิจกรรมโดยใช้ “หัตถศิลป์จากวัสดุท้องถิ่น” เป็นตัวแปรอิสระ และดำเนินงานผ่านกระบวนการ PAR ที่มีภาคีทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอน ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทักษะ ทักษะ และความสัมพันธ์ของเยาวชนกับธรรมชาติและชุมชนอย่างชัดเจน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติที่ใช้กระบวนการ PAR เป็นแกนกลาง ช่วยส่งเสริมให้เยาวชนพัฒนาใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านเจตคติส่งผลให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 2) ด้านทักษะส่งผลให้เกิดพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การเขียนแบบ และการออกแบบอย่างประยุกต์ และ 3) ด้านกระบวนการเรียนรู้ร่วม เยาวชนและชุมชนเกิดความร่วมมือในการเรียนรู้ ถ่ายทอดภูมิปัญญา และสร้างนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สรุป (Conclusion)

การดำเนินงานวิจัยโดยใช้กระบวนการ PAR กับกิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติด้านหัตถศิลป์จากวัสดุท้องถิ่นสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หลักได้ครบถ้วน ทั้งด้านการพัฒนาจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ เสริมสร้างทักษะการคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมระหว่างเยาวชนกับชุมชน โดยเฉพาะการเรียนรู้จากบริบทจริงที่เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงเจตคติ พฤติกรรม และทักษะอย่างเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยสะท้อนว่ากิจกรรมที่ออกแบบจากบริบทท้องถิ่นและเน้นการมีส่วนร่วมสามารถพัฒนาเยาวชนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และจิตสำนึกความเป็นพลเมืองได้อย่างรอบด้าน อีกทั้งยังมีศักยภาพในการประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นที่มีทรัพยากรท้องถิ่นและชุมชนที่พร้อมสนับสนุน เช่น ครู นักการศึกษา และหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อพัฒนากิจกรรมที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ได้

อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม การขยายผลควรคำนึงถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากร กลุ่มเป้าหมาย และความต่อเนื่องของกิจกรรม หากได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ ก็สามารถต่อยอดและขยายผลสู่การพัฒนาเยาวชนในระดับพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่าข้อค้นพบที่ได้สามารถตอบโจทย์วัตถุประสงค์และสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ได้ครบถ้วนกล่าวคือ กิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติด้านหัตถศิลป์จากวัสดุท้องถิ่นช่วยส่งเสริมทั้งจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ความคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ อันยืนยันถึงความเหมาะสมของการใช้กระบวนการวิจัยเชิงมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการขยายผลเชิงระบบ

1. ส่งเสริมให้สถานศึกษานำแนวคิดห้องเรียนธรรมชาติมาประยุกต์ใช้ในรายวิชาที่เชื่อมโยงกับชุมชนและทรัพยากรท้องถิ่น เช่น ศิลปะ วิทยาศาสตร์ และการงานอาชีพ
2. บูรณาการแนวทางวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เข้ากับแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาเยาวชนอย่างยั่งยืน
3. พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน โดยใช้วัสดุธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานการเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทั้งหมด
4. จัดตั้งเครือข่ายโรงเรียน-ชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และส่งเสริมนวัตกรรมเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์
5. ผลักดันนโยบายระดับชาติที่สนับสนุนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เชื่อมโยงสิ่งแวดล้อม การศึกษา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ภายใตเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

หากแต่การนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่น ๆ ควรพิจารณา ข้อจำกัดและข้อควรระวัง เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติ วัสดุ และภูมิปัญญาท้องถิ่นแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ การขยายผลจึงควรมีการปรับให้เหมาะสมกับบริบทเฉพาะ เพื่อไม่ให้เกิดการบิดเบือนอัตลักษณ์ของชุมชน โดยผู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ได้แก่ สถานศึกษาสามารถนำแนวคิดห้องเรียนธรรมชาติไปบูรณาการกับรายวิชาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้แนวทางนี้ในการออกแบบแผนพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อมที่เน้นการมีส่วนร่วมของเยาวชน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการท้องถิ่นสามารถนำผลลัพธ์ด้านการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เชิงนิเวศไปต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ข้อควรระวังคือความยั่งยืนของการดำเนินงานขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงระหว่างเยาวชน ชุมชน และหน่วยงานสนับสนุน หากการมีส่วนร่วมไม่ต่อเนื่องหรือไม่สมดุล อาจส่งผลให้การขยายผลหยุดชะงักและไม่สามารถบรรลุศักยภาพสูงสุดได้

เอกสารอ้างอิง (References)

- กัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางสถานการณ์โควิด-19. *วารสารวิจัยศรีล้านช้าง*, 2(6), 47–55.
<https://ojs.mbuslc.ac.th/index.php/srj/article/view/151>
- จิราภรณ์ ทัพชัย. (2564). แนวการบูรณาการ STEM Education เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารการศึกษาพุทธและการวิจัย*, 7(2), 288–299. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jber/article/view/251094>
- บุญยืน พุฒแป้น. (2561). การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกสาธารณะของเยาวชนในพื้นที่ต้นน้ำแม่ลาว จังหวัดเชียงราย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 11(1), 1–28.
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/social_crru/article/view/157229
- ปภาวิน ศรีพล. (2564). การประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบในการแก้ปัญหาชุมชนจากผักตบชวาโดยนำมาทำกระถางต้นไม้คอนกรีต (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยสยาม. <https://e-research.siam.edu/kb/application-of-design/>
- วลิตา อุ่นเรือน และ อังคณา อ่อนธานี. (2566). การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 25(1), 222–237. <http://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/handle/123456789/3376>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: แนวทางสู่การปฏิบัติ*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*. https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_DraftFinal.pdf
- สุธี พลมาศ และ สุรีย์พร สว่างเมฆ. (2563). การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับการโต้แย้งเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 23(3), 315–327. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/240794
- อลงกรณ์ นันทะแสง และ ศิวัช ศรีโกคางกุล. (2566). รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้แบบองค์รวมด้วย STEM ศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารการพัฒนารับรู้และการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 8(29), 103–119. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/261571>
- เอกลักษณ์ นาคพวง. (2564). กระบวนการสร้างจิตสำนึกในการจัดการทรัพยากรของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(5), 2074–2087.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/244772>

- Chawla, L. (2020). *Childhood nature connection and constructive hope: A review of research on connecting with nature and coping with environmental loss*. *People and Nature*, 2(3), 619–642. <https://doi.org/10.1002/pan3.10128>
- Kalpana, T. (2014). A constructivist perspective on teaching and learning: A conceptual framework. *International Research Journal of Social Sciences*, 3(1), 27–29. <http://www.isca.in/IJSS/Archive/v3/i1/6.ISCA-IRJSS-2013-186.pdf>
- Kruesopon, P. P. S., & Kruesopon, P. P. (2025). Youth-led coastal restoration initiatives can empower environmental stewardship. *npj Ocean Sustainability*, 4(25), Article 118. <https://doi.org/10.1038/s44183-025-00118-5>
- Mann, J., Gray, T., & Truong, S. (2022). *Getting out of the classroom and into nature: A systematic review of nature-specific outdoor learning on school children's learning and development*. *Frontiers in Public Health*, 10, Article 877058. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.877058>
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020). Education for sustainable development: Learning to act, learning to change. In H. Canton (Ed.), *Education for Sustainable Development* (pp. 21–25). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003179900-102>
- Otto, S., & Pensini, P. (2017). Nature-based environmental education of children: Environmental knowledge and connectedness to nature, together, are related to ecological behavior. *Global Environmental Change*, 47, 88–94. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2017.09.009>
- Powell, K. C., & Kalina, C. J. (2009). Cognitive and social constructivism: Developing tools for an effective classroom. *Education*, 130(2), 241–250.
- Sobel, D. (2025). *Childhood and Nature: Design Principles for Educators* (2nd ed.). Comstock Publishing Associates (Cornell University Press). ISBN 9781501778544
- United Nations Environment Programme. (2022). *Making peace with nature: A Scientific blueprint to tackle the climate, biodiversity and pollution emergencies* [Report]. <https://www.unep.org/resources/making-peace-nature>
- WWF Thailand, & Environmental and Social Foundation. (2023). *Environmental education tour: Empowering Thai youths for a sustainable future*. WWF Thailand.

**การจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม
เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย**
**Project-Based Experience by Parental Participation to Promote Problem
Solving Thinking Skills in Early Childhood Children**

สุทัตตา ศรีสุวรรณ^{1*}, ชไมมน ศรีสุรักษ์², ศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์²
Sutatta Srisuwan^{1*}, Chamaimone Srisurak², Sirimas Kosanpipat²

¹หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ (กลุ่มวิชาการจัดการเรียนรู้การศึกษาปฐมวัย)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

202 ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300 ประเทศไทย

¹Master of Education Program in Learning Management Science (Early Childhood Education
Learning Management Academic Group), Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University

202 Changphueak Sub-district, Mueang District, Chiang Mai Province, 50300, Thailand

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

202 ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300 ประเทศไทย

² Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University

202 Changphueak Sub-district, Mueang District, Chiang Mai Province, 50300, Thailand

รับบทความ: 13 มีนาคม 2568

ปรับปรุงบทความ: 28 ตุลาคม 2568

ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 12 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ โดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ และ 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กปฐมวัย จำนวน 21 คน อายุระหว่าง 4 – 5 ปี กำลังศึกษาชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน โดยได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 21 คน เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย 1) เครื่องมือที่ใช้ในการ

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

อีเมล: tian.sutatta@gmail.com

ทดลอง ได้แก่ คู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย และ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย เท่ากับ 85.53/96.03 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ 80/80 และ 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ ทักษะการคิดแก้ปัญหา เด็กปฐมวัย

Received: March 13, 2025

Revised: October 28, 2025

Accepted: November 12, 2025

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop a manual for project-based learning experiences, in which parents participate to promote effective problem-solving skills in early childhood children, and 2) To compare the problem-solving skills of early childhood children before and after organizing project-based learning experiences. The sample group consisted of 21 early childhood children aged between 4 and 5 years who were studying in kindergarten 2, the first semester of the academic year 2024, at Chiang Mai Rajabhat University Demonstration School, Mae Hong Son Campus. It was obtained from a cluster random sampling of 21 people. The research instruments included 1) The experimental tools were a manual for project-based experiences with parental participation to promote problem-solving skills in early childhood children. and 2) The data collection tool was an assessment form before and after the project-based experience. The research findings revealed that: 1) The development manual for children's problem-solving skills had achieved an effectiveness of 85.53/96.03, which exceeded the standard criteria of 80/80, and 2) The comparison of problem-solving skills in early childhood children before and after the project-based experience showed a statistically significant difference at the 0.01 level.

Keywords

Project-based learning experiences, Problem-solving skills, Early childhood children

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันทักษะการคิดแก้ปัญหาที่มีความสำคัญมากในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการขับเคลื่อนประเทศในศตวรรษที่ 21 ต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยีและด้านสังคม แม้ว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าในด้านการเข้าถึงการศึกษาในระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งมีการปฏิรูปเชิงโครงสร้างเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา แต่ประเทศไทยยังคงประสบความท้าทายอีกหลายประการ ในการพัฒนาคนให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในปัจจุบัน โดยเฉพาะด้านการคิดแก้ปัญหาเพื่อเรียนรู้และการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งพัฒนาได้ดีในช่วงอายุระดับปฐมวัย โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเด็กให้รู้จักคิดแบบเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อรู้จักการแก้ปัญหาและมีเหตุผล นอกจากนี้การมีทักษะการคิดจะนำไปสู่พัฒนาการด้านอื่น ๆ ช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวกับสังคมได้ แก้ปัญหาเป็นและสร้างความรู้ใหม่อย่างไม่มีที่สิ้นสุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563, 1-3) จากที่กล่าวมาข้างต้น นักวิชาการศึกษาปฐมวัยต่างหาแนวทางของกิจกรรมที่จะส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย (ดวงพร อินทร์จักร และคณะ, 2564, 102-112) กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญา มีทักษะทางการคิดแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเด็กเป็นผู้มีบทบาทในการเลือกสิ่งที่สนใจ รวมถึงวิธีการที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้ที่คอยอำนวยความสะดวกให้กับเด็ก และยอมรับในสิ่งที่เด็กตัดสินใจเพิ่มความมั่นใจในความคิดของเด็ก อีกทั้งเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ตามความคิดและวิธีการแก้ปัญหาของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของดิวอี้ (Dewey, 1983 อ้างถึงใน ภาวิดา บุญช่วย และคณะ, 2565, 178-189) ที่กล่าวว่า เด็กจะเรียนรู้ได้ดีผ่านประสบการณ์ตรงเด็กจะได้คิดมองเห็นปัญหา และสาเหตุของปัญหา รวมถึงหาแนวทางวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลาย โดยมีครูเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กแสดงทักษะการคิดแก้ปัญหา ได้ฝึกการสำรวจ สังเกต วางแผน และเลือกวิธีการแก้ปัญหารูปแบบของตนเอง โดยเตรียมพร้อมเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในอนาคต ทั้งนี้การให้ผู้ปกครองเข้ามาส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมกับเด็กปฐมวัยนั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เพื่อเกิดศักยภาพสูงสุดที่จะเป็นไปได้ดังนี้นอกจากที่ผู้ปกครองจะต้องตระหนักถึงความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับพัฒนาการ และการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย แล้วยังต้องมีบทบาทสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาบริบทของสถานศึกษา พบปัญหาของรูปแบบการส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย จากการปฏิบัติดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ PLC วงรอบที่ 1 เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2566 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน จะเห็นได้ว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านสติปัญญา อยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 80 ถึงแม้ว่าจะผ่านเกณฑ์ แต่จากการปฏิบัติการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ PLC ทางสถานศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ได้มีนโยบายการสร้างนวัตกรรมที่ควรส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย แต่ยังไม่มียุทธวิธีที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนา

สติปัญญา ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหวังต้องการพัฒนานวัตกรรมของการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยมีขั้นตอนที่ชัดเจน และเป็นแนวทางการปฏิบัติที่เข้าใจง่าย มีแนวปฏิบัติที่ดี (Good Practice) ร่วมกันในสถานศึกษา ทั้งนี้การส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาสภาพปัญหาดังกล่าว ยังมีการให้ความสำคัญและความต้องการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ทั้งสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กปฐมวัยนั้นสามารถแก้ปัญหาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง และยังสามารถใช้ทักษะการแก้ปัญหาผนวกกับทักษะอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันแก้ปัญหากับทักษะเรื่องใกล้ตัว อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นบุคคลใกล้ชิดที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมความคิด และการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยอย่างแท้จริง เพราะเด็กปฐมวัยในช่วงวัยนี้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากการเล่น การสังเกต และการลงมือทำ ซึ่งต้องได้รับการส่งเสริมจากทั้งโรงเรียนและครอบครัวอย่างสอดคล้องกัน ผู้ปกครองเป็นผู้ที่อยู่กับเด็กมากที่สุด มีความเข้าใจพื้นฐานทางอารมณ์ ความสนใจ และบริบทชีวิตของเด็ก การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา จึงช่วยให้ผู้วิจัยสามารถออกแบบกิจกรรมที่ตรงกับศักยภาพของเด็กมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่บ้านและโรงเรียนจะได้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

จากความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงเป็นเหตุผลให้ผู้วิจัยทำวิจัย เรื่องการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยใช้กระบวนการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม ขั้นตอน 6 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ระยะที่ 2 ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ระยะที่ 3 เริ่มต้นโครงการ ระยะที่ 3.1 ศึกษาบริบทตำบลปางหมู ระยะที่ 3.2 ระดมสมองพัฒนาโครงการ ระยะที่ 4 พัฒนาโครงการแบบมีส่วนร่วม ระยะที่ 5 รวบรวมสรุปโครงการ และนำเสนอโครงการ ระยะที่ 6 แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยทั้งหมดมาจากคู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ (Research Objectives)

1. เพื่อพัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ โดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

1. ความหมายของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

ในการจัดประสบการณ์แบบโครงการ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

จุฬินทิพา นพคุณ (2563, 1-15) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการ เป็นวิธีการสอนที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ สืบค้นข้อมูลจากสิ่งที่ตนเองสนใจอย่างลุ่มลึก ทำให้ได้รู้จักการค้นคว้า ตั้งคำถาม คิดแก้ปัญหา ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยครูเป็น ผู้เรียนรู้ร่วมกับเด็ก ยอมรับความคิดเห็น และสามารถบูรณาการวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

สมฤทัย กำจัดภัย และคณะ (2565, 25-36) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการ เป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางซึ่งเกิดจากพื้นฐานปรัชญาพัฒนานิยมที่เน้นให้เด็กเรียนรู้จากการกระทำและได้ประสบการณ์จริงเป็นการเรียนรู้อย่างลุ่มลึกในเรื่องที่เด็กสนใจ ด้วยการสืบค้นหาคำตอบ โดยการลงมือปฏิบัติ และหาประสบการณ์จากปรากฏการณ์จริงด้วยตนเอง

Helm and Katz (2001, 35-100) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบโครงการเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์จริงและสิ่งที่ตนสนใจ เด็กไม่ได้เป็นเพียงผู้ฟัง แต่เป็น ผู้ร่วมสร้างความรู้ โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่การเลือกหัวข้อที่สนใจ การวางแผนกิจกรรม การสำรวจและรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และสรุปผล จนถึงการนำเสนอผลงานของตนเอง

จากความหมายของการจัดประสบการณ์แบบโครงการดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และสืบค้นข้อมูลจากความสนใจของตนอย่างลึกซึ้ง ทำให้เด็กฝึกตั้งคำถาม คิดแก้ปัญหา ร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เด็กมีบทบาทเป็นผู้ร่วมสร้างความรู้ตั้งแต่การเลือกหัวข้อ วางแผนกิจกรรม สำรวจและรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์สรุปผล จนถึงการนำเสนอผลงาน ครูทำหน้าที่เป็นผู้เรียนรู้ร่วมกับเด็ก ยอมรับความคิดเห็นของเด็ก และสามารถบูรณาการวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

2. การศึกษาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไว้สอดคล้องกัน นำเสนอรายละเอียดตามลำดับดังนี้

จิรัชิกานต์ ช่างชัยชนะ และ เมธาวี โชติชัยพงศ์ (2568, 157-171) ได้กล่าวว่า การให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน การอบรมเลี้ยงดู การติดต่อสื่อสาร การเรียนรู้ที่บ้าน การร่วมมือกับชุมชน เพื่อให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ

Epstein (1995, 701-712) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการเรียนรู้ มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการทางการศึกษา โดยมาจากการอบรมเลี้ยงดูในฐานะผู้ปกครอง การติดต่อสื่อสารจากโรงเรียนถึงบ้านและจากบ้านถึงโรงเรียน การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้จัดตั้ง การจัดสภาพแวดล้อมที่บ้านให้เหมาะสมและสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก

สุนันทา ซาอูร์มย์ และ โสภณ เพ็ชรพวง (2566, 189-199) ได้กล่าวว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตั้งแต่การวางแผน การกำหนดจุดหมายของการจัดการศึกษา การจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้การศึกษาของเด็กเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

จากความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองดังกล่าว สรุปได้ว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กอย่างต่อเนื่อง โดยเชื่อมโยงการเรียนรู้ของเด็กกับชุมชน และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างบ้านกับสถานศึกษา เช่น การใช้ระบบ Line, โทรศัพท์, และเพจ Facebook ของสถานศึกษา เป็นต้น เพื่อสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดระหว่างเด็ก ครู และผู้ปกครอง

3. ทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

ในทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอความหมายของทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยไว้สอดคล้องกัน นำเสนอรายละเอียดตามลำดับดังนี้

ฐิติรัตน์ รอดทอง และคณะ (2567, 34-52) ได้กล่าวว่า การคิดแก้ปัญหาพื้นฐานของมนุษย์นำไปสู่กิจกรรมประจำวันหรือการเรียนรู้ต่าง ๆ ต้องอาศัยการคิดพิจารณาถึงแนวทางในการแก้ปัญหา เพื่อให้สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

บุญยณัฐ บัวราช และคณะ (2567, 410-421) ได้กล่าวว่า การคิดแก้ปัญหาเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนที่ผ่านการคิดโดยอาศัยความรู้ประสบการณ์ หรือปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุจุดหมายที่ต้องการการคิดแก้ปัญหาเป็นกระบวนการทำงานทางสมอง ซึ่งเกิดจากการคิดไตร่ตรองหาเหตุผล เป็นการทำงานอย่างเป็นระบบของสมอง การรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสจากสิ่งที่เกิดขึ้น นำมาวิเคราะห์คิดหาเหตุผลเกิดความคิดรวบยอดในการเรียนรู้ การคิดแก้ปัญหามีลำดับขั้นตอน

Magdalena et al. (2023, 78-82) ได้กล่าวว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นกระบวนการทางปัญญาที่ประกอบด้วยการระบุปัญหา การวิเคราะห์สถานการณ์ การหาแนวทางแก้ไข การเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด การนำแนวทางแก้ไขไปปฏิบัติ และการประเมินผล

จากความหมายของทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การคิดแก้ปัญหาเป็นกระบวนการสำคัญที่มีบทบาททั้งในชีวิตประจำวันและการเรียนรู้ โดยเป็นกระบวนการทางสมองที่อาศัยเหตุผล ความรู้ และประสบการณ์ เพื่อพิจารณาแนวทางในการจัดการกับปัญหาอย่างเหมาะสม มีลำดับขั้นตอนตั้งแต่การรับรู้และวิเคราะห์สถานการณ์ สังเคราะห์ข้อมูลจนเกิดความคิดรวบยอด การระบุปัญหาค้นหาและเลือกแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม นำไปปฏิบัติ และประเมินผล ซึ่งช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นทักษะทางปัญญาที่สำคัญต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิต

4. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

4.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

ดิวอี้ (Dewey, 1971 as cited in Guilford, 1971) เห็นว่ากระบวนการคิดแก้ปัญหาควรประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

- 1) ขั้นเตรียมการ (Preparation) หมายถึง ขั้นในการตั้งปัญหาหรือค้นคว้าปัญหาที่แท้จริงของเหตุการณ์นั้นคืออะไร
- 2) ขั้นในการวิเคราะห์ปัญหา (Analysis) หมายถึง ขั้นในการพิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้าง ที่เป็นสาเหตุสำคัญของปัญหา หรือสิ่งใดที่ไม่ใช่สาเหตุสำคัญของปัญหา
- 3) ขั้นในการนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา (Production) หมายถึง การหาวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงสาเหตุของปัญหา แล้วออกมาในรูปแบบของวิธีการผลสุดท้ายจะได้ผลลัพธ์ออกมา
- 4) ขั้นตรวจสอบผล (Verification) หมายถึง ขั้นในการนำเสนอเกณฑ์เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้จากการนำเสนอวิธีแก้ปัญหา ถ้าพบว่าผลลัพธ์นั้นยังไม่ได้ผลถูกต้องก็มีการนำเสนอ วิธีแก้ปัญหาใหม่จนกว่าจะได้วิธีการที่ดีที่สุดหรือถูกต้องที่สุด
- 5) ขั้นในการนำไปประยุกต์ใหม่ (Reapplication) หมายถึง การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องไปใช้ในโอกาสข้างหน้า เมื่อพบเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกับปัญหาที่เคยพบเห็นมาแล้ว

4.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget)

พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ (2563, 15-18) ได้กล่าวว่า ลำดับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญา 4 ขั้นของเพียเจต์ได้ดังนี้

- 1) ระยะแก้ปัญหาด้วยการกระทำ (Sensor motor Stage) พัฒนาการขั้นนี้เริ่มตั้งแต่ แรกเกิดจนถึง 2 ขวบ เด็กจะเกิดการเรียนรู้จากระบบประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ หูตา จมูก ปาก ผิวหนัง เด็กมักจะหยิบจับวัตถุมาลูบมา คลำ อม หรือเคาะ เป็นต้น ในขั้นนี้ความคิดความเข้าใจของเด็กจะก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เช่น สามารถค้นหาวัตถุที่เปลี่ยนไป ตลอดจนสามารถจะสื่อสารโดยใช้ภาษาได้เด็กในวัยนี้มักจะทำซ้ำบ่อย ๆ เป็นการเลียนแบบพยายามแก้ปัญหาแบบลองผิดลองถูก เมื่อสิ้นสุดระยะนี้เด็กจะมีการแสดงออกของพฤติกรรมอย่างมีจุดหมายและสามารถแก้ปัญหา โดยการเปลี่ยนวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการแต่ความสามารถในการคิดวางแผนของเด็กยังอยู่ในขีดจำกัด
- 2) ระยะแก้ปัญหาด้วยการรับรู้และยังไม่รู้จักเหตุผล (Preoperational Stage) ระยะนี้อยู่ในช่วงอายุ 2-7 ขวบ เป็นช่วงที่เด็กเริ่มมีเหตุผลเบื้องต้นสามารถจะโยงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์หรือมากกว่า มาเป็นเหตุผลเกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน แต่เหตุผลของเด็กวัยนี้ยังมีขอบเขตจำกัดอยู่ เพราะเด็กยังคงยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง คือ ถ้อยความคิดของตนเองเป็นใหญ่ และมองไม่เห็นเหตุผลของคนอื่น ความคิดและเหตุผลของเขาจึงไม่ค่อยถูกต้องกับความจริงนัก นอกจากนี้ความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ยังอยู่ในระดับเบื้องต้นส่วนในช่วงที่ 2 ของระยะนี้อยู่ในช่วงอายุประมาณ 4 – 7 ขวบ เด็กจะมีความคิดเกี่ยวกับจำนวนตัวเลข เริ่มพัฒนาการเกี่ยวกับการอนุรักษ์แต่ยังไม่แจ่มชัด รู้จักแบ่งพวกแบ่งชั้นแต่ยังคิดหรือตัดสินใจผลกระทบบ้างต่าง ๆ จากสิ่งที่เห็นภายนอกเท่านั้น
- 3) ระยะแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและสิ่งที่เป็นรูปธรรม (Concrete Operational Stage) อยู่ในช่วงอายุ 7-11 ปีเป็นระยะที่เด็กเข้าใจความคิดของผู้อื่นได้ดีขึ้นเพราะเด็กเริ่มลดความคิดยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง โดยเริ่มเอาเหตุผลรอบ ๆ ตัวมาคิดประกอบในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เขามี

ความสามารถในการคิดย้อนทวนกลับได้และยังมีความสามารถในการเข้าใจเกี่ยวกับ การอนุรักษ์ (Conversation) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เด็กสามารถคิดได้ว่าสสารที่เท่ากันจะยังคงเท่ากัน ทั้งด้านน้ำหนัก ปริมาณและปริมาตร ถึงแม้ว่าจะเปลี่ยนรูปร่างภาชนะแล้วก็ตาม

4) ระยะแก้ปัญหาคับด้วยเหตุผลกับสิ่งที่เป็นนามธรรม (Formal Operation Stage) เด็กอยู่ในช่วงอายุ 11 ขวบขึ้นไป หรืออยู่ในวัยรุ่นขั้นนี้จะเป็นขั้นสุดท้ายของการพัฒนาทางสติปัญญาของเด็ก เพียเจต์ เชื่อว่าความคิดความเข้าใจของเด็กในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่สมบูรณ์ที่สุด คือ เด็กสามารถจะทำได้ แม้สิ่งนั้นไม่ปรากฏให้เด็กเห็น ความสามารถตั้งสมมติฐานและพิสูจน์ได้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยมีการคิดก่อนแก้ สามารถเข้าใจสูตรหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ดี

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยดังกล่าว สรุปได้ว่า เด็กจะสร้างความเข้าใจและทักษะใหม่ ๆ จากประสบการณ์และการสื่อสาร โดยการใช้ประสบการณ์เหล่านั้นในการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสถานการณ์เด็กเอง การเรียนรู้ผ่านการเล่นช่วยให้เด็กฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยการใช้เกมและกิจกรรมการเล่นเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา และเด็กได้เรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหาจริงหรือสร้างสถานการณ์ที่ต้องการคิดแก้ปัญหา โดยการใช้ทักษะการคิดแก้ปัญหาเพื่อหาทางแก้ไข ปัญหาที่เจอ

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

การดำเนินการวิจัย ครั้งนี้เป็นงานวิจัย กึ่งทดลอง (Quasi – experimental Research) โดยใช้การทดสอบก่อนและหลัง การทดลอง (One Group Pretest – Posttest Design)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เด็กปฐมวัยกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 2 อายุระหว่าง 4 – 5 ปี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวนนักเรียน 83 คน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุระหว่าง 4 – 5 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวนนักเรียน 21 คน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ คู่มือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย จำนวน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ที่ 2 – 7 สัปดาห์ละ 5 วัน รวมเวลา 15 ชั่วโมง 30 นาที

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยแบบสถานการณ์ (Situational pre-test)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย แบบสถานการณ์ (Situational pre-test – posttest) มีรายละเอียดดังนี้

1) ก่อนการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้แบบประเมินความสามารถทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลอง โดยใช้แบบประเมินความสามารถทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยแบบสถานการณ์ (Situational pre-test)

2) แบ่งกลุ่มจากคะแนนแบบประเมินความสามารถทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยแบบสถานการณ์ (Situational pre-test) ออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้เกณฑ์ดังนี้ ระดับคะแนน 0 – 3 คะแนนเป็นกลุ่มที่ควรพัฒนา ระดับคะแนน 3 – 6 คะแนนเป็นกลุ่มปานกลาง ระดับคะแนน 6 – 9 คะแนนเป็นกลุ่มเก่ง เพื่อความสะดวกในการแบ่งกลุ่มแบบคละเด็กที่มีระดับคะแนนแตกต่างกัน

3) ดำเนินการโดยใช้คู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาเด็กปฐมวัย จำนวน 8 สัปดาห์ โดยประเมินก่อนการจัดกิจกรรมในสัปดาห์ที่ 1 จัดกิจกรรม สัปดาห์ที่ 2 – 7 สัปดาห์ละ 5 วัน รวมเวลา 15 ชั่วโมง 30 นาที และประเมินหลังการจัดกิจกรรม ในสัปดาห์ที่ 8 ในระหว่างสอน และใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

4) หลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้แบบประเมินความสามารถทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลอง โดยใช้แบบประเมินความสามารถทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยแบบสถานการณ์ (Situational posttest)

5) วิเคราะห์อภิปรายผลข้อมูลจากคะแนนด้วยวิธีการทางสถิติ (pre-test – posttest)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย เป็นวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – experimental Research) รูปแบบการวิจัยใช้การทดสอบก่อนและหลังทดลอง (One Group Pre - test /Post - test Design) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการทดลอง

1) ความเที่ยงตรงของเนื้อหาของแบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

2) สถิติที่ใช้หาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (α - Coefficient) ด้วยวิธีของ Cronbach

3) หาประสิทธิภาพของนวัตกรรม E_1/E_2

4.2 การเปรียบเทียบการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ t - test (Dependent Sample)

ผลการวิจัย (Results)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 2 ตอนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ให้มีประสิทธิภาพ

ผลการพัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ตามเกณฑ์ 80/80 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากการประเมินประสิทธิภาพคู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินประสิทธิภาพคู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

การประเมิน	n	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	$\bar{X}$	ร้อยละ
ระหว่างเรียน (E ₁)	21	105	1,886	3.05	85.53
หลังเรียน (E ₂)		6	118	5.62	93.65

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการพัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ให้มีประสิทธิภาพ พบว่ามีประสิทธิภาพระดับ E₁/ E₂ เท่ากับ 85.53/93.65 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ ประสิทธิภาพมาตรฐานที่กำหนด 80/80 สรุปได้ว่าคู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ข้อที่ 1 คู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยให้มีความมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

ตารางที่ 2

ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังฯ (Pre-test-Posttest) การจัดประสบการณ์แบบโครงการ	n	$\bar{x}$	S.D.	t	sig
ก่อนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย (Pre-test)	21	3.05	0.80	9.93	.00*
หลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย (Posttest)	21	5.62	0.50		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบก่อนและหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย (Pre-test - Posttest) วิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าเด็กปฐมวัยนักเรียนชายและหญิงอายุระหว่าง 4 – 5 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 21 คน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดประสบการณ์แบบโครงการเท่ากับ 3.05 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 มีคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการเท่ากับ 5.62 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 และการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยคะแนนหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่องการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ 2 ข้อดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพ

ผลการพัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ให้มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 85.53/93.65 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพมาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80 สามารถอภิปรายผลได้ว่า เนื่องจากการพัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์แบบ

โครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย 6 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ระยะที่ 2 ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ระยะที่ 3 เริ่มต้นโครงการ ระยะที่ 3.1 ศึกษาบริบทตำบลปรางหมู่ ระยะที่ 3.2 ระดมสมองพัฒนาโครงการ ระยะที่ 4 พัฒนาโครงการแบบมีส่วนร่วม ระยะที่ 5 รวบรวมสรุปโครงการ และนำเสนอโครงการ ระยะที่ 6 แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

ประกอบกับในขั้นตอนการจัดประสบการณ์ฯ มีกระบวนการที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เชื่อมโยงการเรียนรู้กับชุมชน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารระหว่างการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เช่น ระบบ Line โทรศัพท์ และ เพจ Facebook ของสถานศึกษาเป็นต้น ที่เป็นรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และค้นคว้าอย่างลึกซึ้งจากเรื่องที่เด็กสนใจร่วมกับผู้ปกครองที่บ้านด้วย ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจได้มากขึ้น ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมให้เด็กได้ร่วมมือกันวางแผน กำหนดแนวทางการเรียนรู้โครงการในสถานศึกษา และส่งเสริมกระบวนการทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนอย่างมีความสุข เพื่อหาคำตอบจากคำถามที่เด็กร่วมกันคิดด้วยกันกับเพื่อน โดยมีครูเป็นผู้ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก กระตุ้นให้คิด ร่วมกันคิดกับครู โดยเด็กจะสามารถคิดตัดสินใจเลือก และดำเนินกิจกรรมแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำโครงการร่วมกันอันเป็นผลมาจากความสนใจและความท้าทายของโครงการ สอดคล้องกับ สมสุตา มัธยมจันทร์ (2563, 186-200) ได้กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กได้รับความรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กได้รับความรู้ในเรื่องที่สนใจรวมถึงส่งเสริมให้เด็กได้ฝึกทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเรียนรู้ไปพร้อมกับเด็ก ผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก การเรียนรู้แบบโครงการมุ่งเน้นเด็กเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ และปิยาพัชร สวัสดิ์ และคณะ (2568, 1-18) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการเป็นการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการลงมือกระทำ ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วางแผน ตัดสินใจและ หาแนวทางในการแก้ปัญหา ร่วมกัน กิจกรรมส่วนใหญ่เน้นการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม กระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กได้ ออกสำรวจสืบค้นข้อมูล ร่วมกันจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เรียนรู้แนวทาง วิธีการต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการ แก้ปัญหาในแบบฉบับของตนเอง รวมถึงแก้ปัญหาร่วมกันในกลุ่ม

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ

ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้แบบโครงการ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยหลังการใช้คู่มือการจัดประสบการณ์โดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม มีการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นกว่าก่อนการใช้คู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม เนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบกระบวนการ

ขั้นตอนการใช้คู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม ขั้นตอน 6 ระยะ จำนวน 8 สัปดาห์ มีรายละเอียดผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย แบบสถานการณ์ (Situational pre-test)

ระยะที่ 2 ผู้ปกครองมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่1 ครูนัดประชุมผู้ปกครองในห้องเรียนเพื่อชี้แจงกิจกรรมการจัดประสบการณ์แบบ โครงการให้ผู้ปกครองได้รับทราบ ณ โรงเรียนสาธิตฯ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ขั้นที่2 ครูแจกคู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการให้ผู้ปกครองได้รับทราบในเนื้อหา ของกิจกรรม และ ขั้นที่3 สร้างสื่อสารสนเทศที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วม 2 ทางทั้ง Onsite และ Online

ระยะที่ 3 เริ่มต้นโครงการ แบ่งออกเป็น 2 ระยะได้แก่ ระยะที่ 3.1 ศึกษาบริบทในชุมชน และระยะที่ 3.2 ระดมสมองพัฒนาโครงการ “กำหนดหัวข้อที่จะศึกษา”

ระยะที่ 4 พัฒนาโครงการแบบมีส่วนร่วม “ค้นคว้าเพื่อหาคำตอบ” จากการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้แบบโครงการ เรื่อง “ถั่วลายเสือ” พบว่า เด็กปฐมวัยมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญในทุกขั้นตอนของ กระบวนการเรียนรู้ ตั้งแต่การเลือกหัวข้อ การตั้งคำถาม การสำรวจค้นคว้า ไปจนถึงการสรุปและนำเสนอ ผลงาน โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดริเริ่มและ ความสามารถเฉพาะตน ขณะเดียวกันผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกิจกรรมทั้งทางด้านข้อมูล วัสดุอุปกรณ์ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมายและเป็น รูปธรรมอย่างชัดเจน

ระยะที่ 5 รวบรวมสรุปโครงการ และนำเสนอโครงการ “การจัดนิทรรศการ”

ระยะที่ 6 แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย แบบสถานการณ์ (Situational posttest) ทั้ง 6 ระยะ ใช้เวลาทั้งหมด 8 สัปดาห์ แสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

ระยะที่ 1 แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยแบบสถานการณ์ (Situational pre-test)

ระยะที่ 2 ครูนัดผู้ปกครองเพื่อชี้แจงกิจกรรมการจัดประสบการณ์แบบโครงการให้ผู้ปกครองได้รับทราบ

ระยะที่ 3 เริ่มต้นโครงการ ทักษะศึกษาบริบทชุมชนของตำบลปางหมู เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ตรง

ระยะที่ 3.1 สำรวจในชุมชนตำบลปางหมู เด็กสังเกตสินค้าในชุมชนตำบลปางหมูมีสินค้าอะไรที่น่าสนใจ

ระยะที่ 3.2 ครูสนทนากับเด็กเพื่อให้ได้กระตมสมองแสดงความคิดเห็น

ระยะที่ 4 เป็นการพัฒนาโครงการ

ระยะที่ 5 รวบรวมสรุปโครงการ และนำเสนอโครงการ

ระยะที่ 6 แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยแบบสถานการณ์ (Situational Posttest)

ภาพที่ 1: ตัวอย่างการใช้คู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า การใช้คู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย 6 ระยะ ได้แก่ การประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

การเริ่มต้นโครงการ ศึกษาบริบทและระดมสมองพัฒนาโครงการ การพัฒนาโครงการแบบมีส่วนร่วม การรวบรวมสรุปและนำเสนอผลงาน และการประเมินทักษะของเด็กในตอนท้าย เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือทดลอง สังเกต และใช้ทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ภายใต้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในทุกขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Epstein (1998, 701-712) และ Brandt (1979, 5-93) ที่เน้นความสำคัญของความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก รวมถึง Helm et al. (1998, 35-100) ที่ชี้ว่าการจัดประสบการณ์แบบโครงการควรประกอบด้วยระยะเริ่มต้น ระหว่างโครงการ และสรุปโครงการอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิติยาพร นันทอง และ รุ่งลาวัลย์ ละอามะ (2567, 42-55) ผู้ปกครองใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นแก้ปัญหาาร่วมกัน หลังจากที่ได้รับรู้การฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จนเสร็จสิ้นครบทุกแผน เด็กสามารถแสดงความสามารถคิดแก้ปัญหาตามความคิดของกลุ่ม โดยยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่มแก้ปัญหาตามสถานการณ์

สรุป (Conclusion)

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ได้ดังนี้

1) ผลการพัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ให้มีประสิทธิภาพ $E_1 = 85.53$ $E_2 = 93.65$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพมาตรฐานที่กำหนด 80/80

2) สรุปผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยการจัดประสบการณ์แบบโครงการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยไปใช้ ผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป รายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ก่อนนำไปใช้ครูปฐมวัยหรือผู้ที่สนใจควรศึกษาคู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยไปใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการไปใช้จริงในห้องเรียน เพื่อแก้ปัญหาการจัดกิจกรรมให้ครบถ้วนกระบวนการตามขั้นตอนโดยให้เด็กมีส่วนร่วมตั้งแต่การตั้งคำถาม วางแผน สำรวจข้อมูล ลงมือทำ และสรุปผล

2) ครูปฐมวัยหรือผู้ที่สนใจนำคู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย สนับสนุนการจัดกิจกรรมแบบโครงการในหลักสูตรระดับปฐมวัย และจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็น เช่น วัสดุอุปกรณ์ พื้นที่การเรียนรู้ และเวลาสำหรับการจัดกิจกรรม

3) ครูหรือผู้สนใจสามารถเพิ่มเติมในกระบวนการขั้นตอนของการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยให้ผู้มีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1) ควรทำวิจัยเรื่องการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยในเด็กพิเศษ

2) ควรทำวิจัยการใช้คู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยในพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านภาษา

3) ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยในระดับชั้นที่สูงขึ้น เช่น ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง (References)

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). นโยบายการจัดการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย.

กระทรวงศึกษาธิการ.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2562). คู่มือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

จิรัฐิกานต์ ช่วงชัยชนะ และ เมธาวี โชติชัยพงศ์. (2568). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเอง ในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 16(1), 157-171. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/gajasara/article/view/274523>

จุฬินทิพา นพคุณ. (2563). การสอนแบบโครงการสำหรับเด็กปฐมวัย: กรณีศึกษาโรงเรียนหนานไฮ เมืองไทเป ประเทศไต้หวัน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 31(1), 1-15. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edubuu/article/view/244156>

ฐิติรัตน์ รอดทอง, ชลธิชา แก้วมี, พรณิชา ชาตะพันธุ์, และ เพชรราวัลย์ ถิระวงษ์พงศ์. (2567). ผลการจัดประสบการณ์โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมพฤษภ*, 42(2), 34-52. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/article/view/267874>

ดวงพร อินทร์จักร, นนทชนนปภพ ปาลินทร์, ศันสนีย์ บุญเฉลียว, และ ปิยาณี สมบุรุษทรัพย์. (2564). ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความคิดริเริ่มของเด็กปฐมวัย โรงเรียนบ้านนาคำน้อย 2 อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 6(2), 102-112. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/248618/>

- นิตยาพร นันทอง และรุ่งลวลัย ละอาคา. (2567). การจัดกิจกรรมการสร้างความร่วมมือของผู้ปกครองโดยใช้สารนิทัศน์ เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 14(1), 42–55. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/neuarj/article/view/268171>
- บุญยณัฐ บัวราช, บิลกิส สุนทรพงษ์, และ เดชกุล มัทวานุกุล. (2567). Unplugged Coding: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 10(2), 410-421. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/svittj/article/view/274561/186433>
- ปิยาพัชร สาวีสัย, ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลธร และ ชลาธิป สมาธิโต. (2568). ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการร่วมกับผังกราฟิกที่มีต่อทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบในเด็กปฐมวัย. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 5(1), 1–18. <https://doi.org/10.60027/iarj.2025.279844>
- ภาวิดา บุญช่วย, อรพรรณ บุตรกตัญญู และ ชลาธิป สมาธิโต. (2565). การพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยโดยจัดกิจกรรมการเล่นวัสดุสร้างสรรค์ประกอบวรรณกรรม. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารศึกษา*, 5(15), 178-189. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/etcedumsujournal/article/view/256626/173535>
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2563). *จิตวิทยาพัฒนาการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. https://search-library.spu.ac.th/bib/196083?utm_source=chatgpt.com
- สุนันทา ชารุรัมย์ และ โสภณ เพ็ชรพวง. (2566). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย โรงเรียนเอกชน จังหวัดนครราชสีมา เครือข่ายที่ 3. *วารสารมหาจุฬานาครทรรณ*, 10(7), 189-199. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/270741>
- สมสุตา มัธยมจันทร์. (2563). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการสำหรับเด็กปฐมวัย. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ*, 21(2), 186–200. <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/jedu/article/view/13095>
- สมฤทัย กำจัดภัย, นนทชนนปภพ ปาลินทร, และ วิชาญ ไทยแท้. (2565). ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ด้านการสังเกตการสื่อสารความหมาย ของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3. *วารสารพุทธศาสตร์ มจร.อุบลราชธานี*, 4(1), 25–36. <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JOB2025/article/view/3902>
- Brandt, R. S. (Ed.). (1979). *Partners: Parents & Schools*. ERIC Clearinghouse on Early Childhood Education. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED177700.pdf>
- Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York. https://philpapers.org/rec/DEWEAE-2?utm_source=chatgpt.com

- Epstein, J. L. (1995). School/Family/Community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 76(9), 701-712.
- Epstein, J. L. (1998). *School, Family, and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools*. Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780429494673>
- Guilford, J. P., & Hoepfner, R. (1971). *The analysis of intelligence*. McGraw-Hill, 125–127. https://books.google.co.th/books/about/The_Analysis_of_Intelligence.html?id=7JpAwWEACAAJ&redir_esc=y
- Helm, J., Beneke, S., & Steinheimer, K. (1998). *Windows on learning: Documenting young children's work*. New York: Teacher's College Press, 39, 35-100. <https://www.tcpress.com/windows-on-learning-9780807747865>
- Helm, J. H., & Katz, L. G. (2001). *Young investigators: The project approach in the early years*. Teachers College Press.
- Magdalena, I., Fadhilahwati, N. F., Amalia, R., & Farhana, S. (2023). *Improving Mathematics Learning Outcomes Through Problem Based Learning (PBL) Learning Model For 4th Grade Students*. *Romeo Review of Multidisciplinary Education culture and Pedagogy*, 2(2), 78-82. <https://doi.org/10.55047/romeo.v2i2.692>

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริ Factors Affecting Household Accounting and Occupational Costs of Farmers in Thailand's Royal Initiative Projects

ดารณี ไจวงศ์^{1*}, กรรณิการ์ จันทรอินทร์², ปฐมชัย กรเลิศ², ทศพร ไชยประคอง²

Daranee Jaiwong^{1*}, Kannika Janin², Pathomchai Kornlert², Thodsaporn Chaiprakong²

¹สาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง
200 หมู่ 17 ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52000 ประเทศไทย

¹Accounting Department, Faculty of Business Administration and Liberal Arts
Rajamangala University of Technology Lanna Lampang
200 moo 17, Pichai Sub-district, Mueang District, Lampang Province, 52000, Thailand

²สาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่
128 ถนนห้วยแก้ว ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300 ประเทศไทย

²Accounting Department, Faculty of Business Administration and Liberal Arts
Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Mai
128 Huay Kaew Road, Chang Phueak Sub-district, Mueang District,
Chiang Mai Province, 50300, Thailand

รับบทความ: 18 เมษายน 2568 ปรับปรุงบทความ: 16 กันยายน 2568 ตอปรับตีพิมพ์บทความ: 7 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชี (2) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทั่วไปต่อปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชี และ (3) สภาพปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน และบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ โดยกลุ่มประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ คือเกษตรกรในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นในภาพรวมมากที่สุดด้านทัศนคติ รองลงมาคือด้านการส่งเสริมและการ

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

อีเมล: thodsaporn@rmutl.ac.th

สนับสนุน และด้านความรู้ความเข้าใจ ตามลำดับ การศึกษาความแตกต่างสถานภาพทั่วไปต่อปัจจัย พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่งผลต่อปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และได้รับการส่งเสริมสนับสนุนในระดับที่แตกต่างกัน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทั่วไปต่อปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีพบว่ารายได้ต่อเดือนและความถี่ในการจดบันทึกมีความสัมพันธ์ต่อปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ ในขณะที่อายุและระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์ต่อปัจจัยด้านทักษะ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนโดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี พบว่า มีความยุ่งยากและซับซ้อน ไม่สามารถจดจำรายการที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้ เขียนและอ่านหนังสือไม่ออก และขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการจดบันทึก และติดตามผลต่างต่อเนื่องและขาดการช่วยเหลือแนะนำจากภาครัฐ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมความรู้ทางการเงิน และจัดให้มีการสนับสนุนสำหรับเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในโครงการจากสถาบันที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ

บัญชีครัวเรือน เกษตรกร โครงการพระราชดำริ ปัจจัยส่งผลกระทบ

Received: April 18, 2025

Revised: September 16, 2025

Accepted: November 7, 2025

Abstract

This study examines the factors influencing household accounting and occupational cost recording among farmers participating in Thailand's Royal Initiative Projects. The research aims to (1) identify key determinants affecting accounting practices, (2) analyze the relationship between demographic characteristics and these determinants, and (3) explore challenges and barriers to effective implementation of household and occupational cost accounting. A sample of 384 farmers was surveyed by using structured questionnaires. Data were analyzed using descriptive statistics percentage, frequency, mean, and standard deviation and inferential statistics to test relationships and differences. The results indicate that attitude was perceived as the most influential factor, followed by institutional support and promotion, and knowledge and understanding. Statistically significant differences were observed across demographic groups, particularly in relation to knowledge, attitude, and support. Monthly income and frequency of record-keeping were significantly associated with knowledge and understanding, while age and educational attainment were significantly related to attitude and support. Key challenges identified include the complexity of accounting procedures, difficulty in recalling daily transactions, low literacy levels, lack of tools for continuous record-keeping and monitoring, and limited guidance and support from government agencies. These findings

underscore the need for targeted interventions to enhance financial literacy and provide sustained institutional support for farmers engaged in community based accounting initiatives.

Keywords

Household accounts, farmers, royal projects, influencing factors

บทนำ (Introduction)

ในปี พ.ศ. 2567 เศรษฐกิจในประเทศไทยยังคงเผชิญกับความผันผวนจากทั้งปัจจัยภายใน และภายนอกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจโลก ราคาสินค้าเกษตรที่เปลี่ยนแปลง และต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น สภาพแวดล้อมดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงของครัวเรือนจากรายรับ-รายจ่ายที่ไม่สัมพันธ์กัน โดยเฉพาะครัวเรือนในกลุ่มเกษตรกรที่มีรายได้หลักจากการผลิตทางการเกษตร ถึงแม้ว่าหนี้ครัวเรือนโดยรวมจะมีแนวโน้มลดลงในเชิงปริมาณเมื่อเทียบกับรายได้ แต่ยังคงพบว่า ความสามารถในการชำระคืน ระดับความมั่นคงของรายได้ที่ไม่แน่นอน หรือวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมยังมีความเสี่ยงสูง สะท้อนให้เห็นว่า ครัวเรือนจำนวนมากมีความเปราะบางทางการเงิน ประสบกับปัญหาการขาดสภาพคล่อง ขาดเงินหมุนเวียน ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด ทั้งนี้ พฤติกรรมการใช้จ่ายยังขาดการวางแผน ขาดเครื่องมือในการบริหารจัดการทางการเงิน ทำให้เกิดปัญหาทางการเงินมีความซับซ้อน ทำให้เกิดต้นทุนในการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2568)

เกษตรกรไทยยังคงเป็นกลุ่มประชากรที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมไทย ข้อมูลสำมะโนการเกษตร พ.ศ. 2566 ประเทศไทยมีเกษตรกรผู้ถือครองทำการเกษตรจำนวน 8.7 ล้านราย คิดเป็นร้อยละ 37.5 ของครัวเรือนทั้งหมด โดยมีพื้นที่ถือครองรวม 142.9 ล้านไร่ หรือร้อยละ 44.5 ของพื้นที่ประเทศ โดยพื้นที่ปลูกข้าวมีมากที่สุดถึง 66 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 46.2 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มเกษตรกรไทย เป็นกลุ่มประชากรที่เผชิญกับความเสี่ยงด้านการเงินมาจากรายได้ที่ไม่แน่นอน มีต้นทุนอาชีพที่สูง และการขาดทักษะด้านการวางแผนการใช้จ่าย

การจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนอาชีพ จึงมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการทางการเงินของเกษตรกร โดยสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจดบันทึก และติดตามรายรับ - รายจ่าย วิเคราะห์ผลการประกอบอาชีพ และวางแผนการลงทุน และการผลิตอย่างมีระบบจะสามารถทำให้เกษตรกรสามารถประเมินสถานะและสภาพแวดล้อมทางการเงินของตนเองได้อย่างแท้จริง สามารถลดความเสี่ยงด้านหนี้สิน และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาว อย่างไรก็ตาม เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักถึงประโยชน์ของการทำบัญชี ขาดความสม่ำเสมอในการบันทึกข้อมูล และไม่สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2567)

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทยอย่างรอบด้าน ทั้งด้านการเกษตร สิ่งแวดล้อม อาชีพ การศึกษา และสาธารณสุข โดยเฉพาะการส่งเสริมให้เกษตรกรเรียนรู้ และปฏิบัติการจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนอาชีพ ซึ่งถือเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการสร้างวินัยทางการเงิน พัฒนาทักษะการวางแผน และเสริมสร้างศักยภาพในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนอาชีพของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริ ตลอดจนสำรวจสภาพปัญหา และอุปสรรคที่เกษตรกรเผชิญอยู่ในปัจจุบัน เพื่อเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายและการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี ส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสนับสนุนการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทั่วไปต่อปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริ
3. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริ

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบัญชีและต้นทุนการผลิต

นิพนธ์ เทินโชคชัยชนะ (2559, 76-84) ได้สรุปความหมาย การบัญชีครัวเรือน (Household Accounting) หรือ การบัญชีส่วนบุคคล (Personal Accounting) ว่า การบัญชีที่มีครัวเรือน หรือบุคคลธรรมดาเป็นหน่วยงานทางบัญชีและใช้เป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาทางการเงิน สร้างอุปนิสัยการออมและวิจัยทางการเงินให้แก่ครอบครัวหรือบุคคลธรรมดา ประกอบไปด้วย 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การบันทึกข้อมูล (Recording) การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) และการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ (Using)

จากนิยาม สามารถสรุปได้ว่า การบัญชี หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลทางการเงินอย่างมีขั้นตอน โดยการบันทึกรายการที่เกี่ยวข้องกับการเงิน จัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ จากนั้นจึงจัดทำรายงานทางการเงิน ตลอดจนนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ (2561, 4) ได้ให้ความหมายการบัญชีต้นทุน (Cost Accounting) คือ การบัญชีที่ทำหน้าที่หลักในการสะสมข้อมูลบัญชีต้นทุนที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต เพื่อคำนวณหาต้นทุนของผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิต

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ทักษะและการส่งเสริมและสนับสนุน

Bloom et al. (1971, 271) ได้ให้ความหมายของความรู้ความเข้าใจคือความสามารถในการรับรู้และจำเรื่องต่าง ๆ และความสามารถในการแปลความ การตีความ การขยายความ สรุปอ้างอิง บรรยายในเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ Klopfer (1971, 12) ได้ให้ความหมายว่า คือการระบุน้ำรู้เกี่ยวกับความจริง ศัพท์นิยาม ความคิดรวบยอด ข้อตกลง เทคนิค หลักการ ทฤษฎีต่าง ๆ และความสามารถจำแนกความรู้ได้เมื่อปรากฏอยู่ในรูปแบบใหม่ หรือแปลความรู้จากสัญลักษณ์หนึ่งไปสู่อีกสัญลักษณ์หนึ่ง

จากแนวคิด องค์ประกอบของทัศนคติของ Assael (1995, 267) ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบด้านปัญญา องค์ประกอบด้านอารมณ์ และองค์ประกอบด้านพฤติกรรม ได้แก่ แนวโน้มหรือความพร้อมที่บุคคลจะปฏิบัติ พะยอม วงศสารศรี (2562, 94) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นความรู้สึกที่ปักใจเชื่อและข้อสันนิษฐานของปัจเจกชนมีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ชี้ชัดถึงลักษณะการนึกคิดของร่างกายของแต่ละคนในการที่สะท้อนการกระทำต่อสิ่งนั้นที่แตกต่างกันออกไป สุภวรรณ ปานจ้อย (2560, 9-10) ให้ความหมายของทัศนคติว่า ทัศนคติ คือระดับความรู้สึกต่อบางสิ่ง ซึ่งสามารถนำไปสู่พฤติกรรมที่จะแสดงออกตอบสนองต่อสิ่งเร้าซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งเชิงบวกหรือเชิงลบ

จากแนวคิด ทฤษฎี ข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจ คือ ความสามารถในการรับรู้ ตีความ จำแนก และสรุปเรื่องราวต่าง ๆ ได้ เมื่อรูปแบบนั้นเปลี่ยนแปลงไป ทัศนคติ คือระดับของความรู้สึกและความเชื่อที่ส่งผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งแสดงออกผ่านทางบุคลิกภาพของบุคคลนั้น ทัศนคติสามารถเปลี่ยนไปได้ตามการศึกษา การรับรู้และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการลอกเลียนแบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้าอย่างมีนัยสำคัญ และการส่งเสริมและสนับสนุน คือวิธีการในการใช้ความรู้และเทคโนโลยีไปถ่ายทอดหรือฝึกอบรมด้วยวิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล แบบกลุ่มบุคคล รวมถึงการส่งเสริมแบบมวลชน เพื่อสร้างความรู้และเข้าใจไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีการดำรงชีวิตเป็นไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีในอนาคต

3. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

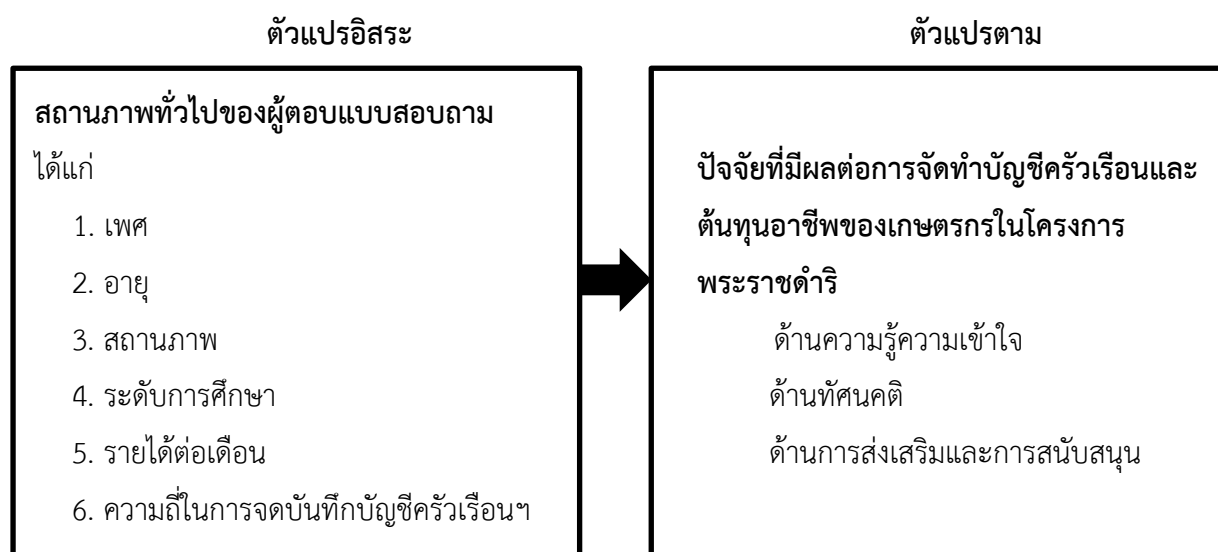
จันทร์ศิลา จะเปี้ย (2566, 70-75) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้บัญชีเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรไทย ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทำบัญชีรับ - จ่ายในครัวเรือนเรียงลำดับตามความสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม ทั้ง ด้านการชักจูง/จูงใจจากการรวมกลุ่มหรือเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมและด้านพฤติกรรมเลียนแบบ รองลงมา คือ ปัจจัยการส่งเสริมและสนับสนุนของภาครัฐ ลำดับต่อมา คือ ปัจจัยด้านทัศนคติและการเรียนรู้ โดยกลุ่มที่จัดทำบัญชีมีทัศนคติที่ดีกว่ากลุ่มที่ไม่จัดทำบัญชีรับ - จ่ายในครัวเรือน และลำดับสุดท้าย คือ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจทำบัญชีรับ - จ่ายในครัวเรือน และด้านสถานะทางการเงินของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจทำบัญชีรับ - จ่ายในครัวเรือน แนวทางในการส่งเสริมการจัดทำบัญชี ได้แก่ การส่งเสริมด้วยปัจจัยทางสังคม และการสร้างแรงจูงใจ สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างเจ้าหน้าที่ ชุมชน และคนในชุมชน การส่งเสริมสนับสนุนของภาครัฐด้านงบประมาณ

จัดทำแผนการปฏิบัติงานโดยสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงพร้อมกับการสอนทฤษฎีเพื่อให้สามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดต่อได้ การส่งเสริมด้านทัศนคติและการเรียนรู้ การส่งเสริมด้านปัจจัยส่วนบุคคล และการส่งเสริมด้านอื่น ๆ วิจิต เอียงอ่อนและ อลิษา ประสมผล (2567, 103-118) ได้ศึกษาการวิเคราะห์สภาพปัญหาอุปสรรคและแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหมู่ 1 ตำบลเกาะกูด อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด พบว่า สภาพปัจจุบันไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน สาเหตุหลักๆ ไม่มีเวลาในการจัดทำ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ เคยเข้ารับการอบรมรวมถึงเคยได้รับการแจกคู่มือ สมุด เอกสารการจัดทำบัญชีครัวเรือนสภาพปัญหาและอุปสรรคภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ยังสับสนและไม่เข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน การสนทนากลุ่มย่อย พบว่า แนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของครัวเรือนควรมีการเชิญชวน ส่งเสริมสร้างทัศนคติที่ดีสร้างผู้นำต้นแบบ เช่น หัวหน้าชุมชนเพื่อเป็นตัวอย่างการจัดทำบัญชีครัวเรือนจัดอบรมให้ความรู้และติดตามผลหลังอบรมอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงสร้างแหล่งเรียนรู้การจัดทำบัญชีครัวเรือนในชุมชน อุษา จุฑะสุวรรณศิริ (2563, 163-174) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนบางไผ่แก่งหวายหิรัญบุรี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ รายจ่ายแนวทาง แนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่สำคัญ คือต้องทำอย่างสม่ำเสมอจึงจะเกิดประโยชน์ต่อตนเอง TRUONG D.V., GIAO N.2, LY LE.T.T. (2020, 267-272) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของผู้หญิงในการพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัวครัวเรือนในชนบทของประเทศเวียดนาม พบปัจจัยสำคัญหลายประการ ที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของผู้หญิงในการพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัวครัวเรือนในชนบท เช่น ระดับการศึกษา สุขภาพ นโยบายสังคม การเข้าถึงข้อมูล และความเหลื่อมล้ำทางเพศ ฯลฯ ที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของสตรีในการพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัวครัวเรือนในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเข้าถึงข้อมูลเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้สตรีมีความรู้พื้นฐานไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อสตรีจำนวนมากในการได้รับแหล่งข้อมูลจากการฝึกอบรม การโฆษณาชวนเชื่อ และการเรียนรู้ Hoxha et al. (2022, 54-63) ทำการศึกษาทางการเงินของเกษตรกรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับผลลัพธ์ในแง่ของผลผลิตและประสิทธิภาพกับเอกสารทางการเงินให้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเข้าถึงเงินทุนและผลการดำเนินงานโดยรวม บทความนี้วิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความรู้ทางการเงินของเกษตรกร โดยอ้างอิงจากการสำรวจฟาร์มแบบมีโครงสร้างผลการวิจัยพบว่า มีปัจจัยหลายประการที่กำหนดความรู้ทางการเงินของเกษตรกร ซึ่งรวมถึงตัวแปรทางสังคมและประชากร ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ทิศทางการตลาด และการมีส่วนร่วมตามสัญญา การปรับปรุงการบูรณาการห่วงโซ่คุณค่าของฟาร์มครอบครัวและการยกระดับการศึกษาโดยรวมจะช่วยให้การศึกษาทางการเงินดีขึ้นและการเข้าถึงเงินทุนสูงขึ้น ทั้งนี้ Whedy Prasetyo. (2020, 444-457) กล่าวว่าความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างพฤติกรรมส่วนบุคคลในความสำเร็จของการวางแผนทางการเงินครัวเรือนได้รับอิทธิพลอย่างมากจากกิจกรรมการออม การให้ความสำคัญกับรายจ่าย การเตรียมเงินทุนสำรองฉุกเฉิน และความใส่ใจต่อสินเชื่อ ดังนั้นสมมติฐานพื้นฐานสำหรับการขยายขอบเขตการวางแผนทางการเงินครัวเรือนโดย

อิงจากการรับรู้ของแต่ละครัวเรือนเกี่ยวกับการรับมือกับโควิด-19 จึงมีความสอดคล้องกันในเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ การวางแผนทางการเงินครัวเรือนยังเป็นปัจจัยหลักในการประยุกต์ใช้การบัญชีครัวเรือน Adeniyi and Ojuye (2021, 297-208) กล่าวว่า นักวิชาการด้านการบัญชีควรเพิ่มความพยายามในการรวมวิชาบัญชีครัวเรือนไว้ในหลักสูตรการบัญชีของโรงเรียนมัธยมศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไนจีเรียโดยเร็ว นอกจากนี้ เชื่อว่าความรู้ด้านการบัญชีครัวเรือนจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และความรับผิดชอบในครอบครัว Biyanwila and Anuradha (2023, 87-107) ได้กล่าวว่า ปัจจัยทางพฤติกรรมที่สำคัญที่สุดของภาวะหนี้สินล้นพ้นตัวของครัวเรือน ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน การรับรู้ความเสี่ยง วัฒนธรรม Abebe (2017, 40-45) ได้กล่าวถึงผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่ามีปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อทัศนคติการออมของครัวเรือนในชนบทในพื้นที่ศึกษา เช่น ขนาดที่ดินของครัวเรือน ระดับรายได้ของครัวเรือน สถานภาพสมรสของครัวเรือน ระดับการศึกษาของครัวเรือน อาชีพของครัวเรือน นิสัยการดื่มแอลกอฮอล์ และอื่น ๆ ล้วนมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อปริมาณเงินออมของครัวเรือน ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนในชนบทมีการออมในสัดส่วนที่ต่ำเมื่อเทียบกับรายได้ของครัวเรือน เนื่องจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบควรให้ความสำคัญกับการออมในระดับกฎหมายของครัวเรือนในชนบท

จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ข้างต้น คณะผู้วิจัยได้นำมาสร้างกรอบแนวคิดในการจัดทำงานวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

การวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการในลักษณะวิจัยเชิงสำรวจ ทำการเก็บข้อมูลด้วยการส่งแบบสอบถามไปยังเกษตรกรที่จัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพในโครงการ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เกษตรกรในโครงการพระราชดำริ ในปีงบประมาณ 2567 จำนวน 469 คน แบ่งออกเป็น 8 โครงการ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2567) โดยใช้แบบสอบถามและทำการส่งแบบสอบถามโดยช่องทางไปรษณีย์และจัดส่งในรูปแบบของออนไลน์ ในการรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ ได้รับการตอบกลับทั้งสิ้น 384 คน คิดเป็นร้อยละ 81.88

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอรายงานในรูปแบบตารางประกอบความเรียง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ความถี่ในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพ ซึ่งคำถาม มีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check List)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ 15 ข้อ ด้านทัศนคติ 9 ข้อ และด้านการส่งเสริมและสนับสนุน 5 ข้อ รวมทั้งสิ้น 29 ข้อ โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตรวัดประเมินค่าแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) คำตอบเป็นแบบเลือกตอบตามระดับความคิดเห็นแบ่งเป็น 5 ดังนี้

5 คะแนนกำหนดให้ระดับมากที่สุด

4 คะแนนกำหนดให้ระดับมาก

3 คะแนนกำหนดให้ระดับปานกลาง

2 คะแนนกำหนดให้ระดับน้อย

1 คะแนนกำหนดให้ระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพของเกษตรกรในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 8 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตรวัดประเมินค่าแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) และจัดลำดับของปัญหา

1.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำร่างแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความครบถ้วน ความเหมาะสม ความถูกต้องของการใช้ภาษาและครอบคลุมเนื้อหาของงานวิจัย จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับเกษตรกรในโครงการพระราชดำริ จำนวน 50 คน และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1970, 449) ได้ค่าความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.851

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจำแนกตามแหล่งที่มาได้ 2 ประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

1) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ตำรา วิชาการ วิทยานิพนธ์ บทความ ระเบียบ วารสาร งานวิจัย หนังสือต่าง ๆ เอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ต

2) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ (Survey Method) ความคิดเห็นของเกษตรกรโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยออกแบบสอบถาม (Questionnaire) และส่งแบบสอบถามให้กลุ่มประชากรจัดเก็บข้อมูล จำนวน 469 ฉบับ ไปยังกลุ่มประชากรและได้รับกลับมาจำนวน 384 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 81.88 นั้น จึงนำผลจากการสำรวจมาวิเคราะห์ผลข้อมูลทางสถิติ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามส่วนที่1 ข้อมูลลักษณะของประชากรเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – List) ใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) สรุปค่ามาเป็นค่าร้อยละ (Percentage)

2.2 ข้อมูลการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – List) ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) กับตัวแปรที่มีระดับการวัดเชิงปริมาณ เป็นการกำหนดช่วงของค่าเฉลี่ยเพื่อการแปลความหมายแบ่งเป็น 5 ระดับคะแนนจากช่วงค่าเฉลี่ย

ระดับชั้นใช้สูตรการคำนวณช่วงกว้างของอันตรภาคชั้น (Best. 1981: 125) จากนั้นนำมาเทียบกับเกณฑ์ค่าคะแนน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, 123) ดังนี้

ค่าคะแนน 4.21 - 5.00 หมายถึง ให้ความสำคัญมากที่สุด

ค่าคะแนน 3.41 - 4.20 หมายถึง ให้ความสำคัญมาก

ค่าคะแนน 2.61 - 3.40 หมายถึง ให้ความสำคัญระดับปานกลาง

ค่าคะแนน 1.81 - 2.60 หมายถึง ให้ความสำคัญระดับน้อย

ค่าคะแนน 1.00 - 1.80 หมายถึง ไม่ให้ความสำคัญ

2.3 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ในการวิจัยครั้งนี้ จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และผู้วิจัยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบโดยใช้เทคนิค Factor Analysis เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทั่วไปต่อบัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทัศนคติ และด้านการส่งเสริมและสนับสนุน

ผลการวิจัย (Results)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่จัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 77.86 มีอายุ 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 64.06 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 69.53 มีระดับการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 91.67 มีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 81.77 มีความถี่ในการจดบันทึก คิดเป็นร้อยละ 95.10

ตารางที่ 1

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริ โดยภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน และต้นทุนอาชีพ โดยภาพรวม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านความรู้ความเข้าใจ	4.30	0.890	มากที่สุด
ด้านทัศนคติ	4.46	0.588	มากที่สุด
ด้านการส่งเสริมและการสนับสนุน	4.45	0.602	มากที่สุด
รวม	4.40	0.693	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทัศนคติ ($\bar{x} = 4.46$, S.D. = 0.588) ด้านการส่งเสริมและการสนับสนุน ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.602) และด้านความรู้ความเข้าใจ ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.890) อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ตารางที่ 2

ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทั่วไปต่อปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพของเกษตรกร ด้านความรู้ความเข้าใจ

ตัวแปร	B	Std.Error	b	t	Sig.	Tolerance	VIF
คงที่	5.744	.501		11.455	<.001		
เพศ (X_1)	-.141	.085	-.080	-1.669	.096	.987	1.013
อายุ (X_2)	.116	.079	.109	1.477	.140	.411	2.431
สถานภาพ (X_3)	-.120	.070	-.090	-1.728	.085	.825	1.211
ระดับการศึกษา (X_4)	.111	.206	.042	.539	.591	.377	2.651
รายได้ต่อเดือน (X_5)	-.278	.085	-.173	-3.295	.001*	.816	1.226
ความถี่ในการจดบันทึก (X_6)	-.289	.061	-.226	-4.722	<.001*	.982	1.018
R = 0.464, R ² = 0.215, Adjusted. R ² = 0.199, SE _{est} = 0.676, F = 13.621, Sig. = <.001*							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษา พบว่า สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่งผลกระทบต่อปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพของเกษตรกรในโครงการ

พระราชดำริ โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.464 และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ด้านความรู้ความเข้าใจได้ร้อยละ 19.90 โดยมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์เท่ากับ ± 0.676 มีค่า Tolerance ต่ำสุดอยู่ที่ 0.377 และ VIF สูงสุดอยู่ที่ 2.431

เมื่อพิจารณาสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า รายได้ต่อเดือน (Sig = .001) และความถี่ในการจดบันทึก ส่งผลต่อปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพ โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ตามลำดับ โดยสร้างสมการถดถอยได้ ดังนี้

$$Y = 5.744 - .141(X_1) + .116(X_2) - .102(X_3) + .111(X_4) - .278(X_5) - .289(X_6)$$

$$Z = -0.8(X_1) + .109(X_2) - .090(X_3) + .042(X_4) - .173(X_5) - .226(X_6)$$

ตารางที่ 3

ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทั่วไปต่อปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริ ด้านทัศนคติ

ตัวแปร	B	Std.Error	b	t	Sing.	Tolerance	VIF
คงที่	3.650	.255		14.336	<.001		
เพศ (X ₁)	-.067	.043	-.079	-1.561	.119	.987	1.013
อายุ (X ₂)	.216	.040	.427	5.418	<.001*	.411	2.431

ตารางที่ 3

ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทั่วไปต่อปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริ ด้านทัศนคติ (ต่อ)

ตัวแปร	B	Std.Error	b	t	Sing.	Tolerance	VIF
สถานภาพ (X ₃)	-.021	.035	-.034	-.603	.547	.825	1.211
ระดับการศึกษา (X ₄)	.402	.105	.315	3.831	<.001*	.377	2.651
รายได้ต่อเดือน (X ₅)	-.084	.043	-.110	-1.968	.050	.816	1.226
ความถี่ในการจดบันทึก (X ₆)	-.028	.031	-.045	-.885	.377	.982	1.018
R = 0.333, R ² = 0.111, Adjusted. R ² = 0.093, SE _{est} = 0.343, F = 6.210, Sig. = <.001*							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษา พบว่า สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่งผลต่อปัจจัย ด้านทัศนคติที่ส่งผลกระทบต่อจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพ โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.333 และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ด้านทัศนคติได้ร้อยละ 9.30 โดยมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์เท่ากับ ± 0.343 มีค่า Tolerance ต่ำสุดอยู่ที่ 0.377 และ VIF สูงสุดอยู่ที่ 2.651

เมื่อพิจารณาภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า อายุและระดับการศึกษา ($\text{Sig} = .001$) ส่งผลต่อปัจจัยด้านทัศนคติที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพ โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ตามลำดับ

ตารางที่ 4

ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทั่วไปต่อปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริ ด้านการส่งเสริมและการสนับสนุน

ตัวแปร	B	Std.Error	b	t	Sig.	Tolerance	VIF
คงที่	3.818	.308		12.409	<.001		
เพศ (X_1)	-.015	.052	-.015	-.296	.767	.987	1.013
อายุ (X_2)	.222	.048	.362	4.598	<.001*	.411	2.431
สถานภาพ (X_3)	-.058	.043	-.075	-1.358	.175	.825	1.211
ระดับการศึกษา (X_4)	.424	.127	.275	3.347	<.001*	.377	2.651
รายได้ต่อเดือน (X_5)	-.094	.052	-.101	-1.807	.072	.816	1.226
ความถี่ในการจัดบันทึก (X_6)	-.078	.038	-.105	-2.069	.039	.982	1.018
$R = 0.339$, $R^2 = 0.115$, Adjusted. $R^2 = 0.097$, $SE_{est} = 0.415$, $F = 6.443$, $\text{Sig.} = <.001^*$							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษา พบว่า สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่งผลต่อปัจจัยด้านการส่งเสริมและการสนับสนุนที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพ โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.339 และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ด้านการส่งเสริมและการสนับสนุนได้ร้อยละ 9.70 โดยมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์เท่ากับ ± 0.415 มีค่า Tolerance ต่ำสุดอยู่ที่ 0.377 และ VIF สูงสุดอยู่ที่ 2.651

เมื่อพิจารณาภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า อายุและระดับการศึกษา ($\text{Sig} = .001$) ส่งผลต่อปัจจัยด้านการส่งเสริมและการสนับสนุน ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพ โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ตามลำดับ

ตารางที่ 5

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการการจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ

ปัจจัยภายในและภายนอก	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับปัญหาและอุปสรรค	ลำดับ
1. ปัจจัยภายใน				
1.1 การจัดทำบัญชีมีความยุ่งยากและซับซ้อนเกินไป	4.49	.574	มากที่สุด	1
1.2 ไม่สามารถจดจำรายการที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้	4.33	.853	มากที่สุด	2
1.3 เขียนและอ่านหนังสือไม่ออก	4.29	.888	มากที่สุด	3
1.4 ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการจดบันทึก	4.28	.855	มากที่สุด	4
รวม	4.35	.793		
2. ปัจจัยภายนอก				
2.1 ขาดการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง	4.34	.898	มากที่สุด	1
2.2 ขาดแหล่งข้อมูลศึกษาเพิ่มเติม	4.29	.908	มากที่สุด	2
2.3 ขาดการช่วยเหลือ แนะนำจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ	4.25	.873	มากที่สุด	3
รวม	4.29	.893		

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการการจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = .793) เมื่อพิจารณาปัจจัยภายในรายข้อ พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = .893) โดยมีการจัดทำบัญชีมีความยุ่งยากและซับซ้อนเกินไป ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = .574) รองลงมาคือไม่สามารถจดจำรายการที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้ ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = .853) เขียนและอ่านหนังสือไม่ออก ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = .888) ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการจดบันทึก ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = .855) ตามลำดับ ส่วนปัจจัยภายนอกรายข้อ พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = .893) โดยมีปัญหาคือขาดการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.34$, S.D. = .898) รองลงมาคือขาดแหล่งข้อมูลศึกษาเพิ่มเติม ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = .908) และขาดการช่วยเหลือ แนะนำเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = .873) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นในภาพรวมมากที่สุดด้านทัศนคติ รองลงมาคือด้านการส่งเสริมและการสนับสนุน และด้านความรู้ความเข้าใจ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อูชา จุฑะสุวรรณศิริ (2563, 163-174) ได้ค้นพบระดับของยอมรับการจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง และต้องมีแนวทางในการจัดทำบัญชีอย่างสม่ำเสมอ

การศึกษาความแตกต่างสถานภาพทั่วไปต่อไปยัง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่งผลต่อบัณฑิตด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิด และได้รับการส่งเสริมสนับสนุน ในระดับที่แตกต่างกัน โดยด้านสถานภาพทั่วไปพบว่า เพศหญิงที่มีสถานภาพสมรส จะมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิดและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนมากกว่าผู้ที่มีสถานภาพโสด หมาย หยา ร้าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Truong et al. (2020, 267-272) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของผู้หญิงในการพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัวครัวเรือนในชนบทของประเทศเวียดนาม พบปัจจัยสำคัญหลายประการ ที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของผู้หญิงในการพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัวครัวเรือนในชนบท

ด้านระดับการศึกษาพบว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จะมีความรู้ความเข้าใจ มีทัศนคติและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนมากกว่าการศึกษาระดับปริญญาตรีและต่ำกว่าปริญญาตรี สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษา จุฑะสุวรรณศิริ (2563, 163-174) กล่าวว่า ผู้ที่มีการศึกษาต่างกันมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งผู้ที่มีการศึกษาดีย่อมพิจารณาเห็นความสำคัญของการจัดทำบัญชีครัวเรือนมากกว่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาเห็นประโยชน์ที่เกิดจากการจัดทำบัญชี ครัวเรือนมากกว่า

ด้านรายได้ต่อเดือน พบว่า รายได้ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการจัดทำบัญชีโดยผู้ที่มีรายได้ 10,001 – 20,000 บาท จะมีความรู้ความเข้าใจมีทัศนคติและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนมากกว่าผู้ที่มีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาท สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษา จุฑะสุวรรณศิริ (2563, 163-174) กล่าวว่า ผู้ที่มีรายได้ต่างกันมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อธิบายได้ว่าผู้ที่คำนึงถึงรายได้มากจะเป็นผู้ที่พิจารณาเห็นความสำคัญของการจัดทำบัญชีครัวเรือนมากกว่า เนื่องจากว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนจะทำให้มองเห็นรายได้ที่เพิ่มขึ้น หรือลดลงดังนั้นการเป็นผู้ที่มีรายได้มากจึงอาจทำให้ตระหนักถึงการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ด้านความถี่ในการจัดบันทึกพบว่าผู้ที่จัดบันทึกอย่างสม่ำเสมอจะมีความรู้ความเข้าใจ มีทัศนคติและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนมากกว่าผู้ที่มีความถี่ในการบันทึกบางเวลาและไม่จัดบันทึก สอดคล้องกับ วิจิต เจริญอ่อน และ อลิษา ประสมผล (2567, 103-118) ที่พบว่า สาเหตุหลักๆ ไม่มีเวลาในการจัดทำบัญชีส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมรวมถึงเคยได้รับการแจกคู่มือ สมุด เอกสารการจัดทำบัญชีครัวเรือนแต่ยังสับสนและไม่เข้าใจในกระบวนการจัดทำบัญชีจึงส่งผลต่อความสม่ำเสมอในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทั่วไปต่อบัณฑิตที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชี พบว่ารายได้ต่อเดือนและความถี่ในการจัดบันทึกมีความสัมพันธ์ต่อบัณฑิตด้านความรู้ความเข้าใจ โดยผู้ที่มีรายได้มั่นคงและมีวินัยในการบันทึกบัญชีจะสามารถเรียนรู้และเข้าใจการทำบัญชีได้ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษา จุฑะสุวรรณศิริ (2563, 163-174) กล่าวว่าผู้ที่มีรายได้ต่างกันมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยรวมแตกต่างกันในขณะที่ยังและระดับการศึกษามีความสัมพันธ์ต่อบัณฑิตด้านทัศนคติ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุน โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือผู้ที่มีอายุมากและมีการศึกษาสูง มีแนวโน้มที่จะทำบัญชี ได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องมากกว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษา จุฑะสุวรรณศิริ (2563, 163-174) กล่าวว่าผู้ที่มีอายุต่างกันมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยรวมแตกต่างกัน โดยผู้ที่มีอายุ 46 – 55 ปี มีการจัดทำบัญชีมากที่สุด ทั้งนี้

อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่มีอายุมากมีประสบการณ์การเรียนรู้ในการดำรงชีวิตมากกว่าจึงทำให้ มีความตระหนักรู้ถึง ความสำคัญในการจัดทำบัญชีครัวเรือนมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย อีกทั้ง Hoxha et al. (2022, 54-63) ได้ค้นพบ ว่า การยกระดับการศึกษาโดยรวมจะทำให้การศึกษาทางการเงินดีขึ้น ทั้งนี้ Prasetyo. (2020, 444-457) เห็น ว่าพฤติกรรมส่วนบุคคลในความสำคัญของการวางแผนการเงินครัวเรือนได้รับอิทธิพลมาจากการให้ความสำคัญ ในการรับจ่าย ในด้านสาเหตุความรู้ความเข้าใจ มีความสอดคล้องกับการส่งเสริมและสนับสนุน ที่ยังคง ต้องการให้มีการสนับสนุนการให้ความรู้ความเข้าใจจากภาครัฐ หรือผู้มีประสบการณ์มาถ่ายทอดความรู้ สร้าง ความเข้าใจ รวมถึงสร้างแรงจูงใจในการทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพ Biyanwila and Anuradha (2023, 84-107) คิดเห็นในประเด็นการรับรู้ความรู้ทางการเงิน การรับรู้ความเสี่ยง สอดคล้องกับ จันทรศิลา จะเปี้ย (2566) ที่เห็นว่า การส่งเสริมและสนับสนุนของภาครัฐ ถึงแม้จะเป็นประเด็นรอง แต่ก็ส่งผลต่อระดับ ทักษะและการเรียนรู้ และตัดสินใจทำบัญชีรับจ่ายในครัวเรือน ตลอดจน Abera Abebe (2017, 40-45) เห็นว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถสร้างอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมของเกษตรกรที่จะส่งผลต่อทัศนคติการ ออมที่มาจากปัจจัยหลักได้แก่ระดับรายได้และอาชีพของครัวเรือนที่จะเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี พบว่า มีความยุ่งยากและซับซ้อน ไม่สามารถจดจำรายการ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้ เขียนและอ่านหนังสือไม่ออก และขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการจดบันทึกและ ติดตามผลต่างต่อเนื่องและขาดการช่วยเหลือแนะนำจากภาครัฐ สอดคล้องกับ วิจิต เอียงอ่อน และ อลิษา ประสมผล (2567, 103-118) ที่วิเคราะห์สาเหตุไว้ว่า เกษตรกรไม่มีเวลาในการจัดทำบัญชีเกิดจากสภาพปัญหา เกิดจากความสับสน ไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพ Biyanwila and Anuradha. (2023, 84-107) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรมีหนี้สินล้นพ้นตัวของครัวเรือน ได้แก่การขาด ความรู้ทางการเงิน และสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมสอดคล้องกับ จันทรศิลา จะเปี้ย (2566, 70-75) ที่เห็นว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสอนทฤษฎีพร้อมสอดแทรกการปฏิบัติจริงที่จะสามารถนำไปถ่ายทอดได้

สรุป (Conclusion)

จากผลการวิจัยสามารถสรุปผลได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 77.86 มีอายุ 50 ปีขึ้นไป สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี รายได้ต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท มีการจดบันทึกไม่สม่ำเสมอ ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นในภาพรวมมากที่สุดด้าน ทักษะคิด รองลงมาคือด้านการส่งเสริมและการสนับสนุน และด้านความรู้ความเข้าใจ ตามลำดับ

การศึกษาความแตกต่างสถานภาพทั่วไปต่อปัจจัย พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่งผลต่อปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิด และได้รับการส่งเสริมสนับสนุน ในระดับที่แตกต่างกัน ด้านสถานภาพทั่วไปพบว่า เพศหญิงที่มีมีสถานภาพสมรส จะมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิดและได้รับการ ส่งเสริมสนับสนุนมากกว่าผู้ที่มีสถานภาพโสด หม้าย หย่าร้าง ด้านระดับการศึกษาพบว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง กว่าปริญญาตรี จะมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะคิดและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนมากกว่าการศึกษาระดับ ปริญญาตรีและต่ำกว่าปริญญาตรี ด้านรายได้ต่อเดือน พบว่า รายได้ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการจัดทำบัญชีโดย

ผู้ที่มีรายได้ 10,001 – 20,000 บาท จะมีความรู้ความเข้าใจมีทัศนคติและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนมากกว่าผู้ที่มีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาท ด้านความถี่ในการจัดบันทึกพบว่าผู้ที่จัดบันทึกอย่างสม่ำเสมอจะมีความรู้ความเข้าใจ มีทัศนคติและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนมากกว่าผู้ที่มีความถี่ในการบันทึกบางเวลาและไม่จัดบันทึก ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทั่วไปต่อปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชี พบว่ารายได้ต่อเดือนและความถี่ในการจัดบันทึกมีความสัมพันธ์ต่อปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ ในขณะที่อายุและระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อปัจจัยด้านทัศนคติ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุน โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี พบว่า มีความยุ่งยากและซับซ้อน ไม่สามารถจดจำรายการ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้ เขียนและอ่านหนังสือไม่ออก และขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดบันทึกและติดตามผลต่างต่อเนื่องและขาดการช่วยเหลือแนะนำจากภาครัฐ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยในครั้งนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพ เพื่อกระตุ้น ความสนใจ และการเข้าถึงรวมถึงเสริมสร้างองค์ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสำหรับกลุ่มเกษตรกรในโครงการพระราชดำริให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพให้กับเกษตรกรนอกโครงการพระราชดำริ
2. ควรเพิ่มปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่อาจส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและต้นทุนอาชีพเพื่อให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2567). *โครงการพระราชดำริ ประจำปีงบประมาณ 2567*.
<https://www.cad.go.th/main.php?filename=royalproject>.
- จันทร์ศิลา จะเปี้ย (2566). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบการใช้บัญชีเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรไทยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ [การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. <https://doi.org/10.14457/TU.the.2023.1147>
- นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ. (2559). บัญชีพอเพียง: แก่ความยากจน. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 12(36). 76-84.
https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14456/jap.2016.34
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2562). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สารเชษฐ
- ไพศาล วรคำ. (2559). *การวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 8). มหาสารคาม: ตักศิลาการพิมพ์.

- วิจิต เอียงอ่อน และ อลิษา ประสมผล. (2567). การวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรคและแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหมู่ 1 ตำบลเกาะกูด อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด. *วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 6(1), 103-118. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmspsru/article/view/268504>
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2561). *การบัญชีต้นทุน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แมคกรอฮิลล์.
- สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568). *การแถลงข่าวรายงานภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สี่ของปี 2567 ทั้งปี 2567 และแนวโน้มปี 2568*. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=16142&filename=QGDP_report
- สุภาวรรณ ปานจ้อย. (2560). *การศึกษาทัศนคติที่มีต่อฟรีเซนต์อร์ซึ่งมีพฤติกรรมถ่ายเทของกลุ่มวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร* [การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. <https://doi.org/10.14457/TU.the.2017.161>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *สำมะโนการเกษตร*. <https://www.nso.go.th/nsoweb/main/summano/P7>
- อุษา จูฑะสุวรรณศิริ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนบางไผ่ไก่แขวงหิรัญบุรี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 14(1), 163-174. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/journaldru/article/view/253544>
- Abebe A. (2017). Factors Affecting Rural Household Saving (In Case of Wolayita Zone Ofa Woreda). *Journal of Poverty, Investment and Development*, 36, 40-45. <https://core.ac.uk/download/pdf/234695789.pdf>
- Adeniyi, S. I., & Ojuye, T. E. (2021). Family Attributes and Household Accounting in Ogun State, Nigeria. *Journal of Academic Research in Economics*, 13 (2), 297-208. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=983488>
- Assael, H. (1995). *Consumer behavior and marketing action* (5th ed.). The United of America: International Thomson.
- Best, J. W. (1981). *Research in education*. (4th ed). New Jersey: Prentice Hall.
- Biyanwila, B. P. U. K., & Anuradha, P. A. N. S. (2023). Behavioral Factors Affecting Household Over-Indebtedness: A Systematic Review. *Journal of Business Research and Insights*, 9(1), 84-107. <https://doi.org/10.31357/vjm.v9il.6373>
- Bloom, B. S., Madaus, G. F., & Hastings, J. T. (1971). *Hand Book on Formative and Summative Evaluation of Student Learning*. New York: McGraw – Hill Book.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological testing*. (3rd ed.). New York: Harper & Row

- Hoxha, A., Shahu, E., & Gjokaj, E. (2022). Farmers' financial education key determinant factors – case of the vegetable sector in Kosovo. *Journal of Economy and Agribusiness/FEA*, 15(2), 54-63. <https://www.researchgate.net/publication/376851119>
- Klopfer, L. E. (1971). *Evaluation of Learning in Science*. Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. New York: McGraw-Hill book company.
- Prasetyo, W. (2020). COVID-19 Learning Concerning Financial Planning Importance and Household Accounting. *Journal Review Akuntansi dan Keuangan*, 10(3), 444-457. <https://www.doi.org/10.22219/jrak.v10i3.13554>
- Truong D. V., Giao, N. & Ly, L. T. T. (2020). Factors Affecting the Role of Women in The Economec Development of Rural Household Families in Vietnam: A Case Study in Trieu Son District Thanh Hoa Province. *Growing Science*, 6, 267–272. <https://www.doi.org/10.5267/j.ac.2020.3.001>

การวิเคราะห์อิทธิพลเชิงเส้นทางของกรอบความคิดแบบเติบโตต่อผลการปฏิบัติงานผ่าน
พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การในกลุ่มพนักงานอายุระหว่าง 29–60 ปี

ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Path Analysis of Growth Mindset's Influence on Job Performance Through
Organizational Citizenship Behavior Among Employees Aged 29-60 in the
Bangkok Metropolitan Region

ธารทิพย์ พจน์สุภาพ *

Thantip Pojsupap *

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

60 ถนนร่มเกล้า แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10510 ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, Kasem Bundit University

60 Romklao Road, Minburi Sub-district, Minburi District, Bangkok, 10510, Thailand

รับบทความ: 6 มิถุนายน 2568

ปรับปรุงบทความ: 7 ตุลาคม 2568

ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 15 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมระหว่างกรอบความคิดแบบเติบโต พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การและผลการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยใช้การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานจากหลากหลายอาชีพ จำนวน 503 ราย เลือกโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์เส้นทาง ด้วยโปรแกรมจามาวิ ผลการวิจัยพบว่า 1) กรอบความคิดแบบเติบโต และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) กรอบความคิดแบบเติบโตมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานผ่านพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ โมเดลความสัมพันธ์นี้ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ เท่ากับ 2.79 ค่า SRMR เท่ากับ 0.014 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.060 ค่า GFI เท่ากับ 0.996 ค่า AGFI เท่ากับ 0.992 ค่า NFI เท่ากับ 0.984 ค่า TLI เท่ากับ 0.985 ค่า CFI เท่ากับ 0.990 และค่า CN เท่ากับ 291.9 การศึกษาครั้งนี้ยืนยันว่าการปลูกฝังกรอบความคิดแบบเติบโตจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีขึ้นผ่านพฤติกรรมเชิงบวกขององค์กร

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

อีเมล: thantip.poj@kbu.ac.th

คำสำคัญ

กรอบความคิดแบบเติบโต พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน การวิเคราะห์เส้นทาง

Received: June 6, 2025

Revised: October 7, 2025

Accepted: December 15, 2025

Abstract

The aim of this study is to examine the direct, indirect, and total influences of growth mindset and organizational citizenship behavior on employee performance. Employing a quantitative research design. The sample consisted of 503 employees from various occupations, selected through the multi-stage sampling technique. Questionnaires were used as the primary tool for data collection. The statistical methods employed in this research included descriptive statistics, confirmatory factor analysis, and path analysis, conducted using the jamovi program. The results showed that: 1) The path analysis indicate that both growth mindset and organizational citizenship behavior have a significant positive influence on employee performance. 2) Growth mindset has a positive indirect effect on employee performance through organizational citizenship behavior. The proposed relationship model is consistent with the empirical data, as evidenced by the following fit indices: Relative Chi-Square = 2.79, SRMR = 0.014, RMSEA = 0.060, GFI = 0.996, AGFI = 0.992, NFI = 0.984, TLI = 0.985, CFI = 0.990 and CN = 291.9. This study confirms that cultivating a growth mindset leads to improved job performance via enhanced positive organizational behaviors.

Keywords

Growth Mindset, Organizational Citizenship Behavior, Employee Performance, Path Analysis

บทนำ (Introduction)

การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี นับเป็นประเด็นทางวิชาการร่วมสมัยที่ได้รับความสนใจ และมีการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกัน แนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรยังถูกพิจารณาว่าเป็นปัจจัยหลักปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนสำคัญต่อการขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าขององค์กร แนวคิดดังกล่าวมีอิทธิพลโดยตรงต่อระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ความสำเร็จขององค์กรมิได้ขึ้นอยู่กับการบรรลุ

เป้าหมายเพียงเท่านั้น แต่ยังคงอาศัยความกระตือรือร้นของพนักงานในการมุ่งสู่การปฏิบัติงานที่เกินกว่ามาตรฐานและเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ งานวิจัยในอดีตส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงพฤติกรรมดังกล่าว อาทิ บทบาทของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสร้างผลงานที่โดดเด่น (Dubey et al., 2023, 221–237) อย่างไรก็ตาม มุมมองทางสังคมศาสตร์ให้การสนับสนุนว่า บุคคลที่มีกรอบความคิดแบบเติบโต มักมองความท้าทายเป็นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ซึ่งอาจส่งผลให้พวกเขามีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมในฐานะสมาชิกที่ดีขององค์กรมากขึ้น เช่น การยอมรับความรับผิดชอบเพิ่มเติม หรือการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์กร ดังนั้น แม้จะมีกรอบคิดทางทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างกรอบความคิดของปัจเจกบุคคลกับพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรแล้ว ผลการศึกษาที่สะท้อนมุมมองใหม่ ๆ นี้ยังคงต้องการหลักฐานเชิงประจักษ์เพิ่มเติมเพื่อยืนยันความสัมพันธ์ดังกล่าวให้มีความชัดเจนและหนักแน่นยิ่งขึ้น

กรอบความคิดแบบเติบโต มีรากฐานทางทฤษฎีมาจากศาสตร์ด้านบุคลิกภาพ ซึ่งตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่าความฉลาดและความสามารถเป็นสิ่งที่สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาขึ้นได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ส่งผลให้บุคคลที่มีกรอบความคิดดังกล่าวมีความกล้าที่จะเผชิญกับความท้าทาย เรียนรู้จากข้อผิดพลาด และมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ในระดับสูง ในบริบทขององค์กร กรอบความคิดแบบเติบโตจึงกลายเป็นประเด็นที่องค์กรต่าง ๆ ให้ความสำคัญและมุ่งมั่นที่จะบ่มเพาะให้เกิดขึ้นในบุคลากร โดยมีเป้าหมายเพื่อเตรียมความพร้อมในการปรับเปลี่ยนบทบาทและทักษะการทำงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สุพัตรา ฉวีสุข และคณะ, 2566) ทั้งนี้ งานวิจัยจำนวนมากในอดีตได้ให้การสนับสนุนข้อค้นพบที่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างกรอบความคิดของบุคคลกับผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ (Harper, 2022; King & Trinidad, 2021, 635–652) การพิจารณาว่ากรอบความคิดที่บุคคลยึดถือส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานอย่างไร จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาถึงอิทธิพลของกรอบความคิดที่บุคคลยึดถือต่อผลการปฏิบัติงานจึงนับเป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

การวิจัยนี้จะช่วยเติมเต็มความรู้ในบริบทของกลไกการเชื่อมโยงที่มีพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีเป็นตัวกลาง ซึ่งยังขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้งว่า พฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) ระหว่างกรอบความคิดแบบเติบโตและผลการปฏิบัติงานอย่างไร ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้จะเป็นแนวทางสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ พัฒนาวัฒนธรรมองค์การที่สนับสนุนกรอบความคิดแบบเติบโต รวมถึงพัฒนาทักษะที่จำเป็นของพนักงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป สำหรับองค์กรภาครัฐที่มีโครงสร้างแบบลำดับขั้นและขั้นตอนมาตรฐานสามารถนำกรอบความคิดเติบโตไปใช้ในระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานและกรอบการพัฒนาวิชาชีพ สำหรับภาคเอกชนที่เผชิญสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและมีการแข่งขันสูง สามารถใช้ประโยชน์จากผลการศึกษาเพื่อออกแบบโปรแกรมการฝึกอบรมที่ยืดหยุ่น ส่งเสริมการมุ่งเน้นการเติบโตส่วนบุคคลและพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นแรงผลักดันความสำเร็จขององค์กร

วัตถุประสงค์ (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับกรอบความคิดแบบเติบโต พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมระหว่างกรอบความคิดแบบเติบโต พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

แนวคิดเกี่ยวกับกรอบความคิดแบบเติบโต

กรอบความคิด เป็นแนวคิดที่พัฒนาโดย Carol Dweck โดยจำแนกเป็นกรอบความคิดแบบยึดติดและกรอบความคิดแบบเติบโต บุคคลที่มีกรอบความคิดแบบเติบโตมักมีแรงจูงใจภายในสูง มีความยืดหยุ่นทางจิตใจ พร้อมเปิดรับข้อเสนอแนะ และเอื้อต่อการพัฒนาตนเอง ปัจจัยบุคคลที่เชื่อว่าความสามารถสามารถพัฒนาได้ผ่านการเรียนรู้และการรับมือความท้าทายจะมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมเชิงบวกในการทำงาน ในเชิงวิชาการระบุความหมายของ กรอบความคิดแบบเติบโต หมายถึง มุมมองของบุคคลต่อความสามารถและสติปัญญาของตนเองผ่านการเรียนรู้ รวมถึงการลงมือทำอย่างตั้งใจและทุ่มเท (Dweck, 2006, 12-22) การศึกษาระดับกรอบความคิดแบบเติบโตในตัวบุคคลมิได้จำกัดในบริบทของผู้เรียน แต่ยังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในหลากหลายบริบท ในด้านการทำงานกรอบความคิดนี้จะช่วยให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ ยืดหยุ่นในการปรับตัว และพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ ในด้านการใช้ชีวิตประจำวัน คนที่มีความคิดแบบเติบโต มักมองเห็นโอกาสในการพัฒนาตนเอง และมีความคิดเชิงบวกในการเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ งานวิจัยของ Setiani and Manurung (2020, 811–823) พบว่า กรอบความคิดแบบเติบโตมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติเชิงบวกต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น และแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างสมัครใจ นอกจากนี้ ยังพบว่ากรอบความคิดแบบเติบโตมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยช่วยส่งเสริมการตั้งเป้าหมายที่ท้าทาย ความพากเพียร และการปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในระยะยาว สอดคล้องกับ Robinson (2024) ที่กล่าวว่า ทัศนคติแบบตายตัวนั้นเป็นสิ่งที่ขัดขวางการเติบโตในอาชีพ จำกัดประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน ซึ่งอาจทำให้ผลการดำเนินงานของบริษัทลดลงในระยะยาว จากที่กล่าวมาจึงนำไปสู่สมมติฐานการวิจัย ที่ว่า กรอบความคิดแบบเติบโต มีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน และกรอบความคิดแบบเติบโต มีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

แนวคิดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ได้รับการพัฒนาโดย Dennis Organ โดยนิยามของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี มุ่งเน้นถึงพฤติกรรมที่ไม่ได้ระบุไว้ในหน้าที่งานโดยตรงส่งผลเชิงบวกต่อการทำงานขององค์กรโดยรวม ซึ่งรวมถึงการช่วยเหลือ ความมีน้ำใจ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการปฏิบัติ

ตามกฎเกณฑ์อย่างสมัครใจ (Organ, 1997, 85–97) พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดียังสะท้อนความผูกพันและการสนับสนุนเป้าหมายขององค์กร ซึ่งสามารถเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานเชิงบวก ในการอธิบายเหตุผลที่พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีเกี่ยวข้องกับเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานนั้น มักได้รับการอธิบายโดยทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมตั้งสมมติฐานว่า เมื่อได้รับการปฏิบัติที่ดี จะมีแรงจูงใจที่จะตอบแทนกลับ เมื่อพนักงานรับรู้ว่าการให้การสนับสนุน ความปลอดภัย และผลประโยชน์ที่ดี พนักงานจะตอบแทนด้วยการแสดงพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี ในทำนองเดียวกัน การสนับสนุน การให้รางวัล และพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์อื่น ๆ ที่บุคคลได้รับอันเป็นผลจากพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของเพื่อนร่วมงาน กระตุ้นให้พวกเขาตอบแทนในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ต่อองค์กร ส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานดีขึ้น Albloush and Abu Hussein (2020, 5584–5600) สนับสนุนว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีมีส่วนช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เป็นบวกและมีประสิทธิผลมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพของแต่ละบุคคลและทีมดีขึ้น หลักฐานจากงานวิจัยชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับผลการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในด้านของ contextual และ adaptive performance เนื่องจากพฤติกรรมเหล่านี้ช่วยลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความร่วมมือ และเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวของทีมงาน การแสดงพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีอย่างต่อเนื่องจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิภาพและความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว (Hermawan et al., 2020, 1089–1097) จากที่กล่าวมาจึงนำไปสู่สมมติฐานการวิจัยที่ว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีมีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

แนวคิดเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

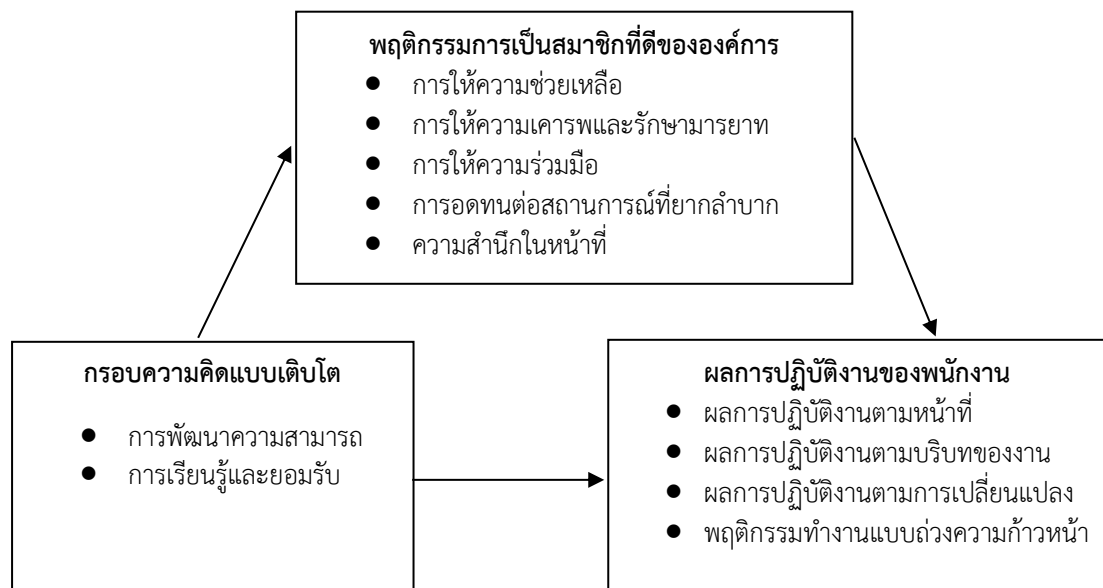
ผลการปฏิบัติงานของพนักงานเป็นหนึ่งในดัชนีสำคัญที่ใช้ประเมินคุณภาพการทำงานในระดับบุคคล โดยในงานวิจัยของ Pradhan and Jena (2017, 69–85) เสนอขอบเขตผลการปฏิบัติงานสามมิติหลัก ได้แก่ ผลการทำงานตามภาระงานหลัก พฤติกรรมที่เอื้อต่อองค์กร และความคิดริเริ่มในการพัฒนา มิติเหล่านี้สะท้อนถึงความสามารถในการบรรลุเป้าหมายของงาน ความเต็มใจในการทำสิ่งเกินความคาดหวัง และการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมการทำงาน สอดคล้องกับวรรณกรรมในอดีตที่ระบุว่า ผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ เป็นพฤติกรรมการทำงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานหลักที่ได้รับมอบหมาย และมีการระบุไว้อย่างชัดเจนในคำบรรยายลักษณะงาน ผลการปฏิบัติงานตามบริบทของงาน หมายถึง พฤติกรรมที่สนับสนุนสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา สังคม และองค์กร ซึ่งช่วยให้งานหลักสำเร็จลุล่วงได้ดีขึ้น แม้ไม่ได้รับระบุไว้ในคำบรรยายงาน ผลการปฏิบัติงานตามการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสามารถของพนักงานในการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงในระบบงานหรือบทบาทในการทำงาน พวกเขาสามารถปรับพฤติกรรม ทักษะ และความรู้เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ความไม่แน่นอน หรือสภาพแวดล้อมการทำงานใหม่ และพฤติกรรมการทำงานแบบถ่วงความก้าวหน้า จะหมายถึงพฤติกรรมที่ส่งผลเสียต่อความเป็นอยู่ที่ดีขององค์กร (Koopmans et al., 2014, 34–36)

การศึกษาผลการปฏิบัติงานของพนักงานในบริบทของไทยนั้น มีความพยายามเชื่อมโยงปัจจัยเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของกรอบความคิดแบบเติบโตและผลการปฏิบัติงาน ซึ่งพบข้อสรุปที่สนับสนุนว่าพนักงานที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีกรอบความคิดแบบเติบโตและตายตัวเล็กน้อยได้รับผลประโยชน์การปฏิบัติงานประจำปีในระดับดีเด่นมากที่สุด แม้ว่าจากลักษณะงานจำเป็นต้องปฏิบัติภายใต้กรอบของการทำงาน และกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด การผลักดันให้พนักงานได้ปรับเปลี่ยนกรอบความคิดเพื่อพัฒนาการทำงานให้ประสบความสำเร็จจะต้องอาศัยความร่วมมือ (ทัศนีย์ ศิลปนเรศรัฐ, 2563, 81-96) ในขณะที่ อังศวีร์ เครือแก้ว (2562, 77-78) พบว่า กรอบความคิดที่บุคคลยึดถือไม่มีความสัมพันธ์กับผลการประเมินประจำปีในกลุ่มบุคลากรสายสนับสนุนภายใต้สำนักงานมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งอาจเนื่องมาจากกรอบความคิดมุมมองของแต่ละบุคคล สามารถปรับเปลี่ยนไปได้จากปัจจัยหลายอย่าง เช่น ประสบการณ์ ทัศนคติ ความเชื่อ มุมมอง ความรู้ สำหรับข้อสรุปที่ยืนยันผลลัพธ์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และผลการปฏิบัติงานในบริบทของไทยนั้นพบว่าส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน โดยศึกษาในกลุ่มพนักงานบริษัทเอกชน และกลุ่มงานราชการ พบว่า เมื่อผู้ปฏิบัติงานแสดงพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ย่อมส่งผลให้เกิดความร่วมมืออย่างเต็มที่กับเป้าหมายขององค์กร ความเอื้ออาทรช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนตระหนักในความสำคัญของงานที่ได้รับมอบหมาย ความเอาใจใส่และความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นนี้ ล้วนเป็นปัจจัยนำไปสู่การมีประสิทธิภาพในการทำงานที่สูงขึ้น (วสิน เพชรพงศ์พันธ์, 2561, 1-16; อมรรรณ ไบเงิน, 2565, 77-81)

สมมติฐานการวิจัย (Research Hypothesis)

1. กรอบความคิดแบบเติบโต มีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน
2. กรอบความคิดแบบเติบโต มีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร
3. องค์กร
4. พฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร มีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน
3. กรอบความคิดแบบเติบโต มีอิทธิพลทางอ้อมในเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานโดยมีพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรเป็นตัวแปรส่งผ่าน

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลักได้แก่ กรอบความคิดแบบเติบโต พฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และผลการปฏิบัติงาน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ พนักงานอายุระหว่าง 29–60 ปี ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพฯ และปริมณฑล จากนั้นหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนึงถึงเงื่อนไขการประมาณค่าพารามิเตอร์ในแบบจำลองสมการโครงสร้าง Schumacker & Lomax (2010, 42) ระบุว่าควรมีขนาดตัวอย่าง 10–20 เท่าของจำนวนพารามิเตอร์ ดังนั้นจึงกำหนดขนาดตัวอย่างขั้นต่ำครั้งนี้ 400 ราย จากนั้นในแต่ละจังหวัดจะจับฉลากเลือกพื้นที่ละ 1 เขต และผู้วิจัยใช้วิธีเลือกสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก โดยเกณฑ์คัดเลือกอาสาสมัครเข้าร่วมต้องเป็นผู้ปฏิบัติงาน มีอายุตั้งแต่ 29–60 ปี สามารถอ่าน เขียน เข้าใจ สื่อสารภาษาไทยได้ และยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก ด้วยเพราะข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการเข้าถึงข้อมูลความร่วมมือ ด้วยพนักงานอายุ 29–60 ปีในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีการกระจายตัวในองค์กรที่หลากหลาย ประกอบกับข้อจำกัดการไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลโครงสร้างพนักงานแยกตามอายุ อาจทำให้การสร้าง sampling frame สำหรับการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นไม่คล่องตัวมากนัก

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นลักษณะเลือกตอบตรวจสอบรายการ ส่วนที่ 2 กรอบความคิดแบบเติบโต ปรับปรุงจาก ทศนีย์ ศิลปะนรเศรษฐ์ (2563, 119-121) จำนวน 10 ข้อ ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี ปรับปรุงจาก Podsakoff et al. (2000, 513-563) จำนวน 20 ข้อ และส่วนที่ 4 ผลการปฏิบัติงาน ปรับปรุงจาก Pradhan & Jena (2017, 69-85) จำนวน 12

ข้อ สำหรับส่วนที่ 2 ถึงส่วนที่ 4 เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง)

การตรวจสอบคุณภาพ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือวิจัยที่พัฒนาขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา เมื่อปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว จึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ จำนวน 30 คน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.979 จากนั้นนำมาวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ทั้งนี้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวมีค่ามากกว่า 0.5 สามารถอธิบายตัวแปรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าความเชื่อมั่นเชิงองค์ประกอบ มากกว่า 0.7 ทุกค่า ค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ มากกว่า 0.5 ทุกค่า สอดคล้องตามเกณฑ์ของ Fornell and Larcker (1981, 39–50) แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรแฝงแต่ละตัวสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรสังเกตได้ว่าเป็นเอกภาพดีและเชื่อถือได้ กล่าวคือ

1. ตัวแปรกรอบความคิดแบบเติบโต มีตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 2 ตัว โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.901 ถึง 0.942 มีค่าความเชื่อมั่นเชิงองค์ประกอบ เท่ากับ 0.918 และค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ มีค่าเท่ากับ 0.851
2. ตัวแปรพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร มีตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 5 ตัว โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.837 ถึง 0.919 มีค่าความเชื่อมั่นเชิงองค์ประกอบ เท่ากับ 0.948 และค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ มีค่าเท่ากับ 0.777
3. ตัวแปรผลการปฏิบัติงานของพนักงาน มีตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 4 ตัว โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.844 ถึง 0.936 มีค่าความเชื่อมั่นเชิงองค์ประกอบ เท่ากับ 0.938 และค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ มีค่าเท่ากับ 0.779

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ.2567–มกราคม พ.ศ. 2568 ในการกระจายแบบสอบถามผ่านทีมผู้ช่วยวิจัยภาคสนาม ซึ่งจะชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้อาสาสมัครได้ทราบว่า การตอบแบบสอบถามครั้งนี้ไม่มีผลกระทบใด ๆ อาสาสมัครมีสิทธิ์จะปฏิเสธการให้ข้อมูลได้ตลอดเวลาหากรู้สึกไม่สบายใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

อาศัยโปรแกรม jamovi และ Module SmartPLS-SEM 1.1.6 ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา อาศัยการแปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ยของ ธาณินทร์ ศิลป์จารุ (2563, 72-73) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลอาศัยเกณฑ์ของ Diamantopoulos & Siguaw (2000, 87) และ Schumacker & Lomax (2010, 76) ประกอบด้วย ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2.0 แสดงความสอดคล้องดี ค่าระหว่าง 2.00–5.00 แสดงความสอดคล้องพอใช้ ค่า SRMR, RMSEA ถ้าน้อยกว่า 0.05 แสดงความสอดคล้องดี หากน้อยกว่า 0.08 แสดงความสอดคล้องพอใช้ ค่า GFI, AGFI, NFI, TLI, CFI ถ้ามักกว่าหรือเท่ากับ 0.90 แสดงความ

สอดคล้องพอใช้ หากมากกว่าหรือเท่ากับ 0.95 แสดงความสอดคล้องดีและค่า CN มากกว่า 200 แสดงความสอดคล้องดี

ผลการวิจัย (Results)

ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามตอบกลับสมบูรณ์ทั้งสิ้น 503 ชุด ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.2 เป็นผู้ปฏิบัติงานเพศหญิง ปัจจุบันมีอายุ 29–45 ปี คิดเป็นร้อยละ 84.9 ในด้านการประกอบอาชีพ ร้อยละ 58.1 เป็นพนักงานบริษัทเอกชน รองลงมาร้อยละ 22.1 เป็นข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ/ พนักงานของรัฐ และร้อยละ 19.9 ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ ค้าขาย/ ประกอบอาชีพอิสระ โดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน อยู่ระหว่าง 1–5 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.9 เมื่อพิจารณาปัจจัยกรอบความคิดแบบเติบโตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.745) โดยด้านการเรียนรู้และยอมรับมีค่าเฉลี่ยมากเป็นลำดับแรก ปัจจัยพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.745) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการให้ความช่วยเหลือ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และปัจจัยผลการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.754) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นลำดับแรก คือ ด้านผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

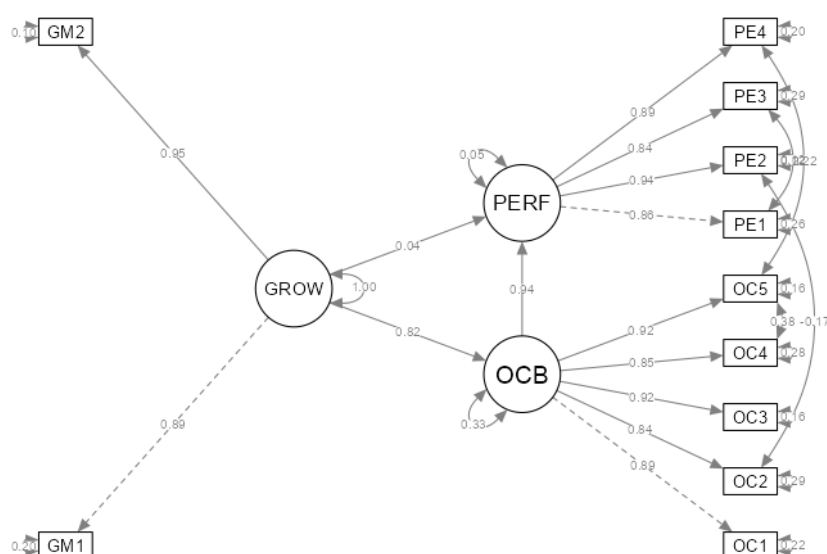
ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและการแปลผลของปัจจัยย่อยในแต่ละด้าน

ตัวแปร			$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
กรอบความคิดแบบเติบโต (GROW)	GM1	การพัฒนาความสามารถ	4.15	0.734	มาก
	GM2	การเรียนรู้และยอมรับ	4.29	0.755	มาก
		ภาพรวม	4.22	0.745	มาก
พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี (OCB)	OC1	การให้ความช่วยเหลือ	4.37	0.731	มาก
	OC2	การให้ความเคารพและรักษามารยาท	4.35	0.752	มาก
	OC3	การให้ความร่วมมือ	4.36	0.736	มาก
	OC4	การอดทนต่อสถานการณ์ที่ยากลำบาก	4.23	0.785	มาก
	OC5	ความสำนึกในหน้าที่	4.32	0.723	มาก
		ภาพรวม	4.33	0.745	มาก
ผลการปฏิบัติงาน (PERF)	PE1	ผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่	4.38	0.734	มาก
	PE2	ผลการปฏิบัติงานตามบริบทของงาน	4.25	0.759	มาก
	PE3	ผลการปฏิบัติงานตามการเปลี่ยนแปลง	4.21	0.796	มาก
	PE4	พฤติกรรมทำงานแบบถ่วงความก้าวหน้า	4.34	0.728	มาก
		ภาพรวม	4.30	0.754	มาก

ผลการตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น จากการวิเคราะห์ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรกรอบความคิดแบบเติบโต ค่าความเบ้ อยู่ระหว่าง -1.48 ถึง -1.17 ค่าความโด่ง อยู่ระหว่าง 2.01 ถึง 2.76 ตัวแปรพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ค่าความเบ้ อยู่ระหว่าง -1.55 ถึง -1.33 ค่าความโด่ง อยู่ระหว่าง 2.27 ถึง 3.15 และตัวแปรผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ค่าความเบ้ อยู่ระหว่าง -1.60 ถึง -1.07 ค่าความโด่ง อยู่ระหว่าง 1.54 ถึง 3.43 ตามเกณฑ์พิจารณาของ Kline (2023, 60) ที่ระบุว่าหากค่าความเบ้ไม่เกิน 2.0 และค่าความโด่งไม่เกิน 7.0 สามารถยอมรับได้ว่าข้อมูลที่วิเคราะห์นี้มีการแจกแจงแบบปกติ สำหรับผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตจำนวน 55 คู่ พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ระหว่าง 0.591 ถึง 0.850 โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ $.01$ ทุกค่า ค่า $VIF=2.36$ ตามเกณฑ์พิจารณาของ Kline (2023, 56) ที่ระบุว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรไม่ควรมากเกินไป 0.90 และค่า VIF ไม่ควรเกิน 10 จึงทำให้เชื่อได้ว่าตัวแปรไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนโมเดลกรอบความคิดแบบเติบโต พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และผลการปฏิบัติงานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ = 2.79 ค่า $SRMR = 0.014$ ค่า $RMSEA = 0.060$ ค่า $GFI = 0.996$ ค่า $AGFI = 0.992$ ค่า $NFI = 0.984$ ค่า $TLI = 0.985$ ค่า $CFI = 0.990$ และค่า $CN = 291.95$ ดังภาพที่ 2

ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล ประกอบด้วย ค่าอิทธิพลทางตรง (DE) ค่าอิทธิพลทางอ้อม (IE) และค่าอิทธิพลรวม (TE) ของโมเดลบ่งชี้ให้เห็นว่า กรอบความคิดแบบเติบโตมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.01$ ต่อพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี ($DE = 0.817$) นอกจากนี้ยังพบว่า กรอบความคิดแบบเติบโตมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงาน ($DE = 0.041$) และมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงาน ($IE = 0.767$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.01$ และจากการผลการศึกษายังพบว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ($DE = 0.938$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.01$ โดยกรอบความคิดแบบเติบโตสามารถพยากรณ์พฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี ได้ร้อยละ 66.7 ($R^2 = 0.667$) ในขณะที่กรอบความคิดแบบเติบโต และพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีสามารถทำนายผลการปฏิบัติงาน ได้ร้อยละ 94.5 ($R^2 = 0.945$) ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลดังตารางที่

ภาพที่ 2: โมเดลกรอบความคิดแบบเติบโต พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรและ
ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน จากโปรแกรม jamovi

ตารางที่ 2

ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล

ตัวแปรภายนอก	ตัวแปรภายใน					
	พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี (OCB)			ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน (PERF)		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
กรอบความคิดแบบเติบโต (GROW)	0.817**	–	0.817**	0.041	0.767**	0.808**
พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี (OCB)	–	–	–	0.938**	–	0.938**
ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน (PERF)	–	–	–	–	–	–
R ²	0.667			0.945		

** หมายถึง ระดับนัยสำคัญที่ .01

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

ข้อค้นพบจากการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจหลายประการดังนี้ ประการแรก ผู้ปฏิบัติงานมีกรอบความคิดแบบเติบโตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เมษา นวลศรี และ กุลชาติ พันธุ์รกุล (2566, 15–26) ที่ได้อธิบายว่า ผู้ปฏิบัติงานในบางสายอาชีพเช่นครู ซึ่งจำเป็นต้องเรียนรู้และยอมรับ ลงมือทำและการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองสามารถเพื่อให้สามารถปรับตัวทำงาน ภายใต้บริบทของโรงเรียนและความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาได้ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของผู้ปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพวกเขาให้ความสำคัญกับการแสดงออกซึ่งการให้ความช่วยเหลือกัน มีความเต็มใจช่วยงานที่

ไม่ใช่หน้าที่หลักในองค์กร และมีผลการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยสะท้อนว่าผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่เป็นสิ่งที่พวกเขาสามารถปฏิบัติงานให้เสร็จตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ สอดคล้องกับ เบญจพร กลั่นสีงาม และ ประพันธ์ ชัยกิจอุราใจ (2561, 117–131) ที่สนับสนุนว่า การส่งเสริมพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร สามารถพัฒนาไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยพบว่าบุคลากร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสามารถร่วมพยากรณ์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย ร้อยละ 59.4

ประการที่สอง กรอบความคิดแบบเติบโตมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร นัยเชิงทฤษฎีของความสัมพันธ์ในมุมของ Social Cognitive Theory เป็นไปได้ว่าพฤติกรรมของพนักงานก็ได้รับอิทธิพลจากความคิดของตนเองและสภาพแวดล้อมรอบตัว เมื่อพวกเขามีความเชื่อในการพัฒนาตนเอง มีความมั่นใจในความสามารถ ย่อมมีความกล้าที่จะทำสิ่งเกินกว่าหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับ Setiani and Manurung (2020, 811–823) ด้วยเพราะผู้ปฏิบัติงานที่มีความคิดแบบเติบโตมักจะเปิดรับการเรียนรู้ และปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งทำให้พวกเขามีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี เช่น การเสนอแนะเพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานหรือการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานเมื่อเกิดปัญหา ในตัวบุคคลที่มีความคิดแบบเติบโตมักจะมาพร้อมกับความยืดหยุ่นและความอดทนต่อความยากลำบาก ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่ช่วยให้การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สาม กรอบความคิดแบบเติบโตมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงาน นัยเชิงทฤษฎีของความสัมพันธ์ในมุมของ Achievement Goal Theory เป็นไปได้ว่ามนุษย์มีแรงจูงใจที่จะตั้งเป้าหมายเพื่อแสดงความสามารถ ผู้ที่มีกรอบความคิดแบบเติบโตเชื่อว่าความสามารถพัฒนาได้ผ่านความพยายามและการเรียนรู้ ดังนั้นพวกเขาจึงมีแนวโน้มที่จะตั้งเป้าหมายที่ท้าทายตนเอง เพื่อเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป้าหมายเชิงความเชี่ยวชาญนำไปสู่การพัฒนาผลการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Settabut et al. (2021, 56–68) ที่ศึกษาเกี่ยวกับชุดความคิดแบบเติบโตในกลุ่มผู้เรียน พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มีชุดความคิดแบบเติบโต โดยชุดความคิดแบบเติบโตนี้มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ทางการเรียน (คะแนนสอบ) และความสุขในการเรียนที่มากขึ้น ในทางเดียวกันสำหรับบริบทการทำงาน คนที่มีความคิดแบบเติบโตมักเชื่อว่าตนสามารถพัฒนาทักษะผ่านการเรียนรู้และการฝึกฝน จึงมุ่งมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ กล้าเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงวิธีการทำงานอย่างต่อเนื่อง พวกเขามีแนวโน้มจะเรียนรู้จากข้อผิดพลาดเพื่อนำมาปรับใช้ในการทำงาน ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานหลักดีขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นไปได้ว่า ความคิดแบบเติบโตยังมีส่วนช่วยให้พนักงานควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมได้ดีขึ้น ลดแนวโน้มการแสดงพฤติกรรมเชิงลบต่อองค์กร

ประการที่สี่ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน นัยเชิงทฤษฎีของความสัมพันธ์ในมุมของ Social Exchange Theory เป็นไปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับองค์กรนั้นเป็นรูปแบบหนึ่งของการแลกเปลี่ยน พนักงานจะให้บางสิ่งแก่องค์กร และคาดหวังว่าจะได้รับบางสิ่งกลับมา เมื่อพนักงานรู้สึกว่างค์กรปฏิบัติกับพวกเขาอย่างยุติธรรม ให้การสนับสนุน และ

ดูแลเอาใจใส่ พวกเขาจะรู้สึกมีภาระหน้าที่ที่จะตอบสนององค์กรด้วยการทำงานที่นอกเหนือไปจากหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเป็นทางการ ซึ่งก็คือพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาในอดีต ด้วยเพราะเมื่อพนักงานเต็มใจให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานเมื่อมีปัญหา รักษาบรรยากาศการทำงานเป็นทีม มีการสื่อสารอย่างให้เกียรติ และลดความขัดแย้ง พฤติกรรมเหล่านี้ช่วยลดอุปสรรคในการทำงาน เมื่อทุกคนทำงานได้อย่างราบรื่นและมีสมาธิ ส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานของแต่ละคนดีขึ้นด้วย (Kadek et al., 2024, 230–240)

ประการที่ห้า กรอบความคิดแบบเติบโตมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานผ่านพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร จากนั้นเชิงทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นสนับสนุนข้อค้นพบนี้ สามารถอธิบายผ่านมุมมองกลไกเชิงจิตวิทยาในการมองปัญหาเป็นโอกาสเรียนรู้ กล่าวคือ บุคคลที่มีความคิดแบบเติบโตมักตีความปัญหาหรือความขัดแย้งในที่ทำงานเป็นโอกาสในการเรียนรู้ เป็นความท้าทายและเป็นการพัฒนาตนเองแทนที่จะเป็นอุปสรรค ทำให้พวกเขามีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร เช่น ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานที่เผชิญปัญหา หรือเสนอแนวทางแก้ไข มากกว่าการหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ เมื่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรเพิ่มขึ้น ย่อมส่งผลให้สภาพแวดล้อมการทำงานดีขึ้น และส่งเสริมผลการปฏิบัติงานของทั้งตนเองและทีม (สมบุญ จารุเกษมทวิ, 2567) ในทางกลับกันผลลัพธ์ดังกล่าว ยังสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างทุนทางสังคม กล่าวคือ เมื่อบุคคลแสดงออกซึ่งพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร เช่น การแบ่งปันความรู้ หรือสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ย่อมช่วยสะสมทุนทางสังคมในองค์กร คนที่มีความคิดแบบเติบโตมักเป็นผู้ริเริ่มพฤติกรรมเหล่านี้ ด้วยความเชื่อที่ว่า ความร่วมมือนำไปสู่การเติบโตร่วมกัน ดังนั้นเมื่อมีทุนทางสังคมเพิ่มขึ้น ย่อมนำไปสู่การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ดีขึ้น และการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน ซึ่งส่งผลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการทำงาน สอดคล้องกับข้อสรุปจากการศึกษาของ Amalia et al. (2021, 127–141) ที่ว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรเป็นตัวแปรส่งผ่านในความสัมพันธ์ระหว่างความหลงใหลและประสิทธิภาพการทำงาน จึงเชื่อได้ว่า เมื่อบุคคลมีทัศนคติที่ดีต่องาน มีความเต็มใจมุ่งมั่นต่อองค์กร ย่อมนำมาซึ่งการบรรลุเป้าหมายและความสำเร็จ

สรุป (Conclusion)

ข้อสรุปจากการวิจัยนี้สนับสนุนว่า การพัฒนาพนักงานให้มีกรอบความคิดแบบเติบโต และแสดงออกซึ่งพฤติกรรมด้านบวกที่เอื้อประโยชน์ต่อองค์กรโดยรวมมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี และเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ในมุมมองของผู้ปฏิบัติงานเมื่อพวกเขามีความสุขกับการทำงาน รู้สึกภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ย่อมส่งผลดีต่อการธำรงรักษาให้พนักงานอยู่กับองค์กรระยะยาว ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งผู้บริหารองค์กรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี องค์กรควรกำหนดค่านิยมองค์กรที่ชัดเจนเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลและการทำงานเป็นทีม เช่น จัดกิจกรรมเวิร์กช็อประดมความคิดเพื่อให้พนักงานทุกระดับมีส่วนร่วมกำหนดคุณค่างาน การจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อให้พนักงานสามารถขอความช่วยเหลือข้ามแผนกเมื่อมีปัญหาในการทำงาน

2. การพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตในพนักงานแต่ละช่วงวัย องค์กรควรพิจารณาออกแบบโปรแกรม / ระบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง ในกลุ่มพนักงานที่อยู่ในช่วงเริ่มต้นของอาชีพการงาน (Early Career) อาจสร้างระบบพี่เลี้ยง เน้นใช้ความพยายามและการเรียนรู้จากความผิดพลาด กลุ่มวัยกลางของอาชีพการงาน (Mid Career) อาจให้โอกาสเป็นการเป็นโค้ชแก่พนักงานรุ่นน้อง สนับสนุนการเรียนรู้นอกเวลางาน เพื่อปรับ Mindset ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ในกลุ่มระดับอาวุโส (Senior Career) อาจเพิ่มโปรแกรมการถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำที่มีกรอบความคิดแบบเติบโต

3. ด้านผลการปฏิบัติงาน องค์กรควรพิจารณาปรับปรุงระบบการให้รางวัลและการยกย่องชมเชย โดยเปิดโอกาสให้พวกเขามีส่วนร่วมในการทำงานอย่างสร้างสรรค์ โดยเน้นที่กระบวนการทำงานมากกว่าผลลัพธ์ เพื่อเชื่อมโยงให้พวกเขาได้ใช้ความพยายามในการเรียนรู้ ผ่านการแสดงออกในการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน อันจะนำมาซึ่งผลงานทีมที่ดีขึ้น เช่น รางวัลพนักงานจิตอาสาดีเด่น การจัดประกวดและให้รางวัลกับทีมที่สามารถปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเน้นที่การมีส่วนร่วมของทีมมากกว่าผลลัพธ์ทางธุรกิจ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาในอนาคตเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกรอบความคิดแบบเติบโต พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และผลการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางดังนี้

1. การขยายขอบเขตการวิจัยไปยังอุตสาหกรรมที่แตกต่างกัน รวมถึงการศึกษาเชิงเปรียบเทียบใน
2. บริบทที่หลากหลายและเฉพาะเจาะจงกลุ่มวิชาชีพเฉพาะมากขึ้น เช่น ขยายขอบเขตการวิจัยไปยังอุตสาหกรรมบริการ การผลิต เทคโนโลยี การเงิน การศึกษา และสาธารณสุข

3. การขยายกรอบแนวคิดและตัวแปรในการวิจัย รวมถึงเพิ่มเติมการศึกษาบบาทตัวแปรส่งผ่านหรือตัวแปรกำกับในตัวแปรที่น่าสนใจ เช่น ความผูกพันต่อองค์กร แรงจูงใจภายใน ความพึงพอใจในงาน ภาวะผู้นำในองค์กร หรือสภาพแวดล้อมในการทำงาน นอกเหนือจากผลการปฏิบัติงาน ควรศึกษาตัวแปรผลอื่น ๆ เช่น ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้และพัฒนาตนเอง หรือความเป็นอยู่ที่ดีในการทำงาน เป็นต้น

4. การใช้วิธีวิจัยที่หลากหลาย ในอนาคตอาจใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและความเข้าใจที่ครอบคลุมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- ทัศนีย์ ศิลปะนรเศรษฐ์. (2563). *อิทธิพลของกรอบความคิด (mindset) ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน*. [การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2020/TU_2020_6202036098_13143_13406.pdf
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- เบญจพร กลิ่นสีงาม และ ประพันธ์ ชัยกิจอุราใจ. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 29(3), 117–131. <http://dx.doi.org/10.14456/asj-psu.2018.49>
- เมษา นวลศรี และ กุลชาติ พันธวรกุล. (2566). การศึกษากรอบความคิดแบบเติบโตของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 13(3), 15–26. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/var/article/view/267669/180154>
- วศิน เพชรพงศ์พันธ์. (2561). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 14(1), 1–16. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jitt/article/view/163002>
- สมบุญ จารุเกษมทวิ. (2567). *การปรับเปลี่ยนมุมมองความคิด (cognitive reappraisal) กับการศึกษา*. <https://www.psy.chula.ac.th/th/feature-articles/cognitive-reappraisal>.
- สุพัตรา ฉวีสุข, ผ่องพรรณ ชันนารัตน์, นนทกัณฑ์ จันทร์จุลเจิม, ศิริยศ มหาจันทร์, ธมนวรรณ สาราช, ชลวรรณ เรืองพงษ์, ศราทิพย์ เกิดผล, นคร วังพิมูล, นราธิป ตาปิน, กัญชริญา แสนสุข, ปัญญณีย์ ตันเจริญผล, จารีย์ คุ่มบุงคล้า, สุพรรณิ สืบกาสิ, สวามยรี อินตะมา, สุกัญญา วันสืบ และ ฐาปิตา ไชยวัง. (2566). *Growth Mindset กับการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ*. https://hrm.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/3/2023/07/660531_Growth-Mindset-กับการปฏิบัติงานภาครัฐ.pdf
- อมรรวรรณ ใบเงิน. (2565). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบริษัทแห่งหนึ่ง*. [การศึกษารายบุคคลบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต]. <https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Amornwan.Bain.pdf>
- อังศวีร์ เครือแก้ว. (2562). *กรอบความคิด (mindset) กับผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงาน กรณีศึกษา บุคลากรสายสนับสนุนภายใต้สำนักงานมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. [สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/7135>
- Albloush, A., & Abu Hussein, A. (2020). Impact of Organizational Citizenship Behavior on Job Performance in Jordan: The Mediating Role of Perceived Training Opportunities.

International Journal of Psychosocial Rehabilitation, 24(5), 5584–5600.

<https://doi.org/10.37200/IJPR/V24I5/PR2020264>

Amalia, P. R., Wahyuningsih, S. H., & Surwanti, A. (2021). The Mediating Role of Organizational Citizenship Behavior on the Effect of Passion and Empowerment on Job Performance. *Jurnal Manajemen Bisnis*, 12(2), 127–141. https://www.researchgate.net/publication/352974987_The_Mediating_Role_of_Organizational_Citizenship_Behavior_on_the_Effect_of_Passion_and_Empowerment_on_Job_Performance

Diamantopoulos, A., & Siguaw, J. A., (2000). *Introduction to LISREL: A guide for the uninitiated*. London: SAGE Publications, Inc.

Dubey, P., Pathak, A. K., & Sahu, K. K. (2023). Assessing the influence of effective leadership on job satisfaction and organisational citizenship behaviour. *Rajagiri Management Journal*, 17(3), 221–237. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/ramj-07-2022-0108/full/pdf>

Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. New York: Random House Publishing Group.

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18, 39–50. <https://doi.org/10.2307/3151312>

Harper, D. (2022). *Mindset matters: The relations between growth mindset and academic and career variables among first-generation college students*. https://aquila.usm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1936&context=masters_theses

Hermawan, H., Thamrin, H. M., & Susilo, P. (2020). Organizational Citizenship Behavior and Performance: The Role of Employee Engagement. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(12), 1089–1097. <https://doi.org/10.13106/jafeb.2020.vol7.no12.1089>

Kadek, I., Wahyudi, A., & Anggraini, N. (2024). Enhancing Employee Performance through Organizational Citizenship Behavior: A Study on the Impact of Organizational Commitment and Work Motivation. *Journal of Entrepreneurial and Business Diversity*, 2(2), 230–240. <https://acityajournal.com/index.php/jebd/article/view/185/571>

King, R. B., & Trinidad, J. E. (2021). Growth mindset predicts achievement only among rich students: examining the interplay between mindset and socioeconomic status. *Social Psychology Education*, 24, 635–652.

https://www.researchgate.net/publication/350769835_Growth_mindset_predicts_achievement_only_among_rich_students_examining_the_interplay_between_mindset_and_socioeconomic_status

Kline, R. B. (2023). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling* (5th ed.). New York: The Guilford Press.

Koopmans, L., Bernaards, C. M., Hildebrandt, V. H., de Vet, H. C., & van der Beek, A. J. (2014). *Conceptual Frameworks of Individual Work Performance - A Systematic Review*.
<https://research.vumc.nl/ws/files/457058/chapter%20%20systematic%20review.pdf>

Organ, D. (1997). Organizational Citizenship Behavior: It's Construct Clean-Up Time. *Human Performance*, 10(2), 85–97. https://www.researchgate.net/publication/247083204_Organizational_Citizenship_Behavior_It's_Construct_Clean-Up_Time

Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Paine, J. B., & Bachrach, D. G. (2000). Organizational citizenship behaviors: A critical review of the theoretical and empirical literature and suggestions for future research. *Journal of Management*, 26(3), 513–563.
<https://doi.org/10.1177/014920630002600307>

Pradhan, R. K., & Jena, L. K. (2017). Employee Performance at Workplace: Conceptual Model and Empirical Validation. *Business Perspective and Research*, 5(1), 69–85.
https://www.researchgate.net/publication/311650540_Employee_Performance_at_Workplace_Conceptual_Model_and_Empirical_Validation

Robinson, B. (2024). *80% of Companies Say a Growth Mindset among Employees Directly Drives Profits*. <https://www.forbes.com/sites/bryanrobinson/2024/10/27/80-of-companies-say-a-growth-mindset-among-employees-directly-drives-profits/>

Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling* (3rd ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Setiani, A. R., & Manurung, A. D. R. (2020). Work engagement as a mediator authentic personal branding and growth mindset on organizational citizenship behavior. *Dinasti International Journal of Education Management and Social Science*, 1(6), 811–823.
<https://doi.org/10.31933/dijemss.v1i6.460>

Settabut, P., Threeranate, C., & Sudnawa, K. (2021). Mindset and its impact on academic Performance and school-related happiness among upper primary school students. *Journal of Mental Health of Thailand*, 29(1), 56–68. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/jmht/article/download/243770/168168/>

สมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ส่งผลต่อ การบริหารสถานประกอบการในจังหวัดขอนแก่น

The Effect of Entrepreneurial Digital Competency on Management of Small and Medium-sized Enterprises (SMEs) in Khon Kean Province

นิศราวรรณ ไพบูลย์พรพงศ์*

Nisarawan Piboonpornpong*

สาขาวิชาการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

182/12 ถนนศรีจันทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000 ประเทศไทย

Modern Administration and Management School of Business Administration, Sripatum University

Khon Kaen Campus, Thailand

182/12 Srichan Road, Nai Mueang Sub-district, Mueang Khon Kaen District, Khon Kaen Province,

40000, Thailand

รับบทความ: 6 มิถุนายน 2568

ปรับปรุงบทความ: 6 พฤศจิกายน 2568

ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 22 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะด้านดิจิทัล และการบริหารงานสถานประกอบการ รวมถึงการบริหารสถานประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่น และ 2) ศึกษาถึงอิทธิพลของสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าของกิจการ และบุคลากรในสายงานบริหารสถานประกอบการ จำนวน 278 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามออนไลน์ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย ผลการศึกษาพบว่า 1) สมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) เจ้าของกิจการและบุคลากรในสายงานบริหารสถานประกอบการ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานประกอบการ

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

อีเมล: nisarawan.pai@gmail.com

โดยรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก 3) ตัวแปรสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการที่มีผลต่อการบริหารในสถานประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวนทั้งสิ้น 3 ตัวแปร คือ ด้านการรู้และเข้าถึงดิจิทัล (X_1) ด้านการประเมินการใช้ดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการ (X_3) และด้านการสร้างสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมและปลอดภัย (X_4) โดยตัวแปรทั้ง 3 ตัว ร่วมกันพยากรณ์การส่งผลได้ ร้อยละ 42.80 ($R^2 = 0.423$)

คำสำคัญ

สมรรถนะดิจิทัล ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) การบริหารสถานประกอบการ

Received: June 6, 2025

Revised: November 6, 2025

Accepted: December 22, 2025

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the digital competencies and enterprise management, including enterprise management practices, of small and medium-scale enterprise (SME) owners in Khon Kaen province, and 2) to study the influence of digital competencies of SME owners on their enterprise management practices in Khon Kaen province. The sample consisted of 278 business owners and personnel in enterprise management roles, selected using stratified random sampling. The research instrument was an online questionnaire, and the statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and simple regression analysis. The study results revealed that: 1) the overall digital competency of the entrepreneurs was at a high level; 2) business owners and personnel in enterprise management roles held an overall high level of agreement regarding enterprise management; and 3) there were three variables of entrepreneurs' digital competencies that significantly influenced the enterprise management of SMEs in Khon Kaen province at the 0.05 statistical level: digital literacy and access (X_1), evaluating the use of digital for management improvement (X_3), and creating appropriate and safe digital media (X_4). These three variables collectively predicted the influence at 42.80% ($R^2 = 0.423$).

Keywords

Digital Competency, Small and Medium Enterprises (SMEs), Business management

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีบทบาทที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นระบบเศรษฐกิจโดยรวมภายในประเทศให้เติบโต แต่อย่างไรก็ดีในการดำเนินธุรกิจผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมักพบปัญหาสำคัญในการดำเนินธุรกิจทั้งปัจจัยภายในและภายนอก โดยปัจจัยภายในที่สำคัญ คือ การขาดแคลนเงินทุนและสภาพคล่อง รวมถึงการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่จำกัด ขณะเดียวกันยังขาดองค์ความรู้ ทักษะการบริหารจัดการ และการตลาดที่ทันสมัย รวมถึงปัญหาในการดึงดูดและรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพ ส่วนปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบ ได้แก่ การแข่งขันที่รุนแรงจากทั้งธุรกิจขนาดใหญ่และต่างชาติ ความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจและกำลังซื้อของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป นอกจากนี้ SME หลายรายยังตามการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีไม่ทัน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อธุรกิจในด้านของประสิทธิภาพ การดำเนินงาน ความสามารถในการแข่งขัน และความยั่งยืนของธุรกิจในระยะยาว (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2567) ดังนั้นในการที่จะพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมั่นคง เติบโต และมีเสถียรภาพนั้น สิ่งจำเป็น คือ ผู้ประกอบการต้องเป็นผู้สร้างนวัตกรรม เพราะในยุคดิจิทัลนั้น การเป็นผู้ประกอบการนั้น ไม่ใช่เพียงแค่บริหารธุรกิจ แต่ต้องสามารถสร้างนวัตกรรมที่เหมาะสมกับองค์กร เพื่อใช้เป็นอาวุธสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจอยู่รอดและเติบโตได้อย่างยั่งยืนในสภาพตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันสูง (สมใจ ศรีเนตร, 2560, 113-122) ซึ่งการที่ผู้ประกอบการจะสามารถสร้างนวัตกรรมได้นั้น จะต้องมีความรู้ด้านดิจิทัล ซึ่งหมายถึง ความรู้ ทักษะ ทศนคติ และพฤติกรรมที่จำเป็นสำหรับการใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์ดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปลอดภัย และมีความรับผิดชอบในบริบทต่าง ๆ ของชีวิต ทั้งการเรียนรู้ การทำงาน และการมีส่วนร่วมในสังคม ซึ่งจากผลการวิจัยและรายงานหลายฉบับ พบว่าผู้ประกอบการไทยมีสมรรถนะด้านดิจิทัลหลากหลายด้าน แต่ก็มีจุดอ่อนที่ยังต้องพัฒนา เช่น ขาดทักษะในการใช้ข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ การวางแผน และการตัดสินใจทางธุรกิจ ยังมีทักษะในการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพค่อนข้างต่ำ ขาดความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบอัตโนมัติ (Automation) ในการดำเนินงาน โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อย และที่สำคัญ คือ ยังไม่สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ หรือปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพได้อย่างต่อเนื่องได้เท่าใดนัก (Meedach, 2023, 206-217)

ดังนั้นในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาถึงปัจจัยในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่น เนื่องจากขอนแก่นถือเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีผู้ประกอบการ SME จำนวนมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะมีปัจจัยส่งเสริมหลายด้าน ทั้งการเป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจ การศึกษา การแพทย์ และการคมนาคมของภาคอีสาน ทำให้มีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางธุรกิจและการลงทุน นอกจากนี้ยังได้รับอานิสงส์จากการเป็นจุดเชื่อมต่อบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจที่สำคัญ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการก็ยังคงเผชิญความท้าทายจากภาวะเศรษฐกิจและการแข่งขันที่สูงขึ้น (มิตีหุ่น, 2568) ดังนั้นในการศึกษารุ่นนี้จึงมุ่งศึกษาเพื่อให้ทราบว่า ปัจจุบันผู้ประกอบการมีสมรรถนะด้านดิจิทัลในการดำเนินธุรกิจหรือไม่ อย่างไร และมีสมรรถนะด้านใดบ้างที่ส่งโดยตรงต่อการบริหารงานในสถาน

ประกอบการ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบการ หรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการทำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาทักษะด้านสมรรถนะด้านดิจิทัลให้กับผู้ประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การช่วยให้ธุรกิจสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน ขยายตลาด สร้างนวัตกรรม และตัดสินใจได้อย่างแม่นยำขึ้น ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกลยุทธ์เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค และความได้เปรียบคู่แข่งขันได้อย่างเหมาะสมเพื่อความสำเร็จในการดำเนินการของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่นต่อไป

วัตถุประสงค์ (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านดิจิทัล และการบริหารงานสถานประกอบการ รวมถึงการบริหารสถานประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาถึงอิทธิพลของสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานประกอบการ

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการ

สมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการ หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็น เพื่อใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์ และมีจริยธรรม ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน การจัดการข้อมูล การสื่อสาร การแก้ปัญหา การสร้างสรรค์เนื้อหา ไปจนถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่นและรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ โดยการบูรณาการความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เกิดจากการเรียนรู้หลากหลายสาขาวิชาซึ่งส่งผลให้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทั้งในการทำงานและชีวิตประจำวันเกิดขึ้นอย่างมั่นใจ มีวิจารณญาณ และตระหนักรู้ถึงผลกระทบของสังคมดิจิทัล (Ferrari, 2012) ซึ่งจากการศึกษาพบว่า สมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการนั้นสามารถแบ่งออกได้ 4 ด้าน ดังนี้ (จุฬารัตน์ บุชชงก์, 2566, 70-85)

1. ด้านการรู้และเข้าถึงดิจิทัล หมายถึง ความเข้าใจและการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลพื้นฐาน รวมถึงการใช้งานเครื่องมือ อุปกรณ์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ด้านการใช้ดิจิทัลเพื่อการประกอบการ คือ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงาน การสื่อสาร การปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการพัฒนากระบวนการทำงานให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ
3. ด้านการประเมินการใช้ดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการ การประเมินผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการทำงานหรือระบบงานในองค์กรให้ดียิ่งขึ้น

4. ด้านการสร้างสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมและปลอดภัย คือ การสร้างเนื้อหาหรือสื่อดิจิทัลให้มีความเหมาะสม ถูกต้อง และปลอดภัย ทั้งในด้านการสื่อสารและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี

กล่าวโดยสรุป สมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการ คือความสามารถในการผสมผสานความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็น เพื่อใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์ และมีจริยธรรม ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ โดยสมรรถนะนี้แบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านการรู้และเข้าถึงดิจิทัล คือ ความเข้าใจและการใช้งานเทคโนโลยีพื้นฐาน 2) ด้านการใช้ดิจิทัลเพื่อการประกอบการ คือ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน 3) ด้านการประเมินการใช้ดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการ คือ การใช้ข้อมูลมาวิเคราะห์และพัฒนางาน และ 4) ด้านการสร้างสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมและปลอดภัย คือ การสร้างเนื้อหาอย่างถูกต้องและมีจริยธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบ และการบริหารงานสถานประกอบการ

การบริหารงานสถานประกอบการ หมายถึง กระบวนการการบริหารกลุ่มบุคคลที่อยู่ในองค์กร หรือธุรกิจเดียวกัน ให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ด้วยกัน (ดลยา ไชยวงศ์, 2562, 106-123) ซึ่งในการบริหารงานสถานประกอบการที่ดีนั้น จะสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน เนื่องจากองค์กรทุกองค์กร หรือสถานประกอบการ จะต้องมีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ซึ่งประสิทธิภาพนั้น จะกล่าวถึงในเรื่องของใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ซึ่งบางครั้งอาจไม่บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ส่วนในเรื่องของประสิทธิผล กล่าวได้ว่าเป็นความพยายามขององค์กรในการทำให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรคือ ประสิทธิภาพซึ่งการที่จะเกิดประสิทธิผลได้นั้น ไม่ได้มองในมุมของการใช้ทรัพยากรหรือคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าเท่านั้น แต่ยังเน้นไปที่จะทำอย่างไร ให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งไว้ (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2558) ซึ่งในการบริหารงานจะประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ (วีระศักดิ์ หลินวรรณ, 2556, 160-175)

1. ด้านการบริหารในสถานประกอบการ คือ ความครอบคลุมการวางแผน การจัดองค์กร การบริหารบุคคล การสั่งการ และการควบคุม เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย
2. ด้านการพัฒนาระบบการจัดการ โดยเน้นการปรับปรุงและสร้างระบบงานภายในองค์กรให้มีความมีประสิทธิภาพและมีความคล่องตัวขึ้น
3. ด้านการประเมินผลการบริหารจัดการ คือ การวัดและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์และวางแผนการพัฒนาต่อไป
4. ด้านงานตรวจสอบเพื่อพัฒนาคุณภาพ โดยมีการตรวจสอบภายในอย่างเป็นระบบเพื่อควบคุมและเพิ่มคุณภาพการบริหารจัดการในภาพรวม
5. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี โดยมุ่งเน้นการนำเครื่องมือและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานและการสื่อสาร

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานในสถานประกอบการ คือกระบวนการที่ทำให้กลุ่มคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยต้องมีทั้งความคุ้มค่าของทรัพยากร (ประสิทธิภาพ) และบรรลุวัตถุประสงค์ (ประสิทธิผล) ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การบริหารจัดการทั่วไป การพัฒนาระบบ การประเมินผล การตรวจสอบคุณภาพ และการนำเสนอ นวัตกรรม และเทคโนโลยีมาใช้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาวิน ชินะโชติ (2567, 122-131) ศึกษาและวิเคราะห์สมรรถนะการปฏิบัติงานที่จำเป็นสำหรับพนักงานในยุคดิจิทัล โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือพนักงานของบริษัท ฟังก์ชั่น อินเทอร์เน็ตชั้นแนล จำกัด (มหาชน) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทักษะด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการสร้างสรรค์เนื้อหาดิจิทัลที่เหมาะสมนั้นสามารถช่วยให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและองค์กรสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ทศพร พิษระ (2566, 341-358) ศึกษาเรื่องสมรรถนะกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคการเปลี่ยนแปลง พบว่า สมรรถนะที่พึงประสงค์ในปัจจุบัน และแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อการนำไปปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพและศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในทุกสาขาอาชีพ ส่งผลต่อการพัฒนาองค์การต่อไป ผลการศึกษา พบว่า แนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคการเปลี่ยนแปลงฉบับล้นทางดิจิทัล ประกอบด้วย (1) องค์กรจะต้องกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ให้ชัดเจน (2) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยยึดหลักการ ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ เปี่ยมคุณค่า และยืดหยุ่นคล่องตัว (3) การออกแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เป็นเครื่องมือ (4) ต้องเน้นการทำงานในเชิงรุกและ (5) พัฒนาบุคลากรที่มีศักยภาพ

ร่วมโพธิ์ สุวรรณิก และวิชิต อุ๋อัน (2565, 32-47) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นดิจิทัล สำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย พบว่า 1) ผู้ประกอบการในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความเห็นว่า ปัจจัยด้านการจัดการองค์การ เทคโนโลยีสารสนเทศ นวัตกรรม ดิจิทัลทรานส์ฟอร์มเมชันและผลการดำเนินงานธุรกิจ มีระดับความสัมพันธ์กันในระดับมาก 2) ปัจจัยด้านการจัดการองค์การ เทคโนโลยีสารสนเทศ นวัตกรรม ส่งผลต่อดิจิทัลทรานส์ฟอร์มเมชัน และผลการดำเนินงานธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม

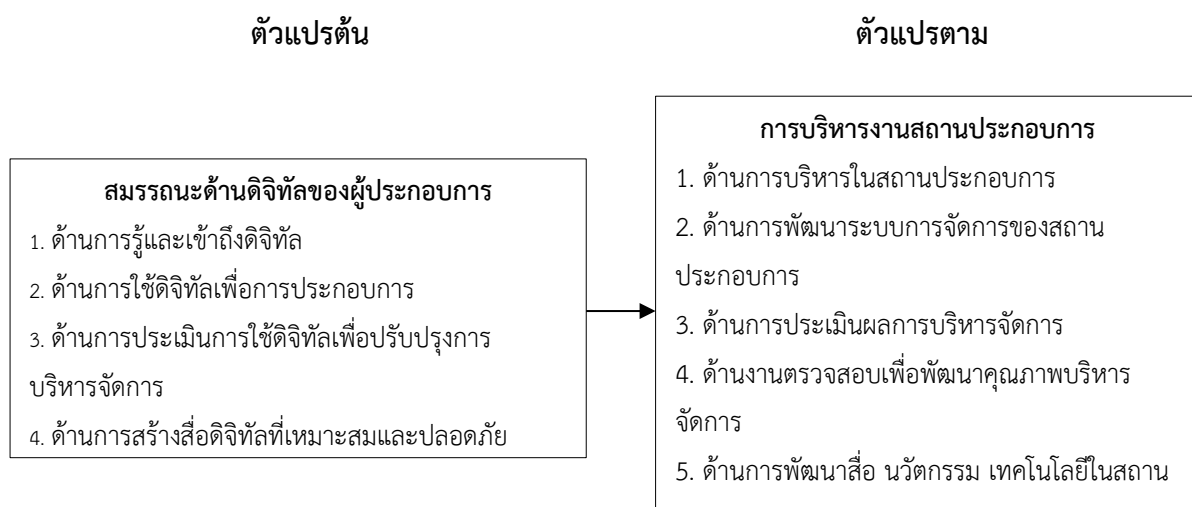
อมรรัตน์ สิทธิศักดิ์ (2563, 61-81) ศึกษา เรื่อง สมรรถนะการรู้ดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานของบุคลากร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการรู้ดิจิทัล บุคลากรมีความเห็นว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบายของมหาวิทยาลัย คือ การที่มหาวิทยาลัยกำหนดให้สมรรถนะด้านการรู้ดิจิทัลเป็นคุณสมบัติหนึ่งในอัตลักษณ์ของบัณฑิต และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายนอก คือการเกิดโรคระบาดหนักที่ส่งผลต่อการตื่นตัวให้เข้าสู่สังคมยุคดิจิทัล

ชุติมา หวังเบญหมัด และ ธนัชชา บินดุเหล็ม (2561, 109-124) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) พบว่า 1) ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของ

ธุรกิจ ที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการประกอบการธุรกิจ SMEs พบว่า ด้านปัจจัยภายใน ภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$) โดยพบว่า ระบบบุคลากรมีความสำคัญมากที่สุดเท่ากับ ($\bar{X} = 4.11$) ด้านปัจจัยภายนอกในภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) โดยพบว่า ระบบเทคโนโลยีมีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.10$)

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

กรอบแนวคิดการวิจัย ประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการ และการบริหารงานในสถานประกอบการของผู้ประกอบการ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดของการทำวิจัย (Concept Framework)

สมมติฐานการวิจัย

สมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีผลต่อการบริหารสถานประกอบการ ของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

ประชากรที่ใช้วิจัย ประกอบด้วย ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 119 แห่ง แบ่งเป็นเจ้าของกิจการ จำนวน 455 คน บุคลากรในสายงานบริหารสถานประกอบการ จำนวน 620 คน รวมจำนวนทั้งหมด 1,075 คน

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เจ้าของกิจการและบุคลากรในสายงานบริหารสถานประกอบ ปี 2565-2566 ซึ่งการกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, 607–610) และการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 278 คน

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานประกอบการในจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แบ่งข้อคำถาม จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรู้และเข้าถึงดิจิทัล 2) ด้านการใช้ดิจิทัล 3) ด้านการประเมินการใช้ดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการ และ 4) ด้านการสร้างสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมและปลอดภัย และตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของสถานประกอบการ จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารในสถานประกอบการ 2) ด้านการพัฒนาระบบการจัดการของสถานประกอบการ 3) ด้านการประเมินผลการบริหารจัดการ 4) ด้านงานตรวจสอบเพื่อพัฒนาคุณภาพบริหารจัดการ 5) ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีในสถานประกอบการ โดยแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 เป็นคำถามแบบคำถามให้ค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดตัวเลือกไว้ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตำราต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานประกอบการ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาสร้างเครื่องมือภายใต้การให้คำปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ
2. สร้างแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตเพื่อขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ดำเนินการส่งแบบสอบถามแบบออนไลน์ผ่าน Google Form จำนวน 278 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง 278 คนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเบื้องต้นเพื่อยืนยันความสนใจในการเข้าร่วมตอบแบบสอบถาม ผ่านทางโทรศัพท์ โลก และ อีเมลล์ ตามแต่ช่องทางที่กลุ่มตัวอย่างสะดวกให้ติดต่อ โดยผู้วิจัยได้ข้อมูลการติดต่อโดยเริ่มจากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยรู้จัก และขอให้แนะนำกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆ ต่อไป ก่อนที่จะส่ง Link แบบสอบถามให้ จึงส่งผลทำให้ในการเก็บข้อมูลมีแบบสอบถามที่ตอบกลับ จำนวน 278 คน อัตราการตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 100

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์การตี

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 5.00 ดังนี้ (วิเชียร เกตุสิงห์, 2558)

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
4.21 – 5.00	หมายถึง มากที่สุด
3.41 – 4.20	หมายถึง มาก
2.61 – 3.40	หมายถึง ปานกลาง
1.81 – 2.60	หมายถึง น้อย
1.00 – 1.80	หมายถึง น้อยที่สุด

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ค่าความเที่ยงตรง (Validity) ด้านเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความและเนื้อหาที่วัด (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผลการตรวจสอบวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการธุรกิจ จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจ SME 1 คน พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องข้อคำถามของแบบสอบถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.66 - 0.87 ซึ่งผลของค่า IOC อยู่ระหว่าง ซึ่งยอมรับได้ (Eisinga, Grotenhuis & Pelzer, 2012, 637-642)

2.2 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (a - coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว มาทดสอบความเชื่อถือโดยการทดลองนำไปใช้ (Pre -Test) กับกลุ่มประชากร จำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบว่าคำถามในแต่ละข้อของแบบสอบถามสามารถสื่อความหมายได้ตรงตามที่ต้องการ และเป็นคำถามเหมาะสมหรือไม่ เพื่อนำมาวิเคราะห์คำนวณหาค่าความเชื่อถือ พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ 0.98 จึงถือว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดว่า แบบทดสอบที่ดีควรมีค่าความเชื่อถือน้อยกว่า 0.70 (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2554)

3. สถิติที่ใช้ในการหาค่าความถดถอย ประกอบด้วย การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple regression analysis) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานประกอบการในจังหวัดขอนแก่น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จำแนกออกเป็นรายด้าน และรายข้อ โดยในการแปลค่าเฉลี่ยที่ใช้ในแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

2. การวิเคราะห์ ข้อมูลการบริหารงานของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานประกอบการในจังหวัดขอนแก่น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย

(Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จำแนกออกเป็นรายด้าน และรายข้อ โดยในการแปลค่าเฉลี่ยที่ใช้ในแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

3. การวิเคราะห์อิทธิพลของสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการ ต่อการบริหารสถานประกอบการ ใช้สถิติ Multiple regression analysis

ผลการวิจัย (Results)

1. ผลการศึกษาระดับสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

สมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการ		ระดับสมรรถนะด้านดิจิทัล			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	ด้านการรู้และเข้าถึงดิจิทัล	4.08	0.80	มาก	2
2	ด้านการใช้ดิจิทัลเพื่อการประกอบการ	4.03	0.81	มาก	4
3	ด้านการประเมินการใช้ดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการ	4.10	0.91	มาก	1
4	ด้านการสร้างสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมและปลอดภัย	4.04	0.92	มาก	3
รวม		4.06	0.86	มาก	-

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีสมรรถนะด้านดิจิทัลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน และเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ผู้ประกอบการมีสมรรถนะด้านการประเมินการใช้ดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = 0.91) รองลงมา คือ ด้านการรู้และเข้าถึงดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = 0.80) ด้านการสร้างสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมและปลอดภัย ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.92) และ ด้านการใช้ดิจิทัลเพื่อการประกอบการ ($\bar{X}$ = 4.03, S.D. = 0.81) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาการบริหารงานสถานประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ตาราง 2

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานสถานประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

การบริหารงานสถานประกอบการ	ระดับการบริหาร			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1 ด้านการบริหารในสถานประกอบการ	4.17	0.69	มาก	4
2 ด้านการพัฒนาระบบการจัดการของสถานประกอบการ	4.23	0.71	มากที่สุด	3
3 ด้านการประเมินผลการบริหารจัดการ	4.31	0.72	มากที่สุด	1
4 ด้านงานตรวจสอบเพื่อพัฒนาคุณภาพบริหารจัดการ	4.27	0.83	มากที่สุด	2
5 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีในสถานประกอบการ	4.09	0.82	มาก	5
รวม	4.18	0.76	มาก	

จากตาราง 2 พบว่า ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีองค์ประกอบของการบริหารงานสถานประกอบการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน และเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ผู้ประกอบการมีองค์ประกอบการบริหารงานในสถานประกอบการด้านการประเมินผลการบริหารจัดการมากที่สุด ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.72) รองลงมา คือ ด้านงานตรวจสอบเพื่อพัฒนาคุณภาพบริหารจัดการ ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.83) ด้านการพัฒนาระบบการจัดการของสถานประกอบการ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.71) ด้านการบริหารในสถานประกอบการ ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.69) และด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีในสถานประกอบการ ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.82) ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาอิทธิพลของสมรรถนะด้านดิจิทัลของสถานประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ต่อการบริหารสถานประกอบการในจังหวัดขอนแก่น เพื่อหาตัวแปรสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการที่มีผลต่อการบริหารในสถานประกอบการ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiplier Regression Analysis) ดังตาราง 3

ตาราง 3

แสดง Coefficient ของตัวแปรสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการที่มีผลต่อการบริหารของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่น ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานประกอบการ

สมรรถนะด้านดิจิทัล	β	SE	Beta	t	Sig.
(Constant)	0.511	0.276		1.853	0.066
ด้านการรู้และเข้าถึงดิจิทัล (X_1)	0.136	0.061	0.098	2.173	0.030*
ด้านการใช้ดิจิทัลเพื่อการประกอบการ (X_2)	0.100	0.078	0.067	1.295	0.196
ด้านการประเมินการใช้ดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการ (X_3)	0.238	0.085	0.187	2.800	0.005*
ด้านการสร้างสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมและปลอดภัย (X_4)	0.416	0.067	0.393	6.170	0.000*

R = 0.655, R² = 0.428, Adjusted R Square = 0.423, Std. Error of the Estimate = 0.60172

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 3 พบว่า ตัวแปรสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการที่มีผลต่อการบริหารในสถานประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวนทั้งสิ้น 3 ตัวแปร คือ ด้านการรู้และเข้าถึงดิจิทัล (X_1) ด้านการประเมินการใช้ดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการ (X_3) และด้านการสร้างสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมและปลอดภัย (X_4) โดยตัวแปรทั้ง 3 ตัว ร่วมกันพยากรณ์การส่งผลได้ ร้อยละ 42.80 (R² = 0.423) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สมรรถนะด้านดิจิทัล ด้านการสร้างสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมและปลอดภัย (X_4) มีผลต่อการบริหารในสถานประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่นมากที่สุด โดยมีผลร้อยละ 41.60 (β = 0.416)

2. สมรรถนะด้านดิจิทัล ด้านการประเมินการใช้ดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการ (X_3) มีผลต่อการบริหารในสถานประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่นในอันดับรองลงมา โดยมีผลร้อยละ 23.80 (β = 0.238)

3. สมรรถนะด้านดิจิทัล ด้านการรู้และเข้าถึงดิจิทัล (X_1) ผลต่อการบริหารในสถานประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่นน้อยที่สุด โดยมีผลร้อยละ 13.60 (β = 0.136)

โดยสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$Y = a + \beta_1 X_1 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4$$

โดยที่ Y = การบริหารในสถานประกอบการ

X_1 = ด้านการรู้และเข้าถึงดิจิทัล

X_3 = ด้านการประเมินการใช้ดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการ

X_4 = ด้านการสร้างสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมและปลอดภัย

แทนค่า Y = 0.511 + (0.136) X_1 + (0.238) X_3 + (0.416) X_4

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

1. สมรรถนะด้านดิจิทัล และการบริหารงานสถานประกอบการ รวมถึงการบริหารสถานประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า

1.1 ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีสมรรถนะด้านดิจิทัลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06) โดยมีสมรรถนะด้านการประเมินการใช้ดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.10) ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประกอบการ SME มีขนาดองค์กรที่ค่อนข้างสูงและมีการเน้นผลลัพธ์ที่ชัดเจน จึงมีสมรรถนะด้านการประเมินการใช้ดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการมากที่สุด ผลการประเมินสามารถวัดได้ง่ายจากตัวชี้วัดเชิงปริมาณ เช่น ประสิทธิภาพการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้น, ต้นทุนที่ลดลง และยอดขายที่เติบโตขึ้นจากการใช้ดิจิทัล การประเมินผลที่ตรงไปตรงมาทำให้ SME สามารถตัดสินใจและปรับปรุงกลยุทธ์ด้านดิจิทัลได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งแตกต่างจากองค์กรขนาดใหญ่ที่มีกระบวนการที่ซับซ้อนกว่า นอกจากนี้การลงทุนในเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น คลาวด์คอมพิวเตอร์หรือโปรแกรมสำเร็จรูปต่างๆ ที่ช่วยลดความยุ่งยากในการติดตั้งและค่าใช้จ่าย ทำให้ SME สามารถทดลองและประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพความสามารถในการประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ SME สามารถแข่งขันในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับชุดิมา หวังเบญจมา และ ธนัชชา บินดุหลิม (2561, 109–124) ที่พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เนื่องจากการประเมินผลช่วยให้ธุรกิจสามารถวัดผลการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้สามารถตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างแม่นยำและตอบสนองต่อตลาดที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างรวดเร็ว

1.2 ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีองค์ประกอบของการบริหารงานสถานประกอบการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18) โดยมีองค์ประกอบการบริหารงานในสถานประกอบการ ด้านการประเมินผลการบริหารจัดการมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.31) เนื่องจาก SME มีความคล่องตัวสูงและเน้นผลลัพธ์ที่ชัดเจน จึงให้ความสำคัญกับการประเมินผลการบริหารจัดการมากที่สุด เพราะการวัดผลเชิงปริมาณ เช่น ประสิทธิภาพการทำงาน ต้นทุนที่ลดลง และยอดขายที่เพิ่มขึ้น สามารถทำได้ง่ายและช่วยให้เห็นความคุ้มค่าของการลงทุนได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้การประเมินผลที่ตรงไปตรงมาช่วยให้ SME สามารถปรับปรุงกลยุทธ์ได้อย่างรวดเร็ว เพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปและรักษาความสามารถในการแข่งขันกับคู่แข่ง การที่สามารถประเมินผลและปรับปรุงได้อย่างต่อเนื่องจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ SME อยู่รอดและเติบโตในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีการแข่งขันสูง ซึ่งสอดคล้องกับ Eisinga, Grotenhuis & Pelzer (2012, 637-642) ที่พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้ความสำคัญกับการประเมินผลการบริหารจัดการมากที่สุด เนื่องจากเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการเติบโตและความอยู่รอดของธุรกิจ เพราะการประเมินผลช่วยให้ผู้ประกอบการเห็นภาพที่ชัดเจนของผลลัพธ์จากการดำเนินงาน และข้อมูลจากการประเมินผลช่วยให้ผู้บริหาร SME มีข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจทางธุรกิจที่สำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน

2. ตัวแปรสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้ประกอบการที่มีผลต่อการบริหารในสถานประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวนทั้งสิ้น 3 ตัวแปร คือ ด้านการรู้และเข้าถึงดิจิทัล (X_1) ด้านการประเมินการใช้ดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการ (X_3) และด้านการสร้างสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมและปลอดภัย (X_4) โดยตัวแปรทั้ง 3 ตัว ร่วมกันพยากรณ์การส่งผลได้ ร้อยละ 42.80 ($R^2 = 0.423$) โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 สมรรถนะด้านดิจิทัล ด้านการสร้างสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมและปลอดภัย (X_4) มีผลต่อการบริหารในสถานประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่นมากที่สุด โดยมีผลร้อยละ 41.60 ($\beta = 0.416$) ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมและปลอดภัยของผู้ประกอบการ SMEs เป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินธุรกิจในยุคดิจิทัลที่ช่วยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันได้อย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด เช่น ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือของแบรนด์ เพราะหากเกิดปัญหาด้านความปลอดภัยหรือข้อมูลรั่วไหล จะส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ของธุรกิจอย่างรุนแรง ซึ่งการสร้างกลับคืนมาเป็นเรื่องที่ทำไต่ยาก อีกทั้ง SMEs มักเป็นเป้าหมายของการโจมตีทางไซเบอร์ การมีสมรรถนะในการสร้างสื่อที่ปลอดภัยจะช่วยปกป้องข้อมูลสำคัญของบริษัทและลูกค้า ทำให้ธุรกิจดำเนินไปได้อย่างราบรื่นเป็นต้น โดยผลการศึกษาที่พบสอดคล้องกับภาวิน ชินะโชติ (2567, 122-131) ที่พบว่า การสร้างสรรค์เนื้อหาดิจิทัลที่เหมาะสมนั้นสามารถช่วยให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและองค์กรสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

2.2 สมรรถนะด้านดิจิทัล ด้านการประเมินการใช้ดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการ (X_3) มีผลต่อการบริหารในสถานประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่นในอันดับรองลงมา โดยมีผลร้อยละ 23.80 ($\beta = 0.238$) ทั้งนี้เนื่องจากการประเมินการใช้ดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถใช้ข้อมูลเชิงลึกจากการใช้เครื่องมือดิจิทัลมาวิเคราะห์และตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการตลาด การขาย และการดำเนินงาน เพิ่มความคล่องตัวในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของตลาดและเทคโนโลยี อีกทั้งยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน สร้างนวัตกรรม และพัฒนาบุคลากรได้อย่างตรงจุด ทำให้ SMEs สามารถเติบโตอย่างยั่งยืนและแข่งขันได้ในยุคดิจิทัล โดยผลการศึกษาสอดคล้องกับทศพร พิษะระ (2566, 341-358) ที่พบว่า แนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคการเปลี่ยนแปลงฉับพลันทางดิจิทัล คือ องค์กรจะต้องกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ให้ชัดเจน โดยการออกแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เป็นเครื่องมือ

2.3 สมรรถนะด้านดิจิทัล ด้านการรู้และเข้าถึงดิจิทัล (X_1) ผลต่อการบริหารในสถานประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดขอนแก่นน้อยที่สุด โดยมีผลร้อยละ 13.60 ($\beta = 0.136$) ทั้งนี้เนื่องจากการรู้และเข้าถึงดิจิทัลเป็นรากฐานสำคัญสำหรับผู้ประกอบการ SMEs เพราะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานประจำวัน ทำให้สามารถตัดสินใจทางธุรกิจได้ดีขึ้นจากข้อมูลเชิงลึก ช่วยขยายโอกาสทางการตลาดผ่านช่องทางดิจิทัล อีกทั้งการมีความเข้าใจพื้นฐานนี้ยังช่วยปูทางไปสู่การเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลขั้นสูงในด้านอื่น ๆ ซึ่งจำเป็นต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนและสร้างความได้เปรียบในการ

แข่งขันในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลอีกด้วย โดยผลการศึกษาสอดคล้องกับ อมรรัตน์ สิริศักดิ์ (2563, 61-81) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการรู้ดิจิทัล บุคลากรมีความเห็นว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบายของมหาวิทยาลัย คือ การที่มหาวิทยาลัยกำหนดให้สมรรถนะด้านการรู้ดิจิทัลเป็นคุณสมบัติหนึ่งในอัตลักษณ์ของบัณฑิต และสอดคล้องกับชุดิมา หวังเบญหมัด และ ธนัชชา บินดุเหล็ม (2561) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการ ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่พบว่า ระบบเทคโนโลยีมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในระดับมากที่สุด

สรุป (Conclusion)

จากผลการศึกษาที่พบ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของสมรรถนะด้านดิจิทัลที่มีผลต่อการบริหารงานของผู้ประกอบการ SMEs โดยเฉพาะในพื้นที่ภูมิภาคว่างจันทขอนแก่น โดยพบว่า การสร้างสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมและปลอดภัย ไม่ใช่แค่เครื่องมือเสริม แต่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการมากที่สุด (41.6%) ซึ่งเหนือกว่าความสามารถในการประเมินการใช้ดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการ (23.8%) และความรู้พื้นฐานในการเข้าถึงดิจิทัล (13.6%) อย่างชัดเจน องค์ความรู้ใหม่นี้ท้าทายความเชื่อเดิมที่อาจมองว่าการรู้และเข้าถึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด เพราะสะท้อนให้เห็นว่า การนำไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ สร้างแบรนด์ และบริหารความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านสื่อดิจิทัลต่างหากที่เป็นกุญแจสำคัญสู่การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้มีความเหมาะสมกับอุปสงค์ของตลาด กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน โดยมีโครงการฝึกอบรม และฝึกปฏิบัติ
2. ควรมีการศึกษาการปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละกลุ่มตัวอย่างที่มีสภาวะการณ์และสภาพแวดล้อมของสถานประกอบการ และอุตสาหกรรมที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลครบถ้วนขึ้นทันยุค ทันสมัย

เอกสารอ้างอิง (References)

- จุฬารัตน์ บุชชงก์. (2566).สมรรถนะดิจิทัล: ทักษะเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนตามเป้าหมายของการประชุม
เอเปคด้านการศึกษา 2022. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, 18(24), 70-85.
- ชุติมา หวังเปี่ยมมัต และ ธนัชชา บินดุเหล็ม. (2561). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการ ประกอบการธุรกิจขนาด
กลางและขนาดย่อม (SMEs). *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 1(1), 109–
124.
- ดลยา ไชยวงศ์. (2562) ผลกระทบของสภาพคล่องต่อความสามารถในการทำกำไร. *Journal of MCU
Buddhist Review*, 4(2), 106-123.
- ทศพร พิษะระ. (2566). สมรรถนะกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคการเปลี่ยนแปลง. *วารสารวิจัยวิชาการ*,
6(3), 341-358.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- ภาวิน ชินะโชติ. (2567). สมรรถนะการปฏิบัติงานในยุคดิจิทัลของพนักงาน บริษัท ฟังก์ชั่น อินเทอร์เน็ต
จำกัด (มหาชน). *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*,
18(1),122-131.
- มิตีหุ่น. (2568). *CREDIT Strengthens SMEs in Khon Kaen in preparation for the Smart City
through “SME Kla-hai Roadshow”*.
[https://www.mitihoon.com/2025/10/03/583749/#:~:text=SME Fair, Khon Kaen is
considered a,and SME entrepreneurs who wish to increase](https://www.mitihoon.com/2025/10/03/583749/#:~:text=SME Fair, Khon Kaen is considered a,and SME entrepreneurs who wish to increase)
- ร่มโพธิ์ สุวรรณิก และวิชิต อุ่ออัน (2565) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นดิจิทัล สำหรับ
วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 15(1), 32-47.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2558). *การบริหารการพัฒนา*. บพิธการพิมพ์.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2554). *สถิติวิทยาทางการวิจัย*. สุวีริยาสาส์น.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2558). *สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. ดวงกมล.
- วีระศักดิ์ หลินวรรณ. (2556). การประเมินการบริหารจัดการของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดปทุมธานี.
วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ, 8(1), 160-175.
- สมใจ ศรีเนตร. (2560). แนวโน้มการเป็นผู้ประกอบการใหม่ในธุรกิจอาเซียน. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย
สวนดุสิต*, 13(1), 113-122.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2567). *งานพัฒนาองค์ความรู้สำหรับ SME
(Knowledge Center)*. <https://www.sme.go.th/th/>
- อมรรัตน์ สิทธิศักดิ์. (2563). สมรรถนะการรู้ดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานของบุคลากรคณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 38(4), 61-81.

Eisinga, R., Grotenhuis, M. T., & Pelzer, B. (2013). The reliability of a two-item scale: Pearson, Cronbach, or Spearman-Brown? *International Journal of Public Health*, 58(4), 637–642.

Ferrari, A. (2012). *Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks*. JRC-IPTS.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

Meedach, T. & Lekcharoen, S. (2023). A Guideline for Building Competency for Digital Entrepreneurs in Thailand. *Migration Letters*, 20(5), 206-217.

การพัฒนาจรรยาวัชของพนักงานเอกชนผ่านการฝึกอบรมหมากล้อม: ความฉลาดทาง
อารมณ์ ความคิดยืดหยุ่น และภาวะผู้นำตนเอง

Developing Soft Skills through a Go Training Program: EQ, Flexible Thinking,
and Self-Leadership among Private Company Employees

ลภณ จิรโสภิน , มติ ทาเจริญศักดิ์*

*Lapon Jirasophon , Mati Tajaroenusuk**

สำนักการศึกษาทั่วไป สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

85/1 หมู่ 2 ถ.แจ้งวัฒนะ ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 10900 ประเทศไทย

Office of General Education, Panyapiwat Institute of Management

85/1 Moo2 Chaengwattana Rd., Bangtalat Subdistrict, Pakkred District,

Nonthaburi Province, 10900, Thailand

รับบทความ: 21 มิถุนายน 2568

ปรับปรุงบทความ: 17 ธันวาคม 2568

ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 24 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดยืดหยุ่น และภาวะผู้นำตนเองของพนักงานบริษัทเอกชนก่อนและหลังการอบรมด้วยชุดฝึกเล่นหมากล้อมที่พัฒนาขึ้น 2) เปรียบเทียบจรรยาวัชทั้งสามด้านระหว่างพนักงานจากสองบริษัทภายหลังการอบรม และ 3) ประเมินประสิทธิผลของชุดฝึกดังกล่าว การวิจัยใช้รูปแบบกึ่งทดลองแบบ one-group pretest-posttest with subgroups กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานบริษัทเอกชน 17 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยชุดฝึกเล่นหมากล้อม 12 ครั้ง และแบบวัดจรรยาวัช 3 ด้าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา และสถิติอนุมานพารามิเตอร์ ได้แก่ Wilcoxon Signed Rank Test และ Mann-Whitney U Test พร้อมคำนวณขนาดอิทธิพล ผลการวิจัยพบว่า 1) ภายหลังการอบรม ความคิดยืดหยุ่นและภาวะผู้นำตนเองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่ความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ 2) ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างพนักงานจากสองบริษัทในทุกด้าน และ 3) ค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดฝึกอยู่ในระดับต่ำกว่า .50 สะท้อนว่าชุดฝึกมีประสิทธิผลในระดับจำกัดภายใต้เงื่อนไขของกลุ่มตัวอย่างและระยะเวลาการฝึกอบรม

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

อีเมล: matitaj@pim.ac.th

คำสำคัญ

หมากล้อม จรณทักษะ ความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดยืดหยุ่น ภาวะผู้นำตนเอง

Received: June 21, 2025

Revised: December 17, 2025

Accepted: December 24, 2025

Abstract

This study aimed to: 1) compare emotional quotient, flexible thinking, and self-leadership of private company employees before and after participating in a developed Go training program; 2) compare the three soft-skill dimensions between employees from two companies after the training; and 3) evaluate the effectiveness of the training program. A quasi-experimental one-group pretest-posttest with subgroups design was employed. The sample consisted of 17 private company employees. The research instruments included a 12-session Go training program and three soft-skill assessment tools. Data were analyzed using descriptive statistics and nonparametric statistics, namely the Wilcoxon Signed Rank Test and the Mann-Whitney U Test, with effect sizes calculated. The findings revealed that: 1) after the training, flexible thinking and self-leadership significantly increased at the .05 level, while emotional quotient did not show a statistically significant difference; 2) no statistically significant differences were found between employees from the two companies across all dimensions; and 3) the effectiveness index of the training program was below .50, indicating that the program demonstrated limited effectiveness under the conditions of the sample size and the training duration.

Keywords

Go Game (Go, Baduk, Weiqi), Soft Skills, Emotional Quotient (EQ), Flexible Thinking, Self-Leadership

บทนำ (Introduction)

ในบริบทการทำงานยุคปัจจุบัน องค์กรเผชิญแรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และรูปแบบการทำงานอย่างต่อเนื่องจากโลกที่ผันผวน (VUCA World) (Dhillon & Nguyen, 2021, 63-65) ส่งผลให้การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ไม่สามารถพึ่งพาเพียงสมรรถนะทางวิชาชีพ (hard skills) ได้อย่างเพียงพอ แต่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับจรณทักษะ (soft skills) ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงาน การ

ปรับตัว และความยั่งยืนขององค์กร (ปกรณ โปรรุ่งโรจน์ และณกมล จันทรสม, 2564, 118-119; Elmohmady et al., 2020, 143-145)

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จรรยาวัชระด้านความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดยืดหยุ่น และภาวะผู้นำตนเอง เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการตน การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเผชิญสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน (ประจักษ์ วิฑูรเศรษฐ์, 2566, 259-260) งานวิจัยจำนวนมากชี้ว่าทักษะเหล่านี้สามารถพัฒนาได้ผ่าน กระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การปฏิสัมพันธ์ และการสะท้อนคิด มากกว่าการถ่ายทอดความรู้เชิง ทฤษฎีเพียงอย่างเดียว (Laker & Powell, 2011; Ibrahim et al., 2017; Brunscheen-Cartagena, 2025)

บริษัท ABC ซึ่งดำเนินธุรกิจระบบกรองอากาศ และบริษัท XYZ ซึ่งดำเนินธุรกิจการค้าสมัยใหม่ ต่าง ให้ความสำคัญกับการพัฒนาจรรยาวัชระของพนักงานเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (รัฐพล เอี่ยมสวัสดิ์, 2564, 1-2) อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมองค์กรและลักษณะงานอาจส่งผล ให้การตอบสนองต่อการฝึกอบรมและทิศทางการพัฒนาทักษะแตกต่างกัน

หมากล้อมเป็นเกมเชิงกลยุทธ์ที่ต้องอาศัยการคิดอย่างเป็นระบบ การวางแผน การตัดสินใจ และการ ควบคุมอารมณ์ (ลภณ จิรโสภิน, 2562, 89-90; Rieger & Wang, 2021, 118-119) งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่ การเล่นเกมหมากล้อมมีความสัมพันธ์กับการพัฒนากระบวนการคิด การแก้ปัญหา และการกำกับตน (มติ ทาเจริญ ศักดิ์ และคณะ, 2561, 168-169; มติ ทาเจริญศักดิ์ ชนพัฒน์ และคณะ, 2568; Gürbüz et al., 2022, 52-53; Kim et al., 2014, 144-149) อย่างไรก็ตาม งานศึกษาส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นกลุ่มนักเรียนและนักศึกษา (มติ ทาเจริญศักดิ์, 2560; ชนพัฒน์ อภิชาติเกรียงไกร และ สิริลักษณ์ โปร่งสันเทียะ, 2566; มติ ทาเจริญศักดิ์ และ คณะ, 2568) ขณะที่การศึกษาผลของการฝึกหมากล้อมในกลุ่มพนักงานวัยทำงานยังมีจำนวนจำกัด และยังขาด งานที่อธิบายองค์ประกอบของชุดฝึกและกลไกการพัฒนาจรรยาวัชระอย่างชัดเจนในบริบทองค์กร (ลภณ จิร โสภิน, 2564, 215-216; Castanza, 2011, 5) ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นในการพัฒนาชุดฝึกและ ศึกษาประสิทธิผลในกลุ่มวัยทำงาน

จากประเด็นทั้งหมดที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของการฝึกเล่นเกมหมากล้อมต่อการพัฒนาจรรยา วัชระด้านความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดยืดหยุ่น และภาวะผู้นำตนเองของพนักงานบริษัทเอกชน พร้อมทั้ง เปรียบเทียบผลลัพธ์ระหว่างพนักงานจากสองบริษัทที่มีบริบทองค์กรแตกต่างกัน เพื่อประเมินประสิทธิผลของ ชุดฝึกและเป็นข้อมูลประกอบการออกแบบการพัฒนาทักษะบุคลากรในอนาคต

วัตถุประสงค์ (Research Objectives)

1. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดยืดหยุ่น และภาวะผู้นำตนเองของพนักงาน บริษัทเอกชนก่อนและหลังการอบรมด้วยชุดฝึกเล่นเกมหมากล้อมที่พัฒนาขึ้น
2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดยืดหยุ่น และภาวะผู้นำตนเองระหว่างพนักงาน จากสองบริษัทภายหลังการอบรมด้วยชุดฝึกเล่นเกมหมากล้อมที่พัฒนาขึ้น

3. เพื่อประเมินประสิทธิผลของชุดฝึกการเล่นหมากล้อมต่อความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดยืดหยุ่น และภาวะผู้นำตนเอง

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

ในบริบทการทำงานยุคปัจจุบัน องค์กรไม่สามารถพึ่งพาเพียงสมรรถนะทางวิชาชีพ (hard skills) ได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากการทำงานจริงต้องอาศัยการประสานงาน การปรับตัว และการกำกับตนเองอย่างต่อเนื่อง จรณทักษะ (soft skills) จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงานและความสำเร็จของบุคลากร (Goleman, 2006; Robles, 2012) จากการทบทวนเอกสารและการสำรวจบริบทองค์กรของบริษัท ABC และ XYZ พบว่า จรณทักษะที่มีความสำคัญในบริบทการทำงาน ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดยืดหยุ่น และภาวะผู้นำตนเอง ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการตน การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเผชิญสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient: EQ) หมายถึงความสามารถในการตระหนักรู้ เข้าใจ และจัดการอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นอย่างเหมาะสม (Goleman, 2006) โดยครอบคลุมการรู้เท่าทันตน การกำกับตน แรงจูงใจภายใน ความเข้าใจผู้อื่น และทักษะทางสังคม การพัฒนา EQ มักเกิดจากการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงควบคู่กับการสะท้อนคิด มากกว่าการถ่ายทอดเชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว

ความคิดยืดหยุ่น (Flexible Thinking) หมายถึงความสามารถในการปรับเปลี่ยนกรอบความคิด วิธีการ และกลยุทธ์เมื่อเผชิญสถานการณ์ใหม่หรือข้อจำกัดที่เปลี่ยนแปลง รวมถึงการสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหา (Guilford, 1967, 148-155) งานวิจัยร่วมสมัยมองว่าความคิดยืดหยุ่นเป็นองค์ประกอบสำคัญของการคิดบริหารจัดการตน (executive functions: EF) ซึ่งช่วยให้บุคคลไม่ยึดติดกับวิธีเดิม สามารถปรับแผน และตัดสินใจภายใต้ความไม่แน่นอนได้อย่างเหมาะสม (นิชาพัชร สายกระสินธุ์ และคณะ, 2566; Gabrys et al., 2018)

ภาวะผู้นำตนเอง (Self-Leadership) สะท้อนแนวคิดการบริหารยุคใหม่ที่เน้นให้บุคลากรกำหนดเป้าหมาย ควบคุมตน และรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง (Norris, 2008, 43-61) แนวคิดนี้มุ่งเสริมแรงจูงใจภายในและการกำกับความคิดเพื่อสร้างพฤติกรรมการทำงานอย่างยั่งยืน (Hu et al., 2019) งานวิจัยพบว่าภาวะผู้นำตนเองมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงาน โดยเฉพาะในบริบทที่ต้องการความรับผิดชอบต่อรวมและการทำงานเชิงรุก (Stewart et al., 2019; Bakker et al., 2023)

หมากล้อมเป็นเกมเชิงกลยุทธ์ที่ต้องอาศัยการคิดอย่างเป็นระบบ การวางแผน การประเมินผลจากการตัดสินใจ และการควบคุมอารมณ์เมื่อเผชิญสถานการณ์ได้เปรียบหรือเสียเปรียบระหว่างการเล่น งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศชี้ว่าการฝึกเล่นหมากล้อมมีความสัมพันธ์กับกระบวนการรู้คิด การใช้เหตุผล การแก้ปัญหา และการกำกับตน (Lee et al., 2010; Kim et al., 2014) ในบริบทไทย การศึกษาของมดิ ทาเจริญศักดิ์ และคณะ (2561) พบว่าการถ่ายทอดทางสังคมผ่านการเล่นหมากล้อมเอื้อต่อทักษะด้านการใช้เหตุผล การรับรู้ความสามารถของตน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการกำกับตนเอง ขณะที่ชนพัฒน์ อภิชาติเกรียงไกร

และสิริลักษณ์ โปรงสันเทียะ (2566, 24-34) รายงานการเปลี่ยนแปลงด้านการใส่ใจจัดจ่อ การวางแผน ความยืดหยุ่นทางความคิด และการประเมินตนเองของผู้เรียนหลังได้รับการฝึกตามแผนกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น

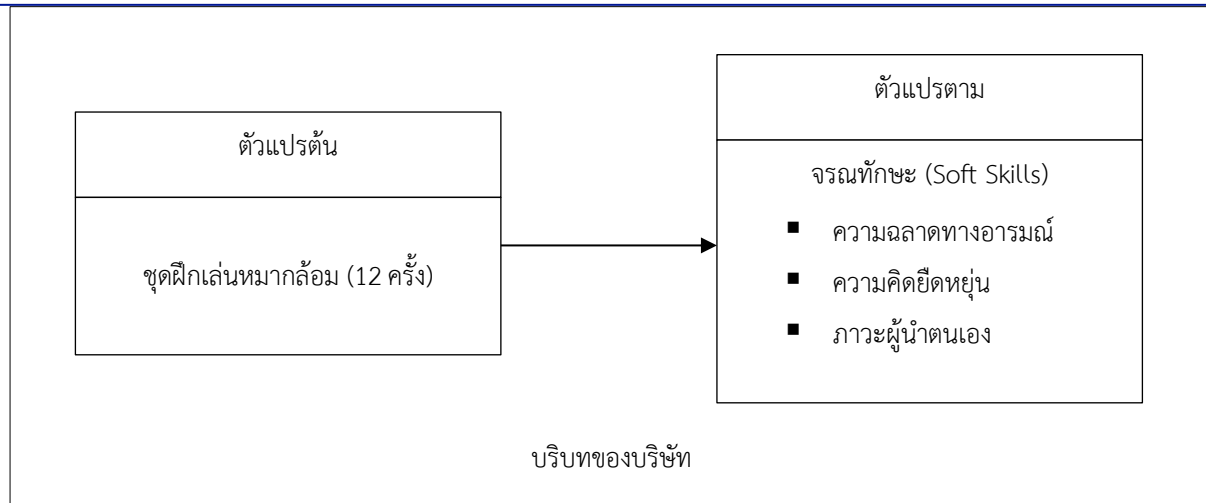
อย่างไรก็ตาม งานศึกษาที่ผ่านมามักอธิบายองค์ประกอบของการจัดกระทำหรือชุดฝึกไม่ชัดเจน ส่งผลให้การทำความเข้าใจหรือการขยายผลไปใช้ในบริบทอื่นทำได้จำกัด (Lee et al., 2010; Kim et al., 2014) แนวคิดจากการศึกษาด้านเกมหมากระดานเสนอว่าชุดฝึกที่มีคุณภาพควรบูรณาการทั้งมิติการสอนและการโค้ช โดยจัดลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ชัดเจน ใช้การเรียนรู้แบบวนเกลียวเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อเสริมแรงจูงใจของผู้เรียน (Gobet & Jansen, 2006) ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบในบริบทไทยว่าการสอนหมากล้อมมีลักษณะของการเสริมต่อการเรียนรู้ (scaffolding) อย่างเป็นระบบ (มติ ทาเจริญศักดิ์, 2560; มติ ทาเจริญศักดิ์ และคณะ, 2561; มติ ทาเจริญศักดิ์ และคณะ, 2568)

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงพัฒนาชุดฝึกเล่นหมากล้อมโดยยึดเนื้อหาและกิจกรรมการสอนหมากล้อมเป็นฐาน (लग्न จิโรชิน, 2563) และบูรณาการการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (Jeong, 2001; 2017) ร่วมกับการเสริมต่อการเรียนรู้ (มติ ทาเจริญศักดิ์ และคณะ, 2568) เพื่อเอื้อต่อการคิดวิเคราะห์และการสะท้อนคิดของผู้เข้าร่วม ขณะเดียวกัน การออกแบบการเรียนการสอนยึดตามกรอบของ Smith & Ragan (2005) ได้แก่ ขั้นตอนการวิเคราะห์ ขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์ และขั้นตอนการประเมินผล เพื่อให้ชุดฝึกมีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาจรรยาบรรณ และสามารถตรวจสอบผลลัพธ์ของการฝึกอบรมได้อย่างเป็นรูปธรรม

จากการทบทวนวรรณกรรม สรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดยืดหยุ่น และภาวะผู้นำตนเองเป็นจรรยาบรรณสำคัญต่อการทำงาน และสามารถพัฒนาได้ผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติที่มีโครงสร้างและการสะท้อนคิด ขณะเดียวกัน งานด้านหมากล้อมชี้ความสัมพันธ์กับกระบวนการคิดและการกำกับตน แต่ยังมีช่องว่างในการอธิบายองค์ประกอบของชุดฝึกและการศึกษาในกลุ่มพนักงานวัยทำงานโดยตรง ซึ่งเป็นประเด็นที่งานวิจัยนี้มุ่งศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

การศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการฝึกเล่นหมากล้อมต่อการพัฒนาจรรยาบรรณด้านความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดยืดหยุ่น และภาวะผู้นำตนเองของพนักงานบริษัทเอกชน ผู้วิจัยได้พัฒนา กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยอาศัยแนวคิดการพัฒนาชุดฝึกเล่นหมากล้อมของ लग्न จิโรชิน (2563, 3-133) และ Smith and Ragan (2005, 5-10) ร่วมกับแนวคิดการพัฒนาจรรยาบรรณ ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของ Goleman (2006, 26-27) และ Mayer and Salovey (1997, 4-8) ความคิดยืดหยุ่นตามแนวคิดของ Martin and Rubin (1995, 623-625) Dennis and Vander Wal (2010, 242-246) และ Gabrys et al. (2018, 2-5) รวมถึงภาวะผู้นำตนเองตามแนวคิดของ Prussia et al. (1998, 524-536) ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research conceptual framework)

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

1. การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลองด้วยกลุ่มย่อย (one-group pretest-posttest design with subgroups) กลุ่มย่อยประกอบด้วยพนักงานจากบริษัท ABC และบริษัท XYZ ซึ่งได้รับการฝึกอบรมด้วยชุดฝึกเล่นหมากล้อมรูปแบบเดียวกันตลอดการวิจัย การจัดกลุ่มย่อยตามบริบทองค์กรมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ของการฝึกภายใต้สภาพแวดล้อมการทำงานที่แตกต่างกัน โดยคงเงื่อนไขของการจัดการกระทำให้เหมือนกันทั้งหมด รูปแบบการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ มนตรี วงษ์สะพาน (2563, 178-179) และ Shadish et al. (2002, 86-90) ดังปรากฏในภาพที่ 2

กลุ่มย่อย				
Ex	ABC	T ₁	X	T ₂
	XYZ	T ₁	X	T ₂

ภาพที่ 2: แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียวโดยทดสอบก่อนและหลังการทดลองด้วยกลุ่มย่อย
 หมายเหตุ : ปรับปรุงจาก *พื้นฐานการวิจัยทางหลักสูตรและการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 2), (น. 178), โดย มนตรี วงษ์สะพาน, 2563 ตักสิลาการพิมพ์ และ *Experimental and quasi-experimental designs for generalized causal inference*, (pp. 86-90), โดย Shadish et al., 2002 Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company.

Ex หมายถึง การทดลอง

- T₁ หมายถึง การวัดผลก่อนการทดลอง (Pretest)
 T₂ หมายถึง การวัดผลหลังการทดลอง (Posttest)
 X หมายถึง การจัดการกระทำตามการทดลอง (Treatment)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ พนักงานบริษัทเอกชนจากบริษัท ABC และบริษัท XYZ ที่สมัครเข้าร่วมการฝึกอบรมหมากล้อม บริษัทละ 50 คน รวมทั้งสองบริษัท คือ 100 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการคัดเลือกจากพนักงานที่แสดงความสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย และทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) เป็นกลุ่มตัวอย่างเริ่มต้นจำนวน 30 คน แบ่งเป็นบริษัท ABC จำนวน 18 คน และ บริษัท XYZ จำนวน 12 คน เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม เหลือกลุ่มตัวอย่างที่มีข้อมูลครบถ้วน 17 คน (บริษัท ABC จำนวน 12 คน และบริษัท XYZ จำนวน 5 คน) โดยคัดออกผู้ที่เข้าร่วมการฝึกอบรมไม่ถึงร้อยละ 70 ของจำนวนครั้งทั้งหมด หรือไม่ตอบแบบสอบถามหลังการทดลองครบถ้วน

3. ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาบริบทองค์กรและความต้องการด้านการพัฒนาทักษะร่วมกับผู้บริหารของบริษัท ABC และบริษัท XYZ จากนั้นพัฒนาเครื่องมือวิจัย ได้แก่ ชุดฝึกเล่นหมากล้อมจำนวน 12 ครั้ง และแบบวัดจรรยาวัชระ 3 ด้าน ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลก่อนการฝึกอบรม (pretest) จัดการฝึกอบรมตามชุดฝึกครั้งละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ครั้ง และเก็บข้อมูลหลังการฝึกอบรม (posttest) เพื่อนำไปวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

4. เครื่องมือการวิจัย

4.1 ชุดฝึกเล่นหมากล้อม

ชุดฝึกเล่นหมากล้อมจำนวน 12 ครั้ง พัฒนาตามกรอบการออกแบบการเรียนการสอนของ Smith and Ragan (2005, 5-10) ครอบคลุมขั้นการวิเคราะห์ การกำหนดกลยุทธ์ และการประเมินผล โดยมุ่งพัฒนาทักษะการเล่นหมากล้อม กระบวนการคิด และจรรยาวัชระที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน การจัดการฝึกอบรมใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเสริมต่อการเรียนรู้ (scaffolding) สำหรับผู้ไม่มีประสบการณ์หมากล้อม เนื้อหาและกิจกรรมประยุกต์จากแผนการสอนของ ลภณ จิรโสภิน (2563) แบ่งเป็น 12 หน่วยการเรียนรู้ พร้อมการให้คำแนะนำและข้อมูลย้อนกลับระหว่างการฝึก ชุดฝึกผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่า IOC ระหว่าง 0.67–1.00 และได้รับการปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง (มนตรี วงษ์สะพาน, 2563: 238)

4.2 แบบวัดจรรยาวัชระ

แบบวัดที่ใช้เป็นแบบวัดจรรยาวัชระ 3 ด้าน ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดยืดหยุ่น และภาวะผู้นำตนเอง พัฒนาจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และประยุกต์จากแบบวัดมาตรฐาน ได้แก่

1) แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ประยุกต์จาก กฤตติพัฒน์ ชื่นพิทยาวิวัฒน์ (2558)อิงแนวคิดของ Goleman (1998) และ Mayer and Salovey (1997) เป็นแบบมาตรประมาณค่า 6 ระดับ

2) แบบวัดความคิดยืดหยุ่น ประยุกต์จาก ศรีณยา รพีอาภากุล และคณะ (2565, 197-211) ซึ่งพัฒนาจากแนวคิดของ Martin and Rubin (1995), Dennis and Vander Wal (2010) และ Gabrys et al. (2018) เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

3) แบบวัดภาวะผู้นำตนเอง ประยุกต์จาก Prussia et al. (1998, 524-536) เป็นแบบมาตรประมาณค่า 6 ระดับ

แบบวัดทั้งสามฉบับผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่า IOC ระหว่าง 0.67–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha) เท่ากับ .88, .89 และ .88 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับยอมรับได้ ก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

5. วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดโครงการและสิทธิของผู้เข้าร่วมก่อนเก็บข้อมูล จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดก่อนฝึกอบรม (pretest) ดำเนินการฝึกอบรมตามชุดฝึกที่พัฒนาขึ้น และเก็บข้อมูลหลังการฝึกอบรม (posttest) เมื่อสิ้นสุดโครงการ กลุ่มตัวอย่างที่มีข้อมูลครบถ้วนและผ่านเกณฑ์การเข้าร่วมจำนวน 17 คน

6. เอกสารรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิจัยนี้ได้รับการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลหลังจากได้รับการอนุมัติโครงการวิจัย จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ หมายเลขรับรอง PIM-REC 025/2567

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและระดับจรรยาวัชในแต่ละด้าน พร้อมทั้งคำนวณค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.) เพื่อประเมินประสิทธิผลของชุดฝึก โดยค่าดัชนีที่มากกว่า .50 ถือว่ามีประสิทธิผลในระดับที่ยอมรับได้ (มนตรี วงษ์สะพาน, 2563, 242-243) การตีความระดับค่าเฉลี่ยแบบวัดมาตรประมาณค่า 5 และ 6 ระดับ ใช้แนวทางของ บุญชม ศรีสะอาด (2560, 121)

2. การทดสอบสมมติฐานใช้สถิตินอนพาราเมตริก เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็ก โดยใช้ Wilcoxon Signed Rank Test สำหรับเปรียบเทียบก่อนและหลังการฝึกอบรม และ Mann-Whitney U Test สำหรับเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มย่อยจากสองบริษัท พร้อมคำนวณค่า effect size เพื่อประเมินขนาดอิทธิพลของชุดฝึก โดยใช้เกณฑ์ของ Pallant (2020, 230-232) ซึ่งกำหนดค่า .10 หมายถึงอิทธิพลระดับน้อย ค่า .30 หมายถึงอิทธิพลระดับปานกลาง และค่า .50 หมายถึงอิทธิพลระดับสูง

ผลการวิจัย (Results)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นพนักงานบริษัทเอกชนจากบริษัท ABC และบริษัท XYZ ที่สมัครเข้าร่วมการฝึกอบรมหมากล้อม รวมจำนวนเริ่มต้น 30 คน เมื่อสิ้นสุดโครงการ คงเหลือกลุ่มตัวอย่างที่มีข้อมูลครบถ้วนและผ่านเกณฑ์การเข้าร่วม จำนวน 17 คน แบ่งเป็นพนักงานจากบริษัท ABC จำนวน 12 คน และบริษัท XYZ จำนวน 5 คน โดยเกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ การเข้าร่วมการฝึกอบรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของจำนวนครั้งทั้งหมด และการตอบแบบวัดก่อนและหลังการอบรมครบถ้วน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะทางชีวสังคม (n = 17)

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	7	41.18
หญิง	10	58.82
ช่วงอายุ		
20 - 29 ปี	4	23.53
30 - 39 ปี	6	35.29
40 - 49 ปี	5	29.41
50 - 59 ปี	2	11.76
อายุงาน		
1 - 5 ปี	7	41.18
6 - 10 ปี	5	29.41
มากกว่า 10 ปี	5	29.41

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.82 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 41.18 เมื่อพิจารณาช่วงอายุพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.29 รองลงมาคือช่วงอายุ 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.41 และช่วงอายุ 20-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.53 ตามลำดับ สำหรับอายุงาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุงาน 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.18 รองลงมาคืออายุงาน 6-10 ปี และมากกว่า 10 ปี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 29.41 เท่ากัน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร	ระยะ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
อายุ		37.76	10.01	
ความฉลาดทางอารมณ์	ก่อนอบรม	4.65	.37	มาก
	หลังอบรม	4.79	.42	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ศึกษา (ต่อ)

ตัวแปร	ระยะ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ความคิดยืดหยุ่น	ก่อนอบรม	3.82	.41	มาก
	หลังอบรม	3.99	.32	มาก
ภาวะผู้นำตนเอง	ก่อนอบรม	4.66	.40	มาก
	หลังอบรม	4.95	.49	มาก

จากตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของอายุอยู่ที่ 37.76 ปี สำหรับตัวแปรที่ศึกษา พบว่าค่าเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดยืดหยุ่น และภาวะผู้นำตนเอง ทั้งในระยะก่อนและหลังการอบรมอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยในระยะหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมในทุกตัวแปร

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานก่อนและหลังอบรมจำแนกตามบริษัท

บริษัท	ตัวแปร	ระยะ	$\bar{X}$	S.D.	Z	p	r
ABC	ความฉลาดทางอารมณ์	ก่อนอบรม	4.73	.31	-865	.387	-.18
		หลังอบรม	4.84	.39			
	ความคิดยืดหยุ่น	ก่อนอบรม	3.89	.43	-1.232	.218	-.25
		หลังอบรม	3.95	.30			
	ภาวะผู้นำตนเอง	ก่อนอบรม	4.73	.38	-2.101	.036*	-.43
		หลังอบรม	4.93	.30			
XYZ	ความฉลาดทางอารมณ์	ก่อนอบรม	4.45	.47	-1.214	.225	-.38
		หลังอบรม	4.66	.50			
	ความคิดยืดหยุ่น	ก่อนอบรม	3.64	.31	-2.023	.043*	-.64
		หลังอบรม	4.08	.37			
	ภาวะผู้นำตนเอง	ก่อนอบรม	4.51	.46	-1.084	.279	-.34
		หลังอบรม	4.99	.84			
รวม	ความฉลาดทางอารมณ์	ก่อนอบรม	4.65	.37	-1.375	.169	-.24
		หลังอบรม	4.79	.42			
	ความคิดยืดหยุ่น	ก่อนอบรม	3.82	.41	-2.307	.021*	-.40
		หลังอบรม	3.99	.32			
	ภาวะผู้นำตนเอง	ก่อนอบรม	4.66	.40	-2.384	.017*	-.41
		หลังอบรม	4.95	.49			

* $p < .05$

จากตารางที่ 3 ในกลุ่มบริษัท ABC ภาวะผู้นำตนเองภายหลังการอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ความฉลาดทางอารมณ์และ

ความคิดยืดหยุ่น ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับกลุ่มบริษัท XYZ พบว่าความคิดยืดหยุ่น ภายหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูง ส่วนความฉลาดทางอารมณ์และภาวะผู้นำตนเองไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาภาพรวมของทั้งสองบริษัท พบว่าความคิดยืดหยุ่นและภาวะผู้นำตนเองภายหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ความฉลาดทางอารมณ์ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานระหว่างกลุ่มบริษัทภายหลังการอบรม

ตัวแปร	บริษัท	$\bar{X}$	S.D.	U	Z	p	r
ความฉลาดทางอารมณ์	ABC	4.84	0.39	23.00	-.740	.459	-.18
	XYZ	4.66	0.50				
ความคิดยืดหยุ่น	ABC	3.95	0.30	24.50	-.582	.561	-.14
	XYZ	4.08	0.37				
ภาวะผู้นำตนเอง	ABC	4.93	0.30	27.50	-.264	.792	-.06
	XYZ	4.99	0.84				

*p < .05

จากตารางที่ 4 ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดยืดหยุ่นและภาวะผู้นำตนเองระหว่างทั้งสองบริษัท

ตารางที่ 5 ค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index : E.I.)

บริษัท	ตัวแปร	ผลคูณของจำนวนผู้อบรมและคะแนนเต็ม	ผลรวมของคะแนนหลังเรียน	ผลรวมของคะแนนก่อนเรียน	E.I.
ABC	ความฉลาดทางอารมณ์	12x138	80.62	78.80	.09
	ความคิดยืดหยุ่น	12x120	78.96	77.78	.05
	ภาวะผู้นำตนเอง	12x120	82.22	78.75	.16
XYZ	ความฉลาดทางอารมณ์	5x138	77.68	74.20	.13
	ความคิดยืดหยุ่น	5x120	81.67	72.83	.36
	ภาวะผู้นำตนเอง	5x120	83.17	75.17	.32
รวม	ความฉลาดทางอารมณ์	17x138	79.75	77.45	.10
	ความคิดยืดหยุ่น	17x120	79.75	76.32	.14
	ภาวะผู้นำตนเอง	17x120	82.50	77.70	.22

จากตารางที่ 5 ค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดฝึกการเล่นหมากล้อมในทุกตัวแปรและทุกกลุ่มมีค่าต่ำกว่า .50 สะท้อนว่าชุดฝึกการเล่นหมากล้อมมีประสิทธิผลในระดับจำกัด ภายใต้เงื่อนไขของขนาดกลุ่มตัวอย่าง ระยะเวลาการฝึกอบรม และรูปแบบการจัดกระทำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการฝึกเล่นหมากล้อมต่อการพัฒนาจรรยาวัตรด้านความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดยืดหยุ่น และภาวะผู้นำตนเองของพนักงานบริษัทเอกชน โดยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ผลของการฝึกเล่นหมากล้อมต่อจรรยาวัตรของพนักงานก่อนและหลังการอบรม: พบว่าภายหลังการอบรมด้วยชุดฝึกเล่นหมากล้อม ความคิดยืดหยุ่นและภาวะผู้นำตนเองของพนักงานเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ความฉลาดทางอารมณ์ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ผลดังกล่าวสะท้อนว่า การฝึกเล่นหมากล้อมในรูปแบบกิจกรรมเชิงปฏิบัติสามารถเอื้อต่อการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนกรอบความคิด การวางแผน และการกำกับตนเองได้อย่างเหมาะสม การเพิ่มขึ้นของความคิดยืดหยุ่นสอดคล้องกับแนวคิดของ Martin and Rubin (1995) และ Gabrys et al. (2018) ที่มองว่าความคิดยืดหยุ่นเป็นทักษะที่พัฒนาได้ผ่านสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจภายใต้ข้อจำกัดและความไม่แน่นอน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการเล่นหมากล้อม ขณะเดียวกัน การเพิ่มขึ้นของภาวะผู้นำตนเองสะท้อนบทบาทของกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด self-leadership ของ Prussia et al. (1998) และ Stewart et al. (2019) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์แยกตามบริษัท พบว่าทิศทางการพัฒนาจรรยาวัตรของพนักงานแตกต่างกัน โดยบริษัท ABC มีแนวโน้มการพัฒนาภาวะผู้นำตนเอง ขณะที่บริษัท XYZ มีแนวโน้มการพัฒนาความคิดยืดหยุ่น แม้จะใช้ชุดฝึกเดียวกัน ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าผลลัพธ์ของการฝึกอบรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างของชุดฝึกเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับอิทธิพลจากบริบทการจัดการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ฝึกอบรมกับผู้เข้าอบรม ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานของ Fiock et al. (2021, 65-67) ซึ่งพบว่าปัจจัยด้านผู้สอนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ เช่น วิธีการให้ข้อมูลย้อนกลับ การตั้งคำถามกระตุ้นการคิด และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ แม้จะใช้แผนการสอนหรือเนื้อหาหลักเดียวกันก็ตาม ในบริบทของงานวิจัยนี้ ข้อจำกัดด้านวัน เวลา และการจัดตารางฝึกอบรม ส่งผลให้ผู้ฝึกอบรมที่รับผิดชอบในแต่ละบริษัทแตกต่างกัน ซึ่งอาจทำให้รูปแบบการเสริมต่อการเรียนรู้ (scaffolding) และการสะท้อนคิดของผู้เข้าร่วมแตกต่างกัน และนำไปสู่การพัฒนาจรรยาวัตรในมิติที่ไม่เหมือนกัน สำหรับความฉลาดทางอารมณ์ ไม่พบการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจอธิบายได้จากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นพนักงานวัยทำงานที่มีระดับความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับสูงตั้งแต่ก่อนการอบรมแล้ว ส่งผลให้การจัดกระทำในระยะเวลาจำกัดไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณได้อย่างชัดเจน ปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องอิทธิพลของ

ประสบการณ์เดิมต่อการเรียนรู้ใหม่ (proactive inhibition) ซึ่งมักพบในการพัฒนาจรรยาวัชระในกลุ่มผู้ใหญ่ (Laker & Powell, 2011; Zmigrod et al., 2021)

2. การเปรียบเทียบจรรยาวัชระระหว่างพนักงานจากสองบริษัทภายหลังการอบรม: ผลการวิจัยไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างพนักงานจากบริษัท ABC และบริษัท XYZ ในทุกตัวแปร ทั้งนี้ควรตีความผลดังกล่าวภายใต้กรอบของการออกแบบการวิจัยแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียวที่แบ่งวิเคราะห์เป็นกลุ่มย่อย (one-group pretest-posttest with subgroups) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการสำรวจเชิงเปรียบเทียบเบื้องต้น มากกว่าการสรุปอ้างอิงไปยังประชากรในเชิงอนุมาน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาแนวโน้มของผลการวิจัยเชิงพรรณนา พบว่าพนักงานจากแต่ละบริษัทมีทิศทางการพัฒนาจรรยาวัชระที่แตกต่างกัน แนวโน้มดังกล่าวอาจสะท้อนอิทธิพลของบริบทและวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกัน แม้จะใช้ชุดฝึกเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cameron and Quinn (2011, 41-51) และงานของ Zhang et al. (2024) ทั้งนี้ผู้วิจัยยอมรับว่าการวิเคราะห์กลุ่มย่อยดังกล่าวเป็นการวิเคราะห์เชิงสำรวจ (exploratory analysis) ซึ่งมีคุณค่าในการตั้งคำถามวิจัยสำหรับการศึกษาในอนาคต มากกว่าการสรุปเชิงยืนยัน

3. ประสิทธิภาพของชุดฝึกการเล่นหมากล้อม: ผลการประเมินประสิทธิภาพของชุดฝึกด้วยค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.) พบว่าค่า E.I. ในทุกตัวแปรมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ .50 สะท้อนว่าชุดฝึกการเล่นหมากล้อมมีประสิทธิภาพในระดับจำกัดภายใต้เงื่อนไขของการวิจัยครั้งนี้ ผลดังกล่าวควรตีความร่วมกับลักษณะของจรรยาวัชระซึ่งเป็นตัวแปรเชิงพฤติกรรมและทัศนคติที่ต้องอาศัยระยะเวลาและความต่อเนื่องในการพัฒนา งานวิจัยด้านการพัฒนาจรรยาวัชระชี้ว่า การเปลี่ยนแปลงทักษะลักษณะนี้มักไม่ปรากฏชัดในช่วงเวลาสั้น และต้องอาศัยกิจกรรมที่มีการออกแบบเฉพาะเจาะจงต่อทักษะนั้น ๆ รวมถึงการสะท้อนผลอย่างเป็นระบบ (Laker & Powell, 2011; Sitzmann & Weinhardt, 2019) ดังนั้น ค่า E.I. ที่อยู่ในระดับจำกัดในงานวิจัยนี้จึงสะท้อนข้อจำกัดด้านระยะเวลาการฝึกอบรม ความต่อเนื่องของกิจกรรม และขนาดกลุ่มตัวอย่าง มากกว่าการสะท้อนคุณภาพของชุดฝึกเพียงมิติเดียว โดยสรุป ผลการอภิปรายชี้ให้เห็นว่า ชุดฝึกการเล่นหมากล้อมมีศักยภาพในการพัฒนาจรรยาวัชระบางด้าน โดยเฉพาะความคิดยืดหยุ่นและภาวะผู้นำตนเอง แต่ยังจำเป็นต้องพัฒนาการออกแบบกิจกรรมให้เชื่อมโยงกับจรรยาวัชระเป้าหมายอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น รวมถึงการออกแบบการวิจัยที่มีความเข้มข้นมากขึ้นในอนาคต

สรุป (Conclusion)

จากผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติอนพารามेटริก พบว่า ภายหลังจากการอบรมด้วยชุดฝึกเล่นหมากล้อม พนักงานบริษัทเอกชนมีระดับความคิดยืดหยุ่นและภาวะผู้นำตนเองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการอบรม ขณะที่ความฉลาดทางอารมณ์มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นแต่ไม่ถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ การเปรียบเทียบผลลัพธ์ภายหลังการอบรมระหว่างพนักงานจากสองบริษัท ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกตัวแปร และค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดฝึกในทุกด้านมีค่าต่ำ

กว่า .50 สะท้อนว่าชุดฝึกมีประสิทธิภาพในระดับจำกัดภายใต้เงื่อนไขของกลุ่มตัวอย่าง ระยะเวลาการฝึกอบรม และรูปแบบจัดกระทำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรพัฒนาชุดฝึกการเล่นหมากล้อมให้มีการเชื่อมโยงกิจกรรมการเล่นกับจรรยาบรรณแต่ละด้าน อย่างชัดเจน โดยเฉพาะความฉลาดทางอารมณ์ ผ่านการกำหนดวัตถุประสงค์กิจกรรมและกระบวนการสะท้อนผลที่สอดคล้องกับกรอบทฤษฎี

2. ควรออกแบบการวิจัยเชิงทดลองที่ควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนที่สำคัญ เช่น อายุ ประสบการณ์ทำงาน ระดับทักษะเดิม และวัฒนธรรมองค์กร รวมถึงเพิ่มกลุ่มควบคุม และวางแผนลดการสูญหายของกลุ่มตัวอย่าง

3. ควรเสริมองค์ประกอบการเรียนรู้นอกห้องอบรม เช่น สื่อออนไลน์หรือกิจกรรมสะท้อนผลรายบุคคล เพื่อเพิ่มความต่อเนื่องของการพัฒนาทักษะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ในการนำชุดฝึกการเล่นหมากล้อมไปใช้ควรคำนึงถึงบริบทขององค์กรเป็นสำคัญ องค์กรที่มุ่งผลลัพธ์หรือการแข่งขันเหมาะกับการใช้ชุดฝึกเพื่อพัฒนาความคิดยืดหยุ่น โดยเน้นการปรับแผนและการแก้ปัญหา ขณะที่องค์กรที่มีวัฒนธรรมแบบเครือญาติเหมาะกับการใช้ชุดฝึกเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำตนเอง ผ่านการกำหนดเป้าหมาย การวางแผน และการกำกับตนเองอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กฤตติพัฒน์ ชื่นพิทยาวัฒน์. (2558). อิทธิพลของปัจจัยทางจิตและสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการความเสี่ยงในการเผชิญภัยผ่านทางทุนพลังใจทางบวก และการเติบโตทางสังคมจิตใจของครูในจังหวัดปริมณฑล [ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ] Behavioral Science Research Institute (BSRI). <http://bsris.swu.ac.th/thesis/54199130290RB899f.pdf>
- ชนพัฒน์ อภิชาติเกรียงไกร และ สิริลักษณ์ โปร่งสันเทียะ. (2566). ผลของการฝึกเล่นหมากล้อมที่มีต่อการคิดบริหารจัดการตนกรณีศึกษาของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *APHEIT JOURNAL*, 29(1), 24–34. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/apheit-ss/article/view/260847>
- นิชาพัชร สายกระสินธุ์, ชลาธิป สมานิต และ ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลธร. (2566). ผลการจัดกิจกรรมประกอบอาหารที่มีต่อทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 11(4), 1443–1454. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/254487>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

- ปกรณ โปยรุ่งโรจน์ และ ณกมล จันทน์สม. (2564). ปัจจัยด้านจรรยาบรรณ (Soft Skill) ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มเจนเอเรชั่นวายในกรุงเทพมหานคร, *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(42), 117-128. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RJPJ/article/view/252492>
- ประจักษ์ วิฑูรเศรษฐ์. (2566). แนวทางการพัฒนาจรรยาบรรณ (Soft Skills) เพื่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 14(1), 258–267. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/humanjubru/article/view/261329>
- มนตรี วงษ์สะพาน. (2563). *พื้นฐานการวิจัยทางหลักสูตรและการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ตักสิลาการพิมพ์.
- มติ ทาเจริญศักดิ์. (2560). *กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในการเล่นหมากล้อม และผลของการเล่นหมากล้อมต่อการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. Behavioral Science Research Institute (BSRI), Srinakharinwirot University. <http://bsri.swu.ac.th/thesis/52199120077RB9032549f.pdf>
- มติ ทาเจริญศักดิ์, ชนพัฒน์ อภิชาติเกรียงไกร และ ลภณ จิโรโสภิน. (2568). ผลของการฝึกเล่นหมากล้อมด้วยการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการคิดบริหารจัดการตน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารราชพฤกษ์*, 23(2), 165-181. <https://doi.org/10.14456/rpjnr.2025.26>
- มติ ทาเจริญศักดิ์, วิชุดา กิจธรรม และ กาญจนา ภัทราวิวัฒน์. (2561). การถ่ายทอดทางสังคมในการเล่นหมากล้อม ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, 10(1), 166–190. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JBSD/article/view/110622>
- รัฐพล เอี่ยมสวัสดิ์. (2564). *กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรตามตำแหน่งงาน : กรณีศึกษา บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหิดล]. CMMU Digital <https://archive.cm.mahidol.ac.th/bitstream/123456789/4193/1/TP%20MS.040%202564.pdf>
- ลภณ จิโรโสภิน. (2562). วิเคราะห์ศาสตร์การบริหารจัดการผ่านทักษะทางปัญญา 11 ประการของหมากล้อม, *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 25(2), 78–93. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/apheit-ss/article/view/239436>
- _____. (2563). *หมากล้อมกับการพัฒนาความคิด* [เอกสารที่ไม่มีการตีพิมพ์]. สำนักการศึกษาทั่วไป สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
- _____. (2564). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชนรายวิชา หมากล้อมกับการพัฒนาความคิดทางธุรกิจ, *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 13(3), 213–225. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pimjournal/article/view/251693>
- ศรัณยา รพีอากาศกุล, ดลดาว วงศ์ธีระธรรม และ สมพงษ์ ปันนุ. (2565). การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพมาตรวัดการยืดหยุ่นทางความคิด สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีฉบับภาษาไทย. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 7(2), 197–211. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jbp/article/view/264735>

- Bakker, A. B., Breevaart, K., Scharp, Y. S., & de Vries, J. D. (2023). Daily Self-Leadership and Playful Work Design: Proactive Approaches of Work in Times of Crisis. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 59(2), 314-336.
<https://doi.org/10.1177/00218863211060453>
- Brunschcen-Cartagena, E. (2025). Bonding Thru Board Games: Developing Soft Skills. *Kansas State University Agricultural Experiment Station and Cooperative Extension Service*.
https://bookstore.ksre.ksu.edu/pubs/bonding-thru-board-games-developing-soft-skills-fact-sheet_MF3489.pdf
- Cameron, K. S., & Quinn, R. E. (2011). *Diagnosing and changing organizational culture: Based on the competing values framework* (3rd ed.). Jossey-Bass.
- Castanza, G., E. (2011). *Curriculum guide for Go in schools*. Rittenberg Consulting Group.
- Dennis, J. P. & Vander Wal, J., S. (2010). The cognitive flexibility inventory: Instrument development and estimates of reliability and validity. *Cognitive Therapy and Research*, 34, 241-253. <https://doi.org/10.1007/s10608-009-9276-4>
- Dhillon, R., & Nguyen, Q.C. (2021). *Strategies to respond to a VUCA world*.
<http://lup.lub.lu.se/student-papers/record/9040634>
- Elmohmady, E. A. E., Abo Gad, R. A. E. F., & Abou Ramadan, A. H. (2020). Contribution of non-technical skills on nurses' performance efficiency of nursing care process in intensive care units. *Tanta Scientific Nursing Journal*, 19(2), 127-150.
https://tsnj.journals.ekb.eg/article_131968_2d20f840854fe49e9d50693c339a2975.pdf
- Fiock, H., Maeda, Y., & Richardson, J. C. (2021). Instructor impact on differences in teaching presence scores in online courses. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 22(3), 55–76. <https://doi.org/10.19173/irrodl.v22i3.5456>
- Gabrys, R. L., Tabri, N., Anisman, H., & Matheson, K. (2018). Cognitive control and flexibility in the context of stress and depressive symptoms: The cognitive control and flexibility questionnaire. *Frontiers in psychology*, 9, 2219. doi: 10.3389/fpsyg.2018.02219
- Guilford, J. P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. McGraw-Hill Book Company.
- Gobet, F., & Jansen, P. J. (2006). Training in chess: A scientific approach. In T. Redman (Ed.), *Chess and Education: Selected Essays From the Koltanowski Conference*. University.
- Goleman, D. (2006). *Working with Emotion Intelligence*. Bantam Book.
- Gürbüz, F., Sadak, T., & Özdemir, A. (2022). Investigation of the effect of Go (Baduk) education on problem solving processes and thinking styles. *Journal for the*

Mathematics Education and Teaching Practices, 3(1), 45-55.

https://dergipark.org.tr/en/pub/jmetp/article/1133701#article_cite

- Hu, X. W., Chen, Y. W., & Yang, S. (2019). The Impact Mechanism of Self-leadership on Sales Performance: The Mediation Effect of Self-efficacy and Moderation Effect of Internal Locus of Control. In *Proceedings of the 2nd International Conference on Information Management and Management Sciences (IMMS '19)* (pp. 133-139). Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1108/EJTD-08-2016-0066>
- Ibrahim, R., Boerhannoeddin, A., & Bakare, K. K. (2017). The effect of soft skills and training methodology on employee performance. *European Journal of Training and Development*, 41(4), 388-406. <http://dx.doi.org/10.1108/EJTD-08-2016-0066>
- Jeong, S.H. (2001). *Cognitive Process in the Problem-Solving of Baduk* [Proceeding]. The 1st International Conference on Baduk. Yong-In, Korea.
- Jeong, S.H. (2017). Instructional Methods of Baduk Techniques. In Jeong, S.H., Trinks, D., Kim, S.J., Cho, H.Y., Kim, C.W., & Park, J.Y. (Eds.), *2017 Foreign Baduk Instructor Textbook* (pp. 41-57). Korea Sports Promotion Foundation.
- Kim, S. H., Han, D. H., Lee, Y. S., Kim, B. N., Cheong, J. H., & Han, S. H. (2014). Baduk (the game of go) improved cognitive function and brain activity in children with attention deficit hyperactivity disorder. *Psychiatry Investigation*, 11(2), 143-151. <https://doi.org/10.4306/pi.2014.11.2.143>
- Laker, D., R. & Powell, J., L. (2011). The Differences Between Hard and Soft Skills and Their Relative Impact on Training Transfer. *Human Resource Development Quarterly*, 22(1), 111-122. <https://doi.org/10.1002/hrdq.20063>
- Lee, B., Park, J. Y., Jung, W. H., Kim, H. S., Oh, J. S., Choi, C. H., Jang, J., H., Kang, D. H., & Kwon, J. S. (2010). White matter neuroplastic changes in long-term trained players of the game of “Baduk”(GO): a voxel-based diffusion-tensor imaging study. *Neuroimage*, 52(1), 9-19. <https://doi.org/10.1016/j.neuroimage.2010.04.014>
- Martin, M. M., & Rubin, R. B. (1995) A new measure of cognitive flexibility. *Psychological Reports*, 76, 623-626. <https://doi.org/10.2466/pr0.1995.76.2.623>
- Mayer, J. D. & Salovey, P. (1997). What is Emotional Intelligence? In Salovey, P. & Sluuyter, D. *J. Emotional Development and Emotional Intelligence: Educational Implication*. Basic Books.

- Norris, S. E. (2008). An Examination of Self-Leadership. *Emerging Leadership Journeys*, 2(1), 43-61. <https://www.regent.edu/journal/emerging-leadership-journeys/self-leadership/>
- Pallant, J. (2020). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using IBM SPSS*. (7th ed.). Routledge.
- Prussia, G. E., Anderson, J. S., & Manz, C. C. (1998). Self-leadership and performance outcomes: The mediating influence of self-efficacy. *Journal of Organizational Behavior*, 19, 523-539. <http://www.jstor.org/stable/3100241>
- Rieger, M. O. & Wang, M. (2021). Cognitive reflection and theory of mind of go players. *Advances in Cognitive Psychology*. 17(2), 117-128. <https://doi.org/10.5709/acp-0322-6>
- Robles, M. M. (2012). Executive perceptions of the top 10 soft skills needed in today's workplace. In *Business Communication Quarterly*, 75(4), 453-465. <https://doi.org/10.1177/1080569912460400>
- Shadish, W., R., Cook, T., D., & Campbell, D., T. (2002) *Experimental and quasi-experimental designs for generalized causal inference*. Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company.
- Sitzmann, T., & Weinhardt, J. M. (2019). Approaching evaluation from a multilevel perspective: A comprehensive analysis of the indicators of training effectiveness. *Human Resource Management Review*, 29(2), 253-269. <https://doi.org/10.1016/j.hrmr.2017.04.001>
- Smith, P. L., & Ragan, T. J. (2005). *Instructional Design* (3rd ed.). John Wiley & Sons, Inc.
- Stewart, G. L., Courtright, S. H., & Manz, C. C. (2019). Self-leadership: A paradoxical core of organizational behavior. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 6, 47-67. <https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-012218-015130>
- Zhang, H. M., Liu, J. Y., & Chen, J. W. (2024). The double-edged sword effect of performance pressure on employee boundary-spanning behavior. *J. Chin. Hum. Resour. Manag*, 15, 86-103. <https://www.wsp-publishing.com/en/article/doi/10.47297/wspchrmWSP2040-800507.20241503/>
- Zmigrod, L., Eisenberg, I. W., Bissett, P. G., Robbins, T. W., & Poldrack, R. A. (2021). The cognitive and perceptual correlates of ideological attitudes: a data-driven approach. *Philosophical Transactions of the Royal Society B*, 376(1822), 20200424. <https://doi.org/10.1098/rstb.2020.0424>

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้
โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL
เพื่อพัฒนาความเข้าใจและเจตคติต่อปัญหาโลกร้อน

Development of a Learning Management Model Based on Active Learning
and Phenomenon-Based Learning Principles through the ACHIRA MODEL to
Enhance Understanding and Attitudes towards Global Warming

อชิระ อุตมาน* และ จินณวัตร เลิศประดิษฐ์

Achira Uttaman* and Jinnawat Lertpradit

ภาควิชาสังคมศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 ซอยสุขุมวิท 23 ถนนสุขุมวิท แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110 ประเทศไทย

Department of Social Studies Education, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

114 Soi Sukhumvit 23 Sukhumvit Road, Khlong Toei Nuea, Watthana,

Bangkok, 10110, Thailand

รับบทความ: 21 กรกฎาคม 2568 ปรับปรุงบทความ: 25 พฤศจิกายน 2568 ตอปรับตีพิมพ์บทความ: 23 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์ และ 3) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของพัฒนารูปแบบการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยพัฒนาความเข้าใจและเจตคติต่อปัญหาโลกร้อน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจงกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจาก 4 โรงเรียนในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย จำนวน 130 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการสอน 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 4) แบบวัดความเข้าใจ 5) แบบวัดเจตคติ และ 6) แบบประเมินความพึงพอใจ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ค่าที

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

อีเมล: achirau@g.swu.ac.th

เทียบกับเกณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย เน้นการลงมือปฏิบัติจริง เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ในชีวิตประจำวัน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการสอน 6 ขั้น ตามขั้นตอนการเรียนรู้ ACHIRA MODEL ได้แก่ (1) สร้างความสนใจ (Attention) (2) ตรวจสอบความรู้ (Check) (3) การตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) (4) สืบค้นข้อมูล (Inquiry) (5) จัดระเบียบความรู้ (Reorganize) และ (6) ประเมิน (Assessment) 4) การวัดและประเมินผล โดยมีประสิทธิภาพของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = .128) และ 3) นักเรียนมีความเข้าใจต่อปัญหาโลกร้อนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตลอดจนนักเรียนมีเจตคติต่อปัญหาโลกร้อนของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = .108) และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = .173) เห็นได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL มีประสิทธิผลในการส่งเสริมความเข้าใจ เจตคติ และความตระหนักต่อปัญหาโลกร้อนอย่างยั่งยืนในผู้เรียน

คำสำคัญ

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL ความเข้าใจต่อปัญหาโลกร้อน เจตคติต่อปัญหาโลกร้อน

Received: July 21, 2025

Revised: November 25, 2025

Accepted: December 23, 2025

Abstract

This research aimed: 1) to investigate the needs for developing an instructional model based on the principles of active learning integrated with phenomenon-based learning; 2) to develop an instructional model grounded in active learning principles and phenomenon-based learning; and 3) to examine the effectiveness of the developed instructional model in enhancing students' understanding of and attitudes toward global warming. The participants were 130 upper secondary school students selected through purposive sampling from four schools located in different regions of Thailand. The research instruments included: 1) a needs assessment interview form for instructional model development; 2) the instructional model; 3) learning activities; 4) an understanding test; 5) an attitude scale; and 6) a satisfaction questionnaire. The study employed the Research and Development (R&D) methodology. Data were analyzed using mean, standard deviation, and one-sample t-test. The findings revealed that: 1) learning activities should be diverse, emphasize hands-on experiences, connect with real-life phenomena, and provide

continuous opportunities for student participation in the learning process; 2) the instructional model consisted of four components—principles, objectives, instructional procedures comprising six steps: (1) gaining attention, (2) assessing prior knowledge, (3) formulating hypotheses, (4) information inquiry, (5) organizing knowledge, and (6) evaluation; and assessment and evaluation—with an overall effectiveness at the highest level ($\bar{x} = 4.75$, S.D. = .128); 3) students' understanding of global warming was significantly higher than the predetermined criterion at the .05 level, while their attitudes toward global warming were also at the highest level ($\bar{x} = 4.78$, S.D. = .108). In addition, students' overall satisfaction with the instructional model was at the highest level ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = .173). These results indicate that the instructional model based on active learning principles integrated with phenomenon-based learning, following the ACHIRA Model instructional sequence, is effective in sustainably enhancing students' understanding, attitudes, and awareness of global warming.

Keywords

Active Learning, Phenomenon-Based Learning Approach, The ACHIRA MODEL Learning Process, Understanding of global warming issues, Attitudes toward global warming issues

บทนำ (Introduction)

ในปัจจุบัน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้กลายเป็นวิกฤตระดับโลกที่ส่งผลกระทบในทุกมิติ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มขึ้นของก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นภาคอุตสาหกรรม การคมนาคม หรือการบริโภคภายในครัวเรือน ได้เร่งให้เกิดภาวะโลกร้อนอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง (กรรณิการ์ ธรรมพานิชวงศ์ และคณะ, 2567) ประเทศไทยเองก็ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยอยู่ในอันดับที่ 13 ของประเทศที่มีความเปราะบางสูงสุดจาก 180 ประเทศทั่วโลก (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) ซึ่งมีแนวโน้มที่จะประสบกับอุณหภูมิที่สูงขึ้น ฝนตกหนักรุนแรงขึ้น ฤดูร้อนที่ยาวนานขึ้น และภัยแล้งที่เกิดบ่อยครั้งกว่าเดิม ตลอดจนผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ความมั่นคงทางอาหาร และศักยภาพในการทำงานของประชากรไทย โดยเฉพาะแรงงานกลางแจ้งที่เผชิญกับภาวะเครียดจากความร้อน (Heat Stress Days) ถึงปีละ 289 วันภายในปี 2045 (เจณิตตา จันทวงษา, 2565)

ภาวะโลกร้อนในฐานะวิกฤตสิ่งแวดล้อมระดับโลกสะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักรู้ต่อปัญหานี้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของสังคมในอนาคตการรับมือกับวิกฤตดังกล่าวจึงต้องเริ่มจากการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผ่านกระบวนการศึกษา สถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้และคุณลักษณะของพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (อาทิตยา ไสยพร, 2566) รายวิชาสังคมศึกษาทำ

หน้าที่เสริมสร้างเจตคติและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งในระดับปัจเจกและส่วนรวม แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการเป็นพลเมืองโลก ซึ่งช่วยให้เยาวชนตระหนักถึงบทบาทของตนในการแก้ไขปัญหาโลกร้อนและพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัยและมีความเหมาะสมต่อบริบทของผู้เรียนผ่านการผสมผสานระหว่าง แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และ แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning: PhenoBL) เนื่องจากแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ฝึกการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Boston University Center for Teaching & Learning, 2025) ขณะเดียวกันแนวคิด การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (PhenoBL) ยังช่วยให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์จริงที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง โดยเน้นการตั้งคำถาม สำรวจ ทดลอง แก้ปัญหา และสรุปบทเรียนจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกจริง (ตะวัน ไชยวรรณ และกุลธิดา นกุลธรรม, 2564 ; Silander, 2019) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความเข้าใจและเจตคติต่อปัญหาโลกร้อน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิดอย่างมีเหตุผล วิเคราะห์ข้อมูล และแสดงออกอย่างมีความรับผิดชอบ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้จึงเป็นการวางรากฐานที่สำคัญต่อการสร้างพลเมืองที่ตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่พร้อมจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โลกของเราอย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL เพื่อพัฒนาความเข้าใจและเจตคติต่อปัญหาโลกร้อน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL หลังจากการจัดการเรียนรู้ดังนี้

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL เพื่อพัฒนาความเข้าใจและเจตคติต่อปัญหาโลกร้อน ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการทางการศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการเรียนรู้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาเพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับ “รูปแบบการสอน” โดยที่ผู้สอนควรเข้าใจอย่างลึกซึ้งเพื่อวางแผนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการหรือกลยุทธ์ที่ถูกออกแบบมาเพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยประเด็นสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการสอน มีดังนี้

ความหมายรูปแบบการสอน

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของรูปแบบการสอนโดยมีนักวิชาการหลายท่านได้นิยามความหมายไว้ดังนี้

Saylor et al. (1981) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน (Teaching Model) หมายถึง แบบหรือแผนของการสอนที่มีการจัดกระทำพฤติกรรมขึ้นซึ่งมีความแตกต่างกัน ตามจุดหมาย หรือจุดเน้นเฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง

Joyce & Calhoun (2024) ได้อธิบายไว้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนหมายถึง แนวทางที่ผู้สอนใช้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่นรับข้อมูล แนวคิด ทักษะคุณค่า วิธีการคิด รวมถึงแนวทางในการแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเอง

Keeves (1997) กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1) รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (prediction) ผลที่ตามมาซึ่งสามารถพิสูจน์ทดสอบได้ กล่าวคือสามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้ 2) โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์/เรื่องนั้นได้ 3) รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (imagination) ความคิดรวบยอด (concept) และความสัมพันธ์ (interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้ 4) รูปแบบควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (structural relationships) มากกว่า ความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (associative relationships)

เห็นได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนคือแนวทางที่ผู้สอนใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและมีโครงสร้างชัดเจน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถปรับใช้ได้ตามบริบทต่าง ๆ และส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน รูปแบบที่ดีควรอิงทฤษฎีที่ได้รับการพิสูจน์แล้ว และสามารถทำนายผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

2. แนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

2.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวคิดสำคัญที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น ผ่านการคิด การลงมือปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น โดยถือว่าผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากประสบการณ์ด้วยตนเอง มากกว่าการรับความรู้จากครูเพียงฝ่ายเดียว แนวคิดนี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

นักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไว้หลายประการ โดยมีจุดร่วมที่สำคัญคือการยับยั้งบทบาทผู้เรียนในการมีส่วนร่วมต่อการเรียนรู้ของตนเอง ดังนี้

Shenker et al. (1996) อธิบายว่า การเรียนรู้เชิงรุกคือการที่ผู้เรียนลงมือทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง และใช้กระบวนการคิดสะท้อนต่อสิ่งที่กำลังทำอยู่ ไม่ใช่เพียงรับความรู้ใหม่จากครู

Petty (2004) เน้นว่าการเรียนรู้เชิงรุกเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ครูมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก มากกว่าการถ่ายทอดด้วยการบรรยาย

ปราวีณา สุวรรณรัฐโชติ (2551) อธิบายว่าการเรียนรู้เชิงรุกคือกระบวนการที่ผู้เรียนสร้างความหมายจากเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่ และสะท้อนความคิดของตนเองอย่างเป็นระบบ

สัญญา ภัทรการ (2552) ชี้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน สื่อสาร พูด ฟัง เขียน และสะท้อนความคิดจากกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติจริง

จากความหมายทั้งหมดนี้สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกคือกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนทั้งด้านความคิด การปฏิบัติ และปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง และมีความหมาย ผ่านการคิด วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างความรู้จากประสบการณ์ตรง

2.2 แนวคิดสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Edwards (2016) เสนอกรอบแนวคิดของ Active Learning สำหรับพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยแบ่งออกเป็น 3 มิติที่สะท้อนรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ได้แก่

2.1.1 การเรียนรู้เชิงรุกด้านปัญญา (Intellectually Active Learning)

มุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการทางปัญญาอย่างหลากหลาย ตั้งแต่ทักษะการคิดขั้นพื้นฐานไปจนถึงการคิดขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า หลักการสำคัญของการออกแบบในมิตินี้ ได้แก่

- 1) การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง
- 2) การคำนึงถึงช่วงความสนใจของผู้เรียน
- 3) การส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- 4) การเชื่อมโยงเนื้อหากับความสนใจของผู้เรียน
- 5) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
- 6) การกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามและแสวงหาความรู้
- 7) การใช้แนวคิดการสร้างความรู้ (Constructivism) ในการออกแบบกิจกรรม

2.2.2 การเรียนรู้เชิงรุกด้านสังคม (Socially Active Learning)

มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยอาศัยแนวคิดของ Vygotsky ที่เห็นว่าความรู้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ในบริบททางสังคม หลักการสำคัญของมิตินี้ ได้แก่

- 1) การพึ่งพากันในเชิงบวก
- 2) การมีปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้า (face-to-face interaction)
- 3) ความรับผิดชอบรายบุคคล

- 4) การใช้ทักษะการทำงานกลุ่มและทักษะระหว่างบุคคล
- 5) การสะท้อนกระบวนการทำงานของกลุ่ม

2.2.3 การเรียนรู้เชิงรุกด้านร่างกาย (Physically Active Learning)

เป็นการออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกายและปฏิบัติจริง เช่น การสร้างแบบจำลอง การเล่นเกมบทบาทสมมติ การประดิษฐ์ หรือกิจกรรมที่ใช้การเคลื่อนไหวในชั้นเรียน ซึ่งช่วยเพิ่มความมีส่วนร่วม และส่งผลดีต่อการรับรู้และความจำของผู้เรียน

จากแนวคิดข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า หลักการสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกคือการมุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจริงและมีบทบาทโดยตรงในการสร้างองค์ความรู้ของตนเอง ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ และการสะท้อนความคิดอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันผ่านงานกลุ่มและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน โดยมีครูทำหน้าที่เป็นผู้ออกแบบกิจกรรมและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ หลักการเหล่านี้มุ่งนำไปสู่การเกิดการเรียนรู้ระดับลึกที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่จนเกิดความเข้าใจอย่างมีความหมายและนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทต่าง ๆ

3. แนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

3.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

Nuora and Väliisaari (2019, 1) ให้ความหมายว่า เป็นการเรียนรู้แบบสหวิทยาการเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติของโลกแห่งความจริงในมุมมองที่หลากหลาย เน้นกระบวนการเชิงบูรณาการระหว่างสาระรายวิชาต่าง ๆ และหัวข้อประเด็นที่สนใจ

Mahavijit (2017, 40-41) ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาและพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อหรือประเด็นที่สนใจแบบองค์รวม ไม่มีการเรียนเนื้อหาสาระแยกรายวิชา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเชื่อมโยงกับบริบทชีวิตจริง

การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่นำปรากฏการณ์ในโลกแห่งความจริงมาเป็นประเด็นกระตุ้นความสนใจ นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เชื่อมโยงระหว่างสาระวิชา ร่วมกับเทคนิค กลยุทธ์การสอน และเครื่องมือ เพื่อสร้างความรู้และทักษะข้ามพหุสัณฐานภายใต้บริบทที่สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน โดยอาศัยแนวคิดพื้นฐานที่นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้เอง

3.2 แนวคิดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

ฟินแลนด์เป็นประเทศเริ่มแรกของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่ได้ผ่านการพัฒนาและทดลองใช้ในการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อยกระดับการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 (Halinen, 2018) โดยมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียนผ่านกระบวนการคิด การลงมือปฏิบัติ และสร้างสรรค์ชิ้นงานตามความสนใจของผู้เรียน เพื่อพัฒนาทักษะหลักและทักษะทางสังคม โดยผู้เรียนมีบทบาทหลักในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ได้สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องภายใต้แนวคิดการสร้างองค์ความรู้ในตนเองของผู้เรียน โดยใช้ความรู้สาระวิชาต่าง ๆ มาบูรณาการผ่านกระบวนการคิด (Thinking Processes) และกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Processes) ให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ นำไปสู่ความ

เข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ทำให้ได้องค์ความรู้ที่มีความหมายและยั่งยืน (Mattila & Silander, 2015; Butkatunyoo, 2018, 359-361)

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานคือแนวทางสหวิทยาการที่เชื่อมโยงความรู้จากปรากฏการณ์จริงเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ผู้เรียนมีบทบาทในการคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาอย่างมีความหมายในบริบทชีวิตจริง โดยอิงแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์และทฤษฎีการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและพัฒนาทักษะทางสังคม

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

ระเบียบวิธีวิจัย

โดยการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ระเบียบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D)

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมาจากการคัดเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียน 4 ภูมิภาค ได้แก่ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 30 คน โรงเรียนขามแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 คน โรงเรียนพัทลุง จังหวัดพัทลุง จำนวน 35 คน และโรงเรียนท่าวังผา จังหวัดน่าน จำนวน 35 คน เพื่อให้ครอบคลุมความหลากหลายด้านบริบทการเรียนรู้และสภาพสังคม

วิธีการวิจัยในครั้งนี้ มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A) เกี่ยวกับ

- 1.1 เพื่อศึกษาความจำเป็นในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการแก้ปัญหาโลกร้อน
- 1.2 ศึกษาหลักการกิจกรรมการเรียนรู้
- 1.3 ศึกษาปรากฏการณ์ ผลกระทบ และแนวทางการป้องกันภาวะโลกร้อน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D1) ออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D&D)

- 2.1 ออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษา เรื่องการแก้ปัญหาโลกร้อน
- 2.2 สร้างกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษา เรื่องการแก้ปัญหาโลกร้อน
- 2.3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R2) ทดลองใช้ (Implementation: I) กิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษา เรื่องการแก้ปัญหาโลกร้อน

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D2) ประเมินผล (Evaluation: E) ปรับปรุงคุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษา เรื่องการแก้ปัญหาโลกร้อน

โดยมีรายละเอียดดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามกระบวนการการวิจัยและพัฒนา

วัตถุประสงค์การวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้	วิธีการเก็บข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อศึกษาความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL เพื่อพัฒนาความเข้าใจและเจตคติต่อปัญหาโลกร้อน	ครูผู้สอนสังคมศึกษา จำนวน 5 คน และ นักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 10 คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องโดยมุ่งให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้สอนและผู้เรียนที่มีประสบการณ์ตรงต่อการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาโลกร้อน(R1)	- แบบสัมภาษณ์ - เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	- สัมภาษณ์ครูผู้สอนเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (R1) - สนทนากลุ่มผู้เรียน (Focus Group Discussion: FGD) (R1)	- ถอดความและจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง - ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดหลักการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ ปรากฏการณ์เป็นฐานและปัญหาโลกร้อนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (R1)
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL	- ผู้เชี่ยวชาญประเมินเครื่องมือประกอบการวิจัย จำนวน 5 คน ประกอบด้วยแต่ละด้านดังนี้ ด้านสังคมศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านจิตวิทยา การศึกษา และด้านการประเมินผลการศึกษา	- รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยผลลัพธ์จากการพัฒนาได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอน ACHIRA MODEL (D1) - แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 แผน 12 (R2)	- ผู้เชี่ยวชาญประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน และเครื่องมือประกอบการวิจัย	- วิเคราะห์ข้อมูลจากค่า IOC

ตารางที่ 1 ตารางขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามกระบวนการการวิจัยและพัฒนา (ต่อ)

วัตถุประสงค์การวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้	วิธีการเก็บข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
		- แบบวัดความเข้าใจต่อปัญหาโลกร้อน - แบบประเมินเจตคติต่อปัญหาโลกร้อน - แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน - แบบสัมภาษณ์ความเห็นของนักเรียน -แบบประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน		
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL หลังจากการจัดการเรียนรู้ดังนี้				
3.1 ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน	- ผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบการสอน จำนวน 5 คน ประกอบด้วยแต่ละด้านดังนี้ ด้านสังคมศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านจิตวิทยาการศึกษา และด้านการประเมินผลการศึกษา	- แบบประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน (D2)	- ผู้เชี่ยวชาญประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน (D2)	

ตารางที่ 1 ตารางขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามกระบวนการการวิจัยและพัฒนา (ต่อ)

วัตถุประสงค์การวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้	วิธีการเก็บข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
3.2 ผลการพัฒนาความเข้าใจของผู้เรียน	นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียน 4 ภูมิภาค จำนวน 130 คน (R2)	- แบบวัดความเข้าใจต่อปัญหาโลกร้อน (R2)	- นักเรียนทำแบบวัดความเข้าใจต่อปัญหาโลกร้อน	วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังเรียนโดยใช้สถิติทดสอบที (Paired Sample t-test)
3.3 ผลด้านเจตคติของผู้เรียน	นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียน 4 ภูมิภาค จำนวน 130 คน (R2)	- แบบประเมินเจตคติต่อปัญหาโลกร้อน (R2)	- นักเรียนทำแบบประเมินเจตคติต่อปัญหาโลกร้อน	วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังเรียนโดยใช้สถิติทดสอบที
3.4 ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบการสอน	นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียน 4 ภูมิภาค จำนวน 130 คน (R2)	- แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน (R2) - แบบสัมภาษณ์ความเห็นของนักเรียน (R2)	- นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจ - สัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียนต่อรูปแบบการสอน	วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังเรียนโดยใช้สถิติทดสอบที

ผลการวิจัย (Results)

ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ครูผู้สอนมีความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุผลกระทบ และแนวทางแก้ไขปัญหาโลกร้อน ผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ผู้เรียนเห็นว่าความจำเป็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ควรเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง การทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้จากปรากฏการณ์รอบตัวเพื่อให้เข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง โดยครูและนักเรียนมีความคิดเห็นที่สัมพันธ์กันคือควรใช้เนื้อหาที่หลากหลาย มีความทันสมัย และเกี่ยวข้องกับบริบทชีวิตจริง รวมถึงจัดกิจกรรมในสถานที่ที่ยืดหยุ่น พร้อมสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง

และเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ นอกจากนี้ การวัดและประเมินผลควรครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ โดยมุ่งเน้นพัฒนาการของผู้เรียนเป็นสำคัญ อันจะนำไปสู่การสร้างความรู้ความตระหนักและจิตสำนึกที่ยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาโลกร้อน

2. ผลการพัฒนารูปแบบการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความเข้าใจและเจตคติต่อปัญหาโลกร้อนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้และครูสอน นิสิตครู เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นฐานข้อมูลในการออกแบบขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักการและวัตถุประสงค์ ซึ่งผลการออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนฯ ได้เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เริ่มจากการสร้างความสนใจ (Attention) ผ่านปรากฏการณ์โลกร้อนจริงที่ใกล้ตัว การตรวจสอบความรู้ (Check) ช่วยให้ผู้เรียนทบทวนความเข้าใจเดิมและเชื่อมโยงกับสิ่งใหม่ การตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์เชิงลึก และการสืบค้นข้อมูล (Inquiry) ฝึกทักษะการค้นคว้าอย่างมีเป้าหมาย จากนั้นการจัดระเบียบความรู้ (Reorganize) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจภาพรวมของปัญหาอย่างเป็นระบบ และขั้นสุดท้ายคือการประเมิน (Assessment) ซึ่งเน้นการสะท้อนคิดและการตระหนักรู้ต่อบทบาทของตนในปัญหาโลกร้อน ส่งผลให้เกิดทั้งความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในชีวิตจริง โดยมีรายละเอียด ขององค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

หลักการรูปการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์

- 1) เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครูสอน
- 2) ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองโดยใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลายทั้งบุคคลและเครื่องมือทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
- 3) กิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ อภิปรายอย่างรอบคอบมีเหตุผล มีวิจารณ์ญาณ ตลอดจนการมีความคิดสร้างสรรค์
- 4) กิจกรรมที่ผู้เรียนได้ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อันเกิดจากการได้ศึกษาค้นคว้า แลกเปลี่ยนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์ในห้องเรียนที่มีความสัมพันธ์กับบริบทชีวิตจริง

วัตถุประสงค์ของรูปการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์

- 1) อธิบายความสัมพันธ์เชื่อมโยงพฤติกรรมมนุษย์ที่ส่งผลต่อการเกิดภาวะโลกร้อน
- 2) ค้นคว้าหาข้อมูลถึงสถานการณ์ปัจจุบันถึงผลกระทบจากปัญหาโลกร้อน
- 3) สามารถวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ

- 4) นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาโลกร้อนอย่างยั่งยืน
- 5) แสดงความคิดเห็นอย่างมีวิจารณ์ญาณต่อการแก้ไขปัญหาโลกร้อน
- 6) เห็นความสำคัญถึงการแก้ปัญหาผ่านการร่วมรณรงค์
- 7) เห็นประโยชน์ของการนำสิ่งของกลับมาใช้ใหม่ผ่านการวิเคราะห์

ขั้นตอนรูปแบบการสอนตามขั้น ACHIRA MODEL ดังนี้

1) การสร้างความสนใจ (Attention) คือการกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งใจและพร้อมเรียนรู้ โดยใช้สื่อที่ดึงดูด เช่น ภาพ เสียง การเคลื่อนไหว รวมถึงการนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ เช่น เกม กิจกรรม หรือแบบทดสอบ พร้อมตั้งคำถามชวนคิดเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม นอกจากนี้ควรเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตประจำวันหรือประสบการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกเกี่ยวข้องและสนใจมากขึ้น

2) การตรวจสอบความรู้ (Check) คือการทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนผ่านการตั้งคำถาม อภิปราย หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อเรียน เพื่อประเมินระดับความเข้าใจที่มีอยู่ และช่วยให้ผู้สอนเชื่อมโยงเนื้อหาใหม่กับความรู้เดิมของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

3) การตั้งสมมุติฐาน (Hypothesis) กระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งสมมุติฐานเพื่อทำนายผลลัพธ์หรือการคาดการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต ผ่านการคิดวิเคราะห์และสังเกตการณ์เพื่อหาคำตอบจากสมมุติฐาน

4) การสืบค้นข้อมูล (Inquiry) คือขั้นตอนที่ผู้เรียนค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งหนังสือ งานวิจัย บทความ ข่าว หรือฐานข้อมูลออนไลน์ เช่น Google Scholar และห้องสมุดดิจิทัล จากนั้นผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล ความเป็นกลาง ความทันสมัย และความสอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา

5) การจัดระเบียบความรู้ (Reorganize) คือการที่ผู้เรียนรวบรวม วิเคราะห์ และจัดข้อมูลที่ค้นมาให้เป็นระบบ เข้าใจง่าย และเชื่อมโยงกับความรู้เดิม ผู้สอนสนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างโครงสร้างความเข้าใจที่ชัดเจน โดยใช้เครื่องมือ เช่น แผนผังความคิด แผนภาพ หรือการสรุปเอง เพื่อพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบและเตรียมพร้อมสำหรับการประเมินหรือการนำเสนอ

6) การประเมิน (Assessment) คือการที่ผู้เรียนสรุปและตีความข้อมูลที่สืบค้น โดยใช้เหตุผลเชิงวิจารณ์ญาณเพื่อตอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่าได้รับการยืนยันหรือไม่ จากนั้นจึงนำเสนอผลการค้นคว้าในรูปแบบต่าง ๆ เช่น รายงาน การนำเสนอในชั้นเรียน หรือการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารและเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL

3.1 ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL ไปสู่การปฏิบัติมีประสิทธิภาพโดยภาพรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = .128)

3.2 ระดับความความเข้าใจในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายหลังจากผ่านการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL โดยภาพรวมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ระดับร้อยละ 80) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t(109) = 19.9$, $p\text{-value} < .001$)

3.3 ผลการวิเคราะห์ระดับเจตคติต่อปัญหาโลกร้อนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายหลังจากผ่านการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, $S.D. = .108$)

3.4 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL เพื่อพัฒนาความเข้าใจและเจตคติต่อปัญหาโลกร้อนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, $S.D. = .173$) โดยรายการประเมินกิจกรรมการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, $S.D. = .376$) รองลงมาเป็น เนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับระยะเวลาเรียน ($\bar{X} = 4.77$, $S.D. = .488$) ส่วนขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้มีความต่อเนื่องอย่างเป็นระบบมีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุดในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, $S.D. = .512$)

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

อภิปรายผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL เพื่อพัฒนาความเข้าใจและเจตคติต่อปัญหาโลกร้อน

ผลการศึกษาความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการสอนสะท้อนให้เห็นว่า ครูผู้สอนตระหนักถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อน ซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เกิดจากพฤติกรรมมนุษย์ในปัจจุบัน โดยคร่อมองว่านวัตกรรมทางสังคมศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการสร้างพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Luecha et al., 2023) จึงจำเป็นต้องพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมการลงมือปฏิบัติ การคิดวิเคราะห์ และการร่วมกันแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Wulandari et al. (2021, 5-6) และ Kurup and Levinson (2021, 182) ที่เน้นการพัฒนาคิดเชิงวิพากษ์ในประเด็นโลกร้อน โดยครูเห็นความจำเป็นของการใช้สื่อที่หลากหลายและทันสมัย เช่น วิดีโอ อินโฟกราฟิก และเทคโนโลยี AR/VR ซึ่งช่วยสร้างประสบการณ์เสมือนจริงและเพิ่มความเข้าใจเชิงลึกต่อสถานการณ์โลกร้อน (Agustina & Mufit, 2023) พร้อมทั้งสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลาย ส่วนการวัดและประเมินผล ควรเน้นความจำเป็นของการประเมินแบบหลายมิติ ครอบคลุมความรู้ ทักษะ และเจตคติ ผ่านแบบทดสอบ แฟ้มสะสมงาน ซึ่งสะท้อนพฤติกรรมด้านความตระหนักได้อย่างแท้จริง (วิสูตร สุวรรณสันติสุข และ

คณะ, 2566, 105-106) รวมถึงการใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น onlineexambuilder เพื่อประเมินตามบริบทได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในส่วนของผู้เรียน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนต้องการกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้จากปรากฏการณ์จริง การทำงานกลุ่ม และการคิดวิเคราะห์เชิงปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Smitina (2021) ที่ชี้ว่าผู้เรียนมีแรงจูงใจสูงเมื่อได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงและสถานการณ์จำลอง ผู้เรียนยังเห็นว่าสื่อออนไลน์ เช่น YouTube และ AI เป็นสื่อสำคัญที่ช่วยเพิ่มความน่าสนใจและส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Zhou and Schofield, 2024, 5-6) ขณะเดียวกัน ผู้เรียนต้องการการประเมินที่มีความหลากหลายและมีความหมาย โดยเฉพาะข้อเสนอแนะจากครูและการประเมินแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ Quinlan et al. (2025, 729-730) ที่ย้ำว่าการสะท้อนตนเองและการประเมินร่วมกันช่วยเสริมประสบการณ์เรียนรู้ที่ลึกซึ้ง

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์

รูปแบบการสอน ACHIRA MODEL มีองค์ประกอบที่ชัดเจน ครอบคลุมตั้งแต่การสร้างแรงบันดาลใจไปจนถึงการประเมินแบบสะท้อนคิด ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อปัญหาโลกร้อน โดยผู้เรียนมีบทบาทอย่างเต็มที่ในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชนาธิป บุปผามาศ และ อุบลวรรณ ส่งเสริม (2567, 199-200) ที่มุ่งเน้นการบูรณาการความรู้และทักษะจากหลายสาขา โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของพัฒนารูปแบบการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL หลังการจัดการเรียนรู้ดังนี้

3.1 ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน

ผลการประเมินแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการสอนมีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด ประกอบด้วยแนวคิดพื้นฐาน องค์ประกอบ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนกิจกรรม การวัดผล บทบาทครูและนักเรียน และแผนภาพกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับสรายุทธ รัตมี (2567, 61-62) ที่เน้นว่า การออกแบบขั้นตอนการเรียนรู้ที่เป็นระบบและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูง

3.2 ผลการพัฒนาความเข้าใจของผู้เรียน

หลังการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL พบว่าผู้เรียนมีความเข้าใจต่อปัญหาโลกร้อนในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและการเข้าใจสาเหตุของโลกร้อน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ระดับความเข้าใจของผู้เรียนสูงกว่าร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลของ สรายุทธ รัตมี (2567, 62-63) ที่พบว่าการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐานส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอย่างชัดเจน

3.3 ผลด้านเจตคติของผู้เรียน

เจตคติของผู้เรียนต่อปัญหาโลกร้อนอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งในด้านความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรม และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ Aulia et al. (2024, 250-251) ที่พบว่าผู้เรียนมีเจตคติและความตระหนักในระดับสูงจากการใช้เทคโนโลยีเสริมการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม

3.4 ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบการสอน

ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดต่อรูปแบบการสอน โดยเฉพาะกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนุก เนื้อหาที่เหมาะสมกับเวลาเรียน และขั้นตอนกิจกรรมที่เป็นระบบ สอดคล้องกับ วารินทร์พร ฟันเฟื่องฟู (2567, 91-92) ที่พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในระดับสูง โดยเฉพาะด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้

สรุป (Conclusion)

สรุปผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่ การศึกษาความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกควบคู่กับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวทางดังกล่าว และการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ต่อความเข้าใจและเจตคติของนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาโลกร้อน ผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. จากการศึกษาความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่ามี ความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาโลกร้อนอย่างลึกซึ้ง ผ่าน กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ ขณะที่ผู้เรียนเองต้องการ กิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริง การทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้จากปรากฏการณ์ใกล้ตัว ซึ่งเอื้อต่อการทำความเข้าใจสาเหตุและผลกระทบของปัญหาได้อย่างรอบด้าน ทั้งครูและนักเรียนเห็นร่วมกันว่าควรใช้เนื้อหาที่ทันสมัย สอดคล้องกับชีวิตจริง พร้อมสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่น เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ตรงและ เพิ่มคุณภาพของการเรียนรู้ อีกทั้งการวัดและประเมินผลควรครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ โดย มุ่งเน้นพัฒนาการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่การปลูกฝังความตระหนักรู้และจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหา โลกร้อนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

2. การพัฒนารูปแบบการสอนตามหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ ปรากฏการณ์เป็นฐาน ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ขั้นที่ 1) Attention (สร้างความสนใจ) ขั้นที่ 2) Check (ตรวจสอบความรู้เดิม) ขั้นที่ 3) Hypotheses (การตั้งสมมุติฐาน) ขั้นที่ 4) Inquiry (การสืบค้นข้อมูล) ขั้นที่ 5) Reorganize (การจัดระเบียบความรู้) และ ขั้นที่ 6) Assessment (การประเมิน) โดยรูปแบบการสอนได้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ผ่านกระบวนการการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ การอภิปราย และการเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เรียนที่สัมพันธ์กับปรากฏการณ์โลกร้อนที่สามารถ เข้าใจผ่านการสังเกตและการลงมือแก้ไขปัญหาจริงในชุมชนและสังคม

3. การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว พบว่ามีประสิทธิภาพในระดับสูงมาก โดย มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.75 (S.D. = .128) ซึ่งพิจารณาจากเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ในงานวิจัยนี้ คือ คะแนนเฉลี่ยรวมต้องสูงกว่าร้อยละ 80 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t(109) = 19.9, p < .001$) ทั้งนี้ การ ประเมินประสิทธิภาพใช้การเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ไม่ได้เปรียบเทียบกับรูปแบบการจัดการ เรียนรู้อื่น ระดับความเข้าใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายภายหลังการเรียนรู้สูงกว่าร้อยละ 80 อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ในด้านเจตคติพบว่า นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อปัญหาโลกร้อนในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = .108) ขณะเดียวกันความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ก็อยู่ในระดับสูงมากเช่นกัน ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = .173) โดยเฉพาะรายการที่ผู้เรียนรู้สึกว่ากิจกรรมการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, SD = .376) รองลงมาคือความเหมาะสมของเนื้อหา กับระยะเวลาเรียน ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = .488) และขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้มีความต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = .512) ผลการวิจัยทั้งหมดสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้เชิงรุกและแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ACHIRA MODEL สามารถเสริมสร้างความเข้าใจ เจตคติ และความตระหนักรู้ต่อปัญหาโลกร้อนในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การออกแบบและพัฒนารูปแบบการสอนต้องมีการศึกษาความจำเป็นในการออกแบบการเรียนรู้ทั้งจากครูผู้สอนและผู้เรียน เพื่อกำหนดเนื้อหา ลักษณะวิธีการสอน สื่อการสอน การวัดประเมินผลและบทบาทครู บทบาทนักเรียนได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม
2. รูปแบบที่พัฒนาขึ้นต้องมีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและมีการประเมินความเหมาะสม โดยจะต้องมีองค์ประกอบของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบประกอบด้วยเสมอ
3. การวัดและประเมินผลการใช้รูปแบบควรเลือกใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่หลากหลายตามสภาพจริง มีการสะท้อนการวัดและประเมินผล รวมถึงการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. หากเป็นการพัฒนารูปแบบการสอนซึ่งมีทฤษฎีรองรับเชิงจิตวิทยา ควรมีการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างประกอบด้วย
2. ควรมีการขยายผลการใช้รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นอื่น ๆ เช่น ระดับชั้นประถมศึกษา ระดับชั้นอุดมศึกษาและเปรียบเทียบผลการใช้เพื่อพัฒนารูปแบบให้มีความเหมาะสมกับบริบทช่วงวัยมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรรณิการ์ ธรรมพานิชวงศ์, กฤษณ์เลิศ สัมพันธ์รักษ์ และ สวิส พงษ์เพ็ชร. (2567, 10 พฤษภาคม). การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กับเศรษฐกิจ: ตอนที่ 1 สถานการณ์และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. Puey Ungphakorn Institute for Economic Research.
<http://www.pier.or.th/perspectives/002/>
- เจณิตตา จันทวงษา. (2565, 13 ธันวาคม). ไทยต้องสูญเสียอะไรบ้าง หากการแก้ปัญหาโลกร้อนยังไม่ถึงไหน?
<https://www.the101.world/thailand-climate-policy/>

ชนาธิป บุบผามาศ และ อุบลวรรณ ส่งเสริม. (2567). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด

ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดประสบการณ์ของนักศึกษาครู. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 19(2), 187-202. [https://so05.tci-](https://so05.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA/article/download/270546/182389/1110148)

[thaijo.org/index.php/JSSRA/article/download/270546/182389/1110148](https://so05.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA/article/download/270546/182389/1110148)

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป). *ภาวะโลกร้อนส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างไรบ้าง*.

<https://climatecare.setsocialimpact.com/carethebear/article/detail/4>

ตะวัน ไชยวรรณ และ กุลธิดา นุกุลธรรม. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน : การเรียนรู้แบบ

บูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ของผู้เรียนในโลกแห่งความจริง. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(2), 251-263. [https://so02.tci-](https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JournalGradVRU/article/download/246642/168302/893967)

[thaijo.org/index.php/JournalGradVRU/article/download/246642/168302/893967](https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JournalGradVRU/article/download/246642/168302/893967)

บัญญัติ ชำนาญกิจ. (2549). ทำไมจึงจำเป็นต้องจัดการเรียนรู้แบบฝังรู้ในระดับอุดมศึกษา. *วารสารจัดการความรู้มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 1(1), 3-7.

ปรารวีณา สุวรรณณัฐโชติ. (2551). *การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วารินทร์พร พันเพ็ญฟู. (2567). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามรูปแบบ READS ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาทักษะการพัฒนากฎการสุขภาพ ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1.

วารสารนิสิตวัง, 26(1), 87-94. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jonw/article/view/271061>

วิสรุต สุวรรณสันติสุข, กนิษฐ ศรีเคลือบ และ สีวะโชติ ศรีสุทธยากร. (2566). การพัฒนาเครื่องมือประเมินความรอบรู้เรื่องภูมิศาสตร์สำหรับนักศึกษาครู. *วารสารการวัดผลการศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา*, 40(107), 97-108. [https://so06.tci-](https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JEMEPTB/article/view/266087)

[thaijo.org/index.php/JEMEPTB/article/view/266087](https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JEMEPTB/article/view/266087)

สรายุธ รัชมี. (2567). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้บูรณาการสื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาเชิง

สร้างสรรค์รายวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารสังคมศึกษาปริทรรศน์*, 1(1), 53-65. https://so11.tci-thaijo.org/index.php/J_SSR/article/view/1104

สัญญา ภัทรการ. (2552). *ผลการจัดการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหา และการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่องความน่าจะเป็น*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].

https://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Sec_Ed/Phanthipha_T.pdf

อาทิตยา ไสยพร. (2566). *ภาวะโลกร้อน – เปลี่ยนเสียงของเยาวชนให้กลายเป็นพลังเปลี่ยนโลก*.

<https://www.educathai.com/knowledge/articles/624>.

Agustina, D., & Mufit, F. (2023). Analysis of needs for design of teaching materials based on

integrated cognitive conflict with augmented reality in thermodynamics. *Journal of*

Innovative Physics Teaching, 1(2), 146–154. <https://doi.org/10.24036/jipt/vol1-iss2/29>

- Aulia, I., Sujana, A, & Sunaengsih, C. (2024). Application of the climate kids interactive web to build understanding of concepts and environmental awareness of class VI students on global warming material. *Jurnal Penelitian Pendidikan IPA*, 10(1), 246–253.
<https://doi.org/10.29303/jppipa.v10i1.6386>
- Boston University Center for Teaching & Learning. (2025, July 21). *Active learning*.
https://www.bu.edu/ctl/ctl_resource/active-learning-teaching-guide/
- Butkatunyoo, O. (2018). Phenomenon based learning for developing a learner’s holistic views and engaging in the real world. *Journal of Education Studies*, 46(2). 348-465.
- Edwards, S. (2016). *Active Learning in the Middle Grades Classroom*.. Kindle Edition.
- Halinen, I. (2018). The New Educational Curriculum in Finland. In M. Matthes, L. Pulkkinen, C. Clouder, & B. Heys (Eds). *Improving the Quality of Childhood in Europe*. Alliance Childhood European Network Foundation
- Joyce, B., & Calhoun, E. (2024). *Models of teaching*. Taylor & Francis.
- Keeves, J. P. (1997). *Educational research, methodology, and measurement: An international handbook* (2nd ed.). Pergamon Press.
- Kurup, P. M., Levinson, R., & Li, X. (2021). Informed-Decision regarding global warming and climate change among high school students in the united kingdom. *Canadian Journal of Science, Mathematics and Technology Education*, 21(1), 166–185. <https://doi.org/10.1007/s42330-020-00123-5>
- Luecha, R., Deeprom, J., Suwansantisuk, W., A-Romchuen, J., & Karunasawat, K. (2023). Understanding of global climate crisis in digital era among social studies pre-service teachers: A case study of Srinakharinwirot University. In Itsarankura Na Ayudhaya, W. & Lee, KS. (Eds.). *The Citizenship Education of The Digital Era. The 1st International Conference on The Citizenship Education of The Digital Era Proceeding* (pp. 81-97).
- Mahavijit, P. (2017). Learning innovation from Finland. *The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology*, 45(209). 40-45.
- Mattila, P. & Silander, P. (2015). *How to Create the School of the Future– Revolutionary thinking and design from Finland*. Multprint.
- Nuora, P., & Väliisaari, J. (2019). Kitchen chemistry course for chemistry education students: Influences on chemistry teaching and teacher education – a multiple case study. *Chemistry Teacher International*, 2(1). 1-10. <https://doi.org/10.1515/cti-2018-0021>
- Petty, G. (2004). *Active Learning Work: the evidence*. <http://www.geoffpetty.com>

- Quinlan, K. M., Sellei, G., & Fiorucci, W. (2024). Educationally authentic assessment: Reframing authentic assessment in relation to students' meaningful engagement. *Teaching in Higher Education*, 30(3), 1–18. <https://doi.org/10.1080/13562517.2024.2394042>
- Saylor, J. G., Alexander, W. M., & Lewis, A. J. (1981). *Curriculum Planning for Better Teaching and Learning*. Holt, Rinehart and Winston.
- Shenker, J.I. Goss, S.A. & Bernstein, D.A. (1996). *Instructor's Resource Manual for Psychology: Implementing Active Learning in the Classroom*. <http://s.psych/uiuc.edu/~jskenker/active.html>
- Silander, P. (2019). *Phenomenon based learning*.
<http://www.phenomenaleducation.info/phenomenon-based-learning.html>
- Smitina, A. (2021). Active learning methods in studies: Students' opinions and experiences. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference* (pp. 631-641). <https://doi.org/10.17770/sie2021vol1.6339>
- Wulandari, D., Hariyano, E., Supapto, N., Hidaayatullah, H. N., & Prahani, B. K. (2021). Profile of students' creative thinking skills on global warming material: Gender perspective in physics learning. *Journal of Physics: Conference Series*, 2110(1), 1-7.
- Zhou, X., & Schofield, L. (2024). Using social learning theories to explore the role of generative artificial intelligence (AI) in collaborative learning. *Journal of Learning Development in Higher Education*, 30(30). 1-12. <https://doi.org/10.47408/jldhe.vi30.1031>

การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว
อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน
Capacity Building and Strengthening of OTOP Nawatwithi Community-Based
Tourism in Ban Nong Bua, Tha Wang Pha District, Nan Province,
Through the BCG Economy Model for Sustainable Development

ศรวาสย์ สมสวัสดิ์^{1*} และ กนกวรรณ เกิดพิน²

Sorrawat Somsawat^{1*} and Kanokwan Kerdpin²

¹หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต วิทยาลัยน่าน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เลขที่ 199 หมู่ 3 ตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน 55110 ประเทศไทย

¹Business Administration, Nan College, Uttaradit Rajabhat University

199 Moo 3 Thungsrihong Sub-District, Wiangsa District, Nan Province, 55110, Thailand

²หลักสูตรการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เลขที่ 27 ถนนอินใจมี ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ 53000 ประเทศไทย

² Tourism and hotel, Faculty of Humanities and Social Sciences, Uttaradit Rajabhat University

27 Injaimee Rd., Tha It Sub-District, Mueang Uttaradit District, Uttaradit Province, 53000, Thailand

รับบทความ: 13 สิงหาคม 2568

ปรับปรุงบทความ: 11 ธันวาคม 2568

ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 23 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว 2) พัฒนาบุคลากรในชุมชนให้เป็นนักคิดเชิงระบบตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 50 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) หมู่บ้านหนองบัว เป็นพื้นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำน่านไหลผ่าน

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

อีเมล: sorrawat.som@uru.ac.th

อาชีพหลัก คือ การทำนา และปลูกพืชไร่ มีเชื้อสายไทยลื้อจากสิบสองปันนา มีเอกลักษณ์ ด้านจิตรกรรมฝาผนังวัดหนองบัว ผ้าทอไทลื้อ ที่ปักโฮมสเตย์ และผลิตภัณฑ์จากสาหร่ายน้ำจืดหรือ “ไก” ศักยภาพชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มบริหารการท่องเที่ยว 2) การอบรมพัฒนาทักษะที่จำเป็นอย่างอื่นต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในทุกขั้นตอน และ 3) การบูรณาการแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG ปรากฏในกิจกรรมจัดการขยะ การใช้วัตถุดิบท้องถิ่น และพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว แนวทางพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้แก่ การส่งเสริมคนในชุมชนให้มีทักษะดิจิทัล การวางแผนการตลาดร่วมกับภาครัฐ และการอนุรักษ์อัตลักษณ์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่การสร้างรายได้ เพื่อเสริมความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชน

คำสำคัญ

ความเข้มแข็ง, โอท็อปวิถี, แนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Received: August 13, 2025

Revised: December 11, 2025

Accepted: December 23, 2025

Abstract

This study aimed to 1) examine the context and potential of the OTOP Nawatwithi community-based tourism in Ban Nong Bua 2) develop local personnel into systems thinkers through the Bio-Circular-Green (BCG) Economy Model and 3) propose operational guidelines to enhance the capacity and resilience of the community-based tourism sector Ban Nong Bua. This research is qualitative research. The key informants consisted of 50 individuals selected purposively. Data collection employed non-participant observation, in-depth interviews and focus group discussions. The data were analyzed using content analysis, and findings were presented descriptively. The results revealed that 1) Ban Nong Bua is located on a lowland plain traversed by the Nan River. The primary occupations are rice farming and the cultivation. The community is of Tai Lue descent from Xishuangbanna, Yunnan Province, China, and is distinguished by cultural assets including Tai Lue mural paintings at Wat Nong Bua, traditional woven textiles, homestay accommodations, and freshwater algae products locally known as “Kai.” In terms of capacity, the community has established a tourism management group 2) Provided essential skills training and fostered active participation from local residents in all stages of tourism development. And 3) Integration of the BCG approach is evident in waste management initiatives, utilization of locally sourced materials, and the development of tourism routes. Sustainable development strategies include enhancing digital skills among residents, collaborating with government agencies in marketing planning, and preserving

cultural identity and local wisdom while generating income, thereby strengthening community resilience and sustainability.

Keywords

Strengthening, OTOP Nawatwithi, Bio-Circular-Green (BCG) Economy Model, Sustainable Development

บทนำ (Introduction)

การพัฒนาสังคมไทยที่ผ่านมามีภาคชนบทและภาคเกษตรถูกมองว่าจะเป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นคงหรือเป็นหลักอิงให้กับคนในชาติ รวมทั้งยังเป็นทางออกของสังคมไทยเมื่อเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจชุมชน หรือเศรษฐกิจฐานราก จึงเป็นนโยบายสำคัญและปรากฏชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ที่เน้นการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนต่อเนื่องมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาบนพื้นฐานของหลักการแนวคิดที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิด Resilience เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ และโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) เพื่อมุ่งสู่วัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาฯ คือ การพลิกโฉมประเทศไทย สู่สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน มีเป้าหมายหลัก 5 ประการ คือ 1) การปรับโครงสร้างสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม 2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ 3) มุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม 4) เปลี่ยนผ่านการผลิตและการบริโภคไปสู่ความยั่งยืน และ 5) สร้างความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงเพิ่มขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

อาจกล่าวได้ว่าโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเป็นแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ที่รัฐบาลใช้เป็นกรอบแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ที่เน้นการเติบโตเชิงคุณภาพ สร้างความเข้มแข็งจากภายใน เชื่อมไทยสู่ประชาคมโลก โดยนำจุดแข็งของประเทศด้านความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรม มาเติมเต็มด้วยองค์ความรู้ การบริหารจัดการ เทคโนโลยี นวัตกรรมและดิจิทัลสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาต่อยอดและยกระดับมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตและบริการ ปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม เปลี่ยนผ่านสู่ความยั่งยืน โดยปรับปรุงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตและบริโภคให้มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการกระจายความเจริญสู่ระดับภูมิภาค สร้างการมีส่วนร่วมให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาและจัดการพื้นที่ตนเองได้อย่างยั่งยืน โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน มีแนวทางในการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างน้อย 5 เป้าหมาย และสอดคล้องกับหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของการพึ่งพาตนเอง และการรวมกลุ่มอย่างมีพลัง ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2564) รวมถึงยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ที่มีแนวคิดด้านการสร้าง

ความสามารถในการแข่งขัน มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันอย่างยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

โครงการชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี เป็นโครงการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เริ่มขับเคลื่อนการดำเนินงานในปี พ.ศ. 2561 โดยบูรณาการร่วมกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ โอท็อป ที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการส่งเสริมยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน และพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลาย แต่อย่างไรก็ตามคนในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถแข่งขันได้ ต้องออกไปขายสินค้าตามสถานที่ต่าง ๆ อีกทั้งรายได้ส่วนใหญ่ตกอยู่กับผู้ประกอบการฝ่ายเดียว หรือบางกลุ่มเล็กไม่กระจายถึงประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้น จึงมีการปรับเปลี่ยนจากการผลักดันการขายผลิตภัณฑ์โอท็อป ออกจากชุมชนเพียงด้านเดียวสู่การเพิ่มช่องทางสร้างรายได้ตามความต้องการ (Demand driven local economy) การขายผลิตภัณฑ์อยู่ในชุมชน ที่มาจากการท่องเที่ยวโดยใช้อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์แปลงเป็นรายได้ รวมทั้งมีการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระดับชุมชนที่มีเสน่ห์ดึงดูดและมีคุณค่าเพียงพอให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนและใช้จ่ายในทุกกิจกรรมของชุมชน ซึ่งรายได้จะกระจายอยู่กับคนในชุมชน ทุกคนมีความสุขเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างแท้จริง (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561, 2-3)

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมสนับสนุน และขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่น หนึ่งในภารกิจสำคัญ คือ การดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มุ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่สะท้อนอัตลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถแข่งขันได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โครงการโอท็อปนวัตวิถี เป็นรูปแบบการต่อยอดจากโอท็อปเดิม โดยเน้นการเชื่อมโยงระหว่างผลิตภัณฑ์โอท็อปกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอท่าวังผา มีบทบาทสำคัญในหลายมิติ เป็นกลไกหลักในการผลักดันและพัฒนาทั้งผลิตภัณฑ์ วิถีชีวิต และการท่องเที่ยวเชิงชุมชน ให้สามารถสร้างรายได้ กระจายโอกาส และรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนในจังหวัดน่านได้อย่างยั่งยืน (ดวงดาว มหานิล, พันธกิจของกรมการพัฒนาชุมชน, 26 มีนาคม 2568)

ชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน ให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี เนื่องจากชุมชนนี้เป็นชุมชนชาวไทลื้อที่สืบเชื้อสายมาจากเมืองลำ แคว้นสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนประมาณ 200 กว่าปี และชุมชนแห่งนี้แตกต่างจากที่อื่นนั่นก็คือ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยธรรมชาติ มีแหล่งน้ำ โดยเฉพาะแม่น้ำน่าน ซึ่งเป็นแหล่งน้ำหลักที่ใช้ในการประกอบอาชีพของคนในชุมชน รวมถึงมีประเพณีเก่าแก่ คือ ประเพณีกำเมือง หรือ ประเพณี 3 ปี 4 รวงข้าว เป็นประเพณีเลี้ยงเทวดาหลวง หรือ เจ้าหลวงเมืองลำของชาวไทลื้อ พิธีกรรมนี้ได้ถือกำเนิดมาตั้งแต่ครั้งที่บรรพบุรุษของชาวไทลื้อยังอยู่ที่สิบสองปันนา เมื่ออพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดน่านก็ยังคงสืบทอดประเพณีดังกล่าว ในขณะที่บ้านหนองบัวเป็นชุมชนที่ยังคงสืบทอด

เอกลักษณ์ของบรรพบุรุษไว้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นที่รู้จักของคนทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์ การดำเนินชีวิตตามวิถีชาวไทลื้อ การแต่งกาย รวมถึงชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่ต้องการสัมผัสวิถีไทลื้อของคนในชุมชน จนได้รับการคัดเลือกจากกรมการพัฒนาชุมชน ให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรมวิถีต้นแบบบ้านหนองบัว ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับเสน่ห์ของชุมชน ทั้งในด้านของสถานที่ อาหาร วิถีชีวิต ผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการทำกิจกรรมกับคนในชุมชน และยังเป็นแรงหนุนเสริมสำคัญให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดความเข้มแข็งโดยการใช้ความหลากหลาย ใช้อัตลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน สถานที่สำคัญต้องมาเยือนได้แก่ วัดหนองบัว วิหารแบบไทลื้อผสมผสานกับล้านนา และภาพจิตรกรรมฝาผนัง โดยถ่ายทอดมาจากหนานบัวผัน จิตรกรพื้นถิ่นเชื้อสายไทลื้อ ลายเส้นภาพวาดที่เป็นเอกลักษณ์บ่งบอกถึงความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของคนในสมัยโบราณ และภายในบริเวณวัดยังมีเขื่อนไทลื้อโบราณให้ได้ศึกษาเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทลื้อ ชุมชนแห่งนี้ยังรักษาความดั้งเดิมแบบโบราณ เพื่อสืบสานและอนุรักษ์เอาไว้ให้นานแสนาน ข้าวลูก ข้าวหลาน ไม่ว่าจะเป็นการเล่นดนตรี การฟ้อนรำของชาวไทลื้อ และการทำผ้าทอไทลื้อเอกลักษณ์ลายผ้าจาก รุนปู่ย่าตายาย กว่าจะได้ ผ้า 1 ตอง หรือ 1 เส้น มีขั้นตอนที่ซับซ้อน และคงความเป็นเอกลักษณ์ ผสมผสานความดั้งเดิม ฉบับของคนไทลื้อ ที่สามารถแวะชมและเรียนรู้วิธีการทอผ้าทอมือที่ร้านจันทร์สมการทอ และได้ดูบ้านไทลื้อ (คมาศ พรหมปัญญา, บริบทชุมชนบ้านหนองบัว, 29 มีนาคม 2568)

บ้านหนองบัว มีวิถีชีวิตและความผูกพันกับสายแม่น้ำน่านมาอย่างยาวนาน ในขณะเดียวกันแม่น้ำสายนี้ยังสร้างความอุดมสมบูรณ์ทางด้านอาหารให้กับชุมชนแห่งนี้ นั่นก็คือ สาหร่ายน้ำจืด หรือทางชุมชนจะเรียกภาษาล้านว่า สาหร่ายโก ที่เป็นพืชน้ำเศรษฐกิจของชาวชุมชนบ้านหนองบัว รวมถึงยังมีอาหารพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทลื้อ ไม่ว่าจะเป็น ยำสาหร่ายทรงเครื่อง ไชโอม ข้าวแคบสาหร่ายโก ข้าวต้มมัดสาหร่ายโก ข้าวจีรสไทย ที่รสชาติอร่อย และยังได้เสพลิ่นอายของชาวไทลื้อ พร้อมทั้งยังได้สุขภาพที่ดีอีกด้วย (นัทธมน คำครุฑ, ศักยภาพของบ้านหนองบัว, 29 มีนาคม 2568) สอดคล้องกับการศึกษาของดารณี ดวงพรหม และคณะ (2565, 500) ได้ทำการศึกษาแนวทางการเพิ่มศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรมบ้านทุ่งยัง จังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวทางของชุมชนโอท็อปนวัตกรรมบ้านทุ่งยัง ความพร้อมมีแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความโดดเด่นและดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน โดยการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล รวมถึงการประสานงานของภาคีเครือข่ายด้านการท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของ วัลลภ วรรณโอสธ และสันติธร ภูริภักดี (2567, 217) พบว่าการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโอท็อปนวัตกรรมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน สำหรับกัมพล เพ็ชรล้อมทอง และคณะ (2564, 354) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนแบบพึ่งพาตนเอง ผลของการศึกษาพบว่า การสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนแบบพึ่งพาตนเองนั้น รวมทั้งยังเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ชุมชนรวมตัวกันร่วมกัน วิเคราะห์ วิจัยปัญหา เพื่อหาทางออกร่วมกัน ซึ่งการรวมตัวนั้นทำให้เกิดพลังในชุมชนโดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ และประสบการณ์อย่างมีระบบ

การพัฒนาทัศนคติให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วม และความตระหนักรู้ร่วมกันของผู้นำ สมาชิกในชุมชนให้สามารถคิดวิเคราะห์ลงมือทำ และมีการตัดสินใจที่เป็นอิสระ ตลอดจนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการตนเองให้มีทิศทางที่ดีขึ้นโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยกระบวนการแบบพึ่งพาตนเอง รวมทั้งงานของ จิตาภา สุวรรณฤกษ์ (2567, 53) ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพนวัตกรรมชุมชนผ่านนวัตกรรมอัตลักษณ์ท้องถิ่น เพื่อจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG พื้นที่ตำบลท่าหม่อไพร อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา พบว่า นวัตกรรมชุมชน สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้เรื่องโมเดลเศรษฐกิจ BCG รวมถึงการสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน อย่างไรก็ตามช่องว่างองค์ความรู้ที่ต้องศึกษาเพิ่มเติม อาทิ การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจระยะยาว การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการการท่องเที่ยว การพัฒนาโมเดลธุรกิจที่สอดคล้องกับแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG เป็นต้น

ดังนั้นการศึกษาเรื่องการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวิถีบ้านหนองบัว อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน ตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงมีความสำคัญในการนำเสนอแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบเพื่อลดข้อจำกัดเดิมและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในมิติที่หลากหลาย อาทิ ด้านเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต สามารถเพิ่มรายได้ให้คนในชุมชนจากการท่องเที่ยวโอท็อปวิถี รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ในชุมชนอย่างทั่วถึง ด้านสังคมและวัฒนธรรม คนในชุมชนเกิดความภูมิใจในอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีการถ่ายทอดภูมิปัญญา การสร้างเครือข่ายและสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่กลับมาพัฒนาบ้านเกิด รวมถึงการจัดกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรในชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการจัดการขยะการใช้ทรัพยากรให้เกิดการใช้ซ้ำ การใช้วัตถุดิบในชุมชน เพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชน การบูรณาการในทุกมิติจะส่งผลให้การดำเนินงานชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวิถีเกิดความยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวิถีบ้านหนองบัว
2. เพื่อพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้เป็นนักคิดเชิงระบบด้วยการพัฒนาตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG
3. เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินการพัฒนาศักยภาพของชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวิถีบ้านหนองบัว

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน

นิตยา โพธิ์นอก และรัชต์ แสงมเหมัตต์ (2560, 74) กล่าวว่า การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเป็นการเสริมความสามารถเดิมที่ชุมชนมีอยู่ เพื่อเพิ่มระดับความสามารถในการพัฒนาบนพื้นฐานที่ยั่งยืน ภายใต

องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ทรัพยากร การสนับสนุนทักษะ และเจตจำนงร่วมของชุมชน ผ่านการดำเนินงานในหลายกิจกรรมเพื่อบรรลุองค์ประกอบดังกล่าว มี 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การทำความเข้าใจชุมชนและสิ่งที่ชุมชนมี 2) การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในประเด็นที่ชุมชนให้ความสำคัญ 3) การประเมินผลลัพธ์เพื่อวัดประสิทธิภาพของกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไป อีกทั้ง ลักขมี พุ่งหว่า และคณะ (2561, 63-64) กล่าวว่า การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน คือ การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีขั้นตอนพิจารณาจากสิ่งที่มีอยู่เดิมโดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิดผลดียิ่งขึ้น อาศัยความสามารถหรือคุณสมบัติที่อยู่ภายในสิ่งต่าง ๆ สามารถทำให้พัฒนา หรือทำให้ปรากฏเป็นรูปธรรมในชุมชน เป็นการกระทำจากหมู่คนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่อาณาเขตบริเวณเดียวกันมีการใช้ทรัพยากร และมีผลประโยชน์ร่วมกันมีการนำเอาความรู้ความสามารถที่มีอยู่ภายในร่างกายออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีกระบวนการ เริ่มจากการให้ความสำคัญการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้คนสัมพันธ์กับความรู้ ผ่านขั้นตอนการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ อาศัยความรู้ให้คนสัมพันธ์กับทรัพยากร และมีกระบวนการพัฒนาด้านทุนของชุมชนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

อาจกล่าวได้ว่า แนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชน เป็นการดำเนินกิจกรรมที่บุคคลในชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องเป็นเจ้าของในการดำเนินกิจกรรมหรือช่วยกันดำเนินงาน มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถ และความพร้อมที่ทำงานใด ๆ ให้เกิดผลสำเร็จของชุมชนในด้านการจัดการ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่า มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ การเรียนรู้และการจัดการร่วมกันเพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิตแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการบริการที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ต้องอาศัยกลไกการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมจากชุมชนเพื่อนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดี และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมตัวกันวิเคราะห์ วิจัยปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง เพื่อร่วมกันแสวงหาทางเลือกหรือทางออกของปัญหาเกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชนก่อให้เกิดพลังในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน โดยประชาชนในชุมชนผ่านการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ การพัฒนาความคิดจิตสำนึก และความตระหนักของผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชนสามารถคิด ปฏิบัติ ตัดสินใจได้อย่างเป็นอิสระเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองในการจัดการตนเองให้มีสภาพที่ดีขึ้น โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง (กัมพล เพ็ชรล้อมทอง และคณะ, 2564, 354) ในขณะที่โกวิท พวงงาม (2562, 225-226) ระบุว่า แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน เป็นการสร้างพลังชุมชนเป็นระบบคุณค่าและเป็นกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมที่ส่งเสริมให้บุคคลและผู้นำชุมชนนำศักยภาพของตนเองและภูมิปัญญาของชุมชนที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์

อาจกล่าวได้ว่า แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นกระบวนการพัฒนาความคิด จิตสำนึก และความตระหนักของผู้นำชุมชน และคนในชุมชน มีความสามารถในการคิด ปฏิบัติ ตัดสินใจที่เป็นอิสระ

พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

แนวคิดทุนทางสังคม

ทุนทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมหรือโครงสร้างทางสังคมสามารถเชื่อมโยงไปสู่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ ตัวอย่างของทุนทางสังคมที่มักถูกกล่าวถึง ความเชื่อถือไว้วางใจกัน (Trust) เครือข่าย (Network) สถาบัน (Institution) (Putnam, 1993, 35-42) ซึ่งความสัมพันธ์ทางสังคมหรือโครงสร้างทางสังคมรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ทุนทางสังคมเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของเอกบุคคล กลุ่มหรือองค์กร ผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมร่วมมือกัน ยิ่งเพิ่มจำนวนก็อาจเป็นผลดีในแง่เกิดการเรียนรู้ รับรู้ และส่งผ่านข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน ทำให้เกิดคุณค่าบางอย่างที่สามารถเชื่อมโยงและยอมรับร่วมกัน สำหรับ Pretty and Ward (2001, 209-227) ได้อธิบายเกี่ยวกับทุนทางสังคมที่มีประเด็นหลักอยู่ 4 ประการ คือ 1) ความสัมพันธ์ของความไว้วางใจ 2) การตอบสนองแทนและการแลกเปลี่ยน 3) กฎระเบียบของส่วนร่วม จารีต และการลงโทษ และ 4) การติดต่อเครือข่ายและกลุ่ม

ทุนทางสังคมเริ่มปรากฏขึ้นในประเทศไทยในประมาณปี พ.ศ. 2540 ภายหลังจากที่ได้มีการจัดตั้งสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (Social Investment Fund: SIF) มีโครงการและกิจกรรมที่พยายามทำให้สังคมไทยหันกลับไปมองคุณค่าที่เคยมีอยู่ที่เป็นทุนเดิมแต่อาจมองข้ามไป รวมทั้งสิ่งที่มีอยู่ในตัวบุคคล เช่น ความมั่นใจ ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือเกื้อกูล รวมไปถึงสิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพชน เช่น ภูมิปัญญา ประเพณี ความเชื่อ วัฒนธรรม และทีมงานที่อยู่ในชุมชน ตลอดจนสิ่งที่เป็นศักยภาพในการพัฒนาของชุมชน เช่น ผู้นำกลุ่ม องค์กรประชาชนและเครือข่าย เป็นต้น การดำเนินการดังกล่าวได้เกิดการฟื้นฟูทุนทางสังคม ที่มียุติธรรมและบางอย่างอาจเริ่มสูญหาย โดยได้พยายามให้นำกลับมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาในระดับชุมชน และหลังจากนั้น คำว่าทุนทางสังคมในประเทศไทย ถูกนำมาใช้อย่างต่อเนื่อง (Coleman, 1988, 95-120)

อาจกล่าวได้ว่าทุนทางสังคมเป็นทุนที่เกิดจากภูมิปัญญา ประเพณี ความเชื่อ วัฒนธรรม ทีมงาน ผู้นำกลุ่ม องค์กรประชาชน เครือข่าย ความร่วมมือร่วมใจ ความสัมพันธ์ระหว่างคนหรือสถาบัน ความไว้วางใจ ความเอื้ออาทร ความช่วยเหลือเกื้อกูล นอกจากนี้ยังรวมถึงความรู้ ความคิด และสติปัญญา จากแนวคิดทุนทางสังคม คนในชุมชนบ้านหนองบัวบางส่วนยังไม่เข้าใจถึงทุนทางสังคมที่ชุมชน การนำเอาแนวความคิดนี้มาใช้ให้ความรู้กับคนในชุมชน ทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ว่าสิ่งที่ชุมชนมี เช่น ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ความสามารถของบุคคล หรือ ปราชญ์ชาวบ้าน ทรัพยากร และอีกหลายอย่างที่ชุมชนมี นั่นคือ ทุนทางสังคมที่ชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ ก่อให้เกิดศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนส่งเสริมให้ทุกคนในชุมชนดูแลช่วยกันอย่างยั่งยืน

แนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG สู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ ที่รัฐบาลใช้เป็นกรอบแนวทางในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศหลังสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG) ที่เน้นการเติบโตเชิงคุณภาพ สร้างความเข้มแข็งจากภายใน เชื่อมโยงไทยสู่ประชาคมโลก นำจุดแข็งของประเทศด้านความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรมเข้ามาเติมเต็มด้วยองค์ความรู้ การบริหารจัดการ เทคโนโลยี นวัตกรรมและดิจิทัลสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาต่อยอดและยกระดับมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตและบริการ ปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม เปลี่ยนผ่านสู่ความยั่งยืน โดยปรับปรุงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตและบริการให้มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการกระจายความเจริญสู่ระดับภูมิภาค สร้างการมีส่วนร่วมให้ท้องถิ่น สามารถพัฒนาและจัดการพื้นที่ตนเองได้อย่างยั่งยืน โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน Bio-Circular-Green Economy: BCG Model มีแนวทางในการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) อย่างน้อย 5 เป้าหมาย และสอดคล้องกับหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) ของการพึ่งพาตนเอง และการรวมกลุ่มอย่างมีพลัง ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2564)

ในส่วนของคุณลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น มุ่งสู่การจัดการทรัพยากรทั้งหมดด้วยวิธีการเพื่อสนองต่อความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความสุข แต่ยังคงต้องคงไว้ซึ่งการรักษาไว้ทางด้านวัฒนธรรม กระบวนการเชิงนิเวศทรัพยากรที่จำเป็น ความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยทางพพน บุขมมาลย์ และคณะ (2563, 4412-4425) ได้กล่าวถึง หลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 10 หลักการ ประกอบด้วย

1. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิมอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่นำมาประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีแบบใหม่อย่างคุ้มค่าประหยัด และเหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวในระยะยาว
2. การลดการบริโภคมากเกินไป และการลดของเสีย โดยการแปรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ของทรัพยากร ช่วยหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายได้ในระยะยาว และสามารถเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว
3. การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติสังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยเพิ่มมูลค่าและมาตรฐานการให้บริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยวมากขึ้น หรือทำให้ประทับใจจนต้องกลับไปเที่ยวซ้ำอีก
4. การประสานงานการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การพัฒนาการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

5. การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นโดยการวางแผนพิจารณาด้านราคา และคุณค่าด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม สรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นมานำเสนอและประชาสัมพันธ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเป็นจำนวนมาก และยังเป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรที่ประกอบการในท้องถิ่น รวมถึงเป็นการป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลาย

6. การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว สามารถสร้างผลตอบแทนให้แก่คนในท้องถิ่น รักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมโดยรวม และช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

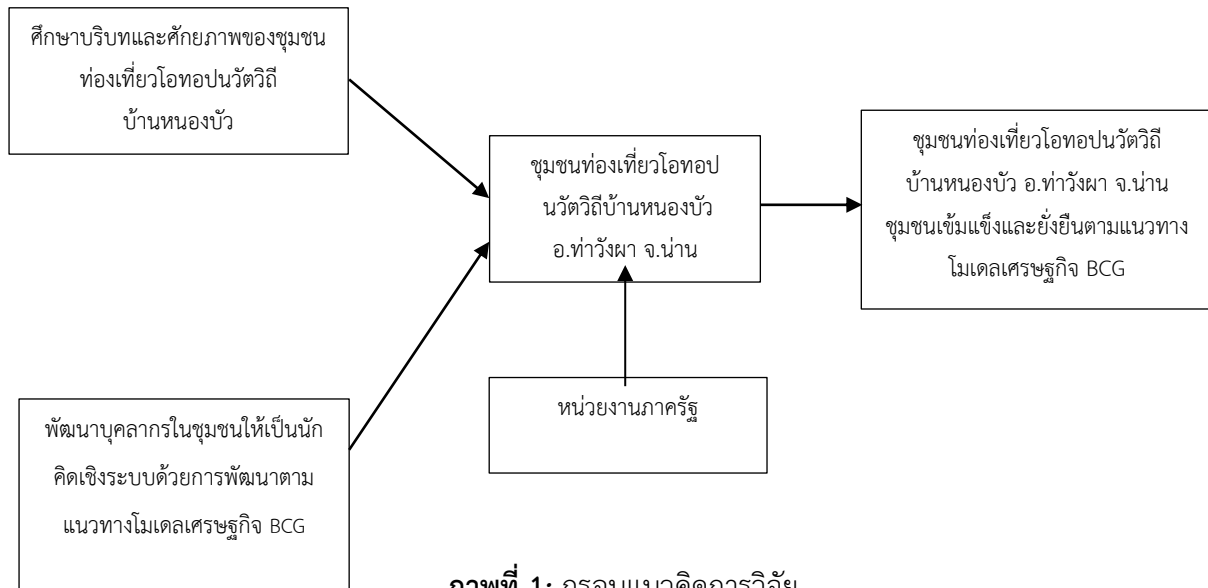
7. การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอกับผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กร และสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อการร่วมงานให้ไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนการแก้ปัญหา และลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างร่วมกัน

8. การฝึกอบรมพัฒนาบุคคล โดยให้ความรู้ด้านแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อบุคคลากรในท้องถิ่นทุกระดับ เพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

9. การจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ด้านข่าวสารการบริการให้พร้อม และเพียงพอต่อการเผยแพร่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจ และเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว สามารถทำให้ยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

10. การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต่อการแก้ปัญหา และเพิ่มคุณค่าให้แหล่งท่องเที่ยว และนักลงทุน โดยต้องมีการประเมินผลการตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทราบผลของการบริการ สามารถนำผลดังกล่าวมาปรับปรุง และแก้ไขการจัดการการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความประทับใจ และความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

ดังนั้นการบูรณาการแนวคิดการท่องเที่ยวซึ่งหนึ่งในกลุ่มอุตสาหกรรมในการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ด้วยเป้าหมายการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวโอท็อปวิถีบ้านหนองบัว เนื่องจากชุมชนมีทุนวัฒนธรรมที่มีคุณค่า เพื่อนำไปสู่การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ที่ควรส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนของชุมชนต่อไป การทบทวนวรรณกรรมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาสามารถกำหนดเป็นกรอบกระบวนการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย

จากกรอบแนวคิดการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) ได้รับการยอมรับว่าเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล เป็นการบูรณาการศักยภาพของชุมชน อาทิ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมสู่การสร้างคุณค่าใหม่ มุ่งเน้นให้ชุมชนมีบทบาทในการจัดการและพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยตนเอง สร้างรายได้ กระจายโอกาส และส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์โมเดลเศรษฐกิจ BCG ช่วยสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก ช่วยเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของความยั่งยืนและสร้างความเข้มแข็ง โครงการโอท็อปนวัตวิถีช่วยรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ ขณะเดียวกันการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่น่าประทับใจแก่ผู้มาเยือน การพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้ ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาดั้งเดิมเป็นการสร้างรายได้ควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งหมดนี้มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างชุมชนเข้มแข็ง และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การบูรณาการโมเดลเศรษฐกิจ BCG กับโอท็อปนวัตวิถี จึงเป็นกลไกสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนสืบไป

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

การศึกษาศึกษาการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน รวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว การพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้เป็นนักคิดเชิงระบบด้วยการพัฒนาตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG และเสนอแนวทางการดำเนินการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว

1.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทางผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้ข้อคำถามที่เปิดกว้างแบบกึ่งโครงสร้าง และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อทำการสนทนาหรือสัมภาษณ์กับประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว อำเภอท่าวังพา จังหวัดน่าน การพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้เป็นนักคิดเชิงระบบด้วยการพัฒนาตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG ผู้วิจัยคัดเลือกเป็นตัวแทนแบบเจาะจง (Purposive Sampling Selection) โดยให้ความสำคัญกับการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยและสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เพียงพอที่จะให้ข้อสรุปที่ชัดเจน คุณสมบัติ คือ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาชุมชนอำเภอท่าวังพา ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำด้านวัฒนธรรมชุมชน ผู้แทนคณะบริหารชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี เพื่อค้นหาปัจจัยในการพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว อำเภอท่าวังพา จังหวัดน่าน ตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เห็นข้อคำถามประกอบการตัดสินใจก่อนเข้าร่วมโครงการ หลังจากค้นหาผู้ให้ข้อมูลกลุ่มแรก ที่ตรงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้ว ผู้วิจัยใช้การค้นหาผู้ให้ข้อมูล หลังจากการสอบถามถึงตัวอย่างถัดไปจากผู้ให้ข้อมูลเริ่มแรก โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกเดียวกัน เรียกว่าวิธีการดังกล่าวว่าการเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) ทำซ้ำต่อเนื่องจนกระทั่งข้อมูลถึงจุดอิ่มตัว (Data saturation)

การศึกษาครั้งนี้ใช้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) จำนวน 50 ท่าน เป็นจำนวนที่ไม่พบข้อสงสัยหรือไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้นหรือที่เรียกว่าข้อมูลอิ่มตัว (Data Saturation) ผ่านการกำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจนในการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง ร่วมกับการใช้จริยญาณของผู้วิจัยเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมในการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่คาดว่าจะเป็นตัวแทนที่ดี และในการนำเสนอผลการวิจัยจะไม่มีการเปิดเผยชื่อจริง แต่อาจจะใช้นามแฝง (Anonymity) ทดแทนเพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัวและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้ให้ข้อมูล

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ศึกษาในเดือน กุมภาพันธ์- มิถุนายน พ.ศ. 2568

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การกำหนดเครื่องมือวิจัยภาคสนาม ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

3. การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยื่นขอผลการรับรองด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และผ่านการอนุมัติและเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เอกสารรับรองเลขที่ COA. No. 017/2025 URU-REC No. 023/2568 มีมาตรการการป้องกันผลกระทบด้านจริยธรรมที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอคำยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลทุกคนก่อนการเก็บแบบสอบถาม และหากผู้ให้ข้อมูลรู้สึกไม่สบายใจในการให้ข้อมูลหรือตอบแบบสอบถาม สามารถขอถอนตัวออกจากการวิจัยได้ทุกขณะ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ และข้อมูลที่ได้จะเก็บเป็นความลับเนื่องจากการนำเสนอผลการศึกษานำเสนอเป็นภาพรวมไม่มีการอ้างอิงผลการวิจัยเป็นรายบุคคล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาบริบทของชุมชน รวมถึงบทบาท หน้าที่ คุณลักษณะและกระบวนการทำงานของผู้นำชุมชนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว

4.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น (Primary Research) เป็นการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องทั้งแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน แนวคิดทุนทางสังคม แนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.2 การศึกษาภาคสนาม (Field Research) ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ในประเด็นของการศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายทั้งในลักษณะแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ จากผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำด้านวัฒนธรรมชุมชน ผู้แทนคณะกรรมการชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว จำนวน 50 คน สามารถอธิบายรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประสานงานเพื่อชี้แจงรายละเอียดกับผู้นำชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2: การชี้แจงรายละเอียดกับผู้นำชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3: การลงพื้นที่เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้เป็นนักคิดเชิงระบบด้วยการพัฒนาตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4: การพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้เป็นนักคิดเชิงระบบด้วยการพัฒนาตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปผลเพื่อเสนอแนวทางการดำเนินการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนการวิเคราะห์โดยตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบแหล่งข้อมูลด้านเวลา สถานที่ และบุคคล กับผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการ และสมาชิก ตามด้วยสถานที่และช่วงเวลาในการสัมภาษณ์ รวมทั้งการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการเปรียบเทียบข้อมูลจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน และดำเนินการสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของ (Krippendorff, 1980) โดยการจัดกลุ่มเนื้อหาหลักที่มีความหมายสอดคล้องใกล้เคียงกันตัด

ข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออก เพื่อนำมาเรียบเรียงตอบคำถามตามประเด็นปัญหาวิจัย จัดทำตารางรายละเอียดการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดกลุ่มเป้าหมายพร้อมทั้งระบุวันเวลา เดือน ปี ที่ให้สัมภาษณ์ และคำถามการสัมภาษณ์เพื่อบันทึกคำตอบจากการสัมภาษณ์ ในแต่ละประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย (Results)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี บ้านหนองบัว พบว่า บ้านหนองบัว ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 5 เป็นหนึ่งใน 7 หมู่บ้านของตำบลป่าคา อยู่ในความปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบมีแม่น้ำน่านไหลผ่าน ผู้คนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา และปลูกพืชไร่อายุสั้นในช่วงฤดูแล้ง จำพวก ข้าวโพด ยาสูบ พริก มีการเลี้ยงวัวเนื้อและวัวนมเล็กน้อย ผู้คนสืบเชื้อสายไทลื้อจากแคว้นสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางด้านศิลปกรรมของอาคารจิตรกรรมฝาผนังแบบไทลื้อที่วัดหนองบัว ผ้าทอลายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ยังคงสืบทอด มีที่พักแบบโฮมสเตย์พร้อมบริการ รวมทั้งผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสาหร่ายน้ำจืด หรือทางชุมชนจะเรียกภาษาถิ่นว่า สาหร่ายโก

อาณาเขต ทิศเหนือติดต่อบ้านท่าคำ หมู่ที่ 1 ตำบลริม อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน ทิศใต้ ติดต่อบ้านดอนแก้ว หมู่ที่ 5 ตำบลป่าคา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน ทิศตะวันออกติดต่อกับแม่น้ำน่าน และทิศตะวันตกติดต่อบ้านสบขุ่น หมู่ที่ 7 ตำบลป่าคา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน

จำนวนประชากร และจำนวนครัวเรือน บ้านหนองบัว มีประชากรประมาณ 700 คน ประมาณ 250 ครัวเรือน มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อร้อยละ 80 ของประชากรในพื้นที่ อีกร้อยละ 20 เป็นคนนอกพื้นที่เข้ามาอยู่อาศัย

สถานที่สำคัญ วัดหนองบัว เขื่อนไทลื้อโบราณ ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP โรงเรียนหนองบัว โรงเรียนหนองบัวพิทยาคม อนุสาวรีย์เจ้าหลวงเมืองลำ และหนองบัวใหญ่

ประเพณีที่สำคัญในชุมชน ได้แก่ ประเพณีกำเมือง หรือ ประเพณี 3 ปี 4 รวงข้าว เป็นประเพณีเลี้ยงเทวดาหลวง หรือ เจ้าหลวงเมืองลำของชาวไทลื้อ

อาหารพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทลื้อ เช่น ยำสาหร่ายทรงเครื่อง ไชโอม ข้าวแคบสาหร่ายโก ข้าวต้มมัดสาหร่ายโก ข้าวจี่สไทย เป็นต้น

ในขณะเดียวกันชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว อ.น้ำขุ่น จ.น่าน เป็นชุมชนที่ยังคงสืบทอดเอกลักษณ์ของบรรพบุรุษไว้เป็นอย่างดี และเป็นที่รู้จักของคนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยภาษาพูด ที่เป็นเอกลักษณ์ การดำเนินชีวิตตามวิถีชาวไทลื้อ การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี อาหาร ผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมถึงชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนทุกชั้นตอน มีการจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการท่องเที่ยว อบรบทักษะที่จำเป็นต่าง ๆ ผู้นำชุมชนร่วมทำกิจกรรมกับคนในชุมชน และยังเป็นแรงสนับสนุนให้เกิดการสร้างงาน

สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดความเข้มแข็งโดยการใช้ความหลากหลาย ร่วมกับอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้เป็นนักคิดเชิงระบบด้วยการพัฒนาตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ก่อนการพัฒนาคนในชุมชนส่วนใหญ่มีวิธีคิดแบบเส้นตรง เพื่อพิจารณาปัญหาแบบแยกส่วนและแก้ไขเฉพาะหน้า ขาดการมองเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยต่าง ๆ หลังการเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมการจัดทำกิจกรรมกลุ่ม โดยการใช้เครื่องมือการคิดเชิงระบบด้วย Mind Mapping พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถเชื่อมโยงปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน สามารถวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบได้หลายชั้น รวมถึงคาดการณ์ผลลัพธ์ระยะยาวของการตัดสินใจได้

2.1 การประยุกต์ใช้แนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG หลังจากได้รับความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อย บุคลากรสามารถออกแบบโครงการชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตกรรมที่สอดคล้องกับหลัก BCG Economy Model ได้แก่ ด้าน Bio Economy การใช้วัตถุดิบท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการทำผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ ด้าน Circular Economy การลดขยะจากการท่องเที่ยว เช่น การใช้บรรจุภัณฑ์รีไซเคิล และการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบใช้ทรัพยากรหมุนเวียน ด้าน Green Economy การสนับสนุนการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การลดการใช้พลาสติกในชุมชน และชุมชนอาจจะพัฒนาโฮมสเตย์ที่ใช้พลังงานสะอาด

2.2 การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมและบทบาทในชุมชนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายคนรายงานว่ามีความมั่นใจในการนำเสนอโครงการต่อการประชุมในระดับต่าง ๆ มากขึ้น และสามารถอธิบายเหตุผลของการตัดสินใจ โดยใช้หลักคิดเชิงระบบ ประกอบกับหลักการโมเดลเศรษฐกิจ BCG ทำให้ได้เกิดการยอมรับจากสมาชิกชุมชน จากการการรวมตัวกันของคนในชุมชนที่ผ่านการพัฒนาในครั้งนี้ทำให้เกิดเครือข่ายนักคิดเชิงระบบในชุมชน มีการประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลเป็นประจำทุกเดือน รวมถึงมีการบันทึกปัญหาและหาแนวทางแก้ไขลงในระบบข้อมูลชุมชน เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในอนาคต สามารถมองเห็นโอกาสการพัฒนาบุคลากรชุมชนด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG ควบคู่กับการฝึกทักษะการคิดเชิงระบบ ส่งผลให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีวิธีคิดที่ซับซ้อนขึ้น สามารถออกแบบโครงการที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นรูปธรรม และสร้างผลลัพธ์เชิงบวกต่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนโอทอปนวัตกรรมบ้านหนองบัว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตกรรมบ้านหนองบัว จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG เป็น 3 แนวทางประกอบด้วย

แนวทางที่ 1 การพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ด้วยกระบวนการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะที่จำเป็น การให้ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่คนในชุมชน การให้ความรู้ในด้านการใช้และต่อยอดเทคโนโลยีดิจิทัลในแพลตฟอร์มออนไลน์ การรู้เท่าทันสื่อ การให้ความรู้

ในด้านการการตลาด การบัญชี การจัดการชุมชน การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว รวมถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งทางชุมชนสามารถนำเอาเสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และศักยภาพของทรัพยากรที่มีในชุมชน เพื่อพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพการท่องเที่ยวไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน ก่อให้เกิดความยั่งยืน และเกิดรายได้ให้แก่คนในชุมชนอย่างแท้จริง

แนวทางที่ 2 การนำแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG ในการส่งเสริมให้ชุมชนโอทอปนวัตวิถีบ้านหนองบัว ในการพัฒนาชุมชนให้เติบโตอย่างยั่งยืนใน 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้าน Bio Economy การใช้วัตถุดิบท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการทำผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ ด้าน Circular Economy การลดขยะจากการท่องเที่ยว เช่น การใช้บรรจุภัณฑ์รีไซเคิล และการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบใช้ทรัพยากรหมุนเวียน ด้าน Green Economy การสนับสนุนการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การลดการใช้พลาสติกในชุมชน การจัดการขยะ และชุมชนอาจจะพัฒนาโฮมสเตย์ที่ใช้พลังงานสะอาด

แนวทางที่ 3 การสร้างความยั่งยืนจากการพัฒนา ประกอบด้วย การสร้างแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่คนในชุมชนดูแลอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน เช่น บริษัททัวร์ นักท่องเที่ยว เป็นต้น การนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาบริการ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น อาจเห็นได้ว่าการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตวิถีบ้านหนองบัว เป็นแนวทางที่ทำให้ชุมชนได้แสดงถึงศักยภาพการมีส่วนร่วมและขีดความสามารถในการพัฒนาให้ชุมชนมีความพร้อม มีการพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

1. จากผลการศึกษาชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตวิถีบ้านหนองบัว สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบ มีแม่น้ำน่านไหลผ่าน ผู้คนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา และปลูกพืชไร่อายุสั้นในช่วงฤดูแล้ง จำพวก ข้าวโพด ยาสูบ พริก มีการเลี้ยงวัวเนื้อและวัวนมเล็กน้อย ผู้คนสืบเชื้อสายไทลื้อจากแคว้นสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ด้วยเอกลักษณ์ทางด้านศิลปกรรมของอาคารจิตรกรรมฝาผนังแบบไทลื้อที่วัดหนองบัว ผ้าทอลายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ยังคงสืบทอด มีที่พักแบบโฮมสเตย์พร้อมบริการ รวมทั้งผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสาหร่ายน้ำจืด หรือทางชุมชนจะเรียกภาษาถิ่นว่า สาหร่ายโก สถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดหนองบัว เฮือนไทลื้อโบราณ ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP โรงเรียนหนองบัว โรงเรียนหนองบัวพิทยาคม อนุสาวรีย์เจ้าหลวงเมืองลำ และหนองบัวใหญ่ ประเพณีที่สำคัญในชุมชน ได้แก่ ประเพณีกำเมือง หรือ ประเพณี 3 ปี 4 รวงข้าว เป็นประเพณีเลี้ยงเทวดาหลวง หรือ เจ้าหลวงเมืองลำของชาวไทลื้อ อาหารพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทลื้อ เช่น ยำสาหร่ายทรงเครื่อง ไชโอม ข้าวแคบสาหร่ายโก ข้าวต้มมัดสาหร่ายโก ข้าวจีรสไทย เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ เอลิมพร วรพันธกิจ และคณะ (2567, 968) พบว่าด้านศักยภาพชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในการพัฒนาศักยภาพชุมชนควรเน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การจัดประชุมวางแผนและดำเนินกิจกรรมร่วมกันในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ การจัดเก็บข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนประจำปีรวมถึงการสร้างเครือข่ายและพันธมิตร

ภาคเอกชนเพื่อการพัฒนาจุดบริการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษาของ ดารานี ดวงพร และคณะ (2565, 500-501) พบว่า ศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านทุ่งยัง จังหวัดอุดรธานี อยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพมากที่สุด คือ กลุ่ม การเรียนรู้อาหารแปรรูป รองลงมา คือ กลุ่มฟ่อนรำ และกลุ่มจักสาน ตามลำดับ สำหรับแนวทางการเพิ่มศักยภาพศักยภาพชุมชน พบว่า ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ชีวิตและการประกอบอาชีพ จุดดึงดูดการท่องเที่ยวมีความโดดเด่นมีจุดขายที่ชัดเจน สามารถนำมาใช้ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

2) จากผลการพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้เป็นนักคิดเชิงระบบด้วยการพัฒนาตามแนวทางโมเดล เศรษฐกิจ BCG จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ร่วมกับกลุ่มผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ พบว่า ก่อนการพัฒนาคนในชุมชนส่วนใหญ่มีวิธีคิดแบบเส้นตรง คือ มองปัญหาแบบแยกส่วนและ แก้ไขเฉพาะหน้า ขาดการเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยต่าง ๆ หลังการเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมการจัดทำ กิจกรรมกลุ่ม โดยการใช้เครื่องมือการคิดเชิงระบบ ด้วย Mind Mapping พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถเชื่อมโยงปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน สามารถวิเคราะห์สาเหตุและ ผลกระทบได้หลายชั้น รวมถึงคาดการณ์ผลลัพธ์ระยะยาวของการตัดสินใจได้ การประยุกต์ใช้แนวทางโมเดล เศรษฐกิจ BCG หลังจากได้รับความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อย บุคลากรสามารถออกแบบโครงการ ชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีที่สอดคล้องกับหลัก BCG Economy Model ได้แก่ ด้าน Bio Economy การใช้วัตถุดิบท้องถิ่น ด้าน Circular Economy การลดขยะจากการท่องเที่ยว ด้าน Green Economy การสนับสนุนการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการศึกษาของ ศรีธัญญา ประสพชิงชนะ (2568, 144) พบว่า การเชื่อมโยงกับแนวคิดนโยบายโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (BCG Model) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาจากฐานรากความเข้มแข็งจากภายในประกอบด้วย ความหลากหลายทางชีวภาพและความ หลากหลายทางวัฒนธรรม นำองค์ความรู้ที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมมาต่อยอด และยกระดับมูลค่าการท่องเที่ยว และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นรากฐานในการขับเคลื่อน การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมและบทบาทในชุมชน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่รายงานว่ามีความมั่นใจใน การนำเสนอโครงการต่อการประชุมในระดับต่าง ๆ มากขึ้น สามารถอธิบายเหตุผลของการตัดสินใจโดยใช้หลัก คิดเชิงระบบ ประกอบกับหลักการโมเดลเศรษฐกิจ BCG ทำให้ได้เกิดการยอมรับจากสมาชิกชุมชน จากการ การรวมตัวกันของคนในชุมชนที่ผ่านการพัฒนาในครั้งนี้ทำให้เกิดเครือข่ายนักคิดเชิงระบบในชุมชนมีการ ประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลเป็นประจำทุกเดือน และมีการบันทึกปัญหา และหาแนวทางแก้ไขลงในระบบข้อมูล ชุมชน เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในอนาคต ในการพัฒนาบุคลากรชุมชนด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG ควบคู่กับ การฝึกทักษะการคิดเชิงระบบ ส่งผลให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีวิธีคิดที่ซับซ้อนขึ้น สามารถออกแบบโครงการที่ เชื่อมโยงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นรูปธรรม และสร้างผลลัพธ์เชิงบวกต่อความเข้มแข็งและ ยั่งยืนของชุมชนโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว สอดคล้องกับการศึกษาของ จิตาภา สุวรรณฤกษ์ (2567, 57) พบว่า นวัตกรรมชุมชนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้เรื่องการใช้โมเดลเศรษฐกิจ BCG วิเคราะห์สถานการณ์ในชุมชน

จัดทำข้อมูลชุมชน สภาพการทองเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา พบว่า บุคลากรในชุมชนโอทอปนวัตวิถีบ้านหนองบัวสามารถประยุกต์ใช้ความรู้จากโมเดลเศรษฐกิจ BCG ร่วมกับทักษะการคิดเชิงระบบในการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนได้อย่างลุ่มลึกและเชื่อมโยงมากขึ้น สามารถมองเห็นศักยภาพทรัพยากร และปัญหาที่เกี่ยวข้องในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวม การใช้เครื่องมือคิดเชิงระบบ เช่น Mind Mapping ช่วยให้การจัดทำข้อมูลชุมชนและข้อมูลด้านการท่องเที่ยวมีความเป็นระบบมาก พร้อมทั้งสามารถนำผลการวิเคราะห์ไปออกแบบกิจกรรมหรือโครงการตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบท้องถิ่น การลดขยะในเส้นทางท่องเที่ยว หรือการส่งเสริมพลังงานสะอาดในชุมชน การประยุกต์ใช้ทั้ง BCG และการคิดเชิงระบบนี้ ทำให้ชุมชนมีฐานข้อมูลที่ถูกต้องสำหรับการตัดสินใจวางแผนการพัฒนาได้แม่นยำขึ้น

3) จากผลการศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตวิถีบ้านหนองบัว และการพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้เป็นนักคิดเชิงระบบด้วยการพัฒนาตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG ผู้วิจัยสามารถเสนอแนวทางการดำเนินการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตวิถีบ้านหนองบัว ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG เป็น 3 แนวทางประกอบด้วย

แนวทางที่ 1 การพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ด้วยกระบวนการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะที่จำเป็น การให้ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่คนในชุมชน การให้ความรู้ในด้านการใช้และต่อยอดเทคโนโลยีดิจิทัลในแพลตฟอร์มออนไลน์ การรู้เท่าทันสื่อ การให้ความรู้ในด้านการการตลาด การบัญชี การจัดการชุมชน การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว รวมถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ชุมชนสามารถนำเอาเสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และศักยภาพของทรัพยากรที่มีในชุมชน มาพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อการท่องเที่ยว สามารถนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน ก่อให้เกิดความยั่งยืนและเกิดรายได้ให้แก่คนในชุมชนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับการศึกษาของอนุวัฒน์ ชุมภูปัญญา และธณัฐา โรจนตระกูล (2565, 427) พบว่า การพัฒนาศักยภาพชุมชนที่เป็นรากฐานของสังคมที่เป็นวิถีชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคม มีความจำเป็นต้องสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับฐานรากจนนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง สงบสุข และสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยต้องส่งเสริมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตั้งแต่การร่วมกันวางแผนการบริหารพัฒนา การดำเนินงาน การประเมินผล และเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากชุมชนโดยคนในชุมชนต้องเป็นผู้จัดการ เป็นผู้คิด เป็นผู้ทำ ซึ่งเป็นกระบวนการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการศึกษาของ ธัญญารัตน์ ลีนฤณี และคณะ (2568, 69) พบว่า ความต้องการในการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ต้องอาศัยการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ การบริหารจัดการธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างความแตกต่างของธุรกิจโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การทำการตลาดในยุคดิจิทัล และความต้องการความรู้ทักษะด้านการจัดทำ

แผนโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว รวมถึงการนำเสนอผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนผ่าน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวภายนอกได้รู้จัก

แนวทางที่ 2 การนำแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG ในการส่งเสริมให้ชุมชนโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว ในการพัฒนาชุมชนให้เติบโตอย่างยั่งยืนใน 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้าน Bio Economy การใช้วัตถุดิบท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการทำผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ ด้าน Circular Economy การลดขยะจากการท่องเที่ยว เช่น การใช้บรรจุภัณฑ์รีไซเคิล และการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบใช้ทรัพยากร หมุนเวียน ด้าน Green Economy การสนับสนุนการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การลดการใช้ พลาสติกในชุมชน การจัดการขยะ และชุมชนอาจจะพัฒนาโฮมสเตย์ที่ใช้พลังงานสะอาด สอดคล้องกับ การศึกษาของศรีัญญา ประสพชิงชนะ (2568, 141-143) พบว่า การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนภายใต้ นโยบายโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (BCG Model) ถนนมิตรสัมพันธ์ จังหวัดชลบุรี จากการศึกษา เส้นทางทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน สามารถแบ่งออกเป็น 3 เส้นทาง ประกอบด้วย 1) เส้นทางท่องเที่ยว เพิ่ม พลังบุญ หนุนพลังใจ 2) เส้นทางท่องเที่ยว สร้างเสริมประสบการณ์เรียนรู้ และ 3) เส้นทางท่องเที่ยว เรียนรู้ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต อาจกล่าวได้ว่าการนำแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG มาใช้ส่งเสริม ชุมชนโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัวให้เติบโตอย่างยั่งยืนใน 3 ด้านที่สำคัญ ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและ เชื่อมโยงศักยภาพของชุมชนเข้ากับทิศทางการพัฒนา ควบคู่กับการมีส่วนร่วม การพัฒนาคนในชุมชนให้มี ทักษะการคิดเชิงระบบ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาเห็นความเชื่อมโยงของปัจจัยต่าง ๆ และวางแผนการ พัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมทักษะด้านการตลาดดิจิทัล การจัดการธุรกิจ การเล่าเรื่อง วัฒนธรรม (Storytelling) และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะช่วยยกระดับศักยภาพของชุมชนและสร้าง เครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งจะทำให้ชุมชนโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว สามารถเติบโตอย่างยั่งยืน

แนวทางที่ 3 การสร้างความยั่งยืนจากการพัฒนา ประกอบด้วย การสร้างแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่ คนในชุมชนดูแลอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนรวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมใน กิจกรรมชุมชน เช่น บริษัททัวร์ นักท่องเที่ยว เป็นต้น การนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล พฤติกรรมนักท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาบริการ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาชุมชน ท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านหนองบัว เป็นแนวทางที่ทำให้ชุมชนได้แสดงถึงศักยภาพการมีส่วนร่วมและขีด ความสามารถในการพัฒนาให้ชุมชนมีความพร้อม มีการพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม เพื่อความมั่นคง มั่ง คั่ง ยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาของ วชิราภรณ์ ชมภูเมืองขึ้น และคณะ (2568, 143) พบว่า แนวทาง การพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี มีการจัดตั้งเครือข่ายดำเนินการในระดับจังหวัด การพัฒนาการ ประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการศึกษา ของดารานี ดวงพรหม และคณะ (2565, 508) พบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี บ้านทุ่งยั้ง จ.อุดรธานี จากการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ มีการสร้าง จุดขายที่ชัดเจนจากการสืบค้นข้อมูลชุมชนท่องเที่ยวในสื่อดิจิทัลต่าง ๆ รวมถึงมีเครือข่ายด้านการท่องเที่ยว พร้อมด้วยเส้นทางการประชาสัมพันธ์ ปฏิทินการท่องเที่ยว ของภาคีเครือข่ายด้านการท่องเที่ยว รวมถึงต้องมี

แนวทางการจัดแพ็คเกจทัวร์ที่ปรากฏกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนของบริษัททัวร์ต่าง ๆ ที่ดึงดูดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

สรุป (Conclusion)

ชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวัดวิถีสันติสุขบ้านหนองบัว อำเภอน้ำหนาว จังหวัดน่าน ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบริมแม่น้ำน่าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ปลูกพืชไร่อาบยาสูบ ชุมชนมีรากเหง้าทางวัฒนธรรมจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อที่อพยพมาจากสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน และยังคงรักษาเอกลักษณ์ด้านภาษา ศิลปกรรม การแต่งกาย ขนบธรรมเนียม และภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ได้อย่างชัดเจน แหล่งท่องเที่ยวสำคัญประกอบด้วยวัดหนองบัวที่มีจิตรกรรมฝาผนังไทลื้อ ผ้าทอลายโบราณ โฮมสเตย์ และผลิตภัณฑ์จากสาหร่ายน้ำจืด รวมถึงประเพณีสำคัญอย่างประเพณีกำเมือง อาหารพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์และดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการท่องเที่ยวและพัฒนาทักษะของคนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้ศักยภาพและอัตลักษณ์ท้องถิ่นเป็นจุดขาย

ในด้านการพัฒนาบุคลากรให้เป็นนักคิดเชิงระบบตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG พบว่า ก่อนการพัฒนาคนในชุมชนส่วนใหญ่มองปัญหาแบบแยกส่วนและแก้ไขเฉพาะหน้า ขาดการเชื่อมโยงมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน แต่หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมและใช้เครื่องมือคิดเชิงระบบ เช่น Mind Mapping กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ อย่างเชื่อมโยงพิจารณาถึงสาเหตุและผลกระทบหลายระดับ รวมทั้งคาดการณ์ผลลัพธ์ในระยะยาวได้ การประยุกต์ใช้โมเดล BCG ทำให้บุคลากรสามารถออกแบบโครงการที่เน้น Bio Economy เช่น การใช้วัตถุดิบท้องถิ่นและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร Circular Economy เช่น การลดขยะและใช้ทรัพยากรหมุนเวียน และ Green Economy เช่น การลดพลาสติกและส่งเสริมพลังงานสะอาด นอกจากนี้ยังเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม โดยคนในชุมชนมีความมั่นใจมากขึ้นในการนำเสนอโครงการต่อเวทีต่าง ๆ จนเกิดเครือข่ายนักคิดเชิงระบบ ที่ทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องและใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการจัดการชุมชน

สำหรับแนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน งานวิจัยเสนอ 3 แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) การพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมผ่านการฝึกอบรมทักษะด้านกฎหมาย การตลาด การบัญชี การจัดการ และเทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน 2) การประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจ BCG เพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนในมิติ Bio Economy, Circular Economy และ Green Economy และ 3) การสร้างความยั่งยืนจากการพัฒนาโดยให้คนในชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมดูแลแหล่งท่องเที่ยว ใช้เทคโนโลยีวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง แนวทางเหล่านี้ช่วยให้ชุมชนมีความพร้อมในการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาศักยภาพคนและการคิดเชิงระบบ ควรต่อยอดการฝึกอบรมด้านการคิดเชิงระบบให้เป็นกิจกรรมประจำปีของชุมชน โดยการใช้เครื่องมือ Mind Mapping การวิเคราะห์สาเหตุ ผลกระทบ เพื่อให้คนในชุมชนสามารถมองปัญหาอย่างบูรณาการทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน ต้องเข้ามามีบทบาทในการเป็นพี่เลี้ยงให้ชุมชน ในการออกแบบและติดตามกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อช่วยให้ชุมชนพัฒนาเป็นเครือข่ายนักคิดเชิงระบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต ควรมีการติดตามผลในระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน เช่น รายได้ คุณภาพชีวิต และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของชุมชน หลังจากการนำโมเดลเศรษฐกิจ BCG และการคิดเชิงระบบไปใช้ รวมถึงการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรมอื่น ๆ กับชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรมบ้านหนองบัว เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จ เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับใช้กับพื้นที่อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). *คู่มือบริหารโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. (2564). *ยุทธศาสตร์ การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 – 2569*. <https://www.bcg.in.th/news/bcg-strategy-2564-2569/>
- กัมพล เพชรล้อมทอง, สุรภา เอสกุล, และธนัสถา โรจนตระกูล. (2564). กระบวนการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนแบบพึ่งพาตน. *วารสารร้อยแก่นสารวิชาการ*, 6(12), 354-368. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/249961/170799>
- โกวิทย์ พวงงาม. (2562). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: ธรรมสาร.
- จิตาภา สุวรรณฤกษ์. (2567). การพัฒนาศักยภาพนวัตกรชุมชนผ่านนวัตกรรมอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG พื้นที่ตำบลท่าหม่อไทร อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา. *วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย*, 6(1), 53-62. <https://so10.tci-thaijo.org/index.php/taatj/article/view/1126/788>
- เฉลิมพร วรพันธุ์กิจ, เอกพล วงศ์เสรี, พรณวดี กิตติอุดมรัตน์, วนิดา หาญเจริญ, และกมลวรรณ กิตติอุดมรัตน์. (2567). การพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์แบบครบวงจรเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านลิพอนใต้ อำเภอถลุง จังหวัดภูเก็ต. *วารสารวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 14 (3), 968-988. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/JDAR/article/view/276276/177945>
- ดารณี ดวงพรหม, ชลิตา ศรีสุนทร, อรรณพ ต.ศรีวงษ์ และวสุธา อูยพิตัง. (2565). แนวทางการเพิ่มศักยภาพ

- ชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีบ้านทุ่งยั้ง จังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิจัยการบริหารการพัฒนาพื้นที่*, 12(3), 500-510. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/JDAR/article/view/262118/171650>
- ธัญญารัตน์ ลิ่นฤทัย, นุชจรี ทิยะบุญ, ทิพย์วรรณ ทนไชย, สันต์ฤทัย เจนสมบุญ, รวิปริยา จิระนันทรภาพ, และอิสริย์ ดิยะพิพัฒน์. (2568). การพัฒนาทักษะผู้ประกอบการชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตำบลทาสบเส้า อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน. *วารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต*, 19 (1), 59-75. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/FEU/article/view/276905/179568>
- นิตยา โพธิ์นอก และรัชต์ แสงมเหหมัด. (2560). การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อใช้สิทธิในการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 5(2), 70-93. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/kpi_journal/article/view/244104
- ปพน บุขยมมัลย์, ศรีนทร์ญา จังจรัส, สุวิมล แซ่ก่อง, อิสัยส มะเก็ง, มะพารี กะมุณี, สุวิมล อิสระธนาชัยกุล, และมูบตี อุเด็น. (2563). การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตวิถี: กรณีศึกษาตำบลนาถ้ำ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา. ใน *Proceedings การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางแสน ครั้งที่ 17* (น. 4412–4425). https://esd.kps.ku.ac.th/kuk-gallery/article_17/full_17_22Jan.pdf
- ลักขมี พงษ์หว้า, ธราภรณ์ อิราภรณ์, และภาวิน ชินะโชติ. (2561). การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการทีมงาน: กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านชุมชนเปรมฤทัย เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 19 (1), 63-72. https://re.kbu.ac.th/pdf_read.php?type=full&p_id=6EA039EF-8416-4983-9B0F-BF771D1A6918
- วชิราภรณ์ ชมภูเมืองขึ้น, อารีย์ บินประทาน, และเลหล่า ตีเือกานกุล. (2568). การพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดเชียงราย. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 18 (1), 134-146. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/social_crru/article/view/281498/188605
- วัลลภ วรรณโอสธ และสันติธร ภูริภักดี. (2567). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตวิถีเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 9(1), 217-231. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/261377/182453>
- ศรัญญา ประสพชิงชนะ. (2568). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนตามนโยบายโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (BCG Model) ถนนมิตรสัมพันธ์ อำเภอมะนัง จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 33 (2), 131-147. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/article/view/283472/190420>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)*. https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=13651

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการการพุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *พุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580* (ฉบับย่อ). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อนุวัฒน์ ชมภูปัญญา และธนิษฐา โรจนตระกูล. (2565). การพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่ชุมชนที่ยั่งยืน. *Journal of Modern Learning Development*, 7 (8), 414-430. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/256695/174399>

Coleman, J. (1998). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94: 95-120.

Krippendorff, J. (1980). *Content Analysis, An Introduction to Its Methodology*. Beverly Hills: Sage Publication.

Pretty, J., & Ward, H. (2001). Social capital and the environment. *World Development*, 29(2): 209-227.

Putnam, R. D. (1993). The prosperous community: Social capital and public life. *The American Prospect*, 13: 35-42.

A Management Model for Self-Reliance of Local Churches: A Case Study of the First District in Northern Thailand

Pikul Pongklang^{1*}, Juree Vichitdhanabadee¹, Anurak Panyanuwat²

¹*Interdisciplinary Studies College, Payap University*

Superhighway Chiang Mai-Lampang Road, Mueang District, Chiang Mai Province, 50000

²*University Council, Payap University*

Superhighway Chiang Mai-Lampang Road, Mueang District, Chiang Mai Province, 50000

Received: September 3, 2025

Revised: November 28, 2025

Accepted: December 4, 2025

Abstract

This study aimed to examine the trends and develop management model for self-reliance of local churches in the First District, Upper Northern Thailand. The Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) technique was employed in three rounds to collect data from 28 key informants selected from the First District Church Committee and pastoral leaders. Data collection was conducted through in-depth interviews and questionnaires. Quantitative analysis was performed using the median and interquartile range, while qualitative analysis employed inductive content analysis. The findings revealed that the management model for local churches to achieve self-reliance comprises four dimensions: (1) Planning, characterized by a clear structure, active member participation, and the integration of technology with income-generating activities; (2) Implementation, which emphasizes participatory organizational culture and collaboration with external organizations; (3) Transparent monitoring and evaluation; and (4) Improvement based on evaluation results to develop personnel capacity and reduce external dependence. Furthermore, the results indicated that the overall trend of church management demonstrates a high level of feasibility (Md.=5, IQR=0.78) and aligns with the desired model for self-reliant administration. In total, 94.38 percent of the findings encompassed the four dimensions. The study suggested that local

* Corresponding Author

E-mail: pikoon_p@payap.ac.th

churches should apply strategic management aligned with community contexts and develop leadership to enhance sustainability and management effectiveness.

Keywords

Management Models, Local Church, Self-Reliance, The First District, PDCA Cycle, Ethnographic Delphi Futures Research technique.

Introduction

In Thailand, local churches operate under the Church of Christ in Thailand, which organizes its congregations into 24 districts to strengthen coordination and governance. Each district carries responsibilities such as pastoral care, mission planning, leadership development, and resource allocation to support local churches more effectively. Local churches serve not only as places for religious ceremonies and spiritual nourishment but also as community hubs where Christians gather to promote the ongoing development of their local communities. Their role extends beyond enhancing the quality of life for church members and the surrounding society; they also maintain close ties with the community and engage in multidimensional interactions. These interactions encompass not only religious matters but also the strengthening of household economies and overall stability. The aim is to ensure that members achieve financial security, physical and mental well-being, and receive spiritual blessings alongside practical knowledge for sustainable living. (Church of Christ in Thailand 2024)

Thus, the role of local churches is not confined to fostering faith and devotion leading to offerings but also to providing opportunities for education, vocational training, and support. The First District plays a particularly important role in promoting unity and participation in shared activities, with the goal of fostering community development based on strong and resilient churches. To fulfill these roles, effective management is essential—covering organizational structures, resource allocation, personnel development, and strategic planning tailored to local contexts. A core element in this process is self-reliance, understood as the capacity of churches to maximize their available resources in support of their mission and to meet the needs of their communities (Church of Christ in Thailand 2024; Pongklang 2011; Chairacha et al. 2025).

From this synthesis, the researcher argues that self-reliance goes beyond financial security. It also encompasses knowledge management, leadership capacity, and adaptive

governance aligned with local contexts. These dimensions are vital to advancing the church's mission and ensuring long-term sustainability. Nevertheless, strengthening local church self-reliance remains a significant challenge. Reviews of previous studies revealed that the main challenges in managing local churches are not limited to the shortage of personnel with administrative skills, but also include constraints in financial management efficiency, leadership development, and strategic planning that fail to align with social and cultural changes. Such limitations have led to continued dependence on external funding. Additional findings further indicated that the participation of church committees in local church operations was at a moderate level, particularly in planning and implementation. Similarly, the overall factors influencing operations were also at a moderate level, including planning, implementation and operational improvement. These findings reflect managerial limitations that require systematic and continuous development. (Chairacha et al. 2025; Pongklang 2011; 2022; 2025; Wakeman & Duangnapha 2013). Therefore, implementing the PDCA cycle enables churches to systematically and continuously improve their operations. It supports leaders in strategic planning, effective execution, performance monitoring, and refining practices to enhance organizational resilience and long-term stability

Another critical gap lies in the absence of mechanisms and skills necessary to drive organizational effectiveness, particularly in strategic planning, monitoring, evaluation, and the application of modern technology. Although some leaders recognize the importance of self-reliance, they still lack essential competencies such as systems thinking and long-term organizational management, which pose barriers to sustainable capacity development (Pongklang 2025).

This situation highlights the ongoing challenges faced by local churches. Even though the First District has continuously carried out evangelistic and community development missions, it still struggles with rapid social, economic, and cultural changes, especially in Upper Northern Thailand. A critical research gap emerges from the persistent mismatch between the churches' increasing responsibilities and their limited organizational capacity to respond effectively to changing community needs. The challenges are not limited to personnel shortages but also include weaknesses in effective management systems and the absence of strategic planning aligned with the local context (Pongklang 2025). These factors remain major obstacles to building sustainable self-reliance in local churches.

In light of there challenges and findings, enhancing self-reliance in local churches within the First District, Upper Northern Thailand, becomes clear. Accordingly, this study aims to investigate management trends and propose an appropriate management model for local churches in the region. The research builds upon earlier studies, including “Operational Development of the Planning and Development Department of the First District, Church of Christ in Thailand” (Chairacha et al. 2025) and “Guidelines for Local Church Management of the Church of Christ in Thailand for Self-Reliance” (Pongklang 2025). These prior works provide a foundation for exploring the mechanisms and essential elements needed to strengthen the capacity of local churches to achieve sustainable self-reliance. The results of the research contribute to the development of a management model that aligns social, economic, and cultural contexts, enhances the capacity of leaders and personnel in strategic management, planning, monitoring, and evaluation, as well as promotes the application of technology to increase the efficiency of mission implementation. In addition, it helps reduce dependence on external funding through the efficient use of resources and can be further extended as knowledge for developing a management prototype that can be applied to other local churches to strengthen self-reliance in a stable and sustainable manner.

Objectives

1. To examine the trends of local church management for self-reliance.
2. To develop an appropriate model of local church management for self-reliance based on the PDCA Cycle.

Review of Literature

Khwankeaw (2023) described the PDCA cycle as a systematic process of improvement and control. Its origins can be traced to Deming’s concept (Deming 1986), commonly known as the Deming Cycle. The model consists of four stages: Plan, which emphasizes systematic planning, defining objectives, problem analysis, and strategy development; Do, which refers to implementing the plan with clear role assignments, resource allocation, and execution; Check, which focuses on monitoring and evaluating performance to identify gaps between goals and outcomes; and Act, which involves making necessary improvements based on evaluations to ensure continuous development. Management models refer to frameworks or approach that organizations use to plan, control, and evaluate operations effectively.

Applying the PDCA cycle as a management framework enables local churches—Christian communities established in specific areas to conduct religious activities and nurture members' spiritual life—to manage activities systematically, encourage member participation, and continuously improve processes. (Chairacha et al. 2025)

This approach is closely connected to the concept of organizational self-reliance, in which Neill et al. (2023,534) emphasized the importance of setting goals aligned with internal capacities, allocating resources efficiently, and conducting continuous evaluation for learning and improvement. Within the context of local churches, this perspective is essential for building stability, fostering unity, and reducing dependence on external factors. Moreover, Poolpatarachewin (2003,20) described that the application of Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) technique enhances the comprehensiveness of the PDCA process by allowing experts and stakeholders to share participatory insights, thereby contributing to the development of a sustainable management model that is contextually appropriate for local churches.

Previous studies Carroll and Slater (2009) indicated that organizational self-reliance, particularly in faith-based contexts, depends on effective financial management, leadership, and resource mobilization, alongside transparency and accountability to reduce external dependency. Moreover, Gnatzy and Warth (2011,1625) described the Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) technique that enables organizations to anticipate future challenges and design sustainable, context-appropriate management models

The review of related studies Chairacha et al. (2025) found that overall performance of the Planning and Development Division of the First District was at a high level in planning, implementation, and improvement. Similarly, Pongklang (2025) reported that local churches demonstrated high efficiency in improvement and moderate performance in evaluation, while maintaining high expectations for systematic development in planning, implementation, improvement, and human resource development. This is consistent with Pongklang (2011,68), who highlighted that churches had established effective organizational structures and internal control systems, as well as with Pongklang (2022,80), who indicated that local churches continuously monitored, supervised, and evaluated their operations.

In terms of leadership and organizational management, Taboonmee (2023,98) observed that sustaining organizations in rapidly changing environments requires visionary leaders with strong adaptive capacity. Likewise, Nooin and Sangayatin (2021,103) argued that

self-reliant organizations should adopt appropriate structures, apply basic technology to develop skills, and build networks alongside utilizing social media for communication. In the same vein, Noimee and Usaho (2023,110) suggested that approaches to developing transformational leadership among administrators should encompass idealized influence, inspirational motivation, intellectual stimulation, and individualized consideration.

With respect to community participation, Maneechai (2022) found that community development emerges from collaboration between leaders and members in identifying and addressing problems collectively, which fosters improvements in quality of life, knowledge, occupational skills, income, and moral values based on Buddhist principles. This aligns with Namburi (2019,183), who explained that participation encompasses shared thinking, decision-making, implementation, and mutual benefits. Similarly, Krongsiri (2014) and Weeraphanpong (2014,59) emphasized the importance of leadership, the utilization of resources and social capital, cultural preservation, and external support.

Regarding governance and management, Rerkaroonthong et al. (2024) underscored the importance of assessing integrity and transparency, requiring management structures and measures aligned with relevant institutional criteria. Likewise, Khumsawad and Sirisukha (2015,565) identified planning as the most critical factor influencing the financial efficiency of subdistrict administrative organizations. Further, Kongpetdit and Chantuk (2016,14) highlighted the role of communication and negotiation skills in enhancing competitiveness, while Rod-urai (2018) reported that managing meditation centers in Bangkok involves general administration, facilities, communication, teaching teams, and planning, with an emphasis on participation and the use of internal resources.

Based on the review of literature and related studies, the researcher proposes the following conceptual framework for this study.

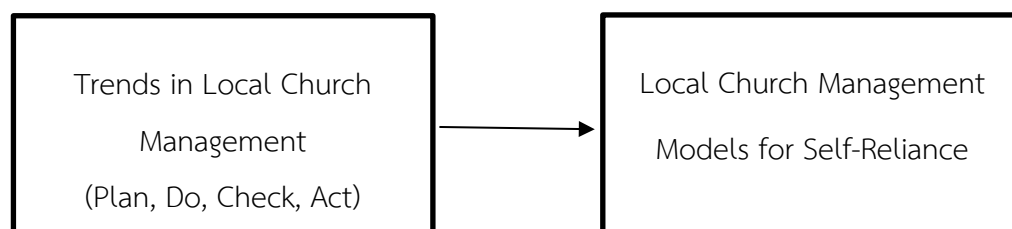

Figure 1: Conceptual Framework of the Research

Research Methodology

1. Population and Sample

This study utilized a purposive population comprising 16 members of the First District Church Administration Committee and 12 chairpersons of the local church pastoral districts.

2. Research Instruments

This study employed in-depth interviews (5 questions) on trends in local church management toward self-reliance, and questionnaires (2 Part total 40 questions) covering management issues based on Deming's PDCA cycle: planning (9 questions), doing (7 questions), checking (12 questions), and acting (12 questions). The research instruments were reviewed by three experts, yielding an Index of Item-Objective Congruence (IOC) of 0.87, indicating a high degree of alignment with the research objectives. Furthermore, a reliability analysis of the questionnaires produced a Cronbach's alpha coefficient of 0.881, exceeding the standard threshold of 0.70, thereby confirming the consistency and reliability of the instruments (Cronbach 1951).

3. Data Collection

3.1 Primary data was collected using the Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) technique from 28 key informants to gather information on the trends of local church management toward self-reliance. The process consisted of the following rounds:

3.1.1 EDFR Round 1: In-depth interviews with key informants were conducted to explore their perspectives on trends in local church management toward self-reliance. The focus was on four key areas: planning, implementation, monitoring, and improvement. This round aimed to obtain comprehensive baseline information that reflects the actual context.

3.1.2 EDFR Round 2: A questionnaire was developed based on the data obtained from the in-depth interviews. It was used to assess the feasibility and consistency of the identified management trends, with the purpose of building consensus among the informants and filtering out issues that were both significant and highly feasible.

3.1.3 EDFR Round 3: The final round focused on evaluating the desirable future scenarios of local church management toward self-reliance in each aspect. The aim was to validate and consolidate the collective perspectives systematically, thereby producing a credible future vision that can be practically applied.

3.2 Secondary data was gathered to strengthen the credibility of findings, including reviews of relevant books, textbooks, documents, academic journals, and previous research studies.

Prior to data collection, this study received ethical approval from the Human Research Ethics Committee of Payap University on January 14, 2025, under project code PYU_REC No. 67/078 and certificate of approval COA No. 68/003.

4. Data Analysis and Interpretation

4.1 Qualitative Data: The researcher will analyze qualitative data by conducting content analysis, presenting findings for each topic.

4.2 Quantitative Data: The responses were analyzed using Median and Interquartile Range (IQR) to assess the level of consensus among informants. Consensus was considered achieved if the IQR value ($Q_3 - Q_1$) was less than or equal to 1.50 (Bun-on 1979), indicating consistency among informants. The interpretation of mean scores (Md.) followed Srisaard (2023), as outlined below:

- 4.21 – 5.00 Highly feasible trend
- 3.41 – 4.20 Very feasible trend
- 2.61 – 3.40 Moderately feasible trend
- 1.81 – 2.60 Low feasibility trend
- 1.00 – 1.80 Least feasible trend

4.3 Quantitative Data: Data were analyzed using frequency and percentage. A desirable management model in each aspect was defined as one receiving at least 85% (Srisaard 2023) consensus among respondents.

Research Results

Trends in Local Church Management for Self-Reliance

Based on in-depth interviews with key informants under the first round of the EDFR future research process, four major trends in local church management for self-reliance were identified: clear and participatory planning with integrated technology; inclusive and collaborative implementation with income-generating projects; transparent evaluation aligned with current contexts; and systematic improvement based on feedback to enhance leadership and community engagement. These elements are guided by the PDCA framework to ensure effective and sustainable management.

1. Plan

Local churches are increasingly developing structured management plans tailored to their contexts, emphasizing realistic goals, member participation, and the use of digital tools to enhance efficiency. These plans also incorporate income-generating activities to support households and strengthen the church's self-reliance and resource sustainability.

2. Do

Local churches are advancing toward self-reliance by fostering participatory organizational culture, utilizing member and community data for decision-making, and enhancing skills in management and technology. Collaboration with external organizations and vocational training, especially through the First Church's support income-generating projects like beekeeping and integrated farming, strengthening economic stability and expanding opportunities for sustainable mission work.

3. Check

Local churches are strengthening self-reliance by developing transparent and accountable evaluation systems that reflect current social and technological contexts. Member participation is encouraged in assessing resource use, communication, and program outcomes, including partnerships and leadership development. Checking results: such as progress in beekeeping and integrated farming; inform operational improvements to better meet community needs.

4. Act

Local churches are systematically acting and checking results. Key efforts include enhancing leadership capacity, tailoring training to community needs, and fostering ongoing participation. Long-term strategies focus on strengthening missions with local vocational potential through sustainable projects like beekeeping and integrated farming, which strengthen both household and church economic stability to support effective ministry.

The data collected from in-depth interviews in EDFR Round 1 were developed into a questionnaire in EDFR Round 2 to assess the feasibility and consistency of the identified trends, build consensus among informants, and filter out key issues with high practical potential. EDFR Round 3 focused on evaluating the desirable future scenarios of local church management in each aspect, aiming to systematically validate and consolidate shared perspectives, as presented in Table 1 to Table 4.

Table 1 Showing the median, interquartile range, levels of likelihood, consistency, and desirability regarding local church management in planning

Trends in Local Church Management		EDFR 2				EDFR 3
		Md.* ≥3.50	Q ₃ - Q ₁ ** ≤1.50	Feasibility	Consistency	Percentage/ Preference
Plan						
1	Define a clear vision and mission aligned with community needs and church policies, supported by systematic action plans.	5	1	Highest	Consistent	100.00 Desirable
2	Structure the organization with defined roles to decentralize management, reduce external dependency, and enhance mission effectiveness.	5	0	Highest	Consistent	100.00 Desirable
3	Develop leaders by strengthening management, communication, and strategic planning skills to meet community needs effectively.	5	1	Highest	Consistent	100.00 Desirable
4	Enhance members' capacities through ongoing training in vocational skills, household management, and active church participation.	5	1	Highest	Consistent	100.00 Desirable
5	Promote member participation in decisions and operations to foster ownership, commitment, and internal collaboration.	4	0	High	Consistent	92.86 Desirable
6	Establish transparent communication systems using technology, member databases, online platforms, and remote meetings.	5	1	Highest	Consistent	100.00 Desirable
7	Build external networks to expand access to resources, knowledge, and activities supporting the church's mission.	5	1	Highest	Consistent	85.71 Desirable

Table 1 Showing the median, interquartile range, levels of likelihood, consistency, and desirability regarding local church management in planning (Continue)

Trends in Local Church Management		EDFR 2				EDFR 3
		Md.* ≥3.50	Q ₃ - Q ₁ ** ≤1.50	Feasibility	Consistency	Percentage/ Preference
8	Plan financial management by budgeting and systematically allocating resources for mission activities and long-term stability.	4	1	High	Consistent	92.86 Desirable
9	Implement systematic planning with clear steps and objectives aligned with local church policies for sustainable self-reliance.	4	1	High	Consistent	100.00 Desirable
Average		5	0.78	Highest	Consistent	96.83 Desirable

*Criteria for Feasibility or Likelihood of Occurrence: A median score ranging from 3.50 to 5.00 (Md. ≥ 3.50) indicates a high level of feasibility.

**Interquartile Range (IQR): If the calculated IQR of any given trend is less than or equal to 1.50 ($Q_3 - Q_1 \leq 1.50$), it suggests that the opinions of the key informants are consistent or reflect a consensus.

From Table 1, Key informants identified planning as the most prominent trend in local church management within the First Church District of Upper Northern Thailand (Md = 5, IQR = 0.78), with 96.83% indicating it as the most desirable aspect for promoting self-reliance

Table 2 Showing the median, interquartile range, levels of likelihood, consistency, and desirability regarding local church management in doing

Trends in Local Church Management		EDFR 2				EDFR 3
		Md.* ≥3.50	Q ₃ - Q ₁ ** ≤1.50	Feasibility	Consistency	Percentage/ Preference
Do						
1	Encourage member participation in decisions, operations, and evaluations, fostering a collaborative and accountable organizational culture.	4	1	High	Consistent	89.29 Desirable
2	Develop communication and information systems using technology, diverse channels, and member databases for transparency and effective mission planning.	5	1	Highest	Consistent	100.00 Desirable
3	Provide training in management, project planning, communication, and technology to enhance performance and prepare personnel for future responsibilities.	4	0	High	Consistent	92.86 Desirable
4	Develop vocational skills for sustainable income, ensuring economic stability for families and supporting long-term church self-reliance.	5	0	Highest	Consistent	100.00 Desirable
5	Build external partnerships to implement vocational projects, generate income, exchange knowledge, and strengthen mission sustainability.	5	0	Highest	Consistent	92.86 Desirable
6	Develop context-appropriate income-generating projects to enhance church financial stability and reduce dependence on external resources.	4	1	High	Consistent	85.71 Desirable
7	Conduct gospel outreach aligned with community context, while strengthening economic resilience to support ongoing mission activities.	5	0	Highest	Consistent	100.00 Desirable
Average		5	0.43	Highest	Consistent	94.39 Desirable

*Criteria for Feasibility or Likelihood of Occurrence: A median score ranging from 3.50 to 5.00 (Md. ≥ 3.50) indicates a high level of feasibility.

**Interquartile Range (IQR): If the calculated IQR of any given trend is less than or equal to 1.50 ($Q_3 - Q_1 \leq 1.50$), it suggests that the opinions of the key informants are consistent or reflect a consensus.

From Table 2, Key informants identified doing as the most prominent trend in local church management within the First Church District of Upper Northern Thailand ($Md = 5$, $IQR = 0.43$), with 94.39% indicating it as the most desirable aspect for promoting self-reliance

Table 3 Showing the median, interquartile range, levels of likelihood, consistency, and desirability regarding local church management in checking

Trends in Local Church Management		EDFR 2				EDFR 3
		Md.* ≥ 3.50	$Q_3 - Q_1^{**}$ ≤ 1.50	Feasibility	Consistency	Percentage/ Preference
Check						
1	Establish a transparent and verifiable reporting system aligned with social, economic, and technological changes.	5	0	Highest	Consistent	100.00 Desirable
2	Continuously evaluate and improve internal communication channels to ensure understanding, clarity, and transparency.	4	0	High	Consistent	92.86 Desirable
3	Encourage member participation in monitoring and decision-making regarding church operations	4	1	High	Consistent	92.86 Desirable
4	Monitor and assess resource utilization to maximize efficiency in achieving the church's mission.	5	1	Highest	Consistent	96.43 Desirable
5	Evaluate technology use to enhance work efficiency and broaden mission accessibility.	3	1	ปานกลาง	Consistent	78.57 Undesirable
6	Assess outcomes of training and member capacity development to strengthen self-reliance skills.	5	1	Highest	Consistent	100.00 Desirable

Table 3 Showing the median, interquartile range, levels of likelihood, consistency, and desirability regarding local church management in checking (Continue)

Trends in Local Church Management		EDFR 2				EDFR 3
		Md.* ≥3.50	Q ₃ - Q ₁ ** ≤1.50	Feasibility	Consistency	Percentage/ Preference
7	Systematically monitor and evaluate member and leader development to reinforce organizational strength.	4	1	High	Consistent	92.86 Desirable
8	Track and assess external collaborations to expand opportunities and resources supporting the church's mission.	5	0	Highest	Consistent	100.00 Desirable
9	Develop and adjust church missions to align with community context and meet members' needs.	5	1	Highest	Consistent	96.43 Desirable
10	Evaluate social impact of mission activities to design programs addressing societal needs effectively.	3	2	Moderate	Inconsistent	71.43 Undesirable
11	Monitor membership growth and self-reliance levels to ensure long-term sustainability of the church.	5	0	Highest	Consistent	100.00 Desirable
12	Develop human resources, data systems, and supportive attitudes to enhance monitoring and management capacity.	5	2	Highest	Inconsistent	100.00 Desirable
Average		5	0.83	Highest	Consistent	93.45 Desirable

*Criteria for Feasibility or Likelihood of Occurrence: A median score ranging from 3.50 to 5.00 (Md. ≥ 3.50) indicates a high level of feasibility.

**Interquartile Range (IQR): If the calculated IQR of any given trend is less than or equal to 1.50 (Q₃-Q₁ ≤ 1.50), it suggests that the opinions of the key informants are consistent or reflect a consensus.

From Table 3, Key informants identified checking as the most prominent trend in local church management within the First Church District of Upper Northern Thailand (Md = 5, IQR = 0.83), with 93.45% indicating it as the most desirable aspect for promoting self-reliance

Table 4 Showing the median, interquartile range, levels of likelihood, consistency, and desirability regarding local church management in acting

Trends in Local Church Management		EDFR 2				EDFR 3
		Md.* ≥3.50	Q ₃ - Q ₁ ** ≤1.50	Feasibility	Consistency	Percentage/ Preference
Act						
1	Develop transparent and creative internal communication to enhance member participation in church activities.	5	0	High	Consistent	100.00 Desirable
2	Share evaluation results and member feedback openly to encourage engagement and mission ownership.	5	2	Highest	Inconsistent	100.00 Desirable
3	Promote member involvement in strategic planning, monitoring, and decision-making to drive self-reliance.	5	0	Highest	Consistent	100.00 Desirable
4	Continuously develop members' and leaders' skills to strengthen capacity for mission implementation.	5	1	Highest	Consistent	100.00 Desirable
5	Enhance leaders' community analysis skills to support planning and context-appropriate decision-making.	5	1	Highest	Consistent	96.43 Desirable
6	Adjust training and capacity-building programs based on evaluations and members' needs continuously.	4	1	High	Consistent	92.86 Desirable

Table 4 Showing the median, interquartile range, levels of likelihood, consistency, and desirability regarding local church management in acting (Continue)

Trends in Local Church Management		EDFR 2				EDFR 3
		Md.* ≥3.50	Q ₃ - Q ₁ ** ≤1.50	Feasibility	Consistency	Percentage/ Preference
7	Align mission strategies and management structures with community changes and social context.	4	1	High	Consistent	92.86 Desirable
8	Foster a culture of systematic evaluation and self-development to sustain long-term self-reliance.	4	1	High	Consistent	92.86 Desirable
9	Use evaluation data to improve operations and inform strategic decisions on an ongoing basis.	3	2	Moderate	Inconsistent	78.57 Undesirable
10	Develop technology and operational tools to enhance efficiency in church management and communication.	5	1	Highest	Consistent	100.00 Desirable
11	Establish effective data systems to support evidence-based management and decision-making.	3	1	Moderate	Consistent	71.43 Undesirable
12	Promote a continuous organizational change culture to support adaptation and personnel development.	4	2	High	Inconsistent	89.29 Desirable
Average		4.50	1.08	Highest	Consistent	92.86 Desirable

*Criteria for Feasibility or Likelihood of Occurrence: A median score ranging from 3.50 to 5.00 (Md. ≥ 3.50) indicates a high level of feasibility.

**Interquartile Range (IQR): If the calculated IQR of any given trend is less than or equal to 1.50 (Q₃-Q₁ ≤ 1.50), it suggests that the opinions of the key informants are consistent or reflect a consensus.

From Table 4, Key informants identified acting as the most prominent trend in local church management within the First Church District of Upper Northern Thailand (Md = 4.50, IQR = 1.08), with 92.86% indicating it as the most desirable aspect for promoting self-reliance

Local Church Management Model for Self-Reliance

Local church management for self-reliance in the First Church District of Upper Northern Thailand adopts the Deming Cycle (PDCA) as its core framework. Based on findings from the Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR), each PDCA component—Plan, Do, Check, and Act—is closely linked to key management trends: participatory planning, collaborative doing, transparent checking, and systematic acting. These interconnected steps are essential for effective and sustainable management and omitting any one of them may compromise overall performance and hinder the achievement of self-reliance goals. The management model is summarized in Figure 2.

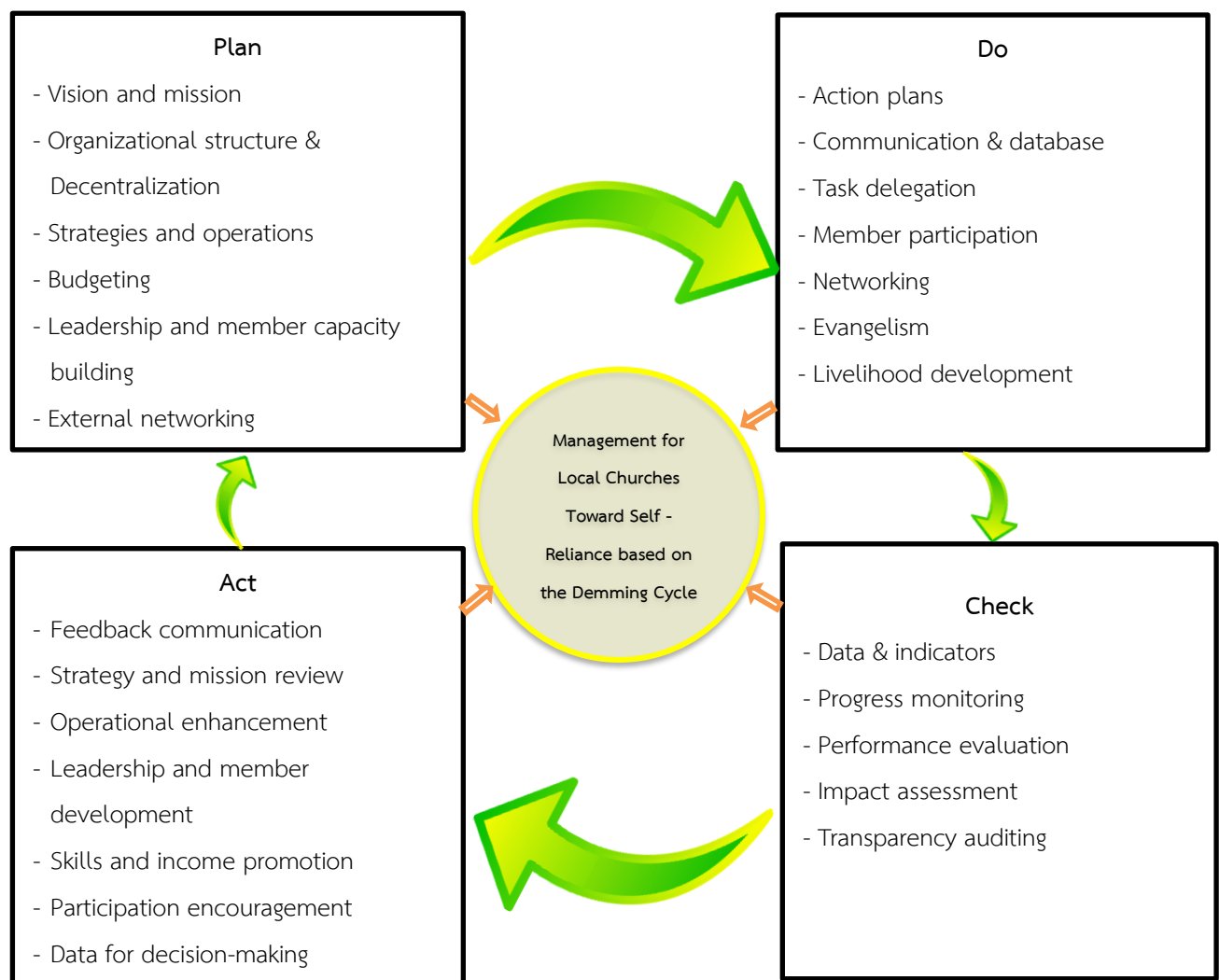

Figure 2: Local Church Management Models for Self-Reliance

Discussion

Objective 1: To examine the trends of local church management for self-reliance

The findings indicate that several key components play a vital role in driving progress and ensuring the sustainability of local churches, including personnel, organizational structure, resources, and spirituality. This aligns with Rod-urai (2018), who highlighted that the management of meditation centers relies primarily on individual factors and internal resources. Similarly, Weeraphanpong (2014) emphasized that the sustainability of self-reliance depends on community leaders, resources, collective organization, and shared values. Pongklang (2011; 2022) further noted the importance of establishing an organizational structure suited to operations, together with continuous monitoring, supervision, and evaluation (Khwankaew 2023).

In addition, the findings underscore the importance of capable and visionary leadership, complemented by active participation of members, particularly the younger generation. This is consistent with Noimee and Usaho (2023), who argued that transformational leadership should focus on setting a clear vision, serving as a role model, encouraging constructive input, and assigning tasks aligned with individual skills and potential. Transparent and accountable management systems, combined with effective use of resources such as assets and budgets, are essential to reducing reliance on external funding. This view is supported by Maneechai (2022), who stressed that community strength and unity across economic, social, and cultural dimensions arise when members can voice opinions, engage in decision-making, and contribute to problem-solving.

The importance of cultural revitalization and local leadership is further reinforced by Krongsiri (2014), who pointed out that community leaders, empowerment, and the preservation of language and culture play crucial roles in the self-reliant management of the Chong ethnic community in Khlong Phlu Subdistrict. Economic conditions, combined with flexible policies from the Church of Christ in Thailand, further enhance resilience. However, Krongsiri (2014) also emphasized that while government and private organizations can support community advancement, excessive dependence on external assistance jeopardizes long-term sustainability. This observation corresponds with Weeraphanpong (2014), who explained that the self-reliance of the Khlong Lat Mayom community was derived from their ability to solve problems and make decisions independently.

Furthermore, the findings reveal that local churches tend to prioritize planning that is structurally clear and contextually relevant, with strong emphasis on member participation to foster a sense of ownership and unity. This is consistent with Khumsawad and Sirisukha (2015), who found planning to be a critical factor for management efficiency, and Namburi (2019), who argued that participation includes thinking, decision-making, doing, and the sharing of collective benefits. The findings also emphasize the need to develop members' skills in management, communication, and technology, while encouraging collaboration with external organizations to expand mission opportunities. This aligns with Kongpetdit and Chantuk (2016), who highlighted the role of communication skills in enhancing organizational competitiveness, and Nooin and Sangayatin (2021), who noted that self-reliant organizations integrate basic technology to build personnel capacity and establish networks.

Objective 2: To develop an appropriate model of local church management for self-reliance based on the PDCA Cycle

The research highlights the necessity of transparent checking systems that encourage member participation, thereby ensuring that information is effectively used for continuous acting of organizational practices. This reflects modern management approaches and corresponds with Rerkaroonthong et al. (2024), who emphasized the role of integrity and transparency assessments in fostering ethical and accountable operations.

The feasibility of self-reliant management was found to be at a very high level, demonstrating the confidence and determination of both leaders and members to drive sustainable change. This is consistent with Taboonmee (2023), who noted that organizational survival in rapidly changing environments requires visionary and adaptable leadership beyond conventional approaches. Each management dimension: planning, doing, checking, and acting shows that systematic planning, coupled with the integration of technology, enhances operational efficiency (Deming 1986). This corresponds with Chairacha et al. (2025), who reported that key informants actively engaged in planning, doing, and acting processes, and with Pongklang (2025), who highlighted that local churches hold high expectations for efficiency in every stage of management. The dimensions of checking and acting particularly reveal the readiness of key informants to apply assessment results for continuous organizational enhancement. Chairacha et al. (2025) similarly reported that the effectiveness of local church management and expectations for acting were rated at a high level.

Conclusion

The management trends of local churches toward self-reliance encompass four key areas: planning (Md.=5, IQR=0.78), doing (Md.=5, IQR=0.43), checking (Md.=5, IQR=0.83), and acting (Md.=4.5, IQR=1.08). Each area was found to have the highest level of feasibility (Md.=5, IQR=0.78) with strong consensus among respondents. Overall, 94.38% expressed support for self-reliant church management. The appropriate local church management model was developed by applying the principles of the Deming Cycle (PDCA), consisting of the steps: Plan, Do, Check, and Act. This model serves as a systematic and continuous tool for improving church management practices.

The appropriate local church management model was developed by applying the principles of the Deming Cycle (PDCA), consisting of the steps: Plan, Do, Check, and Act. This model serves as a systematic and continuous tool for improving church management practices.

Research findings can be applied in three key areas: Practically, by adopting strategic management and technology to strengthen church sustainability; Policy-wise, by aligning strategic plans with national policies and local contexts for integrated development; and academically, in leadership development, digital transformation in church management, and performance measurement.

References

- Bun-on, K. (1979). Delphi: Technique. *Journal of Educational Development Reviews*, 10(1), 26-28.
- Carroll, T. F., & Slater, R. O. (2009). *Faith-based organizations and accountability in international development*. Global Development Research Center.
- Chairacha, A., Pongklang, P., Pongklang P., Chairacha, Y. & Pongjakta, S. (2025). Operational Development of the Planning and Development Department First District of The Church of Christ in Thailand. *Rajabhat Rambhai Barni Research Journal*, 19(1), 148-158. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RRBR/article/view/280557>
- Church of Christ in Thailand. (2024, n.d.). *Mission of the Church*. <https://www.cct.or.th/Index>
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334. <https://link.springer.com/article/10.1007/BF02310555>
- Deming, W. E. (1986). *Out of the Crisis*. MIT Press.

- Gnatzy, T., & Warth, J. (2011). The Delphi method as a research tool: An example design for qualitative futures research. *Technological Forecasting and Social Change*, 78(9), 1625–1637. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2011.03.006>
- Khumsawad, W. & Sirisukha, S. (2015). Factors Affecting the Fiscal Management Efficiency of Subdistrict Administration Organization in Phetchaburi Province. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 8(1), 565-581. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/24354>
- Khwankaew. A. (2023, August 31). What is PDCA. *GREEDIS GOOD NEWS*. <https://greedisgoods.com/pdca/>
- Kongpetdit, C. & Chantuk, T. (2016). Developing Account Executives' Communication Skills in Advertising Industry. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(2), 14-32. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/60920/50179>
- Kongsiri, I. (2014). *Sustainable Management Model for Self-reliant Community: A Case Study of the Ethnic Chong, Klongplu, Kho Khitchakut District, Chanthaburi Province*. [Unpublished doctoral dissertation, National Institute of Development Administration].
- Maneechai, Y. (2022). *Strengthening Community Development with an Application of Sàraniyadhamma Principle: A Case Study of Saikoot Village, Naphai Subdistrict, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat*. [Unpublished doctoral dissertation, Mahachulalongkornrajavidyalaya University].
- Namburi, S. (2019). Participation Theory in Public Administration. *The Journal of Research and Academics*, 2(1), 183- 197. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/issue/view/13732>
- Neill, R., Shawar, Y.R., Kunnuji, M., Manoj, M. & Shiffman, J. (2023). *Frames of self-reliance: An analysis of evolving international development discourse, Third World Quarterly*, 44(3), 532-553. <https://doi.org/10.1080/01436597.2022.2149484>
- Noimee, W. & Usaho, K. (2023). Approaches for development of transformational leadership of medium school education ministry, The church of Christ in Thailand. *Journal of Administration Management and Sustainable Development*, 2(1), 269 – 286. <https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd/article/view/346>
- Nooin, N. & Sangayatin, T. (2021). Suitable organizational model for business to develop self-reliance: Case study of agricultural development and service center Savannakhet, lao

- people's democratic republic. *Humanities and Social Science Research Promotion Network Journal*, 4(3), 103-117.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/hsrnj/article/view/253669/171618>
- Pengsawat, W. (2000). *Early childhood educational research using analytical techniques: The Delphi technique*. *Witthayaborikarn Journal*, 11(2), 30–38
- Pongklang, P. (2011). The study on accounting system of local churches of the Church of Christ in Thailand in Chiang Mai, Lamphun, and Lampang provinces. *Far Eastern University Academic Review*, 4(2), 61–70.
<https://so01.tcithaijo.org/index.php/FEU/article/view/24998>
- Pongklang, P. (2022). Problems and Potential Development Financial Accounting of Local Churches Area 1, 1st Church of the Church of Christ in Thailand. *Journal of Management Science Research, Surindra Rajabhat University*, 6(1), 74-88.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jmsr/article/view/251462>
- Pongklang, P. (2025). *The Appropriate Management Model of Local Church for Self-Reliance in The First District, Upper-Northern Thailand*. [Doctoral dissertation, Payap University].
- Poolpatarachewin, C. (2003). *Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR)*. *Journal of Education Studies*, 32(1), 20–39. <https://doi.org/10.58837/CHULA.EDUCU.32.1.2>
- Rerkaroonthong, S., Chaowsangrat, C., & Pakdeejit, R. (2024). The Management Guidelines of Integrity and Transparency in Public Universities. *Journal of Administrative and Management Innovation*, 12(3), 41 -52.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/RCIM/article/view/267553/183080>
- Rod-urai, N., (2018). *The Development of Model and Standard of Provincial Meditation Centers in Bangkok*. [Unpublished doctoral dissertation, Mahachulalongkornrajavidyalaya University].
- Srisaard, B. (2023). *Preliminary Research*. Bangkok: Suweeriyasarn Publishing House.
- Taboonmee, S. (2023). The Relationship between Transformational Leadership and Organizational Management Effectiveness. *Humanities and Social Science Research Promotion Network Journal*, 6(2), 98-113.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/hsrnj/article/view/265135/178919>

- Wakeman, E. & Duangnapha, I. (2013). The Life and Ministry of Local Churches in Chiang Mai City under District 1 of the Church of Christ in Thailand. *Payap University Journal*, 23(2), 1-23. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pyu/article/view/135391>
- Weeraphanpong, A. (2014). Factors Influencing Self-Reliance Community: The Case of Klongladmayom Community, Talingchan, Bangkok. *Governance Journal, Kalasin University*, 3(1), 59 – 82. <https://doi.org/10.14456/gjl.2014.3>

**การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้งานและประสิทธิภาพ
ของเว็บไซต์ฐานข้อมูลด้านแพทยศาสตรศึกษาไทย ด้วย Google Analytics
User Behavior Analysis and Efficiency
of the Thai Medical Education Database Website through Google Analytics**

ศรียรัตน์ ฟุ้งทศธรรม^{1*}, กรณ์วรัตน์ นิลชาติ¹ และ กฤษณะ สุวรรณภูมิ²
Srirat Fungtosatum^{1*}, Konwarat Ninlachart¹ and Krishna Suvarnabhum²

¹โรงเรียนแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
15 ถนนกาญจนวนิช ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110 ประเทศไทย

¹School of Medicine and Health Sciences, Faculty of Medicine, Prince of Songkla University
15 Karnchanavanich Road, Hat Yai, Songkhla, 90110, Thailand

²สาขาวิชาเวชศาสตร์ครอบครัวและเวชศาสตร์ป้องกัน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
15 ถนนกาญจนวนิช ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110 ประเทศไทย

²Department of Family and Preventive Medicine, Faculty of Medicine, Prince of Songkla University
15 Karnchanavanich Road, Hat Yai, Songkhla, 90110, Thailand

รับบทความ: 8 กันยายน 2568

ปรับปรุงบทความ: 9 ธันวาคม 2568

ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 24 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประชากรและพฤติกรรมการใช้งานเว็บไซต์ฐานข้อมูลด้านแพทยศาสตรศึกษาไทย (TMED) และเสนอแนวทางพัฒนาเว็บไซต์ โดยนำข้อมูลจาก Google Analytics มาวิเคราะห์ย้อนหลังด้วยสถิติเชิงพรรณนาและนำเสนอผ่าน Power BI ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือผู้ใช้ทั้งหมดที่มีปฏิสัมพันธ์กับเว็บไซต์ TMED ระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2566 ถึง 31 มีนาคม 2567 ผลการวิจัยพบว่า มีผู้ใช้งานรวม 22,367 คน เป็นผู้ใช้ใหม่ 9,402 คน และมีจำนวนเข้าชม 23,351 ครั้ง ผู้ใช้ส่วนใหญ่อยู่ในประเทศไทย ร้อยละ 43.17 หน้าที่ได้รับความนิยมสูงสุดคือฐานข้อมูลด้านแพทยศาสตรศึกษาไทย ร้อยละ 27.89 อัตราการกลับมาใช้ซ้ำ ร้อยละ 56.35 อัตราการมีส่วนร่วม ร้อยละ 54.37 และอัตราตีกลับเพียงร้อยละ

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

อีเมล: srirat.f@psu.ac.th

27.06 สะท้อนถึงการมีปฏิสัมพันธ์ที่เพิ่มขึ้น โดยแหล่งที่มาหลักคือการสืบค้นผ่าน Google ร้อยละ 25.73 และคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลเป็นอุปกรณ์ที่ใช้มากที่สุด ร้อยละ 32.77 ข้อเสนอแนะและทิศทางการพัฒนาประกอบด้วย เพิ่มการเชื่อมโยงเว็บไซต์กับหน่วยงานอื่นและปรับปรุง SEO เพื่อขยายการเข้าถึง พร้อมออกแบบเส้นทางการใช้งานให้ทุกหน้าสามารถเชื่อมโยงไปยังกิจกรรมหรือเนื้อหาอื่นเพื่อเสริมการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ ควรพัฒนาระบบจัดเก็บองค์ความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อให้ข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ค้นหาได้ง่าย และรองรับการขยายตัวของเนื้อหา รวมถึงระบบติดตามการดาวน์โหลดไฟล์ เพิ่มโครงสร้างภาษาอังกฤษ และยกระดับเว็บไซต์ให้เป็นมาตรฐานระดับสากล

คำสำคัญ

แพทยศาสตรศึกษา ฐานข้อมูลด้านแพทยศาสตรศึกษา การพัฒนาเว็บไซต์ การวิเคราะห์พฤติกรรม การใช้งาน

Received: September 8, 2025

Revised: December 9, 2025

Accepted: December 24, 2025

Abstract

This study aimed to analyze demographic data and user behavior on the Thai Medical Education Database (TMED) website, and to propose directions for its development. Data from Google Analytics were retrospectively analyzed using descriptive statistics and presented through Power BI. The population and sample comprised all users who interacted with the TMED website between 1 April 2023 and 31 March 2024. The findings showed that the website had a total of 22,367 users; including 9,402 new users, with 23,351 visits. Most users were from Thailand (43.17%). The most frequently accessed page was the Thai Medical Education Database (27.89%). The return rate was 56.35%, the engagement rate was 54.37%, and the bounce rate was only 27.06%, indicating increased user interaction. Google search was the primary traffic source (25.73%), and desktop computers were the most commonly used devices (32.77%). Recommendations and development directions included enhancing linkages between TMED and other institutions and improving SEO to expand accessibility. It was also suggested that navigation pathways be redesigned so that each page connects to related content or activities to enhance user engagement. In addition, the website should develop a systematic knowledge organization structure to categorize information, facilitate searchability, and support future content expansion. Further improvements include establishing a download-tracking system, adding an English-language structure, and elevating TMED to meet international standards.

Keywords

Medical Education, Medical Education Database, Website Development, Behavior analysis

บทนำ (Introduction)

เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาฐานข้อมูลเฉพาะทางที่เกี่ยวข้องด้านแพทยศาสตรศึกษา การจัดเก็บข้อมูลจำนวนมากอย่างเป็นระบบ เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้มีประสิทธิภาพ (รัชชดา ชัยสุธานนท์ และ ดวงจันทร์ ภูพาลา, 2564, 23-33) เว็บไซต์ฐานข้อมูลด้านแพทยศาสตรศึกษาไทย (Thai Medical Education Database: TMED) จึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อรวบรวมและเผยแพร่ผลงานวิจัยในประเทศไทย มีบทบาทเป็นแหล่งเรียนรู้และอ้างอิงสำหรับคณาจารย์ นักวิจัย และนักศึกษา อย่างไรก็ตาม เว็บไซต์จะมีประสิทธิภาพสูงสุดได้ก็ต่อเมื่อเข้าใจถึงพฤติกรรมผู้ใช้และการปรับปรุงโครงสร้างให้สอดคล้องกับความต้องการจริง (Fundingsland Jr. et al., 2024, 1-7)

ข้อมูลจาก Google Analytics (GA) สามารถสะท้อนข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับจำนวนผู้เข้าชม แหล่งที่มา และเนื้อหาที่ได้รับความนิยม (Pang et al., 2024, 1046-1050) ซึ่งนำไปใช้สนับสนุนการออกแบบเว็บไซต์ รวมถึงการประเมินศักยภาพของ TMED และกำหนดกลยุทธ์การพัฒนา อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบงานวิจัยที่วิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้โดยใช้เครื่องมือ Web Analytics กับเว็บไซต์ฐานข้อมูลด้านแพทยศาสตรศึกษาในบริบทของประเทศไทยอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะเว็บไซต์ TMED ทำให้ขาดข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการตัดสินใจไม่ว่าจะเป็นด้านกลยุทธ์การพัฒนา การจัดโครงสร้างเมนู การนำเสนอเนื้อหา หรือการประชาสัมพันธ์ ขณะที่ผู้ใช้ยุคใหม่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่สะดวกและเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็ว (สุจิตรา ด่วงทอง, 2564, 25-35) TMED จึงต้องเผชิญกับความท้าทายในการออกแบบโครงสร้างเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้งานเว็บไซต์ TMED ผลการวิจัยจะช่วยให้ผู้บริหารและผู้จัดทำเว็บไซต์มีข้อมูลเชิงประจักษ์จากผู้ใช้งานจริงเพื่อปรับปรุงเว็บไซต์และเพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึง ให้เป็นแหล่งสืบค้นข้อมูลด้านแพทยศาสตรศึกษาสำหรับบุคลากรทางการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพและการผลิตแพทย์ รวมถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) (มานะ สินธุวงษานนท์ และคณะ, 2566, 527-544) การมีฐานข้อมูลกลางที่มีประสิทธิภาพและตอบโต้การใช้งานจริง จึงสำคัญต่อความสำเร็จของการยกระดับการศึกษาของไทยให้ทัดเทียมระดับสากล

วัตถุประสงค์ (Research Objectives)

1. เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประชากรและพฤติกรรมการใช้งานเว็บไซต์ฐานข้อมูลด้านแพทยศาสตรศึกษาไทย
2. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาเว็บไซต์ฐานข้อมูลด้านแพทยศาสตรศึกษาไทยให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้งาน

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

ในยุคดิจิทัล ฐานข้อมูลออนไลน์ เช่น PubMed, Scopus และ Education Resources Information Center (ERIC) ได้กลายเป็นแหล่งสืบค้นงานวิชาการสำคัญระดับโลก ด้วยมาตรฐานการคัดกรองที่สูงและเทคโนโลยีสืบค้นที่ทันสมัย (Sayers et al., 2022, D29-D38; Baas et al., 2020, 377-386) มีส่วนผลักดันให้เกิดการเข้าถึงงานวิชาการได้อย่างเสรี การศึกษาของ ชัตยา แก้วสมบัติ และคณะ (2567, 11-18) สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในการผลักดันแนวทางปฏิบัติที่อิงหลักฐาน โดยชี้ว่า การทบทวนวรรณกรรมเป็นกลไกสำคัญต่อการพัฒนาระบบสุขภาพอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับเป้าหมายของ TMED ที่มุ่งรวบรวมและเผยแพร่ผลงานวิจัยด้านแพทยศาสตรศึกษา ฐานข้อมูลเหล่านี้ไม่เพียงเพิ่มการเข้าถึงองค์ความรู้ แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการผลิตผลงานวิจัยที่ตอบโจทย์ความต้องการของวงการแพทยศาสตรศึกษา อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้งานจะช่วยยกระดับประสิทธิภาพของฐานข้อมูล เช่น การศึกษาของ ธารีย์ธิดา ลิขิตวิจิตร และ ปณต กุลฉันทวิทย์ (2567, 15-30) และ Pang et al. (2024, 1046-1050) พบว่า การออกแบบโดยยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง สามารถลดอัตราการออกจากเว็บไซต์และสร้างประสบการณ์เชิงบวกต่อผู้ใช้งาน และการศึกษาของ ธนวัฒน์ เสริฐสุวรรณกุล (2564) ยืนยันว่าการใช้เครื่องมือวิเคราะห์สมัยใหม่ช่วยพัฒนาเว็บไซต์ให้สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงได้ต่อเนื่อง นอกจากนี้ แนวทางการออกแบบ UX/UI และการวิเคราะห์ User journey ก็มีบทบาทสำคัญในการยกระดับประสบการณ์ผู้ใช้งาน (สุนทรทิพย์ คำจันทร์ และ ประภาพร กุลลิ้มรัตน์ชัย, 2565, 63-77)

การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้งานเว็บไซต์ด้วย GA สามารถรวบรวมสถิติการเข้าชมที่ละเอียดครอบคลุม และเป็นไปตามมาตรฐานสากล และเพื่อให้การนำเสนอข้อมูลมีความชัดเจน เข้าใจง่ายยิ่งขึ้น จึงนำโปรแกรม Power BI มาสร้างแดชบอร์ด (Dashboard) นำเสนอข้อมูลเชิงเปรียบเทียบและแนวโน้มการใช้งานที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย (รุสนิยา เหลือบหนู และ วริยา อินสุวรรณ์, 2568, 60-64; Tirupati et al., 2023, 676-711) งานวิจัยทั้งไทยและต่างประเทศต่างชี้ให้เห็นว่า ฐานข้อมูลวิชาการที่มีประสิทธิภาพต้องควบคู่ระหว่างการจัดเก็บองค์ความรู้ที่เป็นระบบกับการประเมินพฤติกรรมผู้ใช้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงและยกระดับการศึกษาแพทยศาสตรศึกษาได้อย่างแท้จริง

งานวิจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ ได้พัฒนาจากที่ผู้ใช้เป็นเพียงผู้รับข้อมูลสู่การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้กับระบบสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง โดย Benz et al. (2024, 331-359) เสนอกรอบแนวคิดที่อธิบายการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ที่ครอบคลุมหลายด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรม ความคิด และอารมณ์ และชี้ว่าการมีส่วนร่วมเกิดจากความพยายามในการใช้เวลาและความตั้งใจใช้งานอย่างต่อเนื่องของผู้ใช้ แนวคิดนี้สะท้อนว่า เว็บไซต์

ฐานข้อมูลไม่ใช่เพียงแหล่งเก็บข้อมูล แต่มีบทบาทสำคัญต่อระดับความผูกพันของผู้ใช้ ซึ่งวัดได้ผ่านตัวชี้วัดจาก GA เช่น ระยะเวลาการใช้งาน จำนวนหน้าที่เปิดชม และอัตราการกลับมาใช้งานซ้ำ

ในขณะเดียวกัน Agarwal (2023, 100-146) ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมสารสนเทศ (Information behavior) ในปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่แค่การค้นหา แต่ครอบคลุมพฤติกรรมอื่น ๆ เช่น การพบข้อมูลโดยบังเอิญ การจัดเก็บข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้หรือเผยแพร่ต่อ พฤติกรรมเหล่านี้สะท้อนรูปแบบการใช้งานเว็บไซต์ ฐานข้อมูล ซึ่งผู้ใช้มักมีปฏิสัมพันธ์ต่อเนื่อง เช่น การบันทึกข้อมูล การแชร์ และการกลับมาใช้งานซ้ำ มากกว่าการเข้าใช้งานเพียงครั้งเดียว

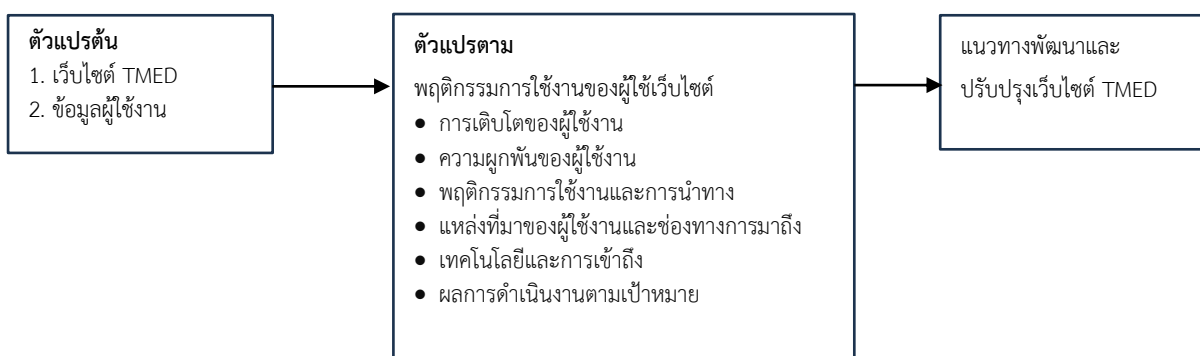
ดังนั้น การศึกษาแนวคิดด้านการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ และพฤติกรรมสารสนเทศมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้เว็บไซต์ TMED โดยใช้ข้อมูลจาก GA เพื่อศึกษารูปแบบการเข้าถึง การมีส่วนร่วม และการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ จะนำไปสู่แนวทางพัฒนาโครงสร้างเว็บไซต์ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมจริงของผู้ใช้ และยกระดับประสิทธิภาพของฐานข้อมูลด้านแพทยศาสตรศึกษาของประเทศไทย

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบย้อนหลัง (Retrospective descriptive study) ซึ่งเหมาะสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณมากที่เก็บรวบรวมไว้แล้ว โดยมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดนี้มุ่งสำรวจลักษณะและแนวโน้มของพฤติกรรมการใช้งานเว็บไซต์ TMED แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงพรรณนาและการสำรวจผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ต่อพฤติกรรมการใช้งานของเว็บไซต์ TMED โดยมีตัวแปรต้น ได้แก่ เว็บไซต์ TMED และข้อมูลผู้ใช้งาน และตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการใช้งานของผู้ใช้เว็บไซต์ รวมถึงการนำไปสู่ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือผู้ใช้ทั้งหมดที่เข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับเว็บไซต์ TMED ระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2566 ถึง 31 มีนาคม 2568 โดยข้อมูลได้รับการบันทึกจาก GA มีจำนวนประชากรทั้งหมด 22,367 คน ครอบคลุมผู้ใช้ทุกกลุ่มโดยไม่คัดเลือกเฉพาะเจาะจง ดังนั้นข้อมูลที่ได้จึงสะท้อนพฤติกรรมผู้ใช้ในภาพรวมของเว็บไซต์ในช่วงเวลาที่กำหนดไว้

3. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือ Google Analytics (GA) ที่เป็นโปรแกรมวิเคราะห์เว็บไซต์และใช้โปรแกรม Power BI เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มและสังเคราะห์ข้อมูลออกมาในรูปแบบตาราง กราฟ และแผนภูมิ โดยมีการตรวจสอบและสร้างความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย โดยเปรียบเทียบข้อมูลในช่วงเวลาเดียวกันจากหลายช่วงตัวอย่าง เพื่อยืนยันว่าข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและไม่มีความคลาดเคลื่อนอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่ง GA และ Power BI เป็นเครื่องมือที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลและใช้กันอย่างแพร่หลาย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ จัดเก็บข้อมูลย้อนหลังในช่วงสองปี โดยดึงข้อมูลสถิติการใช้งานทั้งหมดจาก GA ของเว็บไซต์ TMED (<https://tmed.psu.ac.th>) ในรูปแบบที่ไม่สามารถระบุตัวตนผู้ใช้งานได้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัย (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2563) กระบวนการเก็บข้อมูลจะเน้นความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้งาน ตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) (ประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2567, 21-27)

5. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจาก GA

การใช้ข้อมูลจาก GA แม้จะมีความน่าเชื่อถือ แต่จำเป็นต้องตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เช่น ความครบถ้วนของการบันทึกข้อมูล ความสอดคล้องของตัวชี้วัด และการคัดกรองทราฟฟิกที่ไม่ใช่มนุษย์ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจาก GA มีข้อจำกัด ได้แก่ ความไม่ครบถ้วนของข้อมูลจากผู้ใช้ที่ปิดคุกกี้หรือใช้อุปกรณ์หลายชนิด ความคลาดเคลื่อนของตัวชี้วัดที่เป็นการประมาณค่า การจำกัดในการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลตามนโยบายความเป็นส่วนตัว ตลอดจนความเสี่ยงจากการตั้งค่าระบบที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อความแม่นยำของการวิเคราะห์และต้องใช้ความระมัดระวังในการตีความข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจาก GA มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์แนวโน้มเพื่ออธิบายรูปแบบพฤติกรรมการใช้งานของกลุ่มผู้ใช้ในแต่ละช่วงเวลา นำเสนอข้อมูลแบบตารางเปรียบเทียบและกราฟ เพื่อให้เห็นภาพรวมและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน สำหรับการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม เช่น ผู้ใช้เก่า ผู้ใช้ใหม่ หรือภูมิภาคต่าง ๆ จะใช้การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบร่วมด้วย

7. สรุปผลแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงเว็บไซต์ TMED

นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้งานเว็บไซต์ TMED มาสังเคราะห์ผลเพื่อพัฒนาแนวทางปรับปรุงเว็บไซต์ โดยเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดการวิจัยที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลผู้ใช้และพฤติกรรมการใช้

งาน กระบวนการสรุปผลประกอบด้วย การเปรียบเทียบรูปแบบการใช้งานจริงกับปัจจัยตามกรอบแนวคิด การวิเคราะห์ช่องว่างของประสบการณ์ผู้ใช้ การจัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่ควรพัฒนา และการสรุปข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับผลวิเคราะห์

ผลการวิจัย (Results)

การวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประชากรและพฤติกรรมการใช้งานเว็บไซต์ TMED พร้อมทั้งเสนอแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาเว็บไซต์ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้งาน โดยมีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประชากรและพฤติกรรมการใช้งานเว็บไซต์ TMED

1.1 การเติบโตของผู้ใช้งาน (User growth) โดยเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างช่วงเวลา 1 เมษายน 2566 (เริ่มเก็บข้อมูล) ถึง 31 มีนาคม 2567 (ปี 2566) กับช่วงเวลา 1 เมษายน 2567 ถึง 31 มีนาคม 2568 (ปี 2567) พบว่า TMED มีผู้ใช้งานทั้งหมดจำนวน 22,367 คน เป็นผู้ใช้ใหม่หรือผู้ที่ไม่เคยเข้าใช้ TMED มาก่อน 9,402 คน และมีการเข้าชมเว็บไซต์ 23,351 ครั้ง (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2: ภาพรวมของผู้ใช้งาน

1.1.1 ภาพรวมเชิงปริมาณ พบว่าในปี 2566 มีผู้ใช้งานทั้งหมด 11,675 คน เป็นผู้ใช้ใหม่ 4,744 คน และมีการเข้าชม 12,314 ครั้ง ขณะที่ปี 2567 ผู้ใช้ทั้งหมดลดลงเหลือ 10,514 คน เป็นผู้ใช้ใหม่ 4,589 คน และจำนวนการเข้าชมทั้งหมด 11,037 ครั้ง แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้ใช้โดยรวมลดลงจากปีก่อนหน้า ร้อยละ 11.29 และการเข้าชมลดลงร้อยละ 10.37 แม้ว่าการลดลงจะไม่สูงมาก แต่เป็นประเด็นที่ควรพิจารณาเพื่อประเมินว่าปัจจัยใดส่งผลกระทบต่อปริมาณการใช้งาน อาทิ ความถี่ของการอัปเดตเนื้อหา การประชาสัมพันธ์ หรือช่วงเวลาที่ยังไม่มีแรงจูงใจให้เข้าใช้งาน

1.1.2 การวิเคราะห์แนวโน้มรายเดือนพบว่า เดือนที่มีผู้ใช้งานสูงสุดในปี 2566 คือมิถุนายน 1,382 คน และปี 2567 คือมกราคม 1,404 คน โดยเฉพาะเดือนมกราคมที่เพิ่มขึ้นชัดเจนจาก 1,196 คนในปี 2566 เป็น 1,404 คนในปี 2567 ในทางตรงกันข้าม เดือนที่มีผู้ใช้น้อยที่สุดของปี 2566 คือกรกฎาคม 694 คน และปี 2567 คือมีนาคม 430 คน โดยมีนาคมลดลงชัดเจนจาก 809 คน เหลือเพียง 430 คนในปี 2567 ข้อมูล

นี้สะท้อนโอกาสในการวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อกระตุ้นให้มีการใช้งาน เช่น การเปิดตัวเนื้อหาใหม่ หรือการสื่อสารเชิงรุกกับกลุ่มเป้าหมายในช่วงเวลาที่มีแนวโน้มผู้ใช้ลดลง

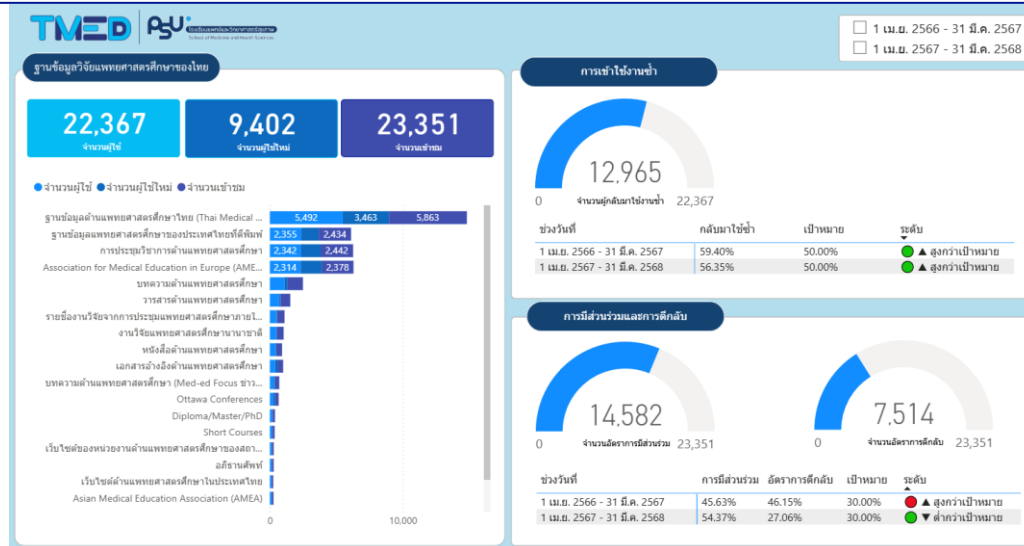
1.1.3 การกระจายตัวตามพื้นที่ภูมิศาสตร์พบว่า ปี 2566 มีผู้ใช้ทั้งหมด 11,675 คน คิดเป็นร้อยละ 98.51 และปี 2567 ลดลงเหลือ 10,514 คน คิดเป็นร้อยละ 92.48 ผู้ใช้ส่วนใหญ่อยู่ในประเทศไทย โดยเมืองที่มีผู้ใช้สูงสุดในปี 2566 คือ กรุงเทพฯ 3,538 คน และหาดใหญ่ 2,710 คน แต่ในปี 2567 หาดใหญ่กลับมีผู้ใช้มากที่สุด 3,033 คน และกรุงเทพฯ 2,782 คน สะท้อนการเติบโตของฐานผู้ใช้ในภาคใต้ ขณะที่เมืองรอง เช่น เชียงใหม่ ปัตตานี และขอนแก่น มีผู้ใช้คงที่ ส่วนต่างประเทศอย่างสหรัฐอเมริกาและจีน แม้ไม่ใช่กลุ่มหลักแต่ก็สะท้อนถึงแนวโน้มที่ผู้ใช้จากภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกเริ่มเข้าถึงเว็บไซต์มากขึ้น

1.1.4 เนื้อหาที่ได้รับความนิยมสูงสุด พบว่าหน้าฐานข้อมูลแพทยศาสตรศึกษาไทย ได้รับความนิยมสูงสุดต่อเนื่องในทั้งสองปี โดยในปี 2566 มีผู้ใช้งานถึง 2,773 ครั้ง และ 2,719 ครั้งในปี 2567 แม้จำนวนผู้ใช้งานจะลดลง แต่หัวข้อดังกล่าวยังคงรักษาระดับการเข้าถึงได้ดี เนื้อหายอดนิยมอื่นคือ Association for Medical Education in Europe (AMEE) ซึ่งมีผู้ใช้ 1,355 ครั้งในปี 2566 และฐานข้อมูลแพทยศาสตรศึกษาของประเทศไทยที่ตีพิมพ์ มีผู้ใช้ 1,328 ครั้งในปีเดียวกัน สะท้อนถึงความสนใจของผู้ใช้ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและองค์ความรู้ด้านการศึกษาแพทย์ทั้งในและต่างประเทศ

โดยสรุป แม้ว่าจำนวนผู้ใช้งานจะลดลงเล็กน้อยในปลายสุด แต่ TMED ยังคงรักษาฐานผู้ใช้เดิมและตอบสนองความต้องการด้านแพทยศาสตรศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง มีการใช้งานกระจุกตัวในเมืองหลักที่มีสถาบันการศึกษาและกิจกรรมวิชาการ ขณะที่เนื้อหายอดนิยมสะท้อนถึงคุณภาพของเว็บไซต์ในฐานะแหล่งความรู้เฉพาะทาง เพื่อรักษาการเติบโตในระยะยาว ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ในช่วงที่ผู้ใช้ลดลง ปรับการนำเสนอเนื้อหายอดนิยมสู่หน้าแรก และพัฒนาการออกแบบประสบการณ์เฉพาะบุคคล (Personalized UX) เพื่อปรับรูปแบบการใช้งานที่ตรงความต้องการมากขึ้น นำไปสู่การเติบโตเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่องได้ในอนาคต

1.2 ความผูกพันของผู้ใช้งาน (User engagement)

ความผูกพันของผู้ใช้เป็นตัวชี้วัดเชิงคุณภาพที่สะท้อนระดับการมีปฏิสัมพันธ์การกลับมาใช้งานซ้ำและความต่อเนื่องในการใช้เว็บไซต์ การเปรียบเทียบข้อมูลทั้งสองปีพบทั้งแนวโน้มเชิงบวกและประเด็นที่ควรปรับปรุงเพื่อเสริมสร้างความผูกพันอย่างยั่งยืนของผู้ใช้งาน (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3: ความผูกพันของผู้ใช้งาน

1.2.1 อัตราการกลับมาใช้งานซ้ำ (Return rate) สะท้อนความสามารถของเว็บไซต์ในการรักษาผู้ใช้งานเดิมไว้ได้ ในปี 2566 มีผู้ใช้ซ้ำ 7,040 คน จากทั้งหมด 11,852 คน คิดเป็นร้อยละ 59.40 ขณะที่ปี 2567 ลดลงเหลือร้อยละ 56.35 แม้ยังสูงกว่าเกณฑ์เป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 50.00 แต่ชี้ถึงความท้าทายในการรักษาความต่อเนื่องของผู้ใช้เดิมให้กลับมา ซึ่งอาจมาจากการอัปเดตเนื้อหาที่ไม่สม่ำเสมอ ไม่มีระบบเตือนข้อมูลใหม่ หรือเนื้อหาที่แม้จะมีประโยชน์แต่อาจไม่จำเป็นต้องกลับมาค้นคว้าซ้ำในเชิงต่อเนื่อง

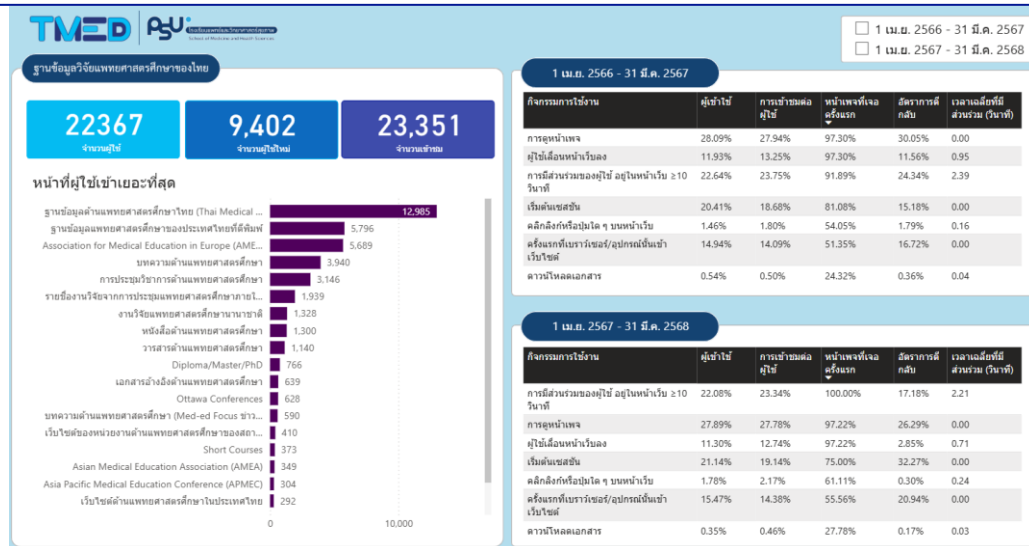
1.2.2 อัตราการมีส่วนร่วม (Engagement rate) ในปี 2566 มีผู้ใช้ที่แสดงพฤติกรรมโต้ตอบ เช่น คลิกอ่านเนื้อหาหรือดาวน์โหลดเอกสาร 14,582 ครั้ง จากจำนวนรวม 23,351 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 45.63 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 54.37 ในปี 2567 สะท้อนว่าเว็บไซต์สามารถดึงดูดให้ผู้ใช้เกิดปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาได้ แสดงถึงคุณค่าของข้อมูลและการออกแบบที่กระตุ้นให้เกิดการใช้งาน อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องพิจารณาควบคู่กับพฤติกรรมอื่นที่อาจสะท้อนแนวโน้มตรงข้าม

1.2.3 อัตราตีกลับ (Bounce rate) สะท้อนพฤติกรรมผู้ใช้ที่เข้าชมเพียงหน้าเดียวแล้วออกจากรีเว็บไซต์ทันที ในปี 2566 มีอัตราตีกลับสูงถึงร้อยละ 46.15 และลดลงเหลือ ร้อยละ 27.06 ในปี 2567 ซึ่งต่ำกว่าร้อยละ 40.00 ถือว่าดีเยี่ยม แสดงว่าผู้ใช้มีปฏิสัมพันธ์กับเว็บไซต์เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ TMED ที่เป็นแหล่งค้นคว้าอ้างอิงแบบเข้าถึงข้อมูลหน้าเดียว ไม่มีการเชื่อมโยงภายในแบบต่อเนื่อง และเน้นให้ดาวน์โหลดไฟล์โดยตรง ขณะเดียวกัน การเข้าชมผ่าน Social media หรือ Google search ก็เป็นอีกปัจจัยที่ผู้ใช้มักเข้าสู่หน้าเป้าหมายโดยตรงและออกทันที โดยไม่สำรวจเนื้อหาอื่นเพิ่มเติม

โดยสรุป ความผูกพันของผู้ใช้ TMED มีจุดแข็งเด่นชัดด้านการมีส่วนร่วมที่สูงและเติบโตต่อเนื่อง แต่ยังคงเน้นกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้ใช้ยุคใหม่ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการผลักดันเว็บไซต์ให้เติบโตอย่างยั่งยืน และเป็นศูนย์กลางข้อมูลด้านแพทยศาสตรศึกษาในระดับประเทศได้อย่างแท้จริง

1.3 พฤติกรรมการใช้งานและการนำทาง (User behavior analysis)

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบรูปแบบพฤติกรรมผู้ใช้งานที่สะท้อนการมีส่วนร่วมและการนำทางภายในเว็บไซต์ ดังนี้ (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4: พฤติกรรมการใช้งานและการนำทาง

1.3.1 หน้าเว็บที่ได้รับความนิยม (Page views) ฐานข้อมูลด้านแพทยศาสตรศึกษาไทย มีผู้เข้าชมรวม 12,985 ครั้ง กิจกรรมที่ได้รับความนิยมสูงสุดทั้งสองช่วงปีคือ การดูหน้าเพจ โดยมีสัดส่วนผู้ใช้ในปี 2566 ร้อยละ 28.09 และ 27.89 ในปี 2567 ซึ่งถือว่าคงที่ อย่างไรก็ตาม แม้จะได้รับความนิยมสูงสุด แต่เวลาเฉลี่ยในการมีส่วนร่วมยังคงเป็น 0 วินาที สะท้อนว่าผู้ใช้เข้าชมเว็บไซต์เพียงระยะสั้นโดยไม่เกิดกิจกรรมอื่นที่น่าสนใจคือค่าอัตราติกลับลดลงจากร้อยละ 30.05 เหลือ 26.29 ในปี 2567 ซึ่งว่าประสบการณ์ผู้ใช้หรือคุณภาพเนื้อหาได้รับการปรับปรุง ทำให้ผู้ใช้มีแนวโน้มอยู่ในเว็บไซต์ต่อมากขึ้น

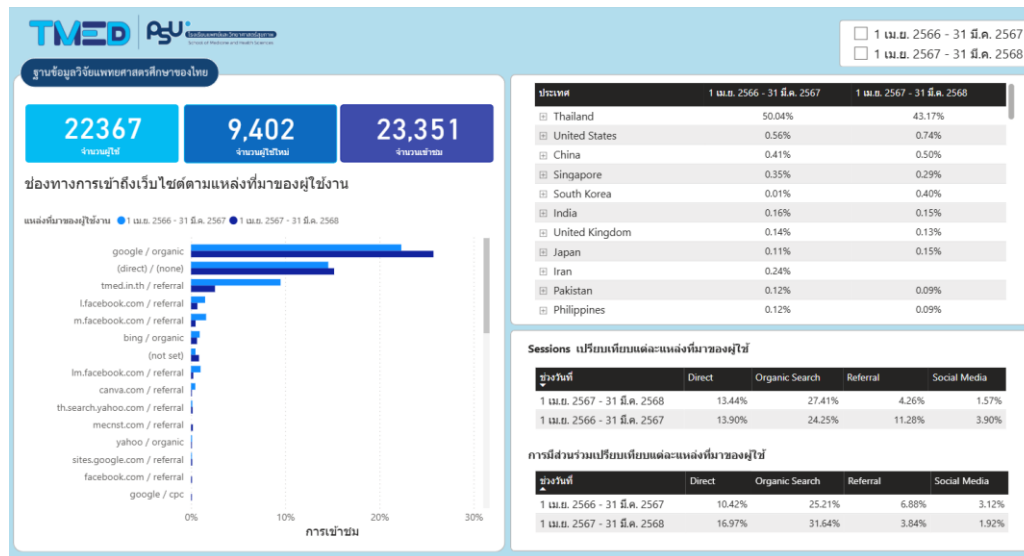
1.3.2 กิจกรรมที่ผู้ใช้มีส่วนร่วม (User engagement) คือผู้ใช้ที่อยู่ในเว็บไซต์อย่างน้อย 10 วินาที พบว่า แม้จำนวนผู้ใช้จะลดลงเล็กน้อยจากร้อยละ 22.64 เป็น 22.08 แต่มีระยะเวลาเฉลี่ยในการใช้งานที่สูงถึง 2.39 นาทีในปี 2566 และ 2.21 นาทีในปี 2567 และยังมีอัตราติกลับที่ดีมากในทั้งสองปี นับเป็นกลุ่มผู้ใช้งานที่มีคุณภาพสูง และมีแนวโน้มที่ควรส่งเสริมให้เพิ่มขึ้น

1.3.3 การเริ่มต้นที่ผู้ใช้มีปฏิสัมพันธ์กับเว็บไซต์ (Session start) คือการที่ผู้ใช้เข้าสู่เว็บไซต์ครั้งแรกหรือครั้งแรกของวัน ในปี 2566 พบว่ากิจกรรมการใช้งาน ได้แก่ การดูหน้าเพจ ร้อยละ 97.30 และผู้ใช้เลื่อนหน้าเว็บลงเพื่อเลือกหมวดหมู่ ร้อยละ 97.30 มีสัดส่วนเท่ากัน อาจเป็นผลจากโครงสร้างเว็บไซต์ที่จัดให้เมนูและเนื้อหาหลักอยู่ในหน้าเดียวกัน สะท้อนแนวโน้มการใช้งานผ่านอุปกรณ์พกพาที่ต้องเลื่อนหน้าจอเพื่อดูข้อมูล ขณะเดียวกัน ผู้ใช้ทั้งหมดในปี 2567 จากกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ที่อยู่ในหน้าเว็บอย่างน้อย 10 วินาที มีค่าเฉลี่ยเวลาโดยรวมเป็น 0 วินาที แสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาที่ต่ำมาก ผู้ใช้อาจเปิดหน้าแรกแล้วออกทันที สะท้อนถึงโอกาสในการพัฒนาคุณภาพและการออกแบบประสบการณ์ผู้ใช้ เพื่อกระตุ้นการคลิกต่อและลดอัตราติกลับในอนาคต

โดยสรุป แม้พฤติกรรมผู้ใช้จะไม่เปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน แต่ก็สะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับปรุงประสบการณ์ผู้ใช้ โดยเฉพาะการพัฒนาเนื้อหาในหน้าต่าง ๆ ให้ดึงดูดมากยิ่งขึ้น และเพิ่มกลยุทธ์ให้ผู้ใช้มีปฏิสัมพันธ์กับเว็บไซต์ต่อเนื่อง เพื่อรักษาผู้ใช้คุณภาพและเพิ่มการมีส่วนร่วมกับเว็บไซต์ในระยะยาว

1.4 แหล่งที่มาของผู้ใช้งานและช่องทางการมาถึง (Traffic sources and accessibility)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โครงสร้างของผู้ใช้งานมีความหลากหลายทั้งในด้านช่องทางการเข้าถึงและพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5: แหล่งที่มาของผู้ใช้งานและช่องทางการมาถึง

ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า แหล่งที่มา Google/Organic มีสัดส่วนสูงสุด โดยเพิ่มจากร้อยละ 22.32 ในปี 2566 เป็นร้อยละ 25.73 ในปี 2567 สะท้อนว่ามีการเข้าถึงผ่านการค้นหาค้นหาบน Google ต่อเนื่องและเพิ่มขึ้น ขณะที่ Direct หรือการเข้าเว็บไซต์โดยตรงมีสัดส่วนค่อนข้างคงที่ ร้อยละ 14.57 ในปี 2566 และ 15.19 ในปี 2567 แสดงถึงผู้ใช้ที่รู้จักเว็บไซต์หรือเข้าผ่าน Bookmark/URL โดยตรง ส่วนช่องทาง Referral ลดลงชัดเจนจากร้อยละ 9.51 เหลือ 2.54 ซึ่งอาจสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้ใช้หรือการให้ความสำคัญกับการทำให้เว็บไซต์ติดอันดับการค้นหา (Search Engine Optimization: SEO) มากกว่าการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ภายนอกหรือสื่อสังคมออนไลน์

จากการเปรียบเทียบแหล่งที่มา พบว่า Organic search มีสัดส่วนสูงที่สุดและเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 24.25 เป็น 27.41 ในปี 2567 ขณะที่การมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 25.21 เป็น 31.64 ในปี 2567 สะท้อนถึงคุณภาพของผู้ใช้จาก Search engine ที่สูงขึ้น ส่วน Referral ลดลงชัดเจนทั้งการเข้าชม จากร้อยละ 11.28 เหลือ 4.26 และการมีส่วนร่วม ร้อยละ 6.88 เหลือ 3.84 แสดงถึงประสิทธิภาพของแหล่งอ้างอิงที่ลดลง ขณะที่ Direct ลดลงเล็กน้อยจากร้อยละ 13.90 เป็น 13.44 ในปี 2567 สะท้อนว่าผู้ใช้อาจไม่ได้มีการโต้ตอบกับเนื้อหามากนัก แต่การมีส่วนร่วมกลับเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10.42 เป็น 16.97 ในปี 2567 บ่งชี้ว่าผู้ใช้มีความตั้งใจเข้าถึงเว็บไซต์โดยตรง ดังนั้น Organic search และ Direct จึงเป็นช่องทางที่มีศักยภาพสูงในการสร้างการมีส่วนร่วมและควรพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

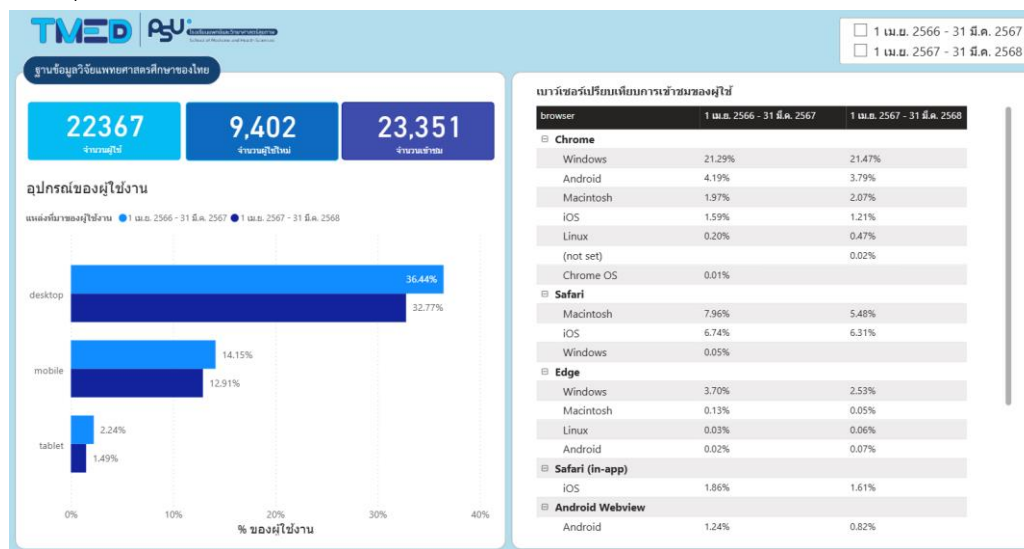
ด้านการกระจายตัวของผู้ใช้ พบว่าประเทศไทยยังคงเป็นกลุ่มหลัก แม้สัดส่วนลดลงจากร้อยละ 50.04 ในปี 2566 เหลือร้อยละ 43.17 ในปี 2567 ขณะที่ผู้ใช้จากต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาและจีนเริ่มเพิ่มขึ้น สะท้อนถึงการขยายฐานผู้ใช้สู่ระดับนานาชาติ ในระดับเมือง พบว่า ในปี 2567 หาดใหญ่และกรุงเทพฯ

มีผู้ใช้สูงสุด ร้อยละ 12.48 และ 12.36 ตามลำดับ ส่วนเมืองรอง เช่น เชียงใหม่ ขอนแก่น และจังหวัดชายแดนใต้ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังพบผู้ใช้ใหม่จากต่างประเทศ เช่น Shanghai และ Forest City แสดงถึงการเติบโตและการกระจายตัวของผู้ใช้ที่หลากหลายขึ้น

โดยภาพรวม ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นถึงโอกาสในการพัฒนาระบบและกลยุทธ์เพื่อขยายฐานผู้ใช้ ทั้งในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพ SEO เพื่อรองรับพฤติกรรมค้นหาผ่าน Search engine และการออกแบบเนื้อหาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ใหม่ ๆ เพื่อให้การขยายตัวของเว็บไซต์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

1.5 เทคโนโลยีและการเข้าถึง (Technology and device usage)

จากข้อมูลสถิติการเข้าเว็บไซต์ TMED พบว่า พฤติกรรมของผู้ใช้มีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจ ทั้งในด้านประเภทอุปกรณ์และเบราว์เซอร์ที่เลือกใช้ ดังนี้ (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6: เทคโนโลยีและการเข้าถึง

1.5.1 อุปกรณ์ที่ใช้เข้าถึง TMED ส่วนใหญ่เป็นคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Desktop) โดยในปี 2566 มีสัดส่วนร้อยละ 36.44 และ 32.77 ในปี 2567 สะท้อนว่าเนื้อหาที่เหมาะสมกับการใช้งานบนหน้าจอขนาดใหญ่เพื่อการอ่านเอกสาร ขณะที่การใช้อุปกรณ์มือถือ (Mobile) มีสัดส่วนร้อยละ 14.15 ในปี 2566 และ 12.91 ในปี 2567 แม้ว่าแนวโน้มโลกจะมีการใช้ Mobile เพิ่มขึ้น อาจเพราะผู้ใช้หลักเป็นบุคลากรทางการแพทย์และนักศึกษาที่คุ้นเคยกับการใช้งาน Desktop หรือเนื้อหาที่ต้องการความละเอียดในการแสดงผลมากกว่าที่มีมือถือจะตอบโต้ได้ ส่วนผู้ใช้งานแท็บเล็ต (Tablet) ยังมีสัดส่วนค่อนข้างน้อย

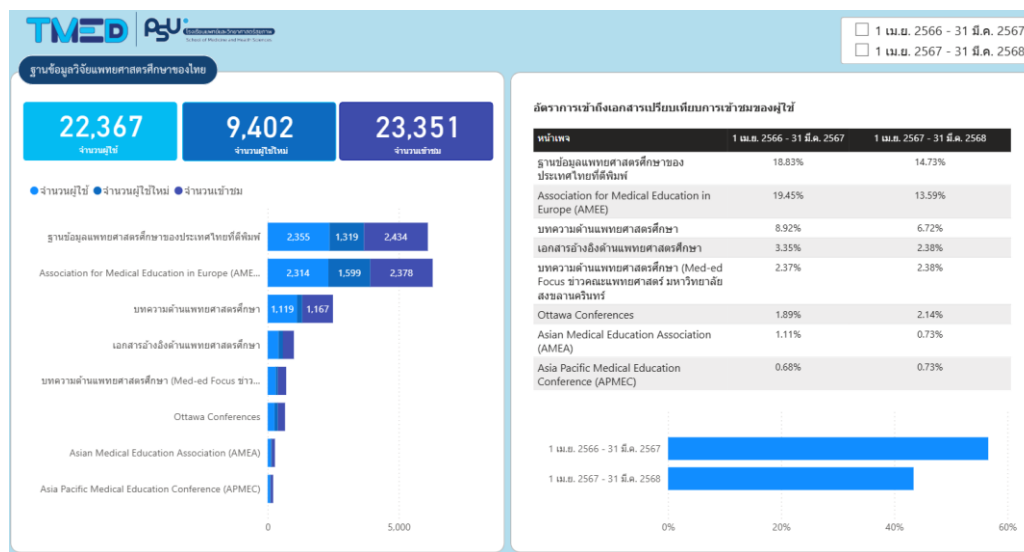
1.5.2 เบราว์เซอร์และแพลตฟอร์มที่ผู้ใช้เลือกใช้งาน

พบว่าโปรแกรม Chrome บนระบบปฏิบัติการ Windows เป็นตัวเลือกหลักของผู้ใช้ ด้วยสัดส่วนร้อยละ 21.29 ในปี 2566 และ 21.47 ในปี 2567 สะท้อนถึงแนวโน้มความนิยมของ Windows ในกลุ่มผู้ใช้งานหลัก รองลงมาคือโปรแกรม Safari บน Macintosh สัดส่วนร้อยละ 7.96 ในปี 2566 และ 5.48 ในปี 2567 และอุปกรณ์ Mobile ที่ใช้โปรแกรม Safari บน iOS มีผู้ใช้ในปี 2566 ร้อยละ 6.74 และ 6.31 ในปี 2567 นอกจากนี้ ยังพบการใช้งานเบราว์เซอร์และแพลตฟอร์มอื่น ๆ เช่น Edge, Android WebView, Safari (in-app) บน iOS, และ Samsung internet แต่ทั้งหมดนี้มีสัดส่วนน้อยกว่ากลุ่มหลักอย่างชัดเจน

ข้อมูลนี้สะท้อนว่า ผู้ใช้ TMED ส่วนใหญ่ใช้งานเพื่อค้นคว้าและอ้างอิงเอกสารวิชาการที่มีเนื้อหา ยาวและละเอียด เช่น บทความวิจัยและคำศัพท์เฉพาะด้าน จึงนิยมใช้งานผ่านอุปกรณ์หน้าจอขนาดใหญ่ เช่น Desktop เพื่อสะดวกในการอ่านและค้นหา แม้ผู้ใช้ Mobile จะมีสัดส่วนน้อยกว่า แต่ยังมีความสำคัญเชิง กลยุทธ์ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการเติบโต หากปรับปรุงประสบการณ์ใช้งาน (UX/UI) บน Mobile เช่น การจัดโครงสร้างเนื้อหา เมนูที่เข้าถึงง่าย และปุ่มหรือลิงก์ที่รองรับการแตะด้วยนิ้ว จะช่วยดึงดูดผู้ใช้ใหม่ และขยายฐานผู้ใช้งานในอนาคตได้มากขึ้น

1.6 ผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย (Goal achievement)

การประเมินผลการดำเนินงานของ TMED ด้านการเผยแพร่และการเข้าถึงเอกสาร พบว่าบรรลุ เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจและมีแนวโน้มเชิงบวกที่ชัดเจน (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7: ผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย

จากสถิติการเข้าถึงเอกสาร พบว่าหน้าหลักที่สำคัญคือฐานข้อมูลแพทยศาสตรศึกษาของประเทศไทยที่ตีพิมพ์ มีผู้เข้าชมสูงสุด โดยปี 2566 มีจำนวน 1,380 ครั้ง และปี 2567 จำนวน 1,054 ครั้ง รองลงมาคือ หน้า Association for Medical Education in Europe (AMEE) ซึ่งเป็นฐานข้อมูลงานวิจัยจากต่างประเทศ มีผู้เข้าชม 1,391 ครั้งในปี 2566 และ 987 ครั้งในปี 2567 ส่วนหน้าบทความด้านแพทยศาสตรศึกษามีผู้เข้าชม 639 ครั้งในปี 2566 และ 528 ครั้งในปี 2567 แม้สัดส่วนการเข้าชมในแต่ละหัวข้อหลักจะลดลงเล็กน้อย เช่น ฐานข้อมูลแพทยศาสตรศึกษาของประเทศไทยที่ตีพิมพ์ จากร้อยละ 18.83 เหลือ 14.73 และ AMEE จากร้อยละ 19.45 เหลือ 13.59 แต่จำนวนการเข้าถึงโดยรวมยังคงสูงอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงความ น่าสนใจและประโยชน์ของเนื้อหาต่อกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการค้นคว้าและใช้งานเอกสารเหล่านี้

เว็บไซต์ TMED ประสบความสำเร็จอย่างชัดเจนในด้านการเผยแพร่และการเข้าถึงเอกสารในฐานะ แหล่งข้อมูลกลางสำหรับการศึกษา ค้นคว้า และพัฒนาทางด้านแพทยศาสตรศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มเป้าหมายยังคงเข้าถึงเอกสารอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงศักยภาพของเว็บไซต์ในการเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ ความรู้ระดับประเทศ แม้สัดส่วนการเข้าชมของแต่ละหน้าอาจมีการเปลี่ยนแปลง แต่ปริมาณรวมและแนวโน้ม

การใช้งานยังคงอยู่ในระดับสูง แสดงถึงการบรรลุเป้าหมายหลักในการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลได้อย่างทั่วถึง

1.7 ข้อเสนอแนะและทิศทางการพัฒนา (Recommendations and future directions)

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบโอกาสสำคัญในการพัฒนาเว็บไซต์ TMED ทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อหา และประสบการณ์ของผู้ใช้ โดยเฉพาะประเด็นจำนวนผู้ใช้ที่ลดลง การมีส่วนร่วมที่ยังไม่สม่ำเสมอ และการเข้าถึงที่เปลี่ยนแปลงตามอุปกรณ์และช่องทางต่าง ๆ จึงควรวางแผนโครงสร้างฐานข้อมูลและระบบสำรองข้อมูลให้รองรับปริมาณการใช้งานที่เพิ่มขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับแนวโน้มพฤติกรรมผู้ใช้งานในอนาคต

2. การปรับปรุงและพัฒนาเว็บไซต์ TMED ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้งาน

การวางแผนปรับปรุงเว็บไซต์ TMED เพื่อให้ตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้ใช้งานได้ดียิ่งขึ้น ควรมุ่งพัฒนาในทิศทางที่สอดคล้องกับแนวโน้มการใช้งานที่พบจากข้อมูลจริง พร้อมทั้งวางกลยุทธ์ประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อกระตุ้นการใช้งาน ดังนี้

เริ่มจากการพัฒนาเนื้อหาบนหน้าแรกให้สอดคล้องกับกิจกรรมทางวิชาการและเนื้อหายอดนิยม เพื่อดึงดูดผู้ใช้ใหม่และกระตุ้นให้ผู้ใช้เดิมกลับมาใช้งานซ้ำ ควบคู่กับการเพิ่มการมีส่วนร่วมผ่านองค์ประกอบที่ใช้งานง่าย เช่น ปุ่มดาวนิโหลด แชร และการคัดลอกการอ้างอิงอัตโนมัติที่เห็นชัดเจน รวมถึงการเพิ่มบทสรุปก่อนอ่านฉบับเต็ม

เพื่อสนับสนุนพฤติกรรมการใช้งาน ควรออกแบบเส้นทางเชื่อมโยงเนื้อหาให้ต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่ผู้ใช้จำนวนมากเข้ามาเพียงหน้าเดียวแล้วออกทันที เช่น การแนะนำเรื่องที่เกี่ยวข้องหรือนำเสนอหมวดยอดนิยมจะช่วยขยายการใช้งานในแต่ละหน้า สำหรับช่องทางการเข้าถึง จะเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพ SEO เนื่องจาก Organic search มีสัดส่วนผู้ใช้สูงที่สุดและเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ร่วมกับการสร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษา วารสารวิชาการ และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือและการรับรู้ของเว็บไซต์ในวงกว้าง และวางกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านช่องทางการสื่อสารออนไลน์ โดยนำเสนอเนื้อหายอดนิยม บทความใหม่ หรือข้อมูลสำคัญในรูปแบบที่สั้น กระชับ และแชร์ได้ง่าย

ด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์ ควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุง UX/UI บนอุปกรณ์ Mobile ให้เหมาะสมกับผู้ใช้รุ่นใหม่ที่มีศักยภาพเติบโตหากได้รับการออกแบบให้เหมาะสม ทั้งในด้านขนาดตัวอักษร ความง่ายในการใช้งานและความเร็วในการดาวน์โหลด นอกจากนี้จะติดตั้งระบบติดตามพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์การใช้งาน เพื่อวิเคราะห์ความสนใจของผู้ใช้ได้อย่างแม่นยำ สุดท้าย การจัดทำโครงสร้างเว็บไซต์ภาษาอังกฤษพร้อมระบบเลือกภาษาจะช่วยขยายการเข้าถึงไปสู่ระดับสากล และยกระดับคุณค่าของ TMED ให้เป็นแหล่งความรู้ที่น่าเชื่อถือทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประชากรและพฤติกรรมการใช้งานเว็บไซต์ TMED เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาเว็บไซต์ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้งาน ผลการวิจัยพบว่า TMED ยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะแหล่งข้อมูลกลางด้านแพทยศาสตร์ศึกษา แม้จำนวนผู้ใช้โดยรวมจะลดลงเล็กน้อยในปลายสุด โดยมีการลดลงของผู้ใช้ซ้ำซึ่งอาจมีสาเหตุจากปัจจัยสำคัญ เช่น ความถี่ของการอัปเดตเนื้อหาที่ไม่สม่ำเสมอ การขาดระบบแจ้งเตือนเนื้อหาใหม่ และลักษณะคอนเทนต์ที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้าเชิงเฉพาะ ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้งานซ้ำบ่อยครั้ง ส่งผลให้ผู้ใช้บางส่วนไม่ได้กลับมาใช้งานอย่างต่อเนื่อง แต่คุณภาพการใช้งานกลับดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยพิจารณาจากอัตราการกลับมาใช้ซ้ำที่สูงกว่าเกณฑ์เป้าหมาย ซึ่งกำหนดไว้ที่ร้อยละ 50.00 ระดับการมีส่วนร่วมบนเว็บไซต์ที่เพิ่มขึ้น และอัตราतिकลับที่ลดลง ซึ่งสะท้อนถึงการปรับปรุงโครงสร้างและประสบการณ์ผู้ใช้ที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ใช้งานมากยิ่งขึ้น ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sakas et al. (2023, 1-18) ที่ระบุว่า เว็บไซต์ควรมีจำนวนหน้าเว็บที่กระชับและเน้นเฉพาะเนื้อหาหลักที่ตรงกับผู้ใช้เป้าหมาย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมในระยะยาว รวมถึงควรมีกลยุทธ์ด้านการสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาการรับรู้และความน่าสนใจของเว็บไซต์ไว้ แนวคิดดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้กับ TMED โดยเน้นการจัดวางเนื้อหาให้กระชับ ตรงประเด็น และเชื่อมโยงกับพฤติกรรมผู้ใช้ในแต่ละกลุ่ม พร้อมวางแผนการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อเสริมการมองเห็นและความคุ้นเคยของผู้ใช้งาน TMED อย่างต่อเนื่อง

ในด้านช่องทางการเข้าถึงเว็บไซต์ พบว่า Organic search เช่น Google ยังคงเป็นช่องทางหลักสะท้อนถึงความน่าเชื่อถือในฐานะแหล่งข้อมูลเชิงวิชาการที่ผู้ใช้ค้นหาได้ง่าย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Pancheva & Marinova (2025, 1051-1061) และ Erdmann et al. (2022, 650-662) ที่พบว่า การเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหา (SEO) ผ่านการเลือกใช้คำค้นหรือคีย์เวิร์ดที่สอดคล้องกับหัวข้อด้านการศึกษาและการวิจัย มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างการรับรู้และการเข้าถึงข้อมูลที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้ ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการยกระดับศักยภาพสู่มาตรฐานสากล โดยช่วยส่งเสริมการมองเห็นของเนื้อหา และเพิ่มการเข้าชมเว็บไซต์แบบออร์แกนิกอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อสนับสนุนการค้นหา เช่น ระบบแนะนำเนื้อหาอัตโนมัติ และระบบสรุปข้อมูล จะช่วยเพิ่มความแม่นยำในการเข้าถึงข้อมูล ลดเวลาในการค้นหา และยกระดับประสบการณ์ผู้ใช้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลมากขึ้น ถือเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับศักยภาพของ SEO ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงจากช่องทางอื่น เช่น Referral และ Social media มีแนวโน้มลดลง ชี้ให้เห็นว่าการประชาสัมพันธ์และการสร้างเครือข่ายภายนอกยังคงเป็นจุดอ่อนที่ต้องพัฒนา ดังนั้น จึงเป็นโอกาสสำคัญในการปรับกลยุทธ์การเผยแพร่และการเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นเพื่อเพิ่มฐานผู้ใช้ในอนาคต

นอกจากนี้ การวิเคราะห์เชิงภูมิศาสตร์ ยังชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม ผู้ใช้ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในประเทศไทย แต่เริ่มมีการขยายฐานผู้ใช้จากต่างประเทศ จึงเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาเว็บไซต์ให้รองรับการใช้งานในระดับนานาชาติ โดยจัดทำเนื้อหาภาษาอังกฤษและการปรับปรุง SEO เพื่อเพิ่มศักยภาพ

การเข้าถึงผู้ใช้ทั่วโลก ขณะเดียวกัน อุปกรณ์ที่ใช้กันหลักยังคงเป็นคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล แม้จะสวนทางกับแนวโน้ม Mobile-first ทั่วโลก แต่เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการใช้งานของ TMED ที่เน้นการสืบค้นข้อมูลเชิงลึก การอ่านบทความวิจัยขนาดยาว และการดาวน์โหลดไฟล์แล้ว การเข้าถึงผ่านคอมพิวเตอร์จึงเป็นไปอย่างมีเหตุผลและตอบสนองต่อพฤติกรรมเฉพาะกลุ่มของผู้ใช้ได้ดีกว่า อย่างไรก็ตาม การออกแบบเว็บไซต์ให้รองรับการใช้งานบน Mobile ก็ยังคงเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและรองรับผู้ใช้ที่อาจต้องการเข้าถึงข้อมูลเบื้องต้นอย่างรวดเร็ว แม้จะไม่ได้มุ่งเน้นการอ่านหรือดาวน์โหลดเอกสารในทันทีก็ตาม สอดคล้องกับแนวคิดของสุคนธ์ทิพย์ คำจันทร์ และ ประภาพร กุลลิมรัตน์ชัย (2565, 63-77) ที่สนับสนุนว่าการออกแบบเว็บไซต์ที่เหมาะสมกับอุปกรณ์หลากหลายประเภทสามารถเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ได้อย่างมีนัยสำคัญ หากปรับปรุงในประเด็นดังกล่าวได้ จะช่วยเพิ่มศักยภาพการเข้าถึงและรักษฐานผู้ใช้ในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

สรุป (Conclusion)

ผลการวิจัยครั้งนี้ ไม่เพียงสะท้อนพฤติกรรมและรูปแบบการใช้งานเว็บไซต์ TMED เท่านั้น แต่ยังชี้ให้เห็นถึงแนวทางเบื้องต้นในการปรับปรุงและพัฒนาที่ควรดำเนินการ เพราะถึงแม้เว็บไซต์จะเป็นที่รู้จักทั้งในระดับประเทศและนานาชาติแล้ว แต่ยังคงจำเป็นต้องปรับปรุงทั้งในด้านโครงสร้างเว็บไซต์ การออกแบบประสบการณ์ผู้ใช้งาน เนื้อหา และกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เพื่อขยายการเข้าถึงไปยังกลุ่มผู้ใช้ที่กว้างขึ้น เช่น การนำเสนอเนื้อหาโดยย่อหน้าแรก นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันการศึกษา โดยอาศัยข้อมูลจากการวิเคราะห์พื้นที่การใช้งานเพื่อพัฒนาเนื้อหาพร้อม เช่น การแชร์บทความหรือการนำเสนอผลงานร่วมกัน

ประโยชน์และคุณค่าของบทความวิจัย

งานวิจัยนี้ให้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้งานเว็บไซต์ TMED ซึ่งยังไม่เคยมีการศึกษามาก่อน ข้อมูลดังกล่าวสามารถใช้เป็นต้นแบบสำหรับการประเมินเว็บไซต์เชิงวิชาการอื่น ๆ ได้ โดยผลการวิเคราะห์ช่วยให้ผู้จัดทำเว็บไซต์ทราบแนวโน้ม จุดแข็ง และข้อจำกัดที่แท้จริง ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงโครงสร้าง การออกแบบ UX/UI และการประชาสัมพันธ์ได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย และสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา โดยสร้างฐานข้อมูลกลางที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และการพัฒนาบุคลากรด้านแพทยศาสตรศึกษาให้มีคุณภาพในระดับประเทศและนานาชาติ

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาต่อยอดไปสู่งานวิจัยในอนาคต

สำหรับแนวทางการศึกษาวิจัยต่อยอดในอนาคต ควรมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มผู้ใช้เป้าหมาย เช่น แบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ เพื่อเข้าใจมุมมอง ประสบการณ์ และความต้องการเพิ่มเติมที่อาจไม่สามารถวิเคราะห์ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว เช่น ความพึงพอใจต่อเนื้อหา ปัญหาในการใช้งาน และความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง และศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง TMED กับฐานข้อมูลนานาชาติ เช่น PubMed, Scopus และ ERIC เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการยกระดับเว็บไซต์ไทยให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล รวมถึงการสำรวจศักยภาพการนำ AI, Machine Learning

และระบบแนะนำอัตโนมัติ (Recommendation system) มาประยุกต์ใช้กับ TMED เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการค้นหาข้อมูล

เอกสารอ้างอิง (References)

- ขัตติยา แก้วสมบัติ, อิศรา ขุนพลีก, ธารัตน์ จารุทัตม์พร และ วัฒนิตา สุธาวา. (2567). ความสำคัญของงานวิจัยด้านบริการสุขภาพ. *วารสารสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเลย*, 2(2), 11-18.
<https://he03.tci-thaijo.org/index.php/JOPOLO/article/view/4586>
- ธนวัฒน์ เสริฐสุวรรณกุล. (2564). รายงานการวิจัยการศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้เว็บไซต์สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
<https://hdl.handle.net/20.500.14740/8866>
- ธารีย์นิชา ลีพิริวทิท และ ปณต กุลฉันทวิทย์. (2567). พฤติกรรมและแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพเว็บไซต์ด้านกิจการนักศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล. *วารสารวิทยาสารสนเทศและเทคโนโลยี*, 5(2), 15-30. https://so09.tci-thaijo.org/index.php/jait_ssru/article/view/3299
- มานะ สีนธวงษานนท์, ญัษฐยา บุญทองแสน และ กชกร หวังเติมกลาง. (2566). การศึกษากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs). *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 5(6), 527-544. <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/3355>
- รัชชดา ชัยสุธานนท์ และ ดวงจันทร์ ภูผาลา. (2564). การบริหารจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ ในภาวะวิกฤตโควิด-19. *วารสาร Mahidol R2R e-Journal*, 8(3), 23-33. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/mur2r/article/view/247154>
- รุสนิยา เหลือบหนู และ วริยา อินสุวรรณ์. (2568). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงภาพด้วย Power BI. *วารสารพัฒนสังคม*, 2(1), 60-64. <https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jsdrp/article/view/1173>
- สุคนธ์ทิพย์ คำจันทร์ และ ประภาพร กุลลิมรัตน์ชัย. (2565). การประยุกต์ใช้ User Interface (UI) และ User Experience (UX) ในการออกแบบแพลตฟอร์ม. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 16(2), 63-77. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/EAUHJSci/article/view/255087>
- สุจิตรา ด่วงทอง. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้งานเว็บไซต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. *วารสารการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย*. 8(2), 25-35. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jpr2r/article/view/250639>
- ประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. (2567). เรื่อง มาตรการที่เหมาะสมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยหรือสถิติตามมาตรา 24 (1) และการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือสถิติ หรือประโยชน์สาธารณะอื่นตามมาตรา 26 (5) (ง) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562, *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 141 ตอนพิเศษ 7ง, 21-27. <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/16521.pdf>

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2563, 14 สิงหาคม). แนวปฏิบัติการพิจารณาบทวน
ด้านจริยธรรมของการวิจัยในมนุษย์ พ.ศ. 2563.

https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/ethical-guideline-research-human

Agarwal, N. K. (2023). La investigación del comportamiento de la información en el siglo XXI:
el viaje hasta ahora. *Informatio*, 28(1), 100-146. <https://doi.org/10.35643/Info.28.1.5>

Benz, C., Riefle, L., & Satzger, G. (2024). User Engagement and Beyond: A Conceptual
Framework for Engagement in Information Systems Research. *Communications of the
Association for Information Systems*, 54, 331-359.

<https://doi.org/10.17705/1CAIS.05412>

Baas, J., Schotten, M., Plume, A. M., Côté, G., & Karimi, R. (2020). Scopus as a curated, high-
quality bibliometric data source for academic research in quantitative science studies.
Quantitative Science Studies, 1(1), 377-386. https://doi.org/10.1162/qss_a_00019

Erdmann, A., Arilla, R., & Ponzoa, J. M. (2022). Search engine optimization: The long-term
strategy of keyword choice. *Journal of Business Research*, 144, 650-662.

<https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2022.01.065>

Fundingsland, E. L., Fike, J., Calvano, J., Beach, J., Lai, D., & He, S. (2022). Methodological
Guidelines for Systematic Assessments of Health Care Websites Using Web Analytics:
Tutorial. *Journal of medical internet research*. 24(4), 1-7.

<https://www.jmir.org/2022/4/e28291>

Pancheva, Y., & Marinova, M. (2025). *Application of organic and paid search in audience
targeting*. In Proceedings of the 19th International Conference on Business Excellence
(PICBE), 1051-1061. <https://doi.org/10.2478/picbe-2025-0083>

Pang, PC., Munsie, M., & Chang, S. (2024). Using Google Analytics with Health Information-
Seeking Model to Evaluate the Design of Health Information Websites. *Stud Health
Technol Inform*. 25;310, 1046-1050. <https://doi.org/10.3233/SHTI231124>

Sakas, D. P., Reklitis, D. P., Giannakopoulos, N. T. & Trivellas, P. (2023). The influence of
websites user engagement on the development of digital competitive advantage and
digital brand name in logistics startups. *European Research on Management and
Business Economics*, 29(2), 100221. <https://doi.org/10.1016/j.iedeen.2023.100221>

Sayers, E. W., Beck, J., Bolton, E. E., Bourexix, D., Brister, J. R., Canese, K., Comeau, D. C., Funk,
K., Kim, S., Klimke, W., Marchler-Bauer, A., Landrum, M., Lathrop, S., Lu, Z., Madden, T.
L., Malheiro, A., Murphy, T., O’Leary, N., Phan, L., & Sherry, S. T. (2023). Database

resources of the National Center for Biotechnology Information in 2023. *Nucleic Acids Research*, 51(D1), D29–D38. <https://doi.org/10.1093/nar/gkac1032>

Tirupati, K. K., Joshi, A., Singh, S. P., Chhapola, A., Jain, S., & Gupta, A. (2023). Leveraging Power BI for Enhanced Data Visualization and Business Intelligence. *Universal Research Reports*. 10(2), 676-711. <https://doi.org/10.36676/urr.v10.i2.1375>

Enhancing 6Cs Skills through a Transnational Design Thinking Online Program in Higher Education Program among Thai and Taiwanese EFL Learners

Krittika Inta¹, Arpasri Tewata², Sumana Sorathiwa³, Tawan Watakit⁴, Supornphan Konchiab^{5*}

¹*Department of Languages and Communication,*

Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna

128 Huaykaew Road, Mueng District, Chiang Mai Province, 50300, Thailand

²*Business Management, Faculty of Business Administration and Liberal Arts,*

Rajamangala University of Technology Lanna

128 Huaykaew Road, Mueng District, Chiang Mai Province, 50300, Thailand

³*International Business Management, Faculty of Business Administration and Liberal Arts,*

Rajamangala University of Technology Lanna

128 Huaykaew Road, Mueng District, Chiang Mai Province, 50300, Thailand

⁴*Department of Social Sciences and Humanities,*

Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna

128 Huaykaew Road, Mueng District, Chiang Mai Province, 50300, Thailand

^{5*}*English for International Communication, Faculty of Business Administration and Liberal Arts,*

Rajamangala University of Technology Lanna

128 Huaykaew Road, Mueng District, Chiang Mai Province, 50300, Thailand

Received: May 26, 2025

Revised: November 27, 2025

Accepted: December 26, 2025

Abstract

The objectives of this research were to 1) analyze and compare the levels of the 6Cs skills perceived by EFL students before and after participating in the transnational design thinking online program in higher education, and 2) to examine the concordance between

* Corresponding Author

E-mail: supornphankonchiab@gmail.com

facilitators' evaluation and students' self-assessment regarding 6Cs skills following participation in the program for 10 days. Using a quantitative approach, the data were collected from 28 Thai and Taiwanese EFL learners from two universities. The research instruments were pre- and post-self-assessments, and facilitators' evaluation. The statistical analysis revealed that students' self-assessment scores before and after the program differed significantly at the 0.05 level. The average scores after the program improved in the following areas: communication skills, critical thinking and problem-solving skills, creativity and innovation skills, and conceptual understanding, respectively. However, there was no significant difference in the average scores for collaboration and intercultural communication skills before and after the program. In addition, when comparing the facilitators' evaluation with the students' post-self-assessment, both showed consistent results. The highest ratings were found in collaboration and intercultural communication skills. Meanwhile, communication, critical thinking and problem-solving, as well as creativity and innovation were rated at a high level. However, the facilitators' evaluation of conceptual understanding differed from the students' post-self-assessment. In conclusion, integrating design thinking into EFL learning can enhance learners' communication, creativity, and collaboration skills, supporting language and skill development. Moreover, implementing ongoing DT cycles and reflection in language classrooms can help cultivate future competencies that support lifelong learning.

Keywords

6Cs skills, Design Thinking, EFL learners, Transnational Higher Education, Online Learning

Introduction

The United Nations' 17 Sustainable Development Goals (SDGs) call for global cooperation to reduce poverty, improve health and education, promote equity and economic growth, and protect the environment (United Nations, 2015). Higher education institutions play a vital role in achieving these goals by integrating them into their missions, research, and teaching, a practice known as Education for the SDGs (ESDGs), which prepares learners to support sustainable development (Sustainable Development Solutions Network, 2020). In particular, it focuses on a range of cross-cutting skills and core competencies essential for all learners to effectively engage with the SDGs. These include Design Thinking (DT), systems and critical thinking, empathy, integrated problem-solving skills, creativity, interdisciplinarity skills,

and entrepreneurial mindsets. It also covers curiosity, collaborative and communication skills, and cross-cultural competence (SDSN, 2020). In addition to this, it is important for universities and higher education institutes to build global partnerships with other universities to strengthen and expand their efforts for a sustainable development. Thus, many universities have merged internationalization with the SDGs by designing co-curricular programs, engaging in collaborative research, and organizing student exchange initiatives to foster interdisciplinary collaboration to sustainability development (Lim, 2024).

English plays a crucial role in the globalization of higher education, supporting the development of internationally minded graduates (Galloway et al., 2017). Based on Kachru's (1985) Three Circles of English, Thailand is categorized within the Expanding Circle, alongside Japan, China, Taiwan and Korea. In the Thai education system, English is taught as a Foreign Language (EFL) at all academic levels, including schools, colleges, and universities. Despite this, Thai EFL learners often face limited opportunities to practice English in everyday situations. To help bridge this gap, many educational institutions have introduced student mobility programs that aim to improve real-life English communication skills, while also nurturing critical global competencies and mindsets.

Transnational education programs are among the best internationalization practices to accelerate education for SDGs. In particular, several educational institutions in Singapore have introduced and conducted these programs with other partner institutions in Asia, emphasizing DT for sustainable innovation. In Thailand, Buphate et al. (2018) reported that such programs significantly enhanced students' English communication skills, understanding of social innovation, critical thinking, and cultural awareness. Similarly, Konchiab and Gunjina (2020) found that these programs also fostered Thai students' collaboration skills throughout the DT process. Notably, English communication skills were most likely improved during the Empathize and Ideate phases, while critical thinking and problem-solving skills were developed mostly during the Prototyping phase.

The effectiveness of DT in cultivating these essential skills has encouraged its integration into EFL learning contexts. For examples, Cleminson and Cowie (2021) applied DT in a Japanese EFL classroom, while Almache-Granda et al. (2024) incorporated it into English language instruction in Ecuador. Kang (2021) used DT to foster autonomous English learning among Korean students, and Buphate and Esteban (2022) implemented DT-based activities focused on the Ideate phase for Thai EFL learners. Despite contextual and methodological

differences, the studies consistently show that DT positively impacts EFL learning by improving language skills, enhancing communication confidence, fostering critical and creative thinking, as well as increasing motivation and positive attitudes.

However, while prior research has primarily focused on the 4Cs: Communication, collaboration, critical thinking and problem-solving, and creativity and innovation, less attention has been given to DT's potential in fostering cross-cultural communication and conceptual understanding. Recent work by Swallow and Tomalin (2024) suggests that DT can enhance intercultural competence through real-world simulations that build learners' confidence in managing diverse communication contexts. Similarly, principles from the Content and Language Integrated Learning (CLIL) approach indicate that DT can support deeper conceptual understanding by linking language use with meaningful content learning. Therefore, exploring DT's impact across the broader 6Cs framework is crucial to provide a more comprehensive understanding of its pedagogical roles in preparing learners for global and interdisciplinary communication in the 21st century.

In this research context, a public university in Thailand conducted a transnational online workshop with a private university in Taiwan in 2022 and again in 2023, known as the Design Thinking x Slow Movement workshops. English was used as the medium of instruction. The workshops focused on sharing knowledge and exchanging expertise in Design Thinking and the Slow Movement approaches, while also developing essential 21st-century skills among Thai and Taiwanese EFL students. In the first 2022 workshop, Yeh and Lin (2023) found that students rated their greatest improvements in English communication, followed by critical thinking, problem-solving, and creativity. However, like many previous studies that rely solely on self-assessment, the lack of comparison with facilitators' evaluations might limit the validity of the findings. Incorporating facilitator perspectives is necessary to provide a more comprehensive understanding of the results (Guaman-Quintanilla et al., 2023). This study aimed to further explore the impact of the 2022 Design Thinking x Slow Movement online workshop by examining both student and facilitator perspectives. The investigation focused on the development of the 6Cs skills, communication, collaboration, critical thinking and problem solving, creativity and innovation, cross-cultural communication, as well as participants' understanding of key concepts.

Objectives

1. To analyze and compare the levels of the 6Cs skills perceived by EFL students before and after participating in the transnational design thinking online workshop.
2. To examine the concordance between facilitators' evaluation and students' self-assessment regarding 6cs skills development following participation in the transnational design thinking online workshop.

Review of Literature

Design Thinking characteristics and process

Today's world is rapidly evolving, often in unpredictable ways, resulting in complex and multi-dimensional challenges known as "wicked problems." Design Thinking presents an innovative approach that cultivates a wide range of skills, expertise, and perspectives; required to address such problems. Firstly, grounded in a human-centered philosophy (Withell & Haigh, 2013), DT prioritizes empathy to gain in-depth understandings of users' contexts, challenges, and needs. Also, DT promotes collaboration among diverse, multidisciplinary teams to generate and refine user-centered solutions (Brown, 2008). The integration of varied expertise contributes to a cohesive outcome. Through co-creation, users are actively involved in Ideate and problem-solving, shifting the approach from designing for users to designing with them. In addition, DT is distinguished by its iterative, non-linear, and adaptive process of Empathize, Define, Ideate, Prototype, and Test (Dam & Siang, 2020) which is well-suited for solving complex, evolving problems and enhancing solution quality through continuous refinement.

Design Thinking and learning theories

Design Thinking (DT) reflects constructivist and experiential learning theories (Withell & Haigh, 2013). It aligns with constructivist principles by promoting a learner-centered approach in which students actively engage in identifying and addressing real-world problems (Koh et al., 2015). Knowledge is meaningfully constructed through hands-on activities, active participation, and reflective practices (Guaman-Quintanilla et al., 2023). Also, DT is aligned with experiential learning by emphasizing the development of understanding through direct experience, experimentation, reflection, and transformation. This process fosters the development of higher-order thinking skills (Withell & Haigh, 2013). In addition, DT aligns closely with lifelong learning theories. Through collaborative problem solving, open-minded ideation, and repeated refinement of solutions, DT encourages growth mindset and

metacognitive awareness, enabling learners to adapt, learn from failures, and continue developing their competencies across different contexts and stages of life (Seevaratnam et al., 2023).

Design Thinking in Education

Design Thinking has been widely recognized as a pedagogical approach to reforming educational paradigms and cultivating essential future-ready competencies. Although originally rooted in design and engineering education, DT has been effectively integrated across a wide range of academic disciplines over the past several decades (Kurokawa, 2013; Razzouk & Shute, 2012). For instance, Stoev et al. (2023) implemented a DT hackathon in Bulgaria to enhance career skills among Computer Science students, leading to improvements in creative thinking, organizational ability, empathy, and teamwork. In Belgium, Guaman-Quintanilla et al. (2023) introduced DT as a mandatory course for first-year students working in multidisciplinary teams, resulting in enhanced problem-solving and creativity skills. Likewise, Indrianto et al. (2024) incorporated DT into community-based tourism education in Indonesia. Their findings indicated that DT facilitated the development of critical thinking and problem-solving abilities, stimulated creative thinking, and promoted a collaborative learning environment.

As DT continues to expand across educational contexts, its application in digital and hybrid formats has also gained increasing attention. highlights both its potential and its challenges in fostering collaborative, creative learning experiences. Vallis and Redmond (2021) showed that even within time and technical constraints, an online DT workshop for first-year business students in Australia effectively cultivated DT skills, process awareness, and mindset transformation. Similarly, Moffett et al. (2024), through a qualitative analysis of students' reflective journals, found that online DT workshops promote teamwork, leadership development, and collaborative engagement. Nonetheless, they also acknowledged challenges such as limited interpersonal connection, fear to speak up, and cultural barriers, all of which can affect student participation and group dynamics in virtual settings. To address these limitations, Minet et al. (2024) proposed a hybrid DT model, based on interviews with 41 DT experts. Their findings suggested that face-to-face settings better support divergent thinking and interaction in Empathize, Ideation, and Prototype phases. In contrast, virtual platforms are more effective for tasks requiring convergent thinking and analysis, particularly in the Define and Prototype phases. Together, these studies indicate that while DT can be

flexibly adapted to various formats, careful consideration of delivery mode is essential to optimize learning outcomes across diverse groups of students.

Design Thinking in Language Education

Design Thinking has been increasingly implemented across various academic disciplines, demonstrating positive effects on learners' communication skills and other essential competencies. However, its direct application in language education remains limited. Existing studies highlight promising but varied outcomes. Cleminson and Cowie (2021) found that DT enhanced collaboration, creativity, and communicative confidence among Japanese EFL learners, while Almache-Granda et al. (2024) reported improvements in vocabulary, writing, and speaking confidence in Ecuador. Kang's (2021) study in Korea showed that DT supported autonomous learning and motivation, despite minimal measurable gains in speaking proficiency. In Thailand, DT-based activities in the Ideate phase improved learners' speaking skills, critical thinking, and attitudes toward language learning (Buphate & Esteban, 2022). These findings suggest that DT can serve not only as a language learning tool but also as a means to enhance a broad range of future-ready competencies in EFL learners. Nonetheless, research remains sparse, particularly in online and transnational contexts where differences in proficiency, cultural diversity, and reduced face-to-face interaction may affect the effectiveness of DT practices.

Design Thinking and the 6Cs Skills

The 6Cs skills, including communication, critical thinking and problem solving, creativity and innovation, collaboration, cross-cultural communication, and conceptual understanding, are essential competencies for success in modern education and work environments. The first four, known as learning and innovation skills (P21, 2019), are closely aligned with the DT process (Jones, 2024). Communication involves expressing ideas clearly and actively listening to others. In DT, communication is a key of team discussions, feedback exchanges, and presentations. Critical thinking and problem solving, including data analysis, idea selection, and informed decisions making, are fostered through problem identification and iterative test. Creativity and innovation cover generating ideas and taking risks to propose solutions. These skills are central to the ideation and prototyping phases of DT. Collaboration involves working respectfully and productively in teams, a core feature of DT, where interdisciplinary cooperation and shared responsibility drive solution development. In addition, cross-cultural communication is increasingly vital in globalized and transnational learning contexts. Design

Thinking projects often require learners from diverse backgrounds to co-construct meaning and navigate intercultural dynamics, fostering empathy and global competence. As Swallow and Tomalin (2024) noted, the DT framework allows learners to develop linguistic and intercultural skills through real-world simulations, boosting their confidence and motivation in challenging intercultural communication contexts. Lastly, conceptual understanding involves grasping underlying principles and transferring knowledge across contexts. Design Thinking supports this through experiential learning, connecting abstract ideas with real-world applications. Together, the 6Cs skills position DT as a powerful framework for cultivating well-rounded, future-ready learners.

Research Methodology

This research adopted a quantitative methodology, aiming to evaluate the 6Cs skill levels of Thai and Taiwanese students by using facilitators' evaluation and students' pre and post self-assessment questionnaires for measuring development of 6Cs skills. Figure 1 presents the conceptual framework of the study, including students' pre-self-assessment prior to participating in the Design Thinking x Slow Movement program. Following the 10-day program, students' post-self-assessment and facilitators' evaluation were examined to assess the development of the 6Cs skills, essential for lifelong learning.

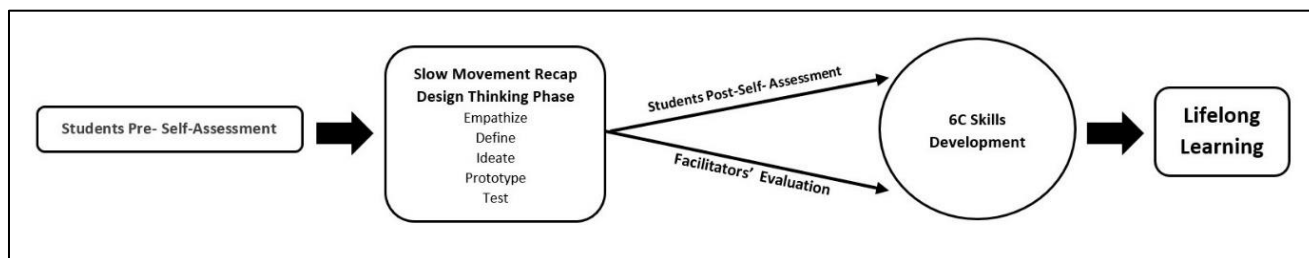

Figure 1: Conceptual Framework

Participants

Participants were purposively selected based on their involvement in the 2023 DTxSlow Movement Workshop. Purposive sampling was employed to ensure the inclusion of individuals whose backgrounds and experiences were directly relevant to the study, thereby enhancing data validity and supporting credible conclusions (Memon et al., 2025). Two groups participated: students and facilitators.

The student group consisted of 28 Thai and Taiwanese undergraduates from diverse majors and academic levels. The Thai students ($n = 14$) majored in International Business

Management, Business English, English for International Communication, Tourism, Interior Architecture, and Business Information Systems. The Taiwanese students ($n = 14$) majored in International Business, Life and Death Studies, Ethnomusicology, Computer Science and Information Engineering, Visual Arts and Design, Finance, Natural Biotechnology, and Information Management. Their English proficiency ranged from A2 to C1 on the CEFR scale, assessed using the EF SET online test (EF SET, n.d.). All students completed a self-assessment questionnaire before and after the workshop.

The facilitator group included 10 members. Five were certified DT facilitators from Thailand with expertise in Engineering, Business Management, Law, and Language and Communication. The remaining five were lecturers from Taiwan with backgrounds in Natural Biotechnology, Tourism Management, and Sociology. All facilitators had experience with the Slow Movement and had previously served as principal investigators in University Social Responsibility (USR) projects. They guided students through the DT process and SLMM concepts, ensured alignment within teams, and provided continuous feedback. Facilitators were organized into five groups, each supporting student projects that engaged local communities. Three projects in Mae Wang, Chiang Mai focused on waste management, local product marketing, and elderly well-being, while two projects in Dalin, Chiayi addressed slow food and tree frog conservation. Facilitators completed the evaluation at the end of the workshop.

Research Instruments

The instruments used for this research included: (1) pre- and post- workshop self-assessment completed by students to measure the development of the 6Cs skills, and (2) a facilitators' evaluation questionnaire designed to evaluate students' 6Cs skills performance after the workshop. They were adopted and adapted from Konchiab and Gunjina (2020) and Yeh and Lin (2023). Each item asks for five levels of agreement: the most likely agree (5), more likely agree (4), likely agree (3), less likely agree (2), and the least likely agree (1). Content validity was ensured through the Index of Item-Objective Congruence (IOC), reviewed by three experts in teaching and DT. The questionnaires were piloted with five teachers and 10 students to assess its clarity and the respondents' comprehension. They demonstrated high reliability, with a Cronbach's alpha coefficient of 0.964 and 0.970, respectively.

The first attribute was communication skills (C1) consisting of 10 items: English conversation confidence (C1a), willingness to take speaking risks (C1b), use of gestures in

communication (C1c), English writing practice (C1d), message translation ability (C1e), English reading and searching skills (C1f), English Q&A skills (C1g), English listening comprehension (C1h), project presentation in English (C1i), communication negotiation skills (C1j). Secondly, critical thinking and problem-solving skills (C2) involve five items: Idea support reasoning (C2a), systematic thinking (C2b), problem-solving suggestions (C2c), solving unexpected problems (C2d), informed decision-making (C2e). Thirdly, creativity and innovation skills (C3) comprise of five items: Team brainstorming (C3a), idea creation and sharing (C3b), out-of-the-box thinking (C3c), idea development (C3d), openness to new ideas (C3e). Next, collaboration skills (C4) are made up of five items: Teamwork skills (C4a), respect for others' ideas (C4b), shared responsibilities (C4c), team leadership (C4d), team member reliability (C4e). Fifthly, cross-cultural communication skills (C5) include five items: Openness to new cultures (C5a), cultural sharing (C5b), culture comparison (C5c), cross-cultural interaction (C5d), building mutual understanding (C5e). Lastly, conceptual understanding (C6) entails of six items: Slow movement understanding (C6a), slow movement exemplification (C6b), applying slow movement (C6c), DT understanding (C6d), DT process (C6e), and applying DT (C6f).

Data Collection

After receiving ethical approval (RMUTL-IRB 127/2023), all participants provided informed consent confirming their understanding of the research's objectives, procedures, and their rights and roles. Data were collected between November and December 2023 during a transnational online DT workshop. Table 1 outlines the 10-day weekend-based program, supplemented by two weekday site visits and user interviews. Teaching materials included instructional videos, an e-handbook, and task sheets. Google Meet served as the primary platform for synchronous communication, using breakout rooms for group discussions, role assignment, and solution development. Its live discussion and instant feedback kept participants engaged. Miro supported collaborative tasks such as POEMS analysis, interview planning, insight generation, data clustering, persona creation, and ideation through sticky notes and visual mapping. Canva was employed for final presentations.

Table 1 10-Day Transnational Design Thinking Online Program Activities

Stages	Learning outcomes	DT x SLM Activities
Day1: Introduction	- Understand the program's goals and scopes. - Understand the principles of the Slow Movement.	- Orientation - Summary of the local community's context - Lectures: Modern Society and Slow Movement, Slow Travel in Taiwan, Food Diversity in Taiwan and Thailand, Slow Food Movement in Taiwan
Day 2: Empathize	- Understand DT process - Apply empathy tools to gather user insights.	- DT process Recap - Observation framework - Interview techniques
Day 3-4: Empathize	Collaborate in real-world settings to explore local community contexts in Taiwan and Thailand.	- Activities in the local sites (2 sites in Taiwan, 3 sites in Thailand) - Conducting interview with locals. - Online group discussion
Day 5: Define	Define users' problems and needs based on data analysis.	- Data Clustering - Insight mining - User Persona design
Day 6: Ideate	Generate and select innovative ideas to address community challenges based on SDGs.	- SLM to SDGs positioning - Brainstorming ideas and selecting the best Ideas - Creating the raw concept
Day 7: Prototype	Design prototypes from concepts through visual or physical representation.	- Interpreting selected ideas into tangible models - Draft initial prototypes
Day 8: Test	Communicate their design journey and receive constructive feedback from users.	Get user feedback (Co-creation)
Day 9: Test	Analyze and integrate user feedback to iteratively improve their prototypes.	Refine prototypes based on user feedback
Day 10: Presentation	Demonstrate understanding of DT process and SLM concept.	Present projects and get feedback from facilitators

Table 1 10-Day Transnational Design Thinking Online Program Activities (Continue)

Stages	Learning outcomes	DT x SLM Activities
	● Reflect on learning process and outcomes.	

The program began on Day 1 with an introduction to the DT framework, the local community context, and the Slow Movement. The Empathize stage (Days 2–4) involved learning and applying observation and interview techniques during fieldwork in Taiwan and Thailand, followed by reflective online discussions. On Day 5, during the Define stage, students synthesized field data, clustered insights, formulated needs statements, and developed user personas. Day 6 focused on the Ideate stage, where students brainstormed, selected, and refined ideas into preliminary concepts, which were then developed into prototypes on Day 7. The Test stage (Days 8–9) involved user engagement and co-creation to collect feedback and iterate on the prototypes. The workshop concluded on Day 10 with final project presentations and facilitator feedback to support deeper learning and reflection.

Data Analysis

1. The facilitators' evaluation and students' self-assessment data were analyzed using mean and standard deviation. The skill levels were categorized as follows:

Table 2 Ranges and Description of Levels for Skill Development

Ranges	Levels of students' skills evaluated by facilitators	Levels of students' skills
4.21–5.00	Very high	Very high
3.41–4.20	Above Average	Above Average
2.61–3.40	Average	Average
1.81–2.60	Below Average	Below Average
1.00–1.80	Very Low	Very Low

2. Additionally, a paired samples t-test was conducted to compare the levels of 6Cs skills before and after the program, identifying significant differences in skill development.

Research Results

1. Research results from students' pre- and post- self-assessment comparison

The results, as shown in Table 3, indicate statistically significant improvements ($p < 0.05$) in four out of the six skills: Communication skills (C1), critical thinking and problem-solving (C2), creativity and innovation (C3), and conceptual understanding (C6). Particularly, there was a notable increase in means scores of communication skills from 3.51 to 4.16. Similarly, critical thinking and problem-solving skills improved from 3.47 to 4.02, and creativity and innovation from 3.83 to 4.21; both with significant t-values.

In contrast, there was no statistically significant difference ($p > 0.05$) between collaboration skills (C4) and cross-cultural communication skills (C5). The former slightly improved from 4.14 to 4.29, and the later increased from 4.44 to 4.51. This means that while most skills improved from the activity, both collaboration and cross-cultural communication might need additional initiative and pedagogical tools to improve the progress.

Table 3 The Results from Students' Pre- and Post- Self-Assessments

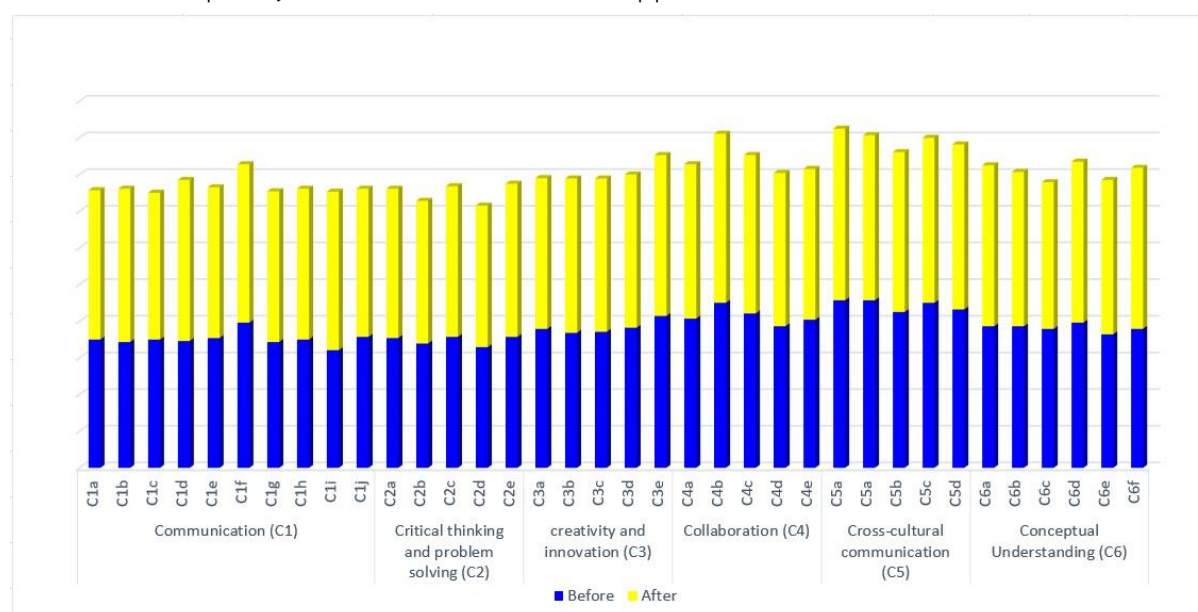
6Cs Skills	Self-Assessment	Means	S.D.	t	P-value
C1: Communication skills	Pre	3.51	0.662	-4.30	<0.05
	Post	4.16	0.491		
C2: Critical thinking and problem-solving skills	Pre	3.47	0.667	-3.31	<0.05
	Post	4.02	0.605		
C3: Creativity and innovation skills	Pre	3.83	0.643	-2.78	<0.05
	Post	4.21	0.625		
C4: Collaboration skills	Pre	4.14	0.746	-.96	>0.05
	Post	4.29	0.548		
C5: Cross-cultural communication skills	Pre	4.44	0.580	-.47	>0.05
	Post	4.51	0.585		
C6: Conceptual understanding	Pre	3.82	0.539	-3.02	<0.05
	Post	4.27	0.578		

Table 4 indicates a statistically significant increase in students' perceived 6Cs skill levels after the workshop. The negative t-value reflects the direction of change (Post > Pre), and the p-value < 0.05 confirms that this improvement is significant at the 95% confidence level.

Table 4 Paired Samples Comparison of 6Cs Skills Before and After a Workshop

6Cs Skills	Self-Assessment	Means	S.D.	t	P-value
Paired t-test	Pre	3.87	0.535	-3.004	<0.05
	Post	4.24	0.497		

Furthermore, changes in each attribute group (C1 to C6) are illustrated in Figure 1. All attributes under communication skills (C1) are highly improved, particularly English writing practice (C1d), project presentation in English (C1i), and willingness to take speaking risks (C1b). Similarly, the most highly developed critical thinking and problem-solving skills (C2) included informed decision-making (C2e) and solving unexpected problems (C2d). In terms of creativity and innovation skills (C3), idea creation and sharing (C3b), and openness to new ideas (C3e) stood out with stronger improvements, indicating enhanced confidence in creative skills. Regarding conceptual understanding, students showed clear improvements, especially in understanding Slow Movement (C6a) and Design Thinking (C6d). On the other hand, collaboration skills (C4), particularly in aspects like team member reliability (C4e) and shared responsibilities (C4c) showed only slight changes in average scores, which were not statistically significant. A similar pattern was observed in cross-cultural communication skills (C5), specifically in cross-cultural interaction (C5d) and cultural sharing (C5b). It indicates that DT-based learning effectively builds cognitive and creative abilities, but its influence on collaboration and cross-cultural communication is more limited and may require more sustained or explicitly structured instructional support.

Figure 1: Comparison of Students' Pre- and Post- Self-Assessments of 6Cs Skills

2. Research results from facilitators' evaluation questionnaire for assessing students' 6Cs skills after workshop

The findings show facilitators rated all six skills at above average and very high levels, with mean scores ranging from 3.95 to 4.36. Among these, cross-cultural communication skills (C5) received the highest average score ($M = 4.36$, $S.D. = 0.505$). This was followed by collaboration skills (C4) with a mean of 4.30, also rated very high. Creativity and innovation skills (C3) ($M = 4.19$), critical thinking and problem-solving (C2) ($M = 4.00$), and communication skills (C1) ($M = 3.99$) were all classified as an above average, ranked third, fourth, and fifth, respectively. Concept understanding (C6) had the lowest mean score ($M = 3.95$), but was still considered above average, ranking sixth.

Table 5 The Mean and Standard Deviation of Facilitators' Post-Workshop Assessment on Students' 6Cs Skills.

6Cs Skills	Facilitators' Assessment			Students' Post- Self-Assessment		
	Means	S.D.	Levels of students' skills	Means	S.D.	Levels of students' skills
C1: Communication skills	3.99	0.579	Above Average	4.16	0.491	Above Average
C2: Critical Thinking and Problem-Solving skills	4.00	0.525	Above Average	4.02	0.605	Above Average
C3: Creativity and Innovation skills	4.19	0.496	Above Average	4.21	0.625	Very high
C4: Collaboration skills	4.30	0.661	Very high	4.29	0.548	Very high
C5: Cross-cultural Communication skills	4.36	0.505	Very high	4.51	0.585	Very high
C6: Conceptual Understanding	3.95	0.519	Above Average	4.27 m	0.578	Very high

According to Table 5, both facilitators and students agreed that collaboration skills and cross-cultural communication skills were ranked at a very high level. Collaboration skills (C4) were rated at a very high level, particularly in teamwork (C4a), respect for others' ideas (C4b), and shared responsibilities (C4c). Similarly, there was strong agreement regarding the high levels of all attributes in cross-cultural communication skills (C5), including openness to new cultures (C5a), cultural sharing (C5b), and cross-cultural interaction (C5d). In addition, both groups assessed communication skills and critical thinking and problem-solving skills as above

average. These skills included English conversation confidence (C1a), the use of gestures in communication (C1c), and communication negotiation skills (C1j) as well as problem-solving suggestions (C2c), solving unexpected problems (C2d), and informed decision-making (C2e).

A slight difference was observed in the rating of creativity and innovation skills (C3), with facilitators rating them at above average ($M = 4.19$), while students perceived these skills at a very high level ($M = 4.21$), particularly in idea creation and sharing (C3b). However, a more noticeable difference emerged in the rating conceptual understanding (C6). Students rated such skill at a very high level, including slow movement understanding (C6a), slow movement examples (C6b), and applying slow movement (C6c). The comparatively lower ratings for conceptual understanding (C6), particularly from facilitators, point to challenges in achieving deep conceptual transfer in an online format, especially when students engage with unfamiliar concepts such as the Slow Movement.

Discussion

1. The first objective was to compare the levels of the 6Cs skills perceived by EFL students before and after participating in the transnational design thinking online workshop in 2023. According to students' self-assessment, there was a significant improvement in the 6Cs skill levels. Communication, in particular, were the most highly increased skills, mainly those of writing, oral presentation, and the willingness to take risks in speaking. Since the workshop was a transnational program, English served as the primary medium of instruction, and students were required to document interview data, develop Persona profiles, propose solution ideas, and prepare materials for presentations. Each group presented their Persona during the Empathize phase, their design concept during the Ideate phase, the revised prototype, and the overall DT process to the class. In addition, students were encouraged to share and exchange ideas within their teams, fostering a willingness to take communicative risks. This aligns with many previous studies (e.g., Almache-Granda et al., 2023; Cleminson & Cowie, 2021) who argue that DT activities enhance English language skills. Similar to communication skills, students also reported significant improvement in their critical thinking and problem-solving abilities. According to Buphate and Esteban (2022), DT activities, including ideation discussions, brainstorming, and idea selection using 2x2 matrices and weighing scale rubrics, can effectively promote critical thinking. Furthermore, Guaman-Quintanilla et al. (2023)

notes that observation and interviews to gain empathy and define problems contribute to the development of problem-solving skills.

Although no significant improvement was found in collaboration and cross-cultural communication skills, students and facilitators consistently rated both at very high levels. The consistently high ratings in cross-cultural communication may reflect the students' pre-existing motivation and positive attitudes toward international interaction, which are known to enhance perceived communicative competence in EFL contexts (Dörnyei & Csizér, 2002). Likewise, the strong collaboration ratings may be influenced by the collectivist cultural orientations of Taiwanese and Thai students, who typically value group harmony, cooperative work, and interdependence (Oyserman et al., 2020). However, the online workshop format likely limited opportunities for deeper interaction and team-based engagement. As noted by Moffett et al. (2024), virtual DT environments can hinder personal connection and reduce learners' confidence in speaking up, which may constrain genuine collaborative processes despite participants' culturally grounded predispositions toward teamwork.

2. The second objective was to examine the concordance between facilitators' evaluation and students' self-assessment regarding the 6Cs skills after participating in the transnational design thinking online workshop. The findings indicated common perceptions regarding communication, as well as critical thinking and problem-solving skills, which were rated as slightly above average. Both groups noted moderate proficiency in sub-skills such as conversational confidence, use of gestures, and negotiation, suggesting uneven performance likely linked to the students' varied English proficiency levels (A2–C1). As Sándorová et al. (2020) noted, students with lower English proficiency often perceive communicative tasks in DT as demanding and time-intensive, affecting their self-confidence and participation. These findings highlight the importance of implementing English preparatory courses and tailored learning resources to accommodate linguistic diversity. Also, both facilitators and students rated critical thinking and problem-solving skills as above average, indicating room for deeper cognitive engagement. Instructional design should therefore integrate strategies such as divergent and convergent thinking, synthetic and abductive reasoning, reflection, and visualization (Withell & Haigh, 2013), which are foundational not only for DT but also for lifelong learning. Strengthening these skills supports the development of adaptive, self-directed learners capable of navigating complex and uncertain professional environments, an essential component of lifelong learning and social innovation.

Despite areas of agreement, facilitators' post-workshop evaluations tended to be slightly lower than students' self-ratings. In particular, students showed limited understanding of the Slow Movement concept, likely due to unfamiliarity with the topic. Although DT promotes experiential knowledge construction (Guaman-Quintanilla et al., 2023), the fully online format may have constrained real-world engagement with local communities and concrete Slow Movement practices. Cultural factors also play a role: in collectivist contexts, students may overestimate performance to maintain group harmony or present themselves positively, contributing to inflated self-assessments. A hybrid workshop model may therefore offer a more effective balance, enabling deeper conceptual understanding alongside richer interpersonal interaction. As Minet et al. (2024) suggest, hybrid DT formats can better support both divergent and convergent thinking, facilitate sustained collaboration, and foster the co-construction of practical knowledge, conditions essential for cultivating the 6Cs, social innovation competence, and long-term lifelong learning orientations.

Conclusion and Implication

This study presents a critical and innovative approach to EFL learning through the integration of DT. The findings indicate that DT can support the development of the 6Cs skills among EFL learners, particularly in communication, critical thinking and problem-solving, creativity and innovation, and conceptual understanding. The transnational nature of the workshop also highlighted the shared collectivist values of Thai and Taiwanese students, fostering collaboration and cross-cultural awareness that enriched their learning experience. Throughout the DT process, students were able to use and develop English language skills in meaningful, real-world contexts while engaging in interdisciplinary and cross-cultural collaboration. These interactions allowed students to co-construct knowledge and creatively address complex challenges, positioning DT as a valuable framework for promoting authentic and purposeful language use.

Importantly, the outcomes of this study also align with the aims of SDGs and ESDGs. By cultivating competencies such as empathy, collaboration, critical and systems thinking, and intercultural communication, the DTxSlow Movement workshop contributed to the broader set of skills identified by the SDSN (2020) as essential for advancing sustainable development. Moreover, the cross-border partnership between Thai and Taiwanese universities reflects SDG 17's emphasis on strengthening global collaboration in higher education. As such, DT-based

transnational programs represent a promising pedagogical model for preparing learners to engage with sustainability challenges through creativity, social innovation, and globally minded communication.

Limitations and Recommendation

This study has a few limitations. Firstly, the very high pre-assessment scores for collaboration and cross-cultural communication suggest a ceiling effect that may have restricted the detection of post-workshop improvement. Future research should employ more sensitive measurement tools or pre-screening procedures to better capture small gains in high-proficiency skills. Second, the reliance on quantitative data limits understanding of how specific skills developed through the DT process. Incorporating qualitative methods such as reflections, interviews, or analysis of project artifacts would offer deeper insight into the mechanisms of skill growth, including how testing activities support critical thinking or how group presentations enhance communicative confidence. To strengthen the application of DT in EFL education, ongoing DT cycles, English preparation support, and structured reflection are recommended. Future studies should also explore additional competencies, such as digital literacy, intercultural awareness, and growth mindset, to better understand DT's role in fostering transferable skills for lifelong learning.

References

- Almache-Granda, G., Aguilar-Parra, J., Ramírez-Romero, E., & Coello-Vásquez, V. (2024). Design Thinking to Facilitate the Development of TEFL Students' Competencies. *Polo del Conocimiento*, 9(12), 1345-1361.
<https://polodelconocimiento.com/ojs/index.php/es/article/view/8545>
- Brown, T. (2008). Design Thinking. *Harvard Business Review*, 86(6), 84-92,141.
https://www.researchgate.net/publication/5248069_Design_Thinking
- Buphate, T. & Esteban, R. H. (2022). Using ideation discussion activities in Design Thinking to develop EFL students' speaking and critical thinking abilities. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 15(1), 682-708.
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/LEARN/article/view/256743>
- Buphate, T., Inta, K., & Esteban, R. (2018). A CLIL Approach in Thailand University Setting: Teaching Design Thinking Through English. In *Proceedings of The International*

- Conference on English Language Studies 2018*, (pp.58-72). Suranaree University of Technology, Nakhon Ratchasima, Thailand. http://soctech.sut.ac.th/fl/newfl/wp-content/uploads/2019/09/Proceeding_ICELS-2018.pdf
- Cleminson, T. & Cowie, N. (2021). Using design thinking as an approach to creative and communicative and communicative engagement in the English as a Foreign Language (EFL) classroom. *Journal of University Teaching & Learning Practice*, 18(4). 1-22. <https://doi.org/10.53761/1.18.4.7>
- Dam, R. F., & Siang, T. Y. (2020). *5 stages in the design thinking process*. Interaction Design Foundation. <https://www.interaction-design.org/literature/article/5-stages-in-the-design-thinking-process>
- Dörnyei, Z., & Csizér, K. (2002). Some dynamics of language attitudes and motivation: Results of a longitudinal nationwide survey. *Applied Linguistics*, 23(4), 421–462. <https://doi.org/10.1093/applin/23.4.421>
- EF SET. (n.d.). *The leading English test for free online certification*. <https://www.efset.org>
- Galloway, N., Kriukow, J. & Numajiri, T. (2017). *Internationalisation, higher education and the growing demand for English: An investigation into the English medium of instruction (EMI) movement in China and Japan* [Report]. British Council ELTRA Papers. <https://www.researchgate.net/publication/320183212>
- Guaman-Quintanilla, S., Everaert, P., Chiluiza, K., & Valcke, M. (2023). Impact of design thinking in higher education: A multi-actor perspective on problem solving and creativity. *International Journal of Technology and Design Education*, 33(3), 217–240. <https://doi.org/10.1007/s10798-021-09724-z>
- Indrianto, A. T. L., Oktavio, A., Azmi, A., Abdullah, A., Isa, N. M., Adityaji, R., & Subadi, L. C. (2024). Exploration of the teaching and learning model using the design thinking method in developing community-based tourism. *Revista De Gestão – RGSA*, 18(1), Article e04740. <https://doi.org/10.24857/rgsa.v18n1-061>
- Jones, P. A. (2024). Design Thinking in Action: Fostering 21st-Century Skills Alongside Subject Specific Knowledge at Key Stage 3 in D&T. *Design and Technology Education*, 29(2), 219-247. <https://doi.org/10.24377/DTEIJ.article2425>
- Kachru, B.B. (1985) *English in the World: Teaching are the language and literatures* (pp. 11-30). Cambridge University Press, Cambridge.

- Kang, N. (2021). Design-thinking framed EFL autonomous learning through interactive e-journaling. *STEM Journal*, 22(1), 91-117. <https://doi.org/10.16875/stem.2021.22.1.91>
- Koh, J. H. L., Chai, C. S., Wong, B., & Hong, H. Y. (2015). *Design thinking for education: Conceptions and applications in teaching and learning*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-981-287-444-3>
- Konchiab, S., & Gunjina, M. (2020). Self -assessments on Learning and Innovation Skills of Thai Students Participating in Design Thinking for Social Innovation Activities. *Journals for Community Development and Life Quality*, 8(2), 327-338. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JCDLQ/article/view/244740>
- Kurokawa, T. (2013). Design thinking education at universities and graduate schools. *Science & Technology Trends Quarterly Review*, 46, 50– 62. https://www.nistep.go.jp/en/wp-content/uploads/Science-Technology-Trends-Quarterly-Review-No.4_6_%EF%BC%8Dreport4.pdf
- Lim, M. A. (2024). Internationalisation and the sustainable development goals (SDGs) in higher education: The promise of internationalism and the danger of positionalism. *Journal of Higher Education Policy and Leadership Studies*, 5(2), 22-34. <https://dx.doi.org/10.61186/johepal.5.2.22>
- Memon, M. A., Thurasamy, R., Ting, H., & Cheah, J. (2025). Purposive sampling: A review and guidelines for quantitative research. *Journal of Applied Structural Equation Modeling*, 9(1), 1-23. [https://doi.org/10.47263/JASEM.9\(1\)01](https://doi.org/10.47263/JASEM.9(1)01)
- Minet, A., Wentzel, D., Raff, S. & Garbas, J. (2024). Design Thinking in physical and virtual environments: Conceptual foundations, qualitative analysis, and practical implications. *Technological Forecasting and Social Change*, 207, 10-4. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2024.123596>
- Moffett, J., Little, R., Illing, J., Carvalho Filho, M., & Bok, H. (2024). Establishing psychological safety in online design-thinking education: a qualitative study. *Learning Environments Research*, 27, 179-197. <https://doi.org/10.1007/s10984-023-09474-w>
- Oyserman, D., Coon, H. M., & Kemmelmeier, M. (2002). Rethinking Individualism and Collectivism: Evaluation of Theoretical Assumptions and Meta-Analyses. *Psychological Bulletin*, 128(1), 3–72. <https://doi.org/10.1037//0033-2909.128.1.3>

- Partnership for 21st Century Learning (P21). (2019). *Framework for 21st Century Learning Definitions*. Battelle for Kids.
http://static.battelleforkids.org/documents/p21/P21_Framework_DefinitionsBFK.pdf
- Razzouk, R., & Shute, V. (2012). What Is Design Thinking and Why Is It Important? *Review of Educational Research*, 82(3). <https://doi.org/10.3102/0034654312457429>
- Sándorová, S., Repánová, T., Palenčíková, Z., & Beták, N. (2020). Design thinking - A revolutionary new approach in tourism education? *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 26, 100238, <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2019.100238>
- Seevaratnam, V., Gannaway, D., & Lodge, J. (2023). Design thinking-learning and lifelong learning for employability in the 21st century. *The Journal of Teaching and Learning for Graduate Employability*, 14(1), 167–186.
<https://doi.org/10.21153/jtlge2023vol14no1art1631>
- Sustainable Development Solutions Network (2020). *Accelerating Education for the SDGs in Universities: A guide for universities, colleges, and tertiary and higher education institutions*. New York: Sustainable Development Solutions Network (SDSN).
- Stoev, P., Stoeva, M., & Shotlekov, I. (2023). Building Career Skills in Computer Science Students through Design Thinking Hackathons. In M. Shelley, O. T. Ozturk, & M. L. Ciddi, *Proceedings of ICEMST 2023 International Conference on Education in Mathematics, Science and Technology* (pp. 304-317), Cappadocia, Turkiye. ISTES Organization.
- Swallow, D., & Tomalin, B. (2024). Design thinking in education: A paradigm shift in language learning. *Training, Language and Culture*, 8(4), 86-94. <https://doi.org/10.22363/2521-442X-2024-8-4-86-94>
- United Nations (2015). *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. Resolution Adopted by the General Assembly on 25 September 2015, 42809, 1-13. <https://docs.un.org/en/A/RES/70/1>
- Vallis, C., & Redmond, P. (2021). Introducing design thinking online to large business education courses for twenty-first century learning. *Journal of University Teaching & Learning Practice*, 18(6), 213-234. <https://doi.org/10.53761/1.18.6.14>
- Withell, A., & Haigh, N. (2013). Developing design thinking expertise in higher education. In Reitan, J.B., Lloyd, P., Bohemia, E., Nielsen, L.M., Digranes, I., & Lutnæs, E. (Eds.), *DRS Cumulus: Design Learning for Tomorrow: 2nd International Conference for Design*

Education Researchers (pp.1-13). Oslo, Norway.

<https://doi.org/10.21606/learnxdesign.2013.160>

Yeh, Y. C. & L, J. H. (2023). The Impact of Innovative Learning of University Students Participating in Interactive Online Design Thinking Workshop: A Case Study in One University at Sothern Taiwan. *General Education and Transdisciplinary Research*, 28, 40-64. <https://libap.nhu.edu.tw/citesys/jnPaperDetail.aspx?plD=11510>

การพัฒนาแบบทดสอบมาตรฐานความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ.2562

ด้านการนำไปใช้ สำหรับผู้เตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพครู

The Development of a Standardized Knowledge Test Based on the 2019 Professional Teaching Standards in the Area of Application for Pre-Service Teachers Preparing for the Teaching License Examination

วัลลภา พรหมท้าว^{1*}, สาโรช สอาดเอี่ยม¹, อังษณิภรณ์ ศรีคำสุข², พิมพ์ทอง สังกุทธิพงษ์¹
 วิชากร ลังกาฟ้า¹, กรวี นันทชาติ¹, ณัฐกุล รุณผาบ¹, มานิตย์ พุทธโยธา¹
 ประดิษฐ์ อินทร์บุรี¹ และ เสน่ห์ กรแก้ว¹

Wanlapa Promtow^{1*}, Saroj Saardiyum², Angsaneepon Srikhamsuk³, Pimthong Sungsutthipong⁴,
 Wichakorn Lungkafha⁵, Kronrawee Nanchad⁶, Nuttakul Roonnaphab⁷, Manit Puttayota⁸,
 Pradit Inburi⁹ and Sanae Kornkaew¹⁰

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

120 ถนน มหิดล ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50100 ประเทศไทย

¹Faculty of Education, The Far Eastern University

120 Mahidol Rd., Suthep Subdistrict, Mueang District, Chiang Mai Province, 50100, Thailand

²สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

119 ถนน ลำปาง-แม่ทะ ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100 ประเทศไทย

²Bachelor of Education Program in Elementary, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

119 Lampang – MaeTha Rd., Chompoo Subdistrict, Mueang District, Lampang Province,

52100, Thailand

รับบทความ: 28 สิงหาคม 2568 ปรับปรุงบทความ: 29 พฤศจิกายน 2568 ตอปรับตีพิมพ์บทความ: 29 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบทดสอบมาตรฐานความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2562 ด้านการนำไปใช้ สำหรับผู้เตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพครู มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบทดสอบมาตรฐานความรู้ตาม

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

อีเมล: wanlapa@feu.ac.th

มาตรฐานวิชาชีพครู ด้านการนำไปใช้ สำหรับผู้เตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพครูโดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล จำนวน 3 คน 2) นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ ที่เตรียมเข้ารับการทดสอบมาตรฐานความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู ตามมาตรฐานวิชาชีพครูสภานิติบัญญัติ จำนวน 210 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบทดสอบมาตรฐานความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู ด้านการนำไปใช้ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบปรนัย เลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 1 ฉบับ จำนวน 74 ข้อ สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง ค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ แบบคุเดอร์-ริชาร์ดสัน (KR-20) วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel ผลการวิจัยพบว่า แบบทดสอบความรู้และประสบการณ์วิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพครู ด้านการนำไปใช้ สำหรับผู้เตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพครู มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.67 – 1.00 ค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.25 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.20 – 0.45 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ เท่ากับ 0.84

คำสำคัญ

แบบทดสอบมาตรฐานความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการนำไปใช้, เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูสภา

Received: August 28, 2025

Revised: November 29, 2025

Accepted: December 29, 2025

Abstract

The objective of this research was to develop a standardized test of professional knowledge based on the Professional Standards for Teachers B.E. 2562 (2019), specifically focusing on the application aspect, for teacher license examinees. The target groups consisted of: 1) three experts in measurement and evaluation, and 2) 210 students from the Faculty of Education who were preparing for the professional knowledge test administered by the Teachers' Council of Thailand. The research instrument was a standardized test of professional knowledge focusing on the application aspect, designed as a 5-option multiple-choice test consisting of 74 items. The data were analyzed using Microsoft Excel. The statistics employed for data analysis included the Index of Item-Objective Congruence (IOC), difficulty index (p), discrimination power (r), and the Kuder-Richardson reliability coefficient (KR-20). The research findings indicated that the developed standardized test of professional knowledge and experience (application aspect) for teacher license examinees had an IOC ranging from 0.67 to 1.00. The difficulty index ranged from 0.25 to 0.80, and the discrimination power ranged from 0.20 to 0.45. The reliability coefficient of the entire test was 0.84

Keywords

a standardized test of knowledge based on teaching professional standards in application, Teachers' Council of Thailand Professional Standards Criteria

บทนำ (Introduction)

ด้วยบทบัญญัติด้านการศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะและองค์ความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครู มี 3 มาตรา ได้แก่ มาตรา 50 (4) ที่กำหนดให้ บุคคลมีหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรมในการศึกษาภาคบังคับ มาตรา 54 ที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการศึกษาของชาติ หมวดที่ 4 ว่าด้วยแนวทางการจัด การศึกษา มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หมวดที่ 9 ว่าด้วยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 66 ผู้เรียน มีสิทธิได้รับ การพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นการเปลี่ยนแปลงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2545) ครูผู้สอนต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นครูในยุคปฏิรูปการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง คุณลักษณะของพลเมืองไทยในยุคศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีความพร้อม ทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ ดีรอบด้านรวมถึงการมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 กำหนดสมรรถนะและองค์ความรู้ของสมรรถนะผู้ ประกอบวิชาชีพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามมาตรฐานวิชาชีพด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ด้านการ ปฏิบัติงาน และด้านการปฏิบัติตน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2563)

เป้าหมายของการจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ คือการทำให้ผู้เรียนเฝ้าหาความรู้ อยู่เสมอ มีความรับผิดชอบ มีวินัย เพื่อทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้ อย่างมีความสุข และเป็นหลักในการพัฒนาประเทศ เป้าหมายดังกล่าวเป็นความท้าทายจะสำเร็จได้ ต้องอาศัย ผู้ประกอบวิชาชีพครูที่มีคุณภาพ การผลิตผู้ประกอบวิชาชีพครูที่มีคุณภาพ จำเป็นที่จะต้องอาศัย ความร่วมมือ กันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูและคุรุสภา เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561) สอดคล้องกับกฎหมายและนโยบาย ที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบวิชาชีพครูเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับใช้สร้างมาตรฐานให้กับวิชาชีพครูและทำให้วิชาชีพครู นำเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนในสังคม กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องที่สอดคล้องและเชื่อมโยง โดยตรงกับบทบัญญัติด้านการศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และ ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580)

เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้ประกอบวิชาชีพครู ให้สามารถสร้างคนไทยให้มีทักษะที่จำเป็น ในยุคศตวรรษที่ 21 ประสบความสำเร็จ จึงได้มีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู ได้แก่ 3 ด้าน มาตรฐานความรู้ และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตนตามพระราชบัญญัติสภาครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูที่ควร จะมี ในยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อใช้พัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบวิชาชีพครูให้สามารถเรียนรู้ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

ปัจจุบันนี้ วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่มีผู้ให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก รวมไปถึงผู้ที่สำเร็จการศึกษา ในวุฒิการศึกษานอกจากนี้ไม่ใช่วิชาศึกษาด้านศึกษาศาสตร์ ครุศาสตร์ และผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา ทางด้านศึกษาศาสตร์ ครุศาสตร์นั้น ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (Office of the Secretariat of the Teachers Council of Thailand, 2019) โดยได้มีการกำหนดให้มี กลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีความรู้ความสามารถ และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู อย่างแท้จริง เพื่อให้ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและมี ประสิทธิภาพการสอน คุรุสภา ซึ่งเป็นองค์กรหลักที่มีหน้าที่ในการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการทดสอบและประเมินสมรรถนะทาง วิชาชีพครูตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ กลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูให้ได้ผู้มีความรู้ความสามารถและมีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานวิชาชีพครูที่คุรุสากำหนด ส่งผลให้มีการทดสอบเพื่อขอรับใบประกอบวิชาชีพครูขึ้น โดยมีผลบังคับใช้กับผู้เข้ารับการศึกษาในหลักสูตรปริญญา และประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่คุรุสภา รับรอง เพื่อขอรับใบประกอบวิชาชีพครู ต้องผ่านเกณฑ์การทดสอบและประเมินสมรรถนะความรู้ทางวิชาชีพ ครู พ.ศ.2563 จึงจะสามารถขอรับใบประกอบวิชาชีพครูได้ (ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง รายละเอียด ของมาตรฐาน ความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ, 2563) โดย เนื้อหาที่คุรุสภาใช้ในการสอบจะอยู่ในหมวดมาตรฐานความรู้ ดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงบริบทของโลก สังคม และแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) จิตวิทยา พัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา และจิตวิทยา ให้ คำปรึกษา ในการวิเคราะห์และพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ 3) เนื้อหาวิชาที่สอน หลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 4) การวัด ประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและ พัฒนาผู้เรียน 5) การใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา และ 6) การออกแบบและการดำเนินการเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2562)

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้ปรับปรุงมาตรฐานการสอบใบประกอบวิชาชีพครูให้มีความเข้มข้น มากขึ้น เพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เข้าสอบต้องมีความรู้ความสามารถ ในหลายด้าน ทั้งด้านวิชาชีพครู เนื้อหาที่สอนและทักษะการจัดการเรียนรู้ และนำแนวคิดในการนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้เรียนรู้ ไปใช้ในสถานการณ์หรือบริบทใหม่ๆ โดยผู้เรียนจะไม่ได้ใช้แค่จดจำหรืออธิบายข้อมูล

ได้เท่านั้น แต่ต้องสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาปฏิบัติจริงเพื่อแก้ปัญหาหรือทำงานให้สำเร็จ ดังนั้นการนำความรู้ไปใช้ตามโครงสร้าง การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ SOLO Taxonomy จะแตกต่างจาก Bloom Taxonomy (Bloom, 1956) เพราะว่าการกำหนดระดับผลการศึกษาของผู้เรียนนั้น ไม่มุ่งเน้นเฉพาะแค่การสอนและการให้คะแนนจากผลงานแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการประเมินผลที่ให้ความสำคัญว่า ผู้เรียนมีวิธีการเรียนรู้อย่างไร และผู้สอนมีวิธีการอย่างไรที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการทางปัญญาที่มีความซับซ้อนและก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น โดยด้านที่ 3 ของ SOLO Taxonomy (Structure of Observed Learning Outcome) ระดับ Multi-structural (ระดับหลายมุมมอง) คือการตอบสนองของผู้เรียนจะมุ่งเน้นไปที่หลาย ๆ มุมมองโดยการปฏิบัติต่อผู้เรียนจะเป็นไปอย่างอิสระ เช่น สามารถอธิบายได้ ยกตัวอย่างได้ หรืออาจเชื่อมโยงได้ หมายถึงการที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้และแนวคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้อย่างมีความหมายและเป็นระบบ โดยนำไปใช้ในชั้นเรียนนั้นต้องการกระบวนการที่สามารถประเมินความสามารถของผู้เรียนในการเชื่อมโยง และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดต่าง ๆ มีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้คำถามที่เชื่อมโยงแนวคิดประเมินผลการเรียนรู้ ให้ข้อมูลป้อนกลับที่สร้างสรรค์ ปรับปรุงการสอนตามผลการประเมิน (พอล เมน, 2564) มาใช้ในการสอบใบประกอบวิชาชีพครู เพื่อวัดระดับความเข้าใจของผู้เข้าสอบในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน ความรู้ในหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ รวมไปถึงความรู้ในกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินสถานการณ์ทางการศึกษา ในการสอบใบประกอบวิชาชีพครู ช่วยให้ครูสามารถประเมินความสามารถของผู้เข้าสอบได้อย่างครอบคลุมและเป็นระบบ ทำให้ได้ครูที่มีคุณภาพและมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ จึงปรับปรุงมาตรฐานการสอบใบประกอบวิชาชีพครูให้มีความเข้มข้นมากขึ้น เพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง ผู้เข้าสอบต้องมีความรู้ความสามารถในหลายด้าน ทั้งด้านวิชาชีพครู เนื้อหาที่สอน และทักษะการจัดการเรียนรู้

ด้วยเหตุปัจจัยหลาย ๆ อย่างดังกล่าว และปัจจุบันยังขาดเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและทดสอบคุณภาพด้านการนำความรู้ไปใช้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการสร้างและพัฒนาแบบทดสอบมาตรฐานความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2562 ด้านการนำไปใช้ สำหรับผู้เตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพครู และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสอบขอรับใบประกอบวิชาชีพครูต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

เพื่อพัฒนาแบบทดสอบมาตรฐานความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2562 ด้านการนำไปใช้ สำหรับผู้เตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพครู

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ มาตรฐานความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2562

มาตรฐานวิชาชีพ หมายถึง จุดมุ่งหมายหลักที่จะสร้างแนวทางปฏิบัติรวมทั้งส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ และจรรยาบรรณของวิชาชีพ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในวิชาชีพของผู้ปฏิบัติ ส่งผลให้การปฏิบัติงานอาชีพมีคุณภาพสูง โดยแต่ละวิชาชีพ ย่อมให้บริการแก่สาธารณชน หรือองค์กรต่างๆ โดยต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญเฉพาะ โดยมีมาตรฐาน ในการประกอบอาชีพที่ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องได้รับการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างเพียงพอก่อนที่จะประกอบอาชีพ

วิชาชีพที่มีมาตรฐาน จึงได้รับการยกย่องให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงเพราะผู้ประกอบวิชาชีพ นอกจากต้องมีความรู้ และทักษะในวิชาชีพแล้ว ยังต้องมีความรับผิดชอบสูง เพราะเกี่ยวข้องกับผู้รับบริการและสาธารณชน จึงต้องมีการควบคุม การประกอบวิชาชีพเป็นพิเศษ เพื่อให้เกิดความมั่นใจต่อผู้รับบริการ โดยผู้ประกอบวิชาชีพต้องประกอบวิชาชีพด้วยวิธีการ แห่งปัญญาได้รับการศึกษาอบรมมายาวนานเพียงพอ มีอิสระในการใช้วิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพ และมีจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งต้องมีสถาบันวิชาชีพหรือองค์กรวิชาชีพที่เป็นแหล่งกลางในการสร้างสรรค์และจรรโลงวิชาชีพด้วย

แนวทางการประเมินสมรรถนะนิสิตนักศึกษาครูในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู สาระการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 3 สมรรถนะ ดังนี้ 1) การปฏิบัติหน้าที่ครู ควรประเมินเกี่ยวกับความมุ่งมั่นพัฒนา ความเอาใจใส่ และการสร้างแรงบันดาลใจ รวมถึงการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน 2) การจัดการเรียนรู้ ควรประเมินเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ การประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียน การทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน 3) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ควรประเมินเกี่ยวกับความร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียน การเข้าถึงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน (นริศรา เสือคล้าย, 2563, 1-17)

ครูสภาจึงมีภารกิจที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา และการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษาเพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพมีมาตรฐานวิชาชีพตามที่ครูสภากำหนดและเล็งเห็นความสำคัญ คุณภาพของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาจึงต้องดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะและคุณภาพของผู้ประกอบ วิชาชีพทางการศึกษาในอนาคต แนวทางการยกระดับคุณภาพในการประกอบวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาในอนาคต (มารุต พัฒนาผล, 2564)

คุณลักษณะของวิชาชีพตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ (ครูสภา) สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2562) ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 นิยามของมาตรฐานความรู้ และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน มาตรฐานการปฏิบัติตน

1. มาตรฐานความรู้ และประสบการณ์วิชาชีพ หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งผู้ต้องการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีเพียงพอเพื่อนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพได้

2. มาตรฐานการปฏิบัติงาน หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือการแสดงพฤติกรรม การปฏิบัติงาน และการพัฒนางาน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งผู้ต้องการประกอบวิชาชีพ

ทางการศึกษาต้องปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดผล ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการเรียนรู้หรือการจัดการศึกษารวมทั้งต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองให้มีทักษะหรือความชำนาญสูงขึ้น อย่างต่อเนื่อง

3. มาตรฐานการปฏิบัติตน หมายความว่า จรรยาบรรณของวิชาชีพที่กำหนดขึ้นเป็นแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติตน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งผู้ต้องการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องยึดถือปฏิบัติตาม เพื่อรักษาและส่งเสริม เกียรติคุณชื่อเสียง และฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ผู้รับบริการและสังคม อันจะนำมาซึ่ง เกียรติ และศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ”

ตามประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง รายละเอียดของมาตรฐาน ความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ครุตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (2563) ได้กำหนดรายละเอียดสาระ ความรู้และสมรรถนะ ดังนี้ 1. มาตรฐานความรู้ ประกอบด้วย

- 1.1 การเปลี่ยนแปลงบริบทของโลก สังคม และแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.2 จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา และจิตวิทยาให้คำปรึกษาในการ วิเคราะห์ และพัฒนาผู้เรียน ตามศักยภาพ
 - 1.3 เนื้อหาวิชาที่สอน หลักสูตร ศาสตร์การสอน และเทคโนโลยีดิจิทัล ในการจัดการเรียนรู้
 - 1.4 การวัดประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียน
 - 1.5 การใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา
 - 1.6 การออกแบบ และการดำเนินการเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพการศึกษา
2. มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ ประกอบด้วย
- 2.1 การปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู
 - 2.2 การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2563)

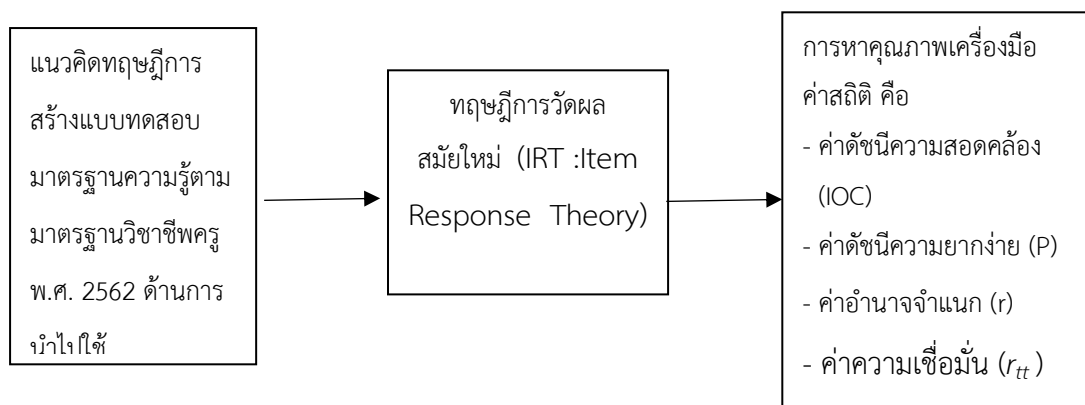
การพัฒนาแบบทดสอบใบประกอบวิชาชีพครูด้านการนำไปใช้ อ้างอิงจากทฤษฎีการเรียนรู้ของ บลูม (Bloom's Taxonomy) ในระดับที่ 3 คือการประยุกต์ใช้ (Application) โดยเน้นการวัดความสามารถในการ นำความรู้และความเข้าใจไปใช้ในสถานการณ์ใหม่

การสร้างแบบทดสอบที่วัดความสามารถด้านการนำไปใช้ ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การวัดความจำ แต่ต้องวัด ความสามารถในการประยุกต์ความรู้ หลักการหรือทักษะที่เรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง หรือสถานการณ์ จำลองที่ใกล้เคียงกับบริบทการทำงานของครู โดยทฤษฎีการวัดผลสมัยใหม่ (Item Response Theory: IRT) เป็นแนวคิดที่สำคัญในการสร้าง แบบทดสอบมาตรฐาน เพราะช่วยให้สามารถประเมินคุณสมบัติของข้อสอบ และผู้เข้าสอบได้อย่างถูกต้องจากการวัดผลแบบเดิม ซึ่งแบบทดสอบเป็นการเน้นการสร้างมาตรวัด (Scale): ช่วย ให้คะแนนที่ได้มีความหมายที่ชัดเจนและเทียบเคียงได้ และการประเมินพารามิเตอร์ข้อสอบ: IRT สามารถระบุ ค่าพารามิเตอร์ของข้อสอบแต่ละข้อ เช่น ความยาก (Difficulty) และ อำนาจจำแนก (Discrimination) ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการคัดเลือกข้อสอบที่เหมาะสม เพื่อให้ข้อสอบสามารถจำแนกผู้สอบที่มีความรู้/ทักษะ ด้านการนำไปใช้ ในระดับที่ต่างกันได้อย่างชัดเจน

การสร้างข้อสอบจึงจำเป็นต้องออกแบบสถานการณ์ที่แตกต่างจากที่เคยเรียน เน้นการนำไปใช้ในชีวิตจริง มีข้อมูลเพียงพอต่อการแก้ปัญหา รูปแบบอาจเป็นสถานการณ์ปัญหา กรณีศึกษา หรือโจทย์ปัญหา ข้อสอบที่ดีต้องมีการวิเคราะห์คุณภาพแบบทดสอบ ด้านความตรงตามเนื้อหา ความเชื่อมั่น และค่าอำนาจจำแนกที่เหมาะสม ควรผ่านการทดลองใช้และวิเคราะห์คุณภาพรายข้อเพื่อนำผลไปปรับปรุงและพัฒนาทั้งข้อสอบและการเรียนการสอนต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล จำนวน 3 คน และ 2) นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ ที่เตรียมเข้ารับการทดสอบมาตรฐานความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูสภา จำนวน 210 คน

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบทดสอบมาตรฐานความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2562 ด้านการนำไปใช้ สำหรับผู้เตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพครู มีลักษณะปรนัย เลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 74 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือตามลำดับดังนี้

- 1) กำหนดจุดมุ่งหมายของการสร้างแบบทดสอบ
- 2) ศึกษานิยาม ทฤษฎี ของการสร้างแบบทดสอบความรู้และประสบการณ์วิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านเนื้อหาวิชาที่สอน หลักสูตร มาตรฐานการสอน และเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้

3) สร้างแบบทดสอบเป็นปรนัยแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 74 ข้อ วิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Table of Specification: TOS) และจัดทำในลักษณะอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้ Google Form

4) นำแบบทดสอบฯ เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา ระหว่าง 0.67 – 1.00

5) นำไปทดลองใช้กับนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และครุศาสตร์ จังหวัดเชียงใหม่ ที่เตรียมเข้ารับการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ตามมาตรฐานวิชาชีพครูสภา ปี 2567 รอบที่ 2 จำนวน 210 คน เพื่อหาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก

6) คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย อำนาจจำแนก ที่อยู่ในเกณฑ์ นำมารวบรวมเป็นแบบทดสอบจำนวน 40 ข้อ ไปทดสอบกับนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และครุศาสตร์ จังหวัดเชียงใหม่ ที่เตรียมเข้ารับการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ตามมาตรฐานวิชาชีพครูสภา ปี 2567 รอบที่ 3 จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยนำแบบทดสอบจำนวน 74 ข้อ เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหาด้วยการพิจารณาดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) และดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2) ผู้วิจัยนำแบบทดสอบจำนวน 74 ข้อ ไปทดลองใช้กับผู้เตรียมเข้ารับการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู ด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ตามมาตรฐานวิชาชีพครูสภา รอบที่ 2 ปี 2567 จำนวน 210 คน เพื่อหาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ

3) ผู้วิจัยคัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.25 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ได้จำนวน 40 ข้อ

4) ผู้วิจัยนำแบบทดสอบ จำนวน 40 ข้อ ไปทดลองใช้กับผู้เตรียมเข้ารับการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู ด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ตามมาตรฐานวิชาชีพครูสภา รอบที่ 3 ปี 2567 จำนวน 30 คน (ซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับการทดสอบในข้อที่ 2) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลความตรงเชิงเนื้อหา วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

2) ข้อมูลความยากง่ายของแบบทดสอบเป็นรายข้อ วิเคราะห์ด้วยค่าดัชนีความยากง่าย (P) (พิชญ์สินี ชมภูคำ, 2553)

3) ข้อมูลค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (r) วิเคราะห์ด้วยดัชนีค่าอำนาจจำแนก (r) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543) ข้อมูลความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ วิเคราะห์ด้วยค่าความเชื่อมั่น (r_{tt}) ใช้สูตร KR-20 ของ Kuder Richardson

ผลการวิจัย (Results)

แบบทดสอบความรู้และประสบการณ์วิชาชีพด้านการนำไปใช้ สำหรับผู้เตรียมตัวสอบใบประกอบวิชาชีพครูในการคำนวณความสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครูสภา จำนวน 74 ข้อ คัดเลือกข้อที่มีค่า IOC สูงกว่า 0.67 ค่าดัชนีความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.25 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.20 – 0.45 และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบทั้งฉบับ จำนวน 40 ข้อ ผลรวมของผู้ที่ทำแบบทดสอบมาตรฐานวิชาชีพครูของครูสภา ด้านการวิเคราะห์สำหรับผู้เตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพครูจำนวน 30 คน วิเคราะห์ด้วยค่าความเชื่อมั่น ใช้สูตร KR-20 ของ Kuder Richardson เท่ากับ 0.84 ($pq = 8.65$ และ $S2 = 48.39$)

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์เนื้อหา (Table of Specification : TOF) ด้านการนำไปใช้

เนื้อหา	จำนวนข้อ	ข้อที่
1. การเปลี่ยนแปลงบริบทของโลก สังคม และ แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	9	1,2,3,4,5,6,7,8,9
2. จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา และ จิตวิทยาให้คำปรึกษาในการวิเคราะห์และ พัฒนาผู้เรียน ตามศักยภาพ	12	14,15,17,18,19,20,21,22,23,63,64,65
3. หลักสูตร ศาสตร์การสอน และเทคโนโลยี ดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้	27	10,12,13,16,45,46,47,48,50,51,52,53,54,56,58,59,60,61,62,66,67,68,70,71,72,73,74
4. การวัด ประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัย เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน	21	11,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38,39,49,55,57,69
5. การออกแบบและการดำเนินการเกี่ยวกับ งานประกันคุณภาพการศึกษา	5	40,41,42,43,44
รวม		74

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เนื้อหา ด้านการนำไปใช้ โดยให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการประเมินใน 5 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 การเปลี่ยนแปลงบริบทของโลก สังคม และ แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 9 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 1,2,3,4,5,6,7,8,9 มิติที่ 2 จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา และ จิตวิทยาให้คำปรึกษาในการวิเคราะห์และ พัฒนาผู้เรียน ตามศักยภาพ จำนวน 12 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 14,15,17,18,19,20,21,22,23,63,64,65 มิติที่ 3 หลักสูตร ศาสตร์การสอน และเทคโนโลยี ดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ จำนวน 27 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 10,12,13,16,45,46,47,48,50,51,52,53,54,56,58,59,60,61,62,66,67,68,70,71,72,73,74 มิติที่ 4 การวัด ประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัย เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน จำนวน 21 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 11,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38,39,49,55,57,69 และมิติที่ 5 จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 40,41,42,43,44 เป็นข้อสอบที่มีเนื้อหาครอบคลุมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่า IOC ของแบบทดสอบด้านการนำไปใช้

ข้อที่	ค่า IOC	ความยากง่าย	อำนาจจำแนก	ข้อที่	ค่า IOC	ความยากง่าย	อำนาจจำแนก
1	0.33	0.96	0.36	38	1.00	0.32	0.28
2	0.67	0.92	0.34	39	1.00	0.54	0.29
3	0.67	0.96	0.29	40	1.00	0.73	0.32
4	1.00	0.84	0.34	41	0.67	0.32	0.35
5	0.67	0.94	0.46	42	0.67	0.63	0.45
6	0.67	0.98	0.32	43	0.33	0.26	0.19
7	1.00	0.93	0.34	44	0.33	0.38	0.34
8	0.67	0.92	0.37	45	1.00	0.27	0.38
9	0.33	0.97	0.31	46	1.00	0.40	0.25
10	1.00	0.39	0.31	47	1.00	0.79	0.41
11	0.67	0.73	0.17	48	1.00	0.68	0.30
12	1.00	0.47	0.34	49	0.67	0.54	0.17
13	0.00	0.53	-0.04	50	0.67	0.34	0.20
14	1.00	0.28	0.28	51	1.00	0.87	0.41
15	1.00	0.37	0.24	52	1.00	0.30	0.28
16	0.33	0.98	0.32	53	1.00	0.78	0.25
17	0.00	0.24	0.14	54	0.67	0.19	0.29
18	0.00	0.21	-0.09	55	1.00	0.81	0.35
19	1.00	0.80	0.24	56	1.00	0.48	0.31
20	0.33	0.90	0.35	57	0.33	0.11	0.29
21	1.00	0.49	0.31	58	0.67	0.86	0.39
22	0.00	0.90	0.01	59	0.67	0.19	0.30
23	1.00	0.27	0.26	60	0.67	0.80	0.39
24	0.33	0.92	0.44	61	1.00	0.59	0.26
25	0.67	0.90	0.42	62	1.00	0.50	0.25
26	1.00	0.74	0.27	63	0.33	0.15	0.26
27	1.00	0.62	0.23	64	0.33	0.30	0.16
28	1.00	0.64	0.23	65	1.00	0.45	0.37
29	1.00	0.72	0.39	66	1.00	0.59	0.18
30	1.00	0.25	0.31	67	1.00	0.32	0.18
31	1.00	0.53	0.29	68	1.00	0.61	0.26

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่า IOC ของแบบทดสอบด้านการนำไปใช้ (ต่อ)

ข้อที่	ค่า IOC	ความยากง่าย	อำนาจจำแนก	ข้อที่	ค่า IOC	ความยากง่าย	อำนาจจำแนก
32	1.00	0.30	0.29	69	1.00	0.79	0.44
33	1.00	0.45	0.23	70	1.00	0.70	0.26
34	1.00	0.80	0.30	71	0.67	0.73	0.37
35	0.00	0.19	0.17	72	0.67	0.85	0.42
36	0.67	0.46	0.17	73	1.00	0.86	0.49
37	1.00	0.55	0.29	74	0.00	0.70	0.00

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา ของแบบทดสอบความรู้และประสบการณ์วิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพครู ด้านด้านการนำไปใช้ จำนวนแบบทดสอบทั้งหมด 74 ข้อ พบว่า ข้อที่สามารถใช้ได้ มีทั้งหมด 40 ข้อ ได้แก่ ข้อ 10,12,14,15,19,21,23,26,28,29,30,31,32,33,34,37,38,39,40,41,42,44,45,46,47,48,50,,52,53,55,56,60,61,62,65,68,69,70,71 เป็นข้อสอบที่สามารถนำมาใช้กับกลุ่มเป้าหมาย และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ คือ 0.84

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบทั้ง 40 ข้อ วิเคราะห์ด้วยค่าความเชื่อมั่น ใช้สูตร KR-20 ของ Kuder Richardson

จำนวนข้อสอบ	40
จำนวนผู้ตอบแบบทดสอบ	30
ผลรวม pq	8.65
ค่าความแปรปรวน (S^2)	48.39
ค่าความเชื่อมั่น KR-20	0.84

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบทั้งฉบับ จำนวน 40 ข้อ ผลรวมของผู้ที่ทำแบบทดสอบมาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา ด้านการวิเคราะห์สำหรับผู้เตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพครู จำนวน 30 คน วิเคราะห์ ด้วยค่าความเชื่อมั่น ใช้สูตร KR-20 ของ Kuder Richardson เท่ากับ 0.84 ($pq = 8.65$ และ $S^2 = 48.39$)

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย เรื่องการพัฒนาแบบทดสอบมาตรฐานความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2562 ด้านการนำไปใช้ สำหรับผู้เตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพครู ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายผล ตามผลการศึกษา คือ แบบทดสอบความรู้และประสบการณ์วิชาชีพด้านการนำไปใช้ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบปรนัย

เลือกตอบ 5 ตัวเลือก มีค่าดัชนีความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.25 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.20 – 0.45 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ คือ 0.84 โดยมีค่าดัชนีความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นที่อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม ทำให้แบบทดสอบนี้สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินความพร้อมของผู้เตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพครูได้ และดำเนินการจัดทำแบบทดสอบโดยคณะผู้วิจัย ซึ่งมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาแบบทดสอบ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ มารุต พัฒนา (2564) แนวทางการยกระดับคุณภาพในการประกอบวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาในอนาคต สอดคล้องกับ พิมพ์ทอง สังสุทธิพงศ์ และคณะ (2567, 779-792) ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบทดสอบความรู้และประสบการณ์วิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพครู ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน พบว่า แบบทดสอบความรู้และประสบการณ์วิชาชีพด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้และการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ค่าความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.20 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.2 – 1.00 และค่าความเที่ยงของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.75 โดยผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบที่มีลักษณะเป็นแบบทดสอบปรนัย เลือกตอบ 4 ตัวเลือก ยังมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชัมชุดิน มามะ และคณะ (2566, 211-222) ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบวัดสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู ของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า แบบวัดสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มีข้อคำถาม จำนวน 60 ข้อ จากทั้งสิ้น 62 ข้อ จำแนกเป็น 3 สมรรถนะ คือ 1) หลักสูตร 2) ศาสตร์การสอน และ 3) เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ทุกข้อมีค่าเท่ากับ 0.60 – 1.00 วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกด้วยวิธีการทดสอบค่าที่ t-test ได้ข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกจำนวน 50 ข้อ ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.927

สรุปผลการวิจัย (Conclusion)

ผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า แบบทดสอบมาตรฐานความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2562 ด้านการนำไปใช้ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีคุณภาพเหมาะสมต่อการนำไปใช้ประเมินความรู้ของผู้เตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพครูอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า แบบทดสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาแต่ละข้อสอบมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวัดอย่างเพียงพอ และได้รับการยืนยันว่าเหมาะสมต่อการประเมินความรู้ด้านการนำไปใช้สำหรับค่าความยากของข้อสอบอยู่ในช่วง 0.25 ถึง 0.80 ซึ่งเป็นช่วงที่ถือว่าเหมาะสม ทำให้แบบทดสอบประกอบด้วยข้อสอบ ทั้งระดับง่าย ปานกลาง และยากอย่างสมดุล นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกพบว่าอยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.45 บ่งชี้ว่าแบบทดสอบสามารถจำแนกผู้ที่มีระดับความรู้แตกต่างกันได้ในระดับที่น่าพอใจ และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยวิธีคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (KR-20) มีค่าเท่ากับ 0.84 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง แสดงถึงความสม่ำเสมอภายในและความเที่ยงของแบบทดสอบโดยรวม

แบบทดสอบที่ได้รับการพัฒนาครั้งนี้มีคุณภาพในด้านความตรง ความยาก-ง่าย ความสามารถจำแนก และความเชื่อมั่นในระดับที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือประเมินความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ด้านการนำไปใช้ สำหรับผู้เตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการเพิ่มประเภทข้อสอบให้มีทั้งแบบปรนัย อัตนัย และข้อสอบสถานการณ์ ที่สอดคล้องกับบริบทของโลกในปัจจุบันและอนาคต

1.2 ควรศึกษาผลเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ครุศาสตร์ กับผู้ที่ศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

1.3 ควรพัฒนาแบบทดสอบในรูปแบบอื่นเพิ่มเติม เช่น ข้อสอบสถานการณ์จำลอง (Scenario-based) หรือข้อสอบแบบอัตนัยเพื่อให้สามารถประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยของการพัฒนาแบบทดสอบมาตรฐานความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ.2562 ด้านการนำไปใช้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู

2.2 ควรมีการพัฒนาแบบวิเคราะห์ สังเคราะห์ วัดสมรรถนะวิชาชีพครูด้านประเมินค่าตามมาตรฐานวิชาชีพครูโดยแยกเป็นวิชาเอก

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: อริยสงฆ์พิมพ์.
- ชุ่มชื่น มามะ, มัทธิ เวดราแม และจิระวัฒน์ ต้นสกุล. (2566). การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครูของนักศึกษาครูที่มีการตรวจให้คะแนนแบบพหุวิภาค. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 34(1), 211-222.
- นริศรา เสือคล้าย. (2566). แนวทางการประเมินสมรรถนะนิสิตนักศึกษาครูตามมาตรฐานวิชาชีพครู. *ปัญญา*, 30(3), 1-17. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/panya-thjo/article/view/264450>
- ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง รายละเอียดของมาตรฐาน ความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (7 พฤษภาคม 2563). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 137 ตอนพิเศษ 109 ง หน้า 10.
- พอล เมน (2564). *คู่มือสำหรับครูเกี่ยวกับ SOLO Taxonomy*. <https://www.structural-learning.com/post/what-is-solo-taxonomy>

พิชญ์สินี ชมภูคำ. (2553). *สถิติเพื่อการวิจัย*. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่: ส.การพิมพ์.

พิมพ์ทอง สังสุทธิพงศ์, อังษณิภรณ์ ศรีคำสุข, ประสิทธิ์ กะตะศิลา และวัลลภา พรหมท้าว. (2567). การพัฒนาแบบทดสอบความรู้และประสบการณ์วิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้และการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน. *การประชุมวิชาการเสนองานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยพายัพร่วมกับเครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2567 ครั้งที่ 14*. (น. 779 - 792) มหาวิทยาลัยพายัพ, เชียงใหม่.

มารุต พัฒผล. (2564). *แนวทางการยกระดับคุณภาพในการประกอบวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาในอนาคต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2543). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: พรินทวาทกรฟิค.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2562). *ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2563). *มาตรฐานวิชาชีพครู*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals*. Longmans, Green.

A Qualitative Study of Recruitment Processes and Hiring Technology Adoption in Thai Organizations

Xavier Boegly* and Pornpun Prajaknate

Graduate School of Communication Arts and Management Innovation,

National Institute of Development and Administration

148 Serithai Road, Klong-Chan, Bangkok, Thailand, 10240

Received: May 15, 2025

Revised: December 19, 2025

Accepted: December 29, 2025

Abstract

The objectives of this research were: 1) to investigate the characteristics of Thai commercial organizations' recruitment process, and 2) to explore which advanced technology in Thai commercial organizations' recruitment process is required the most. This qualitative research was conducted via in-depth interviews to collect up-to-date primary data. A total of 25 key informants including professionals with significant experience in Human Resource and recruitment practices from different industries and business sizes were considered in this study. A purposive sampling method was conducted during a period of almost 4 months. The findings revealed that 1) the recruitment process in Thai commercial organizations had several key characteristics for connecting with and recruiting candidates. For example, the use of digital job advertising on their website and social media and aimed to reach a wider pool of candidates. Other key findings demonstrated the use of other technology, professional and personal networks, internships, tailored interview process, customized recruitment strategies, as well as internal recruitment policies, and 2) innovative technology, including the rising importance and role of Artificial Intelligence (AI) and Machine Learning (ML) is slowly becoming predominant in Thai organizations but was not yet adopted at the time of the study. Findings also revealed that innovative technologies, primarily cloud-based HRM software, assist HR professionals in dealing with several burdensome tasks such as application screening,

* Corresponding Author

E-mail: xavier.bo@kmitl.ac.th

shortlisting, candidate selection and appraisal. The study recommended that Human Resource Management (HRM) programme be strengthened using advanced technology to reduce burdensome tasks such as sourcing and shortlisting.

Keywords

Recruitment process, Technology Adoption, Thai Organizations, Artificial Intelligence, Digital Transformation.

Introduction

The global labor market is in a period of major change. The Covid-19 pandemic created unprecedented global challenges and accelerated technological transformation, particularly in Artificial Intelligence (AI), Virtual Reality (VR), and Machine Learning (ML). In Thailand, the crisis had a severe impact on employment, with approximately eight million workers losing their jobs, requiring urgent digitalization within the recruitment sector and, as a result, produced a need for academics to investigate further in the field of HRM technology and recruitment.

In parallel, to encourage Thai organizations to invest further in digitalization, the Thai government is now supporting firms to embrace technological innovation via the Thailand 4.0 economic development policy, also well-known as the “Digital Transformation” model. According to Chinachoti (2018, p. 123), “The government has announced the “Thailand 4.0” strategy to transform large economic structure into innovation-driven economy to lead the country to the true prosperousness, stability, and sustainability.” Indeed, Thailand, as the second largest economy in the ASEAN community, considerably invest in innovation and technology. The government believes that innovative technology will lead Thailand to overcome these challenges by modernizing and better understanding the recruitment industry. As a result, Thai organizations must understand the incumbent role of human resource officers and changes in organizational structure. According to Chinachoti (2018, p. 124), “As mentioned in the 4.0 industry change, the industry must focus on human resource management for greater productivity as well as in accordance with the changes of working of the workers in all groups.” This transition profoundly affects HRM operations.

Recruitment and human resource practices are no longer restricted to traditional tasks such as resume collection and interviews for instance. HR professionals are now expected to

embrace advanced technologies that boost efficiency, reduce errors, and enable data-driven decision-making. Solutions such as AI, Robotic Process Automation (RPA), and cloud-based HR platforms have become crucial for recruitment, training, and employee commitment. In the meantime, immersive tools like Virtual Reality (VR) and social media are increasingly integrated into hiring, onboarding, and workplace communication.

However, a key research problem remains unanswered. While global trends and the Thai government push for innovation, there is still limited understanding of the unique characteristics of Thai recruitment processes and uncertainty regarding which technologies are most relevant and effective in this context. According to Acikgoz (2018, p. 1), the traditional recruitment process does not have a determined model for how it should be conducted, rather it is described and theorized differently by many researchers. It involves finding the candidate with the best skills, experience, and personality to fit the job. It requires a series of collecting and reviewing resumes, conducting job interviews, and finally selecting and onboarding an employee to start working for the organization (Perucci, 2020). The absence of a standardized recruitment model, combined with varied interpretations among scholars, creates challenges for Thai organizations in adapting global innovations to their local context.

In addition, technology adoption in HR varies widely depending on organizational size, sector, and resources. According to PricewaterhouseCoopers (2021), discussions about changes in HR departments in Thailand over the last decade, reveal a rise in data-driven decision making across all industries, business sectors and organizations, and HR is no different. Thai Organizations of all sizes are concerned with these trends and need to adopt adequate recruitment strategies using available innovative technologies to sustain their competitive advantage. Another example concerning AI technology, and according to Tanantong and Wongras (2024, p. 28), stating that in Thailand, where there is a growing demand for talents, the application of AI in recruitment remains relatively limited. This information demonstrates that the use of AI is still at the early stage. However, the AI revolution has considerably accelerated the last couple of years. Moreover, according to Anunthawichak (2023, 595), discussing HR digital adaptation, “In the current landscape, organizational management increasingly relies on digital technology for transformation, particularly in Human Resource Management (HRM). This adoption includes advanced technologies like artificial intelligence, big data analytics, and automation.” Consequently, further investigation is needed to identify the specific steps within the Thai recruitment process where technology can provide the

greatest value, ensure sustainable competitive advantage, and support Thailand 4.0 policies. To adequately investigate, technology adoption models were introduced, including the Technology Acceptance Model (TAM) and Diffusion of Innovation theory. Organizations, professionals, academics, and HRM literature will significantly benefit from this new knowledge regarding the uniqueness of the Thai recruitment process, and at which stages advanced technology is most required.

Research questions

- 1) What are the characteristics of the recruitment process in Thai commercial organizations?
- 2) Which stages of the recruitment process require the most use of advanced technology?

Objectives

The objectives of this research are 1) to investigate the characteristics of Thai commercial organizations' recruitment process, and 2) to explore which stages of the recruitment process require the most use of advanced technology.

Literature Review

As this qualitative research study aimed to better understand the characteristics of the recruitment process in Thai commercial organizations, the first step was to describe the recruitment process at a global scale using valuable research in the field of HRM. These findings were used as a blueprint to develop the methodology, and the questions proposed during the in-depth interviews.

1. Recruitment Concepts

The first objective of the research study aimed to gather relevant information about the Thai recruitment process, to identify discrepancies, and to discover unique characteristics. Several research in the literature of Human Resource have noticed a global change in recent years. According to an interview's transcript from a Thai HR Manager, "Before COVID-19, recruitment relied mainly on traditional methods. The pandemic forced rapid adoption of digital platforms, but implementation had to be adapted to Thai organizational culture, employee readiness, and budget constraints, limiting direct transfer of global practices."

Employee recruitment plays a major role in organizations. Recruiting the proper candidate is vital, as this may give a competitive edge over other companies. (Athukorala et al., 2020). Azizi et al., (2021), as cited in Wongsansukcharoen and Thaweepaiboonwong (2023), the coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic and digital disruption have caused several challenges, uncertain circumstances, and the transformations of economic landscape that call for innovative thinking and adaptability in human resource (HR) operations. The number of steps in the recruitment process has always varied. Generally, the recruitment process includes nine stages, namely, identifying vacancy, preparing job description and job specification, evaluating source of recruitment, advertising, managing responses, short-listing, arranging interviews, conducting interview and decision-making, and giving feedback. According to Acikgoz (2019), the traditional recruitment process does not have a determined model for how it should be conducted, rather it is described and theorized differently by many researchers. In addition, customized recruitment process is necessary in many cases depending on internal and external factors such as distance, unavailability, urgency, or convenience. Moreover, internal recruitment needs to be taken into consideration and usually concerns with large organizations in specific industries.

The following recruitment process is used as a basic framework for the sake of this study.

1) Identifying vacancy. The initial stage of the recruitment process often refers to as "Identify Your Needs". During this phase, the HR manager outlines the specific requirements necessary to address the organization's "hiring need". The decision is then made on whether the role will replace an existing position or if it will create a new one. In addition, it is also crucial at this point to determine whether the need is for a full-time or part-time role and to gather detailed information about the required skills, knowledge, and qualifications. According to Kalyan and Viswanath (2018, p.640), starting recruitment with an accurate job analysis and job description ensures that the recruitment effort starts off on a proper track for success. Considering various networks is also key to successful hiring strategies.

2) Preparing job description and job specification. The manager outlines the key responsibilities within the job description to provide a clearer understanding of the role. According to O'Donnell (2017), The job description is a blueprint to hiring, evaluating, promoting, disciplining, and even terminating staff. Executing this step effectively streamlines the remainder of the hiring process, including resume and application evaluations, candidate selection, interviews, and salary negotiations. Subsequently, the manager defines the specific

skills, traits, educational background, experience, and other qualifications necessary to create an accurate job specification.

3) Evaluating of source of recruitment. This phase can be particularly challenging because the manager must determine the best sources for finding talent. Generally, there are two primary options: looking within the organization (internal) or seeking candidates from outside (external). Teii (n.d.) claimed that this is tough because the organization needs to evaluate very well what impact it will have on existing employees when deciding between internal and external hiring.

4) Advertising. The choice of where to advertise is closely tied to the recruitment source selected in the previous step. The approach will vary significantly depending on whether the recruitment is internal or external. Internal recruitment typically involves promotions, transfers, and internal postings. On the other hand, external recruitment methods include job boards (both paid and free), company websites, employee referrals, networking (both informal and formal), job fairs (online and in-person), on-campus college recruitment, social media, and other similar platforms.

5) Managing the responses. During this phase, HR officers organize the applications, resumes, and cover letters of potential candidates based on their priority and relevance to the job. It is crucial that HR personnel thoroughly evaluate each candidate with the job description and specifications in mind at this stage. E-recruitment and e-selection process work together at this stage and considerably help HR Managers' productivity. According to Koudagani (2022), electronic selection systems are currently used to assess job candidates' knowledge, skills, and competencies; manage application flow, and analyse the success of selection systems. It has the capability of screening resumes by looking at key words, thereby enhancing productivity and reduce burdensome activities for HR employees.

6) Short-listing. According to Morris (2020), shortlisting is a critical stage in the recruitment process where employers identify candidates from the applicant pool who best meet the essential and desirable criteria for the job opening in question and invite them to the next stage of the recruitment process. This stage is crucial especially for large well-known multinational organizations, which must deal with an extensive number of resumes and data to manage. Technological innovation significantly improves the data management, screening, and short-listing process.

7) Arranging interviews. At this stage, the emphasis is on defining the goals and objectives of the interview process. Multiple interview rounds are often necessary to make a final decision. The logistics of scheduling interviews involve selecting appropriate dates, locations, and methods for contacting the chosen candidates, ensuring the use of the most effective tools available. Innovative technology and software solutions assist HR officers in organizing and managing information effectively.

8) Conducting interview and decision-making. At this stage of the process, HR managers should be assured that they have identified the strongest candidates. During interviews, questions should align with the goals and objectives of the interview. It is essential to ensure that the interview process remains equitable and free from discrimination. Several methods are usually considered including telephone, videoconference, and Asynchronous Video Interviews (AVIs). According to Basch and Melchers (2021, p. 495), technology-mediated interviews are increasingly being integrated into the selection process.

9) Giving feedback. Providing interviewees with feedback is essential, especially for those who were not successful. Once candidates have been selected and interviewed, it becomes the organization's duty to offer them honest and constructive feedback.

The recruitment process previously proposed is used as a standard in several research studies. Other recruitment process in the literature included further stages such as “onboarding” or “assessments and verifications”. These stages were omitted in the development of the interviews.

2. HR Evolution and Technology Advancements

Thailand, as the second economy in the ASEAN, is ideally located as a hub in south-east Asia and attracts large multinationals from several industries, encouraging employee's mobility and overseas postings. According to Sukiam (2022, p. 36), In the context of Thai recruitment, core competencies emphasize relationship performance, professional competencies, self-management performance and legal knowledge and expertise in required areas. Also, it is important to notice the role and development of human resource technologies in the last decades. Human Resource Information Systems (HRIS) started to be used in the eighties and quickly became a standard in Human resource departments until today. According to Hedrickson, 2003, as cited in Gupta, 2013, HRIS can be briefly defined as integrated systems used to gather, store, and analyze information regarding an organization's human resources. Moreover, e-recruitment process is another important characteristic in modern Human

Resource Management operations. E-recruitment is an umbrella word for all electronic-based recruiting and recruitment management activities (Koudagani et al., 2022). Ruel et al. (2009, p. 507) define e-HRM to be a set of information technology (IT) applications that cover ‘all possible integration mechanisms and contents between

HRM and ITs aiming at creating value within and across organizations for targeted employees and management.’ According to Michael Page Thailand (2018), Technology now plays an important role in the recruitment industry. Professional networking sites, job boards and online applicant systems have revolutionized recruitment, changing how employers and recruiters find potential candidates. Today, these technologies are still in use in organizations worldwide but significantly enhanced with the arrival of innovative technologies such as Artificial Intelligence (AI), Machine Learning (ML), Robotic-Processed Automation (RPA), Augmented Reality (AR) and Virtual Reality (VR).

3. Technology Adoption Theories

Several models and framework were considered in the field of technology adoption. For example, Diffusion of Innovation (DOI) and Technology Acceptance Model (TAM), extensively utilized by scholars to explore a variety of technological innovations adoption, represent the most powerful theoretical emphasis to innovation adaptation literature (Rogers’, 1995, as cited in Al-Rahmi et al., 2019). As a result, both, the Technology Acceptance Model (TAM) and the Diffusion of Innovation (DOI) were identified as significant models and adequately assisted the development of the interview questions for this research paper. The Technology Acceptance Model proposes that perceived ease of use and perceived usefulness predict the acceptance of information technology (Ma & Liu, 2011). It is one of the most fundamental theories in Technology Adoption. In the context of recruitment, TAM helps explain why HR professionals adopt digital hiring platforms when they perceive them as efficient and beneficial for decision-making. The Diffusion of Innovation theory (DOI), according to Rogers (2003), stated that: “Diffusion is the process by which an innovation is communicated through certain channels over time among the members of a social system.” It does involve five attributes, which are, Relative Advantage (RA), Complexity (CO), Trialability (TR), Observability (OB), and Perceived Compatibility (PC). In Human Resource Management, particularly recruitment, DOI highlights that adoption depends on how potential users perceive key attributes of the technology: Relative Advantage (the benefits over existing methods), Compatibility (alignment with organizational needs and values), Complexity (ease of use), Trialability (opportunity to

experiment), and Observability (visibility of results) (Rogers, 2003). Therefore, both TAM and DOI provide strong theoretical foundations for understanding the drivers influencing organizations' transition from traditional hiring practices to well-advanced recruitment systems. The literature reveals that technology is overall well accepted by HR departments. For instance, Abdul et al. (2020, p. 15). Suggested that there is a lot of positive feedback from HR teams using technology tools in recruitment process. According to Nikolaou (2021), recruitment and selection have probably benefited the most from the advent of technological solutions during the last few decades. Technology, in the recruitment and selection process, can be seen from resume screening, digital job advertising, sourcing, appraisal, shortlisting, data and application management. The existing literature mainly reflects global recruitment practices but lacks a focused understanding of how technological transformation specifically reshapes recruitment in the Thai commercial sector. This study aims to address this gap by examining the current recruitment practices in Thailand, identifying specific challenges and opportunities, and exploring how advanced technological tools are being adopted and perceived within the Thai organizational setting.

A conceptual diagram has been developed to better visualize the link between recruitment stages, HR Professionals' perceptions, and the role of adoption theories.

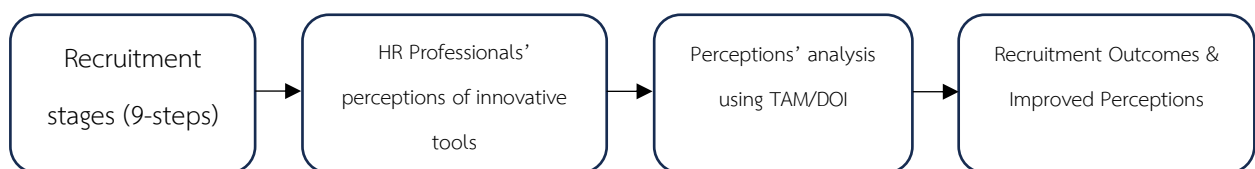

Figure 1: Conceptual diagram

Research Methodology

This study uses a qualitative research methodology. The main target of this research focuses on Thai and international business owners and working professionals in Thai for-profit organizations with direct or indirect experiences using recruitment tools. Key informants, at the time of the study, were all located in Bangkok and its suburban areas, having a minimum of two-year work experience and being, to some extent, related to the recruitment of their respective organization. Key participants included 13 males and 12 females, in an age-range

of 18-30 years old (6 respondents), 31-40 years old (10 respondents), and over 60 years old (5 respondents). Ten key informants had 3-to-5-year work experience, ten participants had 6-10, and 5 had over 10-year of work experience. The number of respondents working at different management levels were, one key informant at lower management, 16 at middle management, and 8 at senior management. Eight respondents had a bachelor's degree, 15 had a master's degree, and 2 had a PhD. degree. Twelve participants worked in an organization with 50 or less employees, 7 worked in organizations having between 51 to 200 employees, and 6 worked in organizations with over 201 employees. The business sectors covered by the 25 key participants included, Food & Beverage (1), Fashion (1), Home & Office Products (1), Personal Products & Pharmaceuticals (1), Banking (1), Finance & Securities (2), Insurance (1), Automotive (1), Industrial & Machine (1), Petrochemicals & Chemicals (1), Steel & Metal Products (1), Property Development (2), Health Care Services (1), Professional Services (4), Tourism & Leisure (1), Transportation & Logistics (1), Electronic Components (1), and Information & Communication Technology (3).

The researchers employed a purposive sampling technique, as interviewees were selected from his/her personal and professional network. A sample of 25 semi-structured in-depth interviews was defined according to general recommendations from academics and experts.

Predetermined open-ended questions were developed following the TAM and the DOI attributes and was based on existing literature, as well as being aligned with the research objectives. Questions were designed to offer freedom to respondents, allowing them to feel more in control and comfortable during the interview.

A pilot test with a small subset of 5 respondents helped to redefine a few questions, improve relevance, and enhance the wording and logic of some questions. Content validity was established with experts, academics, and HR professionals appraising whether the questions adequately represented the dimensions of technology adoption in the Thai HR context. This process ensured that the interviews were both contextually appropriate and methodologically adequate, capturing relevant insights from participants. Interviews were conducted via face-to-face (3 respondents) or online video call sessions (22 respondents). Online video calls were recorded using the Microsoft Team's feature.

Data saturation was reached relatively rapidly as recurring themes started to emerge from the transcripts. Data triangulation was achieved by selecting key informants according to

companies' industries and sizes. Ethical considerations were observed regarding the information shared and published in the research study. In addition, this research was approved by the National Institute of Development Administration (NIDA) ethic committee with the issued number ECNIDA 2023/0176. Participants were offered high confidentiality and privacy regarding their personal names, names of their companies, and their exact positions. The duration of each interview was approximately 20 minutes. Data from previous research was also considered for the sake of this study. However, the in-depth interviews were the primary source for data analysis.

The primary data collected was analysed by developing basic themes and sub-themes to better organize and summarize the content. All key informants involved in this research consented to participation, and understood the benefits for themselves, their organizations, and industries. Key informants were invited to participate, and voluntary joined the interview sessions. In addition, participants had the right to withdraw from the study, but none of them decided to do so.

The structure of the interview started by sharing basic information with questions such as, could you introduce yourself in a few words? How would you describe a typical day at work? The second part of the interview was related to the recruitment process in place with questions like, could you describe, in a few words, the recruitment process at your organization? The last part of the interview discussed the link between the recruitment process to technology with questions such as, in your opinion, which steps of the recruitment process require hiring tool technology the most? The data analysis involved a manual coding process assigning labels in the transcripts, to better organize themes and sub-themes in tables. Percentages were also provided to appraise the value for each theme and sub-theme. The methodology used to analyze the qualitative data followed the well-respected key text from Miles et al. (2014).

Research Results

1) The first research objective aimed to explore the characteristics of the recruitment process and selection strategies of commercial organizations in Thailand. A thorough review of the key respondents' information uncovered seven significant themes and sub-themes, which were identified to further organize the findings from the in-depth interviews. The results

were displayed using percentages showing the ratio of participants that mentioned the identified themes and sub-themes.

Digital Job Advertising

Most of key informants (56%) have started to use digital channels such as their websites and social media platforms like Facebook, Twitter, and LinkedIn to promote job opportunities and attract talent. Some organizations (64%) are also adopting tools like "BambooHR", which can integrate and automate the posting of job ads across multiple platforms. However, not all platforms offer the possibility to post job advertisement automatically and, in addition, some firms prefer to advertise manually. Using HR software platforms do not exclusively relate to digital job advertisement, but as an overall adoption of the technology for managing, organizing, and screening candidates for instance. Several key respondents mentioned internal recruitment as well as using their own candidate network, which will be discussed later in this section. There is a growing interest (8%) in reaching both local and international job markets to expand the pool of candidates. Interviewees 1 and 3, for instance, posted job ads on their websites and various job platforms, while Interviewee 7 used BambooHR to automatically distribute job content. Interviewee 9 further emphasized the importance of targeting both local and international job seekers.

Increase in Technology Adoption

The research highlights the growing adoption of technology in human resource management by companies (36%), with many organizations utilizing systems and software solutions such as BambooHR, VanillaHR, Manatal, and Greenhouse to streamline recruitment process. These tools enable HR platforms to automate job postings, manage candidate data, screen applications, and even conduct online assessments. Out of 25 interviewees, a significant number use technological systems, ranging from in-house to web-based and cloud-based solutions. For example, Interviewee 6 valued Manatal for recruitment, while Interviewee 7 used BambooHR for data management and initial screenings. Interviewee 9 benefited from VanillaHR's keyword-based application screening, and Interviewee 10 emphasized the importance of online candidate assessments. Despite these advancements, manual reviews are still required for final candidate selections, as pointed out by Interviewee 12. Additionally, Interviewee 19 found Manatal to simplify the process of finding talents effectively.

Strategic Use of Networks

The third theme in the research highlights the strategic use of networks in recruitment. Several respondents (20%) emphasized the preference for identifying candidates through personal and professional networks or referrals before turning to external job postings. Universities and trade fairs were also seen as important resources for networking and talent acquisition. For instance, Interviewee 1 stressed the value of connecting with universities and students, while Interviewees 5 and 20 favored starting their search within their own networks. Interviewees 13 and 18 used business contacts and social media to find candidates, and Interviewee 19 mentioned a reliance on a database built from trade fairs and events for potential hires.

Internships

The fourth theme in the analysis highlights the importance of internships as a valuable source for recruiting new talent. Some companies (8%) prefer hiring interns who have proven their skills and compatibility with the organizations during their internship. Structured internship programs offer opportunities to train and assess potential full-time employees. For example, Interviewee 17 mentioned that their company often hired students who completed internships with them and viewed the internship as a significant advantage over direct applications. Similarly, Interviewee 23 noted that many of their current employees were once interns who were offered full-time positions after graduation.

Interview process

The fifth theme identified in the interviews focuses on the interview process, which vary in stages and formats depending on the company and role. About 14% of respondents were concerned. These processes generally include online, phone, and face-to-face interviews, sometimes involving tests, with some companies conducting up to four rounds. For example, Interviewee 1 described the recruiting process that was started with online interviews, followed by face-to-face interviews for the top three candidates and that was also used for internship applicants. Interviewee 6 preferred a simpler approach, conducting three interviews before a final decision. Interviewee 7 mentioned an initial Zoom call followed by a face-to-face meeting, while Interviewee 9 described a more rigorous four-round process. Interviewee 13 used a two-stage process, with the first interview conducted by the management and the second by the entire team. Finally, Interviewee 18 emphasized conducting at least three interviews per candidate.

Customized recruitment process

The theme highlights how companies tailor their hiring strategies to meet the specific needs of the role, industry, and required skills. According to respondents, 16% of them were concerned by customized recruitment processes. The customization involves creating unique job profiles, using different recruitment channels, and adjusting the number of interview rounds based on the hiring situations. Interviewee 6 emphasized the need for varied recruitment channels to attract different types of employees. Interviewee 17 pointed out the difficulties in recruiting individuals with specialized skills. Interviewee 22 mentioned their recruitment efforts on middle management positions, while Interviewee 24 described the adaptability of their process, which shifted depending on the specific talents they were looking for hire.

Internal Recruitment

The final theme, internal recruitment, emphasizes the importance of using internal networks and database to fill new positions. 16% of respondents mentioned internal recruitment as an option in their recruitment process strategy. This approach fosters internal mobility by informing current employees about job opening, allowing them to apply, and leveraging the organization's existing talent pool. The interviewees across different industries highlighted the significance of internal networks in recruitment. For instance, Interviewee 12 pointed out that in the banking sector, internal networks and database are essential for effective recruitment. Interviewee 20 stressed the preference for sourcing talent from their existing business network, and Interviewee 25 noted the importance of internal networks in the tourism and hospitality industry, where employees are informed about job opportunities within their group of hotels.

2) The second research objective of this study was to explore how advanced technology and innovation impact the recruitment process in Thai commercial organizations. The content was significantly less, compared to the previous research objective. Basic themes were identified from transcripts, and summaries were developed accordingly.

Screening

The respondents (28%) emphasized the importance of screening in the recruitment process, highlighting it as a complex yet critical area where technology can offer significant

advantages. Many informants noted that technology enhances the initial screening phase by improving accuracy and ensuring no vital details are missed. Screening plays a key role in identifying suitable candidates and aligning them with organizational needs. For example, Interviewee 1 and others stressed the need for technological solutions in screening, while Interviewee 5 underscored its importance in matching candidates with company requirements. Tools like BambooHR were praised by Interviewees 7 and 12 for their efficiency in screening, and Interviewees 13, 21, and 23 highlighted how effective screening helps streamline shortlisting and improve recruitment outcomes.

Application Management

The research emphasizes application management as a critical area where technology can significantly enhance recruitment process. Many respondents (28%) acknowledged the challenges of managing large volumes of applications, highlighting how technology aids in organizing and handling these applications more effectively. The interviewees predominantly focused on the difficulties associated with screening numerous candidates, with many suggesting that technology can save time and improve efficiency in application management. Interviewees 2 and 3 pointed out the value of features that streamline application process, while Interviewees 19, 20, and 25 discussed the complexities of managing applications, especially in industries like hospitality, where a diverse range of educational backgrounds is required.

Data Management

Data management emerged as a critical area in the recruitment process, as highlighted by 20% of interviewees. It involves organizing and structuring candidate information to support informed hiring decisions, with technology playing a vital role in facilitating quick access to data. Interviewees emphasized the significance of effective application and data management, particularly during initial screening. For instance, Interviewees 3 and 23 pointed out the need for streamlined management systems, while Interviewee 17 noted the importance of combining data management with advanced screening technologies. Interviewee 18 highlighted the necessity of managing candidates and applications, and Interviewee 22 stressed that data management is especially crucial for identifying factory workers likely to remain with the organization.

Shortlisting

Shortlisting candidates was identified as the fifth key area where technology is considered most essential suggested by 20% of the interviewees. Key informants described it as a time-consuming process that could significantly benefit from technology. Software and other technology systems can assist in efficiently narrowing down the applicant pool to the most qualified candidates.

The interviewees highlighted the significance of sourcing, screening, and shortlisting in the recruitment process, noting them as time-consuming yet essential tasks. Interviewee 4 identified these three areas as crucial while Interviewees 6 and 21 emphasized the challenges and time consumption required for screening and shortlisting candidates. Interviewee 5 mentioned using both software and manual methods to browse through applications, and Interviewee 13 pointed out that screening and shortlisting involve evaluating candidates' professional profiles comprehensively.

Sourcing

Sourcing emerged as a critical area where technology can significantly enhance the recruitment process, as noted by 16% of interviewees. They highlighted sourcing candidates as essential for effectively advertising job openings and attracting potential applicants. The importance of sourcing and screening was consistently emphasized, with Interviewee 4 identifying them as key aspects of recruitment, alongside shortlisting. Interviewees 10 and 11 echoed the necessity of technology in both sourcing and screening talent, while Interviewee 24 expanded the discussion to include application and data management as integral to this process.

Technology

Many interviewees (16%) emphasized that technology plays a vital role in enhancing the overall efficiency of the recruitment process, from developing job descriptions to final candidate selection. Consequently, improving general recruitment efficiency was identified as the sixth key area where technology is essential. The interviewees emphasized the importance of technology in various aspects of the recruitment process, particularly in searching, screening, and managing data. Interviewee 11 mentioned the necessity of technology for talent searching and screening, especially in smaller companies. Interviewee 12 highlighted the benefits of automatic screening process in saving time and reducing stress. Interviewee 17 focused on the significance of data management and effective screening technology, while Interviewee 21

pointed out the need for enhancing recruitment efficiency and streamline the selection process, particularly in screening and shortlisting candidates.

Artificial Intelligence (AI) and Machine Learning (ML)

AI and ML were the final key areas identified, mentioned by 8% of interviewees. They highlighted both the potential and current applications of these technologies in recruitment, though all interviewees have not implemented them yet. The interviewees acknowledged the presence of AI and machine learning innovations in recruitment, particularly in evaluating candidates during interviews. However, both Interviewee 7 and Interviewee 9 noted that, despite being aware of these advancements, their organizations have not yet adopted these technologies.

Table 1. Summary of main themes and percentages

Research Objective 1: Recruitment Process Characteristics	
Main Theme	% of respondents
Digital Job Advertising	56%
Increase in Technology Adoption	36%
Strategic Use of Networks	20%
Internships	8%
Interview Process	14%
Customized Recruitment Process	16%
Internal Recruitment	16%
Research Objective 2: Impact of Advanced Technology and Innovation	
Main Theme	% of respondents
Screening	28%
Application Management	28%
Data Management	20%
Shortlisting	20%
Sourcing	16%
Technology (Overall efficiency)	16%
AI & ML	8%

Discussion

Digital Job Advertising

Findings indicate that digital job advertising plays a crucial role in recruitment practices among commercial organizations in Thailand. This aligns with existing literature supporting

digital platforms as a significant recruitment technology. In 2022, over 80% of Thailand's population, approximately 56.85 million users, were active on social media, explaining organizations' strong reliance on digital job advertising. Digital technologies have been integrated into early recruitment stages, including resume screening and reference checks, to identify suitable candidates (Boomalert, 2017, as cited in Juicharoen et al., 2023).

Increase in Technology Adoption

The findings confirm that HR departments have increasingly adopted technologies such as HRIS, e-HRM platforms, and recruitment software over recent decades. Digital technologies are rapidly developing, and the effects of this development were seen not only in the modernization of enterprises' internal processes but also in the new concept of enterprises' competitive advantage in the post-industrial era (Shao, 2025, 115).

Strategic Use of Networks

The results highlight the strategic importance of internal and external networks in recruitment. Social media platforms, particularly LinkedIn, support professional networking and talent sourcing. The literature emphasizes the growing role of online networks in HR recruitment, with evidence suggesting that a large proportion of positions are filled through networking rather than public advertisements (Slavić et al., 2017, 123).

Internships

As mentioned in the literature, the findings reveal that using internship candidates can be a significant strategy to fill some positions. According to Dobratz et al. (2014), as cited in Ismail (2018), internships increase the probability of finding employment after graduation, 58% of those who completed internships, as compared to 30% of those who received university training, only were offered jobs immediately after graduation.

Interview process

The number of rounds and technology used aligned with the literature studied. Interviewing is an important step in the employee selection process. If done effectively, the interview enables the employer to determine if an applicant's skills, experience and personality meet the job's requirements (SHRM, 2024).

Customized recruitment process

These insights show the complexity and flexibility required in recruitment to meet diverse organizational needs. The literature pointed the importance of customizing the recruitment process depending on internal and external factors. According to Maurer (2023),

whether advertising job openings in a local newspaper, posting a help-wanted sign, or using online job boards, experts recommend investing time in tailoring recruitment strategies to align with the target candidate audience.

Internal Recruitment

The literature pointed out the importance of hiring talents internally to promote employees and reduce attrition rates. According to Wirick (2023), internal hiring can be a good way to gain new skills without having to spend time and cost on looking for candidates externally.

Recruitment practices and technological needs' relationships and analysis

Based on the interviews, recruitment practices demonstrate a relatively strong relationship with technological needs. Organizations with more direct or internally managed recruitment processes, such as family-run businesses or firms with a few decision-makers, depended mostly on personal networks, internal advertisements, and straightforward communication tools, requiring minimal technological solutions. In contrast, organizations that used online job boards and social media for advertising demanded a higher level of technology, often enjoying from applicant tracking systems, scheduling/planning technology, and integrated or online digital platforms to manage a larger pool of prospective talents. At the other end, organizations with large-scale recruitment practices including hospitals, specialized industries, and companies hiring internationally relied heavily on HR software solutions like BambooHR, Greenhouse, Manatal, or VanillaHR, as well as online testing platforms, to better manage data, screening candidate information, and support more complex interview processes.

Differences by organizational size, industry type, and technology adoption levels

Recruitment practices differed significantly across organizational size, industry type, and technology adoption levels. Smaller firms with fewer than 50 employees, more especially in traditional industries such as fashion, automotive, and industrial materials, relied on informal and direct methods such as personal networks, direct postings, and centralized decision-making, with minimal technology use except in a few cases where HRM tools supported family-run or finance-related businesses. Organizations with 51–200 employees showed more structured processes, involving multiple interviews rounds and formal screening. In these cases, technology adoption was more significant, with tools such as BambooHR, Greenhouse, and Manatal used for data management, candidate tracking, and international recruitment.

Large organizations with more than 201 employees had the most sophisticated systems, incorporating online tests, multi-stage interviews, outsourced agency involvement, and advanced HR software to manage the volume and complexity of applications. Industry differences also shaped practices: Information Technology and finance sectors displayed the highest technology integration, using HR platforms and automation to manage broad talent pools, while healthcare and property development adopted structured but less tech-focused approaches. In comparison, traditional and family-run businesses in sectors such as fashion, tourism, and automotive tended to avoid advanced systems, relying instead on personal connections and manual screening. Overall, the findings show that recruitment becomes more technology-driven as organizational size increases and industry complexity rises, with Information Technology and finance emerging as the leaders in HR software adoption.

Screening

The findings show that screening resumés is a highly repetitive task for HR officers in Thai organizations. Consistent with the Diffusion of Innovation (DOI) theory, technology adoption in screening is driven by perceived relative advantage and reduced complexity. Automated screening tools improve efficiency and accuracy, enabling recruiters to focus on high-potential candidates (Emptor, n.d.).

Application Management

Application management and screening were identified as key concerns among the interviews. The DOI theory, discussed in the literature review, emphasizes that relative advantage is one of the attributes, which encourages individuals to adopt a new technology. Technology has a major role in simplifying and speeding up recruitment and hiring. Cutting-edge software and platforms help companies manage job postings, applications, and candidate assessments all in one place (LRP Media Group, 2023).

Data Management

Data management emerged as an essential theme in the discussions. Data management facilitates the access of data and offers convenience to HR officers and employees. Technology enhances HR data management by centralizing data, automating tasks, improving security, and making information more accessible. In an increasingly data-driven world, embracing data management and compliance is not just an option but a necessity for recruiters seeking long-term success in the competitive job market (Connor, 2024).

Shortlisting

The responses underscore the importance of efficient screening and shortlisting to maximize recruitment effectiveness. The efficient candidate shortlisting is essential for successful recruitment (The Importance of Efficient Candidate Shortlisting in Recruitment | LinkedIn, 2024).

Sourcing

Sourcing is crucial in today's competitive environment. It aims to build a database or system to facilitate access to active or passive talents. Technology facilitates the sourcing process by searching and identifying candidates across several platforms and/or pools of talents. The literature aligned with the findings.

Technology

Key informants' responses underline the critical role of technology in optimizing recruitment process. Today's technology continues to evolve as companies find ways to enhance their recruitment process further (eLearning Industry Inc., 2024).

Artificial Intelligence (AI) and Machine Learning (ML)

AI and ML are relatively new technologies, in the early stages of their remarkable potential. However, some key informants have already noticed how these technologies could positively benefit HR officers. Artificial intelligence is here to support the talent experience in powerful ways, and we are only at the cusp of its potential (Contributors, 2024).

Diffusion of Innovation and Technology Adoption model in Thailand

According to Diffusion of Innovation (DOI) theory, technology adoption in Thai recruitment is concerned by several attributes which are: relative advantage, compatibility, and complexity. Tools supporting screening, application management, data management, and shortlisting are widely used, as they clearly reduce repetitive tasks, minimize duplication of effort, and improve efficiency. However, Artificial Intelligence (AI) and Machine Learning (ML), mentioned by only 8% of interviewees, remain at an early stage of adoption. The reason is mainly due to higher perceived complexity, particularly in small and medium-sized firms. While HR professionals recognize the potential of AI and ML to improve candidate evaluation and the overall talent experience, most organizations are not yet ready to invest in or implement such advanced tools. HR professionals require hands-on training sessions and convincing successful case studies to start seeing the capabilities of these revolutionary technologies. As DOI suggests, technology adoption will depend on reducing complexity,

offering trial opportunities, and demonstrating visible benefits within the Thai recruitment context. According to key informants' transcripts, digital HR systems are steadily being adopted by medium and large Thai organizations for their clear advantage in overall effectiveness and talent reach. However, small businesses keep a more traditional approach. Digital recruitment tools are considered compatible with companies using online software platforms exclusively. Technology is generally perceived as simple and manageable by all respondents, allow incremental implementation, and deliver visible improvements, especially in larger organizations facing large number of applicants.

To summarize and link the findings with the Technology Acceptance Model, Thai recruitment is predominantly related to high Perceived Usefulness (PU) through automation, data management, and more efficient talent reach. On the other hand, Perceived Ease-of-use is secondary but highlight several areas where simple tasks are still managed manually and integrated into existing systems. For instance, Digital job advertising platforms, Applicant Tracking Systems, HRIS, and e-HRM platforms.

Thailand 4.0 policy

The findings align adequately with Thailand 4.0's vision of driving digital transformation, data-driven decision-making, human capital development, and innovation. Thai organizations are increasingly integrating digital recruitment tools such as BambooHR, Manatal, and social media platforms, reflecting the policy's focus on technology and competitiveness. Practices such as internships, internal hiring, and customized recruitment contribute to building a skilled and adaptable workforce. However, to fully benefit from these technologies, organizations need to build and improve digital infrastructures, HR technology management, and AI/ML literacy, while also investing in more modern structures, organizational cultures, as well as change management to reduce resistance and complexity. This would not only enhance efficiency but also support Thailand's broader strategy of transitioning to a knowledge-based, innovation-driven economy.

Significance of the study

This qualitative research highlights the characteristics of the recruitment and selection strategies of Thai commercial organizations, bringing out the increasing use of digital tools and technology. The research identifies a significant shift towards digital job advertising and recruitment using platforms such as social media. The study also underlines the adoption of recruitment software, which automates job posting, screening, and data management, as well

as enhancing efficiency and expanding access to potential candidates. In addition, the study reveals that organizations have used innovative technology to manage large volume of applications, screen candidates more effectively, and conduct online assessments. Ultimately, the study highlights the role of technological advancement in modern recruitment practices.

Conclusion

This study revealed first that the recruitment process and selection strategies of commercial organizations in Thailand and identified seven key themes. The findings show a strong reliance on digital job advertising and increasing adoption of HR technologies such as HRIS and applicant tracking systems to improve efficiency. Organizations also strategically use personal and professional networks, while internships serve as a supplementary talent pipeline. Recruitment processes vary in structure, with multi-stage interviews and customized approaches tailored to organizational needs. Internal recruitment further supports talent retention and workforce stability by leveraging existing employee networks. Secondly, screening and application management are the most critical areas where technology supports recruitment in Thailand. Closely followed by technology including data management and shortlisting, sourcing and general technology. However, AI and ML remain in early adoption according to key informants. In regards of the Diffusion of Innovation theory, limited AI consumption in Thai organizations reflect perceptions of complexity and uncertainty despite its obvious advantages. For academic and experts, these findings call for further research into reasons that may interfere to advanced HR technology adoption and cross-industry comparisons. For communities, stronger relationships between universities and industries through internships and networks to enhance employability. At the policy level, aligning with Thailand 4.0, further investments are required in digital HR infrastructures, affordable and customized solutions for SMEs, and promotional initiatives toward digital and AI technologies. Together, these measures can strengthen Thailand's recruitment ecosystem and drive more innovative, inclusive, and competitive practices.

References

- Abdul, C., Wang, W., & Li, Y. (2020). The impact of technology on recruitment process. *Issues in Information Systems*, 21(4), 9–17. https://doi.org/10.48009/4_iis_2020_9-17
- Acikgoz, Y. (2018). Employee recruitment and job search: Towards a multi-level integration. *Human Resource Management Review*, 29(1), 1–13. <https://doi.org/10.1016/j.hrmr.2018.02.009>
- Al-Rahmi, W. M., Yahaya, N., Aldraiweesh, A. A., Alamri, M. M., Aljarboa, N. A., Alturki, U., & Aljeraiwi, A. A. (2019). Integrating technology acceptance model with innovation diffusion theory: An empirical investigation on students' intention to use e-learning systems. *IEEE Access*, 7, 26797–26809. <https://doi.org/10.1109/access.2019.2899368>
- Anunthawichak, S. (2023). แนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล [Guidelines for human resource management in the digital age]. *Local Administration Journal*. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/colakkujournals/article/view/265546>
- Athukorala, C., Kumarasinghe, H., Dabare, K., Ujithangana, P., Thelijagoda, S., & Liyanage, P. (2020). Business intelligence assistant for human resource management for IT companies. *20th International Conference on Advances in ICT for Emerging Regions*. <https://doi.org/10.1109/ict51097.2020.9325471>
- Basch, J. M., & Melchers, K. G. (2021). The use of technology-mediated interviews and their perception from the organization's point of view. *International Journal of Selection and Assessment*, 29(3–4), 495–502. <https://doi.org/10.1111/ijsa.12339>
- Bondarouk, T., and Rue'l, H. (2009), 'Electronic Human Resource Management: Challenges in the Digital Era,' *International Journal of Human Resource Management*, 20, 505–514.
- Chinachoti, P. (2018). The readiness of human resource management for industrial business sector towards industrial 4.0 in Thailand. *Asian Administration and Management Review*, 1(2), 123–131.
- Connor, L. (2024). The importance of data management and compliance for recruiters. *United States Staffing Association*. <https://www.usstaffing.org/the-importance-of-data-management-and-compliance-for-recruiters/>
- Contributors, T. (2024, November 12). *AI in Recruitment: The Definitive Guide for 2024*. *Techfunnel*. <https://www.techfunnel.com/hr-tech/ai-recruitment-guide-2024/>

- eLearning Industry Inc. (2024). *The future of recruitment: How technology is changing the industry*. <https://elearningindustry.com/future-of-recruitment-how-technology-changing-the-industry>
- Emptor. (n.d.). *Mastering resume screening techniques for optimal results*. <https://www.emptor.io/blog/mastering-resume-screening-techniques-for-optimal-results/>
- Gupta, B. (2013). Human Resource Information System (HRIS): Important Element of Current Scenario. *IOSR Journal of Business and Management*, 13(6), 41–46. <https://doi.org/10.9790/487x-1364146>
- Ismail, Z. (2018). Benefits of internships for interns and host organisations. *K4D Helpdesk Report*. University of Birmingham.
- Juicharoen, N., Wangthong, S., & Suksanchananun, W. (2023). Recruitment and selection evolution to the human resource 5.0 ERA. *Asian Journal of Management, Economics and Social Sciences*. <https://doi.org/10.63922/ajmesc.v3i02.286>
- Kalyan, N. B., & Viswanath, J. (2018). Study on hiring process of WiPro Infrastructure Engineering at Hindupur, India. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 2(6), 640–647. <https://doi.org/10.31142/ijtsrd18585>
- Koudagani, R., et al. (2022). E-recruitment and e-selection process improves e-human resource management activities in information technology companies in Hyderabad. *Open Access Publishing Journal*. <https://publishoa.com/index.php/journal/article/view/328/301>
- LRP Media Group. (2023). *The role of technology in human resource management*. <https://hrexecutive.com/technology-in-human-resource-management/>
- Ma, Q., & Liu, L. (2011). The technology acceptance model. In *IGI Global eBooks*. <https://doi.org/10.4018/9781591404743.ch006.ch000>
- Maurer, R. (2023). *Tailor recruiting best practices for service-sector hiring*. <https://www.shrm.org/topics-tools/news/talent-acquisition/tailor-recruiting-best-practices-service-sector-hiring>
- Michael Page Thailand. (2018, July 24). *Thailand recruitment insights: High-tech push attracts Thai employers*. <https://www.michaelpage.co.th/advice/market-insights/market-updates/thailand-recruitment-insights-high-tech-push-attracts-thai>

- Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldaña, J. (2014). *Qualitative data analysis: A methods sourcebook* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Morris, A., & Morris, A. (2025, May 19). Shortlisting: Best practices for employers †
<https://www.davidsonmorris.com/shortlisting/>
- Nikolaou, I. (2021). What is the role of technology in recruitment and selection? *The Spanish Journal of Psychology*, 24, e6. <https://doi.org/10.1017/sjp.2021.6>
- O'Donnell, R. (2017). *Job Descriptions: Blueprint for success*. (n.d.).
<https://www.hospitalrecruiting.com/blog/3992/job-descriptions-blueprint-for-success/>
- Perucci, D. (2020). *The quick guide to an effective recruitment process*.
<https://www.bamboohr.com/blog/guide-effective-recruitment-process>
- PricewaterhouseCoopers. (2021). *COVID-19 will transform the role of HR, PwC Thailand says*.
<https://www.pwc.com/th/en/press-room/press-release/2021/press-release-17-02-21-en.html>
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). Free Press.
- Shao, W. (2025). The role of digital Transformation in enhancing organizational agility and competitive Advantages: A Strategic perspective. *Advances in Economics Management and Political Sciences*, 154(1), 115–120. <https://doi.org/10.54254/2754-1169/2024.19552>
- SHRM. (2024). *Interviewing candidates for employment*. <https://www.shrm.org/topics-tools/tools/toolkits/interviewing-candidates-employment>
- Slavić, A., Bjekić, R., & Berber, N. (2017). The role of the internet and social networks in recruitment and selection process. *Megatrend Review*, 14(1), 123–140.
<https://smjournal.rs/index.php/home/article/view/134>
- Sukiam, K. (2022). Selection principles of human resources in the service industry in Thailand. *RICE Journal of Creative Entrepreneurship and Management*, 3(3), 33-39.
<https://doi.org/10.14456/rjcm.2022.16>
- Tanantong, T., & Wongras, P. (2024). A UTAUT-based framework for analyzing users' intention to adopt artificial intelligence in human resource recruitment: A case study of Thailand. *Systems*, 12(1), 28. <https://doi.org/10.3390/systems12010028>
- Teij, J. (n.d.). Recruitment Process: Steps involved in recruitment process. *Just Read*.
<https://juustread.blogspot.com/2020/08/steps-involved-in-recruitment-process-with-diagram.html>

Wirick, G. (2023, March 16). Why is internal hiring important? <https://recruitingdaily.com/why-is-internal-hiring-important/>

Wongsansukcharoen, J., & Thaweepaiboonwong, J. (2023). Effect of innovations in human resource practices, innovation capabilities, and competitive advantage on small and medium enterprises' performance in Thailand. *European Research on Management and Business Economics*, 29(1), 100210. <https://doi.org/10.1016/j.iedeen.2022.100210>

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน
เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย

Development of Integrated Learning Management Using Activities
As a Base to Promote Physical Development of Early Childhood Children

เปมิกา อรรคฮาต^{1*}, ชไมมน ศรีสุรักษ์^{2**}, ศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์²

Pemika Akkahat^{1*}, Chamaimone Srisurak^{2**}, Sirimas Kosanpipat³

¹หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ (กลุ่มวิชาการจัดการเรียนรู้การศึกษาปฐมวัย)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

202 ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300 ประเทศไทย

¹Master of Education Program in Learning Manangement Science (Early Childhood Education Learning Management Academic Group), Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University

202 Changphueak Sub-district, Mueang District, Chiang Mai Province, 50300, Thailand

²ภาควิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ (การศึกษาปฐมวัย) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

202 ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300 ประเทศไทย

²Department of Learning Management Science (Early Childhood Education)

Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University

202 Changphueak Sub-district, Mueang District, Chiang Mai Province, 50300, Thailand

รับบทความ: 13 มีนาคม 2568

ปรับปรุงบทความ: 2 ตุลาคม 2568

ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 5 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย และ 2) เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ เด็กปฐมวัย อายุ 3 - 4 ปี ที่กำลัง

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

อีเมล: pemika.akkahat445728@gmail.com

** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่)

ศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย และแบบประเมินความสามารถด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยจำนวน 1 สถานการณ์ 5 ฐานกิจกรรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test (Dependent Sample) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย มีประสิทธิภาพ ผลการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ค่าเฉลี่ยระหว่างการทำกิจกรรม E_1 มีค่าเฉลี่ย = 89.67 และผลการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน หลังการทำกิจกรรม E_2 มีค่าเฉลี่ย = 89.94 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และ 2) ผลการเปรียบเทียบพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมพบว่าหลังการจัดกิจกรรมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ

กิจกรรมเป็นฐาน พัฒนาการด้านร่างกาย เด็กปฐมวัย

Received: March 13, 2025

Revised: October 2, 2025

Accepted: November 5, 2025

Abstract

This research aimed 1) to develop an integrated learning management manual using activity-based learning to promote the physical development of early childhood children, and 2) to compare the physical development of early childhood children before and after implementing the integrated activity-based learning approach. This study employed a quasi-experimental design. The sample consisted of 30 early childhood children aged 3–4 years who were enrolled in Kindergarten 1 during the first semester of the 2024 academic year at the Demonstration School, Chiang Mai Rajabhat University, Mae Hong Son Campus. The sample was selected through cluster random sampling. Research instruments included the integrated activity-based learning management manual to promote physical development and a physical development assessment form consisting of one scenario and five activity stations. The data were analyzed using content validity, mean, standard deviation, and dependent sample t-test. The results showed that: 1) the developed integrated learning

manual using activity-based learning was effective. The mean efficiency during the activity (E_1) was 89.67, and after the activity (E_2) was 89.94, both exceeding the established standard criteria of 80/80; and 2) the comparison of physical development before and after the activities indicated that the children's physical development significantly improved at the 0.01 level.

Keywords

Activity-Based Learning, Physical development, Early childhood

บทนำ (Introduction)

ในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ถือเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาระดับปฐมวัย โดยเฉพาะ พัฒนาการทางร่างกาย ที่ถือเป็นรากฐานของการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในทุกช่วงวัย อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ด้านพัฒนาการทางร่างกายของเด็กไทยในปัจจุบันกลับน่าเป็นห่วง โดยเฉพาะปัญหาโภชนาการ ที่ส่งผลกระทบต่อเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กจากรายงานของกรมอนามัย (2566) พบว่า เด็กปฐมวัยในประเทศไทยมีแนวโน้มประสบภาวะโภชนาการผิดปกติสูงขึ้น โดยเฉพาะภาวะเริ่มอ้วนและอ้วนในกลุ่มอายุ 0-5 ปี พบสูงถึง ร้อยละ 9.13 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยขององค์การอนามัยโลก (WHO) ที่รายงานว่าเด็กวัยเดียวกันทั่วโลกมีภาวะอ้วนโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 5.7 เท่านั้น ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุสำคัญมาจาก พฤติกรรมการใช้ชีวิตที่ขาดการเคลื่อนไหวทางกาย เนื่องจากเด็กจำนวนมากใช้เวลาอยู่กับเทคโนโลยี เช่น โทรศัพท์มือถือและแท็บเล็ต มากกว่าการเล่นหรือทำกิจกรรมกลางแจ้ง อย่างมีนัยสำคัญเมื่อพิจารณาในมุมมองของทฤษฎีพัฒนาการ Piaget (1952, 45) มองว่า เด็กวัย 2-7 ปี อยู่ในช่วง Preoperational Stage ซึ่งเป็นระยะที่เด็กเรียนรู้จากการลงมือกระทำ (Learning by Doing) การเคลื่อนไหวร่างกายจึงมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโลกผ่านประสบการณ์ตรง ขณะที่ Erikson (1963, 247) ระบุว่า เด็กปฐมวัยอยู่ในช่วงของพัฒนาการด้านอัตลักษณ์ ได้แก่ ระยะของ Autonomy vs. Shame and Doubt และ Initiative vs. Guilt ซึ่งการให้เด็กได้เคลื่อนไหวและเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจ ความภาคภูมิใจ และแรงจูงใจภายใน อย่างไรก็ตาม แม้พัฒนาการด้านร่างกายจะเป็นพื้นฐานสำคัญ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า ได้รับความสนใจจากผู้เกี่ยวข้องน้อยกว่าพัฒนาการด้านอื่น เช่น ด้านสติปัญญาหรือภาษา ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการขาดความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและความสำคัญของพัฒนาการทางร่างกาย รวมถึงแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการด้านนี้ อย่างเป็นระบบหนึ่งในแนวทางสำคัญที่สามารถนำมาใช้เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการทางร่างกายควบคู่กับด้านอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การจัดการเรียนรู้แบบใช้กิจกรรมเป็นฐาน หรือ Activity-Based Learning (ABL) โดยแนวทางนี้เน้นการมีส่วนร่วมของเด็ก การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ และการส่งเสริมพัฒนาการในทุกมิติ อย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย กล้ามเนื้อมัดใหญ่และมัดเล็ก ด้านสังคม และด้านสติปัญญา (สุทัศน์ เอกา, 2565; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

จากการศึกษาในพื้นที่โดยการปฏิบัติการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) วงรอบที่ 1 เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2566 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน (2566) พบว่า แม้นักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1 ส่วนใหญ่จะมีพัฒนาการทางร่างกายอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน แต่ยังพบปัญหาในด้านการประสานงานของกล้ามเนื้อใหญ่และเล็ก ซึ่งนำไปสู่แนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่เชื่อมโยงกับบริบทชุมชนท้องถิ่น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กปฐมวัยอย่างมีระบบ สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย และสนับสนุนการเติบโตอย่างสมดุลในระยะยาว

วัตถุประสงค์ (Research Objectives)

1. เพื่อพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

1. ความหมายและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าความหมายและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ได้ดังนี้

ทิสนา แชนณี (2562, 236-237) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่า การนำเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกันและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวมและสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จากที่กล่าวมาในข้างต้นสามารถสรุปความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการได้ว่าหมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ หรือเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กันเข้ามาไว้ด้วยกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

สิริพัชร เกษภูวโรจน์ (2564, 370-384) ได้ให้ความหมายการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึงการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Instruction) เป็นการสอนที่เชื่อมโยงความรู้ความคิดรวบยอด หรือทักษะเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยองค์รวม ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งสอดคล้องตามแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ที่เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตาม ความเหมาะสม ซึ่งเป็นไปตามสภาพจริงของสังคม การเรียนรู้แบบบูรณาการ

เป็นการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระทั้งหลายเข้าด้วยกัน อย่างมี ความหมาย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

จุฑามณี อินทร์อุทิศ (2564, 45) หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นและส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ได้รับการจัดสภาพแวดล้อมไว้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจากการสำรวจ ทดลอง และการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกับผู้อื่น จนนักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ มีความสุขและความเพลิดเพลินและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เป็นแนวทางการสอนที่เน้น การเชื่อมโยงความรู้จากหลายวิชาเข้าด้วยกันผ่านกิจกรรมที่เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ วิธีนี้ช่วยให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ฝึกคิดวิเคราะห์ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในชีวิตจริง

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เกิดขึ้นจากความคิดของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey, 1916; 1938; 1940 อ้างถึงใน ชัชวาลย์ เจริญบุญ, 2554, 37) ได้เห็นความจริง ว่าเด็กสนใจเฉพาะสิ่งจำเป็นและใช้ได้บ่อยในชีวิต เพราะเด็กไม่มีเวลาและกำลังพอที่จะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ได้หมด จะต้องเลือกสอนเฉพาะสิ่งจำเป็นที่จะสามารถใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้ ควรให้ความสนใจ ต่อกิจกรรมที่นำไปสู่ความเข้าใจกิจกรรมพื้นฐานต่าง ๆ ของมนุษย์ในที่ใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งจะทำให้เด็กเกิด ความต้องการที่จะเรียนรู้ขึ้นโดยธรรมชาติเล่น และมีความเชื่อว่า เราสามารถเชื่อมโยงมันกับวิชาต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตรได้อย่างน้อย 2 วิชาขึ้นไป และด้วยวิธีการเชื่อมโยงจะส่งผลให้เด็กสามารถนำประสบการณ์ ต่าง ๆ ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือเรื่องที่จะเรียนรู้ต่อไป

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานศึกษาเป็นกระบวนการ ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ที่มีความหมายผ่านประสบการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นกิจกรรมเป็นฐาน

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย

อาร์โนลด์ กีเซล (Arnold Gesell, 1880–1961 อ้างถึงใน สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2547, 52-55) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ผู้เริ่มก่อตั้งสถาบันพัฒนาการเด็ก (Institute of Child Development) ณ มหาวิทยาลัยเยล ระหว่างปี ค.ศ. 1930 - 1940 อธิบายทฤษฎีเกี่ยวกับการเจริญเติบโตและพัฒนาการ ของเด็กว่าการเจริญเติบโตของเด็กทางร่างกาย เนื้อเยื่อ อวัยวะ หน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ และพฤติกรรม ที่ปรากฏขึ้นเป็นรูปแบบที่แน่นอนและเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้น ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมเป็นองค์ประกอบ รองที่ต่อเติมเสริมพัฒนาการต่าง ๆ กีเซลเชื่อว่าวุฒิภาวะจะถูกกำหนดโดยพันธุกรรม และมีในเด็กแต่ละคน มาตั้งแต่เกิด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เด็กแต่ละวัยมีความพร้อมทำสิ่งต่าง ๆ ได้ ถ้าวุฒิภาวะหรือความพร้อมยังไม่เกิดขึ้นตามปกติในวัยนั้น สภาพแวดล้อมจะไม่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็กอาร์โนลด์ กีเซล (Arnold Gesell) ได้สร้างเกณฑ์มาตรฐานสำหรับวัดพฤติกรรมของเด็กในแต่ละระดับเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม ซึ่งเขาได้แบ่งพัฒนาการของเด็กที่ต้องการวัดและประเมินออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่

1) พฤติกรรมทางการเคลื่อนไหว (Motor Behavior) ครอบคลุมการบังคับอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายและความสัมพันธ์ทางการเคลื่อนไหว 2) พฤติกรรมทางการปรับตัว (Adaptive Behavior) ครอบคลุมความสัมพันธ์ของการใช้มือและสายตา การสำรวจ ค้นหา การกระทำต่อวัตถุ การแก้ปัญหาในการทำงาน 3) พฤติกรรมทางการใช้ภาษา (Language Behavior) ครอบคลุมการที่เด็กใช้ภาษา การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน 4) พฤติกรรมส่วนตัวและสังคม (Personal-Social Behavior) ครอบคลุมการฝึกปฏิบัติส่วนตัว ทฤษฎีการพัฒนาร่างกายของเด็กตามแนวคิดของ Gesell ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาทางร่างกายและพฤติกรรมของเด็กเป็นลำดับขั้นอย่างชัดเจน โดยกล้ามเนื้อใหญ่จะพัฒนาก่อนกล้ามเนื้อเล็ก และการประสานงานระหว่างตาและมือถือเป็นพฤติกรรม adaptive ที่พัฒนาขึ้นตามวุฒิภาวะ (Gesell, 2010 อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2553, 28-29)

สรุปได้ว่า การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็กว่าการเจริญเติบโตของเด็กทางร่างกาย เนื้อเยื่ออวัยวะ หน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ และพฤติกรรมที่ปรากฏขึ้นเป็นรูปแบบที่แน่นอนและเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้น ประสพการณ์ และสภาพแวดล้อมเป็นองค์ประกอบรองที่ต่อเติมเต็มเสริมพัฒนาการต่าง ๆ ก็เชื่อถือว่าวุฒิภาวะจะถูกกำหนดโดยพันธุกรรม และมีในเด็กแต่ละคนมาตั้งแต่เกิด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เด็กแต่ละวัยมีความพร้อมทำสิ่งต่าง ๆ ได้ ถ้าวุฒิภาวะหรือความพร้อมยังไม่เกิดขึ้นตามปกติในวัยนั้น

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวิธีการดำเนินการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย และสถิติที่ใช้ในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 2 โรงเรียน จำนวนทั้งหมด 3 ห้องเรียน จำนวนทั้งหมด 75 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เด็กนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1 อายุระหว่าง 3 – 4 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ คู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย จำนวน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน 30 นาที สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง 30 นาที รวม 20 ชั่วโมง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความสามารถพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย (อายุ 3 – 4 ปี) แบบสถานการณ์ (Situational pre – test – Posttest) จำนวน 1 สถานการณ์ 5 สถานการณ์

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งลำดับขั้นตอนการสร้างคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และหลักสูตรสถานศึกษา ระดับปฐมวัยโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ประจำปีการศึกษา 2567

3.2 ออกแบบและสร้างคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย จำนวน 1 สถานการณ์ 5 สถานการณ์ แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1: รูปภาพแสดงรูปแบบการจัดสถานการณ์และสื่อที่ใช้

ประกอบด้วย 1) สถานการณ์ 1 กระโดดสองขาบีบแป้งโดว์ บูรณาการกับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะและกิจกรรมกลางแจ้ง 2) สถานการณ์ 2 เดินบนทางรถไฟตามหาอะลาหว่าแสนอร่อย บูรณาการกับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะและกิจกรรมกลางแจ้ง 3) สถานการณ์ 3 วิ่งไปร้อยลูกเดือยหรรษา บูรณาการกับกิจกรรมกลางแจ้งและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ 4) สถานการณ์ 4 วิ่งแล้วหยุดรับลูกบอลพาเพลิน บูรณาการกับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะและกิจกรรมกลางแจ้ง และ 5) สถานการณ์ 5 วาดวงกลมและตัดใบไม้แสนสนุก บูรณาการกับกิจกรรมกลางแจ้งและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ โดยมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย

สัปดาห์ที่	วัน/เวลา	กิจกรรมเป็นฐาน	กิจกรรมการเรียนรู้
1	วันจันทร์ 09.00 – 09.30 น.	แบบประเมิน Pre - test	1.การประเมินความสามารถในการกระโดด สองขาบีบแป้งโดว์ 2.ประเมินความสามารถในการเดินต่อเท้าจับ โมเดลขนมมะละกั่ว 3.ประเมินความสามารถในการวิ่งไปร้อยลูก เตี้อยหรรษา 4.ประเมินความสามารถในการวิ่งแล้วหยุดรับ ลูกบอลพาเพลิน 5.ประเมินความสามารถในการเดินตามรอย ประวาดวงกลมและตัดใบไม้แสนสนุก
2-9	จันทร์ – ศุกร์ 09.00 – 09.30 น.	ฐานที่ 1 กระโดดสองขาบีบแป้งโดว์ บูรณาการกับกิจกรรมเคลื่อนไหวและ จังหวะและกิจกรรมกลางแจ้ง ฐานที่ 2 เดินต่อเท้าจับโมเดลขนมมะ ละกั่ว บูรณาการกับกิจกรรมเคลื่อนไหว และจังหวะและกิจกรรมกลางแจ้ง ฐานที่ 3 วิ่งไปร้อยลูกเตี้อยหรรษา บูรณาการกับกิจกรรม กลางแจ้งและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ฐานที่ 4 วิ่งแล้วหยุดรับลูกบอลพาเพลิน บูรณาการกับกิจกรรมเคลื่อนไหวและ จังหวะและกิจกรรมกลางแจ้ง ฐานที่ 5 เดินตามแนวที่กำหนดวาด วงกลมและตัดใบไม้แสนสนุก บูรณา การกับกิจกรรมกลางแจ้งและกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์	วันที่ 1 นับจังหวะประกอบการบอกตัวเลข ตัวเลข 1 – 10 วันที่ 2 ใช้เพลงรำไทเข้าจังหวะ วันที่ 3 ใช้เพลงบรรเลงลาวดวงเดือน วันที่ 4 ใช้เพลงประกอบท่าทางกลองสะบัด ชัย วันที่ 5 ใช้เพลงประกอบท่าทางฟ้อนเจิงผาง ประทีป

ตารางที่ 1

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย (ต่อ)

สัปดาห์ที่	วัน/เวลา	กิจกรรมเป็นฐาน	กิจกรรมการเรียนรู้
10	วันศุกร์ 09.00 – 09.30 น.	แบบประเมิน Posttest	1.การประเมินความสามารถในการกระโดด สองขาปีบแป้งโดว์ 2.ประเมินความสามารถในการเดินต่อเท้าจับ โมเดลขนมอะลาหว่า 3.ประเมินความสามารถในการวิ่งไปร้อยลูก เตี๋ยหรรษา 4.ประเมินความสามารถในการวิ่งแล้วหยุดรับ ลูกบอลพาเพลิน 5.ประเมินความสามารถในการเดินตามแนวที่ กำหนด วาดวงกลมและตัดใบไม้แสนสนุก

3.3 นำคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชไมมน ศรีสุรักษ์ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม คือ อาจารย์ ดร.ศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์ ตรวจสอบแก้ไขเบื้องต้นและปรับปรุงตามคำแนะนำ

3.4 นำคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอให้ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและการประเมินผล โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือวิจัย กับวัตถุประสงค์งานวิจัย (IOC) เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในระดับ 1.00 ถือว่ามีความเหมาะสม โดยแบบประเมินความสามารถพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย (อายุ 3 - 4 ปี) แบบสถานการณ์ (Situational pretest - posttest) มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1) ศึกษาเอกสารตำราแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้พัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย

2) สร้างแบบประเมินความสามารถพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย (อายุ 3 - 4 ปี) แบบสถานการณ์ (Situational pre - test -posttest) จำนวน 1 สถานการณ์ 5 ฐานกิจกรรม ประกอบด้วย 1) ฐานที่ 1 กระโดดสองขาปีบแป้งโดว์ 2) ฐานที่ 2 เดินบนทางรถไฟตามหาอะลาหว่าแสนอร่อย 3) ฐานที่ 3 วิ่งไปร้อยลูกเตี๋ยหรรษา 4) ฐานที่ 4 วิ่งแล้วหยุดรับลูกบอลพาเพลิน และ 5) ฐานที่ 5 วาดวงกลมและตัดใบไม้แสนสนุก

3) นำแบบประเมินความสามารถพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสม

4) นำแบบประเมินความสามารถพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญโดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้การประเมิน IOC อยู่ในระดับ 1.00 และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกรายข้อแล้ว คัดเลือกแบบประเมิน

5) นำแบบประเมินที่ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความสามารถพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

6) จัดพิมพ์แบบประเมินฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ประเมินความสามารถพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ก่อนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้คู่มือจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ประเมินความสามารถพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย (อายุ 3 – 4 ปี) แบบสถานการณ์ (Situational pre – test)

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้คู่มือจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง 30 นาที รวม 20 ชั่วโมง

4.3 เมื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ประเมินความสามารถในการพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย (อายุ 3 – 4 ปี) แบบสถานการณ์ (Situational posttest) เพื่อนำมาเปรียบเทียบผลหลังจากที่เด็กได้รับการจัดกิจกรรม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง (Pre Experimental Design) รูปแบบการวิจัย ใช้การทดสอบก่อนและหลังทดลอง (One Group Pre - test / Posttest Design) ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

5.1 การหาประสิทธิภาพเครื่องมือที่เป็นนวัตกรรม โดยใช้หลักการ E_1/E_2 และใช้เกณฑ์มาตรฐาน

5.2 การเปรียบเทียบพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน โดยใช้ค่าร้อยละ (P) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ t-test (Dependent Sample)

ผลการวิจัย (Results)

1. ผลการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ตามเกณฑ์ 80/80 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากการประเมินประสิทธิภาพคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินประสิทธิภาพคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย

คะแนนระหว่างกิจกรรม			คะแนนหลังกิจกรรม			ประสิทธิภาพ E_1/E_2
คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E_1	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E_2	
60	53.80	89.67	60	53.97	89.94	89.67/89.94

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ตามเกณฑ์ 80/80 พบว่ามีประสิทธิภาพที่ระดับ $E_1=89.67$ และ $E_2=89.94$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพมาตรฐานที่กำหนด 80/80 สรุปได้ว่าคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย

2. ผลการเปรียบเทียบพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน รายละเอียดตาม ตารางที่ 3

ตารางที่ 3

ผลการเปรียบเทียบพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Pre – test - Posttest)

ผลการเปรียบเทียบพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน	N	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
คะแนนก่อนการจัดกิจกรรม (Pre-test)	30	45.90	6.43	6.75	.00*
คะแนนหลังการจัดกิจกรรม (Posttest)	30	53.97	4.16		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม (Pre – test - Posttest) วิเคราะห์ข้อมูลได้ว่า เด็กปฐมวัยที่เป็นนักเรียนชั้นอนุบาล 1 อายุระหว่าง 3 - 4 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน จำนวนทั้งสิ้น 30 คน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมเท่ากับ 45.90 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.43 มีคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมเท่ากับ 53.97 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.16 และการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการด้านร่างกายสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรม คะแนนหลังการจัดกิจกรรมสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

1. ผลการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ

การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 89.67/89.94 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพมาตรฐานที่กำหนดไว้ เนื่องจากคู่มือมีการออกแบบให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย จำนวน 1 สถานการณ์ 5 ฐานกิจกรรม ประกอบด้วย 1) ฐานกระโดดสองขาบีบแป้งโดว์ 2) ฐานเดินต่อเท้าจับโมเดลขนมอะไรหว่า 3) ฐานวิ่งไปร้อยลูกเต๋อยุทธยา 4) วิ่งแล้วหยุดรับลูกบอลพาเพลิน และ 5) เดินตามแนวที่กำหนดวาดวงกลมและตัดไปไม้แสนสนุก ซึ่งคู่มือชุดนี้ส่งผลให้ครูปฐมวัยสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีรูปแบบที่แน่นอนและเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้น ประสพการณ์ และสภาพแวดล้อมเป็นองค์ประกอบรองที่เสริมพัฒนาการต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ สุภานันท์ บัณจาม และคณะ (2561, 151-160) กล่าวถึงการจัดทำคู่มือจะต้องคำนึงว่า คู่มือที่สร้างขึ้นมานั้นมีความจำเป็นอย่างไร โดยคู่มือเป็นแหล่งของความรู้ของผู้ที่ศึกษาและที่สำคัญคู่มือจะเป็นตัวช่วยให้มีความเข้าใจมากขึ้น ในการพัฒนาคู่มือผู้เชี่ยวชาญจะมีส่วนช่วยเป็นอย่างมากในการให้คำแนะนำต่าง ๆ เช่น แก้วไข การยกตัวอย่าง สำหรับขั้นตอนในการพัฒนาคู่มือมี 3 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนร่างคู่มือ 2) การเตรียมข้อมูลในการพัฒนาคู่มือ และ 3) การทดสอบคู่มือ คู่มือที่ทำการพัฒนาจะดีได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับผู้ทำการพัฒนาว่าได้มีการวางแผนสำรวจ ตรวจสอบ ความต้องการของผู้ที่ศึกษาคู่มือน้อยแค่ไหน มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ชัดเจนหรือไม่ ถ้าทุกขั้นตอนเป็นไปด้วยความระมัดระวัง คู่มือที่พัฒนามีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงกับผู้ใช้ ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เปรม ป้อมกระโทก (2565, 45-60) ผลการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะประกอบอุปกรณ์ เด็กมีพัฒนาการร่างกายสูงกว่าก่อนการทดลอง มีพัฒนาการอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

การเปรียบเทียบพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 โดยหลังการใช้คู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย มีพัฒนาการด้านร่างกายสูงขึ้นกว่าก่อนการใช้คู่มือ เนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบกระบวนการขั้นตอนการในการใช้คู่มือแบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน จำนวน 1 สถานการณ์ 5 ฐานกิจกรรม ประกอบด้วย 1) ฐานกระโดดสองขาบีบแป้งโดว์ 2) ฐานเดินต่อเท้าจับโมเดลขนมอะลาหว่า 3) ฐานวิ่งไปร้อยลูกเต๋อยุทธยา 4) ฐานวิ่งแล้วหยุดรับลูกบอลพาเพลิน และ 5) ฐานเดินตามแนวที่กำหนดวาดวงกลมและตัดใบไม้แสนสนุก จากที่กล่าวมาข้างต้น การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ที่จัดให้มี 1 สถานการณ์ 5 ฐานกิจกรรม ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้น Warm up ขั้น Stand up และขั้น Wrap up ประกอบกับผู้วิจัย สร้างบรรยากาศการจัดกิจกรรม 3 ขั้นตอน ดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย อย่างมีความสุข เป็นขั้นตอน เหมาะสมกับวัย แสดงดังภาพที่ 2

ขั้น Warm up

ขั้น Stand up

ขั้น Warp up

ภาพที่ 2: บรรยากาศการจัดกิจกรรม 3 ขั้นตอน ดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เป็นฐาน ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทางด้านร่างกายที่สูงขึ้น จากการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย จำนวน 1 สถานการณ์ 5 ฐานกิจกรรม ประกอบด้วย 1) ฐานกระโดดสองขาบีบแป้งโดว์ 2) ฐานเดินต่อเท้าจับโมเดลขนมอะลาหว่า 3) ฐานวิ่งไปร้อยลูกเต๋อยุทธยา 4) ฐานวิ่งแล้วหยุดรับลูกบอลพาเพลิน และ 5) ฐานเดินตามแนวที่กำหนดวาดวงกลมและตัดใบไม้แสนสนุก มีบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร มีชุดสื่อที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย และเหมาะสมกับวัย สอดคล้องกับ Limbu (2012) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเป็นฐานว่าการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเป็นฐานนี้มีความสำคัญต่อผู้เรียนในด้านการอาศัยประสบการณ์ตรงทางการเรียนรู้ ซึ่งเป็นประโยชน์ ต่อการเรียนรู้ Limbu ยังกล่าวต่อไปอีกว่า ผู้เรียนเกิดทักษะจากการทำกิจกรรมหลายประเด็น ได้แก่ ช่วยเพิ่มมุมมองความคิดสร้างสรรค์จากประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนช่วยให้ประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนแตกต่างจากเดิม ทำให้นักเรียนให้ความสำคัญในการเรียน และเห็นคุณค่าของการลงมือปฏิบัติ ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียนด้วยการแสวงหาองค์ความรู้ด้วยตนเองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการกลุ่ม ช่วยเพิ่มความสุขในการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับเพื่อนในชั้นเรียนและผู้เรียนกับครูผู้สอน และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนที่ไม่แสดงออกทางวาจา สามารถแสดงออกทางความคิดผ่านกิจกรรม

จากแนวคิดทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบและสร้างบรรยากาศการจัดกิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย จำนวน 1 สถานการณ์ 5 ฐานกิจกรรม ประกอบด้วย 1) ฐานกระโดดสองขาบีบแป้งโดว์ 2) ฐานเดินต่อเท้าจับโมเดลขนมอะลาหว่า 3) ฐานวิ่งไปร้อยลูกเต๋อยุทธยา 4) ฐานวิ่งแล้วหยุดรับลูกบอลพาเลติน และ 5) ฐานเดินตามแนวที่กำหนดวาดวงกลมและตัดใบไม้แสนสนุก ทั้งนี้คู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก จึงมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย

สรุป (Conclusion)

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ได้ดังนี้

1. การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยมีประสิทธิภาพ $E_1 = 89.67$ $E_2 = 89.94$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพมาตรฐานที่กำหนด 80/80

2. พัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยหลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยนำเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูสามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมประจำวัน เพื่อส่งเสริมการเคลื่อนไหวและพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยอย่างมีเป้าหมาย โดยควรออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นให้เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับวัย เช่น เกมการเคลื่อนไหว การปีนป่าย การเล่นกลางแจ้ง หรือกิจกรรมที่ใช้ดนตรีและการเคลื่อนไหวประกอบ

1.2 ครูสามารถใช้รูปแบบกิจกรรมจากงานวิจัยนี้เป็นเครื่องมือช่วยในการสังเกตและประเมินพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กได้อย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ ซึ่งจะช่วยให้สามารถให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าได้อย่างทันท่วงที

1.3 ควรมีการติดตามผลของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในระยะยาว เช่น การติดตามผลภายหลังจบกิจกรรมไปแล้วเป็นระยะเวลา 3 - 6 เดือน เพื่อวัดความยั่งยืนของผลต่อพัฒนาการทางร่างกาย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยต่อยอดในเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการในด้านอื่น ๆ เช่น อารมณ์ – จิตใจ สังคม สติปัญญา และความเป็นไทย

2.2 ควรมีการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการกับเด็กพิเศษ

2.3 ควรทำการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและบูรณาการกับสาระการเรียนรู้อื่น ๆ หรือสอดแทรกไปในกิจกรรมเกมการศึกษาตามหน่วยการเรียนรู้

2.4 งานวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นเฉพาะด้านพัฒนาการทางร่างกายของเด็กปฐมวัย ซึ่งแม้จะมีความสำคัญ แต่พัฒนาการของเด็กปฐมวัยยังประกอบด้วยด้านสังคม อารมณ์ สติปัญญา และภาษาดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาแบบบูรณาการที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่นร่วมด้วย เพื่อให้ครอบคลุมมิติของการพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมอนามัย. (2566, 12 เมษายน). กรมอนามัยเผยเด็กไทยอ้วน เป็ดอาหารชุดสุขภาพ เสริมออกกำลังกายป้องกัน. <https://multimedia.anamai.moph.go.th/news/news0633-2>
- จุฑามณี อินทร์อุทิศ. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. <http://irithesis.swu.ac.th/dspace/handle/123456789/1884>
- ชัชวาลย์ เจริญบุญ. (2554). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ทีศนา แคมณี. (2562). *ศาสตร์การสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เปรม ป้อมกระโทก. (2565). *การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะประกอบอุปกรณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2553). *จิตวิทยาพัฒนาการ: ทฤษฎีและแนวทางการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ
- สิริพัชร เจริญวโรจน์. (2564). *การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานกับกิจกรรมพหุปัญญา*. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(11), 370–384. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/251993>
- สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. (2547). *พัฒนาการเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.
- สุทัศน์ เอกา. (2565, 19 พฤศจิกายน). *การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน*. <http://www.krumontree.com/>
- สุภานันท์ ปันงาม, พูนสิน ประคำมินทร์, และ พัทธนันท์ ชมภูนุช. (2561). *การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความร่วมมือ ความสามารถในการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*, 6(24), 115–160. <https://jeal.snru.ac.th/ArticleView?ArticleID=52>
- โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน. (2566). *รายงานผลการดำเนินงาน PLC ปีการศึกษา 2566*. แม่ฮ่องสอน: โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน.
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society* (2nd ed.). W. W. Norton & Company.
- Limbu, P. (2012, June). *Why do we need to use activity-based learning method?* <http://eprogressiveportfolio.blogspot.com/2012/06/>
- Piaget, J. (1952). *The origins of intelligence in children* (M. Cook, Trans.). International Universities Press.

การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ต้นแบบจักสานไม้ไผ่มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่มาตรฐาน
ผลิตภัณฑ์ชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ

Development and Enhancement of Prototype Bamboo Weaving Products
Based on Local Wisdom Heritage Toward Community Product Standards: A
Case Study of Kwaeng Village Community Enterprise.

สุดาทิพย์ เกษจ้อย*

Sudathip Khatjoi*

คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

319 ตำบลโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000 ประเทศไทย

Faculty of Business Administration and Accounting, Sisaket Rajabhat University

319 Pho Sub-district, Mueang District, Sisaket Province, 33000 Thailand

รับบทความ: 15 กรกฎาคม 2568 ปรับปรุงบทความ: 26 ธันวาคม 2568 ตอรับตีพิมพ์บทความ: 31 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลและลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ต้นแบบหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) งานวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายคือสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจที่มีประสบการณ์การจักสานไม้ไผ่มากกว่า 15 ปี จำนวน 10 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง และผู้เชี่ยวชาญด้านงานหัตถกรรมและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 3 คน ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนแขวงวิลเลจมีผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ที่มีการผลิตและใช้งานในชุมชนจำนวน 10 รูปแบบ สะท้อนการสืบทอดและใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่อย่างต่อเนื่อง จากกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้มีการคัดเลือกผลิตภัณฑ์

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

อีเมล: Sudathip.k@sskru.ac.th

จำนวน 5 รูปแบบที่มีศักยภาพด้านการใช้งาน รูปแบบ และการต่อยอดเชิงพาณิชย์ เพื่อนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบสำหรับการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลิตภัณฑ์ต้นแบบทั้ง 5 รูปแบบผ่านการพัฒนาครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวัสดุ ด้านความคงทน ด้านรูปแบบ และด้านความปลอดภัย โดยผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับเหมาะสมมากในภาพรวม ผลการวิจัยสะท้อนถึงประสิทธิภาพของกระบวนการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับแนวคิดการออกแบบเชิงนวัตกรรมและความยั่งยืน ซึ่งช่วยเพิ่มศักยภาพในการสร้างรายได้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ

งานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์, มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน, วิสาหกิจชุมชนแนววิเลจ

Received: July 15, 2025

Revised: December 26, 2025

Accepted: December 31, 2025

Abstract

This study aimed to: (1) investigate the information and distinctive characteristics of bamboo woven handicraft products of the Kwaie Village Community Enterprise in Khukhan District, Sisaket Province; and (2) develop and enhance prototype bamboo woven handicraft products of the Kwaie Village Community Enterprise to comply with the Community Product Standard (CPS). A mixed methods research approach was employed, integrating qualitative research and action research. Data were collected through in-depth interviews, focus group discussions, and participatory community workshops. The target group consisted of 10 purposively selected members of the Kwaie Village Community Enterprise with more than 15 years of experience in bamboo weaving, along with three experts in handicrafts and community product standards who evaluated the quality of the product prototypes. The findings revealed that the Kwaie Village community produces and utilizes 10 types of bamboo woven handicraft products, reflecting the continuous inheritance and practical use of local bamboo weaving knowledge. Through participatory discussions and community engagement, five product types with strong potential in terms of usability, design, and commercial extension were selected for prototype development to apply for CPS certification. The five prototypes were developed to meet all four CPS criteria: materials, durability, design, and safety. Overall evaluation by the experts indicated a “very appropriate” level of compliance with the

Community Product Standard. The results demonstrate the effectiveness of a systematic development and enhancement process that integrates local wisdom with innovative and sustainable design concepts. This approach not only improves product quality in line with CPS requirements but also increases income-generation potential and strengthens the grassroots economy of the community in a sustainable manner.

Keywords

Bamboo Weaving Products, Local Weaving Products, Local Wisdom, Product Enhancement, Kwae Village Community Enterprise

บทนำ (Introduction)

งานหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่เป็นหนึ่งในมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีทรัพยากร ไม้ไผ่อุดมสมบูรณ์ และมีการสืบทอดองค์ความรู้ด้านการจักสานจากรุ่นสู่รุ่น ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่จึงมิได้เป็น เพียงเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันเท่านั้น หากแต่สะท้อนอัตลักษณ์และภูมิปัญญาที่ฝังรากลึกในโครงสร้างทาง สังคมของชุมชน (Hoaihongthong & Tuamsuk, 2024; Sonhom & Taravet, 2023) การอนุรักษ์และ พัฒนางานหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ให้สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและตอบสนองต่อบริบทปัจจุบันได้ อย่างเหมาะสม จึงเป็นประเด็นสำคัญต่อความยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น (Netwong, Khrouthongkhieo, & Pijitkamnerd, 2024) การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการองค์ ความรู้เชิงวัฒนธรรมควบคู่กับกระบวนการออกแบบเชิงวิชาการ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและสามารถ แข่งขันได้ในบริบทเศรษฐกิจร่วมสมัย (Roadkasamsri, 2024)

อย่างไรก็ตาม ในบริบทของเศรษฐกิจปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนจำนวนมากยังประสบปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐานการผลิต โดยเฉพาะการขาดกระบวนการพัฒนาอย่างเป็น ระบบตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการรับรอง มาตรฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระทบต่อความน่าเชื่อถือ โอกาสทางการตลาด และความสามารถในการ สร้างรายได้อย่างต่อเนื่องของกลุ่มผู้ผลิต (Watthanachanobon & Chantaranamchoo, 2020) หาก ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนไม่สามารถผ่านการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ ย่อมส่งผลต่อข้อจำกัดใน การพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม การขยายช่องทางการจำหน่าย และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชนในระยะ ยาว จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ส่วนใหญ่มุ่งเน้น การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม หรือการประยุกต์ใช้แนวคิดการออกแบบเชิงนวัตกรรมในเชิงกว้าง ขณะที่ งานวิจัยที่ศึกษากระบวนการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทของวิสาหกิจชุมชนระดับพื้นที่ ยังมีอยู่อย่างจำกัด ช่องว่าง

ดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนางานวิจัยที่เชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐานที่ชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้จริง

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ จังหวัดศรีสะเกษ ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 40/2559) โดยใช้แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับกระบวนการออกแบบและการประเมินคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานอย่างเป็นระบบ การดำเนินการวิจัยมุ่งให้เกิดทั้งผลลัพธ์เชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้จริงในชุมชน ผลที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย ได้แก่ แนวทางการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่ที่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน การเพิ่มศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและความน่าเชื่อถือ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและความยั่งยืนของชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาข้อมูลและลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ อำเภออุษาคเนย์ จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ต้นแบบหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ อำเภออุษาคเนย์ จังหวัดศรีสะเกษ ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

การทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างฐานความรู้เชิงวิชาการที่สนับสนุนการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่สู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) โดยมุ่งสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น งานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน การออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย โดยมีหลักการ แนวคิดของการทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นและงานหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ Hoaihongthong และ Tuamsuk (2024, 1285–1300) ศึกษาบทบาทของภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะระบบความรู้ที่เกิดจากการสั่งสม ถ่ายทอด และปรับปรุงยุคต่อผ่านประสบการณ์ของชุมชน พบว่าภูมิปัญญาดังกล่าวสามารถนำไปต่อยอดเชิงเศรษฐกิจได้ หากมีการพัฒนาอย่างเหมาะสม ขณะที่ Sonhom และ Taravet (2023) ศึกษางานหัตถกรรมพื้นบ้านและรายงานว่าการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมควบคู่กับการปรับปรุงแบบผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับการใช้งานในปัจจุบันสามารถเพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์โดยไม่ทำให้ความหมายทางวัฒนธรรมสูญหาย
2. มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) กับการยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2559) ระบุว่า มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เลขที่ 40/2559 สำหรับผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ กำหนดเกณฑ์การประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวัสดุ ด้านความคงทน ด้านรูปแบบ และด้านความ

ปลอดภัย ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพและความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ชุมชน นอกจากนี้ การได้รับการรับรองตามมาตรฐาน มผช. ยังเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่นำไปสู่การคัดสรรผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP Product Champion) ประเภทของใช้ ของตกแต่ง และของที่ระลึก ช่วยเพิ่มโอกาสในการยอมรับของตลาดและความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน

3. การออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืนในบริบทงานจักสานไม้ไผ่ Roadkasamsri (2024) ศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติและพบว่าการออกแบบที่คำนึงถึงคุณสมบัติของวัสดุสามารถช่วยยืดอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์ได้ โดยในบริบทของไม้ไผ่ การเลือกไม้ไผ่ที่มีอายุเหมาะสม การอบแห้ง และการเคลือบผิวอย่างถูกวิธี สามารถลดการผุกร่อน เพิ่มความคงทน และยืดอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์จักสาน ขณะที่ Megavitry et al. (2024, 232–237) เสนอว่าแนวคิดการออกแบบอย่างยั่งยืนควรพิจารณาวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่การจัดการทรัพยากร การผลิต การใช้งาน จนถึงการจัดการหลังการใช้งาน

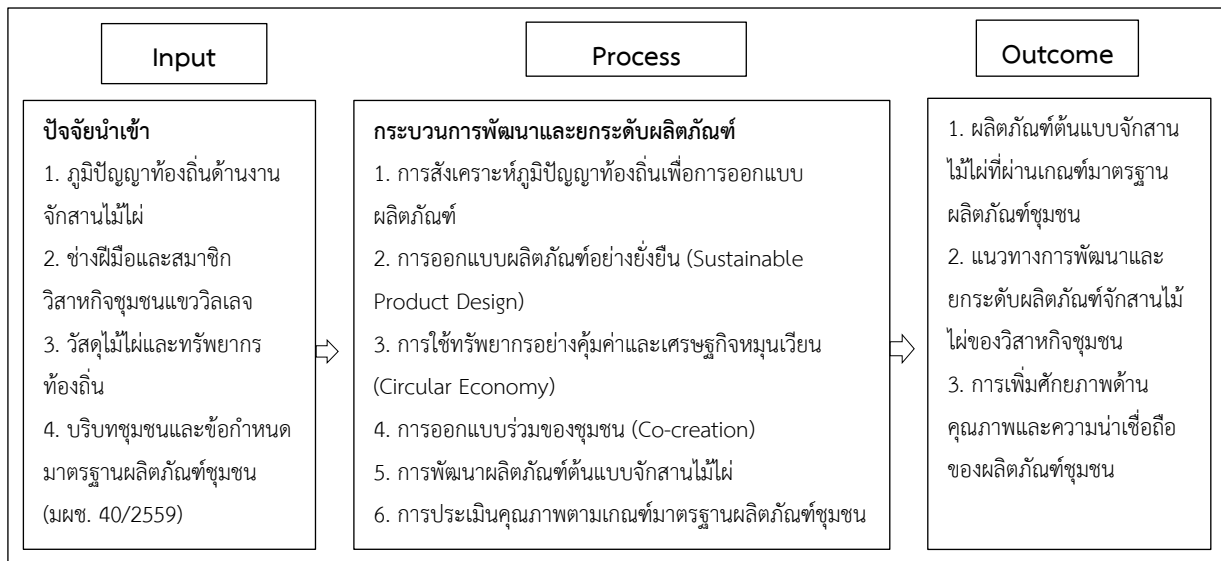
4. เศรษฐกิจหมุนเวียนและการใช้วัสดุอย่างคุ้มค่า แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำเศษไม้ไผ่จากกระบวนการจักสานมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ขนาดเล็ก เพื่อลดของเสีย ยืดอายุการใช้งานของวัสดุ และเพิ่มมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตระดับชุมชนอย่างยั่งยืน

5. การมีส่วนร่วมของชุมชนและการออกแบบร่วม (Co-creation) การออกแบบร่วมเป็นกระบวนการที่ช่างฝีมือ นักออกแบบ และผู้วิจัยร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเป็นเจ้าของ การเรียนรู้ร่วมกัน และความเข้าใจในมาตรฐานภายในชุมชน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเชิงเปรียบเทียบ Sonhom และ Taravet (2023) ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากฟางข้าวและรายงานว่าการนำทุนทางวัฒนธรรมมาผสานกับกระบวนการออกแบบสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์และมูลค่าเพิ่มได้ ขณะที่งานของ Nyuhuan (2024) เน้นการศึกษาแนวทางด้านการตลาด

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

งานวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดเชิงกระบวนการที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น การออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืน และเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชน แห้ววิลเลจ โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 ภาพกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development: R&D) ซึ่งเหมาะสมกับการวิจัยที่มุ่งปรับปรุงและยกระดับผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนแนววิเลจเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เลขที่ 40/2559

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มเป้าหมายทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงประเมินผลผลิตภัณฑ์ โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ประชากร ได้แก่ คนในชุมชนที่เป็นสมาชิกและขึ้นทะเบียนกับกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนแนววิเลจ อำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ จำนวนทั้งสิ้น 50 คน

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ที่ประกอบอาชีพดังกล่าวเป็นประจำ จำนวน 10 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติสำคัญ คือ 1) มีประสบการณ์การจักสานไม้ไผ่มากกว่า 15 ปี 2) มีบทบาทโดยตรงในการผลิตผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของชุมชน 3) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสานไม้ไผ่

กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวใช้เป็นแหล่งข้อมูลหลักสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน กระบวนการผลิต และแนวทางการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อการประเมินเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านงานหัตถกรรมและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 3 คน ซึ่งทำหน้าที่ประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ต้นแบบตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบคุณภาพก่อนและหลังการพัฒนา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือเชิงคุณภาพและเครื่องมือเชิงประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ ดังนี้

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างสมาชิกกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ จำนวน 10 คน เพื่อศึกษากระบวนการผลิต เทคนิคการจักสาน วัสดุที่ใช้ ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ให้เป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

แบบคำถามการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Questions) ใช้สำหรับระดมความคิดเห็นจากสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน และผู้แทนชุมชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับแนวทางการออกแบบ การพัฒนา และการยกระดับผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่สู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

แบบประเมินผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ใช้สำหรับประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ต้นแบบจักสานไม้ไผ่ตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. เลขที่ 40/2559) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีคุณสมบัติ ได้แก่ 1) มีความเชี่ยวชาญด้านงานหัตถกรรมหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ 2) มีประสบการณ์ด้านการประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และ 3) มีความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้การประเมินมีความน่าเชื่อถือและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

แบบรายงานผลการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ใช้สำหรับเปรียบเทียบคุณภาพของผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ก่อนและหลังการพัฒนา โดยการประเมินก่อนการพัฒนาเป็นการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์เดิมตามเกณฑ์ มผช. และการประเมินหลังการพัฒนาเป็นการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ผ่านการพัฒนาแล้ว โดยใช้เกณฑ์เดียวกัน เพื่อสะท้อนผลการยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบ

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือวิจัยทุกฉบับผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ก่อนนำไปใช้จริง

4. วิธีดำเนินการวิจัย การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ซึ่งแต่ละขั้นตอนเชื่อมโยงโดยตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ไปจนถึงการประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ดังนี้

4.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและบริบทของชุมชน ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และข้อมูลท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ รวมถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มโดยใช้เครื่องมือที่พัฒนาแล้ว ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน พ.ศ. 2568 ณ ศูนย์เรียนรู้วิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ อำเภอขุนยี่ จังหวัดศรีสะเกษ มีการบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนาม พร้อมจัดเก็บข้อมูลด้วยการเข้ารหัส (Coding)

4.3 การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ นำข้อมูลจากการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มาใช้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจักสานไม้ไผ่ โดยยึดแนวทางการออกแบบอย่างยั่งยืนและการออกแบบร่วมของชุมชน พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจำนวน 10 ต้นแบบ

4.4 การประเมินและถ่ายทอดองค์ความรู้ ประเมินผลิตภัณฑ์ต้นแบบก่อนและหลังการพัฒนาด้วยแบบประเมินมาตรฐาน มผช. วิเคราะห์ผลการประเมินและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคนิคการพัฒนาผลิตภัณฑ์แก่สมาชิกชุมชนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและลักษณะของการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อย ผู้วิจัยดำเนินการถอดความจากการบันทึกเสียงและบันทึกภาคสนามอย่างครบถ้วน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล สังเคราะห์ และตีความเชิงพรรณนา เพื่อให้ได้ประเด็นสาระสำคัญเกี่ยวกับ 1) ลักษณะและกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของชุมชน 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการจักสาน 3) ปัญหาและอุปสรรคในการผลิต 4) แนวทางการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปฏิบัติการเป็นการวิเคราะห์ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ภายหลังการดำเนินกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ โดยเปรียบเทียบผลการประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ก่อนและหลังการพัฒนา ตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เลขที่ 40/2559 ซึ่งครอบคลุมด้านวัสดุ ความคงทน รูปแบบ และความปลอดภัย

ผลการวิจัย (Results)

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า วิสาหกิจชุมชนเขาวิลเลจมีผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ที่ผลิตและใช้งานในชุมชนจำนวน 10 รูปแบบ ซึ่งสะท้อนการสืบทอดภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่อย่างต่อเนื่อง โดยใช้เทคนิคดั้งเดิมและวัสดุจากทรัพยากรในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมยังมีข้อจำกัดด้านรูปแบบ ความคงทน ความปลอดภัย และความพร้อมในการเข้าสู่การรับรองตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มีการคัดเลือกผลิตภัณฑ์จำนวน 5 รูปแบบ ได้แก่ ช้อง ตะกร้า กระบุง กะต่า และกรอบรูป เพื่อนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ผลการพัฒนาพบว่า ผลิตภัณฑ์ต้นแบบได้รับการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ โดยยังคงอัตลักษณ์ลายจักสานพื้นถิ่นไว้ พร้อมทั้งพัฒนาในด้านวัสดุ โครงสร้าง รูปแบบ และความปลอดภัยให้เหมาะสมกับการใช้งานในบริบทปัจจุบัน

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. เลขที่ 40/2559) พบว่าผลิตภัณฑ์ต้นแบบทั้ง 5 รูปแบบผ่านเกณฑ์ครบทั้ง 4 ด้าน และมีผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก แสดงให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ และผลิตภัณฑ์มีศักยภาพเพียงพอสำหรับการยื่นขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และการต่อยอดเชิงพาณิชย์ในอนาคต

ตารางที่ 1 ผลการสำรวจผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ในชุมชนเขาวัวลเลจ (ผลิตภัณฑ์ 10 รูปแบบ)

ลำดับ	ชื่อผลิตภัณฑ์	รูปแบบผลิตภัณฑ์ (เดิม)	จำนวนที่ผลิตได้/วัน/คน	ใช้สำหรับ
1	ข้อง		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	เครื่องมือใส่สัตว์น้ำ
2	ตะกร้า		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	ใส่ของใช้ในชีวิตประจำวัน
3	ตะบุง		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	ใส่ข้าวสาร/ข้าวเปลือกของใช้ประจำวันอื่น ๆ
4	ชะเนียง		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	เครื่องมือดักและจับสัตว์น้ำ
5	ไซ		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	เครื่องมือดักและจับสัตว์น้ำ
6	กระบุง		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	ใส่ข้าวสาร/ข้าวเปลือก
7	กะต๋ำ		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	ใส่อุปกรณ์กินหมาก

ตารางที่ 1 ผลการสำรวจผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ในชุมชนแขวงวิลเลจ (ผลิตภัณฑ์ 10 รูปแบบ) (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อผลิตภัณฑ์	รูปแบบผลิตภัณฑ์ (เดิม)	จำนวนที่ผลิตได้/วัน/คน	ใช้สำหรับ
8	กระด้ง		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	ตากแห้ง เช่น ปลา ส่ายข้าวเหนียว
9	ข้องแบน		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	เครื่องมือใส่สัตว์น้ำ
10	กรอบรูป		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	ใส่รูปตนเองหรือรูปที่ระลึก

จากตารางที่ 1 แสดงผลการสำรวจผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของชุมชนแขวงวิลเลจ จำนวน 10 รูปแบบ ซึ่งสะท้อนความหลากหลายและการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้เทคนิคดั้งเดิมและวัสดุจากทรัพยากรในพื้นที่ ผลิตภัณฑ์มีการใช้งานสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) จึงเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการคัดเลือกผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบในขั้นตอนถัดไปของการวิจัย

ตารางที่ 2 ผลการประเมินและคัดเลือกผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่เพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ (Rating Scale 1–5) คณะผู้ประเมินจำนวน 3 คน

ลำดับ	ชื่อผลิตภัณฑ์	การใช้งานจริง	ศักยภาพเชิงพาณิชย์	เอกลักษณ์ชุมชน	ความเป็นไปได้ตามมผช.	คะแนนรวม	ผลการคัดเลือก
1	ข้อง	5	4	4	4	17	✓
2	ตะกร้า	5	4	3	4	16	✓
3	ตะบุง	4	3	3	3	13	–
4	ชะเนียง	3	2	3	2	10	–
5	ไซ	3	2	3	2	10	–
6	กระบุง	5	4	3	4	16	✓
7	กะต๋า	4	5	5	4	18	✓
8	กระด้ง	4	3	3	3	13	–
9	ข้องแบน	4	3	3	3	13	–
10	กรอบรูป	4	5	5	4	18	✓

ผลการประเมินในตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผลิตภัณฑ์จำนวน 5 รูปแบบ ได้แก่ ฮ่อง ตะกร้า กระบุง กะต่า และกรอบรูป มีคะแนนรวมสูงกว่าผลิตภัณฑ์อื่นอย่างชัดเจน และมีศักยภาพครอบคลุมทั้งด้านการใช้งาน รูปแบบ และความพร้อมในการพัฒนาให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้ง 4 ด้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคัดเลือกผลิตภัณฑ์ทั้ง 5 รูปแบบดังกล่าวเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ เพื่อให้การวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) มีความลุ่มลึก สามารถปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ได้อย่างเป็นระบบ และสะท้อนผลลัพธ์ที่ชัดเจนต่อการยื่นขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างแท้จริง

ตารางที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากไม่ไผ่ตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 40/2559) การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านงานหัตถกรรมและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 3 คน (มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ)

ต้นแบบที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	คะแนนเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1	ฮ่อง	4.15	0.86	เหมาะสมมาก
2	ตะกร้า	4.14	0.81	เหมาะสมมาก
3	ตะบุง	3.30	0.39	ปานกลาง
4	ชะเนียง	3.27	0.27	ปานกลาง
5	ไซ	3.12	0.37	ปานกลาง
6	กระบุง	4.12	0.89	เหมาะสมมาก
7	กะต่า	4.23	0.87	เหมาะสมมาก
8	กระดัง	3.12	0.32	ปานกลาง
9	ฮ่องแบน	3.14	0.35	ปานกลาง
10	กรอบรูป	4.34	0.88	เหมาะสมมาก
	รวม	3.69	0.60	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 3 เป็นการประเมินต้นแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยต้นแบบที่ 10 เท่ากับ 3.69 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยเรียงลำดับจากต้นแบบที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ต้นแบบที่ 10 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 ต้นแบบที่ 7 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 ต้นแบบที่ 1 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ต้นแบบที่ 2 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 ต้นแบบที่ 6 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำต้นแบบไปพัฒนาผลิตภัณฑ์จำนวน 5 ต้นแบบ เพื่อให้คณะกรรมการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มผช.เลขที่ 40/2559

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนคุณภาพผลิตภัณฑ์ต้นแบบก่อนและหลังการพัฒนาตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 40/2559) ระดับคะแนน: 1 = น้อยมาก, 2 = น้อย, 3 = ปานกลาง, 4 = มาก, 5 = มากที่สุด ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ	วัสดุ (Pre)	วัสดุ (Post)	Δ	ความคงทน (Pre)	ความคงทน (Post)	Δ	รูปแบบ (Pre)	รูปแบบ (Post)	Δ	ความปลอดภัย (Pre)	ความปลอดภัย (Post)	Δ
ซองไม้ไผ่	3	4.33	1.33	2.67	4.33	1.66	3	4	1	2.67	4	1.33
ตะกร้า	3	4	1	3	4	1	3.33	4.33	1	3	4	1
กระบุง	3	4	1	3.33	4.33	1	3	4	1	3	4	1
กะต๋า	3.33	4.33	1	3	4.33	1.33	3.33	4.67	1.34	3	4.33	1.33
กรอบรูปไม้ไผ่	3.33	4.67	1.34	3.33	4.67	1.34	3.67	5	1.33	3.33	4.67	1.34
ค่าเฉลี่ยรวม	3.13	4.39	1.26	3.07	4.47	1.4	3.27	4.4	1.13	3	4.2	1.2

หมายเหตุ: ค่า Δ (Delta) = คะแนนหลังการพัฒนา - คะแนนก่อนการพัฒนา

จากตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนคุณภาพผลิตภัณฑ์ต้นแบบจักสานไม้ไผ่ทั้ง 5 รูปแบบ ก่อนและหลังการพัฒนา ตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 40/2559) ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ วัสดุ ความคงทน รูปแบบ และความปลอดภัย ผลการประเมินพบว่าผลิตภัณฑ์ต้นแบบทุกประเภทมีคะแนนหลังการพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในทุกด้าน สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลของกระบวนการพัฒนาเชิงระบบ โดยเฉพาะด้านวัสดุและความคงทนซึ่งมีการปรับปรุงกระบวนการเตรียมไม้ไผ่และโครงสร้างผลิตภัณฑ์ ขณะที่ด้านรูปแบบและความปลอดภัยได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับการใช้งานในบริบทปัจจุบันและสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งนี้ กรอบรูปไม้ไผ่และกะต๋าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคะแนนหลังการพัฒนาอยู่ในระดับสูงสุด แสดงถึงศักยภาพในการยื่นขอรับรองมาตรฐาน มผช. และการต่อยอดเชิงพาณิชย์ในอนาคต

ตารางที่ 5 ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ ที่ผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 40/2559)

ต้นแบบที่	รูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม	รูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่	สิ่งที่พัฒนา
1			พัฒนา ด้านวัสดุและความคงทน โดยคัดเลือกไม้ไผ่ที่ผ่านการอบแห้ง เสริมโครงสร้างฐาน และปรับขอบให้เรียบ เพิ่มความปลอดภัยในการใช้งาน
2			พัฒนา ด้านรูปแบบและความคงทน ด้วยการเพิ่มความแน่นของลายจักสาน ปรับสัดส่วนให้เหมาะกับการใช้งานจริง และยืดอายุการใช้งาน
3			พัฒนา ด้านวัสดุและรูปแบบ โดยเลือกไม้ไผ่อายุเหมาะสม เสริมโครงปากกระบุง และปรับรูปทรงให้สอดคล้องกับบริบทการใช้งานปัจจุบัน
4			พัฒนา ด้านรูปแบบและเอกลักษณ์ โดยคงลายจักสานพื้นถิ่น เพิ่มความประณีตของงานฝีมือ และยกระดับภาพลักษณ์เชิงพาณิชย์
5			พัฒนา ครบทั้ง 4 ด้านตามมผช. โดยปรับรูปแบบให้ร่วมสมัย เสริมความแข็งแรงของโครง และปรับขอบมุมให้ปลอดภัย เหมาะเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

1) จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลและลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนเขาวิลเลจ อำเภอบางขัน จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนเขาวิลเลจมีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดผ่านลวดลาย รูปแบบ และกระบวนการผลิตแบบดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์เดิมยังมีข้อจำกัดด้านคุณภาพวัสดุ ความคงทน ความปลอดภัย และความ

พร้อมต่อการรับรองตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 40/2559) สะท้อนความจำเป็นของการพัฒนาเชิงระบบเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบชี้ว่า การปรับปรุงคุณภาพวัสดุ ได้แก่ การใช้ไม้ไผ่ที่ผ่านการอบแห้ง การคัดเลือกเส้นตอกที่มีความสม่ำเสมอ และการเสริมโครงสร้างส่งผลให้คะแนนด้านวัสดุและความคงทนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนหลังการพัฒนา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรเฉลิม วงศ์ปิ่น และคณะ (2566, 62–75) ที่ระบุว่าคุณภาพวัตถุดิบเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่ม ความปลอดภัย และความพึงพอใจของผู้ใช้ ในด้านการออกแบบ ผลการวิจัยพบว่าการปรับปรุงทรงและลวดลายให้เหมาะสมกับการใช้งานร่วมสมัย โดยคงอัตลักษณ์ท้องถิ่นไว้ ช่วยยกระดับคะแนนด้านรูปแบบและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของพลภัทร สร้อยทอง (2565, 141–159) ที่ชี้ว่าการประยุกต์เทคนิคจักสานดั้งเดิมเข้ากับบริบทการใช้งานปัจจุบันสามารถเพิ่มคุณค่าและโอกาสทางการตลาดโดยไม่กระทบคุณค่าทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ การพัฒนาภายใต้กระบวนการออกแบบร่วม ระหว่างชุมชน ผู้วิจัย และผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับความต้องการผู้ใช้และเกณฑ์มาตรฐานอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานของโสธรา เครือเมฆ และชุตินา สังคะหะ (2564, 49–63) ที่รายงานว่าผลิตภัณฑ์จักสานซึ่งผสมผสานอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการออกแบบสมัยใหม่ได้รับการยอมรับในระดับสูงด้านการออกแบบและประโยชน์ใช้สอย ผลการวิจัยยืนยันว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมกับการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน และสามารถยกระดับผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับมะโนด สุขตาม และคณะ (2566, 149–159) ที่เน้นบทบาทของการมีส่วนร่วมและการออกแบบบนฐานอัตลักษณ์ชุมชนในการเพิ่มมูลค่าเชิงสร้างสรรค์

2) การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ต้นแบบจักสานไม้ไผ่สู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 40/2559) ผลการประเมินตามเกณฑ์ มผช. 40/2559 พบว่าผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนแขวงวิล เลงผ่านเกณฑ์สำคัญในด้านวัสดุ ความคงทน รูปแบบ และความปลอดภัย สะท้อนศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตอบโจทย์ตลาดร่วมสมัยอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ อรพินท์ บุญสิน ธรรมาธิกุล และวรรณชัย พรหมเกิด (2568) ที่รายงานว่าการยกระดับกระบวนการผลิตตามกรอบมาตรฐานควบคุมการมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยเพิ่มความพึงพอใจของผู้บริโภค (ค่าเฉลี่ย 4.56 จาก 5) และเกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .05$) ทั้งนี้ ผลของงานวิจัยนี้ยืนยันว่าการปรับปรุงวัสดุ โครงสร้าง และความปลอดภัยทำให้ผลิตภัณฑ์ผ่านเกณฑ์ มผช. ได้อย่างเป็นรูปธรรม ในมิติการตลาด นางนุช ไชยผาสุข (2568) ชี้ว่า “การรับรองมาตรฐาน” ทำหน้าที่เป็นสัญญาณคุณภาพ เพิ่มคุณค่าที่ลูกค้ารับรู้และลดความไม่แน่นอนในการตัดสินใจซื้อ โดยเฉพาะในตลาดออนไลน์ สนับสนุนข้อค้นพบของงานนี้ว่าการยกระดับสู่ มผช. ช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือ ลดอุปสรรคทางการตลาด และขยายโอกาสเชิงพาณิชย์ ด้านเทคนิค สุภาพร วิสุเร และคณะ (2566) แสดงว่าการพัฒนาต้นแบบตามมาตรฐานร่วมกับการทดสอบคุณสมบัติช่วยยืนยันคุณภาพและความปลอดภัย งานนี้ใช้การประเมินก่อน–หลังตามเกณฑ์ 4 มิติ พร้อมการตรวจภาคสนาม เช่น ความเรียบของขอบ–มุม ความแน่นของลายจักสาน การรับน้ำหนัก และความแข็งแรงของโครงสร้าง เพื่อยืนยันความคงทนและความปลอดภัย นอกจากนี้ พงศ์พิพัฒน์ มากช่วย (2565) เสนอแนวทางการยกระดับสู่ มผช. ผ่านสูตรมาตรฐานและการ

ออกแบบบรรจุภัณฑ์/ฉลาก ซึ่งสอดคล้องกับผลของงานนี้ว่าการพัฒนาเชิงระบบภายใต้มาตรฐานช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือ คุณค่าเชิงพาณิชย์ และความพร้อมต่อการขยายตลาด

การยกระดับตาม มผช. 40/2559 ช่วยเพิ่มคุณภาพใน 4 มิติ เสริมความเชื่อมั่นของผู้บริโภค และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน โดยคุณูปการของงานนี้คือการประยุกต์กรอบประเมิน 4 มิติแบบก่อน-หลังร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถถ่ายทอดและขยายผลสู่ชุมชนอื่นได้อย่างเป็นระบบ

สรุปผลการวิจัย (Conclusion)

ประการแรก ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาข้อมูลและลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ พบว่าชุมชนมีผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่จำนวน 10 รูปแบบ ซึ่งสะท้อนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสานอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์เดิมยังมีข้อจำกัดด้านคุณภาพวัสดุ ความคงทน รูปแบบ และความปลอดภัย ทำให้ยังไม่พร้อมต่อการเข้าสู่กระบวนการรับรองตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 40/2559) ผลการศึกษานี้ช่วยให้ชุมชนเห็นจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาอย่างเป็นระบบตามเกณฑ์มาตรฐานที่ชัดเจน

ประการที่สอง ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ต้นแบบ พบว่าจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้เชี่ยวชาญ สามารถคัดเลือกผลิตภัณฑ์ 5 รูปแบบที่มีศักยภาพมาพัฒนาเป็นต้นแบบ และดำเนินการปรับปรุงตามเกณฑ์ มผช. ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ วัสดุ ความคงทน รูปแบบ และความปลอดภัย ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญยืนยันว่าผลิตภัณฑ์ต้นแบบทั้งหมดผ่านเกณฑ์มาตรฐานและมีคุณภาพอยู่ในระดับเหมาะสมมาก แสดงถึงประสิทธิผลของกระบวนการพัฒนาเชิงระบบ

ในเชิงประโยชน์ต่อชุมชน งานวิจัยนี้ช่วยสร้างแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นรูปธรรม ทำให้วิสาหกิจชุมชนมีต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ยื่นขอรับรองมาตรฐาน มผช. และต่อยอดเชิงพาณิชย์ได้จริง อีกทั้งยังเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และศักยภาพของช่างจักสานในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับมาตรฐาน

ในเชิงองค์ความรู้ใหม่ งานวิจัยนำเสนอ “กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างเป็นระบบ” ซึ่งสามารถใช้เป็นต้นแบบเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติสำหรับชุมชนจักสานไม้ไผ่อื่น ๆ ในการยกระดับผลิตภัณฑ์สู่มาตรฐานและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนาเครื่องมือและแนวทางการฝึกอบรม ควรจัดทำเครื่องมือหรือคู่มือการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการออกแบบ การผลิต และการตลาดให้แก่สมาชิกในชุมชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. การส่งเสริมความรู้แก่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมให้มีการจัดอบรมเชิงสร้างสรรค์ (Creative Workshop) เพื่อเพิ่มทักษะด้านนวัตกรรม การออกแบบ และการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ให้ตรงกับความต้องการของตลาดยุคใหม่

3. การสร้างกลไกติดตามและประเมินผล ควรจัดตั้งคณะทำงานหรือตัวแทนจากชุมชนเพื่อทำหน้าที่ติดตาม ประเมินผล และรายงานความก้าวหน้าในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงผลิตภัณฑ์และแนวทางการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การขยายการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในวงกว้าง เช่น การรวมเครือข่ายชุมชนใกล้เคียง หรือการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไม้ไผ่

เอกสารอ้างอิง (References)

- นงนุช ไชยผาสุข., (2568) กลยุทธ์การตลาดออนไลน์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ที่ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. 15(2), 247–259. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/neuarj/article/view/279932>
- พงศ์พิพัฒน์ มากช่วย., (2565) แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการสร้างอาชีพ และการยกระดับสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ไข่เค็ม อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*. 10(2), 149-180. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/srj/article/view/260294/180176>
- พลภัทร สร้อยทอง., (2565) การออกแบบของตกแต่งบ้าน ภายใต้แนวคิดจากโครงสร้างผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ในครัวเรือน กรณีศึกษา ตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทองจังหวัดอ่างทอง. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์*, 9(2), 141–159. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/arts/article/view/257183>
- มะโนด สุขตาม, ยุพดี สีนมาก, อภินันท์ชัย โจมสติ, บัญชา ชื่นจิต, และกัญญา เขี่ยมสวัสดิ์., (2566) องค์ความรู้ด้านงานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มชมรมผู้สูงอายุตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิชาการเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 8(2), 149–159. <https://doi.org/10.14456/journalindus.2023.25>
- วรเฉลิม วงศ์ปิ่น, ชัยเชษฐ ศรีสกุล, และวรลักษณ์ ศรีกันทา., (2566) มูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์และคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ที่ตอบสนองต่อ ความพึงพอใจในการใช้งานด้านบรรจุภัณฑ์อาหาร. *วารสารโลหะศรี*, 7(1), 62–75. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/lawasrijo/article/view/26281>

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2559). มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน: ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ (มผช. 40/2559). กระทรวงอุตสาหกรรม.

สุภาพร วิสุ่งเร, เสาวภา ชูมณี, กัญญารัตน์ เตือนหาย, ศุมาลีน ดีจันทร์, ผกามาศ ประเท้ง, นวรัตน์ มีชัย, ศิริกุล กล้ากุล, และนันทิยะ ศรีแก้ว., (2566) การพัฒนาผลิตภัณฑ์สบู่เหลวสมุนไพรจากสารสกัดหมากสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. 7(1), 47-58. <https://ph02.tci-thaijo.org/index.php/scibru/article/view/247734>

โสธนา เครือเมฆ, และชุติมา สังคะหะ., (2564) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากเครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้าสู่พาณิชย์ ชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิรีวัน จังหวัดนครนายก. *วารสารนัมมกองแหกรกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(2), 49–63. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/Vanam_434/article/view/252028

อรพินท์ บุญสิน, อรรครา ธรรมาธิกุล, และวรรณชัย พรหมเกิด., (2568) การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์แกเคยปลาอบแห้งสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*. 17(2), 165-175. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/view/276351>

Hoaihongthong, S., & Tuamsuk, K. (2024). Integration of local cultural knowledge in the community products design and development. *Journal of Ecohumanism*, 3(6), 1285–1300. <https://doi.org/10.62754/joe.v3i6.4101>

Megavitry, R., Pahrijal, R., & Novitasari, S. A. (2024). Innovation in traditional food processing technology to enhance competitiveness of local products in the global market. *World Scientific Advances*, 2(4), 232–237. <https://doi.org/10.58812/wsa.v2i04.1454>

Netwong, T., Khrouthongkhieo, N., & Pijitkamnerd, B. (2024). Creative products based on local wisdom derived from mural paintings of Suphan Buri Province, Thailand. *Harmonia: Journal of Arts Research and Education*, 24(2), 401–410. <https://doi.org/10.15294/harmonia.v24i2.18570>

Roadkasamsri, V. (2024). Exploring the intersection of sustainable design and cultural heritage: Enhancing community enterprise through product innovation in bamboo basketry using post-harvest sugar cane leaves. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, 8(16), 6097. <https://doi.org/10.24294/jipd6097>

Sonhom, V., & Taravet, V. (2023). Identity of local wisdom to product development to enhance cultural products: A case study of Wat Kai Tia community, Krachaeng sub-district, Samkhok district, Pathum Thani province. *Asian Journal of Arts and Culture*, 23(2), Article 258319. <https://doi.org/10.48048/ajac.2023.258319>

Watthanachanobon, W., & Chantaranamchoo, N. (2020). A local wisdom knowledge management model to enhance economic value added for textile products of Thai-Yuan ethnic groups in mid-central provincial cluster. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 13(4), 9–24.
<https://doi.org/10.14456/JCDR-HS.2020.32>

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับผู้เรียน Gen Z

Active learning management for Gen Z learners

ไยจิตร สารณิตย*, ตระกูล จิตวัฒนากร, วงศ์วิศว์ หมื่นเทพ

Yaijit Saranit*, Trakul Chaitwattanakorn, Wongwit Muenthep

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต

59 หมู่ 2 ตำบลบึงยี่โถ อำเภอบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี 12130 ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Rangsit Campus

59 Moo 2, Bueng Yi Tho Sub-district, Thanyaburi District, Pathum Thani Province, 12130, Thailand

รับบทความ: 14 พฤษภาคม 2568 ปรับปรุงบทความ: 9 ตุลาคม 2568 ตอรับตีพิมพ์บทความ: 12 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับผู้เรียน Generation Z ที่เติบโตในยุคดิจิทัล โดยมีองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้ 1) การบริหารหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก 2) การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) การจัดการทรัพยากรที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) การใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ และ 5) การวัดและประเมินผลแบบเชิงรุก ซึ่งนำมากำหนดเป็นแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 5 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) ออกแบบการวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ และ 5) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีเพื่อรองรับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

คำสำคัญ

การบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงรุก ผู้เรียน Generation Z การบริหารจัดการสถานศึกษา

* ผู้เขียนหลัก

อีเมล: yaijit.sara@northbkk.ac.th

*Received: May 14, 2025**Revised: October 9, 2025**Accepted: November 12, 2025***Abstract**

This article presents guidelines for school administration aimed at promoting active learning among Generation Z learners who have grown up in the digital era. The framework for managing schools to foster active learning consists of the following components: 1) Curriculum management that emphasizes active learning, 2) Teacher development to enhance competencies in active learning management, 3) Resource management that supports active learning implementation, 4) The use of technology and digital platforms in managing learning processes, and 5) Active-oriented assessment and evaluation. These components establish five key strategies for school administration to promote active learning: 1) Defining policies and visions that support active learning, 2) Building an organizational culture that encourages active learning, 3) Designing assessment and evaluation systems aligned with active learning approaches, 4) Encouraging community and network participation in supporting active learning, and 5) Developing technological infrastructure to facilitate active learning management.

Keywords

Active Learning Management, Gen Z learners, School Management

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 22 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” และกำหนดแนวทางการจัดการกระบวนการเรียนรู้ไว้ในหมวด 4 มาตรา 24 ระบุว่า ครูควรจัดเนื้อหาสาระโดยบูรณาการสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยจัดสภาพแวดล้อม สร้างบรรยากาศ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนในกระบวนการต่างๆ อาทิ กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการคิด การฝึกปฏิบัติ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ การแก้ปัญหา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, 79-82) วางเป้าหมายไว้คือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs 8Cs) การจัดการศึกษาให้

บรรลุปเป้าหมายนั้นควรเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย อันจะนำไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง (ทิตินา แคมมณี, 2557, 100-102) จึงเป็นหลักการสำคัญ ที่สามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการในยุคโลกาภิวัตน์ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเองและได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งแนวคิดการจัดการศึกษานี้เป็นแนวคิดที่มีรากฐานจากปรัชญาการศึกษาและทฤษฎี การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และเป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์ว่าสามารถ พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามต้องการอย่างได้ผล

ผู้เรียน Generation Z (Gen Z) หรือผู้ที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2538-2552 มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากผู้เรียนรุ่นก่อนหน้านั้น หลายประการ อาทิเช่น มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ เพราะผู้เรียน Gen Z ในประเทศไทยเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ พวกเขาใช้เวลาอยู่กับสมาร์ทโฟนและแพลตฟอร์มต่าง ๆ เป็นประจำ เช่น YouTube, Instagram และ TikTok ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงควรผสมผสานเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลเข้ากับการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน และนอกจากนั้น ผู้เรียน Gen Z ยังมีความเป็นตัวของตัวเอง มีความต้องการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทำให้การจัดการเรียนรู้ควรมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกแนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง โดยผู้เรียน Gen Z ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง การจัดการเรียนรู้จึงควรเน้นการปฏิบัติ การทดลอง และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและทักษะที่จำเป็น (เรวดี อยู่สุข, 2567) และนอกจากที่กล่าวมาผู้เรียน Gen Z ยังชื่นชอบเนื้อหาที่สั้น กระชับ และเข้าใจง่าย ทำให้การออกแบบการเรียนรู้ควรเน้นการนำเสนอข้อมูลที่ตรงประเด็น และใช้สื่อที่ดึงดูดความสนใจ เช่น วิดีโอสั้นหรืออินโฟกราฟิก และสิ่งที่สำคัญแม้ว่า Gen Z จะเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยี แต่ยังมีปัญหาในเรื่องการสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม การทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ ที่ต้องมีการส่งเสริมในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (สิริลักษณ์ สุขสวัสดิ์, 2562)

การเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning คือ กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่เน้นการฟังบรรยาย การเรียนรู้เชิงรุกเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น การอภิปรายกลุ่ม การทำกิจกรรมร่วมกัน การทำโครงการ และการเรียนรู้แบบปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ (วิจารณ์ พานิช, 2561, 14-15) นอกจากนั้นการเรียนรู้เชิงรุกยังเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและปฏิบัติมากกว่าการฟัง และมีการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับสิ่งที่พวกเขากำลังทำและเรียนรู้. ดังนั้นการนำการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น แต่ยังช่วยเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน

ในการเผชิญหน้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและท้าทายอีกด้วย การเรียนรู้เชิงรุกจึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการศึกษาในสำหรับผู้เรียน Gen Z อย่างแท้จริง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ในยุคดิจิทัลการจัดการเรียนรู้ต้องปรับรูปแบบให้เหมาะกับพฤติกรรมและลักษณะของผู้เรียน Gen Z ซึ่งเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อีกทั้งผู้เรียนยังมีแนวโน้มชอบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและสามารถนำไปใช้ได้จริง ทำให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนกลุ่มนี้ โดยมีแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้

ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) (Piaget, 1972, 38-46) กล่าวว่าผู้เรียนจะมีการสร้างองค์ความรู้ขึ้นเองจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงโดยใช้กระบวนการคิดและลงมือทำ โดยเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเรียนรู้จากการสร้างงาน ผู้เรียนได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการลงมือปฏิบัติ หรือสร้างงานที่ตนเองสนใจ ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้สัมผัสและแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกในกลุ่ม ผู้เรียนจะสร้างองค์ความรู้ขึ้นด้วยตนเองจากการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อตนเอง

ทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ (Experiential Learning Theory - ELT) (Kolb, 1984, 1-23) ผู้เรียนแต่ละคนจะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อย่างเป็นระบบผ่านวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และได้นำประสบการณ์จากอดีตและความรู้ที่ได้จากการกระทำแล้วมาสร้างเป็นกรอบแนวคิด โดยเป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพผ่านกระบวนการสี่ขั้นตอน ได้แก่ การมีประสบการณ์ตรง (Concrete Experience) การสะท้อนคิด (Reflective Observation) การสร้างแนวคิด (Abstract Conceptualization) และการทดลองปฏิบัติ (Active Experimentation) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียน Gen Z สามารถเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริงได้

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) (Bandura, 1986, 94-104) เสนอว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นผ่านการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น เป็นแนวคิดที่สำคัญในยุคดิจิทัลที่ผู้เรียน Gen Z มักเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น YouTube และ TikTok

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) Slavin (1995, 179-194) อธิบายว่าวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมหรือแก้ไขปัญหาหนึ่งๆ ร่วมกัน ในรูปแบบกลุ่มจนเกิดความสำเร็จ เกิดเป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่มีความหมายร่วมกันหรือมีการพัฒนาทักษะหนึ่งๆ ร่วมกัน ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาแนวคิด การแก้ปัญหา และทักษะทางสังคม ซึ่งมีความสำคัญต่อผู้เรียน Gen Z ที่ต้องการประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นกลุ่ม

เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์และจุดเด่นของแต่ละทฤษฎี จึงได้มีการจัดทำ ตารางที่ 1 สังเคราะห์เปรียบเทียบทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะสำคัญของทฤษฎีทั้งสี่ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบและพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนยุค Gen Z อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1

ตารางสังเคราะห์เปรียบเทียบทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ประเด็น	ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง	ทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์	ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม	ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ
แนวคิดหลัก	ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	เรียนรู้ผ่านวงจรประสบการณ์ 4 ขั้นตอน	เรียนรู้ผ่านการสังเกตและเลียนแบบ	เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม
กระบวนการ	ลงมือปฏิบัติ → คิดวิเคราะห์ → สร้างความรู้	ประสบการณ์ → สะท้อนคิด → สร้างแนวคิด → ทดลอง	สังเกต → จัดจำ → เลียนแบบ → จูงใจ	ร่วมมือ → แลกเปลี่ยน → สร้างความรู้ร่วม
บทบาทผู้สอน	ผู้อำนวยความสะดวก	ผู้จัดประสบการณ์	ต้นแบบ	ผู้ออกแบบกิจกรรมกลุ่ม
กลไกการเรียนรู้	การปรับโครงสร้างทางปัญญา	การเรียนรู้ผ่านวงจรประสบการณ์ครบวงจร	การสังเกตและการเสริมแรง	การร่วมมือและแลกเปลี่ยนระหว่างกัน
ผลลัพธ์การเรียนรู้	ความรู้และความเข้าใจที่สร้างขึ้นเอง	ความสามารถในการประยุกต์ใช้ประสบการณ์	การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามต้นแบบ	ความสำเร็จของกลุ่มและทักษะทางสังคม

จากการวิเคราะห์ตาราง พบว่าทฤษฎีทั้งสี่มีจุดร่วมสำคัญคือ “การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” โดยทฤษฎีทั้งสี่ต่างเกื้อหนุนซึ่งกันและกันและสะท้อนแนวคิดหลักของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็น “ผู้สร้างความรู้” มากกว่า “ผู้รับความรู้” ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ ลงมือปฏิบัติจริง และเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความหมาย เพื่อพัฒนาทักษะการคิด การสื่อสาร และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การนำการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน Gen Z

1. ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้

เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนรู้ในทุกระดับของการศึกษา โดยผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและแหล่งความรู้ต่างๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ง่ายและรวดเร็ว ทำให้การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในห้องเรียนเท่านั้น นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถทำงานร่วมกันและสื่อสารกับเพื่อนและครูผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ เช่น Google Classroom, Microsoft Teams หรือ Zoom ทำให้การเรียนรู้และการทำงานร่วมกันไม่ถูกจำกัดด้วยสถานที่และเวลา (Greenhow et al., 2009, 246-259) อีกทั้งยังสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนช่วยให้ครูสามารถติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนได้แบบเรียลไทม์ และสามารถปรับการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล (Mishra & Koehler, 2016, 189-200)

สำหรับโรงเรียนประเทศไทย (Khlaisang et al., 2023, 254-279) พบว่า มีความพยายามในการนำเครื่องมืออย่าง Google Classroom หรือ Zoom มาใช้แต่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้ทำมาใช้ในการบูรณาการจัดการเรียนการสอนอย่างแท้จริงแต่นำมาใช้เพื่อเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้มากกว่า นอกจากนี้ ผู้เรียนส่วนหนึ่งยังใช้เทคโนโลยีเพื่อความบันเทิงมากกว่าการเรียนรู้ ดังนั้น ความท้าทายจึงอยู่ที่การเปลี่ยนพฤติกรรมใช้เทคโนโลยีของผู้เรียน และการพัฒนาทักษะของครูให้สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อออกแบบการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและเกิดปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้

การเรียนรู้ของผู้เรียน Gen Z ควรได้รับการออกแบบกิจกรรมให้มีความยืดหยุ่น (Flexible Learning) และสามารถปรับให้เข้ากับความต้องการและสไตล์การเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียน การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นช่วยให้ผู้เรียนสามารถเลือกเวลา สถานที่ และวิธีการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองได้ด้วย (OECD, 2019, 2-6) สำหรับแนวทางในการออกแบบกิจกรรมที่ยืดหยุ่น ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเนื้อหาและวิธีการเรียนรู้ของตนเอง เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ และให้ผู้เรียนได้เลือกศึกษาตามความสนใจของตนเอง หรือสามารถแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่ต้องการใช้ (Prensky, 2001, 1-6) นอกจากนั้นควรให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ (Anywhere Anytime) เช่น การเรียนรู้ผ่าน Online Learning Platform ต่างๆ หรือการเรียนรู้ผ่านเครื่องมือที่ผู้เรียนใช้เป็นประจำ ได้แก่ Mobile Learning (Bonk & Graham, 2006, 3-21) และควรให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตามความต้องการของแต่ละบุคคล โดยมีการเก็บข้อมูลและนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน เพื่อแนะแนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน

นอกจากการจัดการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นสำหรับผู้เรียน Gen Z แล้วสิ่งที่ต้องมีคือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับครูอีกด้วย โดยครูผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากครูมาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ (Instructor) และเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ (Facilitator) (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2563) โดยการใช้การตั้งคำถามที่กระตุ้นการคิด (Socratic Questioning) เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและอภิปราย (Paul & Elder, 2007, 36-37) ใช้การสอนแบบ Flipped Classroom โดยให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาด้วยตนเองก่อนที่จะเรียน และใช้เวลาในห้องเรียนสำหรับการอภิปรายหรือแก้ปัญหา (Dong-In, S, 2017, 71-78) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตร (Ryan & Deci, 2000, 54-67) และที่สำคัญการนำเครื่องมือดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เช่น Live Poll, Interactive Whiteboard หรือ Virtual Reality (Dillenbourg, 2013, 485-492) สำหรับการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน Gen Z ด้วยกัน ต้องใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) และการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน (Johnson & Johnson, 2009, 365-379) โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Team-Based Learning (TBL) โดยให้ให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และแข่งขันกันเพื่อแก้ปัญหาโดยให้ผู้เรียนสอนกันเองมาใช้จะทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนรู้มากขึ้น (Michaelson, 2004, 27-50) นอกจากนั้นควรมีการนำ Gamification มาใช้เพื่อกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม

โดยมีการนำเทคนิคและองค์ประกอบจากเกม เช่น คะแนน (Well Point), ป้ายความสำเร็จ (Badge), หรือการแข่งขัน (Challenges Ranking) มาประยุกต์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มแรงจูงใจ, สร้างความสนุก, และกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น (Deterding et al., 2011, 2425-2428) นอกจากนั้นควรสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ผ่าน Social Media และ Online Community เช่น การสร้างกลุ่มเรียนรู้บนแพลตฟอร์ม เช่น Discord, Facebook Group, Google Meet และการใช้ Crowdsourcing ให้ผู้เรียนแชร์ข้อมูลและแนวคิดใหม่ ๆ ร่วมกัน (Wiles & Simmons, 2022, 9053070) และสิ่งที่สำคัญควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีบทบาทในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น การเรียนรู้ผ่าน Podcast หรือสร้าง Podcast ของตนเอง, การทำ Vlog, หรือ Infographic ที่ผู้เรียนสนใจ นอกจากนั้นยังควรสนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เช่น การทำ Video Lecture หรือการเขียน Blog (Siemens, 2005, 3-10) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี Connectivism ของ (Siemens, 2005, 3-10) ที่เน้นการสร้างองค์ความรู้ผ่านการเชื่อมโยงข้อมูลและเครือข่ายของผู้เรียน

องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก

การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการชีวิตประจำวันในทุกมิติและนอกจากนั้นพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน Gen Z ที่เติบโตมากับเทคโนโลยีและมีความสนใจต่อสิ่งต่าง ๆ ค่อนข้างสั้นนั้น การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการลงมือปฏิบัติจริง (Zhang et al., 2023, 185-202) สำหรับการบริหารสถานศึกษาที่สามารถส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ 1) การบริหารหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก 2) การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) การจัดการทรัพยากรที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) การใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลในการบริหารจัดการการเรียนรู้ และ 5) การวัดและประเมินผลแบบเชิงรุก ซึ่งในแต่ละส่วนต้องได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การบริหารหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก

การบริหารหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะช่วยให้การเรียนการสอนมีทิศทางที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สังคม และตลาดแรงงาน ในยุคที่การเรียนรู้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หลักสูตรที่ได้รับการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยเสริมสร้างคุณภาพทางการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพพร้อมเผชิญกับความท้าทายของโลกยุคใหม่ ซึ่งการบริหารหลักสูตรที่เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ การแก้ปัญหา และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 การออกแบบหลักสูตรแบบบูรณาการ หลักสูตรที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกควรเน้นการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ และเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน (Drake & Reid, 2018, 31-50)

เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชากับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การออกแบบหลักสูตรควรมีลักษณะยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน

1.2 การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมให้มีการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ควรเน้นการคิดขั้นสูง การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการสร้างนวัตกรรม (Wiggins & McTighe, 2011, 60-88)

1.3 การจัดทำแผนการเรียนรู้เชิงรุก สถานศึกษาควรมีการพัฒนาแผนการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) การเรียนรู้แบบสืบเสาะ (Inquiry-Based Learning) และการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) (Li et al., 2024, 145-160)

1.4 การประสานความร่วมมือกับชุมชนและภาคีเครือข่าย การบริหารหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน สถาบันอุดมศึกษา และภาคธุรกิจ เพื่อพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคม (Epstein, 2020, 435-435) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและเป็นประโยชน์

การบริหารหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติจริง การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา โดยเน้นการออกแบบหลักสูตรที่บูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตจริงของผู้เรียน กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ พัฒนาแผนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างหลากหลาย และสร้างความร่วมมือกับชุมชนและภาคีเครือข่าย เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่

2. การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีแนวทางในการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้

2.1 การพัฒนาความรู้และทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก โดยผ่านการพัฒนาทักษะด้วยกระบวนการต่างๆ เช่น การอบรมเพิ่มพูนความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และการทำวิจัยในชั้นเรียน (Darling-Hammond et al., 2020, 97-140) โดยการพัฒนาครูควรเน้นให้ครูได้ปฏิบัติจริงและมีการนิเทศติดตามผลความก้าวหน้าในการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างต่อเนื่อง

2.2 การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนคิด และการร่วมกัน

แก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน (DuFour & Reeves, 2016, 69-71) ผู้บริหารต้องจัดระบบและสนับสนุนให้เกิดการทำงานร่วมกันของครูในรูปแบบ PLC อย่างเป็นรูปธรรม

2.3 การนิเทศและให้ข้อมูลย้อนกลับ การนิเทศการสอนและการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาครู ผู้บริหารควรมีระบบการนิเทศที่เน้นการชี้แนะและการให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Glickman & Hall, 2018, 52-68) โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกตการสอน การนำเสนอผลงานทางวิชาการ และการใช้วิดีโอบันทึกการสอน

2.4 การส่งเสริมการทำวิจัยและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ ผู้บริหารต้องสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน (Mertler, 2019, 7-24) โดยการจัดสรรทรัพยากร ให้เวลา และสร้างแรงจูงใจในการทำวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูทุกคน

การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งเสริมให้ครูมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การพัฒนาครูควรเน้นการอบรมและฝึกปฏิบัติจริง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนวิชาชีพ การนิเทศและให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการส่งเสริมให้ครูทำวิจัยและสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการสอนให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

3. การจัดการทรัพยากรที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

สภาพแวดล้อมและทรัพยากรการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้บริหารจึงต้องบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้

3.1 การออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น พื้นที่การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้เชิงรุกควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบได้ตามกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น พื้นที่สำหรับการทำงานกลุ่ม พื้นที่สำหรับการนำเสนอ และพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Barrett et al., 2015, 118-133) การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมจะช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมและส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

3.2 การจัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนรู้ ผู้บริหารต้องจัดหาและบริหารสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และเพียงพอต่อความต้องการ เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก โดยคำนึงถึงคุณค่า ประสิทธิภาพ และความยั่งยืนในการใช้งาน

3.3 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้บริหารต้องส่งเสริมการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ พิพิธภัณฑ์ สวนพฤกษศาสตร์ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (Falk & Dierking, 2019, 10)

3.4 การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บรรยากาศการเรียนรู้ทั้งทางกายภาพและทางจิตวิทยามีผลต่อการเรียนรู้เชิงรุก ผู้บริหารต้องส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย เป็นมิตร และกระตุ้นการเรียนรู้ (Cheryan et al., 2017, 4-12) โดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เช่น แสงสว่าง อุณหภูมิ เสียง และการจัดวางองค์ประกอบภายในห้องเรียน

การจัดการทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกเป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา โดยต้องบริหารจัดการสภาพแวดล้อมและทรัพยากรให้เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เริ่มจากการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามลักษณะกิจกรรม เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ควรจัดหาสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์การเรียนรู้ที่ทันสมัยและเพียงพอ เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมอย่างมีคุณภาพ พร้อมทั้งพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย และสุดท้ายควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย เป็นมิตร และกระตุ้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ ทั้งในด้านกายภาพและด้านจิตใจ

4. การใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลในการบริหารจัดการการเรียนรู้

เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสนับสนุนและยกระดับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีแนวทางในการบริหารจัดการและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

4.1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ผู้บริหารต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีให้มีความพร้อมและทันสมัย เช่น ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และระบบความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Resta & Laferrière, 2015, 743-756) เพื่อรองรับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 การเลือกใช้แพลตฟอร์มและเครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสม การเลือกใช้แพลตฟอร์มและเครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก ผู้บริหารควรส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม การทำงานร่วมกัน และการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น ระบบจัดการเรียนรู้ (LMS) เครื่องมือสร้างสื่อปฏิสัมพันธ์และแอปพลิเคชันสำหรับการทำงานร่วมกัน (Bonk & Graham, 2006, 3-21)

4.3 การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและผู้เรียน ความสำเร็จในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกขึ้นอยู่กับทักษะดิจิทัลของครูและผู้เรียน ผู้บริหารต้องจัดให้มีการพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านการใช้งานเครื่องมือและการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (Mishra & Koehler, 2016, 189-200) ผ่านการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสนับสนุนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เต็มที่

4.4 การสร้างระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรพัฒนาระบบสารสนเทศที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ผล และการตัดสินใจเชิงนโยบาย (Picciano, 2018, 20-32) เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง

4.5 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์ เครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์เป็นช่องทางในการขยายโอกาสและประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้บริหารควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญและเพื่อนร่วมชั้นเรียนในวงกว้าง (Greenhow et al., 2009, 246-259)

การนำเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของ MIT พัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เทคโนโลยี (Technology-Enhanced Active Learning) พบว่าเมื่อนักเรียนเปลี่ยนมาเรียนในห้องเรียนเชิงปฏิบัติ (studio physics) สามารถเพิ่มค่าพัฒนาการในการเรียนรู้ได้เท่าตัว และลดอัตราการสอบตกจาก 13% เหลือไม่ถึง 5% (Beichner et al., 2006, 97-106) และจากการศึกษาของ Christiansen & Even (2024, 28-57) พบว่า ช่วยส่งเสริมความมีส่วนร่วม การเรียนรู้ต่อเนื่อง และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งยังช่วยสร้างประสบการณ์เรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลอีกด้วย

5. การวัดและประเมินผลแบบเชิงรุก

การวัดและประเมินผลแบบเชิงรุกเป็นกระบวนการที่สำคัญในการตรวจสอบและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้

5.1 การออกแบบการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินที่เน้นการวัดความสามารถของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในสถานการณ์จริง ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูออกแบบการวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย เช่น การประเมินจากการทำโครงการ การประเมินจากการปฏิบัติจริง และการประเมินจากแฟ้มสะสมงาน (Black & Wiliam, 2018, 551-575)

5.2 การส่งเสริมการวัดผลประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Formative Assessment) เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ครูและผู้เรียนได้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการวัดผลประเมินผลระหว่างการเรียนรู้ และมีการให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีคุณภาพ ทำให้เกิดสร้างโอกาสในการปรับปรุงและพัฒนาทั้งในส่วนของผู้เรียนและครูสอน (Black & Wiliam, 2018, 551-575)

5.3 การพัฒนาระบบการวัดผลประเมินผลที่มีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกระบวนการวัดผลประเมินผล ผู้บริหารควรส่งเสริมการวัดผลประเมินผลที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เช่น นักเรียนมีการประเมินตนเอง มีการประเมินจากเพื่อนร่วมห้อง เพื่อร่วมกลุ่ม และการประเมินโดยผู้ปกครองและชุมชน (Andrade & Brookhart, 2019, 16-25) เพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลายและครอบคลุม

5.4 การใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล ที่สามารถช่วยให้การวัดและประเมินผลมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ผู้บริหารควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการประเมิน เช่น แพลตฟอร์มการประเมินออนไลน์ การวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ (Learning Analytics) และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการประเมิน เพื่อให้การประเมินมีความรวดเร็ว แม่นยำ และให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ (Guskey et al., 2020, 257-269)

5.5 การพัฒนาระบบการรายงานผลและการใช้ประโยชน์จากผลการประเมิน ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารควรพัฒนาระบบการรายงานผลที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และ

ครอบคลุมทุกด้านของการพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งส่งเสริมการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร และการกำหนดนโยบายของสถานศึกษา (Guskey et al., 2020, 257-269)

การวัดและประเมินผลแบบเชิงรุกมุ่งพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงและการประเมินเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ใช้เทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับผู้เรียน Gen Z

การบริหารจัดการศึกษาเชิงรุกสำหรับผู้เรียน Gen Z จะประสบความสำเร็จได้นั้นควรมีแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่มุ่งเน้นเพื่อส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้

1. มีการกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยให้มีการจัดทำวิสัยทัศน์ที่มีความชัดเจน และเป็นวิสัยทัศน์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน เพื่อให้ทุกคนเข้าใจและพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน (DuFour & Fullan, 2013, 1-60) แต่ในบริบทโรงเรียนในประเทศไทยส่วนใหญ่วิสัยทัศน์จะถูกกำหนดจากฝ่ายบริหารเพียงด้านเดียว ขาดการมีส่วนร่วมจึงยังขาดความเข้มแข็ง และนอกจากนั้นสิ่งที่สำคัญคือต้องมีการ สื่อสารวิสัยทัศน์อย่างต่อเนื่อง โดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อเน้นย้ำวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ทุกฝ่ายตระหนักและเข้าใจ อีกทั้งเพื่อให้นโยบายที่เป็นรูปธรรม ต้องมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ที่มีเป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวทางดำเนินงานชัดเจน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้เชิงรุก มีการกำหนดนโยบายที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เช่น นโยบาย "ทุกห้องเรียนต้องมีกิจกรรม Active Learning อย่างน้อย 60% ของเวลาเรียน" (Darling-Hammond et al., 2020, 97-140) และที่สำคัญต้องมีการจัดสรรทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ทั้งงบประมาณ เวลา และทรัพยากรบุคคลเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเพียงพอ และเพื่อเป็นการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ ควรมีการพัฒนาคู่มือแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เป็นรูปธรรมสำหรับครู มีการปรับโครงสร้างการบริหารให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการเรียนรู้เชิงรุก มีการกำหนดเป็น KPI ขององค์กรที่กำหนดให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นตัวชี้วัดหลักในการประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

2. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูอย่างสม่ำเสมอ (DuFour & Fullan, 2013, 1-60) โดยมีการจัดสรรเวลาในตารางการทำงานของครูให้มีกิจกรรม PLC อย่างน้อยสัปดาห์ละ 2-3 ชั่วโมง และมีการสร้างวัฒนธรรมการสังเกตชั้นเรียนและให้ข้อมูลสะท้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ระหว่างเพื่อนครู และนอกจากนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ตลอดชีวิตพร้อมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการสร้างนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนใหม่ๆ เสมอ (Robinson, 2011, 1-50) และนอกจากผู้บริหารจะมีภาวะผู้นำทางวิชาการแล้ว ยังต้องมีการเสริมพลังอำนาจให้แก่ครูได้โอกาสในการแสดงภาวะผู้นำทางวิชาการตามความถนัดของแต่ละคน เช่น ครูเป็นผู้นำทางการใช้เทคโนโลยี ครูเป็นผู้นำด้านการจัดการเรียนการสอนโครงงาน นอกจากนั้นแล้วควรมีการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้จากความ

ผิดพลาด ด้วยการสร้างพื้นที่ปลอดภัย สร้างบรรยากาศที่ครูและนักเรียนรู้สึกปลอดภัยที่จะเสี่ยงและเรียนรู้จากความผิดพลาด โดยการสร้างห้องเรียนเชิงบวก มีระบบการยกย่องและให้รางวัลแก่ครูที่พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุก แม้ว่าผลลัพธ์อาจไม่สมบูรณ์แบบในครั้งแรก และควรมีการจัดเวทีสำหรับให้ครูได้บอกเล่าความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้มีการแบ่งปันเรื่องราวความสำเร็จและบทเรียนจากความล้มเหลวในการประชุมครู

3. ออกแบบการวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยปรับให้เป็นการประเมินเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน (Assessment for Learning) ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เป็นการวัดผลประเมินผลที่มุ่งเน้นการพัฒนา มากกว่าการตัดสิน เน้นการให้ข้อมูลสะท้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ (Black & Wiliam, 2018, 551-575) ให้เป็นการประเมินระหว่างเรียนมีการใช้เครื่องมือวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย เช่น การถามคำถาม การสังเกตพฤติกรรม การเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่มและลงมือปฏิบัติ และการตรวจผลงาน นอกจากนี้สิ่งสำคัญในการวัดผลประเมินผลระหว่างเรียนควรให้นักเรียนได้สะท้อนคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง (Metacognition) อย่างสม่ำเสมอ และครูผู้สอนต้องมุ่งเน้นการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงโดยออกแบบภาระงานสอดคล้องกับการเรียนและให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดตามสถานการณ์จริง (Authentic Assessment) มีการสร้างและพัฒนาเกณฑ์การประเมิน (Rubrics) ที่ชัดเจนและสื่อสารให้นักเรียนเข้าใจก่อนเริ่มภาระงานทุกครั้ง (Wiggins & McTighe, 2011, 60-88) ส่งเสริมให้ใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ทั้งแบบดิจิทัลและกายภาพเพื่อแสดงพัฒนาการของนักเรียน และควรมีการพัฒนากรอบการประเมินที่ครอบคลุมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน ส่งเสริมการประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment) เพื่อพัฒนาทักษะการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกัน พัฒนาระบบการประเมินที่มุ่งเน้นสมรรถนะ (Competency-Based Assessment) มากกว่าการวัดความรู้เพียงอย่างเดียว (Andrade & Heritage, 2018, 80-140)

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการสนับสนุนการเรียนรู้ โดยพัฒนาความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย บริษัทเอกชน และหน่วยงานรัฐ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และสร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีการพัฒนาระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) ระหว่างโรงเรียนที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับโรงเรียนที่เริ่มต้นพัฒนา สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองเพื่อช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ โดยจัดอบรมให้ผู้ปกครองเข้าใจแนวคิดและประโยชน์ของการเรียนรู้เชิงรุก (Epstein, 2020, 435-435) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้ปกครองสามารถมีส่วนร่วมได้ที่บ้าน มีการพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง เช่น แอปพลิเคชัน แพลตฟอร์มออนไลน์ สิ่งที่สำคัญอีกอย่างควรมีการนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้โดยจัดทำแผนที่แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและวางแผนการใช้ประโยชน์อย่างเป็นระบบ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ และควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้จัดทำโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการหรือปัญหาของชุมชนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจชุมชนและจะเกิดความรักในชุมชนตัวเอง ซึ่งจะนำมาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป (Furco & Billig, 2002, 53-146)

5. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีเพื่อรองรับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่ครอบคลุมทั่วทั้งโรงเรียนและมีเสถียรภาพสามารถให้ทุกคนเข้าถึงได้ จัดหาอุปกรณ์ดิจิทัล

ที่เพียงพอต่อการใช้งาน เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และอุปกรณ์อื่นๆ ตามความเหมาะสม พัฒนาระบบคลาวด์สำหรับจัดเก็บและแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งผลงานของนักเรียน และสื่อการเรียนรู้ของครู การออกแบบพื้นที่เรียนรู้ที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยออกแบบห้องเรียนให้มีความยืดหยุ่น ห้องเรียนสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบได้ตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัด (Flexible Classroom) (Barrett et al., 2015, 118-133) ควรมีแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพในโรงเรียน เช่น ห้องสมุดมีชีวิต พื้นที่ทำงานกลุ่ม ศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ จัดให้มีห้องปฏิบัติการนวัตกรรม (Innovation Lab) หรือพื้นที่สร้างสรรค์ (Makerspace) ที่มีอุปกรณ์และเครื่องมือสำหรับการสร้างชิ้นงาน จัดตั้งคณะทำงานสนับสนุนด้านเทคโนโลยีที่พร้อมช่วยเหลือทั้งครูและนักเรียน จัดอบรมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้เชิงรุกให้กับครูอย่างต่อเนื่อง (Mishra & Koehler, 2016, 189-200)

บทสรุป

จากการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้เรียนมีลักษณะเฉพาะที่ต้องการการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น มีส่วนร่วม และสามารถนำไปใช้ได้จริง ทำให้ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการสอนแบบ “ถ่ายทอดความรู้” สู่ “การจัดการเรียนรู้เชิงรุก” ที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นศูนย์กลาง

องค์ความรู้สำคัญจากบทความชี้ให้เห็นว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับผู้เรียน Gen Z ต้องอาศัยการบูรณาการทั้งในระดับนโยบาย หลักสูตร การพัฒนาครู การจัดการทรัพยากร เทคโนโลยี และระบบการประเมินผล โดยมีองค์ประกอบหลัก 5 ประการ คือ 1) การบริหารหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและสอดคล้องกับความสนใจของตนเอง 2) การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูต้องปรับบทบาทจาก “ผู้ถ่ายทอด” เป็น “ผู้อำนวยความสะดวก” (Facilitator) ที่สามารถออกแบบกิจกรรมและกระตุ้นการคิดอย่างมีระบบ 3) การบริหารทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ การทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ 4) การใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อขยายขอบเขตการเรียนรู้แบบ Anywhere Anytime Learning และ 5) การวัดและประเมินผลเชิงรุก โดยมุ่งเน้นการประเมินตามสภาพจริง การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และการพัฒนาแบบสมรรถนะ

ในเชิงแนวปฏิบัติ บทความเสนอให้สถานศึกษานำแนวคิดการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน Gen Z ไปใช้ใน 3 มิติสำคัญ ได้แก่ 1) มิติการบริหารเชิงระบบ (System Management) โดยพัฒนานโยบายและโครงสร้างบริหารที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น และสนับสนุนให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ 2) มิติการบริหารเชิงวิชาการ (Academic Leadership) ผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการ สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริม PLC และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง 3) มิติการบริหารเชิงนวัตกรรม (Innovation Management) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและแนวคิดการออกแบบเชิงสร้างสรรค์ (Design Thinking) ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนา “สมรรถนะและทักษะศตวรรษที่ 21” ของผู้เรียน

องค์ความรู้จากบทความนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติได้หลายด้าน เช่น การออกแบบแผนพัฒนาสถานศึกษา ให้มีนโยบายส่งเสริม Active Learning เป็นวาระหลัก การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ผ่านการอบรม การวิจัยในชั้นเรียน และการจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การสร้างห้องเรียนแห่งอนาคต (Future Classroom) ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเสริมกระบวนการคิด การสื่อสาร และการเรียนรู้ร่วมกัน การพัฒนาระบบการประเมินผลตามสมรรถนะ เพื่อสะท้อนพัฒนาการผู้เรียนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ทิตินา แคมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562, 1 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก. หน้า 49-53.
- เรวัต อยู่สุข. (2567). *ถอดรหัส Gen Z ทำความเข้าใจและปรับตัวเพื่อการสื่อสารที่มี*
https://gened.kmutt.ac.th/generationgap_genz/?utm_source=chatgpt.com
- วิจารณ์ พานิช. (2561). อาชีพน่าสนใจในศตวรรษที่ 21. *นิตยสารพัฒนาความรู้และความคิดสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มศักยภาพทุนมนุษย์ผ่านกระบวนการเรียนรู้สาธารณะ*, 2(11), 14-15.
https://www.okmd.or.th/upload/pdf/magazine/The_Knowledge_vol_11.pdf
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563). *การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนของครูส่งผลต่อผลการประเมินด้านการอ่านของนักเรียนอย่างไร – PISA Thailand*.
<https://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2020-57/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560- 2579*. กรุงเทพฯ: פרקหวาน กราฟฟิก.
- สิริลักษณ์ สุขสวัสดิ์. (2562). *The Lost Generation: เด็ก Gen Z กับช่องโหว่ทางการศึกษาไทย*.
<https://urbancreature.co/the-lost-generation/>
- Andrade, H., & Brookhart, S. M. (2019). Classroom assessment as a reciprocal process. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 38(4), 16–25.
- Andrade, H., & Heritage, M. (2018). *Using formative assessment to enhance learning, achievement, and academic self-regulation* (pp. 80–120). Routledge.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory* (pp. 94–104). Prentice Hall.
- Barrett, P., Davies, F., Zhang, Y., & Barrett, L. (2015). The impact of classroom design on pupils' learning: Final results of a holistic, multi-level analysis. *Building and Environment*, 89, 118–133. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2015.02.013>

- Beichner, R. J., Dori, Y. J., & Belcher, J. W. (2006). New physics teaching and assessment: Laboratory- and technology-enhanced active learning. In J. J. Mintzes & W. H. Leonard (Eds.), *Handbook of college science teaching: Theory, research and practice* (pp. 97–106). NSTA Press.
- Black, P., & Wiliam, D. (2018). Classroom assessment and pedagogy. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 25(6), 551–575.
<https://doi.org/10.1080/0969594X.2018.1441807>
- Bonk, C. J., & Graham, C. R. (2006). *The handbook of blended learning* (pp. 3–21). Pfeiffer Publishing.
- Cheryan, S., Ziegler, S. A., Plaut, V. C., & Meltzoff, A. N. (2017). Designing classrooms to maximize student achievement. *Policy Insights from the Behavioral and Brain Sciences*, 4(1), 4–12. <https://doi.org/10.1177/2372732214548677>
- Christiansen, B., & Even, A. M. (Eds.). (2024). *Prioritizing skills development for student employability* (pp. 28–57). IGI Global.
- Darling-Hammond, L., Flook, L., Cook-Harvey, C., Barron, B., & Osher, D. (2020). Implications for educational practice of the science of learning and development. *Applied Developmental Science*, 24(2), 97–140.
- Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., & Nacke, L. (2011). Gamification: Using game-design elements in non-gaming contexts. In *CHI '11 extended abstracts on human factors in computing systems* (pp. 2425–2428). ACM.
- Dillenbourg, P. (2013). Design for classroom orchestration. *Computers & Education*, 69, 485–492. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2013.04.013>
- Doung-In, S. (2017). Flip your classroom: Reach every student in every class every day. *Walailak Journal of Learning Innovations*, 3(2), 71–78.
- Drake, S. M., & Reid, J. L. (2018). Integrated curriculum as an effective way to teach 21st-century capabilities. *Asia Pacific Journal of Educational Research*, 1(1), 31–50.
<https://doi.org/10.30777/APJER.2018.1.1.03>
- DuFour, R., & Fullan, M. (2013). *Cultures built to last: Systemic PLCs at work™* (pp. 1–60). Solution Tree Press.
- DuFour, R., & Reeves, D. (2016). The futility of PLC lite. *Phi Delta Kappan*, 97(6), 69–71.
<https://doi.org/10.1177/0031721716636878>

- Epstein, J. L. (2002). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools. Adolescence, 37*, 435.
- Falk, J. H., & Dierking, L. D. (2019). Reimagining public science education: The role of lifelong free-choice learning. *Disciplinary and Interdisciplinary Science Education Research, 1*(1), 10. <https://doi.org/10.1186/s43031-019-0013-x>
- Furco, A., & Billig, S. H. (2002). *Service-learning: The essence of the pedagogy* (pp. 53–146). Information Age Publishing.
- Glickman, N. S., & Hall, W. C. (2018). *Language deprivation and deaf mental health* (pp. 52–68). Routledge.
- Greenhow, C., Robelia, B., & Hughes, J. E. (2009). Learning, teaching, and scholarship in a digital age: Web 2.0 and classroom research: What path should we take now? *Educational Researcher, 38*(4), 246–259.
- Guskey, T. R., Townsley, M., & Buckmiller, T. M. (2020). The impact of standards-based learning: Tracking high school students' transition to the university. *NASSP Bulletin, 104*(4), 257–269. <https://doi.org/10.1177/0192636520975862>
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2009). An educational psychology success story: Social interdependence theory and cooperative learning. *Educational Researcher, 38*(5), 365–379. <https://doi.org/10.3102/0013189X09339057>
- Khlaisang, J., Huang, F., Koraneekij, P., & Teo, T. (2023). Using mobile technologies to teach 21st-century learning skills: A study of teachers' acceptance in Thai secondary schools. *International Journal of Mobile Learning and Organisation, 17*(1–2), 254–279. <https://doi.org/10.1504/IJMLO.2023.128343>
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development* (pp. 1–23). Prentice Hall.
- Li, R., Srikhao, S., & Jantharajit, N. (2024). An experimental study on the impact of collaborative and active learning instructional methods to improve learning achievement and self-motivation. *Latin American Journal of Development, 6*(3), 145–160.
- Mertler, C. A. (2019). *The Wiley handbook of action research in education* (pp. 7–24). John Wiley & Sons.
- Michaelsen, L. K. (2004). Getting started with team-based learning. In *Team-based learning* (pp. 27–50). Routledge.

- Mishra, P., & Koehler, M. J. (2016). *Handbook of technological pedagogical content knowledge (TPACK) for educators* (pp. 189–200). Routledge.
- OECD. (2019). *Education at a glance 2019: OECD indicators* (pp. 2–6). OECD Publishing.
- Paul, R., & Elder, L. (2007). Critical thinking: The art of Socratic questioning. *Journal of Developmental Education*, 31(1), 36–37. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ832681.pdf>
- Piaget, J. (1972). Development and learning. In C. S. Lavattelly & F. Stendler (Eds.), *Reading in child behavior and development* (pp. 38–46). Harcourt Brace Jovanovich.
- Picciano, A. G. (2018). *Online education: Foundations, planning, and pedagogy* (pp. 20–32). Routledge.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *On the Horizon*, 9(5), 1–6. <https://doi.org/10.1108/10748120110424816>
- Resta, P., & Laferrière, T. (2015). Digital equity and intercultural education. *Education and Information Technologies*, 20, 743–756.
- Robinson, V. (2011). *Student-centered leadership* (pp. 1–50). Jossey-Bass.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54–67. <https://doi.org/10.1006/ceps.1999.1020>
- Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3–10. http://www.itdl.org/Journal/Jan_05/article01.htm
- Slavin, R. E. (1995). *Cooperative learning: Theory, research, and practice* (pp. 179–194). Allyn & Bacon.
- Wiggins, G., & McTighe, J. (2011). *The understanding by design guide to creating high-quality units* (pp. 60–88). ASCD.
- Wiles, A. M., & Simmons, K. (2022). Establishment of an engaged and active learning space (Discord-enhanced). *Medical Education Online*, 27(1), 9053070. <https://doi.org/10.1080/10872981.2022.9053070>
- Zhang, Y., Adams, D., & Cheah, K. S. L. (2023). Technology leadership for schools in the twenty-first century. In D. Adams (Ed.), *Educational leadership* (pp. 185–202). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-99-8494-7_10

สำหรับเจ้าหน้าที่	
รหัสบทความ:	
วันชำระค่าธรรมเนียม:	
วันส่งบทความให้ Reviewer:	
วันที่ตอบรับเผยแพร่:	

แบบฟอร์มนำเสนอบทความเพื่อพิจารณาเผยแพร่ ในวารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

วันที่ [Click here to enter a date.](#)

เรียน บรรณาธิการวารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เรื่อง ขอนำเสนอบทความเพื่อพิจารณาเผยแพร่ในวารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้าพเจ้า (☐ นาย / ☐ นาง / ☐ นางสาว) [Click here to enter text.](#)

(☐ Mr. / ☐ Mrs. / ☐ Ms.) [Click here to enter text.](#)

คุณวุฒิสูงสุด และสถานศึกษา [Click here to enter text.](#)

ตำแหน่ง/ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) [Click here to enter text.](#)

สถานที่ทำงาน/สถานศึกษา [Click here to enter text.](#)

ขอนำเสนอบทความเพื่อพิจารณาเผยแพร่ในวารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยมี
รายละเอียด ข้างท้าย

1. ชื่อบทความ

(ภาษาไทย) [Click here to enter text.](#)

2. ชื่อบทความ

(ภาษาอังกฤษ) [Click here to enter text.](#)

3. ประเภทบทความที่ส่ง ☐ บทความวิชาการ (Academic article)

☐ บทความวิจัย (Research article)

☐ บทความปริทัศน์ (Review article)

☐ บทวิจารณ์หนังสือ (Book review)

4. กรณีเป็นบทความที่เสนอเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ โปรดระบุ ดังนี้

☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ

ชื่อหลักสูตร [Click here to enter text.](#)

ชื่อมหาวิทยาลัย [Click here to enter text.](#)

ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาหลัก [Click here to enter text.](#)

หน่วยงานที่สังกัดของอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก [Click here to enter text.](#)

ทั้งนี้ได้สอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ผ่านแล้วเมื่อวันที่ [Click here to enter a date.](#)

5. ขอบเขตเนื้อหาของบทความ (เลือกได้ 1 ตัวเลือก)

- ☐ ศึกษาศาสตร์
☐ บริหารธุรกิจ
☐ สังคมวิทยา
☐ เทคโนโลยีสารสนเทศ

6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

ที่อยู่สำหรับติดต่อทางไปรษณีย์ [Click here to enter text.](#)

โทรศัพท์ [Click here to enter text.](#) โทรศัพท์มือถือ [Click here to enter text.](#) โทรสาร

[Click here to enter text.](#) E-mail [Click here to enter text.](#)

7. ชื่อผู้เขียนบทความ

ผู้เขียน	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงานที่สังกัด	สัดส่วนผลงาน (ร้อยละ)
ผู้เขียนหลัก			
ผู้เขียนร่วมท่านที่ 1			
ผู้เขียนร่วมท่านที่ 2			

8. การจัดเตรียมต้นฉบับบทความตามรูปแบบที่วารสารกำหนด

กรณีบทความวิจัย	กรณีบทความวิชาการ
☐ ชื่อเรื่อง (Title) ☐ บทคัดย่อ ไม่เกิน 250 คำ ☐ Abstract ไม่เกิน 250 คำ ☐ คำสำคัญ ☐ Keywords ☐ บทนำ (Introduction) ☐ วัตถุประสงค์ (Research Objectives) ☐ ทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) ☐ วิธีการวิจัย (Research Methodology) ☐ ผลการวิจัย (Results) ☐ อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) ☐ สรุป (Conclusion) ☐ เอกสารอ้างอิง (Reference) รูปแบบ APA 7 th edition	☐ ชื่อเรื่อง (Title) ☐ บทคัดย่อ ไม่เกิน 250 คำ ☐ Abstract ไม่เกิน 250 คำ ☐ คำสำคัญ ☐ Keywords ☐ บทนำ (Introduction) ☐ เนื้อหา (Body of Text) ☐ สรุป (Conclusion) ☐ เอกสารอ้างอิง (Reference) รูปแบบ APA 7 th edition

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้

- ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าเพียงผู้เดียว
☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ที่เกี่ยวข้องในบทความ
☐ เป็นผลงานของคณะผู้เขียน/คณะวิจัยซึ่งไม่ปรากฏชื่อในบทความ ดังรายชื่อในเอกสารแนบ (ถ้ามี)

ผู้เขียนร่วมที่ปรากฏชื่อในบทความ และคณะผู้เขียน/คณะวิจัยซึ่งไม่ปรากฏชื่อในบทความ (ถ้ามี) รับทราบ และยินยอมให้ส่งบทความมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครั้งนี้ รวมทั้งขอรับรองว่าบทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น รวมทั้งจะไม่นำไปเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น ๆ

ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาต้นฉบับ รวมทั้งยินยอมให้กองบรรณาธิการตรวจแก้ต้นฉบับ ตามที่เห็นสมควร พร้อมนี้ขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น กรณีมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ แผนภูมิ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และ/หรือ ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความให้เป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมแต่เพียงฝ่ายเดียว

ลงชื่อผู้เขียนหลัก

(.....)

...../...../.....

ลงชื่อผู้เขียนร่วมท่านที่ 1

(.....)

...../...../.....

ลงชื่อผู้เขียนร่วมท่านที่ 2

(.....)

...../...../.....

เอกสารแนบ
ประวัติย่อผู้เขียนบทความ

ผู้เขียน	ประวัติย่อ	ชื่อ File ภาพผู้เขียนที่แนบมา
ผู้เขียนหลัก	<u>ประวัติย่อภาษาไทย</u> ชื่อ-นามสกุล: Click here to enter text. วุฒิการศึกษาสูงสุด: Click here to enter text. มหาวิทยาลัยที่จบการศึกษาสูงสุด: Click here to enter text. ตำแหน่งทางวิชาการ: Click here to enter text. หน่วยงานที่สังกัด: Click here to enter text. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ: Click here to enter text. <u>ประวัติย่อภาษาอังกฤษ</u> Name and Surname: Click here to enter text. Highest Education: Click here to enter text. University or Agency: Click here to enter text. Academic Rank/Title: Click here to enter text. Affiliation: Click here to enter text. Field of Expertise: Click here to enter text. E-mail: Click here to enter text.	

ผู้เขียน	ประวัติย่อ	ชื่อ File ภาพ ผู้เขียนที่แนบมา
ผู้เขียนร่วม ท่านที่ 1	<u>ประวัติย่อภาษาไทย</u> ชื่อ-นามสกุล: Click here to enter text. วุฒิการศึกษาสูงสุด: Click here to enter text. มหาวิทยาลัยที่จบการศึกษาสูงสุด: Click here to enter text. ตำแหน่งทางวิชาการ: Click here to enter text. หน่วยงานที่สังกัด: Click here to enter text. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ: Click here to enter text. <u>ประวัติย่อภาษาอังกฤษ</u> Name and Surname: Click here to enter text. Highest Education: Click here to enter text. University or Agency: Click here to enter text. Academic Rank/Title: Click here to enter text. Affiliation: Click here to enter text. Field of Expertise: Click here to enter text. E-mail: Click here to enter text.	
ผู้เขียนร่วม ท่านที่ 2	<u>ประวัติย่อภาษาไทย</u> ชื่อ-นามสกุล: Click here to enter text. วุฒิการศึกษาสูงสุด: Click here to enter text. มหาวิทยาลัยที่จบการศึกษาสูงสุด: Click here to enter text. ตำแหน่งทางวิชาการ: Click here to enter text. หน่วยงานที่สังกัด: Click here to enter text. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ: Click here to enter text. <u>ประวัติย่อภาษาอังกฤษ</u> Name and Surname: Click here to enter text. Highest Education: Click here to enter text. University or Agency: Click here to enter text. Academic Rank/Title: Click here to enter text. Affiliation: Click here to enter text. Field of Expertise: Click here to enter text. E-mail: Click here to enter text.	

แบบฟอร์มตรวจสอบบทความภาษาอังกฤษโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษา

วันที่ เดือน พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการวารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เรื่อง ขอนำส่งผลการตรวจสอบความถูกต้องทางด้านภาษาอังกฤษ

ข้าพเจ้า

- ☐ ผู้ที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 1 และทำงานในวงการวิชาการ หรือมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับทางวิชาการ เช่น ครู อาจารย์ นักแปล ชาวต่างชาติ เป็นต้น
- ☐ ผู้ที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2 หรือ 3 แต่จบการศึกษาในศาสตร์ทางด้านภาษา และหรือทำงานในวงการวิชาการที่เกี่ยวข้อง

ตำแหน่ง

หน่วยงาน/ สังกัด.....

ที่อยู่สำหรับติดต่อ

เบอร์โทรศัพท์..... E-mail.....

ขอรับรองว่าบทความนี้ได้ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมทางด้านภาษาเชิงวิชาการ และความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์เป็นที่เรียบร้อยแล้วและสามารถตีพิมพ์ลงในวารสารได้ โดยมีรายละเอียดข้างท้าย

ประเภทบทความที่เสนอ ☐ บทความวิจัย / บทความวิชาการ ☐ บทความย่อ

ชื่อผู้เขียนบทความ

ชื่อบทความ (ภาษาไทย).....

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ)

ลงชื่อ

(.....)

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

